

Kemal Gözler

İDARE HUKUKU

EKIN

Cilt II

Güncellenmiş
ÜÇÜNCÜ BASKI
Mayıs 2019

Bu metin, **Kemal Gözler, *İdare Hukuku* (Bursa, Ekin, 3. Baskı, 2019, Cilt II, 48+1664 s.)** isimli kitabımızdan tanıtım amacıyla yapılmış bir “seçki”dir. Kitaptan okuyucunun ilgisini çekeceği tahmin edilen sayfalar seçilmiştir.

Seçkideki sayfalar ardışık değildir. Bu metinde ileri sürülen görüşleri kendi bütünlüğü içinde değerlendirmek gerekir. Bunun için de buradaki metinden değil, kağıt kitaptaki metinden alıntı yapılması önerilir. Her hâlükârda bu metinden alıntı yapılacak ise, bilimsel yazma kurallarına uygun şekilde alıntı yapılmalı ve kaynağı aşağıdaki şekilde açıkça gösterilmelidir:

Kemal Gözler, *İdare Hukuku*, Bursa, Ekin, 3. Baskı, 2019, sayfa nosu (<http://www.idare.gen.tr/ih-3b-c2-secki.pdf>).

Bu Kitabın Tanıtım Sayfası: <http://www.idare.gen.tr/ih-3b.htm>

İKTİBAS KONUSUNDA UYARILAR: 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesine göre, bir kitaptan iktibas (alıntı) yapılabilmesi için şu şartlara uyulması gerekir:

(1) İktibas, bir eserin “*bazı cümle ve fıkralarının*” bir başka esere alınmasıyla sınırlı olmalıdır (m.35/1). (2) İktibas, maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla yapılmalıdır (m.35/3). (3) İktibas, belli olacak şekilde yapılmalıdır (m.35/5) [Bilimsel yazma kurallarına göre, aynen iktibasların turnak içinde verilmesi ve iktibasın üç satırdan uzun olması durumunda iktibas edilen satırların girintili paragraf olarak dizilmesi gerekmektedir]. (4) İktibas ister aynen, ister mealen olsun, eserin ve eser sahibinin adı

belirtilerek iktibasın kaynağı gösterilmelidir (m.35/5). (5) İktibas edilen kısmın alındığı yer (sayfa numarası) belirtilmelidir (m.35/5).

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71’inci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü bendi “bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi”nin altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılmasını ve beşinci bendi de “bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi”nin, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir.

Ayrıca Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 18 Şubat 1981 tarih ve E.1980/1, K.1981/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre “iktibas hususunda kullanılan *eser sahibinin ve eserin adı belirtilse bile eser sahibi, haksız rekabet hükümlerine dayanarak Borçlar Kanununun 49. maddesindeki koşulların gerçekleşmesi hâlinde manevi tazminat isteyebilir*”.

Bu Kitaptan Yapılacak İktibaslar Konusunda Açıklamalar: (1) Bu kitabın metninden iktibas yapılırken yukarıdaki koşullara uyulmalı ve kaynak gösterilse dahi iktibas oranı haksız rekabet teşkil edecek düzeye ulaşmamalıdır. (2) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesi, iktibası “*bazı cümle ve fıkraların bir başka esere alınması*” ile sınırlandığına göre, bu kitapta kullanılan kutu, şema, tablolar, yazarın yazılı izni olmaksızın, kaynak gösterilerek dahi iktibas edilemezler.

Kemal Gözler
İDARE HUKUKU

CİLT II

Ekin Basım Yayın Dağıtım

ISBN Takım: 978-605-327-647-0; ISBN İkinci Cilt: 978-605-327-649-4

(c) 2019. Her hakkı mahfuzdur.

Birinci Baskı: Nisan 2003

İkinci Baskı: Ekim 2009

Üçüncü Baskı: Mayıs 2019

Dizgi, Sayfa Düzeni, Kapak: Kemal Gözler

Düzeltilme (1. Baskı): Nusret Bulut, Hatem Gül, Mustafa Ergün, Dilek Beytorun, Osman Şahin, Kıymet Koba, Ömer Koca, Neşe Çevik, Halil Karaali, Özlem Sezgin, Serkan Gökdağ, Leyla Akçakaya, Mahmut Aslan, Elif Topçu, Selda Akmanış.

Düzeltilme (2. Baskı): Güher Ulu ve Serkan Yolcu

Düzeltilme (3. Baskının Bazı Bölümleri): Ayşe Aslı Yücesoy

Eleştirileriniz İçin: kgozler@hotmail.com

Kitabın Web Sayfası: <http://www.idare.gen.tr/ih-3b.htm>

Baskı: Star Ajans Ltd. Şti. Alaaddinbey Mah., 634. Sokak, NİLTİM, 2. Bölge, Ayaz Plaza no 24, Nilüfer - BURSA Tel: 0224 249 23 20 *Sertifika No:* 15366

Dağıtım: Ekin Basım Yayın Dağıtım, Şehreküstü Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi, Durak Sokak No 2, Osmangazi- BURSA, Tel: 223 04 37; Fax: 0224-223 41 12
E-mail: info@ekinyayinevi.com; *Online Satış:* www.ekinyayinevi.com
Sertifika No: 0607-16-008681

Kütüphane Tasnif Numaraları

Library of Congress: KKK2720.G69 2019 *Dewey:* 342.06 GÖZ 2019

KORSAN YAYINCILARA VE FOTOKOPİCİLERE UYARI: 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri 72'nci maddesi, bir kitabı herhangi bir şekilde (fotokopi, dijital kopya dahil) çoğaltan, dağıtan, satan, ticarî amaçla satın alanları, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişileri bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırmaktadır.

İKTİBAS KONUSUNDA UYARILAR: 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesine göre, bir kitaptan iktibas (alıntı) yapılabilmesi için şu şartlara uyulması gerekir: (1) İktibas, bir eserin "bazı cümle ve fıkralarının" bir başka esere alınmasıyla sınırlı olmalıdır (m.35/1). (2) İktibas, maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla yapılmalıdır (m.35/3). (3) İktibas, belli olacak şekilde yapılmalıdır (m.35/5) [Bilimsel yazma kurallarına göre, aynen iktibasların turnak içinde verilmesi ve iktibasın üç satırdan uzun olması durumunda iktibas edilen satırların girintili paragraf olarak dizilmesi gerekmektedir]. (4) İktibas ister aynen, ister mealen olsun, eserin ve eser sahibinin adı belirtilerek iktibasın kaynağı gösterilmelidir (m.35/5). (5) İktibas edilen kısmın alındığı yer (sayfa numarası) belirtilmelidir (m.35/5).

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71'inci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü bendi "bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi"nin altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılmasını ve beşinci bendi de "bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi"nin, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir.

Ayrıca Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 18 Şubat 1981 tarih ve E.1980/1, K.1981/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre "iktibas hususunda kullanılan eser sahibinin ve eserinin adı belirtilse bile eser sahibi, haksız rekabet hükümlerine dayanarak Borçlar Kanununun 49. maddesindeki koşulların gerçekleşmesi hâlinde manevi tazminat isteyebilir".

Bu Kitaptan Yapılacak İktibaslar Konusunda Açıklamalar: (1) Bu kitabın metninden iktibas yapılrken yukarıdaki koşullara uyulmalı ve kaynak gösterilse dahi iktibas oranı haksız rekabet teşkil edecek düzeye ulaşmamalıdır. (2) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesi, iktibas "bazı cümle ve fıkraların bir başka esere alınması" ile sınırlandırıldığına göre, bu kitapta kullanılan kutu, şema, tablolar, yazarın yazılı izni olmaksızın, kaynak gösterilerek dahi iktibas edilemezler.

Kemal GÖZLER

İDARE HUKUKU

Gürsel Kaplan'ın Katkılarıyla Güncellenmiş
ÜÇÜNCÜ BASKI

Cilt II

İkinci cilt, 21 Ocak 2017 tarih ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği
Kanununa göre güncellenmiş ve 32 sayfa genişletilmiştir.

EKİN BASIM YAYIN DAĞITIM
Bursa - Mayıs 2019

FRANSIZ DERGİLERİNİN KISALTMALARI

AJ	Actualité juridique-Droit administratif
D	Recueil Dolloz
DA	Droit administratif
EDCE	Etudes et documents du Conseil d'État
JCP	La semaine juridique
LPA	Les Petites affiches
Rev.adm.	Revue administrative
RDCE	Recueil des décisions de Conseil d'État
RDP	Revue du droit public
RFDA	Revue française du droit administratif
RFDC	Revue française du droit constitutionnel
S	Recueil Sirey

FRANSIZ YARGI ORGANLARI

Bu kitapta yer yer Fransızca olarak zikredilen Fransız yargı organlarının isimlerinin okunuşu ve anlamları aşağıdaki gibidir:

Conseil d'État ("Konsey Deta" okunur): Fransız Danıştay

Assemblée ("Asamble" okunur): *Assemblée du contentieux du Conseil d'État* ("Asamble dü Kontansiyö dü Konsey Deta" okunur). Fransız Danıştay Dava Meclisi (17 üyeden oluşur. Danıştay başkanı, *section* başkanları ve bazı kıdemli üyelerden oluşur).

Section ("Seksiyon" okunur): *Section du contentieux du Conseil d'État* ("Section dü Kontansiyö dü Konsey Deta" okunur) ≈ Fransız Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu. *Section* başkanı, üç başkan yardımcısı ve on daire başkanından oluşur.

Tribunal des conflits ("Tribünal de Konfli" okunur): Fransız Uyuşmazlık Mahkemesi

Cour administrative d'appel ("Kur administratif dappel" okunur): İdarî istinaf mahkemesi

Tribunal administratif ("Tribünal administratif" okunur): İdare mahkemesi

Cour de cassation ("Kur dö kasasyon" okunur): Fransız Yargıtay

Chambre civile ("Şambr sivil" okunur): Hukuk dairesi

Chambre criminelle ("Şambr kriminal" okunur): Ceza dairesi

Chambre commerciale ("Şambr komersiyal" okunur): Ticaret dairesi

Danıştay Kararlarına İlişkin Açıklama: Bu kitapta zikredilen Danıştay kararlarının tahir ve esas ve karar sayılarından sonra kararın kaynağı belirtilmiştir. Bu kararların hemen hepsine bugün "UYAP Bilgi Bankası: Danıştay Karar Arama" sisteminden (<http://emsal.danistay.uyap.gov.tr/BilgiBankasiIstemciWeb/>) ulaşılabilir. Bu kitabın ilk baskısının hazırlandığı 2002 yılında bu imkân yoktu. O dönem Danıştay kararları konusunda en yaygın ve en kapsamlı kaynak "Kazanıcı İçtihat Bilgi Bankası" idi. O zamanlar adı geçen şirket, abone olunan veri tabanındaki kararları, bir CD olarak da abonelerine gönderiyordu. Bu kitabın ilk baskısında kullandığım Danıştay kararlarının büyük çoğunluğu işte 2002 yılına ilişkin CD şeklindeki "Kazanıcı İçtihat Bilgi Bankası"dır. Üçüncü baskıda da birinci baskıda yer alan kararlara ilişkin olarak "UYAP"ı kaynak göstermek yerine "Kazanıcı İçtihat Bilgi Bankası"nu kaynak gösterdim. Yanına da "Erişim: 2002" notunu düşтім.

Sevgili Eşim Ürküş'e

ÖNSÖZ

İdare Hukuku başlığını taşıyan iki ciltlik bu kitap, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine, öğretim elemanlarına ve uygulayıcılara yönelik, Fransızların “*traité*” dedikleri türden bir “inceleme kitabı”dır.

Elinizde tuttuğunuz iki ciltlik ve –içindekiler dahil- 3280 sayfalık bu kitabın, ders kitabı niteliğinde, üç ayrı özeti vardır. Birincisi 800 sayfalık *İdare Hukuku Dersleri* isimli kitap; ikincisi 444 sayfalık *İdare Hukukuna Giriş* isimli ve üçüncüsü ise 288 sayfa uzunluğunda küçük boy *Kısa İdare Hukuku* isimli kitaptır. Bunlardan birincisi hukuk fakültesi, ikincisi ise iktisadî ve idarî bilimler fakültesi ve üçüncüsü de meslek yüksekokulu öğrencilerine yöneliktir.

Elinizde tuttuğunuz bu kitapta sadece *idare hukukunun genel esasları* konuları işlenmektedir. Bu kitap, bu haliyle, Türkçede yazılmış en kapsamlı idare hukukunun genel esasları kitabıdır. 2003 yılında bu kitabın üçüncü cildi niteliğinde olan *İdarî Yargı* başlıklı bir kitabı yazmaya başlamıştım. Ancak 2004 yılında bu çalışma kesintiye uğradı ve bir daha bu kitaba geri dönmek nasip olmadı.

Bu kitabın elinizde tuttuğunuz üçüncü baskısı, kitabın ikinci baskısından on yıl sonra yapılıyor. 2009’ dan bu yana mevzuatta pek çok değişiklik oldu. Bu değişikliklere göre kitabın güncelleştirilmesi işinde değerli dostum Gürsel Kaplan’ dan pek çok yardım aldım. Bu yardımın basit güncelleştirmelerden ibaret kalmadığını, bazı yerlerde içeriğe ilişkin düzeltmeler ve geliştirmeler şeklinde de olduğunu özellikle belirtmek isterim. Kendisine teşekkür ederim.

Üçüncü baskıda kitabın çeşitli sayfalarına dağılmış çoğunluğu mevzuat güncelleştirmesi niteliğinde sayısız değişiklik olmuştur. Mevzuat değişikliklerinin işlenmesinden başka, üçüncü baskıda, başta yerinden yönetim ilkesi, kamu tüzel kişiliği, vesayet ilkesi, mahallî idareler olmak üzere bazı konuları büyük ölçüde yeniden kaleme aldım. Kamu tüzel kişiliği ile kamu gücü ayrıcalıkları konularında görüşlerimde kısmî değişiklikler de oldu. İdarenin kanuna dayanması ilkesi ve idarenin eşyanın tabiatından kaynaklanan bir düzenleme yetkisine sahip olup olmadığı konusundaki görüşlerime ise açıklık getirdim.

Bilindiği gibi 21 Ocak 2017 tarih ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunuyla, 2 Temmuz 2018 tarih ve 698, 699, 700 ve 703 sayılı uyum Kanun Hükümünde Kararnameleriyle ve 9 Temmuz 2018 tarihinden sonra çıkarılan, başta 1, 3 ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri olmak üzere, çeşitli Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle, gerek Cumhurbaşkanlığının, gerek bakanlıkların, gerekse çeşitli kamu kurum ve kurumlarının teşkilâtları ile görev ve yetkilerinde çok önemli değişiklikler olmuştur. Keza 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunuyla idarenin düzenleyici işlemleri konusunda da büyük değişiklikler yapılmıştır. Kanun hükmünde kararnamelere ve tüzüklere son verilmiş, yeni bir düzenleyici işlem türü olarak da Cumhurbaşkanlığı kararnameleri getirilmiştir.

Kitabımızın elinizde tuttuğunuz üçüncü baskısı, bütün bu değişikliklere göre güncellenmiştir. Özellikle kitabımızın “idarî teşkilât” ve “idarenin düzenleyici işlemleri” bölümleri baştan sona tekrar yazılmıştır. Diğer bölümlerde ise gerek 21 Ocak 2017 tarih ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanununa, gerekse diğer kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine göre yapılması gereken değişiklik ve güncellemeler yapılmıştır.

Neticede kitabın üçüncü baskısında, birinci ciltte 154 sayfa, ikinci ciltte 32 sayfa olmak üzere, toplamda 186 sayfa artış olmuştur.

Üçüncü baskıda birinci cildin bazı bölümleri Ayşe Aslı Yücesoy tarafından düzeltilmiştir. Kendisine teşekkür ederim.

Üçüncü baskının güncellenmesine 2018 yılının Aralık ayında başladım. Bilenler bilir; güncelleme işi, bazen, yeniden yazma işinden daha zahmetlidir. Güncellemeyi ancak 2019 yılının Mayıs ayında bitirebildim. O nedenle kitabımızın birinci cildinin bazı sayfalarında bilgiler Aralık 2018, bazı sayfalarında ise Mayıs 2019 itibarıyla günceldir. Kitabın birinci cildi matbaaya 13 Mayıs 2019 tarihinde, ikinci cildi ise 22 Mayıs 2019 tarihinde gönderilmiştir.

Kemal GÖZLER

BAZI KÖTÜ NİYETLİ YAZARLARA UYARI

Bu kitap, 9 Temmuz 2018 tarihinde bütün hükümleriyle yürürlüğe giren 21 Ocak 2017 tarih ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu ve sonrasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve diğer kanunî düzenlemelere göre güncellenmiştir. Bu düzenlemelerle, Türk merkezî idare teşkilâtı ve idarenin düzenleyici işlemleri geçmişte görülmediği ölçüde değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklikleri yorumlamak ve anlamlı bir sistem içinde oturtmak için çok uğraştım.

Geçmişte yaşadığım acı tecrübeler, bana bu ülkede yapılan yeni yorumların, önerilen ayrımların, geliştirilen sistemlerin ve hatta çizilen şemaların bazı kötü niyetli yazarlar tarafından çalındığını öğretti.

Bu satırları okumak zorunda kalan dürüst meslektaşlarımdan özür dileyerek belirtmek isterim ki, bu kitap, yağmalanacak bir maden veya herkesin serbestçe yararlanacağı bir "kamu malı" değildir; yazarının alın teri ve fikri eseridir.

Kitaplarımdan alıntı yapılması her yazar gibi beni de mutlu eder. Ancak bu alıntının kaynağının gösterilerek usûlüne uygun olarak yapılması ve makul bir miktarı geçmemesi gerekir.

Maalesef ülkemizde herhangi bir KPSS kursunda ders veren ve bir süre sonra da kendini "idare hukuku hocası" sanan cahiller ve bunlar tarafından yazılmış idare hukuku kitapları var.

Benim kitaplarımdan usûlsüz alıntılar yaparak veya benim kitaplarımı kendi cümleleriyle özetleyerek kitap yazmaya kalkacak bu tür "yazarlar"a şunu söylemek isterim ki, bir kitaptan özetlenerek yazılan kitap, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa göre "işleme eser" niteliğinde bir eserdir. Adı geçen Kanunun 21'inci maddesine göre "işleme hakkı" da "münhasıran eser sahibine ait" bir haktır.

Kitabımdan ancak 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesindeki şartlara uyularak iktibas (alıntı) yapılabilir. Bu şartlar şunlardır: **(1)** İktibas, bir eserin "*bazı cümle ve fıkralarının*" bir başka esere alınmasıyla sınırlı olmalıdır (m.35/1). **(2)** İktibas, maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde ve münderecatını aydınlatmak amacıyla yapılmalıdır (m.35/3). **(3)** İktibas, belli olacak şekilde yapılmalıdır (m.35/5) [Bilimsel yazma kurallarına göre, aynen iktibasların tırnak içinde verilmesi ve iktibasın üç satırdan uzun olması durumunda iktibas edilen satırların girintili paragraf olarak dizilmesi gerekmektedir]. **(4)** İktibas ister aynen, ister mealen olsun, eserin ve eser sahibinin adı belirtilerek iktibasın kaynağı gösterilmelidir (m.35/5). **(5)** İktibas edilen kısmın alındığı yer (sayfa numarası) belirtilmelidir (m.35/5).

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71'inci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü bendi "*bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi*"nin altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılmasını ve beşinci bendi de "*bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi*"nin altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir.

İntihalci yazarlara hatırlatmak isterim ki, yukarıdaki şartlara uyulmadan bu kitaptan yapılan alıntılara karşı eser sahipliğinden kaynaklanan haklarımı korumak için bütün kanunî yollara başvuracağımdan şüpheniz olmasın. Nitekim şimdiye kadar kitaplarımdan usûlsüz alıntı yapanları teşhir eden kitaplar yayınladım; bu yazarları kurumlarına şikâyet ettim ve onlar hakkında pek çok dava açtım.

Davalardan birkaç örnek vermek isterim: İzmir 1. F.S.H. Ceza Mahkemesinin 3.7.2014 tarih ve E.2012/836, K.2014/283 sayılı kararıyla Prof. Dr. unvanlı bir yazar; Ankara 1. F.S.H.Ceza Mahkemesinin 25.4.2018 tarih ve E.2014/168, K.2018/82 sayılı kararıyla Yard. Doç. Dr. unvanlı bir yazar, Ankara 1. F.S.H. Ceza Mahkemesinin 3.4.2018 tarih ve E.2015/20, K.2018/99 sayılı kararıyla okutman unvanlı bir yazar mahkûm olmuş ve hükmün açıklanması geri bırakılmıştır. Kararlar kesinleşmiştir. Ankara 2. F.S.H. Hukuk Mahkemesinin 12.7.2017 tarih ve E.2012/49, K.2017/292 sayılı kararıyla Prof. Dr. unvanlı bir yazar; Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 7.3.2018 tarih ve E.2013/305 sayılı kararıyla, Prof. Dr. unvanlı bir yazar; 7.3.2018 tarih ve E.2013/582 sayılı kararıyla Yard. Doç. Dr. unvanlı bir yazar; 7.3.2018 tarih ve E.2013/591 sayılı kararıyla okutman unvanlı bir yazar; 7.3.2018 tarih ve E.2013/592 sayılı kararıyla okutman unvanlı bir yazar, 7.3.2018 tarih ve E.2014/11 sayılı kararıyla emniyet müdürü unvanlı bir yazar mahkûm olmuştur. Davalar istinaf aşamasındadır.

Kemal GÖZLER

PLÂN

Kitabımız, iki cilt, altı kısım ve yirmi bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda idare ve idare hukuku kavramları, ikinci kısımda idarenin teşkilâtı, üçüncü kısımda idarenin işlemleri, dördüncü kısımda idarenin faaliyetleri, beşinci kısımda idarenin hareket araçları ve altıncı kısımda idarenin sorumluluğu incelenecektir. İlk beş kısım da kendi içinde bölümlere ayrılacaktır. Ancak biz her kısımda bölüm numaralarını birden başlatmak yerine, ilk bölümden itibaren ardışık bir şekilde bölümleri numaralandırmayı uygun bulduk. Yukarıdaki konuların işlenmesi 2000 sayfayı geçtiği için bu kitabı iki cilde bölmek gerekmiştir. Birinci cilt ile ikinci cilt arasında ayırım, konu bakımından değil, hacim (sayfa sayısı) bakımındandır. Ondördüncü bölüme kadar (bu bölüm dahil) olan bölümler, birinci cilde, geri kalan bölümler (Bölüm 15-20) ikinci cilde konulmuştur. O hâlde planımız şu şekilde olacaktır.

BİRİNCİ CİLT	<p>BİRİNCİ KISIM: İDARE VE İDARE HUKUKU Bölüm 1.- İdare Kavramı Bölüm 2.- İdare Hukuku</p> <p>İKİNCİ KISIM: İDARÎ TEŞKİLÂT Bölüm 3.- İdarî Teşkilâtın Temel İlkeleri Bölüm 4.- Merkezî İdare (Devlet İdaresi) Bölüm 5.- Mahallî İdareler (Yer Yönünden Yerinden Yönetim Kuruluşları) Bölüm 6.- Kamu Kurumları (Hizmet Yönünden Yerinden Yönetim Kuruluşları)</p> <p>ÜÇÜNCÜ KISIM: İDARÎ İŞLEMLER Bölüm 7.- İdarî İşlem Kavramı Bölüm 8.- Bireysel İdarî İşlemlerin Türleri (İdarî Kararların Çeşitleri) Bölüm 9.- İdarî İşlemlerin Unsurları Bölüm 10.- İdarî İşlemlerin Hukuka Aykırılığının Müeyyideleri: İptal ve Yokluk Bölüm 11.- İdarî İşlemlerin Yürürlüğe Girmesi Bölüm 12.- İdarî İşlemlerin İcrası Bölüm 13.- İdarî İşlemlerin Sona Ermesi Bölüm 14.- Düzenleyici İşlemler</p>
İKİNCİ CİLT	<p>Bölüm 15.- İdarî Sözleşmeler</p> <p>DÖRDÜNCÜ KISIM: İDARENİN FAALİYETLERİ Bölüm 16.- Kamu Hizmeti Bölüm 17.- Kolluk</p> <p>BEŞİNCİ KISIM: İDARENİN ARAÇLARI Bölüm 18.- Kamu Görevlileri Bölüm 19.- Kamu Malları</p> <p>ALTINCI KISIM: İDARENİN SORUMLULUĞU Bölüm 20.- İdarenin Sorumluluğu</p>

İÇİNDEKİLER

(İKİNCİ CİLT)

Bölüm 15

İDARİ SÖZLEŞMELER

I. Sözleşme Kavramı ve İdarenin Sözleşmelerinin Tek-Yanlı İşlemlerinden Ayrılması

Sorunu.....	2
A. Sözleşme Kavramı	2
B. “Sözleşme” - “Tek Yanlı İşlem” Ayrımı.....	2
1. Niceliksel Kriter: Açıklanan İradelerin Sayısı.....	3
2. Yönel Kriter: Açıklanan İradelerin Yönü.....	3
3. Niteliksel Kriter: İşlemin İçeriği	4
C. Ek Sorunlar	4
1. İşlemin Adı.....	4
2. Görünüşte Sözleşmeler.....	5
3. Katılma Sözleşmeleri	5
4. Pazarlıklı Tek-Yanlı İşlem.....	5
5. Karma İşlemler	6
6. Sözleşme-Ruhsat Ayrımı.....	6

II. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmeleri - İdarî Sözleşmeler Ayrımı (İdarî Sözleşmelerin Kriterleri).....

A. Teşriî Kriter (Kanunla Nitelendirme)	11
1. Doğrudan Nitelendirme: Sözleşmenin “İdarî Sözleşme” veya “Özel Hukuk Sözleşmesi” Olarak Kanunla Nitelendirilmesi.....	11
2. Sözleşmenin Tâbi Olduğu Hukukî Rejimin Kanunla Belirlenmesi.....	12
3. Sözleşmeden Kaynaklanacak Uyuşmazlıkların Tâbi Olduğu Yargı Düzeninin Kanunla Belirlenmesi.....	13
4. Türk Doktrininde Teşriî Kriter (Kanunla Nitelendirme Kriteri).....	14
5. Türk Anayasa Mahkemesinin İçtihadı (K.1994/42-2 ve K.1995/23).....	15
B. İçtihadî Kriterler.....	19
1. Organik Kriter	19
2. Maddî Kriter.....	24
a) Sözleşmenin Konusu Bir Kamu Hizmetinin Yürütülmesine İlişkin Olmalıdır (Kamu Hizmeti Kriteri).....	25
aa) Bir Kamu Hizmetinin Yürütülmesi İşinin Bir Özel Kişiyeye Devri (<i>Epoux Bertin Kararı</i>)...25	
bb) Bir Gerçek Kişinin Kamu Hizmetinin Yürütülmesine Katılması	26
cc) Sözleşmenin Bizatihi Kendisinin Bir Kamu Hizmetinin Yürütülmesi Usûlünü Oluşturması.....	27
b) Veya Sözleşme, Özel Hukuku Aşan Hükümler İçermelidir (Aşan Hükümler Kriteri)	28
<i>Granits des Vosges Kararı</i>	29
“Özel Hukuku Aşan Hükümler” Kavramı.....	30
Sınai ve Ticarî Kamu Hizmetlerinin Kullanıcıları ile Yapılan Sözleşmeler	31
Özel Hukuku Aşan Hükümlerin Sayısı	31
Şartnameye Atf	31
Hukuka Aykırı Özel Hukuku Aşan Hükümler.....	31
Özel Hukuku Aşan Hükümleri Kim Koyuyor?.....	32
Özel Hukuku Aşan Rejim.....	32
Maddî Şartların Alternatifliği.....	33
Kriterler Arasında Hiyerarşi ve Öncelik.....	35

Sözleşmenin Niteliğinin Belirlenmesinde Tarafların İradelerinin Rolü.....	36
Usûl ve Şeklin Önemsizliği.....	37
III. Türk Hukukunda İdarî Sözleşmelerin Kriterleri.....	38
A. Kanunla Nitelendirme Kriteri	39
B. İçtihadî Kriterler.....	39
1. Sözleşmenin Taraflarından En Az Birisi İdare Olmalıdır	43
2. Sözleşmenin Konusunun Kamu Hizmetinin Yürütülmesine İlişkin Olması Gerekir	44
3. Sözleşmenin Özel Hukuku Aşan Hükümler İçermesi Gerekir	46
C. Türk Yargı İçtihatlarında Şartların Birlikteliği (Kümülatifliği)	47
D. Türk Hukukunda İdarî Sözleşme Olarak Kabul Edilen Sözleşmeler.....	49
E. Türk Hukukunda Özel Hukuk Sözleşmesi Olarak Kabul Edilen Sözleşmeler	50
1. Kamu İhale Sözleşmeleri.....	50
2. Su, Elektrik, Doğalgaz, Telefon Abonman Sözleşmeleri.....	56
3. Kira Sözleşmeleri.....	60
4. Satım Sözleşmeleri.....	64
5. Bayilik Sözleşmeleri	67
6. Burs ve Kredi Sözleşmeleri	67
7. Hizmet Akitleri.....	69
8. 1999'dan İtibaren Yap-İşlet-Devret Sözleşmeleri	70
9. 2006'dan İtibaren Yap-İşlet Sözleşmeleri.....	70
10. Diğerleri.....	71
IV. İdarî Sözleşmelerin Temel Tipleri	71
A. İdarî Sözleşmelerin Klasik Tipleri (Türleri).....	71
1. İmtiyaz Sözleşmeleri.....	71
2. İltizam Sözleşmeleri.....	74
3. Kamu İstikraz Sözleşmeleri	75
4. Yeraltı ve Yerüstü Servetlerinin İşletilmesine İlişkin Sözleşmeler.....	76
5. İdarî Hizmet Sözleşmeleri	76
6. 1961'den Önce Orman İşletme Sözleşmeleri.....	84
B. İdarî Sözleşmelerin Yeni Tipleri	84
1. 3096 Sayılı Kanuna Göre Yapılan Görevlendirme Sözleşmeleri (1983-1999).....	84
2. 3465 Sayılı Kanuna Göre Akdedilen Otoyol Yapımı ve İşletilme Konusunda Görevlendirme Sözleşmeleri (1988-1999).....	85
3. 406 Sayılı Kanun Uyarınca Türk Telekom ile Telekomünikasyon Kurumu Arasındaki Görev Sözleşmesi (2000-2005)	85
4. 3996 Sayılı Kanuna Göre Akdedilen Yap-İşlet-Devret Sözleşmeleri (1995-1999).....	86
5. 4283 Sayılı Kanuna Göre Akdedilen Yap-İşlet Sözleşmeleri (1997-2006).....	86
6. 6475 Sayılı Posta Hizmetleri Kanunu Uyarınca Yapılan Görevlendirme Sözleşmeleri ...	87
7. Kamu-Özel Ortaklığı Sözleşmesi.....	87
C. İmsiz İdarî Sözleşmeler: İdare, Yukarıda Sayılanların Dışında İdarî Sözleşme Yapabilir mi?.....	89
V. İdarî Sözleşme Tiplerine İlişkin Diğer Problemler	90
A. Fransa'da İdarî Sözleşme, Türkiye'de ise Özel Hukuk Sözleşmesi Sayılan Sözleşmeler....	90
B. 5 Ocak 2002 Tarih ve 4735 Sayılı Kanuna Göre Kamu İhale Sözleşmeleri	93
1. Yapım Sözleşmeleri.....	94
2. Mal Alımı Sözleşmeleri.....	96
3. Hizmet Alımı Sözleşmeleri.....	96
C. Türk Anayasa Mahkemesinin İdarî Sözleşme ve Özeldir İmtiyaz Sözleşmesi Anlayışı	97
VI. İdarî Sözleşmelerin Akdedilmesi (Kamu İhalesi)	103
A. Genel Olarak.....	103
B. Kamu İhalesini Düzenleyen Kanunlar	107
1. Genel İhale Usûlü Kanunu: Yoktur.....	107

2. Özel İhale Usûlleri	108
3. En Özel İhale Usûlleri	108
C. 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu ve 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun Kapsamları	110
1. 2886 Sayılı Devlet İhale Kanununun Kapsamı	110
2. 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun Kapsamı	111
3. Hangi Durumda 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu ve Hangi Durumda 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu Uygulanır?	114
D. Kamu İhalelerine Hâkim Olan İlkeler	115
E. İhale Usûlleri	123
1. 2886 Sayılı Devlet İhale Kanununun Öngördüğü İhale Usûlleri	123
2. 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun Öngördüğü İhale Usûlleri	125
F. İhale Süreci	128
1. Hazırlık Aşaması	128
2. İlan Aşaması	130
3. İhale Dokümanının Alınması Aşaması	131
4. Tekliflerin Sunulması Aşaması	131
5. Tekliflerin Değerlendirilmesi Aşaması	131
6. Sonuçlandırma Aşaması (İhalenin İptal Edilmesi veya İhale Kararının Alınması)	132
a) İhalenin İptal Edilmesi	132
b) İhale Kararının Alınması	133
7. Sözleşme Aşaması	135
G. Kamu İhale Sözleşmeleri	138
1. Kamu İhale Sözleşmelerinin İçeriklerinin Düzenlenmesi	138
2. Kamu İhale Sözleşmelerinin Türleri	138
3. Kamu İhale Sözleşmelerinin Hukukî Niteliği	139
H. Kamu İhale Uyuşmazlıklarının Çözümü (Başvuru Yolları)	142
1. İdarî Çözüm (İdarî Başvuru Yolları)	143
a) İdareye Şikâyet Başvurusu	143
b) Kamu İhale Kurumuna İtirazen Şikâyet Yolu	144
2. Yargısal Çözüm (Yargısal Başvuru Yolu)	147
a) İstekli ve Adaylar Tarafından Şikâyet Konusu Yapılması Gereken İşlemler	148
b) Diğer İşlemler	148
VI. İdarî Sözleşmelerin Biçimi	148
A. Anlaşma	149
B. Şartnameler	150
1. Şartnamelerin Çeşitleri	150
a) Kamu İhale Kanununa Göre Şartname Çeşitleri	150
b) İçeriklerine Göre Şartnamelerdeki Şart Çeşitleri	151
2. Şartnamelerin Hukukî Niteliği	152
VII. İdarî Sözleşmelerin Uygulanması (Tarafların Karşılıklı Hak ve Borçları)	154
A. Sözleşmecinin Borçları	155
1. Şahsen İfa	155
a) Sözleşmenin Devri Yasağı	156
b) Alt-Yüklenici Kullanma Yasağı	157
c) Yüklenicinin Ölümü Hâlinde Sözleşmenin Sona Ermesi	157
d) Yüklenicinin Ağır Hastalık, Tutukluluk veya Özgürlüğü Kısıtlayıcı Bir Cezaya Mahkumiyeti Hâlinde Vekil Aracılığıyla İfa	158
2. Sözleşme ve Şartname Hükümlerine Uygun, Tam ve Zamanında İfa	158
3. Dürüst İfa	158
B. Sözleşmecinin Hakları	159
1. Ücret Hakkı	159
Ücretin Belirlenmesi	159

Ücretin Dokunulmazlığı ve Ayarlanması	160
Ödeme Zamanı	160
Diğer Malî Avantajlar	160
2. Tazminat Hakkı	161
a) İdarenin Eylem ve İşlemlerinden Dolayı Tazminat Hakkı	161
b) İdareye Yabancı Sebeplerden Dolayı Tazminat Hakkı	162
aa) Öngörülmemiş Güçlükler Teorisi	162
bb) Öngörülemezlik Teorisi	162
3. Sözleşmecinin Adem-İ İfa Def'i Hakkının Yokluğu	162
C. İdarenin Borçları	163
D. İdarenin Hak ve Yetkileri	164
İdarenin Sözleşmeden Kaynaklanan Hakları: Sözleşmeye Uygun İfayı İsteme Hakkı ..	164
İdarenin Kamu Gücünden Kaynaklanan Hak ve Yetkileri	164
1. Denetim ve Yönlendirme Yetkisi	165
2. Müeyyide Uygulama Yetkisi	166
a) Parasal Müeyyideler	167
aa) Cezaî Şart	167
bb) Tazminat	167
cc) Teminatı Gelir Kaydetme	168
b) Cebrî Müeyyideler	169
c) Fesih Müeyyidesi (Müeyyide Niteliğinde Fesih)	171
3. Tek-Tarafli Değişiklik Yapma Yetkisi	172
Temeli	173
Genelliği	173
Şartları	173
a) Değişiklik Sözleşmenin Akdî Hükümlerine İlişkin Olmamalıdır	173
b) Değişiklik Belirli Bir Sınırı Geçmemelidir	174
c) İdare Değişiklik Dolayısıyla Sözleşmecinin Uğradığı Zararı Tazmin Etmelidir	174
4. Fesih Yetkisi	175
Temeli	175
Özellikleri	175
Türkiye'de	176
- İdarî Sözleşmelerde İdarenin Sahip Olduğu Yetkilerinin Ortak Özellikleri	176
E. Yeni Olayların Sözleşmenin Uygulanmasına Etkisi	177
1. Mücbir Sebep	177
Şartları	178
Sonuçları	179
Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa Göre Mücbir Sebep	179
2. Fedürens (<i>Fait du Prince</i>) Teorisi	180
Terminoloji	180
Tanımı	181
a) Geniş Anlamda Fedürens	181
b) Dar Anlamda Fedürens	182
c) En Dar Anlamda Fedürens	183
Şartları	183
Sonuçları	184
3. Öngörülemezlik Teorisi	184
Tanım	184
Temeli	184
İctihadî Kaynağı: "Gaz de Bordeaux" Kararı	185
Özellikleri	186
Şartları	187
Sonuçları	190
4. Öngörülmemiş Güçlükler Teorisi	192

Tanımı.....	192
Temeli.....	193
Özellikleri.....	193
Şartları.....	193
Sonuçları.....	194
Mücbir Sebep, Fedüprens, Öngörülemelik ve Öngörülmemiş Güçlükler Teorileri Arasında Karşılaştırma.....	195
VIII. İdarî Sözleşmelerin Sona Ermesi.....	196
A. Normal Sona Erme.....	197
B. Zamanında Önce Sona Erme: Fesih.....	198
1. Tarafların Anlaşmasıyla Fesih.....	198
2. İdare Tarafından Fesih.....	198
a) Sözleşmecinin Kusuru Nedeniyle Fesih (Müeyyide Niteliğinde Fesih).....	198
b) Kamu Yararına Fesih.....	199
3. Mahkeme Kararıyla Fesih.....	199
a) İdarenin Talebiyle.....	199
b) Sözleşmecinin Talebiyle.....	199
c) İdarenin veya Sözleşmecinin Talebiyle.....	200
Fesih Hâlinde Görevli Yargı.....	200
4. Sözleşmeler Kanun Koyucu Tarafından Feshedilebilir mi?.....	200
IX. İdarî Sözleşmelerden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları.....	204
A. İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalar Hangi Yargı Kolunda Görülür?.....	204
1. Kural: İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalar İdarî Yargıda Görülür.....	204
2. İstisna: İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalar Kanunla Adlî Yargının Görev Alanına Sokulabilir.....	205
B. İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalar Hangi Tür İdarî Davadır?.....	212
Dava Türleri.....	212
Sözleşmeden Kaynaklanan Uyuşmazlık Örnekleri.....	214
Danıştay Kararlarından Örnekler.....	214
Sözleşmeden Doğan Tam Yargı Davalarının Hukukî Rejimi.....	215
1. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	215
Genel Görevli Mahkeme.....	215
Özel Görevli Mahkeme.....	215
Yetkili Mahkeme.....	215
“Sözleşmenin Hakimi”.....	216
2. Hak İhlâli Şartı: İdarî Sözleşmelere Karşı Sadece Sözleşmenin Tarafları Dava Açabilir.....	216
3. Dava Açma Süresi.....	217
4. Mahkemenin Yetkileri.....	218
a) Butlan.....	218
b) Fesih.....	218
c) Tazminat.....	219
d) Diğer.....	219
C. İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılabilir mi?.....	220
C. İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılabilir mi?.....	220
1. Kural: İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılamaz.....	220
2. İstisnalar.....	222
a) Sözleşmeden Ayrılabilir İşlemlere Karşı İptal Davası Açılabilir.....	222
Martin Kararı.....	222
Sözleşmeden Ayrılabilir İşlemlerin Belirlenmesi.....	224
aa) Sözleşmenin Akdedilmesine İlişkin Ayrılabilir İşlemler.....	223
Türkiye’de Sözleşmenin Akdedilmesine İlişkin Ayrılabilir İşlemlerin YargısalDenetimi.....	223
Ayrılabilir İşlemin İptalinin Sonucu.....	224

bb) Sözleşmenin Uygulanmasına İlişkin Ayrılabilir İşlemler.....	229
aaa) Üçüncü Kişiler Bakımından	229
bbb) Sözleşmenin Tarafları Bakımından	230
Türkiye’de Sözleşmenin Uygulanmasına İlişkin Ayrılabilir İşlemlerin Yargısal Denetimi Sorunu	232
b) İdarî Sözleşmelerin Düzenleyici Hükümlerine Karşı İptal Davası Açılabilir.....	233
c) İdarî Hizmet Sözleşmelerine Karşı İptal Davası Açılabilir	235
d) İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılmayacağı Kuralına Kanunla İstisna Getirilebilir.....	236
3. Türk Danıştayının İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılabileceği Yolundaki İçtihadı ve Bunun Eleştirisi	237
2 Kasım 1976 Tarih ve K.1976/2141 Sayılı <i>Gemlik Belediyesi</i> Kararı.....	237
13 Mayıs 1977 Tarih ve K.1977/254 Sayılı Karar.....	237
29 Nisan 1993 Tarih ve K.1993/1752 Sayılı <i>Aktaş</i> Kararı.....	238
Eleştiri.....	239
D. İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalar İçin Tahkim Usulü Öngörülebilir mi?.....	241
Fransa’da Tahkim Yasağının İstisnaları	240
1999 Öncesi Türkiye’deki Durum	243
13 Ağustos 1999 Tarihli Anayasa Değişikliği ve Tahkim Yolu.....	244
İdarî Sözleşmelerle İlgili Ek Bibliyografya	247

Dördüncü Kısım İDARENİN FAALİYETLERİ

Bölüm 16 KAMU HİZMETİ

I. Tanım (Kamu Hizmetinin Özel Faaliyetlerden Ayırt Edici Unsurları veya Şartları).....	254
A. Organik Şart: Faaliyet, Kamu Tüzel Kişisi Tarafından Üstlenilmeli ve Onun Tarafından veya Onun Denetimi Altında Bir Özel Hukuk Kişisi Tarafından Yürütülmelidir	256
1. Faaliyet Bir Kamu Tüzel Kişisi Tarafından Üstlenilmelidir.....	256
2. Bir Kamu Tüzel Kişisi Tarafından Üstlenilen Faaliyet, Ya Doğrudan Doğruya Bu Kamu Tüzel Kişisi Tarafından, ya da Bu Kamu Tüzel Kişisinden Aldığı İzinle ve Onun Denetimi Altında Bir Özel Hukuk Kişisi Tarafından Yürütülmelidir.....	257
B. Maddî Şart (Amaç Şartı): Faaliyet, Kamu Yararı Amacına Yönelik Olmalıdır	259
1. Kamu Yararı Şartının Sonuçları	259
2. “Kamu Yararı”nın Tanımı Sorunu	261
a) Liberal Tez: Sadece Devletin Tabîî Görevlerinde Kamu Yararı Vardır.....	261
b) Müdahaleci Tez: Halkın Ortak İhtiyaçlarının Tatmininde Kamu Yararı Vardır.....	262
c) Pozitivist Tez: Kamu Yararını Tanımlama Yetkisi, Devletin Yetkili Organlarına Aittir.....	263
C. Türk Anayasa Mahkemesinin Kamu Hizmeti Tanımı: “Niteliği Gereği Kamu Hizmeti” Anlayışı ve Eleştirisi.....	265
D. Kamu Hizmeti Şartları Arasında Özel Hukuku Aşan Hukukî Rejim Şartı Var mıdır?.....	270
1. Özel Hukuku Aşan Hukukî Rejim Şartının Gerekli Olduğu Görüşü	270
2. Özel Hukuku Aşan Hukukî Rejim Şartının Gerekli Olmadığı Görüşü.....	271
II. İdarî Kamu Hizmetleri - Sınaf ve Ticarî Kamu Hizmetleri Ayrımı.....	273
Türk Hukukunda Kamu Hizmetleri Ayrımı.....	273
a) İdarî Kamu Hizmetleri	273
b) İktisadî Kamu Hizmetleri	273
c) Sosyal Kamu Hizmetleri	273
d) Bilimsel-Teknik Kamu Hizmetleri.....	273

Eleştiri.....	273
Fransız Hukukunda Kamu Hizmetleri Ayrımı.....	274
Ayrımın Önemi.....	274
Ayrım Kriterleri.....	275
Kamu Hizmetlerinin İdarîliği Karinesi.....	276
A. Teşriî Kriter (Kanunla Nitelendirme).....	276
B. İctihadî Kriter.....	277
1. Konu Şartı: Hizmetin Konusu Özel İşletmelerin Faaliyet Konusuna Benzer Olmalıdır.....	278
2. Finansman Biçimi Şartı: Hizmet, Hizmetin Kullanıcılarının Ödediği Parayla Finanse Edilmelidir.....	279
3. İşleyiş Biçimi Şartı: Hizmet, Özel Sektördeki Usûllerle İşletilmelidir.....	280
C. Üçüncü Tür Kamu Hizmeti Yoktur (Sözde “Sosyal Kamu Hizmetleri”).....	281
D. Türkiye’de “Genel İdare Esaslarına Göre Yürütülen Kamu Hizmetleri - Özel İşletmecilik Esaslarına Göre Yürütülen Kamu Hizmetleri” Ayrımı.....	283
III. Kamu Hizmetlerinin Hukukî Rejimi.....	287
A. İdarî Kamu Hizmetleri Kamu Hukukuna Tâbidir.....	287
1. Personeliyle İlişkileri.....	287
2. Kullanıcılarıyla İlişkileri.....	287
3. Sözleşmeleri.....	288
4. Sorumlulukları.....	288
B. Sınaî ve Ticarî Kamu Hizmetleri Özel Hukuka Tâbidir.....	289
1. Personeliyle İlişkileri.....	289
2. Kullanıcılarıyla İlişkileri.....	290
3. Sözleşmeleri.....	291
4. Sorumlulukları.....	291
C. Sınaî ve Ticarî Kamu Hizmetlerinin Özel Hukuka Tâbi Olması Kuralının İstisnaları.....	293
1. Kamu Hizmetlerinin Temel İlkeleri.....	293
2. Kamu Gücü Ayrıcalıkları.....	293
3. Mal ve Hizmet Sağlayıcılarıyla Yapılan Sözleşmeler.....	294
4. Genel Müdür ve Sayman.....	294
5. Hizmetin Organizasyonuna İlişkin Düzenleyici İşlemler.....	294
D. Kamu Hizmetlerini Yürüten Kişi ile Hizmetin Bağlı Olduğu Kamu Tüzel Kişisi Arasındaki İlişkinin Hukukî Rejimi.....	295
E. Türk Hukukunda İdarî Kamu Hizmetleri - Sınaî ve Ticarî Kamu Hizmetleri Ayrımı Ve Bunların Hukukî Rejimleri.....	297
1. Tereddütler.....	297
2. Anayasa Mahkemesi Kararları.....	298
3. Görüşümüz.....	299
a) Kural: Özel Hukuka Tâbi Olma.....	299
b) İstisna: Kamu Hukukuna Tâbi Olma.....	299
IV. Kamu Hizmeti İlkeleri (“Kanunları”).....	300
A. Devamlılık İlkesi.....	300
1. Personel Üzerindeki Etkisi: Grev Yasağı.....	301
2. İmtiyaz Sözleşmelerine Etkisi: Öngörülemezlik Teorisi.....	303
3. Cari İşlerin Yürütülmesi.....	303
4. Görevi Sona Eren Memurun Görevde Kalması.....	303
5. Kamu Mallarının Haczedilmezliği İlkesi.....	304
6. Diğer Etkileri.....	304
Danıştay Kararlarında Kamu Hizmetlerinin Devamlılığı İlkesi.....	305
B. Değişebilirlik İlkesi.....	307
1. İmtiyazcı Üzerinde Etkileri.....	308

2. Kullanıcılar Üzerindeki Etkileri.....	309
a) İdarî Kamu Hizmetlerinin Kullanıcıları.....	309
b) Sınai ve Ticarî Kamu Hizmetlerinin Kullanıcıları	310
3. Personel Üzerindeki Etkileri	311
a) Memur Statüsündeki Personel	311
b) Sözleşmeli Personel.....	312
C. Eşitlik İlkesi.....	312
1. Kullanıcı Adayları.....	312
2. Kullanıcılar.....	313
3. Nispî Eşitlik (Meşru Ayrımcılık)	313
a) “Önemli Durum Farklılığı”	314
b) Kamu Yararı Gereği	314
c) Kanunla Öngörülmeye.....	315
4. Türkiye’de Kamu Hizmetlerinde Eşitlik İlkesi	315
a) Mutlak Eşitlik.....	316
b) Nispî Eşitlik	317
Türk Anayasa Mahkemesinin Eşitlik İlkesi Konusundaki Kararları.....	317
Nispî Eşitliğin Kriteri 1: “Haklı Neden”	318
Nispî Eşitliğin Kriteri 2: “Anayasanın 13’üncü Maddesindeki Nedenler”	319
Danıştayın Eşitlik İlkesi Konusunda Kararları.....	320
D. Tarafsızlık İlkesi	322
1. Kaçınma Yoluyla Tarafsızlık.....	323
2. Plüralizm Yoluyla Tarafsızlık.....	323
3. Objektiflik Yoluyla Tarafsızlık.....	324
E. Lâiklik İlkesi.....	324
1. Kamu Hizmetleri-Dinî Hizmetler Ayrımı	324
2. Fransa’da Dinsel Hizmetler-Kamu Hizmetleri Ayrımı	328
3. Personel Bakımından Laiklik.....	328
4. Kullanıcılar Bakımından Laiklik.....	329
5. Fransa’da Başörtüsü ve Laiklik.....	330
6. Fransa’da Dinsel Gün ve Bayramlarda Devam Zorunluluğu	331
7. Türkiye’de Başörtüsü ve Lâiklik Meselesi.....	332
a) Personel Bakımından	332
b) Personelin Yakınları Bakımından	333
c) Öğrenciler Bakımından	334
d) Türkiye’de Başörtüsü Konusunda Uygulama ve İchtihat	335
aa) 2011 Öncesi Dönem	335
bb) 2011’den Sonra.....	344
F. Kamu Hizmetlerinin Bedavallığı / Ücretliliği Sorunu	345
1. Sınai ve Ticarî Kamu Hizmetlerinde Bedavallık/Ücretlilik Sorunu.....	345
2. İdarî Kamu Hizmetlerinde Bedavallık/Ücretlilik Sorunu.....	345
3. Hizmet Bedeli Olarak Alınan Paranın Hukukî Niteliği Sorunu: “Vergi” mi, “Fiyat” mı?.....	348
a) İdarî Kamu Hizmetlerinin Karşılığı Olarak Alınan Paranın Hukukî Niteliği: “Vergi, Resim, Harç veya Benzeri Malî Yükümlülük”tür	350
b) Sınai ve Ticarî Kamu Hizmetlerinin Karşılığı Olarak Alınan Paranın Hukukî Niteliği: “Fiyat”tır.....	351
Kamu Hizmetlerinin Karşılığı Olan Paranın İstenmesi Şartları	352
a) Kamu Hizmetlerinin Karşılığı Olan Para Vergi, Resim, Harç veya Benzeri Malî Yükümlülük Niteliğindeyse: Kanunla Öngörülmüş Olması Şarttır	352
b) Vergi, Resim, Harç ve Benzeri Malî Yükümlülükler Dışında: Kanun Şart Değildir; Hizmetin Yapılması Gerekir	352

c) İsteğe Bağlı Belediye Hizmetleri Karşılığı Olarak Para İstenebilmesinin Şartları: Hizmet Sunulmuş Olmalı ve Sunulan Hizmet Belediyenin Asli (Mecburî) Görevlerinden Olmamalı	354
V. Kamu Hizmetlerinin Kurulması	356
Kurma Kavramı	356
a) Faaliyet Bakımından	356
b) Teşkilât Bakımından	357
Devletleştirme ve Özelleştirmenin Kamu Hizmetlerinin Kurulmasıyla veya Kaldırılmasıyla Bir Alakası Yoktur	358
A. Millî Kamu Hizmetleri: Kanunla Kurma	358
Kanunla Kurma	358
3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliği	358
Tarihsel Bilgi: 9 Temmuz 2018'den Önce Kamu Hizmetleri KHK ile Kurulabilir miydi?	359
Kurma Konusunda Takdir Yetkisi	360
Takdir Yetkisinin İstisnaları	362
a) Anayasal Kamu Hizmetleri	362
b) Uluslararası Andlaşmalar	363
Anayasaya Aykırı Kamu Hizmeti Kurma Yasağı	364
Kâr Amacıyla Kamu Hizmeti Kurma Yasağı	364
Kurmanın Ayrıntısı	365
Kamu Hizmetini Yürütecek Kamu Tüzel Kişisinin Kurulması	365
Bütçe Kanunu Gereği	365
B. Mahallî Kamu Hizmetlerinin Kurulması	367
1. Kural	367
2. İstisnalar	367
a) Kurma Yasağı	368
b) Kurma Zorunluluğu: Mecburî Mahallî Kamu Hizmetleri	368
c) Kurma İmkânı: İhtiyarî Mahallî Kamu Hizmetleri	368
d) Mahallî İdareler, Kendilerine Kanunla Verilmiş Mecburî ve İhtiyarî Görevler Dışında Kamu Hizmeti Kurabilirler mi?	369
e) Kurma Yetkisinin Sınırı: Özel Teşebbüs Hürriyeti	373
Virtüel Kamu Hizmetleri Teorisi	375
Yasama Organı ve İdare, Kamu Hizmeti Kurmaya Yargı Kararıyla Zorlanamaz	375
VI. Kamu Hizmetlerinin Kaldırılması	377
Kaldırma Kavramı	376
a) Faaliyet Bakımından	376
b) Teşkilât Bakımından	376
A. Kamu Hizmetlerini Kaldırmaya Yetkili Makam	378
1. Kural: Kamu Hizmetinin Kuran Makam Onu Kaldırmaya da Yetkilidir	378
2. İstisnalar	378
a) Normlar Hiyerarşisinden Kaynaklanan İstisnalar	378
b) Tarihsel Bilgi: 9 Temmuz 2018'den Önce Kanunla Kurulan Bir Kamu Hizmeti, KHK ile Kaldırılabilir mi?	378
B. Kamu Hizmetlerinin Kaldırılmasında Takdir Yetkisi	380
1. Kural	380
2. İstisnalar	380
a) Yasama Organının Takdir Yetkisi Anayasayla Sınırlıdır	380
b) Mahallî İdarelerin Takdir Yetkisi Kanunla Sınırlıdır	381
3. Kamu Hizmetlerin Sürdürülmesini İsteme Hakkının Yokluğu	381
4. Kaldırma Konusundaki Takdir Yetkisinin Yargısal Denetiminin Mümkün Olmaması	381
5. Kamu Hizmetinin Kaldırılması-Özelleştirme	382

VII. Kamu Hizmetlerinin İşletilme Usûlleri	384
“İşletme Usûlleri” Kavramı	384
İşletme Usûllerinin Serbestçe Belirlenmesi İlkesi	385
a) Merkezî Kamu Hizmetleri Bakımından	385
b) Mahallî Kamu Hizmetleri Bakımından	385
İşletme Usûllerinin Serbestçe Belirlenmesi İlkesinin İstisnaları	385
İşletme Usûlünün Seçimi Sorunu Bir Yerindelik Sorunudur	387
İşletme Usûllerinin Tasnifi Sorunu	387
A. Kamu Hizmetlerinin Kamu Tüzel Kişileri Tarafından İşletilmesi Usûlleri	388
1. Emanet Usûlü: Bir Kamu Hizmetinin Bir Kamu İdaresi Tarafından Doğrudan	
Doğruya İşletilmesi	389
Tanım	388
Örnekler	388
Uygulama Alanı	389
Özellikleri	389
a) Emanet Usûlü Sadece Kamu İdareleri Tarafından Kullanılabilir	390
b) Emanet Usûlünde Ayrı Bir Tüzel Kişilik Yoktur	390
c) Emanet Usûlünde Personel Bağımsızlığı Yoktur	390
d) Emanet Usûlünde Malvarlığı Bağımsızlığı Yoktur	390
Emanet Usûlünde Hizmetin Organizasyonu	391
Emanet Usûlünde Hizmetin İşleyişi	391
Türk İdare Hukukunda Emanet Usûlü Konusunda Yaygın Bir Yanlışlık	391
Eleştiri	392
2. Kamu Kurumu Usûlü (Kamu Hizmetinin Bir Kamu Kurumu Tarafından İşletilmesi)	394
Tanım	394
Örnekler	394
Uygulama Alanı	395
Özellikleri	395
a) Kamu Kurumu Ayrı Bir Kamu Tüzel Kişiliğine Sahiptir	395
b) Kamu Kurumları Özerktirler	395
c) Kamu Kurumları Birer Uzmanlık Kuruluşudur	395
d) Kamu Kurumları Bir Kamu İdaresine Bağlıdırlar	395
Kamu Kurumlarının Kurulması ve Kaldırılması	395
B. Kamu Hizmetinin Bir Özel Hukuk Kişisi Tarafından İşletilmesi Usûlleri	396
1. Tek-Tarafli Görevlendirme (Statüer Görevlendirme): Kamu Hizmetinin Kanunla	
veya Tek Yanlı İdarî İşlemlerle Görevlendirilen Özel Hukuk Kişisi Tarafından	
İşletilmesi Usûlü	397
a) Kurma Usûlü: Özel Hukuk Tüzel Kişisini Kurarak Görevlendirme	397
b) Ruhsat (Lisans) Usûlü: Mevcut Bir Özel Hukuk Kişisinin Verilen İzinle	
Görevlendirilmesi	398
“Şartnameli Ruhsat”	397
Ruhsatın Hukukî Rejimi	397
Örnekler	397
Özel Üniversiteler (Vakıf Üniversiteleri)	400
c) Kamuya Yararlı Dernek Sayma Kararıyla Görevlendirme Usûlü	402
2. Sözleşmeyle Görevlendirme (Akdî Görevlendirme): Kamu Hizmetinin Sözleşmeyle	
Görevlendirilen Özel Hukuk Kişisi Tarafından İşletilmesi Usûlü	403
Görevlendirme Sözleşmesi	403
(1) Tarafları	403
(2) Konusu	405
(3) Biçimi	405
(4) Niteliği ve Hukukî Rejimi	406
(5) Görevlendirme Sözleşmesinin Çeşitleri	406
a) İmtiyaz Usûlü	407

b) İltizam Usûlü.....	408
c) Müşterek Emanet Usûlü.....	410
d) Vekâlet Usûlü.....	411
e) Yeni Usûller.....	413
aa) Görevlendirme Sözleşmesi Usûlü (3096 Sayılı Kanun).....	413
bb) Otoyol Yapımı, Bakımı ve İşletilmesiyle Görevlendirme Sözleşmesi Usûlü (3465 Sayılı Kanun).....	414
cc) Türk Telekomun Görevlendirilmesi Sözleşmesi Usûlü (406 Sayılı Kanun).....	414
dd) PTT AŞ' nin Görevlendirilmesi Sözleşmesi Usûlü (6475 Sayılı Kanun).....	415
ee) Yap-İşlet-Devret Usûlü (3996 Sayılı Kanun).....	415
ff) Yap-İşlet Usûlü (4283 Sayılı Kanun).....	416
gg) Elektronik Haberleşmede Kullanım Hakkının Verilmesi Yoluyla Yetkilendirme Usûlü (5 Kasım 2008 tarih ve 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, m.9).....	417
hh) Kamu-Özel Ortaklığı Usûlü.....	418
f) Diğer Usûller: İsimless Sözleşmelerle Kamu Hizmetlerinin Görülmesi Usûlü.....	419
VIII. İmtiyaz Usûlü.....	421
A. Tanım, Ayırıcı Unsurlar.....	421
1. Tanım.....	422
2. İmtiyazın Ayırıcı Unsurları.....	424
a) Akdî Unsur.....	424
b) Konu Unsuru.....	424
c) Ücretlendirme Usûlü.....	424
d) Kendi Kâr ve Zararına İşletme Unsuru.....	425
B. Türk Yargı İçtihatlarında İmtiyaz Usûlünün Tanımı.....	425
1. Anayasa Mahkemesinin İmtiyaz Tanımı ve Bunun Eleştirisi.....	425
2. Danıştayın İmtiyaz Tanımı ve Bunun Eleştirisi.....	427
C. İmtiyaz İşleminin Hukukî Niteliği: Karma İşlem.....	431
1. Akdî Hükümler.....	431
2. Düzenleyici Hükümler.....	432
D. İmtiyazın Verilmesi.....	433
İmtiyazcının Seçilmesi.....	434
İmtiyaz Verme Yetkisi.....	434
Danıştayın Düşüncesinin Alınması Usûlü.....	435
Danıştayın Düşüncesinin Bağlayıcılığı.....	435
Danıştayın Düşüncesinin Alınması Usûlünün Eleştirisi.....	438
Uyarı: Rekabet Kurulundan da İzin Alınması Gerekebilir.....	439
E. İmtiyazcının Yükümlülükleri ve Hakları.....	439
1. İmtiyazcının Yükümlülükleri.....	439
a) Şahsen İfa Yükümlülüğü.....	440
b) Hizmetin Devamlılığını Sağlama Yükümlülüğü.....	550
c) Hizmeti Değişen Koşullara Uydurma Yükümlülüğü.....	440
d) Denetlenmeye Katılma Yükümlülüğü.....	441
2. İmtiyazcının Hakları.....	441
a) Malî Dengesinin Korunmasını İsteme Hakkı.....	442
b) Kendisine (İmtiyazcıya) Sağlanan Avantajlara Saygı Gösterilmesini İsteme Hakkı.....	442
c) Ücret İsteme Hakkı.....	443
d) Yargısal Başvuru Hakkı.....	443
F. İmtiyaz Veren İdarenin Yükümlülükleri ve Yetkileri.....	443
1. İmtiyaz Veren İdarenin Yükümlülükleri.....	443
2. İmtiyaz Veren İdarenin Yetkileri.....	444
a) Denetleme Yetkisi.....	444
b) Tek Yanlı Değişiklik Yapma Yetkisi.....	444

c) Müeyyide Uygulama Yetkisi	445
aa) Parasal Müeyyideler	446
bb) Geçici El Koyma	446
cc) İmtiyazın Düşürülmesi	446
G. İmtiyazın Sona Ermesi	446
1. Sona Erme Sebepleri	446
a) Sürenin Dolması	447
b) İmtiyazın Düşürülmesi	447
c) İmtiyazcının Kusuru Dolayısıyla Fesih	447
d) Kamu Yararına Fesih	447
e) Akdî Geri Satın Alma (<i>Rachat contractuel</i>)	448
f) Karşılıklı Anlaşmayla Fesih	449
2. Sona Erme Hâlinde Malların Paylaşımı	449
a) Dönen Mallar	449
b) Alınan Mallar	449
c) Özel Mallar	450
H. İmtiyaz Sözleşmelerinde Muhakeme Hukuku Kuralları	449
Mahkemenin Yetkileri	451
Tahkim Yolu	451
I. Değerlendirme	451
Ek 1: Türk Hukukunda Kamu Hizmetlerinin Özel Kişilerce İşletilmesi Usûlleri	
(Tarihsel Süreç).....	454
A. Elektrik Üretimi ve Dağıtım: Görevlendirme Sözleşmesi Usûlü (3096 Sayılı Kanun)	454
B. Otoyol Yapımı ve İşletilmesi: 3465 Sayılı Kanun	459
C. Genel Olarak Yap-İşlet-Devret Usûlü: 3996 Sayılı Kanun	459
D. Anayasa Mahkemesinin İçtihadı	460
E. Tali Kurucu İktidarın Tepkisi: 13 Ağustos 1999 Tarihli Anayasa Değişikliği	463
Ek 2: Türkiye’de Telekomünikasyon Kamu Hizmetinin Özel Kişilerce Yürütülmesi	
Usûlleri (Tarihsel Süreç).....	465
A. 5 Kasım 2008 Tarih ve 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunundan Önce (27 Ocak 2000 Tarih ve 4502 Sayılı Kanunla Değişik 4 Şubat 1340 Tarih ve 406 Sayılı Telgraf ve Telefon Kanununa Göre).....	465
1. Görev Sözleşmesi	465
2. İmtiyaz Sözleşmesi	466
3. Telekomünikasyon Ruhsatı	468
4. Genel İzin	469
B. 5 Kasım 2008 Tarih ve 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunundan Sonra.....	470
1. Bildirim Usûlü	471
2. Kullanım Hakkının Verilmesi Usûlü	471

Bölüm 17

KOLLUK

I. Kamu Düzeni Kavramı.....	478
A. Klasik Anlayış: “Geleneksel Üçlü”	478
1. Kamu Güvenliği	479
2. Kamu Huzuru	479
3. Kamu Sağlığı	479
B. Modern Anlayış	479
1. Genel Ahlâk Unsuru	480
2. Kamusal Estetik	480
3. İnsan Onuru	481

4. Bireylerin Kendilerine Karşı Korunması	481
C. Türkiye’de Kamu Düzeni Kavramı	482
II. İdarî Kolluk - Adli Kolluk Ayrımı	483
A. Ayrımın Kriteri	484
1. Önleme-Bastırma	484
2. Fransa’da 1951 Tarihli <i>Baud ve Dame Noulek</i> Kararlarında Geliştirilen Kriter: “Belirli Bir Suçla İlgili Olma”	485
3. Mevzuatımızdaki Ayrım	487
B. Ayrımın Sonuçları	490
C. Ayrım Konusundaki Güçlükler	492
1. Organik Karışma	492
2. Fonksiyonel Karışma	493
III. İdarî Kolluğun Özellikleri	495
1. Tek-Tarafılık	496
2. Devredilemezlik	496
3. Mecburilik (Bağlı Yetki)	497
4. Kamu Gücüne Dayanma	498
5. Hak Yararatıcı Olmama ve Geri Alınabilme	498
6. Sorumluluk İçin Ağır Kusur Şartı	498
IV. Genel İdarî Kolluk - Özel İdarî Kolluk Ayrımı	498
A. Tanımlar	499
B. Ayrımın Kriteri	499
1. Aslı Farklılık (Ayrımın Kriteri)	500
2. Tali Farklılıklar	500
a) Amaç Farklılığı	501
b) Yetkili Makam Farklılığı	501
c) Usûl Farklılığı	502
C. Ayrımın Gereği	502
1. Özel Koruma İhtiyacı	502
2. Daha Ağır Müeyyide İhtiyacı	502
D. Ayrımın Sonuçları	504
1. Hakimin Denetiminin Kapsamı Bakımından	504
2. Müeyyide Bakımından	504
E. Türkiye’de Genel İdarî Kolluk ve Özel İdarî Kolluk Ayrımı	505
1. Genel İdarî Kolluk	505
a) Merkezî İdare Kolluğu (Devlet Kolluğu)	505
b) Mahallî İdare Kollukları	506
2. Özel İdarî Kolluk	508
V. Kolluk Makam, Amir ve Personeli	509
Kolluk Makamı-Kolluk Amiri-Kolluk Personeli Ayrımı	510
Fransa’da Kolluk Makamları ve Personeli	510
Türkiye’de Kolluk Makamları, Amirleri ve Personeli	510
A. Genel İdarî Kolluk Makam, Amir ve Personeli	513
1. Merkezî İdare Kolluk Makam, Amir ve Personeli	513
a) Merkezî İdare Kolluk Makamları	513
aa) Bakanlar Kurulu	513
bb) İçişleri Bakanı	513
cc) Valiler	516
dd) Kaymakamlar	516
b) Merkezî İdare Kolluk Amirleri	516
aa) İçişleri Bakanı	517
bb) Valiler	517
cc) Kaymakamlar	518

c) Merkezî İdare Kolluk Personeli	519
aa) Polis	520
bb) Jandarma	522
cc) Sahil Güvenlik Kuvvetleri.....	526
dd) Çarşı ve Mahalle Bekçileri	530
ee) Genel İdarî Kolluk Personelinin Yetmemesi Durumunda Silahlı Kuvvetler.....	530
ff) Köy Muhtarları	532
2. Mahallî İdare Kolluk Makam, Amir ve Personeli	532
a) İl Özel İdaresi Kolluğu.....	532
b) Belediye Kolluğu.....	537
c) Köy Kolluğu.....	538
B. Özel İdarî Kolluk Makam, Amir ve Personeli	540
1. Orman Kolluğu	541
2. Gümrük Kolluğu.....	541
3. Tarım Kolluğu	542
4. Kara Av Kolluğu	543
5. Su Av Kolluğu.....	545
6. Hayvan Kolluğu.....	546
7. Çevre Kolluğu	546
Ek: “Özel Güvenlik” Meselesi	546
1. Özel Güvenlik, Bir Genel İdarî Kolluk mu, Yoksa Bir Özel İdarî Kolluk mudur?.....	545
2. Özel Güvenliğin Özelliği ve Kamusalılığı Meselesi.....	546
a) 2495 Sayılı Kanun Döneminde (1981-2004 Arası)	546
b) 5188 Sayılı Kanun Döneminde (2004’ten Sonra)	548
VI. Kolluk Yetkilerinin Çatışması ve Yarışması.....	551
A. Merkezî İdare Kolluk Makamları Arasında Çatışma ve Yarışma	551
1. Kural Olarak Alt Kolluk Makamı, Üst Kolluk Makamının İşlemine Aykırı İşlem Yapamaz	552
2. Ancak Alt Kolluk Makamı, Üst Kolluk Makamının İşlemine Nazaran Daha Sınırlandırıcı Kolluk İşlemi Yapabilir	552
B. Merkezî İdare Kolluğu ile Mahallî İdare Kolluklarının Çatışması ve Yarışması	553
1. Kural Olarak Mahallî İdare Kolluğu, Merkezî İdare Kolluğuna Aykırı İşlem Yapamaz	553
2. Ancak Mahallî İdare Kolluğu, Merkezî İdare Kolluğunun İşlemine Nazaran Daha Sınırlandırıcı Kolluk İşlemi Yapabilir	553
C. Mahallî İdare Kolluklarının Kendi İçinde Çatışması ve Yarışması.....	555
D. Genel Kolluk Yetkileri ile Özel Kolluk Yetkilerinin Çatışması ve Yarışması.....	556
1. Özel Kolluk Yetkisi Genel Kolluk Yetkisini Saf Dışı Bırakır	556
2. Bazı Durumlarda Özel Kolluk Yetkisi Yanında Genel Kolluk Yetkisi de Kullanılabilir	558
3. Genel Kolluk, Bazı Durumlarda Özel Kolluğun Yerine Geçebilir.....	559
4. Bazen Bir Makam Aynı Zamanda Genel Kolluk ve Özel Kolluk Yetkilerine Sahip Olabilir	559
E. Özel Kolluk Yetkilerinin Kendi Arasında Çatışması ve Yarışması.....	560
VII. Kolluk Usûlleri	560
A. Serbestlik Usûlü (Düzeltilici Sistem).....	561
B. İzin Usûlü (Önleyici Sistem).....	561
C. Bildirim Usûlü	664
VIII. Kolluk Tedbirleri (Kolluk Eylem ve İşlemleri).....	565
Kolluk Tedbiri-Müeyyide Farkı.....	566
Kolluk Tedbiri Alma Zorunluluğu	567
Kolluk Tedbiri Çeşitleri	567
A. Düzenleyici Kolluk İşlemleri	568
1. Merkezî İdare Kolluk Makamlarının Düzenleyici Kolluk İşlemleri	568
2. Mahallî İdare Kolluk Makamlarının Düzenleyici Kolluk İşlemleri	570

3. Özel Kolluk Makamlarının Düzenleyici Kolluk İşlemleri	571
B. Bireysel Kolluk İşlemleri	573
1. Emir veya İhtar	574
2. Yasaklama (Faaliyetten Men Etme) Kararları	576
3. Erteleme Kararı	577
4. Kapatma Kararı	577
5. İzin Verme veya Vermeme Kararları	577
6. Alındı Belgesi Verme	578
C. Kolluk Eylemleri	578
IX. Kolluk Eylem ve İşlemlerinin Hukuka Uygunluğunun Şartları (Kolluk Yetkisinin Sınırları)	579
A. Kolluk Eylem ve İşlemi Kanuna Dayanmalıdır	580
B. Kolluk Eylem ve İşlemi, Anayasanın İlgili Maddesinde Öngörülen Sebeplerle Dayanmalıdır	582
C. Kolluk Eylem ve İşlemi, Anayasanın Sözüne ve Ruhuna Uygun Olmalıdır	584
D. Kolluk Eylem ve İşlemi, Temel Hak ve Hürriyetlerin Özlerine Dokunmamalıdır	586
E. Kolluk Eylem ve İşlemi “Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere”ne Aykırı Olmamalıdır	587
F. Kolluk Eylem ve İşlemi “Lâik Cumhuriyetin Gereklere”ne Aykırı Olmamalıdır	587
G. Kolluk Eylem ve İşlemi, “Ölçülülük İlkesi”ne Aykırı Olmamalıdır	588
1. Elverişlilik İlkesi	590
2. Gereklilik İlkesi	590
3. Oranlılık İlkesi	590
Ölçülülük Değerlendirmesinde “Yer” ve “Zaman” Unsurları	591
Ölçülülük Denetiminin Yerindelik Denetimine Dönüşme Tehlikesi	591
Fransa’da Ölçülülük İlkesi	592
H. Kolluk Eylem ve İşlemi Öngörüldüğü Amaç Dışında Kullanılmamalıdır	595
Ek: Kolluk İşleminin Hukuka Uygunluğu İçin, İşlemin Konusu Olan Fiilin Suç Teşkil Etmesi Şart Değildir	596
X. Kolluk Yetkisinin Genişlemesi (Olağanüstü Yönetim Usulünde Kolluk Yetkisinin Sınırları)	598
A. Olağanüstü Hâl İlan Kararı	601
1. Sebep	601
2. Yetki	602
a) Kişi (Makam) Bakımından (<i>Ratione Personae</i>) Yetki	602
b) Yer Bakımından (<i>Ratione Loci</i>) Yetki	603
c) Süre Bakımından (<i>Ratione Temporis</i>) Yetki	604
3. Usûl ve Şekil	606
4. Konu	608
5. Amaç	608
6. Yargısal Denetim	608
B. Olağanüstü Hâl İlanının Sonuçları	608
1. Tabiî Afet veya Tehlikeli Salgın Hastalık veya Ağır Ekonomik Bunalım Sebebiyle İlan Edilen Olağanüstü Hâllerde Vatandaşlar İçin Para, Mal ve Çalışma Yükümlülükleri Getirilebilir	609
2. Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılması Kısmen veya Tamamen Durdurulabilir	610
3. Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Çıkarılabilir	612
C. Olağanüstü Yönetim Usullerinde Kolluk Yetkilerinin Sınırları	613
1. Kolluk Tedbiri, Savaş, Seferberlik, Sıkıyönetim veya Olağanüstü Hallerden Birinin Mevcut Olduğu Durumda Alınmalıdır	614
2. Kolluk Tedbiri Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülükleri İhlâl Etmemelidir	614
3. Kolluk Tedbiri, Ölçülülük İlkesine Uygun Olmalıdır	616

4. Kolluk Tedbiri Anayasanın 15'inci Maddenin İkinci Fıkrasında Sayılan Hak ve İlkelerden Oluşan Çekirdek Alana Dokunmamalıdır.....	616
D. Olağanüstü Hâlin Uygulanması	618
E. Olağanüstü Hâlin Sona Ermesi	618
F. Olağanüstü Hâl Yönetim Usûlünde Yargısal Denetim	620
1. Olağanüstü Hâl İlanı Üzerindeki Yargısal Denetim	620
a) Olağanüstü Hâl İlanına İlişkin Cumhurbaşkanı Kararı Üzerindeki Yargısal Denetim.....	621
b) TBMM'nin Onay Kararı Üzerinde Yargısal Denetim	622
2. Olağanüstü Hâl Makamlarının İşlemleri Üzerindeki Yargısal Denetim.....	624
XI. Kolluk Eylem ve İşlemlerinden Dolayı İdarenin Sorumluluğu	625
A. Kusurlu Sorumluluk	625
1. Ağır Kusur	626
2. Basit Kusur	627
B. Kusursuz Sorumluluk	627
1. Risk İlkesi	627
2. Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulması İlkesi	628
XII. Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi (Kolluk Tedbirlerinin Cebrî İcrası)	629
Türkiye'de Cebrî İcrayı Öngören Mevzuat	630
Silah Kullanma	632
Acil Durumlar	632
Kolluğun Hukuka Aykırı Olarak Cebrî Kullanmasının Müeyyidesi.....	632
XIII. Kolluk Tedbirlerinin Müeyyideleri.....	633
A. Cezaî Müeyyideler: Hapis veya Adlî Para Cezası	633
B. İdarî Müeyyideler	635
1. İdarî Müeyyide Çeşitleri	636
2. Kolluk Tedbirlerine Müeyyide Teşkil Etmek Bakımından Çeşitli Kabahatler	636
a) "Emre Aykırı Davranış Kabahati"	637
b) Diğer Kabahatler (Özel Müeyyideler)	637
3. İdarî Müeyyidelerin Verilmesi ve Uygulanması Usûlü	638
Kolluk ile İlgili Ek Bibliyografya	638

Beşinci Kısım İDARENİN HAREKET ARAÇLARI

Bölüm 18 KAMU GÖREVLİLERİ

I. Genel Olarak	643
“Kamu Görevlisi” Teriminin Değişik Anlamları	643
1. En Geniş Anlamda Kamu Görevlisi: Kamu Personeli	644
2. Geniş Anlamda Kamu Görevlisi	644
3. Dar Anlamda Kamu Görevlisi	644
4. En Dar Anlamda Kamu Görevlisi	645
“Kamu Görevi” ve “Kamu Görevi Hukuku” Kavramları	645
Kamu Görevi Hukuku-Yönetim Bilimi, Ekonomi, Maliye	646
Türk Doktrinde Kamu Görevlileri Konusuna Gösterilen Haksız İlgî	646
Kamu Görevi Hukuku-İş Hukuku	647
II. Kamu Görevlilerinin Tanımı ve Kamu Görevlisi Olmayanlardan Ayrılması	648
A. Pozitif Hukuk	648
1. Anayasamızda (m.128) “Kamu Görevlisi” Kavramı Değil, “Kamu Görevlileri Tarafından Yapılması Gereken Görevler” Tanımlanmıştır	649

- Bir Tanım	649
- m.128/1'deki Şartlar Neyin Şartları?	649
- Kamu Görevlileri Tarafından Görülmesi Gereken Görevler	650
a) Söz Konusu Hizmetin Devlet, Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve Diğer Kamu Tüzel Kişilerinin Yürütmekle Yükümlü Olduğu Kamu Hizmeti Olması Şartı	650
b) Söz Konusu Kamu Hizmetinin "Genel İdare Esasları"na Göre Yürütülmesi Şartı	650
c) Söz Konusu Görevin Aslı ve Sürekli Nitelikte Bir Görev Olması Şartı	656
Şartların Kümülatifliği	642
2. Devlet Memurları Kanununda Kamu Görevlisi Tanımı Yoktur	657
B. Doktrinde "Kamu Görevlisi" Tanımı ve Kamu Görevlisi Olmayanlardan Ayrılması	657
1. Bir Kamu Tüzel Kişisine Bağlı Olma Şartı	657
2. İstihdam Edilme Şartı	659
a) Sağlayıcılar, İmtiyazcılar, Müteahhitler, Vs.	659
b) Gönüllü İşbirlikçiler	659
c) Arızî Yükümlüler	660
d) Noterler	660
3. Bir Kamu Tüzel Kişisine "Kamu Hukuku Bağı" ile Bağlı Olma Şartı	661
a) Statüter Bağ	661
b) Akdî Bağ	661
aa) İdarî Kamu Hizmetleri	662
bb) Sınai ve Ticarî Kamu Hizmetleri	662
İstisnalar	663
Şartların Kümülatifliği	663
III. Kamu Görevlisi Türleri: Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri (Memur ve	
Memur Olmayan Kamu Görevlisi Ayrımı)	664
A. Fransa'da Memur-Memur Olmayan Kamu Görevlisi Ayrımı	664
1. Atanma Şartı	664
2. Daimîlik Şartı: Daimî Bir Görevi Daimî Olarak İşgal Etme	665
3. Asalet (<i>Titularisation</i>) Şartı	666
B. Türkiye'de "Memurlar" ile "Diğer Kamu Görevlileri" Arasındaki Ayrım	666
1. Memurlar	667
a) Devlet veya Diğer Kamu Tüzel Kişilerinde Çalışma Şartı	668
b) Genel İdare Esaslarına Göre Yürütülen Kamu Hizmetini İfa Etme Şartı	668
c) Aslı ve Sürekli Nitelikte Bir Görev Yapma Şartı	669
Hatırlatma: Anayasada Memur Tanımı Yoktur	669
Uyarı: Türk Ceza Kanunundaki Kamu Görevlisi Tanımı İdare Hukukunda Geçerli Değildir	669
2. Sözleşmeli Personel	670
a) Devlet Memurları Kanununun 4'üncü Maddesinin B Bendi Uyarınca Çalıştırılan Sözleşmeli Personel	671
b) Kit'lerdeki Sözleşmeli Personel	671
c) 375 Sayılı KHK, m.26 ve 27'ye Göre İstihdam Edilen Sözleşmeli Personel	672
d) 375 Sayılı KHK, Ek Madde 6'ya Göre İstihdam Edilen Sözleşmeli Personel	672
e) 4924 Sayılı Kanuna Göre İstihdam Edilen Sözleşmeli Personel	672
f) 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m.13/1-D'ye Göre İstihdam Edilen Sözleşmeli Personel	673
g) 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Çeşitli Maddelerine Göre İstihdam Edilen Sözleşmeli Personel	673
h) 4678 ve 6191 Sayılı Kanunlara Göre İstihdam Edilen Sözleşmeli Personel	673
ı) 6253 Sayılı Kanunlara Göre İstihdam Edilen Sözleşmeli Personel	673
IV. Kamu Görevlilerinin Hukukî Statüsü	675
A. Memurların Hukukî Statüsü	676
1. Memurların Hukukî Durumunda Her Zaman Değişiklik Yapılabilir	676

2. Memurluk Durumuna İlişkin Özel Anlaşmalar, Özel Düzenlemeler Yapılamaz'	677
- Atama İşleminin Hukukî Niteliği	678
B. Sözleşmeli Personelin Hukukî Statüsü: Akdidir	680
1. Sözleşmeli Personelin Hukukî Durumu da Büyük Ölçüde İdare Tarafından Düzenleyici İşlemlerle Tek Yanlı Olarak Belirlenir ve Değiştirilir	680
2. Sözleşmeli Kamu Görevlilerinin Hukukî Durumuna İlişkin Özel Anlaşmalar, Özel Düzenlemeler Yapılabilir	680
3. İçtihatlar Nedeniyle de Sözleşmeli Kamu Görevlilerinin Durumu Memurlara Benzemektedir	680
V. Sözleşmeli Personel - İşçi Ayrımı (İdarî Hizmet Sözleşmesi - Hizmet Akdî)	681
A. Fransa'da	682
B. Türkiye'de	683
1. Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları	683
2. Danıştay Kararları	685
3. Eleştiri	687
VI. Devlet Memurları Kanununa Göre Memurların Tâbi Olduğu Hukukî Rejim	689
- Devlet Memurları Kanunu	689
Kapsamı	689
Kapsam Dışı	689
Özel Personel Kanunları	690
Devlet Memurları Kanununun Genel Hüküm Niteliği	690
VII. DMK'ya Göre Memurluk Mesleği, Memurluk Sınıfları ve Kadrolar	690
A. Memurluk Mesleği	690
1. Sınıflandırma İlkesi	690
2. Kariyer İlkesi	690
3. Liyakat İlkesi	691
B. Memurluk Sınıfları	692
Sınıf	678
Derece	678
Kademe	679
Devlet Memurları Kanununa Göre Memurluk Sınıfları	680
C. Kadrolar	696
VIII. Memurluğa Giriş	697
A. Memurluğa Girişte İlkeler	697
1. Serbestlik İlkesi	697
2. Eşitlik İlkesi	699
3. Görevin Gerektirdiği Niteliklerden Başka Nitelik Aranmaması İlkesi	700
B. Memur Olma Koşulları	701
1. Genel Şartlar	701
a) Türk Vatandaşı Olmak	701
b) Fiil Ehliyeti	701
c) Yaş Şartı	702
d) Öğrenim Şartı	702
e) Kamu Haklarından Mahrum Bulunmamak	703
f) Mahkûm Olmamak	703
Erteleme... 704; Şartlı Salıverme...705; İçtima Meselesi	705
g) Askerlik Şartı	706
h) Sağlık Şartı	706
2. Özel Şartlar	708
a) Diploma Almış Olmak	708
b) Kurumların Özel Kanun veya Diğer Mevzuatında Aranılan Şartları Taşımak	709
C. Atama Yapılacak Kadroların Belirlenmesi ve Duyurulması	710
D. Sınavlar	711

Yönetmeliğin Kapsamı	711
Sınav: KPSS.....	712
Seçme ve Yerleştirme Usûlü	712
1. A Grubu Kadrolar İçin Memur Seçme: KPSS+Giriş Sınavı	713
2. B Grubu Kadrolar İçin Genel Kural: KPSS Puanına Göre Merkezî Seçme ve Yerleştirme.....	714
E. Adaylık (Aday Memur Olarak Atanma).....	715
F. Atama (Asli Memurluğa Atanma)	717
G. İşe Başlama.....	718
H. Yer Değiştirme Suretiyle Atanma	719
I. Kurumlar Arası Nakil	719
J. İstisnai Memurluklara Atama.....	720
K. Memurların Hizmet İçi Eğitimi	722
IX. Memurların Değerlendirilmesi ve İlerlemesi.....	722
A. Memurların Değerlendirilmesi	723
B. Memurların İlerlemesi	726
1. Kademe İlerlemesi	726
2. Derece İlerlemesi	727
X. Memurluk Statüsünde Kısıntı Yapan Hâller: Kadro Açığı ve Görevden Uzaklaştırma ..	727
A. Kadro Açığı	728
B. Görevden Uzaklaştırma	728
Tanım.....	729
Sebepleri	729
Yetkili Makamlar.....	730
Sonuçları.....	730
Kaldırılması.....	731
İtiraz	731
Dava	731
XI. Memurluğun Sona Ermesi.....	732
A. Çekilme (İstifa)	732
B. Çekilmiş (Müstafi) Sayılma	734
C. Memurluktan Çıkarma (İhraç).....	736
1. Disiplin Cezası Olarak Memurluktan Çıkarma	736
2. Olumsuz Sicil Nedeniyle Memurluktan Çıkarma	736
Meslekten Çıkarma.....	736
D. Koşullarda Eksiklik.....	737
E. Bağdaşmazlık.....	738
F. Ölüm.....	738
G. Emeklilik	738
1. Emeklilik Nedenleri	739
a) Zorunlu Nedenlerle Emeklilik	739
aa) Yaş Haddi Nedeniyle Emeklilik (Yaş Haddinden Emeklilik)	740
bb) Malûllük Nedeniyle Emeklilik (Malûlen Emeklilik).....	740
b) Memurun İsteği Üzerine Emeklilik.....	741
c) İdarenin İsteği Üzerine Emeklilik (Re'sen Emeklilik)	742
2. Emeklilere Sağlanan Malî Haklar	744
a) Yaşlılık Aylığı	744
b) Malûllük Aylığı	745
c) Ölüm Sigortası Aylığı	745
d) Yaşlılık Toptan Ödemesi ve İhya	745
3. Emeklilik Haklarının Düşmesi ve Zamanası	746
4. Emeklilerin Yeniden Göreve Alınması.....	746

XII. Memurların Tâbi Olduğu Yükümlülükler ve Yasaklar.....	748
A. Memurların Yükümlülükleri.....	748
1. Anayasaya ve Kanunlara Sadakat Ödevi.....	748
2. Devlete Bağlılık.....	749
3. Tarafsızlık Ödevi.....	750
4. İtaat Ödevi.....	751
Kanunsuz Emir.....	751
5. Hizmeti Şahsen ve Kesintisiz Olarak Görme Ödevi.....	753
6. Mal Bildiriminde Bulunma Ödevi.....	754
7. Kıyafet Mecburiyeti.....	754
8. Resmî Belge, Araç ve Gereçleri Geri Verme Ödevi.....	754
Tarihsel Bilgi: Mülga İkamet Mecburiyeti.....	754
B. Memurların Tâbi Oldukları Yasaklar.....	755
1. İkinci Görev Yasağı.....	755
2. Ticaret veya Diğer Kazanç Getirici Faaliyetlerde Bulunma Yasağı.....	755
3. Grev Yasağı.....	757
4. Toplu Eylem ve Hareketlerde Bulunma Yasağı.....	759
5. Hediye Alma, Menfaat Sağlama Yasağı.....	759
6. Siyasî Partilere Girme Yasağı.....	759
7. Gizli Bilgileri Açıklama Yasağı.....	760
8. Basına Bilgi veya Demeç Verme.....	760
9. Dernek Kurma ve Derneklere Üye Olma Yasağı.....	760
10. Ayrıldığı Kuruma Karşı Görev Alma Yasağı.....	760
XIII. Memurların Hakları.....	762
A. Memurluk Teminatı (Güvenlik Hakkı).....	762
B. Hizmet Hakkı.....	763
C. Müracaat, Şikâyet ve Dava Hakkı.....	764
D. Sendika Hakkı.....	765
E. İzin Hakkı.....	766
1. Yıllık İzin.....	766
2. Mazeret İzni.....	766
3. Hastalık ve Refakat İzni.....	767
4. Aylıksız İzin.....	767
F. Aylık Hakkı.....	768
Hukukî Niteliği.....	768
Tanım.....	768
İlkeler.....	769
a) Tek Aylık İlkesi.....	769
b) Aleniyet İlkesi.....	769
c) Denklik İlkesi.....	769
Aylığın Saptanması.....	769
a) Gösterge.....	770
b) Katsayı.....	770
Ek Göstergeler, Taban Aylığı, Kıdem Aylığı, Yan Ödemeler.....	770
G. Yolluk Hakkı.....	772
H. Diğer Sosyal Haklar.....	772
XIV. Memurların Disiplin Rejimi.....	772
A. Disiplin Hukuku-Ceza Hukuku İlişkisi.....	772
1. Müeyyide Bakımından.....	773
2. Cezalandırılan Fiiller Bakımından.....	773
3. Failler Bakımından.....	774
4. Yetkili Organlar Bakımından.....	774

5. Genel Af Bakımından	775
B. Disiplin Cezaları	775
1. Niteliği	775
2. Türleri	776
3. İlkeler	777
a) “Nulla Poena Sine Lege” İlkesi	777
b) “Non Bis In Idem” İlkesi	777
c) Geçmiş Etki Yasağı İlkesi	778
d) Ölçülülük İlkesi	778
e) Daha Hafif Cezaya Karar Verme Yetkisi	779
f) Gerekçe İlkesi	780
g) Kılık Değiştirmiş Disiplin Cezası Verme Yasağı	780
4. Disiplin Cezası-İç Düzen Tedbiri Ayırımı	781
C. Disiplin Suçları	782
1. Disiplin Suçları Alanında Kanunilik İlkesi Geçerli midir?	782
2. Disiplin Suçunun Tanımı ve Unsurları	786
a) Fiil Unsuru: Ortada Memurun Belirli Bir Fiili Olmalıdır	786
b) Görev Unsuru: Bu Fiil, Memurun Görevi İçinde veya Görev Dolayısıyla İşlenmiş Olmalıdır	787
c) Kusur Unsuru: Bu Fiil, Kusurlu Olmalıdır	788
2. Devlet Memurları Kanununun Öngördüğü Disiplin Suçları	789
a) Uyarma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları	790
b) Kınama Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları	791
c) Aylıktan Kesme Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları	791
d) Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları	792
e) Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları	793
Tekerrür	793
Öngörülmemiş Disiplin Suçları	794
D. Disiplin Cezası Vermeye Yetkili Makamlar	795
E. Disiplin Usûlü	797
1. Disiplin Soruşturması Açılması Kararı	798
2. Disiplin Soruşturması Açılmasında Zamanaşımı	798
3. Disiplin Soruşturması - Ceza Kovuşturması	799
4. Görevden Uzaklaştırma	800
5. Soruşturmanın Yapılması	800
6. Savunma Hakkı	803
7. Disiplin Kurulları Önünde Çelişme İlkesi	804
8. Soruşturma Raporunun Düzenlenmesi	804
9. Disiplin Cezası Kararının Alınması	804
10. Tebliğ	805
11. Uygulama	806
F. Disiplin Cezalarına Karşı Başvuru Yolları	806
1. İdarî Başvuru	806
a) Uyarma ve Kınama Disiplin Cezalarına Karşı İdarî Başvuru (İtiraz) Yolu	806
b) Aylıktan Kesme, Kademe İlerlemesinin Durdurulması ve Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezalarına Karşı İdarî Başvuru (İtiraz) Yolu	806
Reformatio In Pejus Yasağı	806
2. Yargısal Başvuru	807

Tarihsel Bilgi: 2010'dan Önce Disiplin Cezalarına Karşı İdarî ve Yargısal Başvuru

Yolları	808
A. İdarî Başvuru	808
1. Uyarma ve Kınama Disiplin Cezalarına Karşı İdarî Başvuru (İtiraz) Yolu	808

2. Aylıktan Kesme, Kademe İlerlemesinin Durdurulması ve Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezalarına Karşı İdarî Başvuru (İtiraz) Yolu	809
B. Yargısal Başvuru	810
1. Aylıktan Kesme, Kademe İlerlemesinin Durdurulması ve Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezalarına Karşı Yargısal Başvuru	810
2. Uyarma ve Kınama Disiplin Cezalarına Karşı	810
Anayasa, Mülga, m.129/3'ün Anlamı: Bu Hüküm, Yargı Yolunu Doğrudan Doğruya Kapatmamakta, Kapatılmasına İzin Vermekteydi	813
Ek: Danıştay Kararları Işığında Çeşitli Kamu Görevlilerinin Uyarma ve Kınama Disiplin Cezalarına Karşı Dava Açıp Açamayacakları Hususu	819
G. Disiplin Cezalarının Ortadan Kalkması	827
XV. Memurlar Hakkında Ceza Kovuşturması	828
A. Genel Kurallara Göre Memurların Yargılanması Usûlü	829
Memurların Korunması İhtiyacı	829
İsnat ve İftiralara Karşı Koruma	829
Cezaî Koruma: Anayasal İlkeler	829
Memurların Yargılanması Rejimi	829
B. 3628, 5816, 298, 1402 ve 3713 Sayılı Kanunlara Göre Memurların Yargılanması Usûlü	829
C. 4483 Sayılı Kanuna Göre Memurların Yargılanması Usûlü	830
Kanunun Kapsamı	830
Kanunun Kapsam Dışında Kalanlar	831
a) Özel Soruşturma ve Kovuşturma Usûllerine Tâbi Olan Kişiler	831
b) Suçun Niteliği Yönünden Kanunlarda Gösterilen Soruşturma ve Kovuşturma Usûllerine Tâbi Olan Suçlar	832
c) Ağır Cezayı Gerektiren Suçüstü Hâli	832
İzin Usûlü	833
İzin Vermeye Yetkili Merciler	833
Ön İnceleme	833
Yetkili Mercinin Kararı	834
İtiraz	834
İtiraz Mercii	834
a) Danıştay Birinci Dairesi	834
b) Bölge İdare Mahkemesi	835
Hazırlık Soruşturması	835
Hazırlık Soruşturmasını Yapacak Merciler	835
Yetkili ve Görevli Mahkeme	835
XVI. Memurların Hukukî Sorumluluğu	835
A. Memurun İdareye Karşı Hukukî Sorumluluğu	835
B. Memurun İdare Edilenlere Karşı Hukukî Sorumluluğu	836
1. Hizmet Kusuru Teşkil Eden Eylem ve İşlemlerden Dolayı Sorumluluk	837
2. Kişisel Kusur Teşkil Eden Eylem ve İşlemlerden Dolayı Sorumluluk	837

Bölüm 19 KAMU MALLARI

I. Mal Kavramı ve Çeşitleri	842
A. Özel Hukukta Mal Kavramı ve Çeşitleri	843
1. Maddî Mallar	843
a) Mülkiyet Hakkı	843
b) Sınırlı Aynî Haklar	843
2. Gayrimaddi Mallar	843

B. Sahiplerine Göre Mal Türleri	844
1. Özel Kişilere Ait Mallar	844
2. Kamu Tüzel Kişilerine Ait Mallar (=Kamuya Ait Mallar).....	844
a) Kamusal Mallar (=Kamu Tüzel Kişilerinin Kamusal Malları).....	844
b) Özel Mallar (=Kamu Tüzel Kişilerinin Özel Malları)	845
Terminoloji Sorunu: “Kamu Malı”	845
II. Kamu Malı Kavramı ve Tanımı (Bir Malın Kamu Malı Sayılabilmesi İçin Gerekli Şartlar).....	846
A. Kamu Mülkiyeti Şartı: Söz Konusu Mal, Bir Kamu Tüzel Kişisinin Mülkiyetinde Bulunmalıdır.....	847
B. Tahsis Şartı: Söz Konusu Mal, Kamu Yararına Tahsis Edilmelidir	849
1. Söz Konusu Mal, Kamunun Doğrudan Kullanımına Tahsis Edilmelidir	849
2. veya Söz Konusu Mal, Bir Kamu Hizmetine Tahsis Edilmelidir	849
Özel Düzenlenme Ek Şartı	850
Gözlemler.....	350
III. Kamu Mallarının Tasnifi.....	851
Osmanlı İmparatorluğunda Kamu Malları Tasnifi	851
A. Tahsis Amaçlarına Göre Kamu Malları	852
1. Sahipsiz Mallar.....	852
2. Orta Malları.....	854
3. Hizmet Malları.....	855
B. Maddî İçeriklerine Göre Kamu Malları	856
1. Kara Kamu Malları	856
2. Deniz Kamu Malları.....	856
3. Su Kamu Malları.....	858
4. Hava Kamu Malları.....	858
C. Oluşum Tarzlarına Göre Kamu Malları	858
1. Tabîi Kamu Malları.....	858
2. Sun’î Kamu Malları	858
D. Taşınabilir Olup Olmamlarına Göre Kamu Malları	859
1. Taşınmaz Kamu Malları	859
2. Taşınır Kamu Malları	859
E. Ait Oldukları Kamu Tüzel Kişilerine Göre Kamu Malları	860
IV. İdarenin Kamu Malları Üzerindeki Hakkının Niteliği	861
A. Mülkiyet Hakkı Yoktur Tezi.....	861
B. Mülkiyet Hakkı Vardır Tezi.....	862
C. Kamu Malları Üzerindeki Mülkiyetin Niteliği: Kamu Mülkiyeti	863
D. Türkiye’de Durum: Devletin Hüküm ve Tasarrufu	864
E. Türk Yargı İçtihatlarında Devletin Hüküm ve Tasarrufu Kavramı ve Kamu Mülkiyeti Görüşü	864
Kamu Mallarının Hukukî Rejimi: <i>Domanialité Publique</i>	867
V. Kamu Malı Niteliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi	867
A. Kamu Malı Niteliğinin Kazanılması.....	868
1. Tabîi Kamu Mallarının Kamu Malı Niteliğini Kazanması.....	868
2. Sun’î Kamu Malların Kamu Malı Niteliğini Kazanması.....	869
a) Örf ve Âdet Yoluyla Tahsis.....	870
b) İdarî Kararla Tahsis	871
aa) Fiilî Tahsis.....	871
bb) Formel Tahsis.....	871
aa) Halkın Doğrudan Kullanımına Tahsis	872
bbb) Kamu Hizmetlerine Tahsis	872
Tahsis Değişikliği.....	872

a) Bir Kamu Tüzel Kişisinin Kendi Mallarında Tahsis Değişikliği Yapması	872
b) Bir Kamu Tüzel Kişisinin Malının Diğer Bir Kamu Tüzel Kişisinin İhtiyaçlarına Tahsisi	873
B. Kamu Malı Niteliğinin Kalkması veya Kaldırılması	873
1. Tabii Kamu Mallarının Kamu Malı Niteliğinin Kalkması	873
2. Sun'î Kamu Mallarının Kamu Malı Niteliğinin Kalkması veya Kaldırılması	874
VI. Kamu Mallarıyla İlgili Dönüşümler: Kamu Mallarında Mülkiyet Devri ve Tahsis Değişiklikleri	875
A. Mülkiyet Devri Yoluyla Dönüşüm: Bir Malın Mülkiyetinin Bir Kamu Tüzel Kişisinden Diğerine Devri	876
1. Kanunla Devir	877
a) Somut Devir Usulü	877
b) Genel Devir Usulü	878
2. Karşılıklı Anlaşmayla Devir	879
3. Kamulaştırma Yoluyla Devir	880
4. Kamulaştırma Kanununun 30'uncu Maddesinde Öngörülen Usul	881
B. Tahsis Değişikliği Yoluyla Dönüşüm: Bir Kamu Tüzel Kişisinin Mülkiyetinde Bulunan Bir Malın Diğer Kamu Tüzel Kişisinin İhtiyaçlarına Tahsisi	881
1. Kanunla Tahsis Değişikliği	881
2. Karşılıklı Anlaşma Yoluyla Tahsis Değişikliği	883
VII. Kamu Mallarının Sınırlarının Tespiti	884
A. Tabii Kamu Mallarının Sınırlarının Tespiti	884
Doğal Sınırlar	885
Sınır Tespiti Kararlarının İzhârî Niteliği	885
Sınır Tespitini İsteme Hakkı	885
Sınır Tespitine Karşı İptal Davası	885
Sınır Tespitine Karşı Tam Yargı Davası	886
“Dolaylı Kamulaştırma” Teorisi	886
B. Sun'î Kamu Mallarının Sınırlarının Tespiti	887
1. İstikamet Planı	887
2. İstikamet Kararı (<i>Arrêté d'alignement</i>)	887
C. Türkiye'de Sınır Tespitiyle İlgili Mevzuat	888
Kadastro Kanunu	888
a) Hizmet Malları	888
b) Orta Malları	888
c) Sahipsiz Mallar	888
Orman Kanunu	889
Kıyı Kanunu	889
İmar Kanunu	889
VIII. Kamu Mallarının Korunması Rejimi	890
A. Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesi ve Bu İlkedен Kaynaklanan Diğer İlkeler	891
1. Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesi	891
Tanımı ve Amacı	891
Tarihsel Kökeni	891
Kapsamı	891
İlkenin Değeri: Kanun Değindedir, Kanun Koyucuyu Bağlamaz; Kanunla İstisna Getirilebilir	891
Türkiye'de Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesinin Genel Bir Pozitif Temeli Yoktur	893
Devredilmezlik İlkesinin Nispî Niteliği	895
Müeyyidesi	895
2. Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesinden Kaynaklanan Diğer İlkeler	896

a) Kamu Malları Kamulaştırılamaz	896
b) Kamu Malları Haczedilemez	898
İcra ve İflas Kanunu, m.82/1: Devlet Malları ile Mahsus Mallarında Haczi Caiz Olmadığı Gösterilen Mallar Haczolunamaz	899
İlik, m.82/1'in Kapsamı	901
Bir Kamu Tüzel Kişisinin Malının Diğer Kamu Tüzel Kişisi Tarafından 6183 Sayılı Kanuna Göre Haczi Sorunu	904
Kural: Bir Kamu Tüzel Kişisine Ait Mallar, Diğer Kamu Tüzel Kişisi Tarafından Haczedilemez	904
İstisna: Kit'lerin ve Mahallî İdarelerin Malları Haczedilebilir	905
aa) Kit Malları	905
bb) Mahallî İdarelerin Malları	905
6183 Sayılı Kanunun 70'nci Maddesindeki İstisnanın Kapsamı: Belediyelere Bağlı Su ve Kanalizasyon İdarelerine Ait Mallar Haczedilebilir mi?	906
c) Kamu Malları Zamanaşımıyla Kazanılamaz	907
d) Kamu Malları Üzerinde Sınırlı Aynı Haklar Tesis Edilemez	909
e) Kamu Mallarının Tapuya Tescil Zorunluluğu Yoktur	913
Ek: Kamu Mallarının Devredilmezliği İlkesi Karşısında Türkiye'de Kamu Mallarının Satışı Sorunu	915
B. Kamu Mallarının Korunması	918
1. Genel Olarak	918
2. Fransa'da Kamu Mallarını Koruma Kolluğu (Kamu Mallarının Cezaî Korunması)	919
3. Türkiye'de Kamu Mallarının Cezaî Korunması	920
4. Kamu Mallarının Haksız İşgallere Karşı Korunması	921
IX. Kamu Mallarının Kullanılması	922
A. Kamu Hizmetlerine Tahsis Edilmiş Kamu Mallarının Kullanımı	923
1. Münhasıran İdare Tarafından Kullanım	923
2. Kişiler Tarafından Dolaylı Kullanım	923
B. Kamunun Doğrudan Kullanımına Tahsis Edilmiş Kamu Mallarının Kullanımı	924
1. Kolektif Kullanımlar	924
a) Serbestlik İlkesi	925
b) Eşitlik İlkesi	926
c) Bedavalık İlkesi	926
2. Özel Kullanımlar	928
a) Özel Kullanım Çeşitleri	929
b) Özel Kullanımların Hukukî Rejimi	930
aa) İzne Bağlılık İlkesi	930
bb) Ücretlilik İlkesi	933
cc) Geçicilik İlkesi	934
X. Kamu Tüzel Kişilerinin Özel Malları	936
A. Tanımı ve Kompozisyonu	936
1. Tanımı	937
2. Kompozisyonu	937
a) Kamu Yararına Tahsis Edilmemiş Mallar	937
b) Özel Olarak Düzenlenmiş Olma Şartını Yerine Getirmeyen Mallar	938
c) Kanunla Özel Mal Olarak Nitelenen Mallar	938
B. Özel Malların Hukukî Rejimi	938
1. Özel Malların Özel Hukuka Tâbi Olması İlkesi	939
a) Kural	939
b) İstisnalar	939
2. Özel Mallardan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Adli Yargıya Tâbi Olması İlkesi	941
a) Bir İdarî Karardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar	941
aa) Kural	941
bb) İstisna	941

b) Sözleşmeden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar	942
c) Eylemlerden Kaynaklan Uyuşmazlıklar	942
Türkiye’de Kamu Tüzel Kişilerinin Özel Mallarının Satışı Sorunu	943
XI. İdarenin Mal Edinme Usûlleri.....	945
A. Özel Hukuk Usûlleri.....	945
1. Taşınır Mal İktisap Usûlleri.....	946
2. Taşınmaz Mal İktisap Usûlleri.....	946
B. Kamu Hukuku Usûlleri.....	947
1. Kamulaştırma	948
2. Devletleştirme.....	948
3. İstimval	948
Tanımı.....	948
Konusu.....	949
İstisnai Niteliği	949
Anayasal Dayanak: m.121/2.....	949
Kanunî Dayanak: Olağanüstü Hal Kanunu.....	950
İlkeler.....	951
a) Kanunîlik İlkesi	951
b) Olağanüstü Hâllerde Uygulanabilme İlkesi.....	951
c) Karşılık İlkesi.....	951
d) Yargısal Denetime Tâbi Olma	952
Geçici İşgal	952
Tanımı.....	952
Çeşitleri.....	952
a) Bayındırlık İşlerinin Yapılması Sırasında Geçici İşgal.....	952
b) Bayındırlık Eserlerine Kireç, Taş ve Kum Gibi İptidai Madde Temin Etmek İçin Geçici İşgal.....	952
c) Plân, Proje, Kadastro, Tetkik, Araştırma Vs. Çalışmalar Amacıyla Geçici İşgal.....	953
Pozitif Dayanak	953
Şartları	954
a) Kanunla Öngörülmüş Olmalı.....	954
b) Karşılıklı Anlaşma Usûlünün Denenmesi.....	954
c) Geçicilik Şartı	954
d) Konu Şartı: Binasız Arazi	954
Usûl	955
Yargısal Denetim.....	955
4. Kamulaştırma, Devletleştirme, İstimval, Geçici İşgal ve Satın Alma Usûllerinin Karşılaştırılması.....	956
XII. Kamulaştırma.....	957
A. Tanımı ve Benzer Kurumlardan Farkı	957
Terminoloji	957
Kamulaştırmanın Tanımı.....	957
Kamulaştırma-İstimval.....	959
Kamulaştırma-Devletleştirme.....	959
B. Kamulaştırmanın Temel İlkeleri.....	959
1. Kamulaştırma, Devlet veya Diğer Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Yapılabilir.....	960
2. Kamulaştırma, Kamu Yararı Sebebiyle Yapılır.....	960
3. Kamulaştırma, Ancak Özel Mülkiyette Bulunan Mallar Hakkında Yapılabilir.....	960
4. Kamulaştırma, Ancak Taşınmaz Mallar Hakkında Yapılabilir.....	961
5. Kamulaştırma, Malın Karşılığının Ödenmesiyle Yapılır	961
6. Kamulaştırma, Malın Gerçek Karşılığının Ödenmesiyle Yapılır.....	961
7. Kamulaştırma, Malın Gerçek Karşılığının Peşin Olarak Ödenmesiyle Yapılır	961
İstisna: Taksitlendirme.....	961

8. Kamulaştırma, Malın Gerçek Karşılığının Nakden Ödenmesiyle Yapılır	962
İstisna: Trampa Yoluyla Kamulaştırma.....	962
9. Kamulaştırma, Kanunla Gösterilen Esas ve Usûllere Göre Yapılır	963
10. Yeterli Ödenek Temin Edilmeden Kamulaştırma İşlemlerine Başlanılamaz.....	963
C. Kamulaştırma İşleminin Unsurları.....	964
1. Yetki Unsuru	964
a) Konu Bakımından Yetki.....	965
b) Yer Bakımından Yetki	967
c) Kişi Yönünden Yetki	967
Özel Kişiler Kamulaştırma Yapamaz	968
Ama Özel Kişiler Lehine Kamulaştırma Yapılabilir	968
2. Sebep Unsuru	970
3. Konu Unsuru	971
a) Ancak Özel Mülkiyette Bulunan Mallar Kamulaştırma İşlemine Konu Olabilirler ..	972
Bir Kamu Tüzel Kişisine Ait Özel Mallar Diğer Kamu Tüzel Kişisi Tarafından	
Kamulaştırılabilir mi?	972
Bir Kamu Tüzel Kişisine Ait Taşınmaz Malın Diğer Kamu Tüzel Kişisine Devri Usûlü	
(Kk, m.30).....	974
b) Ancak Taşınmaz Mallar Kamulaştırma İşlemine Konu Olabilir	980
c) Taşınmaz Malların Tamamı veya Bir Kısım Kamulaştırılabilir	981
4. Şekil Unsuru.....	982
5. Usûl Unsuru.....	983
6. Amaç Unsuru.....	983
a) Dar Anlamda Kamu Yararı Kavramı.....	983
b) Geniş Anlamda Kamu Yararı Kavramı	984
aa) Kanunla Genişletme	984
bb) İçtihatla Genişletme	985
Amaç Bakımından Hukuka Aykırılık: Özel Yarar Amaçlı Kamulaştırmalar	986
Kamulaştırma İşleminin Amaç Unsurunun Yargısal Denetimi	987
D. Kamulaştırmanın Aşamaları	988
İdare, Kamulaştırma Bedeli İçin Yeterli Ödenek Temin Eder	989
İdare, Kamu Yararı Kararı Alır.....	989
1. İdarî Aşama	990
a) Kamulaştırma Bedeli İçin Yeterli Ödenek Temin Edilmesi	990
b) Kamu Yararı Kararının Alınması.....	990
Tanımı.....	990
Kamu Yararı Kararı	991
Hukukî Niteliği	991
Kamu Yararı Kararının Yargısal Denetimi	992
Kamu Yararı Kararı Vermeye Yetkili Makamlar	992
Kamu Yararı Kararının Onaylanması.....	993
Onaylı İmar Planları	993
c) Kamulaştırılacak Taşınmazın Belirlenmesi	994
d) Kamulaştırma Kararının Alınması ve Tapu Siciline Şerh Verilmesinin İstenmesi ..	994
e) Satın Alma Usûlünün Denenmesi	994
f) İdarî Aşamamın Tamamlanmasının Doğurduğu Sonuç.....	996
aa) Olumlu Sonuçlanma: Mülkiyetin İdareye Geçmesi	996
bb) Olumsuz Sonuçlanma: Yargısal Aşamamın Başlatılması	996
2. Yargısal Aşama.....	996
a) İdarenin Asliye Hukuk Mahkemesine Müracaatı: Bedel Tespit ve İdare Adına	
Tescil Davası	997
b) Meşruhatlı Davetiye: Tebligat ve İlan.....	998
c) Kamulaştırma İşlemine Karşı İdarî Yargıda İptal Davası Açılması.....	999
d) Duruşmada Tarafların Anlaşmasıyla Bedelin Tespiti.....	1000

e) Mahkeme Tarafından Bedelin Tespiti	1001
aa) Bilirkişi Tayini, Keşif, Duruşma Günü Tespiti.....	1001
bb) Bilirkişilerin Kamulaştırma Değeri Konusunda Rapor Hazırlamaları.....	1002
Kamulaştırma Bedelinin Tespiti Esasları	1002
f) Kamulaştırma Bedelinin Bankaya Yatırılması	1003
g) İdarece Makbuzun İbrazı ve Taşınmazın İdare Adına Tescil ve Bedelin Hak Sahibine Ödenmesi Kararı.....	1003
h) Diğer Hususlar	1004
Yokluk	1004
Nemalandırma	1004
Terkin.....	1004
Bekletici Mesele	1004
Adli Yargıda Maddi Hatalara Karşı Düzeltim Davası Açılması	1004
İ) Kamulaştırmanın Yargısal Aşamasının Tamamlanmasının Sonuçları	1005
aa) Taşınmaz Mal, İdarenin Mülkiyetine Geçer	1005
bb) Malikin Bazı Hakları Kısıtlanır.....	1005
E. Malikin Geri Alma Hakkı	1006
1. Beş Yıllık Sürenin Dolması	1006
2. Taşınmazın Kamu Yararına Tahsis Edilmemesi	1006
3. Bedelin Faiziyle Birlikte Geri Ödenmesi.....	1007
4. Bir Yıllık Süre	1007
İstisnalar.....	1007
Dava	1007
F. İdarenin Kamulaştırmadan Vazgeçmesi	1008
1. Kamulaştırma Bedelinin Kesinleşmesinden Önce: İdarenin Tek Taraflı Vazgeçmesi.....	992
2. Kamulaştırma Bedelinin Kesinleşmesinden Sonra: Tarafların Anlaşmasıyla Vazgeçme ve Devir.....	992
Dava	992
G. Kamulaştırma Yoluyla İrtifak Hakkı Kurma.....	1009
Medenî Hukukta İrtifak Hakkı.....	1009
İdarî İrtifaklar	1010
Kamulaştırma Yoluyla Kurulan İrtifak, İdarî İrtifak Değil, Medenî İrtifaktır	1010
Örnek.....	1011
Kamulaştırma Yolunun Gereği.....	1012
Anayasal ve Yasal Dayanak	1012
İrtifak Kurma Usûlü.....	1013
İrtifak Tesisinin Hüküm ve Sonuçları	1014
H. Kamulaştırmaz El Atma.....	1014
1. Alelâde Kamulaştırmaz El Atma	1015
2. Bayındırlık Eserlerinin İnşası Nedeniyle Kamulaştırmaz El Atma: Dolaylı Kamulaştırma Teorisi.....	1017
a) Fransa’da Dolaylı Kamulaştırma	1018
b) Türkiye’de Dolaylı Kamulaştırma	1020
Eleştiri	1021
221 Sayılı Kanun	1021
Kamulaştırma Kanununun 38’inci Maddesi: Yirmi Yıllık Süre ve Bu Sürenin Anayasa Mahkemesi Tarafından İptali	1022
Sonuç.....	1022
I. “Arazi ve Arsa Düzenlemesi” Yoluyla Arazilerin % 40’ına Bedelsiz Olarak El Atılması (İmar Kanunu, m.18).....	1025
Eleştiri.....	1027

Altıncı Kısım İDARENİN SORUMLULUĞU

Bölüm 20 İDARENİN SORUMLULUĞU

I. Genel Olarak	1035
A. Sorumluluk Türleri	1035
1. Siyasî Sorumluluk	1036
2. Cezaî Sorumluluk	1037
3. Malî Sorumluluk	1037
a) Medenî Sorumluluk	1038
b) İdarî Sorumluluk	1041
4. Sorumluluk Türleri Arasında Karşılaştırma	1043
B. İdarenin Sorumluluğunun Tarihsel Gelişimi	1045
1. 1873'ten Önce: Devletin Sorumsuzluğu İlkesi	1045
2. 1873'ten Sonra: Devletin Sorumluluğu İlkesi	1046
3. Türkiye'de	1047
C. "İdarenin Özel Hukuk Sorumluluğu" - "İdarenin Kamu Hukuku Sorumluluğu (İdarî Sorumluluk)" Ayrımı	1048
1. İdarenin Özel Hukuk Sorumluluğu	1049
a) İdarenin Özel Hukuk Sözleşmelerinden Doğan Zararlar	1049
b) Sınaî ve Ticarî Kamu Hizmetlerinden Kaynaklanan Zararlar	1050
Türkiye'de Kit'lerin Verdiği Zararlardan Kaynaklanan Sorumluluk	1051
Yargıtayın İçtihadı	1051
Danıştayın İçtihadı	1052
Uyuşmazlık Mahkemesinin İçtihadı	1052
Eleştiri	1053
c) İdarenin Özel Mallarının İşletilmesinden Kaynaklanan Zararlar	1054
d) Fiilî Yol veya Usûlsüz El Koymadan Doğan Zararlar	1054
e) Kamu Görevlilerinin Kişisel Kusurlarından Kaynaklanan Zararlar	1055
f) Kanunla Özel Hukuka Tâbi Kılınmış Zararlar	1055
Türkiye'de İdarenin Motorlu Taşıtlarının Yaptığı Trafik Kazalarından Doğan Sorumluluğu	1056
Türkiye'de İdarenin Motorlu Taşıtlarının Yaptığı Trafik Kazalarından Doğan Sorumluluğu	1056
İstisna: Trafik Kazalarında Kamu Görevlilerinin Uğradığı Zararlar	1058
Yol Kusurlarından Doğan Zararlardan Doğan Sorumluluk	1059
2. İdarenin Kamu Hukuku Sorumluluğu (İdarenin İdarî Sorumluluğu)	1060
D. İdarî Sorumluluğun Özerkliği	1060
1. İdarî Sorumluluğun Özel Hukuk Karşısında Özerkliği	1061
2. İdarî Sorumluluğun Adli Yargı Karşısında Özerkliği	1063
E. Devletin İdarî Nitelikte Olmayan Faaliyetlerin-Den Dolayı Sorumluluğu ve Sorumsuzluğu	1064
1. Devletin Yasama Faaliyetlerinden Dolayı Sorumluluğu ve Sorumsuzluğu	1064
Yasama Organının İdarî Faaliyetleri	1065
Fransa'da	1066
Türkiye'de	1067
2. Devletin Yargı Faaliyetlerinden Dolayı Sorumluluğu ve Sorumsuzluğu	1067
Türkiye'de	1068
Danıştay Kararları	1068
Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kararları	1070
Yargıtay Kararları	1072

İstisna: Kanun Dışı Yakalanan veya Tutuklanan Kimselere Tazminat Verilmesine Dair Kanun.....	1073
Yargı Fonksiyonuna Yardımcı Nitelikteki Bazı İdarî Faaliyetlerden (İcra ve İflas ve Tapu Kütükleri) Dolayı Devletin Sorumluluğu	1074
3. “Hükümet Tasarrufları”ndan Dolayı Devletin Sorumsuzluğu.....	1076
Fransa’da	1076
a) Yürütme Organının Yasama Organıyla İlişkileri Çerçevesinde Hükûmet Tasarrufları.....	1076
b) Yürütme Organı Diğer Devletlerle İlişkileri Çerçevesinde Hükûmet Tasarrufları	1077
c) Uluslararası İlişkilerin Yürütülmesiyle İlgili İşlemler	1078
Türkiye’de.....	1080
II. Kusurlu Sorumluluk.....	1083
A. Kusur Kavramı.....	1083
1. Geleneksel Doktrinin Kusur Anlayışı (Hizmet Kusuru: Hizmetin Kötü İşlemesi, Geç İşlemesi veya Hiç İşlememesi)	1084
2. Modern Doktrinde Kusur Kavramının Tanımı.....	1087
3. Hukuka Aykırılık ve Kusur	1087
- “Hukuka Aykırılık=Kusur” İlkesinin İstisnaları Var mıdır?.....	1089
a) Şekil Bakımından Hukuka Aykırılıklar ile Kusur Arasında Eşitlik Yoktur	1089
b) Esas Bakımından Hukuka Aykırılıklar ile Kusur Arasında Eşitlik Vardır	1091
Fransa’da 1973’e Kadar İstisna: Basit Değerlendirme Hatası	1092
Türkiye’de İstisnalar: “İçtihadî Hata” ve “Olağan Nitelikteki Hukukî Yanlışlık ve Aykırılıklar” Teorileri.....	1092
Türkiye’de “İçtihadî Hata” Teorisi	1093
1. Danıştayın “İçtihadî Hata” İçtihadı	1093
2. Ayım’ın “İçtihadî Hata” İçtihadı	1100
a) Ayım’ın “İçtihadî Hata Teorisi” Kabul Ettiği Kararları	1100
b) Ayım’ın “İçtihadî Hata Teorisi”ni Reddedtiği Kararları	1105
4. Kusurun İspatı	1107
B. Ağır Kusur - Basit Kusur Ayrımı	1109
1. Genel Olarak.....	1109
İstisnaî Ağırılıkta Kusur...1109; Tanım...1110; Arandığı Durumlar ...1110; Varlık Nedeni1111	
2. Tıbbî Faaliyetler Alanında Ağır Kusur	1112
3. Acil Yardım, Kurtarma ve Yangın Söndürme Alanlarında Ağır Kusur	1114
4. Kolluk Faaliyetleri Alanında Ağır Kusur.....	1115
a) Hukukî Faaliyetler (Kolluk İşlemleri) Alanında Basit Kusur.....	1116
b) Maddî Faaliyetler (Kolluk Eylemleri) Konusunda Ağır Kusur	1117
5. Vergi İdaresinde Ağır Kusur.....	1119
6. Denetim Faaliyetlerinde Ağır Kusur	1120
7. Cezaevi İdaresinde Ağır Kusur	1122
8. Adalet Kamu Hizmetleri Alanında Devletin Sorumluluğu İçin Ağır Kusur.....	1123
a) Adli Yargı Faaliyetlerinden Dolayı Devletin Sorumluluğu.....	1123
b) İdarî Yargı Faaliyetlerinden Dolayı Devletin Sorumluluğu	1126
- Türk Danıştayının Ağır Kusur Anlayışı	1128
Türk Danıştayının “Ağır Kusur” Anlayışının Eleştirisi	1129
Türk Danıştayın “İçtihadî Hata” İçtihatlarında Kullanılan Ağır Kusur Kavramı	1130
Türk Danıştayın Tıbbî Hizmetler Alanında Ağır Kusura İlişkin İçtihadı.....	1132
Ağır Kusur Şartının Tıbbî Hizmetler Alanında Yanlış Bir Şekilde Uygulanması	1134
C. Fransa’da Kişisel Kusur - Hizmet Kusuru Ayrımı.....	1135
1. Hizmet Kusuru.....	1136
Hizmet Kusurundan Dolayı Kişisel Sorumsuzluk Kuralı (<i>Pelletier Kararı</i>)	1137
Hizmet Kusurundan Dolayı Kişisel Sorumsuzluk Kuralının Nedeni.....	1137
2. Kişisel Kusur.....	1138
a) Görevin Dışındaki Kusurlar: Saf Kişisel Kusur	1138

b) Görevin İçinde İşlenmiş Fevkalâde Ağır Kusurlar.....	1139
aa) Kişisel Saikler.....	1139
bb) Aşırılıklar.....	1140
cc) Mazur Görülemeyecek Hatalar.....	1141
c) Görevin Dışında, Ama Görev Dolayısıyla İşlenen Kusurlar.....	1141
3. Kişisel Kusur ile Benzer Kavramların Karşılaştırması.....	1143
a) Kişisel Kusur ve Suç.....	1143
b) Kişisel Kusur ve Fiilî Yol.....	1144
c) Kişisel Kusur ve Hiyerarşik Emir.....	1144
d) Kişisel Kusur ve Disiplin Suçu.....	1144
4. Kusurların Bağımsızlığı Teorisi.....	1145
5. Kusurların Birleşmesi Teorisi.....	1145
6. Sorumlulukların Birleşmesi (<i>Cumul de Responsabilités</i>) Teorisi.....	1147
7. Rücu Davaları.....	1151
a) İdarenin Kamu Görevlisine Karşı Rücu Davası Açması.....	1152
aa) 1951'e Kadar.....	1152
bb) 1951'den Sonra: <i>Laruelle</i> Kararı.....	1152
b) Kamu Görevlisinin İdareye Karşı Rücu Davası Açması.....	1154
D. Türkiye'de Kişisel Kusur - Hizmet Kusuru Ayırımı ve Bunun Sonuçları.....	1155
1. Hizmet Kusuru.....	1156
2. Kişisel Kusur.....	1158
a) Kamu Personelinin Suç Niteliğindeki Davranışları.....	1159
b) Yargı Kararlarını Uygulamama.....	1160
c) Kamu Görevlilerinin Köttü Niyetli Davranışları.....	1161
3. Kamu Görevlisinin ve İdarenin Sorumluluklarının Birleşmemesi: Kişisel Kusurdan Dolayı Kamu Görevlisine Karşı Dava Açılmayacağı Kuralı (AY, m.129/5, m.40/3 ve DMK, m.13).....	1161
4. AY, m.129/5, m.40/3 ve Dmk, m.13'ün Kapsamı.....	1163
5. İYUK, m.28/4'ün, Anayasa, m.129/5 ve m.40/3'e Uygunluğu Sorunu.....	1166
6. AY, m.129/5, m.40/3 ve DMK, m.13'ün Yargı Organları Tarafından Yorumlanması..	1169
("Suç Biçimine Dönüşerek İdarî Olma Niteliğini Kaybeden Eylem ve İşlemler", "İdarî Yetkilerin Kullanma Alanı Dışında Kalan Kusurlar", "Görev ve Yetki ile Bağdaşmayan Kusurlar", "Hizmetin Gerekirdiği Normal Sınırların Ötesindeki Kusurlar").....	1169
a) Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları.....	1169
b) Yargıtay Kararları.....	1170
c) Ayım Kararları.....	1171
7. Anayasa, m.129/5 ve m.40/3 Kapsamı İçinde Kalan Kişisel Kusurlardan Dolayı Sorumlulukların Birleşmesi ve Dışında Kalan Kusurlardan Dolayı Sorumlulukların Birleşmemesi.....	1172
a) Anayasa, m.129/5'in Kapsamı İçinde Kalan Kişisel Kusurlardan Dolayı Sorumlulukların Birleşmemesi.....	1172
b) Anayasa, m.129/5'in Kapsamı Dışında Kalan Kişisel Kusurlardan Dolayı Sorumlulukların Birleşmesi.....	1173
8. Uyuşmazlık Mahkemesinin m.129/5 ve 40/3'ün Kapsamı Dışındaki Kişisel Kusurlardan Dolayı İdareye Karşı Dava Açılmayacağı Yolundaki Kararları.....	1178
9. Rücu Davaları.....	1182
a) İdarenin Kamu Görevlisine Rücu Etmesi.....	1182
Rücu İdarenin Takdirine mi Bağlı, Yoksa Zorunlu mu?.....	1182
Uygulanacak Hukuk.....	1185
Görevli Yargı Kolu.....	1186
b) Kamu Görevlisinin İdareye Rücu Etmesi.....	1186
III. Kusursuz Sorumluluk.....	1188
Tanım.....	1188
a) Risk İlkesi.....	1188

b) Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi	1188
Kusursuz Sorumluluğun Özellikleri	1188
Kusursuz Sorumluluğun Şartları	1191
a) Zararın Anormalliği Şartı	1191
b) Riskin veya Zararın Özelliği Şartı	1191
A. Risk Sorumluluğu	1192
Tanım	1192
Terminoloji	1193
Risk Sorumluluğun Özellikleri	1193
a) Zararın Ağırlığı	1192
b) Riskin İstisnailiği	1194
c) Risk Sorumluluğunun Tamamlayıcı Niteliği	1195
d) Kusursuzluk	1195
Risk Sorumluluğu Hâlleri	1195
1. Tehlikeli Şeyler	1195
a) Patlayıcı Maddeler	1195
b) Ateşli Silahlar	1197
c) Tehlikeli Bayındırlık Eserleri	1201
aa) Su, Gaz, Elektrik	1202
bb) Bunların Dışındaki Bayındırlık Eserleri: Olağanüstü Tehlikeli Bayındırlık Eserleri	1203
d) Kan Ürünleri	1204
e) Taşıtlar	1204
Türkiye’de İdarenin Taşıtlarının Verdiği Zararların Tazmini Sorunu	1205
1. Uçakların Verdiği Zararlar	1205
2. Gemilerin Verdiği Zararlar	1207
4. Motorlu Araçların Verdiği Zararlar	1210
2. Tehlikeli Yöntemler	1213
a) Genç Suçluların Eğitimi: <i>Thouzellier</i> Kararı	1213
b) Akıl Hastalarının Deneme Çıkışları: <i>Département de la Moselle</i> Kararı	1213
c) Mahkumlara Verilen Çıkma İzinleri: <i>Theys</i> Kararı	1214
d) Fevkalâde Tehlikeli Tıbbî Yöntemler	1214
3. Tehlikeli Durumlar	1215
4. Meslekî Riskler: Kamu Personelinin Görevleri Sırasında Uğradığı Zararlar	1216
<i>Cames</i> Kararı	1217
Türkiye’de Meslekî Riskler: Kamu Personelinin Görevleri Sırasında Uğradığı Zararların Kusursuz Sorumluluk Esasına Göre Tazmini	1220
Danıştay	1220
Askerî Yüksek İdare Mahkemesi	1222
Türkiye’de Özel Kanunî Düzenlemeler	1224
5. İdarenin Arızî İşbirlikçilerinin Uğradığı Zararlar	1225
6. Bayındırlık Eser ve İşlerinden Üçüncü Kişilerin Uğradığı Zararlar	1232
7. Toplantı ve Gösterilerden (Sosyal Olaylardan) Dolayı Ortaya Çıkan Zararlar	1235
Türkiye’de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerinden (Sosyal Olaylardan) Dolayı Ortaya Çıkan Zararların Tazmini Sorunu	1237
1. Danıştayın Sosyal Olaylardan Kaynaklanan Zararlardan İdarenin Kusursuz Sorumluluk Esasına Göre Sorumlu Olduğu Yolunda Bir Kararı	1237
2. Danıştayın Sosyal Olaylardan Kaynaklanan Zararlardan İdarenin Kusurlu Sorumluluk Esasına Göre Sorumlu Olduğu Yolundaki Kararları	1238
Sivas 1 (Futbol Kavgası)	1238
Sivas 2 (Çocuk Kavgası)	1239
Sivas 3 (Madımak Otelinin Yakılması)	1239
Eleştiri	1240
3. Danıştayın Sosyal Olaylardan Kaynaklanan Zararlardan İdarenin Sorumlu Olmadığı Yolundaki Kararı	1241

8. Terör Olaylarından Dolayı Ortaya Çıkan Zararlar İdarenin Kusursuz Sorumluluğu	
Dâhilinde midir?.....	1243
Türkiye’de Terör Olaylarından Dolayı İdarenin Sorumluluğu Meselesi.....	1244
1. 1990 Öncesi.....	1244
2. 1993 Sonrası.....	1246
Eleştiri.....	1249
Terörist Saldırılarından Doğan Zararlar Devlet Tarafından Tazmin Edilemez mi?	1259
Türkiye’de 5233 Sayılı Kanuna Göre İdarenin Terörle Mücadele Kapsamında Yürüttüğü	
Faaliyetlerden Dolayı Üçüncü Kişilerin Uğradığı Zararları Sulhen Karşılması	1260
B. Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluk	1261
Tanım.....	1261
Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik İlkesi.....	1261
Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluğun Özellikleri.....	1263
Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluğun Şartları	1264
Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluk Hâlleri.....	1265
1. Bayındırlık İşlerinin Daimî Zararlarından Dolayı Sorumluluk.....	1265
a) Şartları	1267
b) Zarar Çeşitleri.....	1267
aa) Ticarî Zararlar	1268
bb) Kullanım Engelleri	1269
cc) Değer Düşüklüğü	1270
dd) Mesafe Uzaması	1270
- Türkiye’de Bayındırlık İşlerinin Daimî Zararlarından Dolayı İdarenin Kusursuz	
Sorumluluğu	1272
2. Hukuka Uygun İdarî İşlemlerden Dolayı Sorumluluk	1275
Düzenleyici İdarî İşlemlerden Kaynaklanan Zararların Kamu Külfetleri	
Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluk.....	1278
3. Kanunlardan Dolayı Sorumluluk	1280
Devletin Sorumsuzluğu (1838-1938): <i>Duchâtelet, Moroge ve Sociéte</i>	
<i>Premier et Henry</i> Kararları	1282
Devletin Sorumluluğunun Kabulü (1938): <i>La Fleurette</i> Kararı	1283
Şartları	1284
a) Olumsuz Şartlar: Devletin Sorumluluğu Dışlamamış Olmalıdır.....	1284
b) Olumlu Şartlar: Zarar Özel ve Anormal Olmalıdır	1286
Azlığı.....	1287
Türkiye’de.....	1287
4. Uluslararası Andlaşmalardan Dolayı Sorumluluk	1289
IV. İdarenin Sorumluluğunun Şartları.....	1294
A. Fiil.....	1294
1. İdarî İşlemler	1295
2. İdarî Eylemler	1295
B. Kusur.....	1297
C. Zarar.....	1298
1. Zarar Kavramı ve Zarar Çeşitleri	1298
a) Maddî Zararlar.....	1299
aa) Mala Verilen Zararlar	1299
bb) Şahsa Verilen Zararlar	1299
b) Manevî Zararlar.....	1302
aa) Şan, Şeref ve Kişilik Haklarına Verilen Zararlar.....	1302
bb) Estetik Zararlar	1303
cc) Fiziksel Acılar	1304
dd) Manevî Acılar.....	1305
Dolaylı veya Yansıyan Zararların Tazmini Meselesi.....	1311
a) Ölüm Nedeniyle Dolaylı (Yansıyan) Zararlar.....	1312

aa) Ölüm Nedeniyle Yansıyan Maddî Zararlar (=Destekten Yoksun Kalma Tazminatı).....	1312
bb) Ölüm Nedeniyle Yansıyan Manevî Zararlar	1314
b) Bedensel Zararların Yansıması.....	1317
aa) Bedensel Zararların Yansımasıyla Oluşan Maddî Zararlar.....	1317
bb) Bedensel Zararların Yansımasıyla Oluşan Manevi Zararlar (Yaralanan veya Sakatlanan Kişinin Yakınlarının Acılarının Tazmini Sorunu)	1318
2. Zararın Varlığına İlişkin Şartlar ve Taşınması Gereken Özellikler.....	1320
a) Ortada Bir “Zarar” Olmalıdır.....	1320
b) Zarar “Gerçekleşmiş” Olmalıdır.....	1323
c) Zarar “Kesin” Olmalıdır.....	1324
Güncel Zararlar	1324
Gelecekteki Zararlar	1324
Muhtemel Zararlar	1325
Ciddî Şans Kaybı	1325
Türk Danıştay Kararları.....	1326
d) Zarar “Hukuken Korunan Bir Menfaat”e Yönelik Olmalıdır.....	1328
Hukuka Aykırı ve Gayri Meşru Durumda Bulunan Kişilerin Uğradıkları Zararlardan İdare Sorumlu Değildir	1315
Türkiye’de Örnekler	1315
“Gecekondu Kararları”.....	1317
e) Zarar, “Parayla Ölçülebilir” Nitelikte Olmalıdır	1334
Sadece Kusursuz Sorumlulukta Zarar Unsuruna İlişkin Şartlar	1334
f) Zarar “Özel” Olmalıdır.....	1335
g) Zarar “Anormal” Olmalıdır	1337
D. İlliyet Bağı.....	1338
Tanım.....	1338
Doğrudan İlliyet Bağı	1338
İlliyet Bağını Kesen Hâller.....	1342
İlliyet Bağının Bulunmamasının Sonucu	1343
İlliyet Bağı Konusunda Türk Danıştayın İçtihadı.....	1343
Türk Danıştayın Terör Olaylarında İlliyet Bağının Şart Olmadığı Yolundaki Görüşü.....	1346
V. İdarenin Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran veya Azaltan Haller.....	1347
A. Mücbir Sebep.....	1348
Tanım.....	1348
Şartları	1348
a) Dışlık	1348
b) Öngörülemezlik	1348
c) Karşı Konulamazlık (Önlenemezlik).....	1349
Şartların Kümülatifliği	1351
Sonuçları	1352
Mücbir Sebep İlgili Danıştay Kararları.....	1353
Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kararları	1354
B. Beklenmeyen Hâl	1355
Tanım.....	1355
Şartları	1355
a) İçlik.....	1355
b) Öngörülemezlik	1356
c) Önlenemezlik	1356
Sonuçları.....	1357
C. Zarar Görenin Davranışı	1357
Zarar Görenin Kusuru (Davranışı) Konusunda Türk Danıştayın İçtihadı	1360
a) Sorumluluğun Bütünüyle Ortadan Kalkması	1360
Doğruluğu Şüpheli Bir Karar	1361

Danıştayın Zarar Görenin Kusuru Konusunda Yanlış Kararları.....	1362
Eleştiri.....	1363
b) Müterafik Kusur Nedeniyle İndirim.....	1364
Zarar Görenin Kusuru Konusunda Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin İçtihadı	1365
Sert Tutuma Örnekler	1365
Yumuşak Tutuma Örnekler	1366
D. Üçüncü Kişinin Davranışı.....	1366
Türk Danıştayının Üçüncü Kişinin Kusuru Konusundaki İçtihadı	1369
Meslekî Risk Hâlinde Üçüncü Kişinin Fiili İdarenin Sorumluluğunu Ortadan Kaldırmaz (Danıştayın Aksî Yönde Yanlış Kararları).....	1369
Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin Danıştayın Üçüncü Kişinin Kusuru Konusundaki İçtihadı	1371
Karşılaştırma	1372
VI. Zararın Tazmini	1372
A. Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi.....	1372
1. Görev İnkileşmesi Hallerinde Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1374
2. Birden Fazla Kamu Tüzel Kişisinin İşbirliği Yapması Hâlinde Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1376
a) Arızî İşbirliği.....	1376
b) Sıkı İşbirliği	1376
c) Yetki Devri Yoluyla İşbirliği.....	1377
3. Vesayet Yetkisinin Kullanılması Hâlinde Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1377
4. Bir Özel Kişi Tarafından Yürütülen Kamu Hizmetlerinden Doğan Zararlardan Dolayı Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1378
5. Arızî İşbirlikçilerinin Yol Açtığı Zararlardan Dolayı Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi.....	1378
6. Bayındırlık Eserlerinden Kaynaklanan Zararlardan Dolayı Sorumlu Olan Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi	1379
7. Bayındırlık İşlerinden Kaynaklanan Zararlardan Dolayı Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi.....	1379
B. Zararın İdareden İstenmesi ve Tazminat Davasının Açılması	1381
1. İdarî İşlemlerden Doğan Zararlardan Dolayı Tam Yargı Davası Açılması	1381
2. İdarî İşlemlerin İcrasından Doğan Zararlardan Dolayı Tam Yargı Davası Açılması	1382
3. İdarî Eylemlerden Kaynaklanan Zararlara Karşı Tam Yargı Davası Açılması: Zorunlu İdarî Başvuru ve Ön Karar Alınması.....	1382
4. İstenen Tazminat Miktarının Belirtilmesi Kuralı.....	1383
C. Zararın Tazminine İlişkin İlkeler.....	1385
1. Nakden Tazmin İlkesi (İdare Aynen Tazmine Mahkûm Edilemez).....	1386
2. İdare Sorumlu Olduğundan Daha Fazlasına Mahkûm Edilemez.....	1388
3. İstenilenden Fazlasına Hükm edilemez (İstemle Bağlılık Kuralı)	1389
Görevsiz Yargı Yerinden İstenen Tazminattan Daha Fazla Tazminat İstenemez.....	1390
İstemle Bağlılık Kuralının Enflasyon Nedeniyle Doğurduğu Sakınca (Dava Dilekçesinde Belirtilen Zarar Miktarı Güncelleştirilemez)	1391
İstemle Bağlılık Kuralının Doğurduğu Diğer Sakıncalar (Uğradıkları Zararın Miktarı Konusunda Yanılan Davacıların Durumu)	1394
D. Zararın ve Tazminatın Hesaplanması	1396
1. Tam Tazmin İlkesi	1397
“Felaketin Özlenir Hâle Getirilmemesi İlkesi”	1398
İndirimler	1398
“Mutasavver Gelir” Meselesi	1401
Türkiye’de Tazminattan Düşülen ve Düşülmeyen Ödemeler	1401

1. Danıştayın İçtihadı.....	1401
a) Tazminattan Düşürülmesi Gerekenler.....	1402
b) Tazminattan Düşürülmemesi Gerekenler.....	1402
2. Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin İndirimler Konusundaki İçtihadı.....	1406
2. Zararın Hesaplanma Tarihi.....	1407
a) Mallara Verilen Zararlar (<i>Veuve Pascal Kararı</i>).....	1408
b) Kişilere Verilen Zararlar (<i>Veuve Aubry</i> ve <i>Veuve Lefèvre Kararları</i>).....	1409
3. Türkiye’de Zararın Hesaplanma Tarihi.....	1409
a) Manevî Zararların Hesaplanma Tarihi.....	1410
b) Maddî Zararların Hesaplanma Tarihi.....	1411
Zararın Hesaplanma Tarihi ile Faizin Başlangıç Tarihi Arasındaki İlişki.....	1411
4. Zararın Hesaplanması Yöntemi (Mahkeme veya Bilirkişi Tarafından Hesaplama).....	1412
a) Manevî Zararların Mahkeme Tarafından Takdir Edilmesi.....	1412
b) Maddî Zararların Hesaplanması.....	1412
Tazminatın İdarece Hesaplanması.....	1414
5. Nakdi Tazminatın Türünün Belirlenmesi; Sermaye veya İrat Şeklinde Tazminat.....	1417
İrat Şeklindeki Tazminatlarda Endeksleme.....	1418
Türkiye’de Tazminatın Sermaye veya İrat Şeklinde Olması.....	1418
6. Faiz.....	1420
Faiz Yürütülmesi Zorunlu Değildir; Maktuen Tazminat.....	1420
Önemi ve Gereği.....	1420
Manevî Tazminata Faiz Yürütülmesi Sorunu.....	1422
İstenmesi Gerekir.....	1423
Faizin Başlangıç Tarihi.....	1424
a) Faizin Olay [=Zarar] Tarihinden İtibaren Başlatılmasını Kabul Eden Karar Örnekleri.....	1425
b) İdareye Yapılan Başvuru Tarihinden İtibaren Faizin Başlatılmasını Kabul Eden Kararlar.....	1425
c) İdareye Yapılan Başvurunun Reddi (Temerrüt) Tarihinden İtibaren Faizin Başlatılmasını Kabul Eden Kararlar.....	1426
d) Davanın Açıldığı Tarihten İtibaren Faizin Başlatılmasını Kabul Eden Kararlar.....	1427
Mürekkep Faiz Yürütülemez.....	1427
Faizin Oranı: “Kanunî Faiz”.....	1428
Yabancı Para Cinsinden Tazminat İstenemez.....	1430
Enflasyon Oranında Faiz Yürütülmesi de İstenemez.....	1431
Kanunî Faiz ile Reeskont Faizi Arasındaki Farkın Ayrıca Tazmini İstenemez mi?.....	1432
İkinci Bir Dava Açılabilir mi?.....	1433
Bakanlar Kurulunun Kanunî Faiz Oranın Arttırmamasından Dolayı Bakanlar Kuruluna Karşı Dava Açılmaz mıydı?.....	1434
Anayasa Mahkemesinin 15 Aralık 1998 Tarih ve K.1998/79 Sayılı Kararı.....	1434
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 9 Temmuz 1997 Tarihli <i>Akkuş/Türkiye Kararı</i>	1435
Fransa’da Faiz.....	1435
7. Sonradan Ortaya Çıkan Zararlar ve Zararın Sonradan Ağırlaşması.....	1435

GENEL BİBLİYOGRAFYA 1445-1488

DİZİNLER 1489-1582

I. Kavram ve İsim Dizini..... 1489-1539

II. Özdeyişler Dizini 1540

III. Mevzuatı Dizini 1541-1550

 A. Türk Mevzuatı Dizini..... 1541

 B. Fransız Mevzuatı Dizini..... 1549

IV. İçtihat Dizini..... 1551

 A. Türk Yargı İçtihatları Dizini..... 1521 -1568

 B. Fransız Yargı İçtihatları Dizini..... 1569-1582

SÖZLÜKLER	1583-1655
Türkçe-Fransızca İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1583-1616
Fransızca-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1617-1648
Latince-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1649-1651
Türkçe-Latince İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1652
Almanca-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1653
Türkçe-Almanca İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1654
İngilizce-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1655
Türkçe-İngilizce İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü	1655
YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYIN LİSTESİ	1657-1663

TABLolar LİSTESİ

TABLO 15.1: 2886 ve 4734 Sayılı Kanunların Kapsamları	115
TABLO 15.2: Mücbir Sebep, Fedürens, Öngörülemelik Teorisi ve Öngörülmemiş Güçlükler Teorisi Arasında Karşılaştırma	196
TABLO 16.1: Kamu Hizmetlerinin Hukukî Rejimi	296
TABLO 17.1: Kolluk Makam, Amir ve Personeli	513
TABLO 19.1: Sahiplerine Göre Mal Çeşitleri Arasındaki Farklar	846
TABLO 19.2: İdarenin Mal Edinme Usûllerinin Karşılaştırılması.....	956
TABLO 20.1: Sorumluluk Türlerinin Karşılaştırılması	1044
TABLO 20.2: İdarenin Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran veya Azaltan Hâller Arasında Karşılaştırma	1372

ŞEMALAR LİSTESİ

ŞEMA 15.1: İdarenin Tek-Yanlı ve İki-Yanlı İşlemleri	4
ŞEMA 15.2: İdarenin Sözleşmeleri.....	9
ŞEMA 15.3: Sözleşme.....	34
ŞEMA 15.4: İdarî Sözleşmelerin Temel Tipleri (Türleri).....	71
ŞEMA 15.5: Tarafların Hak ve Borçları.....	155
ŞEMA 15.6: İdarî Sözleşmelerin Sona Ermesi	197
ŞEMA 15.7: İdarî Sözleşmelere Karşı İptal Davası Açılabilir mi?	220
ŞEMA 16.1: Kamu Hizmetinin Şartları.....	270
ŞEMA 16.2: Kamu Hizmeti	282
ŞEMA 16.3: Kamu Hizmetlerinin İşletilme Usûlleri	388
ŞEMA 16.4: İmtiyazcının ve İmtiyaz Veren Hak ve Yükümlülükleri	439
ŞEMA 17.1: Türkiye’de Kolluk Türleri	509
ŞEMA 17.2: Olağanüstü Yönetim Usûlleri (1982-2018).....	600
ŞEMA 17.3: Olağanüstü Yönetim Usûlü (2018-).....	600
ŞEMA 18.1: Kamu Görevlileri	667
ŞEMA 19.1: Mallar	844
ŞEMA 19.2: Sahiplerine Göre Mallar	846
ŞEMA 19.3: Kamu Malı Şartları	851
ŞEMA 19.4: Kamu Malı Niteliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi	868
ŞEMA 19.5: Kamu Mallarıyla İlgili Dönüşümler (Kamu Mallarında Mülkiyet Devri ve Tahsis Değişiklikleri).....	876
ŞEMA 19.6: Kamu Tüzel Kişilerinin Mallarının Hacedilebilirliği.....	903
ŞEMA 19.7: Kamu Mallarının Kullanılması	923
ŞEMA 19.8: İdarenin Mal Edinme Usûlleri	945

DİYAGRAM 19.1: Kamulaştırma Süreci	989
ŞEMA 20.1: Hukukta Sorumluluk Türleri.....	1044
ŞEMA 20.2: İdarenin Sorumluluğu	1082
ŞEMA 20.3: Hukuka Aykırılık ile Kusur Arasındaki İlişki	1092
ŞEMA 20.4: Kusur Türleri	1143
ŞEMA 20.5: Kusursuz Sorumluluk.....	1192
ŞEMA 20.6: Zarar Çeşitleri.....	1299
ŞEMA 20.7: Yansıyan Zararlar (=Dolaylı Zararlar)	1312
ŞEMA 20.8: Tazminattan Düşürülen ve Düşürülmeyen Ödemeler	1402

KUTULAR LİSTESİ

KUTU 15.1: Vakıf Üniversitelerinin Öğretim Üyeleriyle Yaptığı Hizmet Sözleşmeleri Özel Hukuk Sözleşmesi midir, Yoksa İdarî Sözleşme midir?	34
KUTU 15.2: 2886 ve 4734 Sayılı Kanunlar, İdarenin Özel Hukuk Sözleşmelerine Ve Ayrıca İdarî Sözleşmelere de Uygulanabilir.	115
KUTU 15.3: Eşik Değerler	122
KUTU 15.4: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü, 16 Mayıs 2005 Tarihli İzfaş Kararı.....	139
KUTU 15.5: Kamu İhale Sözleşmeleri Konusunda Yargı Kararları	140
KUTU 15.6: Kamu İhale Kurumu	145
KUTU 15.7: Danıştayın Tüpraş Kararı	148
KUTU 15.8: Fransız Hukukunda Şartnameler	150
KUTU 15.9: Fransa’da Son Yıllarda İdarî Sözleşmelerden Doğan Davalarla İlgili İçtihat Değişiklikleri	246
KUTU 16.1: Tanım Nedir, Nasıl Yapılır?	255
KUTU 16.2: “Kullanıcı (<i>Usager</i>)” Terimi.....	288
KUTU 16.3: Cuma Namazı İçin 2016/1 Sayılı Başbakanlık Genelgesi.....	326
KUTU 16.4: Din Eğitimi Meselesi	326
KUTU 16.5: AİHM’nin Zorunlu Din Eğitimi Hakkında Hasan ve Eylem Zengin v. Türkiye Kararı	327
KUTU 16.6: Kamu Kurumları Görevlendirme Yapabilir mi?	397
KUTU 17.1: En Yeni Kamu Düzeni Anlayışı: “Birlikte Yaşamak”	482
KUTU 17.2: Örnek Genel Emir.....	569
KUTU 17.3: Kolluk Gözetim Komisyonu	597
KUTU 17.4: Ülke Genelinde Olağanüstü Hâl İlanına Dair Bakanlar Kurulu Kararı (Eski Dönem)	604
KUTU 17.5: Ülke Genelinde Olağanüstü Hâl İlanına Dair TBMM Kararı (Eski Dönem)	604
KUTU 17.6: Olağanüstü Hâlin Uzatılmasına Dair TBMM Kararı (Eski Dönem).....	605
KUTU 17.7: “Fiilî Olağanüstü Hâl Kanunları” Üzerine Bir Not	619
KUTU 18.1: Terminoloji.....	648
KUTU 18.2: Vakıf Üniversitelerinin Öğretim Üyeleri Kamu Görevlisi midir?	663
KUTU 18.3: Anayasa Mahkemesinin Disiplin Suç ve Cezalarının Kanuniliğine İlişkin İçtihadı	784
KUTU 19.1: “ <i>Domaine public</i> ” Terimi	842
KUTU 19.2: Bedelsiz Kullanma	953
KUTU 19.3: İstisnaî Bir Kamulaştırma Usulü: Acele Kamulaştırma	988
KUTU 19.4: Trampa Yolu ile Kamulaştırma.....	995
KUTU 19.5: İdarî Yargıda Açılan Kamulaştırma İşleminin İptali Davası	999
KUTU 20.1 18 Mart 1998 Tarihli Uğur Mumcu Kararı Hakkında Bir Değerlendirme	1256
KUTU 20.2: Tarihsel Süreç İçinde Türkiye’de Kanunî Faiz Oranları	1428

Bölüm 15

İDARÎ SÖZLEŞMELER

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.491-501, 544-572, 1183-1221; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.791-839; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.369-443; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, 169-210; Benoit, *op. cit.*, s.585-664; De Forges, *op. cit.*, s.73-90; Peiser, *op. cit.*, s.53-57; Rivero, *op. cit.*, s.103-123; Vlachos, *op. cit.*, s.183-205; Ricci, *op. cit.*, s.69-83; Auby ve Drago, *op. cit.*, c.I, s.378-384; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1590-1645; Duran, *op. cit.*, s.427-447; Günday, *op. cit.*, s.183-222; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.467-562; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1088-1131; Özay, *op. cit.*, s.429-444; Zabunoğlu, *op. cit.*, c.I, s.463-499; Atay, *op. cit.*, s.551-582; Yaşar, *op. cit.*, s.317-363; Yıldırım *et al.*, *op. cit.*, s.653-669; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *op. cit.*, s.479-531; Karahanoğulları, *op. cit.*, s.191-261; Meltem Kutlu, *İdare Sözleşmelerinde İhale Süreci*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1997; Murat Sezginer, *İdarenin Sözleşmeleri ve Kamu İhalelerine İlişkin Uyuşmazlıklar*, Ankara, Seçkin, 2013.

Yukarıda yedinci bölümde gördüğümüz gibi (Cilt I, s.767-769), idarî işlemler, tek-yanlı idarî işlemler ve iki-yanlı idarî işlemler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tek-yanlı idarî işlemler, idarî kararlar ve düzenleyici işlemlerdir ki bunları yukarıda gördük. İki-yanlı idarî işlemler, idarî sözleşmelerdir ki onları da şimdi göreceğiz. Önce bu bölümde izleyeceğimiz plânı verelim:

PLÂN:

- I. Sözleşme Kavramı ve İdarenin Sözleşmelerinin İdarenin Tek-Yanlı İşlemlerinden Ayrılması Sorunu
- II. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmeleri-İdarî Sözleşmeler Ayrımı (İdarî Sözleşmelerin Kriterleri)
- III. Türk Hukukunda İdarî Sözleşmelerin Kriterleri
- IV. İdarî Sözleşmelerin Temel Tipleri
- V. İdarî Sözleşmelerin Akdedilmesi (Kamu İhalesi)
- VI. İdarî Sözleşmelerin Biçimi
- VII. Sözleşmenin Uygulanması
- VIII. Sözleşmenin Sona Ermesi
- IX. İdarî Sözleşmelerden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları

Şimdi bu plân dâhilinde idarî sözleşmeler konusunu inceleyelim:

I. SÖZLEŞME KAVRAMI VE İDARENİN SÖZLEŞMELERİNİN TEK-YANLI İŞLEMLERİNDEN AYRILMASI SORUNU

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, s.491-501; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.248-253; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.354-355; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.171-172; De Forges, *op. cit.*, s.20-22.

A. SÖZLEŞME KAVRAMI

Özel Hukukta Sözleşme Tanımı.- Özel hukukta “sözleşme (akit, *contrat*)” şu şekilde tanımlanmaktadır:

TANIM: *Sözleşme*, belirli bir hukukî sonucu doğurmak amacıyla en az iki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun olarak yaptıkları irade açıklamalarıdır¹.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, sözleşmenin özünde birden fazla irade açıklaması vardır. Bu irade açıklamalarının karşılıklı ve birbirine uygun olması gerekmektedir. Örneğin A, B’ye evini kiralamak istediği yolunda bir irade açıklamasında bulunmuş ise ve B de evini A’ya kiralamayı kabul ettiği yolunda bir irade açıklamasında bulunmuş ise ortada bir kira sözleşmesi vardır demektir.

İdare Hukukunda Sözleşme Tanımı.- İdare hukukunda da sözleşme kavramı ve kurumu vardır. İdare hukukunda da sözleşme, esas itibarıyla özel hukuktaki sözleşme tanımına benzer bir şekilde şöyle tanımlanmaktadır.

TANIM: *Sözleşme*, belirli bir hukukî sonucu doğurmak amacıyla idare ile ilgili özel kişinin karşılıklı ve birbirine uygun olarak yaptıkları irade açıklamalarıdır.

Yukarıdaki şekilde tanımlanan sözleşme, idarenin bir işlemidir. Sözleşme, idarenin işlemlerinden “iki-yanlı işlemler (*actes bilatéraux*)” kategorisine girer. İdarenin iki-yanlı işlemlerinde, yapılan işlemin hukukî sonuç doğurabilmesi için sadece idare tarafından bir iradenin açıklanması yeterli değildir; bu iradenin idarenin karşısındaki özel kişi tarafından da kabul edilmesi gerekir. Oysa birinci ciltte (s.768, 776) gördüğümüz “tek-yanlı idarî işlemler (*actes administratifs unilatéraux*)”, ilgilinin rıza ve muvafakatine bağlı olmadan, idarenin tek yanlı olarak açıkladığı iradesiyle tekemmül eden işlemlerdir. Örneğin kamulaştırma kararı, disiplin cezası verme kararı, bir memuru emekliye sevk etme kararı, yönetmelik çıkarma, vs. hep “tek-yanlı idarî işlemler”dir. Tek-yanlı idarî işlemler, bireysel idarî işlemler ve düzenleyici idarî işlemler olarak ikiye ayrılmaktadır ki, biz bunları yukarıda gördük.

B. “SÖZLEŞME” - “TEK YANLI İŞLEM” AYRIMI

Yukarıda belirtildiği gibi sözleşme idarenin “iki-yanlı işlemleri” kategorisine girer. Bu nedenle de “sözleşme” idarenin tek-yanlı işlemlerinden haliyle farklı bir hukukî rejime tâbidir. Peki ama, idarenin sözleşmeleri, idarenin tek-

1. Turgut Akıntürk, *Medenî Hukuk*, Ankara, Savaş Yayınları, 1998, s.17; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 1998, c.I, s.190-195.

leşmeleri” terimine dönüştürmeyi her nasılsa başarmıştır. Anayasa Mahkemesi madde metninde olmayan bir terimi kendisi metne ekleyerek kanun maddesinin Anayasaya uygunluğunu denetlemiştir. Anayasa Mahkemesinin yaptığı şey tek kelimeyle görevini kötüye kullanmaktır.

Dahası Anayasa Mahkemesinin kullandığı “*ruhsat sözleşmeleri*” ifadesi hukuk mantığı bakımından tutarsız bir ifadedir. Zira ruhsat, tek-yanlı bir işlem; sözleşme ise iki-yanlı bir işlemdir. Nasıl olacak da, “tek-yanlı bir işlemin iki-yanlı işlemi”, diğer bir ifadeyle “ruhsatın sözleşmesi” yapılabilecektir? Bunu anlamak için hukuk teorisinin sınırlarının dışına taşan geniş bir hayal gücüne sahip olmak gerekir.

Anayasa Mahkemesinin bu terminoloji ve mantık hatasının dışında asıl önemlisi yukarıdaki görüşü içerik bakımından da yanlıştır. 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun ek 18’inci maddesinde öngörülen kamu hizmetinin işletilme usûlü “*ruhsat (lisans)*” usûlüdür. Bu usûl de izleyen bölümde açıklanacağı üzere (Bölüm 16, VII, B, 1, b), iki yanlı bir işlem değil, tek yanlı bir işlemdir. Ruhsat işleminde, kamu hizmetini yürütme görevini alan özel hukuk kişisinin bunu talep etmesi, ruhsat işlemini iki-taraflı bir işlem, bir “sözleşme” hâline getirmez. Keza ruhsat işlemine kamu hizmeti yürütülmesinin şartlarını belirleyen hükümlerin ilâve edilmesi de ruhsat işlemini “imtiyaz sözleşmesi” hâline getirmez. Bunun nedeni aşağıda (Bölüm 16, VII, B, 1, b) açıklanacaktır. Ortada olsa “şartnameli ruhsat” veya Fransızların “şartnameyle donatılmış tek taraflı idarî ruhsat (*autorisation administrative unilatérale assortie de conditions*)” dedikleri türden bir ruhsat vardır. Anayasa Mahkemesi, tek taraflı bir işlem olan “ruhsat” ile iki taraflı bir işlem olan “imtiyaz”ı mükemmel bir şekilde karıştırmış ve dahası “şartnameyle donatılmış ruhsat” kavramından habersiz olduğunu da göstermiştir.

II. İDARENİN ÖZEL HUKUK SÖZLEŞMELERİ - İDARÎ SÖZLEŞMELER AYRIMI (İDARÎ SÖZLEŞMELERİN KRİTERLERİ)

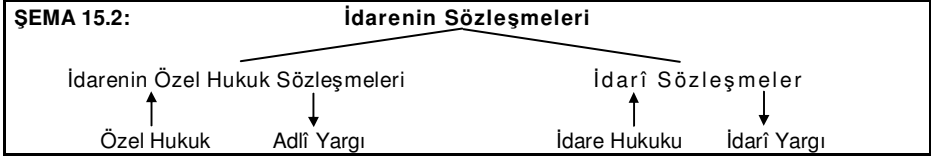
Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, s.544-572; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.371-397; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.791-804; Bénoit, *op. cit.*, s.595-602; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.356-367; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.178-186; Vlachos, *op. cit.*, s.184-191; Auby ve Drago, *op. cit.*, c.I, s.378-384; De Forges, *op. cit.*, s.31-36.

Ayrım ve Ayrımın Önemi²⁷.- Günümüzde idare çok çeşitli sözleşmeler yapmaktadır. İdare tarafından akdedilen bütün sözleşmelere genel olarak “idarenin sözleşmeleri (*contrats de l’administration*)” ismi verilir²⁸. İdarenin söz-

27. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.791; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.371; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.356-357; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.178.

28. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.356.

leşmeleri, tâbî oldukları hukukî rejim bakımından, “idarenin özel hukuk sözleşmeleri” ve “idarî sözleşmeler” şeklinde ikiye ayrılır. “İdarenin özel hukuk sözleşmeleri (*contrats de droit privé de l’administration*)”, özel hukuka tâbidir ve bunlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar adlî yargıda çözümlenir. Buna karşılık “idarî sözleşmeler (*contrats administratifs*)”, idare hukukuna tâbidirler ve bunlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar adlî yargıda karara bağlanır²⁹.

İdarî sözleşmeler ile idarenin özel hukuk sözleşmeleri arasında ayırım yapılması gerekliliğinin iki nedeni vardır: Bir kere, idarenin özel hukuk sözleşmelerine özel hukuk, idarî sözleşmelere ise idare hukuku uygulanır. İkinci olarak, idarenin özel hukuk sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar adlî yargıda çözümlenirken, idarî sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklar, idarî yargıda çözümlenir. Türkiye’de 6 Ocak 1982 tarih ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usûlü Kanununun 2’nci maddesinin c bendinde bu husus “tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idarî sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar” idarî yargıda görülür denilerek hükme bağlanmıştır.

Dolayısıyla *idarî sözleşmeler* ile *idarenin özel hukuk sözleşmelerini* birbirine karıştırmamak ve bunları birbirinden özenle ayırmak gerekir. Peki ama nasıl? İşte şimdi idarî sözleşmeler ile idarenin özel hukuk sözleşmelerinin birbirinden nasıl ayrıldığını, diğer bir ifadeyle, *idarî sözleşmelerin kriterlerini* görelim. Ancak önce “nitelendirme sorunu”nun ne anlama geldiğini söyleyelim:

Nitelendirme Sorunu.- Bir sözleşmenin “idarî sözleşme” mi, yoksa bir “özel hukuk sözleşmesi” mi olduğunun araştırılmasına, o sözleşmenin “nitelendirilmesi (tavsif, *qualification*)” sorunu denir. Bir sözleşmenin “idarî sözleşme” olduğunu söylemek, o sözleşmeyi idarî sözleşme olarak nitelendirmek; keza, bir sözleşmenin özel hukuk sözleşmesi olduğunu söylemek, o sözleşmeyi özel hukuk sözleşmesi olarak nitelendirmek anlamına gelir.

Nitelendirmenin Varlık Sebebi.- Peki ama bir sözleşmenin nitelendirilmesine (tavsifine) niçin ihtiyaç duyulmaktadır? Bu sorunun çok basit bir cevabı var: Bir sözleşmenin nitelendirilmesine, o sözleşmenin tâbî olacağı hukukî rejimi belirlemek ve o sözleşmeden doğacak uyuşmazlıkların hangi yargı kolunda çözümleneceğini tespit etmek için ihtiyaç duyulmaktadır.

29. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.791; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.359; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.178.

B. İÇTİHADÎ KRİTERLER

Bibliyografya.- De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.794-804; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.375-397; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.357-362; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.180-186; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.546-572; Vlachos, *op. cit.*, s.186-191; De Forges, *op. cit.*, s.31-36; Rivero, *op. cit.*, s.107-110.

Yukarıda bir sözleşmenin niteliğinin kanunla belirlenebileceğini bu takdirde ortada bir sorun bulunmadığını gördük. Bu durumda kanun bir sözleşmeyi “idarî sözleşme” olarak nitelendirmiş ise, o sözleşme idarî sözleşme; yok eğer “özel hukuk sözleşmesi” olarak nitelendirmiş ise o sözleşme, bir özel hukuk sözleşmesidir. Ancak birçok durumda sözleşmelerin nitelendirilmesi kanunla yapılmaz. Çoğunlukla kanunlar idareye belirli bir konuda sözleşme yapma yetkisi verirler; ancak bu sözleşmenin bir “idarî sözleşme” mi, yoksa bir “özel hukuk sözleşmesi” mi olduğunu belirtmezler. Acaba böyle bir durumda bu sözleşmenin idarî sözleşme olup olmadığı nasıl tespit edilir? İşte bu soruya cevap vermek için idarî yargı organları içtihat yoluyla biri “organik”, diğeri “maddî” olmak üzere iki kriter geliştirmişlerdir.

Bu kriterlerin açıklamasına geçmeden önce şunu özellikle vurgulamak isteriz ki, bu içtihadî kriterler, ancak bir sözleşmenin kanunla nitelendirilmesi yapılmamış ise kullanılır. Dolayısıyla bu içtihadî kriterler yardımcı kriterlerdir. Şimdi bu kriterleri görelim:

1. Organik Kriter

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.375-383; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.180-183; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.795-797; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.546-572; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.357-362; Vlachos, *op. cit.*, s.186-188; De Forges, *op. cit.*, s.31-32.

“Organik kriter (*critère organique*)” sözleşmenin taraflarına ilişkin bir kriterdir. Bu kritere göre, bir sözleşmenin “idarî sözleşme” olabilmesi için, *sözleşmenin taraflarından en az birisinin bir kamu tüzel kişisi*⁵⁵ olması gerekir⁵⁶.

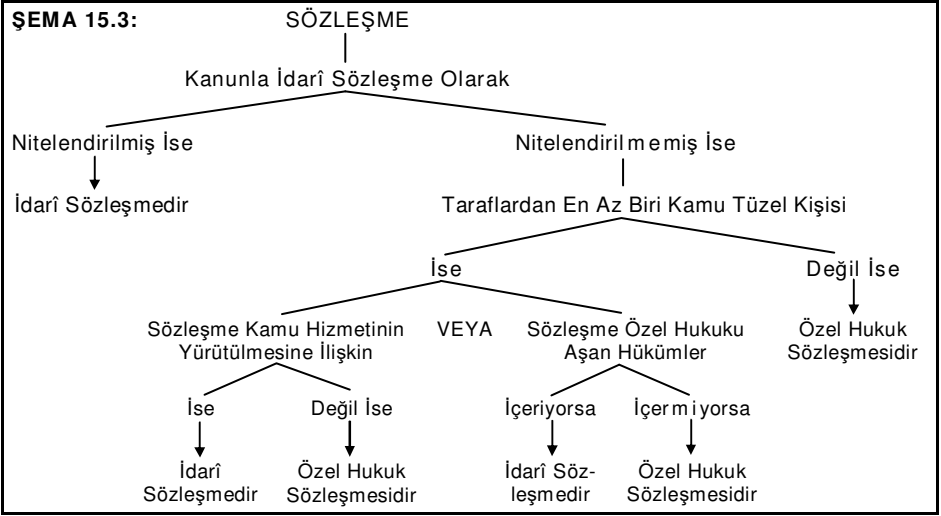
Bundan şu sonuç çıkar ki, iki özel kişi arasında akdedilen bir sözleşme, ilke olarak⁵⁷, bir “idarî sözleşme” olamaz⁵⁸. Sözleşmenin taraflarından en az birisi kamu tüzel kişisi, yani devlet, mahallî idare veya kamu kurumu değilse, bu

55. Herhangi bir idarî makam değil, sadece “kamu tüzel kişiliği”ne sahip bir makam idarî sözleşme akdedebilir.

56. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.795; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.180; Vlachos, *op. cit.*, s.186;

57. İlke olarak diyoruz, çünkü bunun istisnası vardır ki, bu istisnayı biraz aşağıda göreceğiz (Bkz. *infra*, s.21-22).

58. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.548, 568; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.795; Vlachos, *op. cit.*, s.187.

Tanım.- Vardığımız bu sonuçları kullanarak idarî sözleşmeyi şu şekilde tanımlayabiliriz:

İDARİ SÖZLEŞME, bir kanunla idarî sözleşme olarak nitelendirilen VEYA taraflardan en az birisinin bir kamu tüzel kişisi olması şartıyla kamu hizmetinin yürütülmesine ilişkin olan VEYA özel hukuku aşan hükümler içeren sözleşmedir.

Böylece idarî sözleşmenin tanımını ve bir idarî sözleşmeyi özel hukuk sözleşmelerinden ayırt etmeyi öğrenmiş bulunuyoruz. Şimdi bu bilgilerimizi bir problem üzerinde test edelim:

KUTU 15.1: Vakıf Üniversitelerinin Öğretim Üyeleriyle Yaptığı Hizmet Sözleşmeleri Özel Hukuk Sözleşmesi midir, Yoksa İdarî Sözleşme midir?- Bu soruya cevap vermek için, bu sözleşmelerin yukarıdaki organik ve maddi kriteri gerçekleştirip gerçekleştirmediğini araştıralım: **(1) Organik kriter gerçekleşmiştir.** Çünkü sözleşmenin taraflarından birisi olan vakıf üniversitesi bir kamu tüzel kişisidir. Zira 28 Mart 1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununun 4, 5, 34-55'inci ek maddeleri bunların kamu tüzel kişiliğine sahip olduğunu belirtmektedir. **(2) Maddi kriter de gerçekleşmiştir.** Çünkü bu sözleşmelerin konusu bir kamu hizmetinin (eğitim ve öğretim) yürütülmesine ilişkindir. Sonuç: O halde, bu sözleşmeler bir idarî sözleşmedir. Dolayısıyla bunlar özel hukuka değil, idare hukukuna tabidirler ve bunlardan kaynaklanacak uyuşmazlıklar adli yargı da, değil idarî yargıda karara bağlanır.

Uygulama: İçtihatlar.- Uygulamada 2000'li yılların başında bu konuda tereddütler yaşanmış ise de 2012 yılında Uyuşmazlık Mahkemesi kararıyla sorun yukarıdaki görüş doğrultusunda çözümlenmiştir.

Danıştay Sekizinci Dairesi, 4 Şubat 2003 tarih ve E.2002/5557, K.2003/561 sayılı kararıyla, Yeditepe Üniversitesinde profesör olarak çalışan davacının hizmet akdinin feshinden kaynaklanan davanın idarî yargıda görülmesi gerektiğine, çünkü söz konusu hizmet akdinin idarî hizmet sözleşmesi niteliğinde olduğuna karar vermiş ve şöyle demiştir: "Davalı Yeditepe Üniversitesi... Yasa ile... kamu tüzel kişiliğine sahip olarak kurulmuştur... Kamu tüzel kişiliğine ve ayrıcalıklı kamu gücüne sahip olan davalı vakıf üniversitesinin, kamu hizmeti görmek amacıyla, davacı öğ-

10. Diğerleri

Ayrıca Türk hukukunda idarenin taraf olduğu vedia, yolcu taşıma sözleşmeleri, yüklenme senedi ve idarenin eczaneler ile yaptığı eczane anlaşmaları özel hukuk sözleşmesi olarak kabul edilmektedir.

IV. İDARÎ SÖZLEŞMELERİN TEMEL TİPLERİ

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.394-397; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.191-198; Rivero, *op. cit.*, s.105-106; De Forges, *op. cit.*, s.74-77; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1606-1614; Günday, *op. cit.*, s.187-195; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.473-494; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1116-1124; Zabu-noğlu, *op. cit.*, c.I, s.469-475; Atay, *op. cit.*, s.562-563; Yaşar, *op. cit.*, s.329-332; Ak-yılmaz, Sezginer ve Kaya, *op. cit.*, s.489-503.

Yukarıda idarî sözleşmelerin tanımını ve bunların özel hukuk sözleşmelerinden farklarını gördük. Bu şartlara uyarak çok değişik konularda ve türlerde idarî sözleşme akdedilebilir. İdarî sözleşmelerin tiplerini “klasik tipler”, “yeni tipler” ve “isimsiz sözleşmeler” şeklinde üçlü bir ayırım yaparak incelemek uygun olabilir. İlk önce bunları bir şema hâlinde gösterelim:

A. İDARÎ SÖZLEŞMELERİN KLASİK TİPLERİ (TÜRLERİ)

İdarî sözleşmelerin eskiden beri bilinen, diğer bir ifadeyle “klasik” tipleri şunlardır: İmtiyaz, iltizam, istikraz, yeraltı ve yerüstü servetlerinin işletilmesine ilişkin sözleşmeler, orman işletme sözleşmeleri ve idarî hizmet sözleşmeleri. Şimdi bunları kısaca görelim.

1. İmtiyaz Sözleşmeleri

Bibliyografya.- Lachaume, *op. cit.*, s.200-207; Mescheriakoff, *op. cit.*, s.343-349; Carbajo, *op. cit.*, s.79-86; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.637-647; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.881-889; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.766-788; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.195-

getirmez. Bunun nedeni aşağıda (Bölüm 16, VII, B, 1, b) açıklanacaktır. Ortada olsa olsa “şartnameli ruhsat” veya Fransızların “şartnameyle donatılmış tek taraflı idarî ruhsat (*autorisation administrative unilatérale assortie de conditions*)” dedikleri türden bir ruhsat vardır. Anayasa Mahkemesi, tek taraflı bir işlem olan “ruhsat” ile iki taraflı bir işlem olan “imtiyaz”ı mükemmel bir şekilde karıştırmış ve dahası “şartnameyle donatılmış ruhsat” kavramından habersiz olduğunu da göstermiştir.

VI. İDARÎ SÖZLEŞMELERİN AKDEDİLMESİ (KAMU İHALESİ)

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1187-1202; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.805-819; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.398-410; Bénoit, *op. cit.*, s.605-612; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.198-201; De Forges, *op. cit.*, s.77-80; Rivero, *op. cit.*, s.111-114; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.368-379; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1614-1627; Duran, *op. cit.*, s.434-438; Günday, *op. cit.*, s.195-222; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.518-562; Giritli et al., *op. cit.*, s.1100-1116; Zabunoğlu, *op. cit.*, c.I, s.476-485; Atay, *op. cit.*, s.563-582; Yaşar, *op. cit.*, s.347-358; Yıldırım et al., *op. cit.*, s.653-669; Akylmaz, Sezginer ve Ka-ya, *op. cit.*, s.503-531; Abdullah Uz, *Kamu İhale Hukuku*, Ankara, Turhan, 2005.

Burada idarî sözleşmelerin akdedilmesini, yani “kamu ihalesi”ni göreceğiz. Önce konuyu genel olarak, sonra kamu ihalesine hâkim olan ilkeleri, daha sonra, ihale usûllerini ve en sonra da ihale aşamalarını inceleyeceğiz.

A. GENEL OLARAK

İdarî Sözleşmenin Akdedilmesi: İradelerin Uyuşumu³⁷⁴.- İdarî sözleşmeler de bir “sözleşme”dir. Dolayısıyla tüm diğer sözleşmeler gibi, idarî sözleşmelerin meydana gelebilmesi için tarafların “rızarının değişimi (*échange des consentements*)”³⁷⁵ gerekir. Diğer bir ifadeyle, idarî sözleşmeler, tarafların “iradelerinin uyuşumu (*accord des volontés*)” ile akdedilir³⁷⁶.

Akdetme Yetkisi³⁷⁷.- Bir idarî sözleşmeyi akdeden tarafların irade açıklamaya yetkili olması gerekir. İdarî sözleşmelerin taraflarından özel kişilerin irade açıklama yetkisi, özel hukuktaki hak ve fiil ehliyetinden başka bir şey değildir. Bu nedenle sözleşmeci özel kişinin sözleşme akdetme yetkisi konusunda özel hukuka bakılmalıdır. İdarî sözleşmenin diğer tarafı ise idaredir. Bir idarî birimin bir idarî sözleşmeye taraf olabilmesi, bir sözleşme akdedebilmesi için her şeyden önce kamu tüzel kişiliğine sahip olmalıdır. Tüzel kişiliğe sahip olmayan bir idarî birim, idarî sözleşme akdedemez. Çünkü bir “kişiliğe” sahip

374. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.400-401; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.368-369; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1187-1188.

375. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.400; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.368;

376. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.400.

377. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.399-400; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.368-369; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, s.1187-1188; Rivero, *op. cit.*, s.111.

sinde sayılan *satım, kiralama (idarenin kendi malını başkasına kiraya vermesi), mülkiyetin gayri aynî hak tesisi ve trampa* işlemlerine eskiden olduğu gibi 2886 sayılı Kanun uygulanmaya devam edecektir.

3. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu “mal ve hizmet *satımları*”nı değil, “mal ve hizmet *alımları*”nı kapsamaktadır (m.2). Dolayısıyla idareye gelir getirici nitelikte olan mal ve hizmet *satımlarına* 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu değil, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu uygulanır.

Ayrıntılar.- Kamu İhale Kurulu, kat karşılığı inşaat işlerinin, taksi durağı ihalesinin, çay ocağı işletilmesi ihalesinin, belediyenin sahip olduğu şelale parkının işletilmesi ihalesinin, mesire yeri kır gazinosu işletme ihalesinin, spor toto bayiliği verilmesi ihalesinin, kamu harcaması yapılması gerektirmediği ve bütçeden ödenek kullanılmasını gerektirmediği vb. gerekçelerle 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun kapsamına girmediğine karar vermiştir⁴⁰⁸.

TABLO 15.1: 2886 VE 4734 SAYILI KANUNLARIN KAPSAMLARI

	2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu	4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu
Kapsadıkları Kurumlar	Genel bütçeye dâhil dairelerle özel bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyeler.	Kamu hukukuna tabi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlar
Kapsadıkları İş ve İşlemler	- Mal ve hizmet satımları - Kiraya verme (İdare kiraya veren) - Mülkiyetten gayri aynî hak tesisi - Trampa	- Mal ve hizmet alımları - Yapım işleri - Kiralama (kiraya alma) (İdare kiracı) - Taşıma işleri

KUTU 15.2: 2886 ve 4734 Sayılı Kanunlar, İdarenin Özel Hukuk Sözleşmelerine ve ayrıca İdarî Sözleşmelere de Uygulanabilir.- 2886 ve 4734 sayılı Kanunlar, kendi kapsamlarına giren bütün sözleşmelere, bu sözleşmeler ister özel hukuk sözleşmesi olsun, isterse idarî sözleşme olsun uygulanır. Bu kanunların bir sözleşmeye uygulanabilmesi için mühim olan o sözleşmenin idarî veya özel hukuk sözleşmesi olması değil, o kanunların kapsamına girip girmemesidir. Bununla birlikte kamu hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin olan sözleşmelere (örneğin imtiyaz sözleşmesine) ihale kanunlarının uygulanma ihtimali düşüktür. Çünkü bir yandan bir özel kişinin bir kamu hizmetini yürütmekle görevlendirilmesi demek olan böyle bir sözleşmenin bu kanunların kapsamına giren bir mal ve hizmet alımı olarak nitelendirilmesi oldukça güçtür; diğer yandan da bu tür sözleşmeleri düzenleyen kanunlarda sözleşmecinin seçilmesine ve sözleşmenin akdedilmesine ilişkin çoğunlukla özel hükümler vardır. Ancak unutulmamalıdır ki, kamu hizmetine ilişkin olmayan, taraflarından birisinin bir kamu tüzel kişisi olduğu ve özel hukuk aşan hükümler içeren sözleşmeler de bir idarî sözleşmedir. Pek çok sayıda olabilecek bu tür idarî sözleşmelerin bazılarında ihale kanunlarının uygulanması ihtimali her zaman vardır.

D. KAMU İHALELERİNE HÂKİM OLAN İLKELER

Danıştay Onuncu Dairesinin 10 Ocak 1995 tarih ve E.1996/4274, K.1998/5478 sayılı kararına göre, ihale ilkelerinden bazıları kanundan kaynak-

408. Bu konuda oldukça güzel bir çalışma için bkz.: Abdullah Uz, *Kamu İhale Hukuku*, Ankara, Turhan, 2005, s.135-142.

VI. İDARÎ SÖZLEŞMELERİN BİÇİMİ

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.408-409; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.816-819; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.371-372; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, s.1199.

Yazılı Şekil İlkesi.- Yukarıda bir sözleşmenin idarî sözleşme sayılabilmesi için illâ “yazılı şekil (*forme écrite*)”de yapılmasına gerek olmadığını söylemiş-tik⁴⁵². Fransız Danıştay 20 Nisan 1956 tarihli *Epoux Bertin* ve Uyuşmazlık Mahkemesi de 12 Haziran 1978 tarihli *Houen* kararlarında sözlü bir şekilde yapılan bir sözleşmenin dahi, diğer şartları taşıyorsa idarî sözleşme olarak geçerli olabileceğine karar vermiştir⁴⁵³. Ancak idarî sözleşmelerin “sözlü (*verbaux*)” olması tamamıyla istisnâîdir. Dahası Türkiye’de 4 Ocak 2002 tarih ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tâbi olarak yapılan sözleşmelerin de yazılı şekilde olabileceğine karar vermiştir⁴⁵⁴. Ancak idarî sözleşmelerin “sözlü (*verbaux*)” olması tamamıyla istisnâîdir. Dahası Türkiye’de 4 Ocak 2002 tarih ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tâbi olarak yapılan sözleşmelerin de yazılı şekilde yapılması gerekmektedir. Zira bu Kanunun 4’üncü maddesinde sözleşme “mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinde idare ile yüklenici arasında yapılan *yazılı anlaşma*” olarak tanımlanmıştır.

İdarî sözleşmeler “anlaşma (*convention*)” ve “şartname (*cahiers de charges*)” olarak iki kısımdan oluşur⁴⁵⁵. Şimdi bunları görelim:

A. ANLAŞMA

“Anlaşma (*convention*)” veya “dar anlamda sözleşme”, idarî sözleşmeyi yapan kamu tüzel kişisi ile sözleşmeci özel kişinin iradelerinin uyuştuğunu belirten bir kısa metindir. Bu kısa metinde minimum tarafların belli bir konuda sözleşme yapmak konusunda anlaşmalarını gösteren bir ifade ve bu ifadenin altında tarafların imzalarının bulunması gerekir.

Yukarıda görüldüğü gibi, 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre sözleşmelerin ita amiri ve müteahhit veya müşteri tarafından imzalanması gerekir. 4 Ocak 2002 tarih ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa göre, bu Kanun kapsamındaki sözleşmelerin, bu Kanunun 46’ncı maddesi uyarınca, idarece hazırlanması ve ihale yetkilisi⁴⁵⁶ ile yüklenici⁴⁵⁷ tarafından imzalanması gerekir.

452. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.549.

453. Conseil d’État, Section, 20 Nisan 1956, *Epoux Bertin*, RDCE, 1956, s.167; Tribunal des conflits, 12 Haziran 1978, *Houen*, D, 1979, s.179; Tribunal des conflits, 10 Ocak 1983, *Mastain*, D, 1983, s.101 (Nakleden: De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.798).

454. Conseil d’État, Section, 20 Nisan 1956, *Epoux Bertin*, RDCE, 1956, s.167; Tribunal des conflits, 12 Haziran 1978, *Houen*, D, 1979, s.179; Tribunal des conflits, 10 Ocak 1983, *Mastain*, D, 1983, s.101 (Nakleden: De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.798).

455. Meschériakoff, *op. cit.*, s.357.

456. Bu Kanunun 4’üncü maddesine göre ihale yetkilisi, “idarenin, ihale ve harcama yapma yetki ve sorumluluğuna sahip kişi veya kurullarını” ifade eder.

Yüklenicinin ortak girişim⁴⁵⁸ olması halinde, sözleşme, ortak girişimin bütün ortakları tarafından imzalanmalıdır. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre bu şekilde imzalanmış sözleşmelerin noterlikçe tescil ettirilmesi zorunludur. 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa göre ise bu sözleşmelerin notere tescili ve onaylatılması zorunlu değildir (m.46).

Hukukî Niteliği.- Dar anlamda sözleşme, diğer bir ifadeyle anlaşma, “akdî (*contractuel*)” niteliktedir. Bu şu anlama gelir: Dar anlamda sözleşme, yani anlaşma, tek-yanlı bir işlem değil, daima iki-yanlı bir işlemdir. Dolayısıyla anlaşma, kamu tüzel kişinin tek-yanlı iradesiyle değil, onun ve sözleşmeci özel kişinin karşılıklı irade beyanlarıyla teşekkül eder. Sözleşme metni kamu tüzel kişisi tarafından hazırlanır. Dolayısıyla bu konuda özel kişiler, idareyle pazarlık yapma imkânına sahip değildirler. Özel kişiler sözleşmeyi ya bütünüyle kabul ederler ya da reddederler. Bu bakımdan idarî sözleşmeler özel hukuktaki “iltihakî sözleşmeler (katımlı sözleşmeler, *contrat d’adhesion*)”e benzetilmektedir⁴⁵⁹. Ancak yine de ortada “iki-tarafli bir işlem”, bir “sözleşme” vardır. Zira sözleşmenin hüküm ifade edebilmesi için onun mutlaka sözleşmeci özel kişi tarafından kabul edilmesi gerekir. Sözleşme iki tarafli işlem olduğuna göre, sübjektif bir hukukî durum yaratır⁴⁶⁰; dolayısıyla idarî sözleşmelerin bu tür hükümlerine karşı üçüncü kişiler tarafından iptal davası açılmaz.

B. ŞARTNAMELER

“Şartnameler (*cahiers des charges*)”, sözleşmelerin yapılmasında ve uygulanmasında uyulacak şartları belirleyen belgelerdir⁴⁶¹. Aşağıda şartname çeşitlerini ve şartnamelerin hukukî niteliğini göreceğiz. Ama önce birn kutu içinde Fransız idare hukukunda şartname çeşitlerini hakkında kısaca bilgi vermekte yarar vardır.

KUTU 15.8: Fransız Hukukunda Şartnameler.- Fransız idare hukukunda şartname çeşitlerini görelim. Fransa’da 7 Mart 2001 tarihli Kamu İhaleleri Kanununun (*Code des marchés publics*) 13’üncü maddesine göre şartnameler “genel belgeler” ve “özel belgeler” olmak üzere ikiye ayrılır.

1. “Genel belgeler (*documents généraux*)” de kendi içinde ikiye ayrılır:

- a) “Genel idarî şartnameler (*cahiers des clauses administratives générales*)” belirli bir sözleşme kategorisine (örneğin köprü ve yol yapımı sözleşmeleri) uygulanan şartları içerirler.
- b) “Genel teknik şartnameler (*cahiers des clauses techniques générales*)” aynı nitelikteki bütün işlere uygulanan teknik şartları belirtirler.

457. Bu Kanunun 4’üncü maddesine göre yüklenici, “üzerine ihale yapılan ve sözleşme imzalanana istekli” ifade eder. İstekli ise “mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesine teklif veren tedarikçi, hizmet sunucusu veya yapım müteahhidini” anlatır.

458. Bu Kanunun 4’üncü maddesine göre, ortak girişim, “ihaleye katılmak üzere birden fazla gerçek veya tüzel kişinin aralarında yaptıkları anlaşma ile oluşturulan grubu” ifade eder.

459. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.372; Rivero, *op. cit.*, s.114.

460. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.887.

461. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.408; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1199.

VII. İDARÎ SÖZLEŞMELERİN UYGULANMASI (TARAFLARIN KARŞILIKLI HAK VE BORÇLARI)

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1202-1215; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.820-843; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.410-428; Benoît, *op. cit.*, s.616-657; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.203-208; De Forges, *op. cit.*, s.80-89; Rivero, *op. cit.*, s.115-122; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.368-379; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1627-1638; Duran, *op. cit.*, s.439-446; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.531-539; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1124-1130.

Yukarıda “idarî sözleşmelerin akdedilmesi (*conclusion des contrats administratifs*)” gördük. Şimdi de yukarıdaki şekilde akdedilen “idarî sözleşmelerin uygulanması (*exécution des contrats administratifs*)”nı göreceğiz. İdarî sözleşmelerin uygulanması (icrası), tarafların sözleşmede taahhüt ettikleri şeyleri (edim), karşılıklı olarak yerine getirmeleri (ifa) ile olur. Sözleşmenin uygulanması, karşılıklı taahhütlerin yerine getirilmesiyle olur. Bir tarafın taahhüdü o taraf için bir borç, diğer taraf için ise bir hak teşkil eder. O hâlde, sözleşmenin uygulanması, “tarafların hak ve borçları (*droits et obligations des parties*)”ndan başka bir şey değildir. Bu nedenle, biz “sözleşmenin uygulanması” başlığı altında tarafların karşılıklı hak ve borçlarını göreceğiz. Önce sözleşmecinin, sonra da idarenin hak ve borçlarını görelim.

Ancak bundan önce idarî sözleşmelerin uygulanması rejiminin, özel hukuk sözleşmelerinin uygulanmasına göre özerkliği sorununu ele alalım:

İdarî Sözleşmelerin Uygulanması Rejiminin Özerkliği Sorunu⁴⁷⁶.- Yukarıda da açıkladığımız gibi, idarî sözleşmeler de bir “sözleşme”dir. Bu nedenle, özel hukuktaki sözleşme kuralları (Borçlar Kanunu hükümleri) esas itibarıyla idarî sözleşmelere “genel hüküm” olarak uygulanabilir. Nitekim Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun 35’inci maddesi “bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır” diyerek, Borçlar Kanununun, idarenin sözleşmelerine genel hüküm olarak uygulanabileceğini ayrıca ve açıkça öngörmüştür.

Dolayısıyla idarî sözleşmelerin uygulanmasında da esasen özel hukuk sözleşmelerinin uygulanmasında geçerli olan kurallar geçerlidir. Bu kuralların yanında “sözleşmenin bağlayıcılığı (*caractère obligatoire des contrats*)”, “tek taraflı değişiklik yasağı (*immutabilité*)” ve “tarafların eşitliği (*égalité des parties*)” ilkeleri gelir⁴⁷⁷. Bu özel hukuk ilkeleri genel hüküm olarak idarî sözleşmelere de prensip olarak uygulanabilir nitelikte ilkelerdir. Bundan şu sonuç çıkar ki, idarî sözleşmelerde, gerek sözleşmeci özel kişi, gerekse idare, sözleş-

476. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.410-412; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.820; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1202; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.202.

477. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.410.

mede yazılı olan karşılıklı taahhütlerine riayet etmelidir⁴⁷⁸. Bu taahhütlerini kural olarak tek taraflı bir şekilde değiştiremezler; kendi iradelerini diğer tarafa empoze edemezler. O hâlde idarî sözleşmelerde tarafların hak ve borçlarının sözleşmede yazılı olan karşılıklı taahhütlerin yerine getirilmesi olduğunu söyleyebiliriz.

Ancak bu tam doğru değildir. İdarî sözleşmelerde, gerek idarenin, gerekse sözleşmeci özel kişinin, sözleşmede yazılmamış, sözleşmeden kaynaklanmayan, idare hukukundan kaynaklanan, hak ve borçları da vardır. Örneğin aşağıda ayrıca göreceğimiz gibi, idare, sözleşmede öngörülmemiş olsa bile, kamu hizmeti yararına sözleşmeyi tek taraflı olarak feshetme veya sözleşmede değişiklik yapma hakkına; sözleşmeci özel kişi de, sözleşme de öngörülmemiş olsa bile, belirli durumlarda bozulan malî dengesinin düzeltilmesini isteme hakkına sahiptir. İşte sözleşmede yazılmasa bile tarafların sahip olduğu bu haklar ve yükümlülükler nedeniyle idarî sözleşmelerin uygulanması hukukî rejiminin, özel hukuk sözleşmelerinin uygulanması rejimine nazaran kendine has bir özellik (*particularisme*) gösterdiği kabul edilmektedir. Tarafların özel hukuk sözleşmelerinden farklı olarak sahip oldukları hak ve borçlar, sözleşme tarafından ayrıca öngörülebilir. Ama bunların öngörülmesine gerek yoktur. Bunlar sözleşmeden değil, doğrudan doğruya idare hukukundan kaynaklanır. İdare hukukunun sözleşmeci kişiye ve idareye böyle hak ve yetkiler tanınmasının altında ise kamu yararının korunması düşüncesi vardır. Zira idarî sözleşmeler genellikle kamu hizmetiyle ilgili sözleşmelerdir. Bu tür hak ve yetkiler sözleşmenin ilgili olduğu kamu hizmetinin düzgün ve kolay bir şekilde işlenmesine izin verirler⁴⁷⁹.

Yukarıda idarî sözleşmelerin uygulanmasının “tarafların karşılıklı hak ve borçları (*droits et obligations des parties*)” demek olduğunu söylemiştik. Şimdi bunları görelim. Plânımız şu şekilde olacaktır: (A) Sözleşmecinin Borçları; (B) Sözleşmecinin Hakları; (C) İdarenin Borçları; (D) İdarenin Hakları. Bunları görmeden önce bunları bir şema hâlinde gösterelim:

Şimdi bunları sırasıyla görelim.

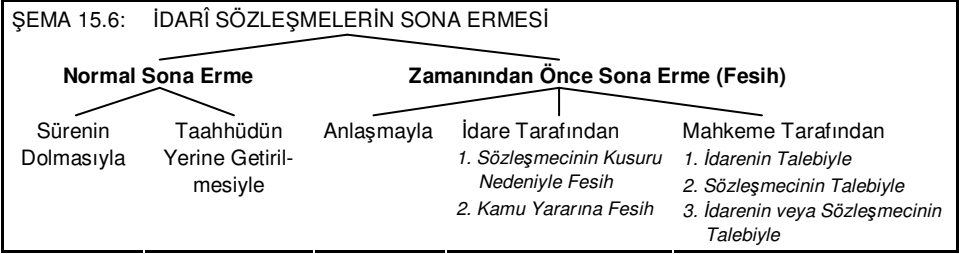
478. Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.I, s.1202.

479. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, op. cit., c.I, s.820.

VIII. İDARÎ SÖZLEŞMELERİN SONA ERMESİ

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.428-430; Bénoit, *op. cit.*, s.660-664; Rivero, *op. cit.*, s.122-123; Duran, *op. cit.*, s.446; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.538-539; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1130-1131; Zabunoğlu, *op. cit.*, c.I, s.495-496.

İdarî sözleşmeler normal olarak sona erebileceği gibi süresinden önce de sona erebilirler. İdarî sözleşmelerin sona erme hâllerini şematik olarak şöylece gösterebiliriz:

Şimdi bu şema dâhilinde sona erme hâllerini inceleyelim:

A. NORMAL SONA ERME

“Sözleşme süresinin dolması” ve “sözleşme konusu işin yapılması” idarî sözleşmeleri normal olarak sona erdirir.

1. Sürenin Dolması.- Bazı idarî sözleşmeler, özellikle imtiyaz sözleşmesi gibi kamu hizmetlerinin özel kişiler tarafından yürütülmesine ilişkin sözleşmeler, sözleşmede öngörülen sürenin dolmasıyla sona erer. Sözleşme sona erince imtiyaz ve iltizam sözleşmelerinde kamu hizmeti tesisi kendiliğinden ve zorunlu olarak idarenin mal varlığına geçer⁷²⁷. Biz izleyen bölümde kamu hizmeti imtiyaz ve iltizam sözleşmelerinin sona ermesinin hüküm ve sonuçlarını ayrıca göreceğiz. Bu konuda oraya bakılmalıdır (Bölüm 16, VII, B, 2, a, b ve VIII, G).

2. Taahhüdün Yerine Getirilmesiyle (Sözleşme Konusu İşin Yapılması).- Belirli mal veya hizmet alımı (levazım sözleşmeleri) veya yapım (bayındırlık) sözleşmeleri sözleşme konusu edimin sözleşmeci tarafından yerine getirilmesiyle sona ererler. Sona ermeden önce idarenin sözleşme konusu olan mal, hizmet veya inşaat üzerinde “denetim (*contrôle*)” ve “kabul etme (*réception*)” yetkisi vardır⁷²⁸. Örneğin idare yapım sözleşmesi sonucunda inşa edilen eseri, şartnameye uygun olup olmadığını denetler ve ondan sonra bunu kabul eder; teslim alır, varsa alıkoyduğu teminatları sözleşmeciye iade eder. Bu şekilde sözleşme sona erer. Ancak yapım sözleşmelerinde garanti süreleri de vardır. Teminatlar bu sürelerin sonunda iade edilir.

727. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.428-429.

728. *Ibid.*, s.428.

lerde belirtilen usul ve esaslara” atfı yapmaktadır ki, bu, hukuk mantığı bakımından bir tuhafılık örneğidir. Zira hukuk teorisinde, tarafların sözleşmeye hüküm koyma serbestisi kanunlarla sınırlı bir serbestidir. Taraflar kanunlara aykırı olmamak şartıyla sözleşmelere istedikleri hükmü koyabilirler. Oysa Anayasa Mahkemesi sözleşmenin kanuna değil, tarafların iradeleriyle belirledikleri “sözleşmelerde belirtilen usul ve esaslara” tâbi olduğunu söylemektedir ki, bunun nedeni anlamak mümkün değil. Tekrar belirtelim: Tarafların sözleşmelerde belirttikleri usul ve esaslar ancak kanuna aykırı olmamak şartıyla geçerlidir.

Yine Anayasa Mahkemesi bu kararında “genel hukuk kurallarına” atfı yapmaktadır ki, bunu da anlamak mümkün değil. Zira genel hukuk kuralları o konuda kanunda özel hüküm yoksa geçerlidir. Dahası Anayasa Mahkemesi iptal kararını gerekçelendirmek için “ahde vefa” ilkesine de atıfta bulunmaktadır ki, bu tamamıyla pozitif hukuk anlayışından uzaklaşıp, bir tabîî hukuk anlayışına saplanmanın göstergesidir. Anayasa Mahkemesi bu şekilde “ahde vefa” ilkesine, anayasal bir değer vermiş olmaktadır. Oysa bu doğru değildir. Ahde vefa ilkesi, diğer hukukun genel ilkeleri gibi, bırakınız Anayasa düzeyinde olmayı, kanun düzeyinde dahi değildir. Bu ilkeler ancak kanunlara aykırı olmamak üzere uygulama bulurlar.

IX. İDARÎ SÖZLEŞMELERDEN KAYNAKLANAN UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜM YOLLARI

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.430-442, c.II, s.,254-263.; Chapus, *Droit du contentieux administratif*, *op. cit.*, s.182-186, 634-644, 657-658, 699-701; 859-865; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.439-440, 479, Long et al., *op. cit.*, s.92-101; Auby ve Drago, *op. cit.*, c.II, s.161-165; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.539-562; c.II, s.633-634, 899-900; Gözüyübüük, *Yönetsel Yargı*, *op. cit.*, s.146-147, 266; Gözübüyük ve Dinçer, *op. cit.*, s.18-19, 144-150.

İdarî sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözüm yollarını incelediğimiz bu yerde şu dört soruya cevap arayacağız:

- İdarî sözleşmelerden doğan davalar hangi yargı kolunda görülür?
- İdarî sözleşmelerden doğan davalar hangi tür idarî davadır?
- İdarî sözleşmelere karşı iptal davası açılabilir mi?
- İdarî sözleşmelerden doğan davalar için tahkim usulü öngörülebilir mi?

Şimdi bunları sırasıyla görelim:

A. İDARÎ SÖZLEŞMELERDEN DOĞAN DAVALAR HANGİ YARGI KOLUNDA GÖRÜLÜR?

İdarî sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar hakkında hangi yargı düzeninde dava açılmalıdır? Diğer bir ifadeyle, idarî sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklar hangi yargı kolunun görev alanına girer?

Dördüncü Kısım

İDARENİN FAALİYETLERİ

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.469-480; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.845-846; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.31-33; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.426-427; Rivero, *op. cit.*, s.381-382; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.533-541; Duran, *op. cit.*, s.243-247.

“İdarenin faaliyetleri (*activités administratives, action administrative*)”, konusu itibarıyla çok çeşitlidir. Birinci Dünya Savaşına kadar idare, “jandarma devlet (*Etat-gendarme*)” anlayışına paralel olarak genellikle, savunma, güvenlik ve adalet alanında faaliyet gösteriyor; diğer alanlara karışmıyordu. Birinci Dünya Savaşından ve özellikle de İkinci Dünya Savaşından sonra idare, “sosyal devlet (*sozialstaat, welfare state, Etat-providence*)” anlayışının etkisiyle, savunma, güvenlik ve adalet faaliyetleri yanında, sağlık, eğitim, kültürel, sosyal, ekonomik ve hatta ticarî alanlarda faaliyet göstermeye başladı. Böylece idarenin faaliyetleri hem yaygınlaştı, hem de çeşitlendi. Ancak Avrupa’da 1970’lerden (bizde 1980’lerden) itibaren liberalizmin tekrar canlanmasıyla, idarenin faaliyetlerinin gereğinden çok arttığına farkına varılmış ve bu faaliyetlerin bir kısmının “özelleştirme (*privatisation*)” yoluyla idarî faaliyet olmaktan çıkarılmaya ve idarenin faaliyet alanı daraltılmaya çalışılmıştır.

Kamu Hizmeti ve Kolluk.- İdarenin faaliyetleri konu olarak çok çeşitliye de bu faaliyetler, genellikle, “kolluk (*police*)” ve “kamu hizmeti (*service public*)” olmak üzere iki grup altında toplanmaktadır. Kolluk ile kamu hizmeti arasında bazı farklar ve benzerlikler vardır. Şöyle ki:

Farkları¹: (1) Kamu hizmeti ile kolluk arasındaki birinci fark *amaçları* bakımındandır. İdare kamu hizmeti faaliyetleriyle “kamu yararı (*intérêt général*)”nı gerçekleştirmeyi, kolluk faaliyetleriyle ise “kamu düzenini korumayı (*maintien de l’ordre public*)” amaçlar². (2) Kamu hizmeti ile kolluk arasındaki ikinci fark, bu faaliyetlerin yerine getiriliş *vasıtaları* (*moyens, mode d’action*) bakımındandır³. Kolluk faaliyetleri, düzenleyici veya bireysel nitelikte olan emirler ve yasaklar koymak (*édicter les prescriptions*)” yoluyla gerçekleştirilir⁴. Bunlar daima, kamu

1. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.31, 33; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.426; Rivero, *op. cit.*, s.389; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.468.

2. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.426; Rivero, *op. cit.*, s.389; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.31.

3. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.32, 33.

4. Rivero, *op. cit.*, s.381; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.427; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.32.

gücüne dayanan idarenin tek-yanlı işlemleriyle yapılır. Buna karşılık, kamu hizmeti, bir edimde bulunmak, hizmet sunmak (*accorder les prestations*) faaliyetidir⁵. İdare kamu hizmeti faaliyetlerinde, özel kişilere birtakım mal ve hizmetler sunar (*prestations de biens et de services*)⁶. Örneğin yol yapar; su, elektrik, doğal gaz dağıtır; telefon iletişimini sağlar; ulaştırma hizmetleri yapar; öğrencileri eğitir; hastaları tedavi eder; ihtiyacı olan ve koşullarını yerine getiren kişilere sosyal yardımlarda bulunur, vs.

Benzerlikleri⁷: Kamu hizmeti ile kolluk arasında bu tür farklılıklar varsa da bunlar arasında büyük benzerlikler vardır. Her ikisi de “kamu yararı” amacına yöneliktir⁸. Kolluğun amacı olan “kamu düzeni” kavramı genel kavram olan “kamu yararı” kavramı içinde yer alır. Bu nedenle, aslında kolluk faaliyetinin de bir kamu hizmeti faaliyeti çeşidi olduğu söylenebilir ve bu anlamda bir “kolluk kamu hizmeti”nden bahsedilebilir. Kolluk esas itibarıyla özel kişilerin faaliyetlerini “düzenleme (*réglementation*)” ve “çerçeveleme (*encadrement*)” faaliyetidir. Ama bundan ibaret değildir. Çünkü bazı durumlarda kolluk da hizmet (*prestation*) sunar. Örneğin kişilere güvenlik hizmeti verir. Kişilerin can ve mal güvenliğini korur. Kısacası, kolluk, kamu düzeninin sağlanması amacına yönelik kamu hizmetinden başka bir şey değildir⁹.

Bunların arasında fark olsun ya da olmasın, bu iki idarî faaliyet türü her zaman birbiriyle yakın ilişkiler içerisindedir. Bazen idare tamamıyla aynı amaca yönelik olarak hem kamu hizmeti, hem de kolluk faaliyetinde bulunur. Örneğin umumî yerlerin temizliği konusunda idare hem temizlik işini yürütür; hem de bunların temiz tutulması için düzenlemeler yapar, emir ve yasaklar koyar; hem de bunlara uymayanlara müeyyideler uygular. Bu işlerden birincisi (temizlik işi) bir kamu hizmeti, ikincisi (kirlenlere ceza verme) bir kolluk faaliyetidir. Vedel ve Delvolvé'nin belirttikleri gibi iyi bir kamu hizmeti, kamu düzeninin sağlanmasına ve keza kamu düzeninin iyi bir şekilde sağlanması kamu hizmetlerinin iyi bir şekilde işlenmesine yardımcı olur¹⁰.

İşte şimdi idarenin “kamu hizmeti” ve “kolluk” faaliyetlerini göreceğiz. Planımız şu şekilde olacaktır:

PLAN:

Bölüm 16: Kamu Hizmeti

Bölüm 17: Kolluk

5. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.426; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.468; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.32.

6. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.426; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.469; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.845.

7. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.33; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.221-222; Özay, *op. cit.*, s.225, 490-491.

8. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.33.

9. Bu yöndeki düşünceler için bkz.: Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.221-222; Özay, *op. cit.*, s.491-492.

10. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.33.

Bölüm 16

KAMU HİZMETİ

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.573-627; Bénéoit, *op. cit.*, s.768-782; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.871-971; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.723-792; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.213-254; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.439-465; De Forges, *op. cit.*, s.201-217; Rivero, *op. cit.*, s.395-424; Peiser, *op. cit.*, s.117-128; Jacques Chevalier, *Le service public*, Paris, PUF, 1991; Joël Carbajo, *Droit des service public*, Paris, Dalloz, 1991; Jean-François Lachaume, *Grands services publics*, Paris, Masson, 1989, Alain-Serge Meschériakoff, *Droit des services publics*, Paris, PUF, 1991; Günday, *op. cit.*, s.330-366; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.579-645; Onar, *op. cit.*, c.I, s.13-47; Özay, *op. cit.*, s.225-267; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1015-1043; Duran, *op. cit.*, s.301-345; Zabunoğlu, *op. cit.*, c.I, s.501-535; Atay, *op. cit.*, s.582-641; Yaşar, *op. cit.*, s.147-201; Yıldırım *et al.*, *op. cit.*, s.483-543; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *op. cit.*, s.567-585; Onur Karahanoğulları, *Kamu Hizmeti: Kavram ve Hukuksal Rejim*, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2002; Sedat Çal, *Türkiye’de Kamu Hizmeti ve İmtiyazının Dönüşüm Öyküsü*, Ankara, TOBB Yayını, 2008.

Kavram.- “Kamu hizmeti (*service public*)” kavramı, maddî ve organik olmak üzere iki değişik anlamda kullanılmaktadır:

a) “Organik anlamda kamu hizmeti (*service public au sens organique*)” kavramı, bir *teşkilatı*, bir organizasyonu, bir örgütü ifade eder¹. Örneğin Anayasamızın 70’inci maddesinde “her Türk kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir” denirken kullanılan “kamu hizmetleri” kavramından kastedilen şey, “organik anlamda kamu hizmeti” kavramıdır².

b) “Maddî anlamda kamu hizmeti (*service public au sens matériel*)” kavramı ise, kamu yararına yönelik bir *faaliyete* işaret eder³. Bu anlamda kamu hizmetine, “fonksiyonel anlamda kamu hizmeti (*service public au sens fonctionnel*)” de denir⁴. Örneğin Anayasanın 47’nci maddesinde “kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının zorunlu kıldığı hâllerde devletleştirilebilirler” cümlesinde geçen “kamu hizmeti” ibaresi maddî, yani fonksiyonel anlamda kullanılmıştır.

1. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.724; Rivero, *op. cit.*, s.394; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.215.

2. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, s.579; Günday, *op. cit.*, s.330.

3. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.724; Rivero, *op. cit.*, s.396; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.215.

4. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.439; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.578.

Bu kitapta kullanılan “kamu hizmeti” kavramı, organik anlamda değil, maddî anlamda kullanılmaktadır. Bundan sonra “maddî anlamda kamu hizmeti” değil, doğrudan doğruya “kamu hizmeti” tabiri kullanılacaktır. Bununla kastedilen şey, maddî anlamda kamu hizmetidir. Zaten biz, organik anlamda kamu hizmetini, yani kamu hizmetini yürüten teşkilâtı, yukarıda (Cilt I, s.167-716) “idarî teşkilât” başlığı altında gördük. Burada ise, idarenin teşkilâtını değil, “idarenin faaliyetleri”ni inceliyoruz. Bu nedenle, burada incelenen kamu hizmetinden kastedilen şeyin maddî anlamda kamu hizmeti, yani kamu hizmeti faaliyetleri olması kadar doğal bir şey yoktur.

Kamu hizmeti konusunu şu plân dâhilinde inceleyeceğiz:

PLÂN:

I. Tanım (Kamu Hizmetinin Özel Faaliyetlerden Ayırt Edici Unsurları)

II. İdarî Kamu Hizmetleri - Sınai ve Ticarî Kamu Hizmetleri Ayrımı

III. Kamu Hizmetlerinin Hukukî Rejimi

IV. Kamu Hizmeti İlkeleri (Kamu Hizmeti “Kanunları”)

V. Kamu Hizmetlerinin Kurulması

VI. Kamu Hizmetlerinin Kaldırılması

VII. İmtiyaz Sözleşmesi

VIII. Kamu Hizmetlerinin İşletilme Usûlleri

IX. Türk Hukukunda Kamu Hizmetlerinin Özel Kişilerce İşletilmesi Usûlü

I. TANIM (KAMU HİZMETİNİN ÖZEL FAALİYETLERDEN AYIRT EDİCİ UNSURLARI VEYA ŞARTLARI)

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.118-120, c.II, 724-730; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.578-591; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.868-870; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.441-445; Rivero, *op. cit.*, s.396-397; De Forges, *op. cit.*, s.180; Lachaume, *op. cit.*, s.22-23.

Tanım Zorunluluğu.- Acaba “kamu hizmeti” nedir? Nasıl tanımlanır? Kamu hizmeti faaliyetleri, özel teşebbüs faaliyetlerinden nasıl ayrılır? Gerek Fransız, gerekse Türk idare hukuku doktrininde, “kamu hizmeti” kavramının tanımlanması oldukça güç bir kavram, hatta tanımlanamaz bir kavram olduğu yaygın olarak söylenir⁵. Kamu hizmeti kavramının tanımlanması güç bir kavram olduğunu söylemekle iş bitmiyor. Her şeye rağmen bu kavramı kesin bir şekilde tanımlamak gerekir. Zira idare hukukunun temel kavramlarından birinin tanımlanamaz olduğunu söylemek, bizatihi idare hukukunun çürük bir hukuk dalı olduğu söylemek anlamına gelir. Çünkü idare hukukunun idarî sözleşme, kamu görevi, kamu malı gibi kavramları kamu hizmeti kavramına gönderme yapılarak tanımlanır. Yukarıda ikinci bölümde gördüğümüz gibi (c.I, s.84-96), idare hukukunun uygulama alanını tespit için ileri sürülen kriterlerden birisi de kamu hizmeti kriteridir. Eğer kamu hizmeti kavramı tanımlanamaz bir kavram

5. Örneğin Jacques Chevalier, *Le service public*, Paris, PUF, 1991, s.3; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.722; Alain-Serge Meschériakoff, *Droit des services publics*, Paris, PUF, 1991, s.10.

ise, idare hukukunun sağlam temeller üzerine oturmadığı sonucu ortaya çıkar. İşte bu nedenlerden dolayı kamu hizmeti kavramını tanımlamak zorundayız.

Tanım.- Kamu hizmeti kavramı şu şekilde tanımlanabilir:

TANIM: *Kamu hizmeti, bir kamu tüzel kişisi tarafından üstlenilen ve doğrudan doğruya onun tarafından veya onun görevlendirmesi ve denetimi altında bir özel kişi tarafından yürütülen kamu yararı amacına yönelik faaliyetlerdir*⁶.

Yukarıdaki tanımdan da görüleceği üzere, kamu hizmeti kavramı şu iki unsur kullanılarak tanımlanmaktadır:

1. **Organik Unsur:** Kamu hizmeti, bir kamu tüzel kişisi tarafından üstlenilen ve doğrudan doğruya onun tarafından veya ondan aldığı yetkiyle ve onun denetimi altında bir özel hukuk kişisi tarafından yürütülen bir faaliyettir.
2. **Maddî Unsur (Amaç Unsuru):** Kamu hizmeti kamu yararı amacına yönelik bir faaliyettir.

Yukarıda “unsur” dediğimiz şeye “şart” da diyebiliriz. Öncelikle belirtelim ki, bir faaliyetin “kamu hizmeti” olarak kabul edilebilmesi için bu iki şartı *birlikte* yerine getirmesi gerekir. Yani bir faaliyetin kamu hizmeti olabilmesi için, (1) bu faaliyetin bir kamu tüzel kişisi tarafından üstlenilmesi ve (a) doğrudan doğruya onun tarafından veya (b) ondan alacağı yetkiyle ve onun denetimi altında bir özel hukuk kişisi tarafından yerine getirilmesi ve (2) bu faaliyetin kamu yararına yönelik faaliyet olması gerekir.

Şimdi bu şartları sırasıyla görelim:

KUTU 16.1: Tanım Nedir, Nasıl Yapılır?- Bir kavram “varlık unsurları” ile tanımlanır. Varlık unsurları öyle unsurlardır ki bunlardan birisi olmadığında o kavram ortaya çıkmaz. Tanımın “varlık unsurları” ile “tanımdan çıkan sonuçlar” farklı şeylerdir. Birinciler tanımı ortaya çıkarır; ikinciler ise tanımdan ortaya çıkar. Birinciler sebeptir; ikinciler sonuçtur.

Tâbi Olduğu “Hukukî Rejim” Kamu Hizmeti Kavramı Tanımının Unsuru mudur? - Bazı yazarlar kamu hizmeti kavramının tanımına bir üçüncü unsur olarak “özel hukuku aşan hukukî rejim” unsurunu ilave ediyorlar ve kamu hizmetini şu şekilde tanımlıyorlar: Kamu hizmeti, bir kamu tüzel kişisi veya onun denetimi altında bir özel kişi tarafından yürütülen kamu yararı amacına yönelik ve *özel hukuku aşan bir hukukî rejime tâbi olan* faaliyetlerdir. Aşağıda (s.270-273) açıklayacağımız gibi, biz özel hukuku aşan hukukî rejim şartını tanıma karıştırmamak gerektiğini düşünürüz. Çünkü tâbi olunan hukukî rejim tanımın bir unsuru değil, tanımın bir sonucudur. Bir faaliyet, “kamu hizmeti” olarak nitelendirildiği için özel hukuku aşan bir hukukî rejime tâbi olmak-

6. Benzer tanımlar için bkz.: Chapus, *op. cit.*, c.I, s.579; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.215; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.868; De Forges, *op. cit.*, s.180; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.442; Lachaume, *op. cit.*, s..23.

Kamu hizmeti daha kısa olarak bir şekilde de tanımlanabilir: *Kamu hizmeti, kamu tüzel kişisi tarafından sağlanan veya üstlenilen kamu yararı amacına yönelik bir faaliyettir*. Örneğin René Chapus, kamu hizmetini “bir faaliyet, kamu yararı amacıyla bir kamu tüzel kişisi tarafından sağlandığında veya üstlenildiğinde kamu hizmeti teşkil eder (*une activité constituée un service public quand elle est assurée ou assumée par une personne publique en vue d'un intérêt publique*)” diyerek tanımlamaktadır (Chapus, *op. cit.*, c.I, s.579).

SONUÇ.- Kamu hizmeti sonuç olarak şu şekilde tanımlanabilir:

TANIM.- *Kamu hizmeti*, bir kamu tüzel kişisi tarafından üstlenilen ve doğrudan doğruya kendisi tarafından veya ondan alacağı yetkiyle ve onun denetimi altında bir özel hukuk kişisi tarafından yürütülen ve kamu yararı amacına yönelik faaliyetlerdir.

Bu tanıma göre kamu hizmeti şartlarını şematik olarak şu şekilde gösterebiliriz:

D. KAMU HİZMETİ ŞARTLARI ARASINDA ÖZEL HUKUKU AŞAN HUKUKÎ REJİM ŞARTI VAR MIDIR?

Bibliyografya.- Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.220-221, 247-248; De Forges, *op. cit.*, s.185; Rivero, *op. cit.*, s.396; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.808; Peiser, *op. cit.*, s.119; Ricci, *op. cit.*, s.86; Lachaume, *op. cit.*, s. 47-51; Jean-Baptiste Geffroy, “Service publique et prérogatives de puissance publique”, *Revue du droit public*, 1987, s.49-75.

Fransız idare hukuku doktrininde kamu hizmetinin tanımı konusunda, yukarıdaki iki şartın dışında bir üçüncü şart olarak “özel hukuku aşan hukukî rejim (*régime juridique exorbitant du droit privé*)” şartının gerekli olup olmadığı konusunda tartışma vardır.

1. Özel Hukuku Aşan Hukukî Rejim Şartının Gerekli Olduğu Görüşü

Fransız doktrininde bazı yazarlara göre⁵³, kamu hizmetinin tanım unsurları arasında bir üçüncü unsur daha vardır: “Özel hukuku aşan hukukî rejim”. Bu görüşte olan yazarlara göre, bir kamu tüzel kişisi tarafından doğrudan doğruya veya onun denetimi altında bir özel hukuk kişisi tarafından yürütülen ve kamu yararı amacına yönelik olan bir faaliyetin kamu hizmeti olarak nitelendirilebilmesi için, üçüncü olarak, söz konusu faaliyetin özel hukuku aşan bir hukukî rejime tâbi bir faaliyet olması gerekir. Yazarlar bu şarttan iki sonucu çıkarmaktadırlar:

53. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.868; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.220-221; Ricci, *op. cit.*, s.87; Rivero, *op. cit.*, s.396.

hlik ve verimliliğini doğrudan doğruya etkileyebilecek *karar alma, alınan kararları uygulatma ve uygulamayı denetleme yetkisi verilmiş aslî ve sürekli görevler genel idare esaslarına göre yürütülür*. Teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken aslî ve sürekli görevleri, genel müdür, genel müdür yardımcısı, teftiş kurulu başkanı, kurul ve daire başkanları, müessese, bölge, fabrika işletme ve şube müdürleri, müfettiş ve müfettiş yardımcıları ile ekli (I) sayılı cetvel de kadro unvanları gösterilen diğer personel eliyle gördürülür. Bunlar hakkında bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen hükümler dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır”.

III. KAMU HİZMETLERİNİN HUKUKÎ REJİMİ

Bibliyografya.- Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, 241-251; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.904, 913-914, 921-926; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.752-755; Rivero, *op. cit.*, s.401-403; De Forges, *op. cit.*, s.203-204; Ricci, *op. cit.*, s.89-90; Peiser, *op. cit.*, s.121; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.462-463.

Kamu hizmetleri tek bir hukukî rejime tâbi değildir; keza kamu hizmetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar tek bir yargı düzeninin görev alanına girmez. Bu konudaki temel ayırım şöyledir: İdarî kamu hizmetleri kural olarak kamu hukukuna; sınaî ve ticarî kamu hizmetleri ise kural olarak özel hukuka tâbidir. Keza idarî kamu hizmetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar kural olarak idarî yargının, sınaî ve ticarî kamu hizmetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar ise adlî yargının görev alanına girer. Şimdi bunu daha yakından görelim:

A. İDARÎ KAMU HİZMETLERİ KAMU HUKUKUNA TÂBİDİR

İdarî kamu hizmetleri, kural olarak, kamu hukukuna tâbidir. Bundan şu sonuçlar çıkar:

1. Personeliyle İlişkileri¹³⁸.- İdarî kamu hizmetleri ile bu hizmetlerde çalışan personel arasındaki ilişki kural olarak kamu hukukuna tâbidir¹³⁹. Şöyle ki, (a) idarî kamu hizmetlerinde kullanılan personelin önemli bir kısmı memur (*personels titulaires*) niteliğindedir; bunlar memurluk statüsüne tâbidir; yani önceden düzenlenmiş genel bir statü (*statut réglementaire*) içindedir¹⁴⁰. Dolayısıyla bunlar kamu hukukuna tâbidir ve bunlarla ilgili uyuşmazlıklara idarî yargıda bakılır. (b) İdarî kamu hizmetlerinde çalışan personelin bir kısmı “memur” statüsünde değildir ve bunlar sözleşmeyle çalıştırılırlar. Bu personele yaygın olarak “sözleşmeli personel” denir. İdarî kamu hizmetleri ile bu hizmetlerde sözleşmeyle istihdam edilen “sözleşmeli personel” arasındaki ilişki de kamu hukukuna tâbidir¹⁴¹. Zira bunların sözleşmeleri, yukarıda onbeşinci bö-

138. Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.244; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.462.

139. Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.244.

140. *Ibid.*

141. *Ibid.*

bunların bağlı olduğu kamu idaresi (devlet [bakanlık], belediye) arasındaki ilişki bir idarî vesayet ilişkisidir ki, bu ilişki yukarıda üçüncü bölümde (c.I, s.261-317) gördüğümüz gibi bir kamu hukuku ilişkisidir ve bu ilişkiden kaynaklanan uyuşmazlıklar idarî yargıda karara bağlanır. Üçüncü olarak, KİT'lerin organizasyonuna ilişkin düzenleyici işlemler idarî niteliktedir ve dördüncü olarak bunlar idare hukukuna tâbidir ve bunlardan kaynaklanacak uyuşmazlıklar idarî yargıda karara bağlanır. Nihayet, devamlılık, uyum gibi bazı kamu hizmetinin temel ilkeleri KİT'lerin yürüttüğü faaliyetler bakımından da geçerlidir.

IV. KAMU HİZMETİ İLKELERİ (“KANUNLARI”)

Bibliyografya.- Meschériakoff, *op. cit.*, s.134-210; Lachaume, *op. cit.*, s.222-325; Carbajo, s.33-60; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.603-623; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.905-912; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.737-744; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.223-225; Rivero, *op. cit.*, s.404-406; De Forges, *op. cit.*, s.211-217; Ricci, *op. cit.*, s.97-99; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.458-461; Duran, *op. cit.*, s.309-311; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.590-604; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1026-1032; Özay, *op. cit.*, s.251-259; Günday, *op. cit.*, s.334-337; Karahanoğulları, *Kamu Hizmeti*, *op. cit.*, s.188-254.

Kamu hizmetlerine hâkim olan temel ilkelere, “kamu hizmeti kanunları (*lois du service public*)” denmesi adettir. Bu kanunlar ilk defa 1926’da derli toplu bir şekilde Louis Rolland²¹¹ tarafından açıklandığı için bunlara “Rolland kanunları (*lois de Rolland*)” da denir²¹². Bunlar “devamlılık”, “değişebilirlik” ve “eşitlik” ilkeleridir. Şimdi bunları görelim.

A. DEVAMLILIK İLKESİ

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.607-609; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.905; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.737-742; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.223-224; Rivero, *op. cit.*, s.404-405; De Forges, *op. cit.*, s.212-213; Carbajo, *op. cit.*, s.344074-80; Meschériakoff, *op. cit.*, s.157-172; Lachaume, *op. cit.*, s.225-261; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.591-593; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1026-1028; Günday, *op. cit.*, s.334-335.

“Devamlılık ilkesi (*principe de continuité*)” kamu hizmetlerinin kanunların öngördükleri dışında kesintisiz ve düzenli olarak yürütülmesini öngören bir ilkedir²¹³. “Devamlılık (*continuité*)”, “kesintisizlik”, “sürerlilik (*permanence*)” demek değildir²¹⁴. Şüphesiz, ulusal savunma, güvenlik, itfaiye, telefon, elektrik, gaz, su gibi, yılda 365 gün, günde 24 saat kesintisiz olarak yürütülmesi ge-

ler”de kamu hukuku tâbi olarak “sözleşmeli personel” çalıştırılmasına da imkân vermektedir. Kanımızca bu hüküm eleştiriye açıktır.

211. Louis Rolland, *Précis de droit administratif*, Paris, Dalloz, Onuncu Baskı, 1951, s.14-20.

212. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.603-604; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.458.

213. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.607; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.223.

214. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.607.

masının altında, Pazar gününün Hıristiyanların ibadet günü olması yatar. Bizde de Ramazan ve Kurban bayramları resmî tatildir. Bu günlerde kamu hizmetlerinin önemli bir kısmı çalışmaz. Bunun altında da dinsel nedenler yatar. Kıscası kamu hizmetlerinde lâiklik ilkesinin her zaman birtakım istisnaları olmuştur ve muhtemelen de olacaktır.

KUTU 16.3: Cuma Namazı İçin 2016/1 Sayılı Başbakanlık Genelgesi.- 2006/1 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle kamu personeline cuma namazı için izin verilmesi öngörülmüştür. Genelgede şöyle denmektedir: “Aşağıda ve ilgili mevzuatta güvence altına alınan dini inanç hürriyetinin bir gereği olarak; Cuma Namazı saatinin mesai saatine denk gelmesi hâlinde, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlardan isteyenlere mesai kaybına neden olmaksızın izin verilir” (*Resmî Gazete*, 8 Ocak 2016, Sayı 29587). Kanımızca bu düzenleme laiklik ilkesiyle uyum içinde değildir.

KUTU 16.4: DİN EĞİTİMİ MESELESİ

Anayasamız din eğitimi yapılmasını yasaklamamıştır. Devlet okullarında, özel okul ve kurslarda din eğitimi yapılabilir. Öğrencilere belli bir idinin inanç ve ibadet esasları öğretilir. Ancak bu içerikte bir din eğitiminin yapılabilmesi için Anayasamızda öngörülmüş iki şart vardır. Bir kere bu eğitim devletin gözetim ve denetimi altında yapılmalıdır (m.24/4, 1. cümle). İkinci olarak böyle bir eğitim için kişilerin kendi isteği veya küçüklerin kanunî temsilcisinin talebi olmalıdır (m.24/4, son cümle).

Zorunlu “Din Kültürü ve Ahlâk Öğretimi”.- Anayasamızın 24’üncü maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesine göre “din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır”. Burada dikkat edilmesi gerekir ki, söz konusu cümleyle göre zorunlu olan şey, “din eğitimi” değil, “din kültürü ve ahlâk öğretimi”dir. Anayasa, m.24/4’ün birinci ve üçüncü cümlelerinde “din eğitimi”nden bahsedilirken, ikinci cümlesinde “din kültürü ve ahlâk öğretimi”nden bahsedilmiştir. Bu şu anlama gelir ki, ilk ve orta öğretim kurumlarında verilen “din kültürü ve ahlâk bilgisi” dersleri, genel bir din kültürüne ilişkin olmalıdır. Bu derslerde belli bir dinin inançlarının benimsetilmesine ve ibadetlerinin öğretilmesine ilişkin eğitim verilmemelidir. Eğer uygulamada bu zorunlu derslerde, öğrencilere, nasıl namaz kılındığı öğretiyor veya öğrencilerden Kur’an’dan sure ezberletiliyor ise, böyle bir ders gerek laiklik ilkesine, gerekse Anayasa, m.24/4’e aykırı olur.

Nitekim Danıştay Sekizinci Dairesi, 28 Aralık 2007 tarih ve E.2006/4107, K.2007/7481 sayılı kararlarıyla Türkiye’de okutulan “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” ders kitaplarında belirli bir din anlayışının esas alındığını ve hatta öğrencilere namaz kılınmasının öğretildiğini ve öğrencilerden Kur’an’dan sure ezberlemelerinin istendiğini saptamış ve ilk ve ortaöğretim kurumlarında bu şekilde verilen öğretimin adının “din kültürü ve ahlak bilgisi” olmasına rağmen, içerik olarak din kültürü ve ahlak bilgisi öğretimi olarak kabul edilemeyeceğinin, ortada bir “din eğitimi”nin bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu eğitim bir din eğitimi olduğuna göre, böyle bir eğitimin ise, m.24/4, son cümle uyarınca ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlı olması gerekir. Danıştay neticede böyle bir talep olmadan öğrencilere yukarıda açıklanan içerikte bir din eğitimi verilmesinin hukuka aykırı olduğuna karar vermiştir (www.danistay.gov.tr).

Kanımızca Danıştayın bu kararı isabetlidir. Anayasa, m.24/4’te öngörülen zorunlu “din kültürü ve ahlak bilgisi” derslerinin içeriği temizlenmeli, bu derslerde İslam dininin inanç ve ibadet esaslarının (örneğin namaz kılınması, sure ezberletilmesi, vs.) öğretilmesinden vazgeçilmelidir. Bu dersin içeriği bu şekilde temizlendikten sonra bu dersi her din ve mezhepten olan öğrencilerin alması zorunlu olmalıdır.

2. Fransa’da Dinsel Hizmetler-Kamu Hizmetleri Ayrımı

Nitekim bizim gibi lâiklik ilkesini benimsemiş olan Fransa’da lâiklik ilkesi kamu hizmeti alanında da uygulanmaktadır. 9 Aralık 1905 tarihli Kanunla Fransa’da kilise ve devlet birbirinden kesin olarak ayrılmıştır. Bu Kanun, açıkça “Cumhuriyet hiçbir dini tanımaz, hiçbir dine maaş bağlamaz, hiçbir dini sübvansız etmez” demektedir³⁴⁶. Neticede Fransa’da yargı kararlarıyla umumî yol ve meydanlarda dini ayin yapılamayacağına, belediyelerin papazlara lojman tahsis edemeyeceğine karar verilmiştir³⁴⁷. Kamu hizmetinde lâiklik ilkesi eskiden olduğu gibi bugün de Fransa’da uygulanmaktadır. Örneğin Châlons en Champagne İdare Mahkemesi 18 Haziran 1996 tarihli kararıyla bir dini ayinin masraflarının mahallî idareler tarafından karşılanmasının lâiklik ilkesine aykırı olduğuna karar vermiştir³⁴⁸. Nantes İdarî İstinaf Mahkemesi de 4 Şubat 1999 tarihli kararıyla bir belediyeye ait bir salonda haç bulunamayacağına ve keza 11 Mart 1999 tarihli kararıyla da eğitim kurumlarına haç asılamayacağına karar vermiştir³⁴⁹.

Lâiklik ilkesinin kamu hizmetlerini yürüten personel ve bu hizmetlerden yararlanan kullanıcılar bakımından doğurduğu sonuçlar vardır:

3. Personel Bakımından Laiklik³⁵⁰

Fransa’da kamu hizmeti personelinin “kesin tarafsızlık (*stricte neutralité*)” yükümlülüğü altında olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla kamu hizmeti personelinin dinsel aidiyetlerini hiçbir şekilde belli edemeyecekleri kabul edilmektedir. Örneğin Fransız Danıştay 10 Mayıs 1912 tarihli *Abbé Boutheyre* davasında lise öğretmenliği giriş sınavına başvuran bir Katolik papazının başvurusunu sırf bu kişinin geçmişte papazlık yapmış olması nedeniyle reddeden bakanlık kararının hukuka uygun olduğuna karar vermiştir³⁵¹. Keza bir memur, görevi sırasında kendi dinsel mensubiyetini gösteren işaretler takamaz; kendi inanışlarını dışı vuran bir şekilde giyinemez. Fransız Danıştay 3 Mayıs 2000 tarihli *Mlle Marteaux* kararında da öğretmenlerin kendi dinsel inanışlarını ortaya ko-

346. Meschériakoff, *op. cit.*, s.151 (*La République ne reconnaît, ne salarie, ni ne subventionne aucun culte*).

347. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.611.

348. Tribunal administratif de Châlons en Champagne, 18 Haziran 1996, *Association “Agir” et M. Côme c. Ville de Reims*, RDP, 1997, s.879 (Nakleden: De Laubadère, Venezia ve Gaudemet. *op. cit.*, c.I, s.909).

349. Cour administrative d’appel de Nantes, 4 Şubat 1999, *Association civique Joué Langueurs*, DA, 1999, n° 189; Cour administrative d’appel de Nantes, 11 Mart 1999, *Association Une Vendée pour tous les vendéens*, RFDA, 2000, s.1084 (Nakleden: Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.610).

350. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.907; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.907; Long *et al.*, *op. cit.*, s.150-154.

351. Conseil d’État, 10 Mayıs 1912, *Abbé Boutheyre*, RDCE, 1912, s.554 (Bu kararın metni ve incelemesi Long *et al.*, *op. cit.*, s.150-154).

yacak şekilde giyinemeyeceklerini bu şekilde işaretler takamayacaklarına karar vermiştir³⁵². Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de 15 Şubat 2001 tarihli *Mme Dahlab c. Suisse* davasında ilkokullarda öğretmenlerin verdikleri hizmet esnasında başörtü takmalarının tarafsızlık ilkesine aykırı olduğuna karar vermiştir³⁵³.

Kanımızca Türkiye’de lâiklik ilkesi kamu hizmeti personeli bakımından mutlak bir şekilde uygulanabilir. Kamu hizmeti personeli dinsel inanışlarını dışa yansıtılmamalı, dışa yansıtan şekilde giyinmemelidir. Bu nedenle, eğer başörtüsü takmak bir dinsel inanışın dışa yansıması ise, kamu hizmeti personelinin başörtüsü takması yasaklanabilir. Keza kamu hizmeti personeli hizmeti yürüttüğü yerde hizmetten yararlanan kullanıcıların göreceği şekilde ibadet yapamaz. Örneğin fakülte dekanının veya öğretim üyelerinin üniversitenin içindeki camii veya mescitte, öğrencilerle birlikte namaz kılmaları onların dinî inanışlarını ortaya çıkardığı için lâiklik ilkesiyle bağdaşmaz. Aynı şekilde kamu hizmeti personeli, verdiği hizmetten yararlanan kullanıcıların göreceği bir şekilde binalarında iftar yemeğine katılamaz. İdare kendi personeline yönelik olarak bu konuda düzenleyici işlemler yapabilir. İdare, bu yönetmeliğe ve genelde lâiklik ilkesine uymayan personeline disiplin müeyyideleri uygulayabilir.

Görüldüğü gibi, kamu hizmeti personeli bakımından lâiklik mutlak nitelikte bir ilkedir. Personel bakımından inanç hürriyeti ile lâiklik ilkesi çatıştığında lâiklik ilkesi üstün gelmektedir. Kamu hizmeti personeli hizmeti yürütürken dinsel inanışlarını dışa yansıtılmamalı, dinsel aidiyetlerini ortaya çıkaran şekilde giyinmemeli, bunu ifade eden işaretler (haç vs.) taşımamalıdır.

4. Kullanıcılar Bakımından Laiklik

Peki ama personel bakımından böylesine mutlak bir şekilde uygulanabilen lâiklik ilkesi, kamu hizmetinden yararlanan kullanıcılar bakımından öylesine mutlak bir şekilde uygulanabilir mi? Kanımızca bu soruya olumsuz yanıt vermek gerekir. Çünkü kullanıcı, personel değildir. Personelin dinî inançlarını dışa yansıtılmama yükümlülüğü, onun tarafsızlık yükümlülüğünden kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, kamu hizmeti personelinin verdiği hizmeti ifa ederken dinsel inanışlarını dışa yansıtması durumunda bundan bizzat hizmet zarar görür. Böyle bir personel ne kadar tarafsız kalırsa kalsın, kullanıcılar bu kişinin tarafsızlığından şüphe ederler. Ancak personelin değil, hizmetten yararlanan kullanıcıların dinsel inanışlarını dışa yansıtılmamasını istemenin, hizmetin gerekleri bakımından bir anlamı yoktur. Örneğin öğretmenin dinsel inanışlarının bilinmemesinde yarar vardır; ama öğrencinin dinsel inanışları bilinse ne olur;

352. Conseil d’État, 3 Mayıs 2000, *Mlle Marteaux*, AJ, 2000, s.606; RFDA, 2001, s.146 (Nakleden: Long *et al.*, *op. cit.*, s.153; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.611).

353. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 15 Şubat 2001, *Mme Dahlab c. Suisse*, AJ, 2001, s.480, Nakleden: Long *et al.*, *op. cit.*, s.153).

Danıştay Dokuzuncu Dairesi 26 Mayıs 1998 tarih ve E.1997/3873, K.1998/2158 sayılı kararıyla belediye sınırları içinde satılan etlerin kontrolünün belediyenin aslı görevi içinde bulunduğu ve dolayısıyla et kontrol ücreti istenemeyeceğine karar vermiştir⁴³¹.

Danıştay Dokuzuncu Dairesi 2 Şubat 1999 tarih ve E.1998/307, K.1999/321 sayılı kararıyla işyerlerinin ruhsatsız faaliyet gösterdiğine dair yapılan denetimlerin, belediyelerin aslı ve zorunlu kamusal görevlerinden olduğuna, dolayısıyla bu görevin yerine getirilmesinden dolayı belediyenin denetlediği işyerlerinden ücret isteyemeyeceğine karar vermiştir⁴³².

V. KAMU HİZMETLERİNİN KURULMASI

Bibliyografya.- Meschériakoff, *op. cit.*, s.114-133; Lachaume, *op. cit.*, s.99-137; Carbajo, s.25-29; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.623-626; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.871-879; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.727-737; Rivero, *op. cit.*, s.400; De Forges, *op. cit.*, s.207-211; Duran, *op. cit.*, s.313-311; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.588-590; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1032-1033; Özey, *op. cit.*, s.249-251; Günday, *op. cit.*, s.333; Karahanoğulları, *op. cit.*, s.254-266.

Kurma Kavramı.- Burada öncelikle “kurma (*création*)” kavramından neyi anlamak gerektiği üzerinde duralım. Bir “kamu hizmetinin kurulması (*création du service public*)”, faaliyet ve teşkilât bakımından iki değişik anlama gelir:

a) Faaliyet Bakımından.- Faaliyet bakımından kamu hizmetinin kurulması da iki değişik şekilde olmaktadır. (*aa*) Bir kere o zamana kadar hiç mevcut olmayan bir faaliyet, ilk defa olarak kamu hizmeti olarak kurulur. Örneğin Türkiye’de televizyon yayını kamu hizmeti bu şekilde kurulmuştur. Ancak bu tür kurma istisnâdır. (*bb*) İkinci olarak, kamu hizmetinin faaliyet bakımından kurulması, özel teşebbüs tarafından yürütülen bir özel faaliyetin kamu hizmeti hâline getirilmesi demektir. Örneğin sağlık, eğitim, ulaştırma, tiyatro vb. kamu hizmetleri daha önceden bir özel teşebbüs faaliyeti olarak yürütülürken kamu hizmeti hâline getirilmiştir. Kamu hizmetlerinin kurulması deyince çoğunlukla anlaşılan şey budur. Yani özel teşebbüs tarafından yürütülen bir faaliyetin kamu hizmeti hâline sokulmasıdır.

b) Teşkilât Bakımından.- Kamu hizmetinin kurulması ikinci olarak bu hizmeti yürütecek teşkilâtın kurulması anlamına gelir. Kamu hizmetlerinin bir kısmı merkezi idare teşkilâtı içinde bakanlıklar bünyesinde yürütülür. Bir kısmı mahallî idareler, bir kısmı kamu kurumları tarafından yürütülür. Kamu hizmetlerinin önemli bir kısmı da aşağıda göreceğimiz gibi devlet veya mahallî idarelerin denetimi altında onların görevlendirdiği özel hukuk kişileri tarafından yü-

431. Danıştay Dokuzuncu Dairesi, 26 Mayıs 1998 Tarih ve E.1997/3873, K.1998/2158 Sayılı Karar, (*Kazanıcı İçtihat Bilgi Bankası*, Erişim: 2002).

432. Danıştay Dokuzuncu Dairesi, 2 Şubat 1999 Tarih ve E.1998/307, K.1999/321 Sayılı Karar, (*Kazanıcı İçtihat Bilgi Bankası*, Erişim: 2002).

VI. KAMU HİZMETLERİNİN KALDIRILMASI

Bibliyografya.- Meschériakoff, *op. cit.*, s.93-133; Lachaume, *op. cit.*, s.351-372; Car-bajo, s.30-33; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.873.

Kaldırma Kavramı.- Burada öncelikle “kaldırma (*suppression*)” kavramından neyi anlamak gerektiği üzerinde duralım. Bir “kamu hizmetinin kaldırılması (*suppression du service public*)” faaliyet ve teşkilât bakımından iki değişik anlama gelir:

a) *Faaliyet Bakımından.-* Faaliyet bakımından kamu hizmetinin kaldırılması, şimdiye kadar kamu hizmeti niteliğinde olan bir faaliyetin kamu hizmeti olmaktan çıkarılması demektir. Kamu hizmeti kaldırılırsa, o hizmet artık kamu hizmeti olmaktan çıkar; o alanda artık bütünüyle özel teşebbüs faaliyet gösterir.

b) *Teşkilât Bakımından.-* Kamu hizmetinin kaldırılması ikinci olarak bu hizmeti yürütecek teşkilâtın varlığına son verilmesi anlamına da gelebilir. Ancak çoğunlukla bir kamu hizmetinin kaldırılması onu yürüten teşkilâtın kaldırılması anlamına gelmez. Bir kere, merkezî idare veya mahallî idarelerden doğrudan doğruya emanet usûlüyle yürütülen kamu hizmetlerinin kaldırılması durumunda haliyle bunları yürüten merkezî idare veya mahalli idare ortadan kalkmaz. Ayrıca şuna işaret edelim ki, bir kamu hizmetinin kaldırılmasıyla o kamu hizmetini yürüten kamu kurumunun kaldırılması arasında zorunlu bir paralellik her zaman yoktur. Bir kamu hizmeti kaldırılabilir; ama bu kamu hizmetini yürüten kamu kurumu muhafaza edilebilir; ona yeni görevler verilebilir veya o yeniden teşkilâtlandırılabilir⁵⁰⁵. Keza bir kamu kurumunun (örneğin bir KİT) kaldırılması, her zaman onun yürüttüğü kamu hizmetinin de kaldırılması anlamına gelmez. Bir kamu kurumunun varlığına son verilebilir; ama onun yürüttüğü kamu hizmeti bir başka kamu kurumuna verilebilir veya bir özel hukuk kişisine devredilebilir. Kamu hizmetinin özel hukuk kişisine devredilmesi kamu hizmetinin sona ermesi anlamına gelmez.

Özetle, “kamu hizmetinin kaldırılması (*suppression des services publics*)”, kamu hizmeti niteliğinde olan bir faaliyetin kamu hizmeti olmaktan çıkarılması demektir. İlk önce kaldırmaya yetkili makamı, sonra bu makamın bu konuda sahip olduğu takdir yetkisinin genişliğini görelim.

A. KAMU HİZMETLERİNİ KALDIRMAYA YETKİLİ MAKAM

“Kamu hizmetlerini kaldırma” yetkisi hangi makama aittir? Kural olarak, kamu hizmeti kuran makam onu kaldırmaya da yetkilidir. Ancak bu kuralın bazı istisnaları da vardır. Şimdi bu kuralı ve istisnaları görelim:

1. Kural: Kamu Hizmetinin Kuran Makam Onu Kaldırmaya da Yetkilidir.- Kural olarak bir kamu hizmetini kurma yetkisi kime ait ise, “yetkilerin

505. Meschériakoff, *op. cit.*, s.96.

VII. KAMU HİZMETLERİNİN İŞLETİLME USÛLLERİ

Bibliyografya.- Meschériakoff, *op. cit.*, s.255-371; Lachaume, *op. cit.*, s.137-225; Carbajo, s.69-89; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.627-647; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.880-903; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.755-792; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.232-241; Duran, *op. cit.*, s.329-345; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.604-645; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1033-1041; Özay, *op. cit.*, s.260-295; Günday, *op. cit.*, s.342-366.

Kamu hizmetlerinin işletilmesi konusunda çeşitli usûller (*modes de gestion des services publics*) vardır: Emanet, kamu kurumu, imtiyaz, iltizam, müşterek emanet, vekâlet gibi. Aşağıda bunları tek tek inceleyeceğiz. Ancak önce burada “işletme usûlü (*modes de gestion*)” kavramı üzerinde ve bu usûlleri seçme yetkisinin kime ait olduğu konusunda duralım:

“İşletme Usûlleri” Kavramı.- Burada gördüğümüz konuya Fransız literatüründe “kamu hizmetlerinin işletilmesi usûlleri (*modes de gestion des services publics*)” denmektedir⁵¹⁹. Oysa Türk doktrininde bu konuya genellikle “hizmetin idare tarzları”⁵²⁰, “görülme ve örgütlenme biçimleri”⁵²¹, “kamu hizmetinin görülme biçimleri”⁵²², “kamu hizmetinin görülüş usûlleri”⁵²³, “kamu hizmetlerinin görülme usûlleri”⁵²⁴, “kamu hizmetlerinin yürütülüş biçimi”⁵²⁵ gibi başlıklar verilmektedir.

Kanımızca bu konuda Türkiye’de de Fransa’da kullanılan “işletme usûlleri (*modes de gestion*)” kavramı kullanılmalıdır. Çünkü kamu hizmetinin “idaresi”, “görülmesi” veya “yürütülmesi” kavramları “işletme” kavramından daha geniştir. Şöyle ki, bir kamu hizmetinin bir özel kişi tarafından “işletildiğini” söyleyebiliriz; ama bir kamu hizmetinin özel kişi tarafından “idare edildiği”ni, “görüldüğünü” veya “yürütüldüğünü” söyleyemeyiz. Çünkü bir kamu hizmetinin özel kişi tarafından işletilmesi durumunda da, kamu tüzel kişisi bu hizmetten kopmamaktadır. Bir kere, bu hizmeti kurma ve kaldırma yetkisi her zaman kamu tüzel kişisine aittir. İkinci olarak, bu özel hukuk kişisine bu işletme yetkisi kamu tüzel kişisi tarafından verilmektedir. Üçüncü olarak ise bu özel hukuk kişisi, bu hizmeti kamu tüzel kişisinin denetimi ve gözetimi altında yürütmektedir. Nihayet, özel kişi tarafından işletilen bir kamu hizmetinin işletiliş koşulları bir düzenleyici işlem ile idare tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla bir ka-

519. Örneğin Meschériakoff, *op. cit.*, s.257; Lachaume, *op. cit.*, s.137; Carbajo, s.69; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.627; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.880; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.755.

520. Onar, *op. cit.*, c.I, s.43;

521. Duran, *op. cit.*, s.327;

522. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, s.604.

523. Özay, *op. cit.*, s.246.

524. Günday, *op. cit.*, s.342.

525. Gözübüyük, *Yönetim Hukuku, op. cit.*, s.239.

ŞEMA 16.3: KAMU HİZMETLERİNİN İŞLETİLME USÛLLERİ**Kamu Hizmetlerinin Kamu Tüzel Kişileri Tarafından İşletilme Usûlleri****Emanet Usûlü****Kamu Kurumu Usûlü****Kamu Hizmetlerinin Özel Kişiler Tarafından İşletilme Usûlleri****Tek-Yanlı (Statüter) Görevlendirme Usûlleri**

1. Kurma Usûlü
2. Ruhsat Usûlü
3. Kamuya Yararlı Dernek Sayma Usûlü

Sözleşmeyle Görevlendirme (Akdi Görevlendirme) Usûlleri

1. İmtiyaz Usûlü
2. İltizam Usûlü
3. Müşterek Emanet Usûlü
4. Vekâlet Usûlü
5. Yeni Usuller
 - a) Görevlendirme Usûlü (3096 s.K.)
 - b) Görevlendirme Usûlü (3465 s.K.)
 - c) Görevlendirme Usûlü (4502 s.K. ile değ. 406 s.K.)
 - d) Yap-İşlet-Devret Usûlü (3996 s.K.)
 - e) Yap-İşlet Usûlü (4283 s.K.)
 - f) Kullanım Hakkının Verilmesi Yoluyla Yetkilendirme Usûlü (5809 s.K.9)
 - g) Kamu-Özel Ortaklığı Usûlü
6. İsimsiz Sözleşmelerle Görevlendirme Usûlü

A. KAMU HİZMETLERİNİN KAMU TÜZEL KİŞİLERİ TARAFINDAN İŞLETİLMESİ USÛLLERİ

Bibliyografya.- Meschériakoff, *op. cit.*, s.310-342; Lachaume, *op. cit.*, s.137-180; Carbajo, s.69-79; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.759-763; De Forges, *op. cit.*, s.204-205; Ricci, *op. cit.*, s.90-93.

Kamu hizmetleri bir kamu tüzel kişisi tarafından iki değişik şekilde işletilebilir.

- (1) Bir kamu hizmeti, o hizmetten sorumlu olan kamu idaresi (devlet, il özel idaresi, belediye, köy) tarafından doğrudan doğruya işletilebilir.
- (2) Bir kamu hizmeti, o hizmetten sorumlu olan kamu idaresinin (devlet, il özel idaresi, belediye, köy) kurduğu diğer bir kamu tüzel kişisi tarafından işletilebilir.

Birinci durumda *emanet*, ikinci durumda *kamu kurumu* usûlünden bahsedilir. Şimdi bunları görelim:

1. Emanet Usûlü: Bir Kamu Hizmetinin Bir Kamu İdaresi Tarafından Doğrudan Doğruya İşletilmesi

Bibliyografya.- Meschériakoff, *op. cit.*, s.310-320; Lachaume, *op. cit.*, s.137-165; Carbajo, s.69-71; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.637; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.759-762; De Forges, *op. cit.*, s.204-205; Ricci, *op. cit.*, s.90-91; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.450-451.

2. Sözleşmeyle Görevlendirme (Akdî Görevlendirme): Kamu Hizmetinin Sözleşmeyle Görevlendirilen Özel Hukuk Kişisi Tarafından İşletilmesi Usûlü

Bibliyografya.- Lachaume, *op. cit.*, s.195-207; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.765-792; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.233-236; Carbajo, *op. cit.*, s.79-88; Meschériakoff, *op. cit.*, s.339-369; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.637-647; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.881-889.

Devlet ve mahallî idareler sorumlu oldukları bir kamu hizmetinin yürütülmesi için bir özel hukuk tüzel kişisini tek yanlı bir işlemle görevlendirmek yerine, iki-yanlı bir işlemle yani *sözleşmeyle* görevlendirmek yolunu da seçebilirler. Bu tür görevlendirmeye “sözleşmeyle görevlendirme (*investiture par contrat*)”⁶¹⁰ veya “akdî görevlendirme (*investiture contractuelle*)”⁶¹¹ ismi verilmektedir.

Burada iki hususun altını çizmekte yarar vardır:

Bir kere, ancak kamu idareleri, yani devlet veya mahallî idareler, üstlendikleri bir kamu hizmetini yürütme görevini sözleşmeyle özel kişilere devredebilirler. Kamu kurumları üstlendikleri kamu hizmetlerini yürütme görevini, sözleşmeyle veya bir başka usûlle özel kişilere devredemezler. Zira kamu kurumları zaten bir kamu hizmetini yürütme usûlüdür. Devlet veya mahallî idareler, sorumlu oldukları kamu hizmetlerini yürütürler diye kamu kurumu kurarlar. Bir kamu kurumunun da görevlendirildiği kamu hizmetini yürütme işini bir özel hukuk kişisine devretmesi, kamu kurumlarının varlık sebebiyle bağdaşmaz.

İkinci olarak bir kamu idaresinin, yani devlet veya bir mahallî idarenin üstlendiği bir kamu hizmetini yürütülmesi konusunda sözleşmeyle bir özel hukuk kişisini görevlendirebilmesi için, idarenin kanunîliği ilkesi uyarınca kendisinin bu konuda kanunla yetkilendirilmiş olması gerekir. Kanun öngörmedikçe, kamu idareleri özel hukuk kişileriyle kamu hizmetinin onlar tarafından yürütülmesi konusunda sözleşme yapamaz.

Görevlendirme Sözleşmesi.- Özel hukuk tüzel kişisinin kamu hizmetini yürütmekle görevlendirildiği sözleşmeye, “imtiyaz”, “iltizam”, “müşterek emanet”, “vekâlet” gibi isimler verilmektedir. Bunları biraz aşağıda tek tek göreceğiz. Ancak bu tür sözleşmelere ne isim verilirse verilsin, bunlar temelde tek bir sözleşmenin alt türü durumundadırlar. Bu sözleşme de, bir kamu hizmetinin işletilmesi konusunda bir kamu idaresi ile bir özel hukuk tüzel kişisi arasında yapılan idarî sözleşmedir. Bu sözleşmeye “görevlendirme sözleşmesi (*contrat d’habilitation*)”⁶¹² ismini verebiliriz. Bu sözleşmenin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

610. Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.233.

611. Lachaume, *op. cit.*, s.195.

612. Meschériakoff, *op. cit.*, s.340.

leşmesi” dışında sözleşme akdedemeyeceğine, “yap-işlet-devret”, “işletme hakkının devri”, “görevlendirme sözleşmesi” gibi sözleşmelerin imtiyaz sözleşmesi genel rejimine tâbi olduklarına karar vermişlerdir⁶⁹⁵. Örneğin Anayasa Mahkemesi 9 Aralık 1994 tarih ve E.1994/43, K.1994/42-2 sayılı kararında,

“Konusu, kamu hizmetinin kurulmasını ve/veya işletilmesini bir özel kişiye devretmek olan sözleşmeler ‘kamu hizmeti imtiyaz sözleşmeleri’ olarak tanımlanmaktadır... Yasa’ya göre yapılan görevlendirme ve işletme hakkının devri sözleşmelerinin de kamu hizmeti imtiyaz sözleşmelerinden başka bir şey olmadığı görülür... Eğer bir kamu hizmeti uzun süreli olarak özel girişime gördürülecekse, düzenlenen sözleşme imtiyaz sözleşmesi niteliğindedir. Yasal düzenlemeler bu niteliği değiştirici etki yapamaz”⁶⁹⁶

demiş ve Kanunla öngörülen “görevlendirme ve işletme hakkının devri sözleşmeleri”nin imtiyaz sözleşmesinden başka bir şey olmadığına karar vermiştir. Anayasa Mahkemesinin bu kararı yanlıştır. Bu konudaki eleştirilerimiz için yukarıda 97-103’üncü ve aşağıda 423-425’nci sayfalara bakınız.

VIII. İMTİYAZ USÛLÜ

Bibliyografya.- Lachaume, *op. cit.*, s.200-207; Meschériakoff, *op. cit.*, s.343-349; Carbajo, *op. cit.*, s.79-86; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.637-647; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.881-889; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.766-788; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.233-235; De Forges, *op. cit.*, s.205-206.

Böylece kamu hizmetlerinin sözleşme yoluyla özel kişiler tarafından işletilmesi usûlünü görmüş bulunmaktayız. Yukarıda imtiyaz usûlünü genel hatlarıyla görmüştük. Şimdi imtiyaz sözleşmesini önemine binaen biraz daha yakından görelim.

A. TANIM, AYIRICI UNSURLAR

Önce imtiyazın tanımını, sonra da bu tanımda kullanılan unsurları görelim:

695. Şu kararlar:

1. Anayasa Mahkemesi, 1 Aralık 1994 Tarih ve E.1994/43, K.1995/42-2 Sayılı Karar, *Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi*, Sayı 31, Cilt 1, s.275-319, özellikle s.303.
2. Anayasa Mahkemesi, 28 Haziran 1995 Tarih ve E.1994/71, K.1995/23 Sayılı Karar, *Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi*, Sayı 32, Cilt 1, s.144-169, özellikle s.164.
3. Danıştay Birinci Dairesi, 24 Eylül 1992 Tarih ve E.1992/232, K.1992/294 Sayılı Karar, *Danıştay Dergisi*, Sayı 87, s.33-40.
4. Danıştay Onuncu Dairesi, 29 Nisan 1993 Tarih ve E.1991/1, K.1993/1752 Sayılı AKTAŞ Kararı, *Danıştay Dergisi*, Sayı 88, s.463-466.
5. Danıştay İdarî İşler Kurulu, 3 Ekim 1996 Tarih ve E.1996/79, K.1996/83 Sayılı Karar, *Danıştay Dergisi*, Sayı 93, s.36-37.

696. Anayasa Mahkemesi, 9 Aralık 1994 Tarih ve E.1994/43, K.1994/42-2 Sayılı Karar, *Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi*, Sayı 31, Cilt 1, s.303-305.

1. Tanım

“Kamu hizmeti imtiyazı (*concession de service public*)” Fransız Danıştayının 30 Mart 1916 tarihli *Compagnie d'éclairage de Bordeaux* kararı üzerine hükümet komiseri Chardenet tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:

“İmtiyaz, bir kamu tüzel kişinin (imtiyaz veren) kendi seçtiği ve kendi denetimi altında bulunan bir özel kişiye (imtiyazcı), kullanıcılardan aldığı ücret karşılığında kendi kâr ve zararına bir kamu hizmetini kurmak ve işletmekle görevlendirdiği akdi tekniktir”⁶⁹⁷.

Burada kamu tüzel kişisine “imtiyaz veren (*concédant*)”⁶⁹⁸, imtiyaz alan özel kişiye de “imtiyaz sahibi” veya “imtiyazcı (*concessionnaire*)” denir. Diğer bir ifadeyle, imtiyaz öyle bir sözleşmedir ki, bu sözleşmeyle imtiyaz veren, imtiyazcıyı, kullanıcılardan alacağı ücret karşılığında, kendi kâr ve zararına bir kamu hizmetini kurmak veya işletmek görev ve yetkisini vermektedir.

Yukarıdaki tanımda ve aşağıdaki açıklamalarda imtiyaz usûlünde imtiyazcı bir özel kişi olarak sunulmuşsa da, imtiyaz usûlünde istisnaen imtiyazcının bir kamu tüzel kişisi (kamu kurumu) olmasına da hiçbir engel yoktur⁶⁹⁹. Örneğin Fransa’da SNCF (Demiryolları Millî Şirketi) 1937 ilâ 1982 yılları arasında ve keza 1946’dan beri de elektrik ve gaz hizmetleri bir kamu kurumu niteliğinde olan EDF ve GDF tarafından imtiyaz sözleşmesi ile işletilmektedir⁷⁰⁰.

İmtiyaz veren kamu tüzel kişisi ise ancak bir kamu idaresi, yani devlet veya bir mahallî idare olabilir. Kamu kurumlarının imtiyaz vermesi idare hukuku prensiplerine aykırıdır Zira kamu kurumunun kendisi bir kamu hizmeti yürütme usûlüdür. Bunlar kendi başına birer varlık değildir. Bunlar, kamu idareleri tarafından bir kamu hizmetini yürütmeleri amacıyla kurulmuştur. Bunlara kamu belirli bir hizmetini yürütme görevi, kendilerini kuran kamu idaresi tarafından verilmiştir. Kamu idarelerinden aldıkları bu görev ve yetkiyi, bunlar özel kişilere devredemezler. Kamu hukukunda devredilmiş yetki devredilemez. Zaten kamu hizmetinden sorumlu olan kamu idaresi, bu hizmetin bir özel kişi tarafından daha iyi yürütülebileceğini düşünmüş olsaydı, bu hizmeti yürütmek için kamu kurumu kurmaz; kendisi doğrudan doğruya imtiyaz sözleşmesiyle bu hizmeti yürütme görevini bir özel kişiye verebilirdi. Kamu kurumlarının sorumlu oldukları kamu hizmetini imtiyaz usûlüyle özel kişilere devredebilmesi, kamu kurumlarının varlık sebebiyle çelişir.

Diğer yandan belirtmek gerekir ki, kamu idareleri de sorumlu oldukları bir kamu hizmetinin yürütülmesi görevini özel hukuk kişilerine devredebilmeleri için bu konuda kanunla yetkilendirilmiş olmaları gerekir.

697. Lachaume, *op. cit.*, s.200.

698. Lachaume, *op. cit.*, s.200; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.637.

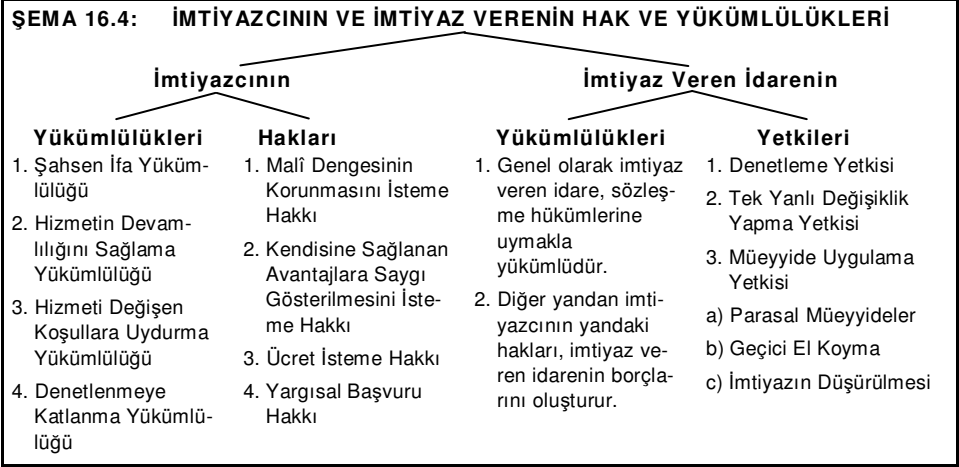
699. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.637.

700. *Ibid.*, c.I, s.640.

Eleştiri.- Rekabet Kurulunun bu kararının imtiyaz müessesesi ile ne ölçüde bağdaştığı şüphelidir. İmtiyaz işlerinde bir iş, idare tarafından ne şekilde (tekel şeklinde veya değil) yürütülüyor ise o şekilde bir özel kişiye devredilmektedir. Dolayısıyla Rekabet Kurulunun bu kararı olsa olsa özelleştirme işleri için anlamlı olabilir.

* * *

İmtiyazcının ve İmtiyaz Veren Karşılıklı Hak ve Yükümlülükleri.- Şimdi imtiyazın hükümlerini, diğer bir ifadeyle imtiyazcının ve imtiyaz veren idarenin karşılıklı hak ve yükümlülüklerini görelim. Bu hak ve yükümlülükleri önce şematik olarak gösterelim:

Şimdi bu şema dâhilinde önce *imtiyazcının*, sonra da *imtiyaz verenin* hak ve yükümlülüklerini görelim:

E. İMTİYAZCININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE HAKLARI

Bibliyografya.- De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.890-897; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.774-785; Lachaume, *op. cit.*, s.202-204; Carbajo, *op. cit.*, s.82-84; Meschériakoff, *op. cit.*, s.358-359.

Önce imtiyazcı özel kişinin yükümlülüklerini, sonra da haklarını görelim.

1. İmtiyazcının Yükümlülükleri

Bibliyografya.- De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.890-891; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.774-776; Lachaume, *op. cit.*, s.202-203; Carbajo, *op. cit.*, s.82-83; Meschériakoff, *op. cit.*, s.358.

İmtiyazcı özel kişinin başlıca yükümlülükleri şunlardır:

Bölüm 17

KOLLUK

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.697-745; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.677-721; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.847-865; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.289-305; Benoît, *op. cit.*, s.739-765; Rivero, *op. cit.*, s.384-395; Dupuis ve Guédon, 428-239; De Forges, *op. cit.*, s.171-176, 189-201; Vlachos, *op. cit.*, s.175-183; Peiser, *op. cit.*, s.114-117; Long *et al.*, *op. cit.*, s.126-129, 224-227, 300-306, 550-564, 768-776; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1474-1511, Duran, *op. cit.*, s.248-300; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.645-718; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.979-1015; Özay, *op. cit.*, s.564-639; Günday, *op. cit.*, s.289-329; Zabunoğlu, *op. cit.*, c.I, s.537-566; Atay, *op. cit.*, s.643-701; Yaşar, *op. cit.*, s.201-251; Yıldırım *et al.*, *op. cit.*, s.543-595; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *op. cit.*, s.585-609; Me-tin Kıratlı, *Koruyucu İdarî Hizmetler*, Ankara, TODAİE, 1973, s.1-88.

PLÂN:

I. Kamu Düzeni Kavramı

II. İdarî Kolluk - Adlî Kolluk Ayrımı

III. İdarî Kolluğun Özellikleri

IV. Genel İdarî Kolluk - Özel İdarî Kolluk Ayrımı

V. Kolluk Makam, Amir ve Personeli

VI. Kolluk Yetkilerinin Çatışması ve Yarışması

VII. Kolluk Usûlleri

VIII. Kolluk Tedbirleri (Kolluk Eylem ve İşlemleri)

IX. Kolluk Eylem ve İşlemlerinin Hukuka Uygunluğunun Şartları (Kolluk Yetkisinin Sınırları)

X. Kolluk Yetkisinin Genişlemesi (Olağanüstü Hâllerde Kolluk Yetkisinin Sınırları)

XI. Kolluk Eylem ve İşlemlerinden Dolayı İdarenin Sorumluluğu

XII. Kolluğun Cebrî İcra ve Zor Kullanma Yetkisi

XIII. Kolluk Tedbirlerinin Müeyyideleri

Yukarıda gördüğümüz gibi idarenin faaliyetleri “kamu hizmeti (*service public*)” ve “kolluk (*police*)” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kolluğa “zabıta” veya “polis” de denir. Kamu hizmeti konusunu önceki bölümde gördük. Şimdi bu bölümde de kolluk konusunu inceleyeceğiz. İşe kolluk kavramının tanımıyla başlayalım.

TANIM.- *Kolluk*, kamu düzenini sağlamaya yönelik bir kamu hizmeti faaliyetidir.

Görüldüğü gibi bu tanımda temel unsur, “kamu düzeni” kavramıdır. O nedenle kamu düzeni üzerinde ayrıca durmak gerekir.

I. KAMU DÜZENİ KAVRAMI

Bibliyografya- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.702-712; Rivero, *op. cit.*, s.386-387; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.428-429; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.679-680; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.848-849; Onar, *op. cit.*, c.I, s.1479-1483; Kıratlı, *op. cit.*, s.32-34; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.647-652; Duran, *op. cit.*, s.254-256; Günday, *op. cit.*, s.290-291.

Kolluk faaliyetlerinin amacı, “kamu düzeni (âmme nizamı, *ordre public*)”nin korunmasıdır. Yetkili kolluk makamının bir eylem veya işlemi, ancak “kamu düzeni”ni sağlama veya koruma amacını güdüyorsa, bu eylem veya işlem hukuka uygundur. Peki ama, kolluk konusunda böylesine önemli bir kavram olan “kamu düzeni” nedir? Kamu düzeni neden veya nelerden oluşmaktadır? Bu konudaki görüşleri “klasik anlayış” ve “modern anlayış” olmak üzere iki gruba ayırarak özetleyebiliriz.

A. KLASİK ANLAYIŞ: “GELENEKSEL ÜÇLÜ”

Özellikle Maurice Hauriou tarafından 1900’lerin ilk çeyreğinde savunulmuş olan klasik anlayışta kamu düzeni “maddî ve dış düzen (*ordre matériel et extérieur*)” olarak tanımlanır¹. Bu anlayışa göre, “kamu düzeni” demek, “ahlâk düzeni (*ordre moral*)” demek değildir. Polis, kolluk yetkisini ahlâkı korumak amacıyla kullanamaz. Ahlakî düzensizlikler, kolluğu ilgilendirmez². Kolluk makamlarının genel ahlâkı koruma düşüncesiyle yaptığı işlemler hukuka aykırıdır; mahkemeler tarafından iptal edilmelidir. Klasik anlayış, yani kamu düzenini maddî ve dış bir düzen olarak algılayan anlayış, Fransa’da 1900’lerin ilk yarısında mahkemeler tarafından kabul edilmiş ve uygulanmıştır. Örneğin Fransız Danıştay boks karşılaşmaları konusunda verdiği 7 Kasım 1924 tarihli *Club sportif chalonais* kararında, “ahlâkî düzensizliğin (*désordre moral*)” ancak “maddî düzensizliğe (*désordre matériel*)” yol açması durumunda bu tür düzensizliğe kolluğun müdahale edebileceğini kabul etmiştir³.

Klasik anlayış, maddî ve dış düzen olarak kamu düzeni kavramını, kamu güvenliği, kamu huzuru ve kamu sağlığı kavramlarından oluşan “geleneksel üçlü (*trilogie traditionnelle*)”⁴ ile tanımlanır. Biz de bu kavramları kullanarak, klasik anlayışa göre, kamu düzenini şu şekilde tanımlayabiliriz: *Kamu düzeni, bireylerin güvenlik, huzur ve sağlık içinde yaşamaları durumudur*. Burada kamu düzeninin bu unsurlarını ayrıca görmek gerekir.

-
1. Maurice Hauriou, *Précis du droit administratif*, 12’nci Baskı, s.549’dan nakleden: Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.702.
 2. Maurice Hauriou, *Précis du droit administratif*, 12’nci Baskı, s.549-550’dan nakleden: Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.707.
 3. Conseil d’État, 7 Kasım 1924, *Club sportif chalonais*, RDCE, 1924, s.863 (Nakleden: De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.848). Aynı yönde: Conseil d’État, 29 Ocak 1937, *Société Zed*, RDCE, 1937, s.231 (Nakleden: De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.848).
 4. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.702.

1. Kamu Güvenliği.- “Kamu güvenliği (âmmе emniyeti, âmmе asayışı, *sécurité publique, sûreté publique*)”, “şahsa ve eşyaya zarar verecek kazaların ve tehlikelerin yokluğudur”⁵. Örneğin yollarda trafik güvenliğinin sağlanması kamu güvenliği, o da kamu düzeni amacına yöneliktir. Örneğin yollarda hız sınırı getirilmesi, araba sürmek için sürücü belgesi alınması, belirli yollarda yol kenarına park edilmesinin yasaklanması, trafik kurallarını ihlâl edenlere para cezası verilmesi, sürücü belgesinin geri alınması gibi tedbirler, kamu güvenliği amacına yönelik kolluk tedbirleridir⁶.

2. Kamu Huzuru.- “Kamu huzuru (âmmе selameti, âmmе sükûnu, *tranquillité publique*)”, “cemiyette, intizamsızlığın, karışıklığın yokluğu, hayatın normal seyrini takip etmesi demektir”⁷. Kamu huzuru amacıyla, kolluk, gürültü, duman, koku, toz gibi bireyleri rahatsız edecek⁸, onların huzurunu bozacak faaliyetlere karşı gerekli tedbirleri alır.

3. Kamu Sağlığı.- “Kamu sağlığı (umumî hıfzıssıhha, *salubrité publique*)”, bireylerin bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunması, sosyal hayatın sağlık koşulları içinde sürmesi demektir⁹. Haliyle kamu ağılığı, bireylerin teker teker sağlığı demek değildir¹⁰. Kolluk bu amaçla, yiyecek ve içecek maddelerinin sağlık koşullarına uygun olarak üretilmesini ve satılmasını denetler. Salgın hastalıklara yol açabilecek bataklikları kurutur; sivrisineklere karşı mücadele eder.

B. MODERN ANLAYIŞ

Klasik anlayış kamu düzenini münhasıran bu üç unsurla tanımlarken, modern anlayış bu üç unsur dışında yeni unsurlara da yer vermektedir.

1. Genel Ahlâk Unsuru.- Klasik anlayış “genel ahlâk (*moralité publique*)”ı kamu düzeninin bir unsuru olarak saymayı kesin olarak reddederken, modern anlayış bunu kesin olarak reddetmez; bazı durumlarda genel ahlâkı da kamu düzeninin bir unsuru sayar. Fransa’da “genel ahlâk” unsuru, özellikle sinema filmlerinin gösterilmesinin belediye başkanları tarafından yasaklanmasına ilişkin olarak ortaya çıkmıştır. Fransız Danıştay 18 Aralık 1959 tarihli *Société “Les films Lutetia”* kararında belediye başkanlarının, yerel koşulların gerektirmesi durumunda filmin “ahlâk dışı niteliği (*caractère immoral*)” nedeniyle kamu düzenine zarar verebilecek filmlerin kendi belediyelerinde gösterilmesini yasaklayabileceğine karar vermiştir¹¹. Dolayısıyla bir filmin gösteril-

5. Onar, *op. cit.*, c.III, s.1483.

6. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.703-704.

7. Onar, *op. cit.*, c.III, s.1479.

8. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.647.

9. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.647; Günday, *op. cit.*, s.293.

10. Duran, *op. cit.*, s.255.

11. Conseil d’État, 18 Aralık 1959, *Société “Les films Lutetia”*, RDCE, 1959, s.693 (Bu kararın metni ve incelemesi Long *et al.*, *op. cit.*, s.550-557’de bulunmaktadır).

rılmıştır. Kanımızca bu vahim bir hatadır²⁹. Çünkü kolluk yetkisinin kullanılması, kişilerin belirli alanlardaki faaliyetlerine müdahale edilmesi, bu ise temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması anlamına gelir. Yani Türkiye’de kolluk yetkileri ancak Anayasanın 13’üncü maddesinde öngörülen şartlar dâhilinde kullanılabilir. Anayasanın 13’üncü maddesinin yeni şeklinde ise özel olarak “genel asayiş”, “genel sağlık” ve “genel ahlâk” kavramları yer almadığı gibi, genel olarak “kamu düzeni” kavramı da yer almamaktadır. Dahası 13’ün maddesinin yeni şeklinde “temel hak ve hürriyetler..., yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak... sınırlanabilir” dendiğine göre ilgili maddede bu sebepler ayrıca yer almamış ise bu sebeplerin içtihat yoluyla üretilmesi yolu da kapanmıştır. Bu durumda Türkiye’de kolluk işlemiyle sınırlandırılan temel hak ve hürriyetin düzenlendiği Anayasa maddesinde ayrıca kamu düzeni kavramı öngörülmemiş ise, o kolluk işleminin artık yapılması mümkün değildir. Bu bir saçmalıktan başka bir şey değildir. Örneğin iş yeri açılması için ruhsat talep edilmesi, bir lokantada yemeklerin denetlenmesi, halka satılan yiyecek ve içecek maddelerinin teftiş edilmesi artık mümkün değildir; çünkü bir iş yeri açılması, lokanta işletilmesi, yiyecek ve içecek maddelerinin satılması Anayasamızın 48’inci maddesinde tanınmış olan “çalışma ve sözleşme hürriyeti” kapsamında faaliyetlerdir. Anayasamız 48’inci maddesinde ise bir sınırlama sebebi olarak “kamu düzeni” veya “genel sağlık” sebebine yer verilmemiştir. Dolayısıyla artık Türkiye’de genel sağlık sebebiyle açıkta satılan yiyecek ve içeceklere artık kolluk makamlarının müdahale etmesi Anayasamıza aykırı hâle gelir.

II. İDARÎ KOLLUK - ADLÎ KOLLUK AYRIMI

Bibliyografya.- De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *p. cit.*, c.I, s.849-851; Chapus, *op. cit.*, c.I, s.735-745; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.290-293; Bénoit, *op. cit.*, s.745-746; Rivero, *op. cit.*, s.385-386; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.430-431; De Forges, *op. cit.*, s.171-176, 189-201; Vlachos, *op. cit.*, s.177-183; Long *et al.*, *op. cit.*, s.558-564; Duran, *op. cit.*, s.250-252; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.652-657; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.980-982; Özay, *op. cit.*, s.568-571; Günay, *op. cit.*, s.293-295; Feridun Yenisey, “Zabıta ve Adlî Kolluk Kanun Tasarısı”, *in Ceza Kanunları*, İstanbul, Beta Yayınları, 7. Baskı, 1996, s.27-49.

Kolluk teşkilâtını ve personelini aşağıda göreceğiz. Ancak hemen belirtelim ki, ne kolluk teşkilâtı “idarî kolluk teşkilâtı-adlî kolluk teşkilâtı”, ne de kolluk personeli “idarî kolluk personeli-adlî kolluk personeli” olarak ikiye ayrılır. Bununla birlikte kolluk faaliyeti, “idarî kolluk (*police administrative*)” ve “adlî kolluk (*police judiciaire*)” şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Böyle bir ayrımın yapılması hem hukukî rejim, hem de yargı düzeni bakımından gereklidir; çünkü

29. Bu konuda bkz.: Kemal Gözler, “Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri: Anayasanın 13’üncü Maddesinin Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 2001/4, s.53-67).

zan tehlikeli bir duruma son vermek için gerekli tedbirleri almayı reddetmesi hukuka aykırılık oluşturur⁹⁹. Bu şu anlama gelir ki, kolluk yetkisi, kullanılması zorunluluğu bakımından bir “bağlı yetki (*compétence liée*)”dir¹⁰⁰. Ancak kamu düzenini bozan duruma son vermek için idarenin tedbirleri seçme konusunda takdir yetkisi vardır¹⁰¹.

4. Kamu Gücüne Dayanma.- İdarenin kolluk eylem ve işlemleri yapması, idarenin “kamu gücü ayrıcalıkları (*prérogatives de la puissance publique*)”na dayanır. İdarenin birtakım idarî müeyyideler uygulaması da sahip olduğu kamu gücü ayrıcalığının kullanılması anlamına gelir. Ancak, idarî müeyyideler ile idarenin kolluk işlemleri birbirinden farklıdır. İdarî müeyyideler “bastırıcı (*répressif*)”, kolluk işlemleri ise “önleyici (*préventif*)” niteliktedir¹⁰².

5. Hak Yaratıcı Olmama ve Geri Alınabilme.- Kolluk eylem ve işlemleri hak yaratıcı eylem ve işlemler değildir¹⁰³. Yani kolluk işlemleri, kişiler lehine “kazanılmış hak (*droits acquis*)” yaratmaz¹⁰⁴. Dolayısıyla kolluk işlemleri her zaman “geri alınabilir (*retrait*)”¹⁰⁵.

6. Sorumluluk İçin Ağır Kusur Şartı.- Kolluk eylem ve işlemleri nedeniyle ortaya çıkan zararlardan idare ancak “ağır kusur (*faute lourde*)” hâlinde sorumlu olur¹⁰⁶.

IV. GENEL İDARÎ KOLLUK - ÖZEL İDARÎ KOLLUK AYRIMI

Bibliyografya.- De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.852-853; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.298-302; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.718-723; Rivero, *op. cit.*, s.387-389; De Forges, *op. cit.*, s.189-195; Vlachos, *op. cit.*, s.181-182; Duran, *op. cit.*, s.257-258; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.656-657; Giritle *et al.*, *op. cit.*, s.982-984; Özay, *op. cit.*, s.570-571, 577-578; Günday, *op. cit.*, s.295-297.

İdarî kolluk, genel idarî kolluk ve özel idarî kolluk olmak üzere ikiye ayrılır. İlk önce bunların tanımlarını, sonra da sırasıyla ayrımın gereğini, kriterlerini ve sonuçlarını görelim.

99. Conseil d'État, 27 Nisan 1979, *Leduc*, RDP, 1980, s.249 (Nakleden: De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.852).

100. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.434.

101. Conseil d'État, 12 Mart 1986, *Préfet de police de Paris c. Meltzer*, D., 1986, s.422 (Nakleden: De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.852).

102. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.435.

103. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.852.

104. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.434.

105. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.852.

106. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.852; Vlachos, *op. cit.*, s.181; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.303.

TABLO 17.1: KOLLUK MAKAM, AMİR VE PERSONELİ

	GENEL KOLLUK			ÖZEL KOLLUK	
	Merkezî İdare (Devlet) Kolluğu	Mahallî İdare Kollukları			
		İl Özel İdaresi K	Belediye Kolluğu		Köy Kolluğu
Kolluk Makamları	-Cumhurbaşkanı -İçişleri Bakanı -Valiler -Kaymakamlar	-İl Genel Meclisi -İl Encümeni -Vali	-Belediye Meclisi -Belediye Encümeni, Belediye Başkanı	-İhtiyar heyeti -Muhtar	İlgili kanunda belirtilmiştir. (Örneğin Tarım Bakanı, Orman G.Müdürü vs.)
Kolluk Amirleri	-İçişleri Bakanı -Valiler -Kaymakamlar	Vali	Belediye Başkanı	Muhtar	İlgili kanunda belirtilmiştir. (Örneğin Tarım Bakanı, Orman G.Müdürü vs.)
Kolluk Personeli	-Polis -Jandarma -Sahil Güvenlik Per -Çarşı-Mah. Bekçileri +TSK Personeli +Özel Güvenlik Teşkilâtı Personeli	Yok, ama kolluk teşkilatı kurulabilir.	Belediye Zabıtası	Köy Korucusu	İlgili kanunda belirtilmiştir. (Örneğin veteriner, orman bekçisi vs.)

A. GENEL İDARÎ KOLLUK MAKAM, AMİR VE PERSONELİ

Yukarıda gördüğümüz gibi, genel idarî kolluk her tür faaliyet konusunda yetkili olan kolluktur. Yine yukarıda açıkladığımız gibi genel idarî kolluk, “merkezî idare kolluğu (devlet kolluğu)” ve “mahallî idare kollukları” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Biz de bu ayrıma paralel olarak kolluk makam, amir ve memurlarını görelim.

1. Merkezî İdare Kolluk Makam, Amir ve Personeli

Merkezî idare kolluğu, diğer bir ifadeyle devlet kolluğu bütün ülke düzeyinde ve bütün faaliyet türleri hakkında yetkili olan kolluktur. Diğer bir ifadeyle merkezî idare kolluğu (devlet kolluğu), kamu düzenini sağlamaya yönelik olarak, tüm ülke düzeyinde ve her çeşit faaliyet hakkında yetkilidir. 4 Haziran 1937 tarih ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 3’üncü maddesine göre genel kolluk (umumi zabıta) personeli, “polis” ve “jandarma” olmak üzere ikiye ayrılır. Bu personele biraz aşağıda ayrıntılarıyla değineceğiz. Ama önce genel idarî kolluk alanındaki kolluk makam ve amirlerini görelim.

a) Merkezî İdare Kolluk Makamları

Türkiye’de genel idarî kolluk alanında, kolluk makamları Cumhurbaşkanı, İçişleri Bakanı, valiler, kaymakamlardır. Cumhurbaşkanı ve İçişleri Bakanı merkezî idarenin başkent teşkilâtında; valiler ve kaymakamlar ise merkezî idarenin taşra teşkilâtındaki kolluk makamlarıdır. Bu şu anlama gelir ki, bunlar görevli ve yetkili oldukları coğrafi alanda kolluk işlemleri yapabilirler.

VI. KOLLUK YETKİLERİNİN ÇATIŞMASI VE YARIŞMASI

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.692-695; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.858; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.717-718, 721-723; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.433-434; Rivero, *op. cit.*, s.390-391; De Forges, *op. cit.*, s.193-195; Vlachos, *op. cit.*, s.182-183; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.300-302; Long *et al.*, *op. cit.*, s.61-65; 224-227; 550-557.

Sorun.- Yukarıda gördüğümüz gibi bir genel idarî kolluk, bir de özel idarî kolluk vardır. Bunların arasında çatışma ve yarışma olabilir. Keza genel idarî kolluk da merkezî idare koluğu ve mahallî idareler kollukları olmak üzere iki çeşittir. Bunların arasında da çatışma ve yarışma olabilir. Keza merkezî idare koluğunda birden fazla kolluk makamı vardır. Bu makamların arasında da yetkilerini kullanmak bakımından çatışma ve yarışma olabilir. Aynı şekilde birden fazla özel idarî kolluk vardır. Bunların arasında da çatışma ve yarışma olabilir. İşte böyle çatışma durumlarında acaba hangi kolluk veya hangi kolluk makamı yetkilidir? Keza yarışma durumunda hangi kolluk, hangi yönlerden yetkilidir?

Terim.- Bu sorulara cevap arandığı konuya Fransız literatüründe “*concours des pouvoirs de police* (kolluk yetkilerinin yarışması)” denir. Türkçe de ise buna “kollukların tedahülü”¹⁷¹ veya “kollukların içiçe olması”¹⁷² ismi verilmektedir. Biz bu sorunu Fransız literatüründe olduğu gibi “kolluk yetkilerinin yarışması” başlığı altında incelemeyi uygun görüyoruz. Ancak hemen ilâve edelim ki, burada sadece “yarışma” değil; aynı zamanda “çatışma” da vardır. Yarışma ve çatışma kavramlarını aynı kavram altında toplamak mümkün değildir. Çatışma durumunda çatışan kolluklardan birisi yetkilidir; diğeri ise yetkisizdir. Yarışma durumunda ise yarışan kolluk yetkilerinden her ikisi de aynı faaliyetin değişik yönleri bakımından uygulanabilir. Şimdi kolluk yetkilerinin yarışması ve çatışması sorununu ve buna getirilen çözümleri görelim:

A. MERKEZÎ İDARE KOLLUK MAKAMLARI ARASINDA ÇATIŞMA VE YARIŞMA

Yukarıda gördüğümüz gibi birden fazla genel kolluk makamı vardır: Cumhurbaşkanı, İçişleri Bakanı, valiler ve kaymakamlar. Cumhurbaşkanı ve İçişleri Bakanı bütün ülke düzeyinde yetkilidir. Valiler il, kaymakamlar ise ilçe sınırları içinde yetkilidir. Bunların değişik mülkî idare bölümlerinde yetkili olması, bunların yetkilerinin çakışmayacağı anlamına gelmez; çünkü bunların yetkili olduğu mülkî idare bölümleri iç içe geçmiştir. İlçeler illerin; illerde ülkenin içinde yer alır. Bu şu anlama gelir ki, Cumhurbaşkanının yaptığı bir kolluk işlemi bütün il ve ilçelerde; valinin yaptığı bir işlem bu ile bağlı bütün ilçelerde; kaymakamın yaptığı bir işlem de bu ilçede geçerlidir. Aynı konuda yapılan

171. Örneğin Onar, *op. cit.*, c.III, s.1491.

172. Örneğin Duran, *op. cit.*, s.291.

sız Danıştay 22 Aralık 1993 tarihli *Commune de Carnoux-en-Provence* kararında “özel kolluk çerçevesinde belediye başkanına tanınmış yetkilerin varlığının, belediye başkanının kamu güvenliğini sağlamak için genel kolluk yetkilerini kullanmasına engel teşkil etmeyeceğine” karar vermiştir²⁰⁸. Örneğin Fransız Danıştay 20 Temmuz 1971 tarihli *Méhu* kararında taş ocakları konusunda özel kolluk yetkisiyle donatılmış olan belediye başkanının, bu faaliyet konusunda kamu düzeninin korunması amacıyla genel kolluk tedbiri niteliğinde işlem yapabileceğine karar vermiştir²⁰⁹.

E. ÖZEL KOLLUK YETKİLERİNİN KENDİ ARASINDA ÇATIŞMASI VE YARIŞMASI

Nihayet özel kolluklar arasında çatışma ve yarışma sorununa da değinmek gerekir. Özel kolluk yetkilerinin yarışması, iç içe geçmesi söz konusu olmaz²¹⁰. Zira her özel kolluk sadece ve sadece kendi alanında yetkilidir²¹¹. Aynı alanda birden fazla özel kolluk olamaz. Özel kolluk alanında bir yetki çatışması ortaya çıkarsa, bu çatışma, şu şekilde çözümlenir: Her özel kolluk kendi özel alanında yetkilidir²¹². Özel kolluk makamlarından birinin diğerinin alanına karışmasına müsaade edilmemesi gerekir²¹³. Bunun dışında özel kolluk yetkilerinin yarışması konusunda kabul görmüş bir kural yoktur²¹⁴.

VII. KOLLUK USÛLLERİ

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.712-718; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.698-699, 726-727; De Forges, *op. cit.*, s.197-198; Kıratlı, *op. cit.*, s.36-40; Yves Madiot, *Droits de l'homme*, Paris, Masson, 1991, s.165-171; Jacques Robert, *Libertés publiques et droits de l'homme*, Paris, Montchrestien, 1988, s.96-100; Ömer Anayurt, *Türk Anayasa Hukukunda Toplanma Hürriyeti*, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1998, s.88-95; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1477-1497; Duran, *op. cit.*, s.264-268; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.666-668; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.993-996; Özay, *op. cit.*, s.581-585; Günday, *op. cit.*, s.303-308; Münci Kapani, *Kamu Hürriyetleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1981, s.236-239.

Not.- Burada dört sayfa dahilinde işlenen “serbestlik usûlü (düzeltici sistem)”, “izin usûlü (önleyici sistem)” ve “bildirim usûlü”, *İnsan Hakları Hukuku*, (Bursa, Ekin, 2. Baskı, 2018) isimli kitabımızda 15 sayfa boyunca işlenmektedir. Bu konuda daha fazla bilgi için anılan kitabımıza bakılabilir (*op. cit.*, s.191-206).

208. Conseil d'État, 22 Aralık 1993, *Commune de Carnoux-en-Provence*, RDP, 1994, s.588 (Nakleden: Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.721).

209. Conseil d'État, 20 Temmuz 1971, *Méhu*, RDCE, 1971, s.567 (Nakleden: Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.694).

210. De Forges, *op. cit.*, s.194.

211. *Ibid.*

212. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.722; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.694.

213. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.722.

214. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.695.

VIII. KOLLUK TEDBİRLERİ (KOLLUK EYLEM VE İŞLEMLERİ)

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.712-718; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.698-699, 726-727; De Forges, *op. cit.*, s.197-198; Rivero, *op. cit.*, s.388.

Bir ülkede, kamu düzeni hangi tedbirlerle sağlanır? Kamu düzeninin sağlanması için her şeyden önce yasama organının çıkardığı kanunlar vardır. Örneğin 24 Nisan 1930 tarih ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 13 Ekim 1983 tarih ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, 4 Temmuz 1934 tarih ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, 21 Temmuz 1983 tarih ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 8 Mayıs 1986 tarih ve 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu, 27 Ekim 1999 tarih ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 5 Mayıs 1937 tarih ve 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ve 2 Temmuz 1941 tarih ve 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun kamu düzenini korumak amacıyla çeşitli düzenlemeler getiren kanunlardır. Keza 10 Haziran 1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununda, 22 Şubat 2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununda, 3 Temmuz 2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanununda ve 18 Mart 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanununda kamu düzenini korumaya yönelik birçok düzenleme vardır. Kamu düzenini koruma amacına yönelik bu tür kanunlara “kolluk kanunu” ismini verebiliriz. Ancak kanun bir yasama işlemidir ve esas itibarıyla idare hukukunun değil, anayasa hukukunun inceleme sahasına girer. Biz burada yasama organının yaptığı işlemleri değil, idarî makamların kamu düzenini sağlamak amacıyla yaptığı işlemleri inceleyeceğiz. O nedenle bir kolluk tedbiri olarak, biz burada sadece idarî makamlardan çıkan kolluk eylem ve işlemlerini inceleyeceğiz. Ancak önce kolluk tedbiri ile müeyyide arasındaki farkı görelim.

Kolluk Tedbiri-Müeyyide Farkı.- “Kolluk tedbiri (*measure de police*)”, genellikle bu tedbirin uygulandığı kişinin hoşuna gitmeyen bir şeydir. O bakımdan “müeyyide (*sanction*)”ye benzer. Ancak müeyyideden farklıdır. Çünkü müeyyide bir hukuk kuralının ihlaline tepki olarak gösterilen ve hukuk düzeni tarafından öngörülen cebirdir²³⁹. Haliyle müeyyide hukuk kuralının ihlalinden sonra devreye girer. Oysa kolluk tedbirleri, yani kolluk eylem ve işlemleri, kamu düzeninin bozulmasından önce devreye girerler ve bir hukuk kuralının ihlaline tepki olarak değil, kamu düzeninin korunması amacıyla uygulanırlar. Yani müeyyideler *bastırıcı (cezalandırıcı)*, kolluk tedbirleri (eylem ve işlemleri) ise *önleyici* niteliktedir.

Kolluk Tedbiri Alma Zorunluluğu²⁴⁰.- Kolluk tedbiri çeşitlerini görmeden önce, “kolluk tedbiri alma zorunluluğu (*obligation de prendre les mesures de police*)”nu görelim. Bu bölümün başından beri gördüğümüz gibi, kolluk

239. Müeyyide tanımı için bkz.: Gözler, *Hukuka Giriş*, *op. cit.*, s.285.

240. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.733-734; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.712-713.

bantlarını yapan ve satanları herhangi bir müracaat veya şikâyet olmasa bile engeller”. Burada engel olma bir “maddî fiil”, bir “eylem” niteliğindedir. Yine aynı Kanununun 12’nci maddesine göre “bar, kafeşantan ve meyhanelere, yanlarında veli ve vasileri olsa bile, on sekiz yaşından aşağı küçüklerin girmesini polis meneder”. Aynı Kanununun 14’üncü maddesine göre “şehir ve kasabalarda gerek mesken içinde ve gerek dışında saat 24’ten sonra her ne suretle olursa olsun civar halkının rahat ve huzurunu bozacak surette gürültü yapanlar polisçe menolunur”.

Kolluk tedbirleri konusunu kapatmadan önce şunu belirtelim ki, kolluk tedbirleri, yani kolluk eylem ve işlemleri yukarıda gördüklerimizden ibaret değildir. Kolluk makamları daha pek çok çeşit kolluk eylemi ve işlemi yapabilir. Örneğin ülkede bulunma hakkı olmayan yabancıların sınır dışı edilmesine karar verebilir ve bu yabancıyı uçağa bindirip sınır dışı edebilir. Yukarıda verdiğimiz kolluk eylem ve işlemleri sadece örnek niteliğindedir.

IX. KOLLUK EYLEM VE İŞLEMLERİNİN HUKUKA UYGUNLUĞUNUN ŞARTLARI (KOLLUK YETKİSİNİN SINIRLARI)

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.723-732; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.695-711, 718-719; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.858-862; Rivero, *op. cit.*, s.391-393; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.293-298; Vlachos, *op. cit.*, s.178-181; Long *et al.*, *op. cit.*, s.300-306; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1506-1509; Kıratlı, *op. cit.*, s.40-44; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.699-710; Girilti *et al.*, *op. cit.*, s.996-1008; Özyay, *op. cit.*, s.585-589.

Bireylerin faaliyetleri hakkında kolluk makamlarının birtakım tedbirler alması, yani eylem ve işlemler yapması, bireylerin temel hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılması anlamına gelir. Yani kolluk yetkisinin kullanılması temel hak ve hürriyetlere getirilen bir sınırlandırma niteliğindedir. Örneğin belediye makamlarının sağlığa zararlı bir yiyecek ve içeceğin satılmasını yasaklamaları, Anayasamızın 48’inci maddesinde güvence altına alınan çalışma ve sözleşme hürriyetine bir müdahale teşkil eder. İşte bu nedenle, kolluk eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olabilmesi için, Anayasada öngörülen temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması şartlarına uygun olması gerekmektedir. O hâlde Anayasamıza göre temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması şartlarını burada görmemiz uygun olacaktır.

Türkiye’de temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması sistemi ve şartları, Anayasamızın 13’üncü maddesiyle belirlenmiştir. Bu maddenin 3 Ekim 2001 tarih ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunla²⁹⁷ değişik şekli şöyledir:

297. *Resmî Gazete*, 17 Ekim 2001, Sayı 24556 (Mükerrer).

X. KOLLUK YETKİSİNİN GENİŞLEMESİ (OLAĞANÜSTÜ YÖNETİM USÛLÜNDE KOLLUK YETKİSİNİN SINIRLARI)

Bibliyografya.- Rivero, *op. cit.*, s.393-394; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.437-438; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1479-1520; Duran, *op. cit.*, s.296-300; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.710-718; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1009-1015; Kemal Berkarda, “Olağanüstü Yönetim Usûlleri”, in Özay, *op. cit.*, s.601-638; Günday, *op. cit.*, s.316-329; Burhan Kuzu, *Olağanüstü Hâl Kavramı ve Türk Anayasa Hukukunda Olağanüstü Hâl Rejimi*, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1993, s.189-215; Bülent Daver, *İcra Organının İstisnaî Yetkileri Bakımından Fevkalade Hâl Rejimleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1961; Pertev Bilgen, *1961 Anayasasına göre Sıkıyönetim*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976; Kemal Gözler, “Olağanüstü Hâl Rejimlerinde Özgürlüklerin Sınırlandırılması Sistemi ve Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Kararnamelerin Hukukî Rejimi,” *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 47, Ağustos 1990, Sayı 4, s.561-590; Tekin Akıllıoğlu, “Temel Hakların Durdurulması”, *Bahri Savcı’ya Armağan*, Ankara, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 1988, s.54-68; Gözler, *İnsan Hakları Hukuku*, *op. cit.*, s.244-248, 405-442; Selin Esen, *Karşılaştırmalı Hukukta ve Türkiye’de Olağanüstü Hâl Rejimi*, Ankara, Adalet, 2008.

Olağanüstü yönetim usûlleri veya olağanüstü hâl rejimleri, devletin, hukuk düzeninin olağan kuralları ile üstesinden gelinmesine imkân olmayan olağanüstü bir tehdit veya tehlike karşısında başvurduğu usûllerdir³⁶³. Diğer bir ifadeyle, olağanüstü yönetim usûlleri, kamu düzeninin olağan kolluk yetkileriyle sağlanması ve korunmasının mümkün olmadığı ağır tehdit ve tehlikeler karşısında başvuru usûlleridir.

Konuyu önce genel olarak, sonra da Türk pozitif hukuku açısından incelemekte yarar vardır.

Genel Olarak.- Savaş, seferberlik, ayaklanma, deprem, salgın hastalıklar gibi olağanüstü hâllerde, kamu düzeni normal dönemlere nazaran çok daha ağır bir şekilde bozulma tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Dolayısıyla bu dönemlerde kamu düzenini korumak amacıyla, çok daha ağır kolluk tedbirlerine ihtiyaç duyulur. İşte bu nedenle olağanüstü hâllerde kolluk makamlarının yetkileri normal dönemlere nazaran artar. Bu duruma idare hukuku literatüründe yaygın olarak “kolluk yetkilerinin genişlemesi³⁶⁴ (*extension des pouvoirs de police*³⁶⁵)” ismi verilir.

Savaş, seferberlik, ayaklanma, deprem, salgın hastalıklar gibi olağanüstü hâllerde kolluk yetkilerinin genişlemesi, “zaruret hâli (*état de nécessité*)” teorisıyla³⁶⁶ açıklanmaktadır. Zira Lord Scrutton’un söylediği gibi, “Magna Carta

363. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, *op. cit.*, s.363.

364. Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.1009; Günday, *op. cit.*, s.316.

365. Rivero, *op. cit.*, s.393; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.437.

366. Kapani, *Kamu Hürriyetleri*, *op. cit.*, s.241; Burhan Kuzu, *Olağanüstü Hâl Kavramı ve Türk Anayasa Hukukunda Olağanüstü Hâl Rejimi*, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1993, s.7-35.

Vatandaşlar için söz konusu yükümlülüklerin getirilebilmesi için 1982 Anayasasına göre (m.15, 119), ülkede olağanüstü hâl ilân edilmiş olması gerekir. Büyük bir deprem olmuşsa yapılması gereken şey, Cumhurbaşkanının derhal olağanüstü hâl ilân etmesi ve daha sonra vatandaşlara mal ve çalışma yükümlülüğü getirilmesidir. Kanımızca söz konusu Kanunlar, 1982 Anayasasına aykırıdır; ancak eski tarihli olan bu Kanunların 25 Ekim 1983 tarih ve 2935 sayılı Olağanüstü Hâl Kanunuyla *lex posterior derogat legi priori* (sonraki kanun önceki kanunu ilga eder) ilkesi uyarınca zımnen ilga edildiği sonucuna varılamaz. Çünkü 2935 sayılı Olağanüstü Hâl Kanunu sonraki tarihli bir *genel kanun*, 7269 sayılı Afetler Kanunu ve 6831 sayılı Orman Kanunu ise eski tarihli *özel kanun* olduklarına göre, bu çatışmaya *lex posterior derogat legi priori* (sonraki kanun önceki kanunu ilga eder) ilkesi değil, *lex posterior generalis non derogat legi priori specialis* (sonraki tarihli genel kanun, önceki tarihli özel kanunu ilga etmez) ilkesi uygulanır. Bu ilke uyarınca ise, sonraki tarihli bir genel kanun ile eski tarihli özel kanunun çatışması durumunda zımni ilga kurumu işlemez.

Dolayısıyla 7269 sayılı Afetler Kanunu, 6183 sayılı Orman Kanunu gibi kanunların bu tür hükümleri, veya TBMM tarafından ilga veya Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmedikçe yürürlüktedir ve uygulanırlar. Bu nedenle Türkiye’de resmî olağanüstü hâl dışında, bazı alanlarda resmen ilân edilmemiş ve Anayasanın 119’uncu maddesi tarafından öngörülmemiş bir “fiilî olağanüstü hâl rejimi”nin bulunduğunu söyleyebiliriz.

F. OLAĞANÜSTÜ HÂL YÖNETİM USÛLÜNDE YARGISAL DENETİM

Hemen belirtelim ki, biz olağanüstü hâl yönetim usûlünde yargısal denetim sorununu Ergun Özbudun’un plânını³⁸⁷ izleyerek açıklamaya çalışacağız. Özbudun’a göre, olağanüstü yönetim usûllerinde yargısal denetim sorunu iki ayrı açıdan ele alınabilir. Birincisi olağanüstü hâl ilânı işlemleri üzerindeki yargısal denetim (A), ikincisi ise olağanüstü hâl makamlarının işlemleri üzerindeki yargısal denetim (B).

1. Olağanüstü Hâl İlanı Üzerindeki Yargısal Denetim

Yukarıda gördüğümüz gibi olağanüstü hâl birbirine eklenen iki ayrı işlemle yürürlüğe konulmaktadır. Bunlardan birincisi, olağanüstü hâl ilânına ilişkin Cumhurbaşkanı kararı, ikincisi ise bu kararın onaylanması hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıdır³⁸⁸. Bu işlemlerden birincisi organik bakımdan bir idarî işlem, ikincisi ise bir yasama işlemidir. Dolayısıyla Olağanüstü hâl ilânı işlemleri üzerinde yargısal denetimin mümkün olup olmayacağını bu iki işlem bakımından ayrı ayrı incelemek gerekir³⁸⁹.

387. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., 2017, s.339-347. Özbudun’un açıklamaları Anayasamızın 21 Ocak 2017 tarih ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunundan önceki şekline göredir. Biz bunları Anayasamızın yeni şekline göre uyarlıyoruz.

388. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., 2017, s.339.

389. *Ibid.*

mıştır. İdarî makamlar bu kararın uygulanması durumunda o toprakları işgal eden 8000 civarında kişinin karşı koymasından ve bu şekilde kamu düzeninin bozulmasından çekinmektedirler. Neticede Couitéas'ın açtığı davada Fransız Danıştayı idarenin kamu düzenini korumak amacıyla mahkeme kararlarını icra etmek için kuvvet kullanılmasından kaçınabileceğini ancak bu durumda ortaya çıkan zararın idare tarafından tazminat olarak karşılanması gerektiğine karar vermiştir⁴²⁷. Fransız Danıştayı, kamu düzeninin bozulması durumunda kolluk makamlarının gerekli tedbirleri almamasından dolayı ortaya çıkan zararların kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulması nedeniyle tazmin edilmesine hükmetmektedir. Örneğin Fransız Danıştayının 22 Haziran 1984 tarihli *Sealink* kararına konu olan olayda, balıkçı gemileri, Boulogne-sur-Mer limanının ağzına baraj kurarak bu limana başka gemilerin girmesine engel olmuşlardır. Kolluk makamları ise bu barajı daha büyük olayların çıkmaması için bozmamışlar; balıkçı gemilerine müdahale etmemişlerdir. Neticede limana başka gemiler girememiş ve Fransa ile İngiltere arasında feribot işleten *Sealink* şirketi feribot seferlerini yapamayıp zarara uğramıştır. Bu olaydan kaynaklanan davada, Fransız Danıştayı, *Sealink* şirketinin balıkçı gemilerinin blokajından kaynaklanan zararının kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi uyarınca karşılanması gerektiğine karar vermiştir⁴²⁸.

XII. KOLLUĞUN ZOR KULLANMA YETKİSİ (KOLLUK TEDBİRLERİNİN CEBRÎ İCRASI)

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.720; Duran, *op. cit.*, s.273-275; Günday, *op. cit.*, s.308-309; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.996; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.669-698; Özay, *op. cit.*, s.584-585; Zeki Hafızoğulları, "Polisin Zor Kullanma Görevi ve Yetkisi", *AÜSBF İnsan Hakları Merkezî Dergisi*, Cilt III, Sayı 4, Kasım 1995, s.14-19.

Biz idarî işlemlerin icrasını yukarıda onikinci bölümde gördük (c.I, s.1187 vd.). Orada gördüklerimiz esas itibarıyla kolluk işlemlerinin icrası için de geçerlidir. Ancak kolluk konusunun cebir kullanma özelliğine binaen kolluk işlemlerinin icrasını özel olarak görmekte yarar olduğunu düşünüyoruz.

Kolluk işlemleri çoğunlukla muhatapları tarafından *gönüllü olarak* yerine getirilebilir. Örneğin belediye yıkılmaya yüz tutmuş bir binanın yıktırılmasını sahibine ihtar eder. Sahibi de kendisine verilen süre içinde bu binayı yıkar veya yıktırır. Park yasağı olan bir yere otomobilini park etmiş sürücünden polis arabasını oradan çekmesini ister. Sürücü arabasını oradan çekerek bu kolluk emrini yerine getirir. İdare bildirimsiz yapılan bir toplantı ve gösteri yürüyüşünde göstericilere derhal dağılmalarını emreder. Gösteri yürüyüşünü yapan kişiler dağı-

427. Conseil d'État, 30 Kasım 1923, *Couitéas*, RDCE, 1923, s.789 (bu kararın metni ve incelemesi Long *et al.*, *op. cit.*, s.260-267'de bulunmaktadır).

428. Conseil d'État, 22 Haziran 1984, *Secrétaire d'Etat auprès du ministre chargé de la mer c. société Sealink*, RDCE, 1984, s.246 (Nakleden: Long *et al.*, *op. cit.*, s.264; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.304).

XIII. KOLLUK TEDBİRLERİNİN MÜEYYİDELERİ

Bibliyografya.- Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, s.669-676; Duran, *op. cit.*, s.268-273; Günday, *op. cit.*, s.305-309.

Bireylerin kolluk tedbirlerine uymasını sağlamak amacıyla çeşitli müeyyideler öngörülmektedir. Bu müeyyideler “cezaî müeyyideler” ve “idarî müeyyideler” olmak üzere ikiye ayrılır⁴³⁷.

A. CEZAÎ MÜEYYİDELER: HAPİS VEYA ADLÎ PARA CEZASI

Cezaî müeyyideler, Ceza Kanunu tarafından öngörülmüş müeyyidelerdir. Bu müeyyideler, ceza hukuku müeyyidesi olarak “hapis” veya “adlî para cezası” şeklinde ortaya çıkar. Yani cezaî müeyyidelerin hapis ve adlî para cezası olmak üzere iki türü vardır.

26 Eylül 2004 tarih ve 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanununda kolluk tedbirlerinin ihlâli halinde uygulanabilecek pek çok madde vardır. Özellikle, yeni Türk Ceza Kanununun “topluma karşı suçlar” başlıklı Üçüncü Kısımında yer alan pek çok maddede öngörülen suçlar ve cezalar kamu güvenliğini, kamu huzurunu ve kamu sağlığını korumaya yöneliktir. Bu nedenle bu maddelerde öngörülmüş cezalar, yerine göre pek çok kolluk tedbirinin müeyyidesi olabilir. Mesela m.170’te (genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, örneğin bina çökmesine sebep olmak), m.171’de (genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması) (örneğin taksirle yangına sebep olma) m.172’de (radyasyon yayma), m.174’te (tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması), m.176’da (inşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama), m.178’de (herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan tehlikeyi önlemek için gerekli işaret veya engelleri koymama), m.179’da (trafik güvenliğini tehlikeye sokma), m.182’de (çevrenin kasten kirletilmesi) m.183’te (gürültüye neden olma) m.184’te (imar kirliliğine neden olma) m.185’te (zehirli madde katma), m.186’da (bozulmuş veya değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticaretini yapma), m.194’te (sağlık için tehlikeli madde temini), m.196’da (usulsüz ölü gömülmesi) kolluk tedbirlerinin müeyyidesi olabilecek nitelikte suçlar ve cezalar öngörülmüştür.

Acaba bir kolluk tedbirine ayrı bir idarî müeyyide öngörülmüşse, bu kolluk tedbirine uymayan kişiye, eğer yaptığı fiil, yukarıda sayılan maddelerin birinin kapsamına giriyorsa, idarî müeyyide yanında Türk Ceza Kanununun ilgili maddesindeki müeyyide de uygulanabilir mi? Bu soruya olumlu cevap vermek gerekir. Çünkü aşağıda ayrıca açıklayacağımız gibi cezaî müeyyideler ve idarî müeyyideler birbirinden bağımsızdır.

5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanununda yukarıda örnek olarak sayılan maddelere benzer daha pek çok madde bulunabilir. Ancak yeni Türk Ceza Ka-

437. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, s.669.

Beşinci Kısım

İDARENİN HAREKET ARAÇLARI

İdare üstlendiği kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için *personele*, taşınır ve taşınmaz *mallara ve paraya* ihtiyaç duyar. Personel, mallar ve para olmaksızın idarenin üstlendiği kamu hizmetlerini yerine getirebilmesi, hatta hareket edebilmesi imkânsızdır. İşte bu nedenle idarenin personel, mal ve para bakımından sahip olması gereken kaynaklara “idarenin hareket araçları (*moyens d'action de l'administration*)” denmektedir (Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.1). Personel bakımından araçlara “kamu görevlileri (*agents publics*)”; mallar bakımından araçlara “kamu malları (*biens publics*)”, para bakımından araçlara da “kamu gelirleri” denmektedir. Kamu görevlilerini düzenleyen idare hukuku kuralları “kamu görevi hukuku (*droit de la fonction publique*)”nu; kamu mallarını (eşyasını) düzenleyen idare hukuku kuralları “kamu malları hukuku”nu veya “idarî eşya hukuku (*droit administratif des biens*)”nu; kamu gelirlerini düzenleyen hukuk kuralları ise “vergi hukuku (*droit fiscal*)”nu oluşturmaktadır. Vergi hukuku bu bakımından idare hukukunun bir alt dalı konumundadır. Ancak genişliği nedeniyle idare hukukunun bu dalı, başlı başına bir inceleme konusu olarak kabul edilmekte ve ayrı bir hukuk disiplini oluşturduğu varsayılmaktadır. Haliyle bu kitapta da vergi hukuku konuları incelenmeyecektir. Biz burada önce kamu görevlilerini, sonra da kamu mallarını inceleyeceğiz. O hâlde bu kısmın plân şu şekilde olacaktır.

Bölüm 18: Kamu Görevlileri

Bölüm 19: Kamu Malları

Bölüm 18

KAMU GÖREVLİLERİ

Bibliyografya.- Alain Plantey, *Traité pratique de la fonction publique*, Paris, LGDJ, Üçüncü Baskı, 1971, 2 Cilt; André de Laubadère, *Traité de droit administratif*, Paris, LGDJ, Altıncı Baskı, 1975, Cilt II, s.1-116; Gustave Peiser, *Droit administratif: fonction publique, Domaine public...*, Paris, Dalloz, 1977, s.1-24; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.7-357; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.282-326; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.557-575; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *Manuel*, *op. cit.*, s.303-328; Onar, *op. cit.*, s.1065-1283; Özyörük, *İdare Hukuku Ders Notları*, *op. cit.*, s.220-276; Giritli et al., *op. cit.*, s.521-832; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.797-927; Günday, *op. cit.*, s.579-641; Yayla, *op. cit.*, s.271-315; Zabunoğlu, *op. cit.*, c.I, s.617-692; Atay, *op. cit.*, s.847-977; Yaşar, *op. cit.*, s.555-585; Yıldırım et al., *op. cit.*, s.191-308; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *op. cit.*, s.645-731.

PLÂN:

I. Genel Olarak

II. Kamu Görevlilerinin Tanımı ve Kamu Görevlisi Olmayanlardan Ayrılması

III. Kamu Görevlisi Türleri: Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri (Memur ve Memur Olmayan Kamu Görevlisi Ayrımı)

IV. Kamu Görevlilerinin Hukukî Statüsü

V. Sözleşmeli Personel - İşçi Ayrımı

VI. Kamu Görevlilerinin Tâbi Olduğu Hukukî Rejim

VII. Devlet Memurları Kanununa Göre Memurluk Mesleği, Memurluk Sınıfları ve Kadrolar

VIII. Memurluğa Giriş

IX. Memurların Değerlendirilmesi ve İlerlemesi

X. Memurluk Statüsünde Kısıntı Yapan Haller

XI. Memurluğun Sona Ermesi

XII. Memurların Tâbi Olduğu Yükümlülükler ve Yasaklar

XIII. Memurların Hakları

XIV. Memurların Disiplin Rejimi

XV. Memurlar Hakkında Ceza Kovuşturması

XVI. Memurların Hukukî Sorumluluğu

I. GENEL OLARAK

“Kamu Görevlisi” Teriminin Değişik Anlamları.- “Kamu görevlisi (*agent public*)” terimi en geniş, geniş, dar ve en dar olmak üzere dört değişik anlamda kullanılmaktadır.

1. En Geniş Anlamda Kamu Görevlisi¹: Kamu Personeli.- “En geniş anlamda kamu görevlisi (*agent public au sens le plus large*)” kavramı kamu sektöründe çalışan bütün kişileri kapsar². Bütün kamu tüzel kişilerinde (devlet, mahallî idareler, kamu kurumlarında) gerek kamu hukukuna, gerekse özel hukuka tâbi olarak çalışan, memur, sözleşmeli personel veya işçi statüsünde olsun, herkes “en geniş anlamda kamu görevlisi” kavramına dâhildir³. En geniş anlamda kamu görevlisi kavramı için “kamu personeli” tabiri kullanılabilir. Ancak böylesine geniş anlamda bir kamu görevlisi kavramı, hukuk alanında kullanılamaz. Çünkü hukukî açıdan önemli olan, bu personelin tâbi olduğu hukukî rejimdir. Farklı hukukî rejime tâbi olan personelin, aynı kategori altında tasnif edilmesinin hukuk açısından sağlayacağı bir yarar yoktur.

2. Geniş Anlamda Kamu Görevlisi⁴.- “Geniş anlamda kamu görevlisi (*agent public au sens large*)” kavramı, kamu tüzel kişilerinde görev yapan ve kamu hukuku rejimine tâbi olan bütün kişileri kapsar. Bu kavramın içine özel hukuka tâbi olarak çalışan işçiler girmez. Ama onların dışında kamu tüzel kişilerinde kendilerine kamu hukuku uygulanan bütün çalışanlar bu kavramın içine girer. Örneğin devlet başkanı, başbakan ve bakanlar⁵, milletvekilleri, belediye başkanları⁶, belediye meclis üyeleri, il genel meclisi üyeleri, muhtarlar, köy ihtiyar meclisi üyeleri⁷, “geniş anlamda kamu görevlisi” kavramına dâhildir; çünkü bunlara da kamu hukuku uygulanmaktadır.

3. Dar Anlamda Kamu Görevlisi⁸.- “Dar anlamda kamu görevlisi (*agent public au sens stricte*)”, kamu tüzel kişilerinde meslekî bir sıfatla ücretli bir iş yapan ve kamu hukuku rejimine tâbi olan bütün personeldir⁹. Bu tanımda geçen “meslekî sıfatla (*à titre professionnel*)” iş yapma kavramının altını çizmek ge-

1. *Latissimo sensu* kamu görevlisi.

2. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.283.

3. *Ibid.*

4. *Lato sensu* kamu görevlisi.

5. Nitekim Yargıtay bakanların kamu görevlisi olduğuna karar vermiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 14 Eylül 1983 Tarih ve E.1980/1714, K.1983/803 Sayılı Karar, *Yargıtay Kararlar Dergisi*, Cilt IX, Kasım 1983, s.1587’den nakleden Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.801).

6. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.24; Gustave Peiser, *Droit administratif: fonction publique...*, Paris, Dalloz, 1977, s 1.

7. Nitekim Yargıtay “yargı yolu yönünden muhtar ve ihtiyar meclisi üyelerinin kamu görevlisi olduklarından kuşku bulunmadığı”na karar vermiştir (Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesi, 27 Şubat 1990 Tarih ve E.1989/11357, K.1990/1776 Sayılı Karar, nakleden: Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.801). Uyuşmazlık Mahkemesi de “Başbakan, Yardımcısı ve Genelkurmay Başkanı görev ve yetkileri yasalarla belirlenmiş, devlet yönetiminin üst kademesinde bulunan kamu görevlileridir” demiştir (Uyuşmazlık Mahkemesi, 15 Kasım 1991 Tarih ve E.1991/34, K.1991/36 Sayılı Karar, *Resmî Gazete*, 13 Ocak 1992, Sayı 21110, s.19; Nakleden: Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.801).

8. *Stricto sensu* kamu görevlisi.

9. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.7: (“*l’ensemble des personnels qui, occupant à titre professionnel un emploi salarié dans les services des personnes publiques, sont soumis à un statut de droit public*”).

III. KAMU GÖREVLİSİ TÜRLERİ: MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİ (MEMUR VE MEMUR OLMAYAN KAMU GÖREVLİSİ AYRIMI)

Dar anlamda kamu görevlisi tanımını yukarıda gördük. Dar anlamda kamu görevlisi, bir kamu tüzel kişisi tarafından bir kamu hukuku bağı ile istihdam edilen görevlilerdir. Ancak kamu görevlisi bu şekilde tanımlanırsa birden fazla kamu görevlisi kategorisi ortaya çıkmaktadır. Bu kategorilerin içinde en önemlisi “memurlar”dır. Ancak memurlar dışında bir kamu tüzel kişisi tarafından bir kamu hukuku bağı ile istihdam edilen kamu görevlileri de vardır. Bunlara Türkiye’de “diğer kamu görevlileri”, Fransa’da ise “memur olmayan kamu görevlileri (*agents publics non fonctionnaires*)” denir. Dolayısıyla kamu görevlileri “memurlar (*fonctionnaires*)” ve “diğer kamu görevlileri (yani memur olmayan kamu görevlileri [*agents publics non fonctionnaires*])” olmak üzere ikiye ayrılır. İşte burada kamu görevlisi türlerini, memurlar ile diğer kamu görevlilerinin (yani memur olmayan kamu görevlilerinin) birbirinden nasıl ayrıldığını göreceğiz. Önce Fransa’da, sonra da Türkiye’de bu ayrımın nasıl yapıldığını görelim.

A. FRANSA’DA MEMUR-MEMUR OLMAYAN KAMU GÖREVLİSİ AYRIMI⁷⁸

Fransa’da kamu görevlileri, “memurlar (*fonctionnaires*)” ve “memur olmayan kamu görevlileri (*agents publics non fonctionnaires*)” olmak üzere ikiye ayrılır.

Fransa’da *memur (fonctionnaire)*, *devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde daimî göreve*⁷⁹, *asaleten atanmış*⁸⁰ kamu görevlisi olarak tanımlanmaktadır⁸¹. Tanımdan anlaşılacağı üzere, “memur” da bir “kamu görevlisi”dir. O halde bir görevlinin kamu görevlisi sayılabilmesi için gerekli şartlar, memurlar için de geçerli şartlardır. Yani memurların da bir kamu tüzel kişisi tarafından istihdam edilmesi ve bir kamu tüzel kişisine bir kamu hukuku bağı ile bağlı olmaları gerekir. Biz burada herhangi bir çalışanın memur olması şartlarını değil, bir kamu görevlisinin memur olması şartlarını gördüğümüz için, burada ayrıca kamu görevlisi olma şartlarına değinmiyoruz.

Yukarıdaki memur tanımına göre, bir kamu görevlisinin memur niteliğini kazanabilmesi için şu şartları yerine getirmesi gerekir:

78. Peiser, *Droit administratif: fonction publique...*, *op. cit.*, s.4-6; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.49-67; De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.20-28; Plantey, *op. cit.*, c.I, s.18-56.

79. *Emploi permanent*.

80. *Titularisé*.

81. Bu tür tanımlar için bkz.: Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.50; Peiser, *Droit administratif: fonction publique...*, *op. cit.*, s.5; De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.21; Plantey, *op. cit.*, c.I, s.22.

şında sözleşmeli personel için özel kurallar içeren birçok kanun ve kanun hükmünde kararname mevcuttur¹¹⁰.

Gözübüyük ve Tan'ın gözlemledikleri gibi günümüzde Türkiye'de sözleşmeli personel ile memur arasındaki fark giderek azalmıştır. Gerçi sözleşmeli personel görev süresi bakımından memurdan farklıdır. Sözleşmeli personel ile belirli bir süre için sözleşme akdedilir. Ancak sözleşmelerin sürekli yenilenerek uzatılması nedeniyle sözleşmeli personel, bu bakımdan da memurlara benzetilmektedir.

Nihayette sözleşmeli personelin hukukî durumu kanun, (9 Temmuz 2018'den önce kanun hükmünde kararname), Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, Cumhurbaşkanlığı kararı (9 Temmuz 2018'den önce Bakanlar Kurulu kararı), yönetmelik ve tip sözleşmeler ile düzenlenmekte ve bunlarda hüküm bulunmaması hâlinde Devlet Memurları Kanununun uygulanacağı öngörülmektedir. Bu nedenle, sözleşmeli personelin durumu da, memurların durumu gibi, büyük ölçüde, kanunî ve nizamî bir durum, yani statüer bir durum hâline gelmiştir¹¹¹. Bununla birlikte sözleşmeli personel bir sözleşme ile çalıştırıldığından, memurlar gibi iş güvencesine sahip değildir. Keza idarenin sözleşmeli personele memurlardan farklı bir ücret ödemesi de mümkündür.

IV. KAMU GÖREVLİLERİNİN HUKUKÎ STATÜSÜ

Bibliyografya.- Plantey, *op. cit.*, c.I, s.57-81; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.67-74; De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.23-28; Peiser, *Droit administratif: fonction publique...*, *op. cit.*, s.6-7; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.292-293; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *Manuel*, *op. cit.*, s.309-314.

Burada kamu görevlilerinin durumunun hukukî niteliğini inceleyeceğiz. Yukarıda gördüğümüz gibi kamu görevlileri “memur” niteliğinde olabileceği gibi “sözleşmeli personel” niteliğinde de olabilmektedir. Memurlar, atama işlemiyle, sözleşmeli personel ise bir sözleşmeyle göreve başlamaktadır. Bu nedenle bunların hukukî statüsü arasında bazı farklılıkların olması normaldir. O nedenle biz önce memurların hukukî statüsünü, sonra da sözleşmeli personelin statüsünü göreceğiz. Ancak öncelikle belirtelim ki, sadece memurlar değil, sözleşmeli personel de kamu görevlisi niteliğindedir. Bunların sözleşmeleri özel hukuk sözleşmesi değil, idarî sözleşmedir. Dolayısıyla gerek memurlara, gerekse sözleşmeli personele idare hukuku uygulanır ve bunların uyuşmazlıklarına idarî yargıda bakılır. Dolayısıyla bütün kamu görevlilerinin durumu bir “kamu hukuku durumu (*situation de droit public*)”dur¹¹². Şimdi memurların ve sözleşmeli personelin hukukî durumunu görelim.

110. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.810-811.

111. *Ibid.*, c.I, s.811.

112. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *Manuel*, *op. cit.*, s.310;

vs.) bu nitelikte olmadığına göre, bunlar ile idare arasında yapılan sözleşme İş Kanununa tâbi iş (hizmet) akdidir.

VI. DEVLET MEMURLARI KANUNUNA GÖRE MEMURLARIN TÂBİ OLDUĞU HUKUKÎ REJİM

Yukarıda gördüğümüz gibi, 14 Temmuz 1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4'üncü maddesinin A bendine göre memur, “*mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen aslî ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilen*” kamu görevlileridir. Yine yukarıda açıkladığımız gibi, memurlar tek taraflı bir idarî işlem olan atama işlemiyle görevlerine başlarlar. Türkiye’de memurların tâbi olduğu hukukî rejim ayrıntılarıyla 14 Temmuz 1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda düzenlenmiştir. Biz de memurların tâbi olduğu hukukî rejimi, memurluk mesleği, memurluk sınıfları, kadrolar, memurların göreve girişi, görevde ilerlemeleri, hakları, yükümlülükleri, görevlerinin sona ermesi bakımından ayrıntılarıyla inceleyeceğiz. Bu incelemeler uzunca bir yer kaplayacağından biz aşağıda bunların her birine ayrı bir başlık verip incelemeyi uygun buluyoruz. Ama önce Devlet Memurları Kanunu hakkında bilgi vermeyi uygun buluyoruz:

Devlet Memurları Kanunu.- 14 Temmuz 1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, Türkiye’de bütün memurların “genel statüsü (*statut général*)” niteliğindedir.

Kapsamı.- Devlet Memurları Kanununun kapsamı bu Kanunun 1’inci maddesinde saptanmıştır. Bu maddeye göre “bu Kanun, Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar, İl Özel İdareleri, Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinde çalışan memurlar hakkında uygulanır”.

Kapsam Dışı.- Devlet Memurları Kanununun 1’inci maddesine göre, “Anayasa Mahkemesi üye ve yedek üyeleri ile raportörleri; hakimlik ve savcılık mesleklerinde veya bu mesleklerden sayılan görevlerde bulunanlar, Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ve Sayıştay savcı ve yardımcısı, Üniversitelerin..., Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün öğretim üye ve yardımcısı, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri, Genelkurmay Mehtaran Bölüğü Sanatkarları, Devlet Tiyatrosu ile Devlet Opera ve Balesi ve Belediye Opera ve tiyatroları ile şehir ve belediye konservatuvar ve orkestralarının sanatkar memurları, uzman memurları, uygulamacı uzman memurları ve stajyerleri; Spor-Toto Teşkilatında çalışan personel; subay, astsubay, uzman çavuş ve uzman jandarmalar ile Emniyet Teşkilatı mensupları *özel kanunları hükümlerine tâbidir*”.

lendirilen güvenlik korucuları, emekli olduktan sonra çalışabilirler ve bundan dolayı emekli maaşları kesilmez.

Mülga Düzenleme.- Emekli Sandığı Kanununun mülga 99’uncu maddesine göre emekli aylığı alan kişilerin tekrar memurluk statüsüne girmeleri durumunda bunların emekli aylıkları kesilir.

XII. MEMURLARIN TÂBİ OLDUĞU YÜKÜMLÜLÜKLER VE YASAKLAR

Bibliyografya.- Onar, *op. cit.*, c.II, s.1170-1188; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.860-868; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.637-685; Günday, *op. cit.*, s.602-625; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.283-304; De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.95-107; Plantey, *op. cit.*, c.I, s.399-531; Peiser, *Droit administratif: fonction publique...*, *op. cit.*, s.17-18.

Memurluk statüsüne giren bir kişi, artık normal vatandaşlardan farklı olarak birtakım yükümlülükler ve yasaklara tâbi olur. Burada önce (A) yükümlülükleri, sonra da (B) yasakları göreceğiz. Memurların yükümlülüklerine “müspet borçlar”³⁴⁵; yasaklara da “menfi borçlar”³⁴⁶ denebilir. “Yükümlülükler” veya “müspet borçlar” memurlara bir şey yapma yükümlüğü yükler; “menfi borçlar” ise onların bir şey yapmamalarını gerektirir; diğer bir ifadeyle bir şey yapmalarını yasaklar.

A. MEMURLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Memurlar Anayasaya ve kanunlara sadık olmalı, tarafsızlıklarını korumalı, hiyerarşik üstlerine itaat etmeli, kedilerine verilen hizmeti şahsen ve kesintisiz olarak görmeli, mal bildiriminde bulunmalı, kıyafet kurallarına uymalı, görev yerinde oturmalı, kendisine verilen araç ve gereçleri görev bitince geri vermeli-dir. Şimdi memurların bu yükümlülüklerini biraz daha yakından görelim:

1. Anayasaya ve Kanunlara Sadakat Ödevi³⁴⁷

Anayasamızın 129’uncu maddesinin ilk fıkrası, “*memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasaya ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler*” demektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu da 6’ncı maddesinde “Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatla uygulamak zorundadırlar” demiştir. Ayrıca aynı madde, devlet memurlarının aslî memuriyete atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurumlarınca

345. Onar, *op. cit.*, c.II, s.1170.

346. *Ibid.*, s.1175.

347. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.860; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.637-638; Günday, *op. cit.*, s.602.

ödeme adı altında çeşitli zam ve tazminatlar verilmektedir. Örneğin “iş güçlüğü zammı”, “iş riski zammı”, “eleman teminindeki güçlük zammı”, “malî sorumluluk zammı”, “özel hizmet tazminatı”, “eğitim ve öğretim tazminatı”, “üniversite ödeneği”, “yabancı dil tazminatı” vs.

Memurlara yapılan bu ek ödemeler nedeniyle memurların maaşlarının, gösterge tablosundaki rakam ile katsayının çarpımı yoluyla hesaplanması mümkün değildir.

G. YOLLUK HAKKI⁴²⁶

Yurt içinde veya dışında geçici olarak görevlendirilen veya görev yerleri değiştirilen memurlara yol ve taşınma giderlerini karşılamak üzere “yolluk” ödenir (DMK, m.177).

H. DİĞER SOSYAL HAKLAR⁴²⁷

Devlet memurları, tedavi yardımı, aile yardımı, doğum ve ölüm yardımı gibi değişik sosyal haklardan da yararlandırılır.

XIV. MEMURLARIN DİSİPLİN REJİMİ

Bibliyografya.- Onar, *op. cit.*, c.II, s.1118-1199; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.882-895; Giritli et al., *op. cit.*, s.749-766; Günday, *op. cit.*, s.627-633; Yayla, *op. cit.*, s.286-293; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.330-361; De Laubadère, *Traité de droit administratif, op. cit.*, c.II, s.97-107; Plantey, *op. cit.*, c.I, s.479-531; Peiser, *Droit administratif: fonction publique..., op. cit.*, s.18-19.

“Disiplin suçu (*faute disciplinaire*)” memurun göreviyle ilgili kusurlu bir fiildir. “Disiplin rejimi (*régime discipline*)” memurların disiplin suçlarını cezalandırmaya (*répression*) yönelik bir rejimdir⁴²⁸. Disiplin rejimi önleyici değil, “cezalandırıcı (bastırıcı, *répressive*)”dır; Ancak disiplin cezası korkusu, memurları gerektiği gibi davranmaya da sevk ettiği için “önleyici (*pré-ventive*)” bir etkiye de sahiptir⁴²⁹.

A. DİSİPLİN HUKUKU-CEZA HUKUKU İLİŞKİSİ

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.330-331; De Laubadère, *Traité de droit administratif, op. cit.*, c.II, s.97-99; Plantey, *op. cit.*, c.I, s.480-483; Onar, *op. cit.*, c.II, s.1188-1190.

Disiplin hukuku ve ceza hukuku birbirine benzer. Çünkü her ikisi de kişilerin kusurlu davranışlarını cezalandırmaya yöneliktir. Ancak aralarında bazı önemli farklılıklar vardır. Şöyle ki:

426. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.876; Giritli et al., *op. cit.*, s.699-700.

427. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.876-877; Giritli et al., *op. cit.*, s.700-711

428. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.330.

429. *Ibid.*

cezası, memurun ceza hukuku anlamında bir suç işlemesinden dolayı verilmişse ve bu suç genel affa uğramışsa, disiplin cezası da ortadan kalkar⁶⁰⁶. Zira bu durumda, disiplin cezası, ceza hukuku anlamında cezanın ek bir sonucudur ve genel af hem suçu, hem de cezayı bütün hüküm ve sonuçlarıyla silmektedir.

XV. MEMURLAR HAKKINDA CEZA KOVUŞTURMASI

Bibliyografya.- Onar, *op. cit.*, c.II, s.1201-1203; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.895-913; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.766-783; Günday, *op. cit.*, s.619-625.

Memurların Korunması İhtiyacı.- Memurlar kendi menfaatlerini değil, kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla hareket ederler. Kamu yararı ise birçok durumda özel kişilerin yararlarıyla çatışır. Neticede memurların kamu yararını gerçekleştirmek için yaptığı eylem ve işlemler, bireylerin özel menfaatlerine dokunur. Özel menfaatlerini korumak isteyen kötü niyetli bireyler, sırf bu nedenle görevini yapan ve kamu yararını koruyan memur hakkında birtakım haksız şikâyetlerde bulunup, onun hakkında dava açılmasını sağlayarak onu taciz etmek isterler. Asıl amaçları memurların dürüst olmasını sağlamak değil, kamu yararını korumaya çalışan memurları korkutmak ve sindirmektir. Memurlar hakkında normal vatandaşlar hakkında olduğu gibi kolayca dava açılması mümkün olursa, memurlar hakkında birçok dava açılacak, memurlar bu davalarla rahatsız edilecek, bu davalarla korkutulacak, hiç olmazsa dava masraflarıyla rahatsız edilecektir. Böyle bir durumda ise, memurlar korkarak, görev ve yetkilerini kullanmaktan çekinebileceklerdir. Bundan ise kamu zarar görür. İşte bu nedenle her hukuk sistemi memurları az çok özel olarak korumak yoluna gitmiştir.

İsnat ve İftiralara Karşı Koruma.- Türk hukuk sistemi de memurları bu amaçla korumaya çalışmaktadır. Öncelikle belirtelim ki, Devlet Memurları Kanununun 25'inci maddesi, memurları asılsız isnat ve iftiralara karşı korumak amacıyla şu hükmü getirmiştir: “Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetler, garaz veya mücerret hakaret için, uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı ve soruşturma veya yargılamanın tabii olduğu kanuni işlem sonucunda bu isnat sabit olmadığı takdirde, merkezde bu memurun en büyük amiri, illerde valiler, isnatta bulunanlar hakkında kamu davası açılmasını Cumhuriyet savcılığından isterler”. 2 Aralık 1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanununun 15'inci maddesinde de benzer bir hüküm getirilmiştir: “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin garaz, kin veya mücerret hakaret için uydurma bir suç isnadı suretiy-

606. De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.99. Örneğin Danıştay memuriyetten çıkarma kararı, sadece mahkûmiyet kararına dolayısıyla verilmiş ise, mahkûmiyet kararına esas olan suçun genel affa uğraması durumunda memuriyetten çıkarılma cezasının da bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkacağına karar vermiştir (Devlet Şurası Deavi Daireleri Hususi Heyeti, 83/39 Sayılı Kararı, *Kararlar Mecmuası*, Sayı 6, s.20. nakleden: Onar, *op. cit.*, c.II, s.1190).

Hazırlık soruşturması sırasında hâkim kararı alınmasını gerektiren hususlar-
da; Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel
Sekreteri, Bakan yardımcıları ve valiler için Yargıtayın ilgili ceza dairesine,
kaymakamlar için il asliye ceza mahkemesine, diğerleri için ise genel hükümlere
göre yetkili ve görevli sulh ceza hâkimine başvurulur.

Yetkili ve Görevli Mahkeme.- 4483 sayılı Kanunun 13'üncü maddesine
göre “davaya bakmaya yetkili ve görevli mahkeme, genel hükümlere göre yet-
kili ve görevli mahkemedir. Ancak Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Tür-
kiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcıları ve valiler için
yetkili ve görevli mahkeme Yargıtayın ilgili ceza dairesi, kaymakamlar için ise
il ağır ceza mahkemesidir”.

XVI. MEMURLARIN HUKUKÎ SORUMLULUĞU

Bibliyografya.- Onar, *op. cit.*, c.II, s.1203-1211; Giritli et al., *op. cit.*, s.787-798;
Günday, *op. cit.*, s.625-627; Plantey, *op. cit.*, c.II, s.988-1021; Chapus, *Droit administra-
tif général*, *op. cit.*, c.I, s.1383-1402; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I,
s.953-974; Long et al., *op. cit.*, s.8-15; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.551-577; Rivero,
op. cit., s.272-277; Vlachos, *op. cit.*, s.213-217; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.484-485;
De Forges, *op. cit.*, s.311-317.

Memurların görevlerini yerine getirirken kusurlu eylem ve işlemleriyle
hem idareye, hem de idare edilenlere zarar vermeleri mümkündür. O hâlde
memurun hukukî sorumluluğunu (buna malî sorumluluk da denmektedir⁶¹⁵),
“idareye karşı sorumluluğu” ve “idare edilenlere karşı sorumluluğu” olmak
üzere ikiye ayırıp inceleyebiliriz.

A. MEMURUN İDAREYE KARŞI HUKUKÎ SORUMLULUĞU

Devlet Memurları Kanununun “kişisel sorumluluk ve zarar” başlıklı 12'nci
maddesine göre “devlet memurları, görevlerini dikkat ve itina ile yerine getir-
mek ve kendilerine teslim edilen devlet malını korumak ve her an hizmete hazır
halde bulundurmak için gerekli tedbirleri almak zorundadırlar. Devlet memu-
runun kasit, kusur, ihmâl veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu
zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır. Zarar-
ların ödetirilmesinde bu konudaki *genel hükümler* uygulanır. Ancak fiilin
meydana geldiği tarihte en alt derecenin birinci kademesinde bulunan memurun
brüt aylığının yarısını geçmeyen zararlar, kabul etmesi halinde disiplin amiri
veya yetkili disiplin kurulu kararına göre ilgili memurca ödenir”.

Maddeden de açıkça görüleceği üzere, memur idareye verdiği zararlardan
dolayı *genel hükümlere* göre sorumludur. Buradaki genel hükümlerden özel
hukuk, yani borçlar hukuku anlaşılır. Dolayısıyla idare, memurun kendisine
verdiği zararı cebri icra yetkisini kullanarak (örneğin memurun maaşından ke-

615. Örneğin Giritli et al., *op. cit.*, s.787; Günday, *op. cit.*, s.625.

Bölüm 19

KAMU MALLARI

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.369-540, 683-782; De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.117-267; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.25-58; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.538-555; Dupuis ve d Guédon, *op. cit.*, s.329-339; Onar, *op. cit.*, c.II, s.1285-1438; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.931-1017; Aydın Gülan, “Kamu Malları”, in Özay, *op. cit.*, s.579-643; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.835-945; Günday, *op. cit.*, s.249-285; Yayla, *op. cit.*, s.315-347; Zabunoğlu, *op. cit.*, c.I, s.567-605; Atay, *op. cit.*, s.791-807; Yaşar, *op. cit.*, s.363-427; Yıldırım *et al.*, *op. cit.*, s.315-358; Akylmaz, Sezginer ve Kaya, *op. cit.*, s.631-645; Akın Düren, *İdare Malları*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975; Sadık Kırbaş, *Devlet Malları*, Ankara, Birlik Yayıncılık, 1985; Pertev Bilgen, *İdare Hukuku Ders Notları: İdare Malları*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1995; Aydın Gülan, *Kamu Mallarının Yararlanma Usûllerinin Tâbi Olduğu Hukukî Rejim*, İstanbul, 1999.

İdare üstlendiği kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için *personelle* ihtiyaç duyduğu gibi, *eşyaya* yani taşınır ve taşınmaz mallara da ihtiyaç duyar. Taşınır ve taşınmaz mallara sahip olmadan idarenin üstlendiği kamu hizmetlerini yerine getirebilmesi mümkün değildir. İşte bu nedenle idare hukuku kitaplarında “kamu malları” şeklinde bir konu bulunmaktadır. Türk idare hukuku kitaplarında bu konuda en yaygın olarak kullanılan terim “kamu malları”dır¹. Ancak bu tabir dışında “kamu hizmeti eşyası”², “devlet malları”³, “âmme emlâki”⁴, “idare malları”⁵ gibi terimler de kullanılmaktadır. Keza kanunlarda ve mahkeme kararlarında “devlet emlâki”, “millî emlâk”, “hazine malları” gibi terimler de kullanılmaktadır⁶. Fransız idare hukukunda da bu konuda, “*biens publiques* (kamu malları)”⁷, “*domaine public* (kamu emlâki)”⁸, “*domaine* (emlâk)”⁹ gibi terimler kullanılmaktadır.

1. Örneğin, Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.931; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.835.

2. Onar, *op. cit.*, c.II, s.1285.

3. *Ibid.*, s.1287.

4. *Ibid.*, s.1311.

5. Akın Düren, *İdare Malları*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975; Pertev Bilgen, *İdare Hukuku Ders Notları: İdare Malları*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1995.

6. Karatepe, *op. cit.*, s.186; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.932.

7. Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.329.

8. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.369.

9. Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.25.

KUTU 19.1: “*Domaine public*” Terimi.- “Kamu malı” teriminin Fransızcası “*domaine public*”tir. Fransızca “*domaine*”, Türkiye’de bazı kişilerin sandığı gibi “alan” veya “saha” demek değil, “bir malik tarafından sahip olunan toprak (*terre possédée par un propriétaire*)”¹⁰ demektir. Fransızca “*domaine*” kelimesi orta çağda ortaya çıkmıştır ve Latince genel olarak mülkiyet anlamına gelen “*dominium*” kelimesinden türemiştir¹¹. Buna göre kelime olarak “*domaine public*”, “kamunun mülkiyetinde bulunan toprak” anlamına gelir. “*Domaine*” bir toprak parçası, bir arazi veya bunların üzerindeki yapılarıdır, yani bir gayrimenkuldür. Bu nedenle “*domaine public*” terimini Türkçeye “kamu malları” diye çevrilmesi, “mal” kelimesi menkul malları da kapsadığı için aslında isabetli değildir. “Kamu emlakı” terimi bu açıdan “*domaine public*” için daha doğru bir çeviridir. Zira “emlak” kelimesi gayrimenkul malları anlatır¹².

Bu bölümde inceleyeceğimiz kamu mallarına ilişkin kurallar, aslında medenî hukukun “eşya hukuku (*droit des biens*)” kısmına tekabül etmektedir. Bundan yola çıkan bazı yazarlar, idare hukukunun kamu mallarını incelediği kısmına “eşya idare hukuku (*droit administratif des biens*)” demektedirler¹³.

Biz bu bölümde kamu mallarını aşağıdaki plân dâhilinde inceleyeceğiz.

PLÂN:

- I. Mal Kavramı ve Çeşitleri
- II. Kamu Malı Kavramı ve Tanımı (Bir Malın Kamu Malı Sayılabilmesi İçin Gerekli Şartlar)
- III. Kamu Mallarının Tasnifi
- IV. İdarenin Kamu Malları Üzerindeki Hakkının Niteliği
- V. Kamu Malı Niteliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi
- VI. Kamu Mallarıyla İlgili Dönüşümler: Kamu Mallarında Mülkiyet Devri ve Tahsis Değişiklikleri
- VII. Kamu Mallarının Sınırlarının Tespiti
- VIII. Kamu Mallarının Korunması Rejimi
- IX. Kamu Mallarının Kullanılması
- X. Kamu Tüzel Kişilerinin Özel Malları
- XI. İdarenin Mal Edinme usûlleri
- XII. Kamulaştırma

Şimdi bu plâna göre sırasıyla konularımızı görelim:

I. MAL KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ

“Kamu malları” kavramında geçen “mal” kavramı özel hukuktaki maldan başka bir şey değildir. O nedenle burada önce mal kavramını özel hukuka göre açıklamak gerekir.

10.Bu tanım, *Le Petit Robert*’den aynen alınmıştır. Bkz.: *Dictionnaire de la langue française* (rédaction dirigée par A. Rey et J. Rey-Debove), Paris, Le Robert, 1991, s.565. Hukuk Fransızcası değil, genel Fransızca sözlüğü olan bu sözlüğe göre bile “*domaine*” kelimesinin ilk ve günlük anlamı budur. *Le Petit Robert*’e göre “*domaine*” kelimesi sadece figüratif olarak “saha, alan (*sphère*)” anlamına gelir.

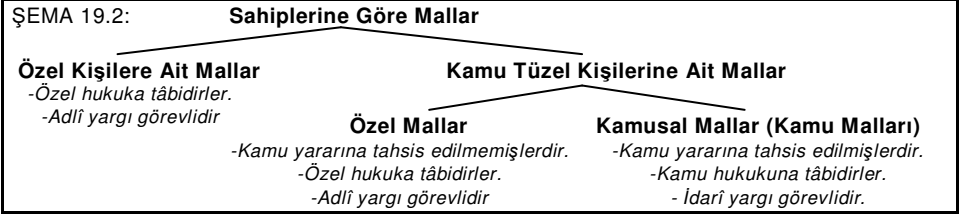
11.Guillaume Leyte, “*Domaine*”, in D. Alland ve S. Rials (eds), *Dictionnaire de la culture juridique*, Paris, PUF, s.406 (406-410).

12.Emlak, “ev, tarla, bağ, bahçe vesaire gibi sahip olunan mal, mülk” demektir (Devellioğlu, *op. cit.*, s.260).

13. De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.117;

çası “kamu tüzel kişilerinin kamu hukukuna tâbi malları” anlaşılmalıdır. Kamu tüzel kişilerinin özel mallarını da kapsama dâhil etmek istiyorsak, o zaman uzun uzun “kamu tüzel kişilerinin malları” veya “kamuya ait mallar” ifadelerini kullanacağız.

Sahiplerine göre mal çeşitlerini şema hâlinde şöyle gösterebiliriz:

Özel kişilere ait mallar kamu tüzel kişilerinin özel malları ve kamu tüzel kişilerinin kamusal malları arasındaki farkları şu şekilde özetleyebiliriz:

TABLO 19.1: SAHİPLERİNE GÖRE MAL ÇEŞİTLERİ ARASINDAKİ FARKLAR

	Özel Kişilerin Malları	Kamu Tüzel Kişilerinin Özel Malları	Kamu Tüzel Kişilerinin Kamusal Malları (Kamu Malları)
Tahsis Edildikleri Amaç	Özel Yarar	Tahsis Yok	Kamu Yararı
Tâbi Oldukları Hukukî Rejim	Özel Hukuk	Özel Hukuk	Kamu Hukuku
Tâbi Oldukları Yargı Düzeni	Adlî Yargı	Adlî Yargı	İdarî Yargı

II. KAMU MALI KAVRAMI VE TANIMI (BİR MALIN KAMU MALI SAYILABİLMESİ İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR)

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.372-419; De Laubadère, *Traité de droit administratif, op. cit.*, c.II, s.120-135; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.331-333; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.27-29; Long *et al.*, *op. cit.*, s.517-524; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.538-539.

Yukarıda kamu tüzel kişilerinin mallarının kamusal malları (=kamu malları) ve özel malları olmak üzere ikiye ayrıldığını gördük. Ve yine gördük ki, kamu malları kamu hukukuna tâbidir ve bunlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar idarî yargıda karara bağlanır. Oysa kamu tüzel kişilerinin özel malları özel hukuka tâbidir ve bunlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar adlî yargıda çözümlenir. Peki ama “kamu malı” ne demektir? Hangi mallar kamu malıdır?

Anayasamızda veya kanunlarımızda yapılmış bir “kamu malı” tanımı yoktur¹⁷. O hâlde kamu malını nasıl tanımlayabiliriz? Kamu mallarını kamu malı olmayan mallardan nasıl ayırt edebiliriz? Diğer bir ifadeyle, kamu malı ile kamu malı olmayan mallar arasında hangi farklar vardır? Kısacası bir malın kamu malı olması için taşıması gereken şartlar nelerdir?

17. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.932.

Biz “kamu malı (*domaine public*)” tanımı konusunda doğrudan doğruya Fransız doktrininde yapılmış tanımdan yararlanacağız. Bugün Fransa’da doktrinde üzerinde uzlaşmış bir kamu malı tanımı vardır ve bu tanım yargı içtihatları tarafından da izlenmektedir¹⁸ ve bazı kanunlar da bu tanımı kullanmaktadır.

Fransa’da kamu malı tanımı Fransız Medenî Kanunu Reform Komisyonunun (*Commission de réforme du code civil*) 1947 yılında hazırladığı projede yapılmıştır¹⁹. Tanım kısaca şöyledir:

TANIM 1: *Kamu malları*, kamunun doğrudan kullanımına veya özel düzenlemelerle bir kamu hizmetine tahsis edilen kamu tüzel kişilerine ait mallardır²⁰.

Tanımda geçen “kamunun doğrudan kullanımına veya bir kamu hizmetine tahsis” şartlarını tek bir şart olarak “kamu yararına tahsis” şartı olarak ifade edebiliriz. O hâlde daha kısa bir şekilde kamu mallarını şu şekilde tanımlayabiliriz:

TANIM 2: *Kamu malları*, kamu tüzel kişilerinin kamu yararına tahsis edilmiş olan mallardır.

Bu tanıma göre bir malın, kamu malı sayılabilmesi için şu iki şartı yerine getirmesi gerektiğini söyleyebiliriz:

1. Söz konusu mal, bir kamu tüzel kişinin mülkiyetinde bulunmalıdır.
2. Söz konusu mal, kamu yararına tahsis edilmelidir.

Birinci şarta “kamu mülkiyeti şartı”, ikinci şarta ise “tahsis şartı” ismini verebiliriz.

A. KAMU MÜLKİYETİ ŞARTI: SÖZ KONUSU MAL, BİR KAMU TÜZEL KİŞİSİNİN MÜLKİYETİNDE BULUNMALIDIR²¹

Bir malın bir “kamu malı” olabilmesi için her şeyden önce bir kamu tüzel kişinin²², yani devletin, mahallî idarelerin veya kamu kurumlarının mülkiye-

18. Long *et al.*, *op. cit.*, s.519’da zikredilen kararlar.

19. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.376; De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.125; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.27.

20. De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.125; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.27; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.376; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.330.

21. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.372-384; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.331-332; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.540-541.

22. Malın sahibi olan kamu tüzel kişinin devlet, mahallî idareler veya kamu kurumu olmasının bir önemi yoktur. Burada not edelim ki, Fransa’da 1981 yılına kadar kamu kurumlarının (*établissements publics*) kamu malı sahibi olamayacakları, kamu mallarının sadece devlete ve mahallî idarelere ait olacağı kabul edilmekteydi. Fransız Danıştay 6 Şubat 1981 gününde verdiği *Epp* kararıyla bu içtihadından vazgeçmiş ve kamu kurumlarının da kamu malı sahibi olabileceklerini kabul etmiştir (Conseil d’État, 6 Şubat 1981, *Epp*, RDCE, 1981, s.745). Fransız Danıştay bu içtihadını 21 Mart 1984 tarihli *Mansuy* kararıyla pekiştirmiştir (Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.541).

manda bunların idare ve muhafazasında âmme kudreti söz konusu olmaktadır. Bu itibarla Devlet mallarının ayırımında, idare hukukundan kaynaklanan görüşlerin ölçü alınması gerektiğinden, Dairemizin Medenî Hukukua ağırlık veren 28.12.1979 gün ve 3010/1476 sayılı kararındaki içtihadının (Bkz. Yargıtay Kararlar Dergisi, Cilt 6, 1980, Sayı 7, s.989 vd) örnek bağlayıcılığı kalmamıştır¹¹⁶.

* * *

Kamu Mallarının Hukukî Rejimi: *Domanialité publique*.- Fransız idare hukuku literatüründe kamu mallarının hukukî rejimine “*domanialité publique*” denmektedir¹¹⁷. Bununla kastedilen şey, kamu mallarının içinde bulunduğu kamu hukuku statüsüdür¹¹⁸. Bu statüden kaynaklanan bazı sonuçlar vardır: Örneğin kamu mallarından kaynaklanan uyuşmazlıklar, idarî yargıya tâbidir. Kamu malı niteliğinin kazanılması ve kaybedilmesi, kamu hukuku kurallarına göre olur. Kamu mallarının sınırlarının tespiti kamu hukuku rejimine tâbidir. Kamu malları özel bir koruma rejimine tâbidir. Kamu mallarının kullanılması, kamu hukuku kurallarına tâbidir. Dolayısıyla kamu mallarının hukukî rejimi deyince en az şu dört şey anlaşılır ki, bunlar Fransız idare hukuku kitaplarında kamu mallarının hukukî rejimi başlığının alt başlıkları olarak ele alınırlar¹¹⁹: (1) Kamu malı niteliğinin kazanılması ve kaybedilmesi rejimi; (2) Kamu mallarının sınırlarının tespiti rejimi; (3) Kamu mallarının korunması rejimi; (4) Kamu mallarının kullanılması rejimi. Bu dört konuyu aşağıda izleyen başlıklarda işleyeceğiz. Kamu mallarından kaynaklanan uyuşmazlıkların idarî yargıya tâbi olmasını ayrıca görmeyeceğiz. Çünkü uyuşmazlıklarla ilgili noktalara yeri geldikçe değinilecektir.

V. KAMU MALI NİTELİĞİNİN KAZANILMASI VE KAYBEDİLMESİ

Bibliyografya.- De Laubadère, *Traité de droit administratif, op. cit.*, c.II, s.147-154; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.407-419; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.31-33; Onar, *op. cit.*, c.II, s.1338-1352; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.945-948, Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.871-885.

Burada bir malın kamu malı niteliğini kazanma ve kaybetme hallerini göreceğiz. Önce bu hâlleri şematik olarak göstereyim:

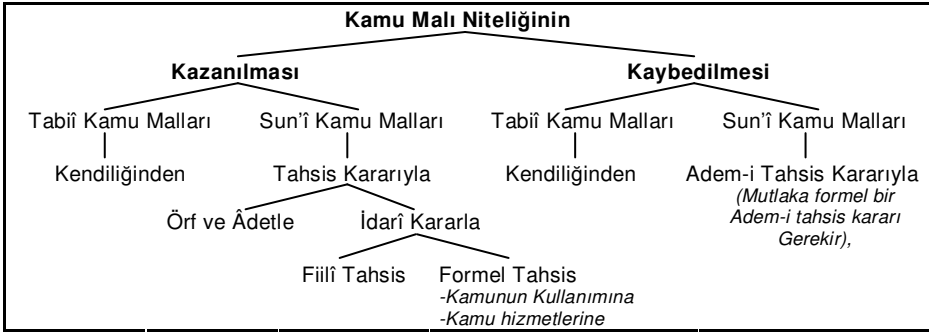
116. Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesi, 20 Mayıs 1985 Tarih E.1985/398, K.1985/5074 Sayılı Karar, *Yargıtay Kararlar Dergisi*, Cilt 9, Sayı 10, s.1454 (Nakleden: Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.865).

117. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.421.

118. *Ibid.*

119. Örneğin bkz.: De Laubadère, *Traité de droit administratif, op. cit.*, c.II, s.143-220; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.421-526; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.31-46.

ŞEMA 19.4: KAMU MALI NİTELİĞİNİN KAZANILMASI VE KAYBEDİLMESİ

Şimdi bu şemadaki plân dâhilinde kamu malı niteliğinin önce kazanılması- nı sonra kaybedilmesi hâllerini inceleyelim.

A. KAMU MALI NİTELİĞİNİN KAZANILMASI

Yukarıda görüldüğü gibi, bir malın kamu malı sayılabilmesi için, şu iki şartı birlikte yerine getirmesi gerekir: (1) Bir kamu tüzel kişisinin mülkiyetinde bulunmak ve (2) kamu yararına tahsis edilmiş olmak. Bu şartlardan birincisi “iktisap işlemi”, ikincisi ise “tahsis işlemi” ile yerine gelir. “İktisap (*acquisition*)”, bir malı bir kamu tüzel kişisinin mal varlığına sokan hukukî işlem (örneğin satın alma, kamulaştırma) veya maddî olay (örneğin gölün kuruması) dır¹²⁰. Biz kamu tüzel kişilerinin mal kazanma yollarını aşağıda (s.945 vd.) inceleyeceğiz. “Tahsis (*affectation*)” ise bir malın, kamu yararı amacına özgülenmesi sonucunu doğuran hukukî işlem veya maddî olaydır¹²¹. Bir mal kamu malı niteliğini kazanırken bu iki aşamadan geçer. Bu aşamalar bazen iç içe geçmiştir; aynı anda olur; bazen de bir birinden ayrılabilir niteliktedir¹²². Ancak her halükârda bu iki aşama, bu iki işlem kamu malı hâline gelme sürecinde mevcuttur. Şimdi malın kamu malı hâline nasıl geldiğini tabiî mallar ve sun’î mallar bakımından ayrı ayrı görelim.

1. Tabiî Kamu Mallarının Kamu Malı Niteliğini Kazanması¹²³

Akarsular, göller, denizler, kıyılar, sahil şeritleri gibi “tabiî kamu malları (*domaine public naturel*)”, sırf bu doğal niteliklerinden dolayı kamu malı niteliğinde sayılırlar. Bunların kamu malı hâline gelmesi kendiliğinden ve otomatik olarak olmuştur ve olmaktadır. Bunun için bir idarî işlemin yapılmasına gerek yoktur¹²⁴. Zaten bu mallar tarihsel olarak kamu malı hâlinde bulunurlar. Ancak

120. De Laubadère, *Traité de droit administratif*, op. cit., c.II, s.148.

121. *Ibid.*

122. *Ibid.*

123. De Laubadère, *Traité de droit administratif*, op. cit., c.II, s.148; Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.II, s.407-409; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, op. cit., s.32.

124. Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, op. cit., s.32.

Komisyonda tespit edilip valiliğin uygun görüşü ile birlikte gönderilen kıyı kenar çizgisi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

Komisyonda çalışma usul ve esasları Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca hazırlanan yönetmelik ile belirlenir”.

Kıyı kenar çizgisinin tespiti işlemi icraî bir idarî işlemdir; bu işleme karşı haliyle menfaatleri zarara uğrayan kişiler idare mahkemesinde iptal davası açabilirler.

İmar Kanunu.- Ayrıca belirtelim ki, belediye sınırları içinde yolların sınır çizgileri “uygulama imar planları” ile belirlenir. 3 Mayıs 1985 tarih ve 3194 sayılı İmar Kanununun 5’inci maddesine göre, “uygulama imar planı, tasdikli halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plan”.

VIII. KAMU MALLARININ KORUNMASI REJİMİ

Bibliyografya.- De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.166-179; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.422-457; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.37-40; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.547-550; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.337-338; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.948-982; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.859-865; Gülan, “Kamu Malları”, in Özay, *op. cit.*, s.607-619; Bilgen, *İdare Malları*, *op. cit.*, s.81-104.

“Kamu mallarının hukukî rejimi (*domanialité publique*)”nin en ayırıcı özelliği bu malların korunması rejiminde (*régime de protection du domaine public*)²⁰⁹ ortaya çıkmaktadır²¹⁰. Kamu malları özel bir şekilde korunmaktadır. Bu korumanın iki amacı vardır: Birinci amaç, kamu mallarının, bu mallara ihtiyaç olduğu sürece kamu malı statüsünde *tutulmalarını* sağlamaktır²¹¹. İkinci amaç ise malların tahsis gayelerine uygun olarak kullanılabilmelerine imkân veren iyi bir maddî durumda *muhafaza edilmelerini* sağlamaktır. Birinci amaç (malları kamu malı statüsünde tutma [*maintien*] amacı), “kamu mallarının devredilmezliği ilkesi”yle sağlanır. İkinci amaç (malları iyi bir maddî durumda koruma [*conservation*] amacı) ise “kamu mallarını koruma kolluğu” ile sağlanır. Şimdi kamu mallarının devredilmezliği ilkesini ve kamu mallarını koruma kolluğunu sırasıyla görelim.

209. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.422.

210. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.870.

211. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.422.

engel olur; işgal edenleri kamu malı üzerinden atabilir³⁴³. Örneğin bir meydana çadır kurup yerleşen kişileri kolluk güçleri meydandan çıkarır. Bazı kanunlarda bu konuda özel hükümler de vardır. Örneğin 1580 sayılı mülga Belediye Kanununun 15'inci maddesinin 11'inci bendi, “yol, meydan, pazar, iskele, köprü ve nehirler gibi umuma ait yerler”i ruhsatsız olarak işgal eden kişileri men etmek görev ve yetkisini belediyelere vermiştir. (b) İkinci olarak idare, 4 Aralık 1984 tarih ve 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunda öngörülen “idarî yoldan” yararlanarak da kamu mallarını işgal edenlere karşı kamu malını koruyabilir. Böyle bir durumda özel veya kamusal malı işgal edilen kamu tüzel kişisi, mahallin en büyük mülkî amirine başvurarak işgalin önlenmesini ve taşınmazın kendisine iadesini isteyebilir. (c) Üçüncü olarak idare, adlî yargıda “tecavüzün menı davası” açarak da sahibi bulunduğu kamusal veya özel malına yapılan tecavüzün önlenmesini isteyebilir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 30 Eylül 1981 tarih ve E.1980/3-175, K.1981/645 sayılı kararıyla, belediyelerin yollar, meydanlar, köprüler ve parklar gibi kamu mallarını işgal eden kişiler hakkında “idarî kararlar alıp bunları re'sen uygulayabileceği gibi, bu mallara yönelik tecavüzleri men etmek gerektiğinde genel mahkemelerde dava açmak hak ve yetkisine sahip” olduğuna karar vermiştir³⁴⁴.

IX. KAMU MALLARININ KULLANILMASI

Bibliyografya.- De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.180-212; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.476-526; Peiser, *Droit administra-tif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.40-46; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.550-553; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.339; Onar, *op. cit.*, c.II, s.1330-1338; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.982-993; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.865-870; Gülan, “Kamu Malları”, *in* Özay, *op. cit.*, s.620-644; Bilgen, *İdare Malları*, *op. cit.*, s.105-127.

Yukarıda gördüğümüz gibi kamu malları kamu yararına tahsis edilmiş mallardır. Dolayısıyla kamu malları kamu tarafından ya doğrudan doğruya, ya da dolaylı olarak kullanılır. İşte burada “kamu mallarının kullanılması (*utilisation du domaine public*)”³⁴⁵ konusunu göreceğiz.

Yukarıda gördüğümüz gibi kamu mallarının bir kısmı kamunun doğrudan kullanımına değil, kamu hizmetlerine tahsis edilmiştir. “Kamu hizmetlerine tahsis edilmiş kamu mallarının kullanımı (*utilisation du domaine public affecté*)”

343. De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.178.

344. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 30 Eylül 1981 Tarih ve E.1980/3-175, K.1981/645 Sayılı Karar, *Yargıtay Kararlar Dergisi*, cilt 7, Sayı 2, s.164 (Nakleden: Bilgen, *İdare Malları*, *op. cit.*, s.101-102).

345. Türk literatüründe buna genellikle “kamu mallarından yararlanma” denmektedir (Örneğin Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.982; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.865; Bilgen, *İdare Malları*, *op. cit.*, s.105-127; Gülan, “Kamu Malları”, *in* Özay, *op. cit.*, s.620-643). Biz bu konuda Fransız literatüründe olduğu gibi “kamu mallarının kullanılması” terimini tercih ediyoruz.

aux services publics)” ile “kamunun doğrudan kullanımına tahsis edilmiş kamu mallarının kullanımı (*utilisation du domaine public affecté à l’usage direct public*)” birbirinden farklı şeylerdir. Bu nedenle bunları ayrı ayrı incelemek gerekir. Ama önce bu konuyu incelerken izleyeceğimiz planı bir şema hâlinde gösterelim:

A. KAMU HİZMETLERİNE TAHSİS EDİLMİŞ KAMU MALLARININ KULLANIMI³⁴⁶

“Kamu hizmetlerine tahsis edilmiş kamu malları (*domaine public affecté aux services publics*)”, yani okul, hastane, valilik, bakanlık, kışla, adliye sarayı, cezaevi gibi kamu hizmeti bina ve tesisleri, bireyler tarafından değil, idare tarafından doğrudan doğruya kullanılır³⁴⁷. Bu tür kamu mallarının bir kısmı sadece idare tarafından kullanılır. Diğer bir kısmını ise bireyler de dolaylı olarak kullanır.

1. Münhasıran İdare Tarafından Kullanım.- Kamu hizmetlerine tahsis edilmiş kamu mallarının bir kısmı sadece idare tarafından kullanılır. Bu binalara ve tesislere kamunun girmesine bile izin verilmez. Örneğin askerî sahalara, kışlalara, emniyet binalarına, bakanlık binalarına, cezaevlerine kamunun girmesine dahi izin verilmez. Kamunun girebildiği hizmet binalarının bir kısmına ise, isteyen herkes giremez; ancak işi olanlar girebilir. Bu tür kamu mallarının sahibi olan kamu tüzel kişisi, buralara kimin ve hangi koşullara uyarak girebileceğini düzenler.

2. Kişiler Tarafından Dolaylı Kullanım.- Kamu hizmetlerine tahsis edilmiş kamu mallarının bir kısmından ise kişiler kullandıkları kamu hizmetleri dolayısıyla yararlanırlar. Örneğin hastalanan kişi, hastanede yatar. Bu durumda aldığı hizmet dolayısıyla bir kamu malı olan hastaneden de yararlanmış olur. Aynı şekilde bir öğrenci, aldığı eğitim hizmeti dolayısıyla bir kamu malı olan okul binasını kullanır. Bir davada taraf olan kişi, adliye sarayına giderek du-

346. De Laubadère, *Traité de droit administratif*, op. cit., c.II, s.182-184; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, op. cit., s.40-41; Chapus, *Droit administratif général*, 476-477.

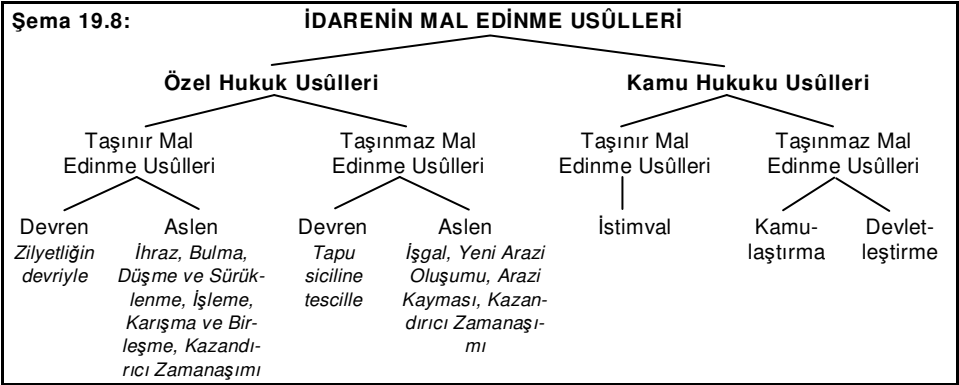
347. De Laubadère, *Traité de droit administratif*, op. cit., s.182-183; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, op. cit., s.40.

den yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir” dediğine göre, buraların doğrudan özel kişilere satışı Anayasamızın bu maddesine aykırı olur.

XI. İDARENİN MAL EDİNME USÛLLERİ

Bibliyografya.- De Laubadère, *Traité de droit administratif, op. cit.*, c.II, s.221-271; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.683-782; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.50-58; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.333-337; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1513-1540; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.996-1017; Giritli et al., *op. cit.*, s.895-945; Günday, *op. cit.*, s.249-285; Pertev Bilgen, *İdare Hukuku Dersleri: Kamulaştırma ve İstimval*, İstanbul, İÜSBF Yayınları, 1995; Meltem Kutlu, *İdari İşlem Olarak Kamulaştırma ve İptal Davası*, İzmir, Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Yayınları, 1992.

İdare üstlendiği kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için taşınır ve taşınmaz mallara ihtiyaç duyar. İdare bu malları çeşitli yollardan edinir. İşte burada “idarenin mal edinme usûlleri”ni göreceğiz. “Edinme (iktisap, kazanma, *acquisition*)” bir malın mülkiyetini elde etmek demektir⁶⁴. Burada “kamu mallarının edinilme usûlleri” değil, “idarenin *mal* edinme usûlleri” diyoruz. Zira burada göreceğimiz usûller, idarenin kamu malları için de, özel malları için de kullanılabilen usûllerdir. Önce idarenin mal edinme usûllerini bir şema hâlinde sınıflandırmaya çalışalım.

Kanımızca şemada görüldüğü gibi idarenin mal edinme usûllerini her şeyden önce “özel hukuk usûlleri” ve “kamu hukuku usûlleri” olmak üzere ikiye ayırabiliriz:

A. ÖZEL HUKUK USÛLLERİ

İdare, özel hukuk usûllerini kullanarak da mal edinebilir. Zira kamu tüzel kişileri de medenî hukuktaki “kişi” kavramına dâhildir; dolayısıyla kamu tüzel kişileri de Medenî Kanunda öngörölmüş usûlleri izleyerek mal iktisap edebilir-

64. *Türk Hukuk Lüğati, op. cit.*, s.157.

XII. KAMULAŞTIRMA

Bibliyografya.- Onar, *op. cit.*, c.III, s.1513-1574; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.996-1015; Giritli *et al.*, *op. cit.*, s.895-937; Günday, *op. cit.*, s.251-281; Yayla, *op. cit.*, s.206-222; Zabunoğlu, *op. cit.*, c.I, s.604-611; Atay, *op. cit.*, s.817-837; Yaşar, *op. cit.*, s.397-415; Yıldırım *et al.*, *op. cit.*, s.669-686; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *op. cit.*, s.609-628; Meltem Kutlu, *İdari İşlem Olarak Kamulaştırma ve İptal Davası*, İzmir, Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Yayınları, 1992; Pertev Bilgen, *İdare Hukuku Dersleri: Kamulaştırma ve İstimval*, İstanbul, İÜSBF Yayınları, 1995; Kalabalık, *op. cit.*, s.189-219; De Laubadère, *Traité de droit administratif*, *op. cit.*, c.II, s.223-257; Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.II, s.695-782; Peiser, *Droit administratif: Fonction public, Domaine public...*, *op. cit.*, s.50-58; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.333-337; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.577-598.

Yukarıda idarenin mal edinme usûlleri konusunu incelerken “kamulaştırma” başlığını attık ve keza “kamulaştırma”nın kısa bir tanımını da yaptık (s.948). Ancak kamulaştırma konusu çok yer kapladığı için orada değil, burada ayrı bir başlık altında işlenmektedir. Önce bu “kamulaştırma” konusunu incelerken işleyeceğimiz planı verelim:

PLÂN:

- A. Tanımı ve Benzer Kurumlardan Farkı
- B. Kamulaştırmanın Temel İlkeleri
- C. Kamulaştırma İşleminin Unsurları
- D. Kamulaştırmanın Aşamaları
- E. Malikin Geri Alma Hakkı
- F. İdarenin Kamulaştırmadan Vazgeçmesi
- G. Kamulaştırma Yoluyla İrtifak Hakkı Kurma
- H. Kamulaştırmaz El Atma
- I. “Arazi ve Arsa Düzenlemesi” Yoluyla Arazilerin % 40’ına Bedelsiz Olarak El Atılması (İmar Kanunu, m.18)

Şimdi bu plân dâhilinde kamulaştırma konusunu inceleyelim. Ama önce kamulaştırma hakkındaki pozitif düzenlemeleri hatırlatalım:

Kamulaştırma, Anayasamızın 46’ncı maddesi ve 4 Kasım 1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu tarafından düzenlenmiştir. Anayasamızın 46’ncı maddesi, 3 Ekim 2001 tarih ve 4709 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunuyla değiştirilerek bugünkü halini almıştır. 4 Kasım 1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu da 24 Nisan 2001 tarih ve 4650 sayılı Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile bugünkü şeklini almıştır.

A. TANIMI VE BENZER KURUMLARDAN FARKI

Terminoloji.- Önce “kamulaştırma” kelimesi hakkında bir iki söz söyleyelim. Bu terimin Fransızcası “*expropriation*”dur ve kelime anlamı olarak “mülkiyetten çıkarma” anlamına gelir. Kamulaştırma kelimesi yerine Türkiye’de yakın zamana kadar “istimlak” kelimesi kullanılırdı. Halk, özellikle köylüler hâlâ bu kelimeyi kullanmaktadır. “İstimlak”, “mülk alma” anlamına gelmektedir. Yani istimlakte özel mülkiyette bulunan bir taşınmaz, idarenin mülkiyetine

Bölüm 20

İDARENİN SORUMLULUĞU

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1221-1404; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.947-1047; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.538-798; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.327-402; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.470-498; Vlachos, *op. cit.*, s.209-245; Rivero, *op. cit.*, s.249-286; Bénoit, *op. cit.*, s.671-734; De Forges, *op. cit.*, s.281-330; Peiser, *op. cit.*, s.128-140; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1680-1757; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.721-794; Günday, *op. cit.*, s.367-385; Yayla, *op. cit.*, s.347-370; Zabunoğlu, *op. cit.*, c.I, s.693-743; Atay, *op. cit.*, s.703-790; Yaşar, *op. cit.*, s.427-461; Yıldırım *et al.*, *op. cit.*, s.929-953; Serdar Özgüldür, “İdarenin Hukukî Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları”, in İl Han Özay, *Günüşğında Yönetim*, İstanbul, Beta Yayınları, 2002, s.705-784; Serdar Özgüldür, *Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kararları Işığında Tam Yargı Davaları*, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996; Tuncay Armağan, *İdarenin Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1997. Yakup Bal, Yahya Şahin ve Mustafa Karabulut, *Damıstay 10. Dairesinin Tazminat Davalarına İlişkin Seçilmiş Kararları*, Ankara, seçkin, 2003.

PLÂN:

I. Genel Olarak

II. Kusurlu Sorumluluk

III. Kusursuz Sorumluluk

A. Risk Sorumluluğu

B. Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluk

IV. İdarenin Sorumluluğunun Şartları

V. İdarenin Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran veya Azaltan Haller

VI. Zararın Tazmini

I. GENEL OLARAK

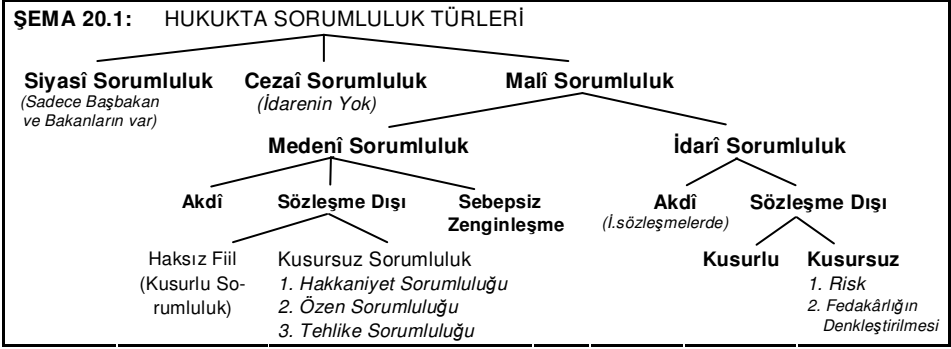
Burada önce bu bölüme giriş niteliğinde “sorumluluk türleri”, “idarenin sorumluluğunun tarihsel gelişimi”, “idarenin özel hukuk sorumluluğu-kamu hukuku sorumluluğu (idarî sorumluluk) ayrımı”, “idarî sorumluluğun özerkliği” konularını göreceğiz.

A. SORUMLULUK TÜRLERİ

Hukukta “sorumluluk (mesuliyet, *responsabilité*)”, “siyasî sorumluluk (*responsabilité politique*)”, “cezaî sorumluluk (*responsabilité pénale*)” ve “malî sorumluluk (*responsabilité pécuniaire*)” olmak üzere değişik anlamlarda kullanılmaktadır.

dan paylaşılan hukuka uygun eylem ve işlemlerinin külfetlerinin sadece belli kişi veya kişilerin üstünde kalması durumunda, bu kişi veya kişilerin uğradığı zararı, idarenin bir kusuru olması bile, tazmin etmesini öngörmektedir.

Önce sorumluluk türlerini bir şema hâlinde görelim.

4. Sorumluluk Türleri Arasında Karşılaştırma

Şimdi sorumluluk türlerinin bir karşılaştırmasını yapalım. Bunların arasındaki farklılıkları görelim.

a) Müeyyideleri Bakımından.- Siyasî, cezaî ve malî sorumluluk arasındaki en büyük fark bunların müeyyideleri bakımındandır. Siyasî sorumluluğun müeyyidesi kişi (Başbakan ve bakanlar) veya makamın (Bakanlar Kurulunun) görevden alınmasıdır. Cezaî sorumluluğun müeyyide daima, idam, hapis, para cezası gibi ceza hukuku anlamında bir cezadır. Malî sorumluluğun müeyyidesi ise adı üstünde *malidir*; yani bir kimsenin malvarlığından bir değer diğer kimsenin mal varlığına geçmesidir. Malî sorumluluğun medenî sorumluluk kısmında müeyyide *aynen teslim, tazminat* gibi değişik şekillerde ortaya çıkabilir. Oysa idarî sorumluluğun müeyyidesi daima belirli bir miktar paranın idare tarafından zarar görene ödenmesi, yani *tazminat* şeklinde ortaya çıkar.

b) Muhatapları Bakımından.- Siyasî sorumluluğun muhatabı Başbakan, bakanlar ve bunların bir araya gelmesinden oluşan Bakanlar Kurulu, yani hükûmettir. Cezaî sorumluluğun muhatabı ise daima gerçek kişiler, yani insanlardır. Malî sorumluluğun muhatabı gerçek kişiler ve tüzel kişiler olabilir. Medenî sorumluluğun muhatabı gerçek kişiler ve kural olarak özel hukuk tüzel kişileridir. Bununla birlikte, idarenin de bir tüzel kişi olarak genel hükümlere göre medenî sorumluluğu söz konusu olabilir. İdarî sorumluluğun muhatabı ise daima idare, yani kamu tüzel kişileridir.

c) Yetkili Makam Bakımından.- Sorumluluğa hükmeden yetkili makam bakımından da bu sorumluluk türleri arasında fark vardır. Siyasî sorumluluğa Türkiye Büyük Millet Meclisi karar verir. Cezaî sorumluluğa adli yargı düzeni-

B. İDARENİN SORUMLULUĞUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1227-1231; De Forges, *op. cit.*, s.284-286; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.470-471; Rivero, *op. cit.*, s.250-251; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.976-977.

İdare bireylere haksız olarak verdiği zararları tazmin etmekle yükümlü müdür? Bu soruya Fransa’da 1873’e kadar olumsuz yanıt verilmiştir. 1873’ten sonra ise olumlu yanıt vermeye başlanmıştır. İdarenin sorumluluğunun tarihsel gelişimi “sorumsuzluk dönemi” ve “sorumluluk dönemi” olarak ikiye ayrılabilir.

1. 1873’ten Önce: Devletin Sorumsuzluğu İlkesi

Fransa’da gerek “eski rejim” yani monarşi döneminde, gerekse 1789 ihtilâ-linden sonra 1873 yılına kadar “devletin sorumsuzluğu ilkesi (*principe de l’irresponsabilité de l’Etat*)” kabul edilmiştir⁴⁴. Fransa’da “eski rejim (*Ancien Régime*)” döneminde, “Kral kötülük yapmaz (*le Roi ne peut mal faire*)” ilkesi geçerliydi⁴⁵. Bu ilkeye göre, kralın kişilere zarar veremeyeceği, dolayısıyla tazminata da gerek olmadığı kabul edilmekteydi. Fransız ihtilâlinden sonra bu ilke geçerliliğini yitirse de devletin sorumsuzluğu esası varlığını sürdürmeye devam etti. 1789 ihtilâlinden sonra da devletin sorumsuzluğu ilkesi halk ege-menliği teorisiyle savunulmaya başlandı. Bu teoriye göre, herkesin ortak yararı için hareket eden egemen halk, bu hareketi dolayısıyla bazı özel kişilere zarar da verebilirdi⁴⁶. Dolayısıyla devletin sorumsuzluğu ilkesi, egemenlik ilkesinin mantıkî bir uzantısı niteliğindedir⁴⁷.

Devletin sorumsuzluğu ilkesi bu dönemde öyle sanıldığı gibi büyük sakın-calar doğurmuyordu. Çünkü *bir kere*, bu dönemde liberal devlet anlayışı ha-kimdi ve bu anlayışa göre devlet savunma, güvenlik, adalet, diplomasi gibi sı-nırlı alanlarda faaliyet gösteriyordu ve bu alanlarda da devletin bireylere zarar verme ihtimali düşüktü⁴⁸. *İkinci olarak* devletin sorumsuzluğu ilkesi mutlak bir ilke değildi; bu ilkenin **istisnaları** vardı. Şöyle ki:

a) Devletin sorumsuzluğu ilkesi sözleşmeden doğan zararlar alanında ge-çerli değildi. Bu dönemde de devletin “akdî sorumluluğu (*responsabilité contractuelle*)” kabul ediliyordu⁴⁹. Dolayısıyla devletin akdettiği sözleşme hü-kümlerine aykırı olarak bir özel kişiye zarar vermesi durumunda, devlet bu za-rarı tazmin etmekle yükümlü tutuluyordu.

44. De Forges, *op. cit.*, s.284; Rivero, *op. cit.*, s.250.

45. De Forges, *op. cit.*, s.284.

46. *Ibid.*

47. Rivero, *op. cit.*, s.250.

48. *Ibid.*

49. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.1227.

2. İdarenin Kamu Hukuku Sorumluluğu (İdarenin İdarî Sorumluluğu)

İdarenin ikinci tür sorumluluğu, “kamu hukuku sorumluluğu”dur. İdarenin kamu hukuku sorumluluğuna kısaca “idarî sorumluluk (*responsabilité administrative*)” da denir. İdarenin idarî sorumluluğu, idarenin kamu hukuku esaslarına tâbi olan ve uyuşmazlıkları idarî yargıda çözümlenen malî sorumluluğudur. Yani bu tür sorumluluk hâlinde, idarenin kişilere verdiği zararlar, özel hukuk hükümlerine göre değil, kamu hukuku kurallarına göre tazmin edilir. Bu konudaki tazminat davaları da adlî yargıda değil, idarî yargıda karara bağlanır. İdarenin idarî sorumluluğuna hükmedilebilmesi için, idarenin verdiği zararın, idarenin kamu hukukuna tâbi bir faaliyeti sonucunda ortaya çıkması gerekir. Yukarıda “idare hukukunun uygulama alanı” konusunu incelediğimiz ikinci bölümde gördüğümüz gibi (c.I, s.84 vd.), idarenin kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılmış faaliyetleri, idare hukukunun uygulama alanına girer; bunlar idare hukukuna tâbidirler. Dolayısıyla bu faaliyetler sonucunda zarara uğrayan kişilerin zararlarını idare, idare hukuku esaslarına göre tazmin edecektir. Bu konuda açılacak tazminat davalarına da idarî yargıda bakılacaktır. Biz bu bölümün bundan sonra kalan bütün kısmında işte bu idarenin idarî sorumluluğunu göreceğiz.

D. İDARÎ SORUMLULUĞUN ÖZERKLİĞİ

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.II, s.548-551; Chapus, *Droit administratif général*, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1228-1229; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.975-976; De Forges, *op. cit.*, s.286-289; Rivero, *op. cit.*, s.253-251; Bénéit, *op. cit.*, s.672-673.

Yukarıda gördüğümüz gibi malî sorumluluğun “medenî sorumluluk (*responsabilité civile*)” ve “idarî sorumluluk (*responsabilité administrative*)” olmak üzere iki çeşidi vardır. Medenî sorumluluk veya özel hukuk sorumluluğu, oldukça eski bir sorumluluktur. Bugün de geçerli olan temel ilkeleri Roma hukukunda oluşmuştur. İdarî sorumluluk ise yukarıda görüldüğü gibi genel olarak ancak Fransa’da 1 Şubat 1873 tarihli *Blanco* kararıyla⁹⁷ ortaya çıkmış ve bu tarihten sonra gelişmiştir. Dolayısıyla özel hukuk sorumluluğunun 2500 yıllık bir geçmişi, idarî sorumluluğun ise 130 yıllık bir geçmişi vardır. İdarî sorumluluk da, özel hukuk sorumluluğu gibi kişilerin uğradığı zararın tazmin edilmesini amaçlamaktadır. Bunların kuralları arasında da benzerlikler vardır. Dahası özel hukuk sorumluluğunun idareye de uygulanması mümkündür ve yukarıda gördüğümüz gibi bazı idarî eylem ve işlemler için de uygulanmaktadır. O zaman ortaya şu sorun çıkıyor: Acaba idarî sorumluluk denen sorumluluk, özel hukuk sorumluluğu karşısında bir özerkliğe sahip midir? Yoksa idarî sorumluluk, özel hukuk sorumluluğunun bir çeşidinden mi ibarettir?

97. Tribunal des conflits, 1 Şubat 1873, *Blanco*, 1er suppl. s.61 (Bu ünlü kararın metni ve incelemesi Long *et al.*, *op. cit.*, s.1-7’de bulunmaktadır).

Bu soruya Fransız Uyuşmazlık Mahkemesi yukarıda gördüğümüz 1 Şubat 1873 tarihli *Blanco* kararıyla idarî sorumluluğun özerkliği lehinde cevap vermiştir: Fransız Uyuşmazlık Mahkemesi şöyle demiştir:

“Devletin kamu hizmetlerinde istihdam ettiği kişilerin fiilleriyle bireylere verilen zararlardan dolayı devlete yüklenebilecek sorumluluk, bireyler ile bireyler arasındaki ilişkiler için *Medenî Kanun*da kabul edilmiş ilkelerle düzenlenemez. Bu sorumluluk ne genel, ne de mutlaktır. Bu sorumluluğun hizmetin gerekleri ve devletin hakları ile özel kişilerin haklarını uzlaştırma ihtiyacına göre değişen özel kuralları vardır”⁹⁸.

Bu kararda üç şey denmektedir: (1) Devlet kamu hizmetlerinde istihdam ettiği kişilerin fiilleriyle bireylere verilen zararlardan dolayı sorumludur. (2) Bu sorumluluk, *Medenî Kanun* hükümlerine tâbi değildir; bu sorumluluğun kendine özgü kuralları vardır. (3) Bu sorumluluk dolayısıyla açılacak davalar idarî yargıda görülür. Denilen birinci şey, idarenin sorumluluğu ilkesinin kabul edilmesi anlamına gelmektedir. Bunu biraz yukarıda gördük. Denilen ikinci ve üçüncü şey, idarenin sorumluluğunun özel hukuk sorumluluğu olmadığı, bu sorumluluğun kendine has bir sorumluluk olduğu, açıkçası bu sorumluluğun özerk olduğu anlamına gelmektedir. İdarenin bu özel hukuka tâbi olmayan bu kendine has sorumluluğuna daha sonraları “idarî sorumluluk” denmeye başlanmıştır.

Dolayısıyla *Blanco* kararı, sadece idarenin sorumluluğu ilkesini ilân etmekte, aynı zamanda, idarî sorumluluğun özerkliği ilkesini de ilân etmektedir.

“İdarî sorumluluğun özerkliği (*autonomie de la responsabilité administrative*)” ilkesinin, *Blanco* kararında açıklandığı üzere iki anlamı vardır: (1) İdarî sorumluluk, özel hukuk karşısında özerktir. (2) İdarî sorumluluk, adlî yargı karşısında özerktir. Şimdi bunları tek tek görelim.

1. İdarî Sorumluluğun Özel Hukuk Karşısında Özerkliği

Fransız Uyuşmazlık Mahkemesi, 1 Şubat 1873 tarihli *Blanco* kararında idarî sorumluluğun özel hukuk karşısında özerkliğini, “*devletin kamu hizmetlerinde istihdam ettiği kişilerin fiilleriyle bireylere verilen zararlardan dolayı devlete yüklenebilecek sorumluluk, bireyler ile bireyler arasındaki ilişkiler için Medenî Kanun*da kabul edilmiş ilkelerle düzenlenemez... *Bu sorumluluğun hizmetin gerekleri ve devletin hakları ile özel kişilerin haklarını uzlaştırma ihtiya-*

98. “*Considérant que la responsabilité, qui peut incomber à l’Etat pour les dommages causés aux particuliers par le fait des personnes qu’il emploie dans le service public, ne peut être régie par les principes qui sont établis dans code civil, pour les rapports de particulier à particulier; que cette responsabilité n’est ni générale, ni absolue; qu’elle a ses règles spéciales qui varient suivant les besoins du service et la nécessité de concilier les droits de l’Etat avec les droits privés*” (Tribunal des conflits, 1 Şubat 1873, *Blanco*, 1er suppl. s.61, nakleden: Long et al., *op. cit.*, s.1).

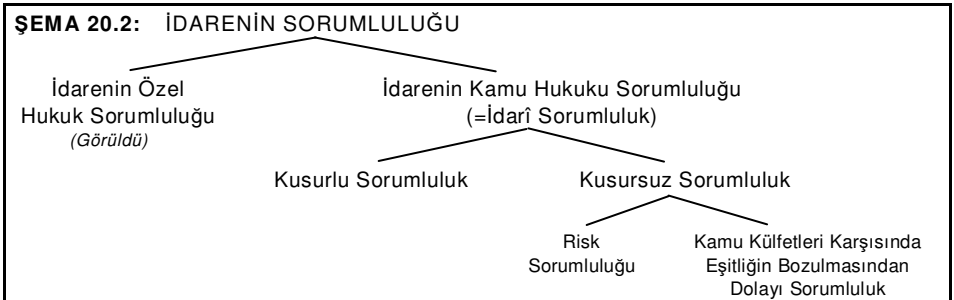
Bunlar hep birer hükûmet tasarrufu niteliğinde işlemlerdir; bu işlemlerden etkilenen kişiler bunlara karşı, iptal davası açamayacağı gibi zarara uğradığından bahisle tazminat davası da açamaz.

İlave edelim ki, yukarıda sayılanlar örnekten ibarettir. Yukarıda sayılmayan ve hükûmet tasarrufu olan daha pek çok işlem olabilir.

* * *

PLÂN.- Yukarıda gördüğümüz gibi, idare, kişilere verdiği zararları tazmin etmekle yükümlüdür. İdarenin bu sorumluluğu bazen özel hukuka, bazen de kamu hukukuna tâbidir. İdarenin özel hukuk sorumluluğu hâllerini yukarıda (s.1032 vd.) kısaca gördük. Burada idarenin kamu hukuku sorumluluğunu göreceğiz. İdarenin kamu hukuku sorumluluğuna kısaca “idarî sorumluluk” denir. İdarenin idarî sorumluluğu, “kusurlu sorumluluk” ve “kusursuz sorumluluk” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır: (1) “Kusurlu sorumluluk (*responsabilité pour faute*)” idarenin hukuka aykırı bir eylem veya işlemiyle yol açtığı zararı tazmin etmesi yükümlülüğüdür. (2) “Kusursuz sorumluluk (*responsabilité sans faute*)” idarenin hukuka uygun eylem ve işlemlerinden doğan zararları bazı durumlarda tazmin etmesi yükümlülüğüdür. Kusursuz sorumluluk, “risk sorumluluğu” ve “kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk” olmak üzere iki ilkeye dayanır: (a) “Risk sorumluluğu (*responsabilité pour risque*)” ilkesine göre, idare, hiçbir kusuru olmasa bile, yürüttüğü tehlikeli faaliyetler veya kullandığı tehlikeli araçlar nedeniyle ortaya çıkan zararı tazmin etme yükümlülüğüdür. (b) “Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk (*responsabilité pour rupture de l'égalité devant les charges publiques*)”, idarenin nimetleri tüm toplum tarafından paylaşılan hukuka uygun eylem ve işlemlerinin külfetlerinin sadece belli kişi veya kişilerin üstünde kalması durumunda, bu kişi veya kişilerin uğradığı zararın, idare tarafından, idarenin bir kusuru olmasa bile, tazmin etmesi yükümlülüğüdür.

Şimdi bu ayrımları bir şema dâhilinde göstereyim:

Şimdi bu şema dâhilinde önce idarenin kusurlu sorumluluğunu, sonra da idarenin kusursuz sorumluluğunu görelim.

II. KUSURLU SORUMLULUK

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1293-1332; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.983-992; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.580-595; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.335-342; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.480-485; Vlachos, *op. cit.*, s.209-221; Rivero, *op. cit.*, s.261-264; Bénoit, *op. cit.*, s.708-712; De Forges, *op. cit.*, s.305-317; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1694-1709; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.752-770; Günday, *op. cit.*, s.369-378; Yayla, *op. cit.*, s.359-365; Armağan, *op. cit.*, s.17-93.

Tanımı.- “Kusurlu sorumluluk (*responsabilité pour faute*)” idarenin kusurlu eylem ve işlemleriyle yol açtığı zararı tazmin etmesi yükümlülüğüdür.

Genelliği.- İdarî sorumluluk alanında kusurlu sorumluluk genel hüküm (*droit commun*) niteliğindedir²¹⁶. Bu şu anlama gelir ki, idarî sorumluluğun kusurlu sorumluluk olması kural, kusursuz sorumluluk olması ise istisnadır. Yani, idare, bazı istisnalar dışında ancak kusurlu ise sorumludur²¹⁷. Dolayısıyla kusursuz sorumluluk hâlleri dar yorumlanmalı, idarenin sorumlu olduğu anlaşılıyor, ama hangi tür sorumlu olduğu konusunda tereddüt hâsıl oluyorsa idarenin kusurlu sorumluluğu yoluna gidilmelidir.

İstihdam Edenin Sorumluluğu.- İdarenin kusurlu sorumluluğu, mahiyeti itibarıyla borçlar hukukundan bildiğimiz “istihdam edenin sorumluluğu” gibidir²¹⁸. Kusurlu sorumluluk teorisine göre ortaya çıkan zarardan idare sorumlu olsa da, idare değil, idarenin kullandığı bir görevli kusurludur²¹⁹. Bir teşkilât olan idarenin aslında kusur sahibi olması mümkün değildir; kusur insana atfedilebilir bir şeydir. Ancak idare, istihdam ettiği kişilerin kusurundan sorumlu tutulmaktadır.

Plân.- Kusurlu sorumluluk konusunu şu plân dâhilinde işleyeceğiz:

- A. Kusur Kavramı
- B. Ağır Kusur - Basit Kusur Ayrımı
- C. Fransa’da Kişisel Kusur - Hizmet Kusuru Ayrımı
- D. Türkiye’de Kişisel Kusur - Hizmet Kusuru Ayrımı ve Bunun Sonuçları

Şimdi bu plân dâhilinde idarenin kusurlu sorumluluğunu, “kusur kavramı”nı görerek incelemeye başlayalım:

A. KUSUR KAVRAMI

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1294-1303; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.335-338; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.984-986; De Forges, *op. cit.*, s.306-307; Vlachos, *op. cit.*, s.310-213.

216. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.983; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1293.

217. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.983.

218. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.II, s.1293.

219. Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.335.

Kusurlu sorumluluk teorisinin temelinde haliyle “kusur (*faute*)” kavramı yatmaktadır. O nedenle bu kusur kavramı üzerinde biraz yakından durmak gerekir. Bu konu şu plân dâhilinde incelenecektir:

1. Geleneksel Doktrinin Kusur Anlayışı
2. Modern Doktrinde Kusur Kavramının Tanımı
3. Hukuka Aykırılık ve Kusur
4. Kusurun İspatı

3 ve 4 nolu başlıklar arasında ayrıca “Türkiye’de İçtihadî Hata Teorisi” başlıklı bir bölüm yer alacaktır.

1. Geleneksel Doktrinin Kusur Anlayışı (Hizmet Kusuru: Hizmetin Kötü İşlemesi, Geç İşlemesi veya Hiç İşlememesi)

Geleneksel idare hukuku doktrin ve içtihadında idarenin kusurlu sorumluluğunun sebebi olan “kusur (*faute*)”, hep “hizmet kusuru (*faute de service*)” olarak algılanmış ve tanımlanmıştır. Hatta geleneksel doktrin ve içtihat, “kusur” terimini kullanmak yerine nedense hep “hizmet kusuru” terimini kullanmıştır²²⁰.

Geleneksel Fransız ve Türk doktrininde, hizmet kusuru, bir kamu hizmetinin kuruluş (*organisation*) ve işleyişinde (*fonctionnement*) bozukluk olarak tanımlanmıştır²²¹. Bu anlamda hizmet kusuru, kamu görevlilerinin kusurlarından tamamıyla bağımsız bir kusur olarak düşünülmüştür²²². Klasik doktrin ve içtihatlar da hizmet kusuru olarak hep şu üç klasik hâl verilmiştir²²³: “Hizmetin kötü işlemesi (*mauvaise fonctionnement du service*)”²²⁴, “hizmetin geç işlemesi

220. Türk doktrininde “hizmet kusuru” kavramı istisnasız olarak kullanılmaktadır. Örnekler: Onar, *op. cit.*, c.III, s.1694-1698; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.744-752; Günday, *op. cit.*, s.370-373; Yayla, *op. cit.*, s.364-365. Fransız doktrininde bu kavramı kullanan yazarlar vardır. Örneğin: Rivero, *op. cit.*, s.261-264; Vlachos, *op. cit.*, s.211-213; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.481-482; Peiser, *op. cit.*, s.134-135.

221. Örneğin bkz. Vlachos, *op. cit.*, s.210; Rivero, *op. cit.*, s.261; Günday, *op. cit.*, s.369, Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.744.

222. Günday, *op. cit.*, s.369.

223. Vlachos, *op. cit.*, s.211-212; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.983-984; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.481-482; Günday, *op. cit.*, s.370-373; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.744-745; Özgüldür, “İdarenin Hukukî Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları”, in Özey, *op. cit.*, s.734-738.

224. Hizmetin kötü işlemesi hizmetin gereği gibi yürütülmemesi demektir (Günday, *op. cit.*, s.370). *Türk Danıştay* kararlarından örnekler: Gazetecinin fotoğraf makinesinin polis tarafından elinden alınıp kırılması, sulama kanalına hacminden fazla su verilmesi sonucu kanalın patlaması, vitesleri dahi bilmeyen bir şoför tarafından kullanılan idarenin aracının bir kişiye çarpması, devlet hastanesinde hatalı enjeksiyon yaparak bir kişinin kolunun kangren olması, idarenin gerekli tedbirleri almaması sonucu hayvanların zift çukuruna düşüp ölmesi, zırtlı araçların bakımsızlık nedeniyle arızalı durumda olması, (Günday, *op. cit.*, s.370), okulda bir öğrencinin gözüne diğer öğrenci tarafından zarar verilmesi, kaçak zannıyla el konulan derilerin uygun koşullarda muhafaza edilmemesi sonucu derilerin kullanılamaz hâle gelmesi (Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.746-747). *Fransız Danıştay* kararlarından ör-

TÜRKİYE'DE “İÇTİHADÎ HATA” TEORİSİ

Danıştayın ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin “içtihadî hata” veya yeni kararlarda kullanılan terimle “olağan nitelikteki hukukî yanlışlık ve aykırılıklar idarenin sorumluluğuna yol açmaz” içtihatlarını biraz yakından görelim:

1. Danıştayın “İçtihadî Hata” İçtihadı

Danıştay Altıncı Dairesi 27 Nisan 1967 tarih ve E.1966/2636, K.1967/1388 sayılı kararında şöyle demiştir:

“İdare hukukunun umumî esaslarına göre, idarî bir kararı batıl kılan kanunsuzluk bir hizmet kusuru olarak vasıflandırılırsa da her kanunsuzluk otomatikman idarenin mesuliyeti intaç etmez. İdarenin mesuliyeti için kanunsuzluğun bir dereceye kadar ağır olması, hizmetin geç veya kötü işlemesi veya hiç işlememesi gibi, idareye izafe edilebilecek bir kusurun mevcudiyeti şarttır... İçtihadı mütehammil ve müsait bir madde hükmünün tatbikatından olan mezkur işlemin... görüş ayrılığı sebebiyle iptali keyfiyeti bizatihi hizmet kusurunun mevcudiyetini (gerektirmez)”²⁵⁸.

Danıştay daha yeni kararlarında da aynı sonucu doğurur şekilde, “her idarenin işleyebileceği türden, olağan nitelikli yanlışlık ve hukuka aykırılıklar”ın idarenin sorumluluğuna yol açmayacağına karar vermektedir. Örnekler:

Danıştay Sekizinci Dairesi 28 Haziran 1990 tarih ve E.1990/981, K.1990/ 812 sayılı kararında şöyle demiştir:

“Bir idarî işlemin yasalara ve hukuka aykırılığı, kural olarak hizmet kusuru sayılmakta ise de, her aykırılığın tazminat sorumluluğuna yol açmayacağı da idare hukuku ilkelerindedir. İdare işleminin yapılmasında ve uygulanmasında hizmet kusuru işlemiştir diyebilmek için saptanan hukukî sakatlığın bir dereceye kadar ağır ve önemli olması²⁵⁹ gerekmektedir. *Her idarenin işleyebileceği türden, olağan nitelikli yanlışlık ve aykırılıklar, hizmet kusuruna yansımaz*”²⁶⁰.

Yukarıdaki kararda italikle verilen cümlelerin açıkça gösterdiği gibi, Danıştay, “her idarenin işleyebileceği türden, olağan nitelikli yanlışlık ve hukuka aykırılıklar”ın hizmet kusuru teşkil etmediğini söylemektedir. Kanımızca Danıştayın gerek “içtihat hatası”, gerekse “her idarenin işleyebileceği türden, olağan nitelikli yanlışlık ve hukuka aykırılıklar” kavramını kullanarak idareyi sorumluluktan kurtarması

258. Danıştay Altıncı Dairesi, 27 Nisan 1967 Tarih ve E.1966/2636, K.1967/1388 Sayılı Karar (Gözübüyük ve Dinçer, *op. cit.*, s.102).

259. Bu kararda geçen “kusurun ağır ve önemli olması gerektiğine” ilişkin görüş tamamıyla yanlıştır. Aşağıda göreceğimiz gibi, Fransız doktrin ve içtihatlarında kullanılan “ağır kusur-basit kusur” ayrımı tamamıyla bir başka bağlamda yapılmaktadır. İdarenin verdiği zararlardan dolayı sorumluluğuna hükmedilebilmesi için işlediği kusurun ağır ve önemli olması gerektiğini söylemek, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı gibi, “idare kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür” diyen Anayasamızın 125’inci maddesinin son fıkrasına da aykırıdır.

260. Danıştay Sekizinci Dairesi, 28 Haziran 1990 Tarih ve E.1990/981, K.1990/812 Sayılı Karar, *Danıştay Dergisi*, Sayı 81, s.228 (*Kazancı İçtihat Bilgi Bankası*, Erişim: 2002; Karavelioğlu, *op. cit.*, c.I, s.282-283; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.746; Özgüldür, *Tam Yargı Davaları, op. cit.*, s.284).

nucunda hastanın ölümünde hastanenin kusurlu olduğunu karine yoluyla kabul etmiştir²⁹².

c) “Hizmetin organizasyonunda eksiklik (*défaut dans l’organisation du service*)” nedeniyle meydana gelen zararlarda Fransız Danıştayı idarenin kusurlu olduğunu karine yoluyla kabul etmektedir. Örneğin normal bir yatağa yatırılan dört yaşında beyin rahatsızlığı geçiren bir çocuğun yatağından düşmesi sonucu uğradığı zararda idarenin kusurlu olduğunu karine yoluyla kabul etmiştir. Fransız Danıştayı bir başka kararında belediye yüzme havuzunda bir çocuğun boğulması durumunda hizmetin organizasyonunda hata olduğuna ve bu tür bir hata nedeniyle idarenin kusurlu olduğunun karine yoluyla kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir²⁹³.

Türk Danıştayının kusur karinesine başvurmadığı²⁹⁴, Fransız Danıştayının kusur karinesine başvurduğu bazı durumlarda kusursuz sorumluluk esasını uyguladığı not edilmektedir²⁹⁵.

B. AĞIR KUSUR - BASİT KUSUR AYRIMI

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1303-1326; Long *et al.*, *op. cit.*, s.86-91, 372-379.743-752; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.985-992; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.583-590; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.338-340; Vlachos, *op. cit.*, s.217-221; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.483-485; De Forges, *op. cit.*, s.308-310.

Ağır kusur-basit kusur ayrımını aşağıdaki plân dâhilinde inceleyeceğiz:

PLÂN:

1. Genel Olarak
2. Tıbbî Faaliyetler Alanında Ağır Kusur
3. Acil Yardım, Kurtarma ve Yangın Söndürme Alanlarında Ağır Kusur
4. Kolluk Faaliyetleri Alanında Ağır Kusur
5. Vergi İdaresinde Ağır Kusur
6. Denetim Faaliyetlerinde Ağır Kusur
7. Cezaevi İdaresinde Ağır Kusur
8. Adalet Kamu Hizmetleri Alanında Devletin Sorumluluğu İçin Ağır Kusur
- Türk Danıştayının Ağır Kusur Anlayışı

Şimdi bu plân dâhilinde ağır kusur-basit kusur ayrımını görelim:

1. Genel Olarak

Özel hukukta ağır-basit ayrımı yapılmaksızın bütün kusurlar kusurlu kişinin sorumluluğuna yol açarlar. Oysa idare hukukunda, uzun zaman boyunca,

292. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1301.

293. Conseil d’État, 7 Aralık 1984, *Addichane*, RDP, 1985, s.1396.

294. Armağan, *op. cit.*, s.78.

295. Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.752.

ölmüştür. Söz konusu olayda Danıştay Onuncu Dairesi, “idarenin ağır hizmet kusuru nedeniyle tazmin sorumluluğunun” bulunduğu karar vermiştir⁴⁵⁴.

Danıştay Onuncu Dairesinin 3 Mayıs 1995 tarih ve E.1994/3258, K.1995/2379 sayılı kararına konu teşkil eden olayda bir hastaya ameliyat sırasında oksijen yerine karbondioksit gazı verilmiş ve hasta ölmüştür. Danıştay Onuncu Dairesi, hastaya “ameliyat sırasında oksijen yerine karbondioksit gazı verilmesi sonucu ölümünde idarenin ağır hizmet kusuru” bulunduğu ve idarenin sorumlu olduğuna karar vermiştir⁴⁵⁵.

Danıştay Onuncu Dairesinin 14 Kasım 1996 tarih ve E.1995/7086, K.1996/7534 sayılı kararına konu teşkil eden olayda, yerli kuduz aşısı nedeniyle meydana gelen ölüm olayında, ithal aşı yerine riski yüksek yerli aşığı uygulayan idarenin ağır hizmet kusuru işlediğine ve ortaya çıkan zarardan sorumlu olduğuna karar vermiştir. Oysa Danıştay Onuncu Dairesi ağır kusur şartını normal bir şekilde uygulaysaydı, ortada sadece *basit* kusur olduğu, bu kusurun *ağır* olmadığı gerekçesiyle idarenin sorumsuz olduğuna karar vermesi gerekirdi.

Eleştirir.- Oysa idarî sorumluluk teorisinde ağır kusur şartının varlık sebebi, idarenin kusurlu *olduğunu* değil, kusurlu *olmadığını* göstermektir. İdarenin sorumlu olduğuna hükmetmek için ağır kusur kavramının kullanılmasının bir anlamı yoktur. Böyle bir yaklaşım ağır kusur şartının varlık sebebiyle çatışma içindedir. Bu şart idarenin sorumluluğunu temellendirmek için değil, sınırlandırmak için üretilmiş bir şarttır.

* * *

Şimdi “kişisel kusur - hizmet kusuru ayrımı”nı görevciğiz. Ancak Fransa’da yapılan bu ayırım ile Türkiye’de ki bu ayırım arasında önemli farklılıklar olduğu için bu konu Fransa’da (aşağıda C başlığı) ve Türkiye’de (aşağıda D başlığı) olmak üzere ayrı ayrı göreceğiz.

C. FRANSA’DA KİŞİSEL KUSUR - HİZMET KUSURU AYRIMI

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1383-1403; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.953-974; Long *et al.*, *op. cit.*, s.8-15, 307-310; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.551-577; Rivero, *op. cit.*, s.272-277; Vlachos, *op. cit.*, s.213-217; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.484-485; De Forges, *op. cit.*, s.311-317.

Önce kişisel kusur - hizmet kusuru ayırımını incelerken izleyeceğimiz plânı verelim:

454. Danıştay Onuncu Dairesi, 27 Mart 2002 Tarih ve E.2000/1010, K.2002/852 Sayılı Karar, Yakup Bal, Yahya Şahin ve Mustafa Karabulut, *Danıştay 10. Dairesinin Tazminat Davalarına İlişkin Seçilmiş Kararları*, Ankara, Seçkin, 2003, s.307.

455. Danıştay Onuncu Dairesi, 3 Mayıs 1995 Tarih ve E.1994/3258, K.1995/2379 Sayılı Karar (*Kazanıcı İçtihat Bilgi Bankası*, Erişim: 2002).

PLÂN:

1. Hizmet Kusuru
2. Kişisel Kusur
3. Kişisel Kusur ile Benzer Kavramların Karşılaştırması
4. Kusurların Bağımsızlığı Teorisi
5. Kusurların Birleşmesi Teorisi
6. Sorumlulukların Birleşmesi Teorisi
7. Rücu Davaları

İdarenin istihdam ettiği bir kamu görevlisinin kusuru sonucunda bir üçüncü kişiye zarar verilmesi durumunda şu üç soru ortaya çıkmaktadır: **(1)** Zarar gören kişi, sadece zarar veren kamu görevlisinin kişisel sorumluluğuna mı, yoksa bu kamu görevlisini istihdam eden kamu tüzel kişisinin idarî sorumluluğuna mı başvurabilir? Ve bu kişi isterse kamu görevlisinin kişisel sorumluluğuna, isterse kamu tüzel kişisinin idarî sorumluluğuna mı başvurabilir? **(2)** Eğer zarar kamu tüzel kişisi tarafından ödenmiş ise, bu zarar kamu tüzel kişisinin üstünde mi kalmalıdır; yoksa kamu tüzel kişisi ödediği tazminatı kusurlu olan kamu görevlisine mi rücu eder? **(3)** Eğer zarar kusurlu olan kamu görevlisi tarafından ödenmiş ise, kamu görevlisi ödediği tazminatı nam ve hesabına çalıştığı kamu tüzel kişisine rücu edebilir mi⁴⁵⁶? Bu sorulara öncelikle “hizmet kusuru” ile “kişisel kusur” arasında ayırım yapılarak cevap verilmektedir. O nedenle burada önce hizmet kusurunu, daha sonra da kişisel kusuru görmek gerekir.

1. Hizmet Kusuru

“Hizmet kusuru (*faute de service*)”, kamu görevlilerinin “görevlerinin ifasından ayrılamaz nitelikte olan kusurları (*fautes non détachables de l'exercice des fonctions*)”dır⁴⁵⁷. Hizmet kusuru genel, kişisel kusur ise istisna niteliğindedir. Dolayısıyla kişisel kusur olmayan her kusurun hizmet kusuru olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. O hâlde aşağıda kişisel kusur başlığı altında göreceğimiz hâller dışında işlenen kusurların hizmet kusuru oluşturduğunu söyleyebiliriz. Burada tekrar hatırlatalım ki, hizmet kusuru, bir teşkilât olarak idarenin işlediği bir kusur, kişisel kusur da kamu görevlilerinin işlediği kusur değildir. Bir teşkilâtın, bir tüzel kişinin kusur işlemesi mümkün değildir. Hizmet kusuru da, kişisel kusur da kamu görevlileri tarafından işlenen bir kusurdur. Ancak birincisinde, kamu görevlisinin kusurlu davranışı hizmetten ayrılamaz nitelikteyken, ikincisinde kamu görevlisinin kusurlu davranışı hizmetten ayrılabilir niteliktedir.

456. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1383.

457. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1386; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.954; De Forges, *op. cit.*, s.311.

tir⁵⁷⁹. Bu karara konu teşkil eden olayda bir bakanlıkta şoför olan Delville isimli kişi, sarhoş bir vaziyette idarenin kamyonunu kullanırken Caron isimli kişiye çarparak onun yaralanmasına sebep olmuştur. Zarar gören kişi şoföre karşı kişisel kusur kusurundan dolayı adliye mahkemesinde tazminat davası açmış ve mahkeme şoförü mağdurun uğradığı zararın tamamını ödemeye mahkûm etmiştir. Şoför, kamyonun frenlerinin de bozuk olduğunu ve dolayısıyla ortaya çıkan zarardan kısmen idarenin de sorumlu olduğunu iddia ederek ödediği tazminat bir kısmının idare tarafından kendisine ödenmesi amacıyla idareye karşı idarî yargıda rücu davası açmıştır. Danıştay rücu davasını kabul ederek, idarenin, kamyon şoförünün ödediği tazminatın yarısını ona ödemesine karar vermiştir⁵⁸⁰.

Kamu görevlisinin idareye karşı açacağı rücu davası tartışmasız olarak idarî yargı da açılması gerekir. Çünkü davalı, bir kamu tüzel kişisidir⁵⁸¹. Usûl olarak kamu görevlisi ilk önce idareye başvurarak ödediği tazminatın tamamının veya bir kısmının kendisine ödenmesini talep eder. İdare bu başvuruyu sarahaten veya zımnen reddederse kamu görevlisi idareye karşı idarî yargıda dava açar⁵⁸².

D. TÜRKİYE'DE KİŞİSEL KUSUR - HİZMET KUSURU AYIRIMI VE BUNUN SONUÇLARI

Bibliyografya.- Onar, *op. cit.*, c.III, s.1694-1709; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.730-743; c.II, s.676-685; Gözübüyük ve Dinçer, *op. cit.*, s.103-107; Günday, *op. cit.*, s.376-378; Özgüldür, "İdarenin Hukukî Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları", *in* Özay, *op. cit.*, s.753-769; Özgüldür, *Tam Yargı Davaları, op. cit.*, s.96-136.

Türk hukukunda hizmet kusuru - kişisel kusur ayrımı esas itibarıyla Fransız hukukundaki gibidir. Ama farklı yanları da vardır. Türkiye'de kişisel kusur-hizmet kusuru ayrımını aşağıdaki plân dâhilinde inceleyeceğiz.

PLÂN:

1. Hizmet Kusuru
2. Kişisel Kusur
3. Kamu Görevlisinin ve İdarenin Sorumluluklarının Birleşmemesi: Kişisel Kusurdan Dolayı Kamu Görevlisine Dava Açılmayacağı Kuralı (AY, m.129/5, m.40/3 ve DMK, m.13)
4. Anayasa m.129/5, 40/3 ve DMK, m.13'ün Kapsamı
5. İYUK, m.28/4'ün Anayasa m.129/5 ve m.40/3'e Uygunluğu Sorunu
6. Anayasa, m.129/5, m.40/3 ve DMK, m.13'ün Yargı Organları Tarafından Yorumlanması

579. Conseil d'État, 28 Temmuz 1951, *Delville*, RDCE, 1951, s.464 (Bu kararın metni ve incelenmesi Long *et al.*, *op. cit.*, s.454-463'te bulunmaktadır).

580. Conseil d'État, 28 Temmuz 1951, *Delville*, RDCE, 1951, s.464 (Bu kararın metni ve incelenmesi Long *et al.*, *op. cit.*, s.454-463'te bulunmaktadır).

581. Long *et al.*, *op. cit.*, s.458.

582. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.575.

III. KUSURSUZ SORUMLULUK

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1335-1382; Long *et al.*, *op. cit.*, s.316-223; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.992-1004; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.595-609; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.348-361; Rivero, *op. cit.*, s.264-268; Vlachos, *op. cit.*, s.221-224; De Forges, *op. cit.*, s.318-330; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.487-491; Onar, *op. cit.*, c.III, s.1694-1709; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.752-770; Günday, *op. cit.*, s.378-383; Yayla, *op. cit.*, s.365-369; Özgüldür, “İdarenin Hukukî Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları”, in Özay, *op. cit.*, s.40-752; Özgüldür, *Tam Yargı Davaları*, *op. cit.*, s.81-95, 232-243; Armağan, *op. cit.*, s.93-179.

Tanım.- “Kusursuz sorumluluk (*responsabilité sans faute*)” idarenin hukuka uygun eylem ve işlemlerinden doğan zararları bazı durumlarda tazmin etmesi yükümlülüğüdür. Kusursuz sorumluluk, “risk ilkesi” ve “fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi” olmak üzere iki ilkeye dayanır.

a) *Risk İlkesi.-* “Risk sorumluluğu (*responsabilité pour risque*)” da denen risk ilkesine göre, idare, hiçbir kusuru olmasa bile, yürüttüğü tehlikeli faaliyetler veya kullandığı tehlikeli araçlar nedeniyle ortaya çıkan zararı tazmin etmekle yükümlüdür.

b) *Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesi.-* “Fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi” veya “kamu külfetleri karşısında vatandaşların eşitliği ilkesi (*égalité des citoyens devant les charges publiques*)” idarenin nimetleri tüm toplum tarafından paylaşılan hukuka uygun eylem ve işlemlerinin külfetlerinin sadece belli kişi veya kişilerin üstünde kalması durumunda, bu kişi veya kişilerin uğradığı zararı, idarenin bir kusuru olması bile, tazmin etmesini öngörmektedir.

Biraz aşağıda kusursuz sorumluluğun bu iki türünü ayrıntılarıyla göreceğiz. Ancak önce genel olarak kusursuz sorumluluğun özelliklerini görelim.

Kusursuz Sorumluluğun Özellikleri.- Kusursuz sorumluluğun başlıca özellikleri şunlardır:

a) Kusursuz sorumluluk, idarenin sorumluluğu alanında prensip değil, istisnayı teşkil eder. İdarenin sorumluluğu konusunda prensip hâlâ idarenin kusurlu sorumluluğudur⁶⁵¹. Kusursuz sorumluluk istisnayı teşkil ettiğine göre, dar yoruma tâbi tutulur. Bir sebep açıkça kusursuz sorumluluk sebebi değilse, o sebepten dolayı idarenin kusursuz sorumluluğuna başvurulamaz. Kusursuz sorumluluğun bu niteliği, onun “tamamlayıcı (*complémentaire*⁶⁵² *subsidaire*⁶⁵³) nitelikte” bir sorumluluk olmasında da yol açar. Bir zarar kusurlu sorumluluk esasına göre tazmin edilebiliyorsa veya sosyal güvenlik sistemi gibi bir başka usûlde karşılanıyorsa idarenin kusursuz sorumluluğuna başvurulamaz. Bunun

651. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.993; Rivero, *op. cit.*, s.264.

652. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.903.

653. Rivero, *op. cit.*, s.264; De Forges, *op. cit.*, s.325.

nedeni şudur: Kusursuz sorumluluğa hükmedilebilmesi için aşağıda göreceği-miz gibi, kusurlu sorumlulukta aranmayan zararın özelliği ve anormalliği şartları aranmaktadır. Bu şartlar olmadan idarenin sorumluluğuna hükmedilebili-yorsa, bu şartların arandığı sorumluluk türünün işletilmesinin bir anlamı ve ge-reği yoktur. Bu husus Fransız idare hukukunda “kusurlu sorumluluk, kusursuz sorumluluktan önce gelir (*la responsabilité pour faute passe avant la responsabilité sans faute*)” özdeyişiyle ifade edilmektedir⁶⁵⁴.

Danıştay Onuncu Dairesi de 10 Nisan 1996 tarih ve E.1995/53, K.1996/1913 sayılı kararıyla bir olayda hem hizmet kusuruna, hem de kusursuz sorum-luluk ilkesine dayanılmayacağına karar vermiş ve şöyle demiştir:

“İdare mahkemesince, davalı İdarenin tazmin sorumluluğu belirlenirken hem hizmet kusuru ilkesine, hem de kusursuz sorumluluk ilkesine dayanılmıştır. Oysa hem kusur, hem de kusursuz sorumluluk ilkesine dayanılarak idarenin tazmin sorumluluğuna gidilmesi hukuken mümkün değildir. Olayın oluşumu ve zararın niteliği irdelenip *önce hizmet kusuru araştırılarak*, hizmet kusuru yoksa kusur-suz sorumluluk ilkesinin uygulanıp uygulanamayacağı incelenmek suretiyle ida-renin tazmin sorumluluğunun belirlenmesi gerekmektedir”⁶⁵⁵.

Danıştay Onuncu Dairesi, 18 Mart 1998 tarih ve E.1996/10292, K.1998/1190 sayılı kararında da aynı yönde şöyle demiştir:

“Tam yargı davalarında, öncelikle zarara yol açtığı öne sürülen idari işlem veya eylemin hukuka uygunluğunun denetlenmesi esas alındığından, olayın oluşumu ve zararın niteliği irdelenip, idarenin hizmet kusuru olup olmadığının araştırıl-ması, hizmet kusuru yoksa kusursuz sorumluluk ilkelerinin uygulanıp, uygu-lanmayacağına incelenmesi, tazminata hükmedilirken de herhalde sorumluluk sebebinin açıkça belirtilmesi gerekmektedir”⁶⁵⁶.

b) Kusursuz sorumluluk, “anormal (*anormal*)” nitelikteki zararların tazmin edilmesi için başvurulmuş bir sorumluluk çeşididir⁶⁵⁷. Yani idarenin bir zarardan dolayı kusursuz sorumluluğuna hükmedilebilmesi için kişinin uğradığı zararın anormal ağırlıkta bir zarar olması gerekir⁶⁵⁸. Zararın anormalliğinin ne anlama geldiğini aşağıda idarenin sorumluluğunun şartlarını incelerken göreceğiz.

c) Kusursuz sorumluluk, “özel (*spécial*)” risklerin veya “özel” zararların tazmin edilmesi için başvurulmuş bir sorumluluk çeşididir⁶⁵⁹. Yani idarenin bir

654. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1371.

655. Danıştay Onuncu Dairesi, 10 Nisan 1996 Tarih ve E.1995/53, K.1996/1913 Sayılı Karar (*Kazancı İçtihat Bilgi Bankası*, Erişim: 2002). Aynı gerekçe Danıştay Onuncu Dairesi, 8 Ni-san 1996 tarih ve E.1995/2388, K.1996/5893 sayılı kararında da bulunmaktadır (*Danıştay Dergi-si*, Sayı 93, s.521).

656. Danıştay Onuncu Dairesi, 18 Mart 1998 Tarih ve E.1996/10292, K.1998/1190 Sayılı Karar, *Danıştay Dergisi*, Sayı 97, s.678 (*Kazancı İçtihat Bilgi Bankası*, Erişim: 2002).

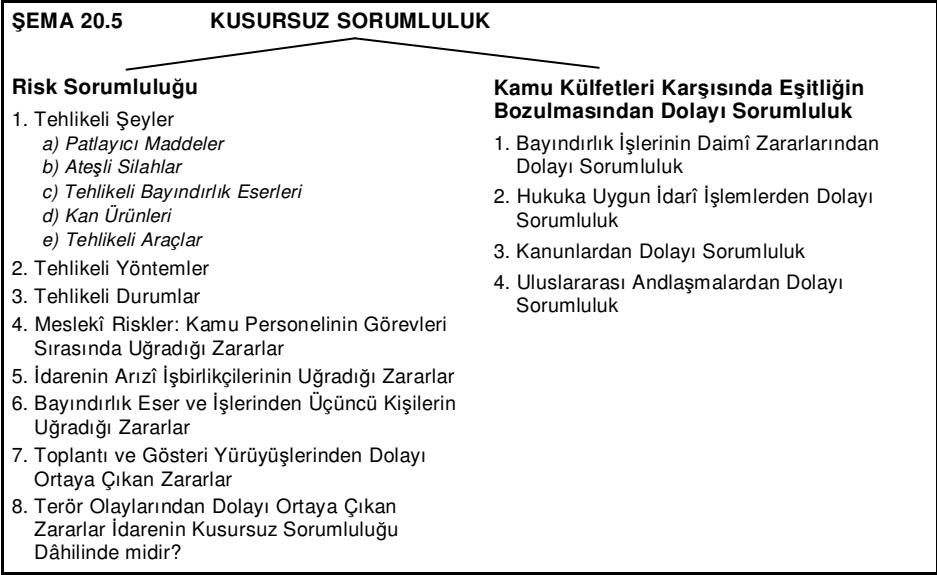
657. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1364.

658. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1364.; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.344-345; Long *et al.*, *op. cit.*, s.333.

659. De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.993.

dolayı sorumluluk esaslarına göre tazmin edilebilir⁶⁷⁷. Herkese aynı oranda zarar görmesi durumunda, uğranılan zararın idare tarafından karşılanmasının, yani topluma dağıtılmasının zaten bir anlamı yoktur. Sadece bir veya birkaç kişinin değil, herkesin aynı zarara uğraması durumunda idarenin kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı kusursuz sorumluluğuna gidilemez. Örneğin Fransız Danıştay kışın kişilerin evlerden tahliye edilmesini yasaklayan bir kanundan kaynaklanan zararlardan dolayı tazminat istemeyeceğine, çünkü bu kanunun sadece bir ev sahibine değil, bütün ev sahiplerine aynı zararı verdiği hükmetmiştir⁶⁷⁸.

Şimdi kusursuz sorumluluğun türlerini inceleyelim. Ama önce izleyeceğimiz plâni bir şema hâlinde gösterelim:

A. RİSK SORUMLULUĞU

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1336-1363; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.992-1001; Long *et al.*, *op. cit.*, s.316-223; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.595-609; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.348-351; Rivero, *op. cit.*, s.264-268; Vlachos, *op. cit.*, s.221-222; De Forges, *op. cit.*, s.320-325; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.488-490; Günday, *op. cit.*, s.379-381; Armağan, *op. cit.*, s.99-134.

Tanım.- “Risk sorumluluğu (*responsabilité pour risque*)”, idarenin, hiçbir kusuru olmasa bile, yürüttüğü tehlikeli faaliyetler veya kullandığı tehlikeli araçlar nedeniyle ortaya çıkan zararı tazmin etmekle yükümlü olması demektir.

677. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1364.

678. Conseil d'État, Assemblée, 10 Şubat 1961, *Ministre de l'intérieur c. consorts Chauche*, RDCE, 1961, s.108 (Nakleden: Long *et al.*, *op. cit.*, s.333).

Terminoloji.- “Risk sorumluluğu” terimi yerine Türkçe’de yaygın olarak “tehlike sorumluluğu” terimi kullanılıyorsa da kanımızca bu kavram “risk sorumluluğu (*responsabilité pour risque*)” kavramını tam olarak karşılamaktan uzaktır. Bir kere Fransızca “*risque*” kelimesinin Türkçe karşılığı “tehlike” değildir. *Risque*, “az çok öngörülebilen nitelikte gerçekleşmesi muhtemel tehlike” demektir⁶⁷⁹. Tehlike ise “büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durum” anlamına gelir⁶⁸⁰. Tehlike zaten gerçekleşmiş ise “risk” olmaktan çıkar⁶⁸¹. “Tehlike”, “*risque*” kelimesinin değil, “*danger*” kelimesinin Türkçe karşılığıdır. “*Risque*” kelimesinin Türkçe karşılığı “riziko”dur. “Riziko”, TDK *Türkçe Sözlük* tarafından “zarara uğrama tehlikesi” olarak tanımlanmaktadır⁶⁸². “*Responsabilité pour risque*” yerine “riziko sorumluluğu” demek yerine biz doğrudan “risk sorumluluğu” demeyi uygun buluyoruz; çünkü “risk” kelimesi de çoktan beri Türkçe’ye girmiş ve yerleşmiştir. Ayrıca şuna da işaret etmek isteriz ki, Fransızca da “tehlike (*danger*)” kelimesi vardır. Ancak buna rağmen Fransız idare hukuku doktrin ve içtihatlarında bu tür sorumluluğa “tehlike sorumluluğu (*responsabilité pour danger*)” değil, “risk sorumluluğu (*responsabilité pour risque*)” denmektedir. “Tehlike (*danger*)” kelimesi ise “risk sorumluluğu”na yol açan belirli şey, yöntem ve durumların niteliği olarak kullanılmaktadır. Aşağıda göreceğimiz gibi “tehlikeli şeyler (*choses dangereuses*)”den, “tehlikeli yöntemler (*méthodes dangereuses*)”den ve “tehlikeli durumlar (*situations dangereuses*)”dan kaynaklanan zararlardan dolayı kusursuz sorumluluktan bahsedilmektedir⁶⁸³. Yani “tehlike” kelimesinin kullanılacağı yerler ayrı, “risk” kelimesinin kullanılacağı yerler ayrıdır. Bu tür sorumluluğu nitelendirmek için kullanılması gereken kelime “tehlike” değil, “risk” kelimesidir. Tehlike bu tür sorumlulukla tazmin edilen zararlara yol açan şey, faaliyet, yöntem ve durumları nitelendirmek için kullanılabilir.

Risk Sorumluluğun Özellikleri.- Risk sorumluluğunun başlıca özellikleri şunlardır: (a) Risk sorumluluğu, olağanüstü ağırlıkta zararların varlığı hâlinde söz konusu olur. (b) Risk sorumluluğu, istisnaî risklerden kaynaklanan bir sorumluluktur. (c) Risk sorumluluğu tamamlayıcı nitelikte bir sorumluluktur. (d) Risk sorumluluğu bir kusursuz sorumluluk halidir.

a) Zararın Ağırlığı.- Risk sorumluluğuna konu olan zarar olağanüstü ağırlıkta bir zarardır. Fransız Danıştay içtihatlarına göre, risk sorumluluğuna hükmedilebilmesi için sıradan bir zarar değil, “olağanüstü bir zarar (*un préjudice*

679. *Dictionnaire Petit Robert*, “*risque*” kelimesini, “*danger éventuel plus ou moins prévisible*” olarak tanımlamaktadır (Paul Robert, *Dictionnaire Le Petit Robert*, Paris, Le Robert, 1991, s.1720).

680. TDK, *Türkçe Sözlük*, Ankara, TDK Yayınları, 1990, c.2, s.1439.

681. O nedenle, Tahsin Saraç’ın “*risque*” kelimesi karşılığı olarak “tehlike” kelimesini vermesi tamamıyla yanlıştır (Tahsin Saraç, *Büyük Fransızca Türkçe-Sözlük*, İstanbul, Adam Yayınları, 1990, s.1242).

682. TDK, *Türkçe Sözlük*, *op. cit.*, s.1227.

683. Örneğin Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1337-1346.

8. Terör Olaylarından Dolayı Ortaya Çıkan Zararlar İdarenin Kusursuz Sorumluluğu Dâhilinde midir?

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.693-694; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.1041-1042; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.900-901.

Acaba terör olayları sonucunda ortaya çıkan zararlardan idare sorumlu mudur? Kanımızca terör olaylarından dolayı idarenin sorumluluğu ancak kusurlu sorumluluk şartları dâhilinde söz konusu olabilir. Yani somut terör olayında idareye atfedilebilir bir kusur varsa, idare bu zarardan dolayı sorumlu tutulabilir. Ancak idarenin terör olaylarından dolayı risk ilkesine dayanılarak kusursuz sorumluluğuna gidilebilmesi mümkün değildir. Bu konuda önce Fransa'da ki durumu sonra da Türkiye'deki durumu görelim:

Fransa'da⁹⁰⁴.- Yukarıda (s.1115 vd.) gördüğümüz gibi Fransa'da kolluk faaliyetleri alanında idarenin sorumluluğu için “ağır kusur (*faute lourde*)” şartını aranmaktadır⁹⁰⁵. Bu şu anlama gelmektedir: İdare, güvenlik alanında ortaya çıkan bir zarardan, örneğin bir terörist saldırıdan doğan zarardan ancak kendisine atfedilebilir “ağır kusur” varsa sorumludur. Bu alanda idarenin kusuru yoksa veya idarenin sadece “basit kusur (*faute simple*)”u varsa idare sorumlu olmamaktadır.

Örneğin Fransız Danıştayının 29 Nisan 1987 tarihli *Consorts Yener et Consorts Erez* kararına konu teşkil eden olayda, Türkiye'nin Paris Büyükelçisi İ. Erez ve şoförü, 24 Ekim 1975 günü Paris'te otomobillerine düzenlenen terörist bir silahlı bir saldırı sonucu öldürülmüşlerdir. Ölenlerin mirasçıları uğradıkları zararın tazmini istemiyle tazminat davası açmışlardır. Davacılar bu davada Paris polisinin Türk büyükelçisini korumak için yeterli güvenlik tedbiri almadığını iddia etmişlerdir. Fransız Danıştayını ise Türk Büyükelçisinin daha önceden “yakın koruma” talep etmediğini, bunun dışında polisin suikastı önleyememiş olmasının “ağır kusur” teşkil etmediğine dolayısıyla devletin ortaya çıkan zarardan sorumlu olmadığına karar vermiş ve davayı reddetmiştir⁹⁰⁶.

Kanımızca da bu karar isabetlidir. Bu olayda polise atfedilebilir kusur bulmak zordur. Bu olayda polise atfedilebilir bir kusur olduğu kabul edilirse, devletin ülke toprakları üzerinde işlenen her suçtan dolayı sorumlu olduğu, zira polisin suçun işlenmesini önleyemediği, dolayısıyla devletin işlenen her suçtan

904. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1314-1315; Long *et al.*, *op. cit.*, s.88; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.987; 1041-1042; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.584.

905. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1314; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.987.

906. Conseil d'État, Section, 29 Nisan 1987, *Consorts Yener et Consorts Erez*, RDCE, 1987, s.155 (Bu kararın metni Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.341-342'de bulunmaktadır).

dolayı tazminat ödemesi gerektiği gibi bir sonuç ortaya çıkar ki, bunun bizim de mensubu olduğumuz kara Avrupası hukuk kültüründe kabul edilmesi mümkün değildir. Bu kültürde, kural olarak, bir zarar bir kusurlu hareketten kaynaklanmıyorsa, zarara uğrayan tarafından katlanılır. Buna “*casum sentit dominus*” ilkesi denir. Tabir caizse “ateş düştüğü yeri yakar”. Kara Avrupası hukuk mantığında, ateşi kusurlu olarak kim oraya düşürmüş ise, ateşin meydana getirdiği zarardan o sorumludur; bir başkası veya devlet değil.

Fransa’da terörist saldırılar sonucu ortaya çıkan zararlar, yukarıda (s.1235) incelediğimiz, 7 Ocak 1983 tarihli Kanununun 92’nci maddesinde öngörülen toplantı ve gösteri (*atroupements et rassemblement*) yapanların verdikleri zararlardan dolayı devletin kusursuz sorumluluğu sistemiyle de tazmin edilemez. Nitekim Fransız Uyuşmazlık Mahkemesi verdiği çeşitli kararlarla terörist saldırılar sonucu ortaya çıkan zararların bu Kanunun kapsamı dışında kaldığına karar vermiştir⁹⁰⁷.

(**Uyarı:** Aşağıdaki çizginin altındaki “Türkiye’de Terör Olaylarından Dolayı İdarenin Sorumluluğu” başlıklı kısmı okumak istemiyorsanız s.1262’deki “B. Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluk” başlığına geçebilirsiniz).

TÜRKİYE’DE TERÖR OLAYLARINDAN DOLAYI İDARENİN SORUMLULUĞU MESELESİ

Türkiye’de terör olaylarından dolayı idarenin sorumluluğu konusunda Danıştayın içtihadını 1990 öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye ayırıp incelemek gerekmektedir.

1. 1990 Öncesi

Öncelikle belirtelim ki, Türkiye’de terör olaylarından dolayı idarenin sorumlu tutulması 1990’lı yıllarda görülmüştür. Türk Danıştayı da 1990’dan önce olması gerektiği gibi terör olaylarından dolayı devletin sorumsuz olduğuna karar veriyordu.

Örneğin Danıştay Onikinci Dairesinin 21 Haziran 1979 tarih ve E.1977/3205, K. 1979/2742 sayılı *TÖB-DER Anamur Şubesi* kararına konu teşkil eden olayda TÖB-DER Anamur şubesine lokaline 11 Ocak 1977 tarihinde geceleyin kimliği bilinmeyen kişilerce saldırı düzenlenmiş ve lokalde zarar meydana gelmiştir. Derneğin açtığı tazminat davasını Danıştay Onikinci Dairesi şu gerekçeyle reddetmiştir:

“Toplumdaki tüm bireylerin davranışlarının idarece tek tek denetlenmesine olanak bulunmadığı gibi bu kişilerin suç niteliğindeki hareketlerinden dolayı önceden bir ihbar veya olası bir durumdan haberdar edilmemek suretiyle idarenin bilgisi dışında meydana gelecek zararlardan idareyi sorumlu kılmak da mümkün değildir... Ola-

907. Tribunal des conflits, 24 Haziran 1985, *Préfet du Val-et-Marne*, RDCE, 1985, s.537 (Nakleden: Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.I, s.1359).

KUTU 20.1

18 MART 1998 TARİHLİ UĞUR MUMCU KARARI HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

Danıştay Onuncu Dairesinin 18 Mart 1998 tarih ve E.1996/10292, K.1998/1190 sayılı *Uğur Mumcu* kararına konu teşkil eden olayda gazeteci yazar Uğur Mumcu, arabasına önceden teröristlerce yerleştirilen bombanın patlaması sonucu 24 Ocak 1993 tarihinde ölmüştür. Yakınlarının açtığı tazminat davasında Ankara Dördüncü İdare Mahkemesi 17 Ekim 1996 tarih ve E.1995/460, K.1996/1319 sayılı kararıyla,

"insan hak ve özgürlükleriyle sosyal devlet kavramlarının önem kazandığı günümüzde, idarenin sorumluluğunun yalnızca 'hizmet kusuru' ilkesiyle sınırlı tutulmadığı, 'kusursuz sorumluluk, objektif sorumluluk ve kollektif sorumluluk anlayışına dayalı sosyal risk' ilkesine göre de idarenin sorumlu tutulacağına yargı kararlarıyla kabul edildiği, bu nedenle ülkenin içinde bulunduğu yoğun terör eylemlerinin bir sonucu olarak öldürülen ...'nün mirasçılarının, olay nedeniyle uğradıkları zararlarının kusursuz sorumluluk ve kollektif sorumluluk ilkesi gereği tazmini gerektiği"

gereğesiyle idareyi tazminat ödemeye mahkûm etmiştir.

Danıştay Onuncu Dairesi bu kararı esas bakımından onamış, ancak onama kararında kusursuz sorumluluk esasına değil, hizmet kusuruna dayanmış ve şöyle demiştir:

"3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 20. maddesinde, terör ve anarşi ile mücadelede görev veren veya bu görevi ifa eden adli istihbari, idari ve askeri görevliler, zabita amir ve memurları, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü ve genel müdür yardımcıları terör suçlarının muhafaza edildiği ceza ve tutukevlerinin savcıları ve müdürleri, devlet güvenlik mahkemeleri hakim ve savcıları ile bu görevlerinden ayrılmış olanlar ve *terör örgütlerinin açık hedefi haline gelen veya getirilenler* ile *suçların aydınlatılmasında yardımcı olan tanık ve ihbarcılar* hakkında gerekli koruma tedbirlerinin devlet tarafından alınacağı hükme bağlanmıştır.

Bu yasa maddesine dayanılarak Bakanlar Kurulunca 16 Ağustos 1991 tarihinde kararlaştırılan ve onaylandığı tarihte yürürlüğe giren ancak yayınlanmayan "Teröre Karşı Koruma Tedbirleri Yönetmeliğinde ise suçların aydınlatılmasında yardımcı olan kişilerden terörist örgütlerin açık hedefi hâli ne gelen veya getirilenlerin istekleri halinde ve merkez özel koruma komisyonu kararı ile korunmalarının sağlanacağı öngörülmüştür.

Görüldüğü üzere, terör örgütlerinin açık hedefi haline gelenler hakkında gerekli koruma önlemlerinin devlet tarafından alınacağı 3713 sayılı Yasa'nın 20 maddesiyle açık ve kesin olarak hükme bağlandığından, dayalı olduğu Yasaya aykırı düzenlemeler içermesinin kabulüne olanak bulunmayan yönetmelik hükmünün esas alınması da olanaksızdır.

...'nün araştırmacı gazeteci, yazar ve aydın olarak yaptığı araştırmalarla suçların ve suç örgütlerinin ortaya çıkarılmasındaki katkıları ve düşünceleri nedeniyle terör örgütlerinin açık hedefi haline geldiği bilinmekteydi.

...'nün terör örgütlerinin açık hedefi haline gelmesi yanında, bu örgütlerce, 3713 sayılı Yasanın 20. maddesi kapsamına girenlere yönelik eylemlerde bulunulduğu da dikkate alındığında yasa'nın açık ve kesin hükmü karşısında *gerekli koruma tedbirlerinin alınmaması bir hizmet kusurudur.*

Bu durumda, hizmet kusuru belirlenen idarenin, olay nedeniyle uğranılan zararı da tazmini gerekmektedir"⁹³¹.

Görüldüğü gibi bu kararda Ankara Dördüncü İdare Mahkemesi kusursuz sorumluluk ilkesine dayanmış, Danıştay Onuncu Dairesi ise kusurlu sorumluluk ilkesine dayanmıştır. Kanımızca terör olaylarında kusursuz sorumluluk değil, kusurlu sorumluluk ilkesine dayanılması isabetlidir. Ancak söz konusu olayda idareye atfedilebilir bir kusur olup olmadığı pek şüphelidir. Zira somut olayda terör kurbanı gazeteci Uğur Mumcu'nun korunma talebi olmadığı gibi bu konuda yapılmış

931. Danıştay Onuncu Dairesi, 18 Mart 1998 Tarih ve E.1996/10292, K.1998/1190 Sayılı *Uğur Mumcu* Kararı, *Danıştay Dergisi*, Sayı 97, s.678 (*Kazanıcı İçtihat Bilgi Bankası*, Erişim: 2002).

lunmadığını, zararın miktarını ve nakdi ödeme tutarını tespit eder. Bir sulhname tasarısı hazırlayarak ilgiliye tebliğ eder ve ilgiliyi davet eder. Davet üzerine gelen hak sahibi sulhname tasarısını kabul ettiği takdirde, bu tasarı kendisi ve komisyon başkanı tarafından imzalanır. Nakdi ödeme tutarı üç ay içinde ödenir. Sulhname tasarısının kabul edilmemesi durumunda bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye gönderilir. Sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır. Sulh yoluyla çözülen uyuşmazlıklarda da ilgilinin idarî yargıda tam yargı davası açma ihtimali vardır. Ancak bu durumda açılan dava “sulhname” nedeniyle reddedilecektir.

Yukarıdaki usûl idarenin kusursuz sorumluluğuna benzemektedir. Çünkü yukarıda açıklanan komisyon, fiilin, zararın ve illiyet bağının varlığını araştırmakta ama kusurun varlığını araştırmamaktadır. Ancak 5233 sayılı Kanunun kendisinde kanun kapsamındaki fiillerden dolayı devletin kusuru olmasa bile sorumlu olacağı yolunda bir hüküm yoktur. Dolayısıyla sulhname tasarısını kabul etmeyen hak sahibinin genel hükümlere göre idarî yargıda açacağı tam yargı davası, kusursuz sorumluluk değil, kusurlu sorumluluk esasına dayanır. Dolayısıyla davacı olarak idarenin kusurlu davrandığını ispatlaması gerekir.

B. KAMU KÜLFETLERİ KARŞISINDA EŞİTLİĞİN BOZULMASINDAN DOLAYI SORUMLULUK

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1363-1382; Long *et al.*, *op. cit.*, s.260-267, 328-334, 600-606; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s. 635-663, 670-674; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.1012-1020; Rouge-vin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s. 352-356; De Forges, *op. cit.*, s.325-330; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.490-491; Vlachos, *op. cit.*, s.222-225.

Tanım.- “Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk (*responsabilité pour rupture de l'égalité devant les charges publiques*)”, nimetlerinden tüm toplum tarafından yararlanan idarenin eylem ve işlemlerinden doğan külfetlerinin sadece belli kişi veya kişilerin üstünde kalması durumunda, bu kişi veya kişilerin uğradığı zararların, idare tarafından, idarenin bir kusuru olmasa bile, tazmin etmekle yükümlü tutulmasıdır.

Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik İlkesi⁹⁴¹.- Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk, adı üstünde “kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi (*principe d'égalité devant les charges publiques*)” denen bir ilkeye dayanır. Bu ilke ise Mecellede “*mazarrat menfaat mukabelesindedir. Yani bir şeyin menfaatine nail olan onun mazarratına da mütehammil olur*” ifadesiyle açıklanmıştır⁹⁴². Bu şu anlama gelir: Bir şeyin nimetinden faydalanan kişi, o şeyin külfetine de katlanmalıdır. İdarenin eylem ve işlemleri kamu yara-

941. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1363.

942. Onar, *op. cit.*, c.III, s.1710.

rına yönelik eylem ve işlemlerdir; dolayısıyla bu eylem ve işlemlerden tüm toplum yararlanır. O hâlde bu eylem ve işlemlerin külfetleri de tüm toplum tarafından paylaşılmalıdır. Gerçekten de idarenin eylem ve işlemlerinin maliyeti vatandaşların ödediği vergilerle karşılanır. Aynı şekilde idarenin eylem ve işlemleri sonucunda ortaya çıkan zararların da bu eylem ve işlemlerden tüm toplum yararlandığına göre yine tüm toplum tarafından karşılanması gerekir. Örneğin kamulaştırmanın ancak taşınmaz malın gerçek karşılığının peşin ödenmesi şartıyla yapılabilmesinin altında bu ilke yatar. Mesela idare şehirlerarası karayolu yapımı nedeniyle yolun üzerinde geçeceği tarlaya ihtiyaç duyar. Bu işte kamu yararı olduğu ve bu tarlaya idarenin bedel ödemediği el atabileceği, tarla sahibinin kamu yararına yönelik bu işleme katlanması gerektiği düşünülebilir⁹⁴³. Ancak yapılacak yoldan sadece tarla sahibi değil, herkes geçecektir. Yani yolun nimetinden herkes yararlanacak, külfeti ise bir kişinin üzerinde bırakılacaktır. İşte bu hakkaniyet ve nesafetle bağdaşmaz. Madem bu yolun nimetinden herkes yararlanıyor; o hâlde bu yolun külfetini de herkes paylaşmalıdır. İşte kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesinin özü budur. Kamu külfetlerine herkes eşit oranda katlanmalıdır. Bu eşitlik bozulduğu takdirde, kamu külfetlerinin paylaşımında diğer kişilere nazaran daha fazla pay almış kişinin zararı idare tarafından karşılanmalıdır.

Kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesine “fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi” de denmektedir. Bu ilkenin esprisi de aynıdır: Kamu külfetleri karşısında herkesten aynı oranda fedakârlıkta bulunması istenebilir. Eğer idarenin bir eylem ve işlemi nedeniyle bazı kişilerin diğerlerine göre daha fazla fedakârlıkta bulunması gerekiyorsa, o kişilerin bundan dolayı uğradığı zarar tazmin edilerek, fedakârlıklar denkleştirilmelidir.

Fransız Danıştay kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesini, bu ilkeyi öngören bir kanun metni olmadan dahi geçerli olan “hukukun bir genel ilkesi (*principe général du droit*)” olarak kabul etmektedir⁹⁴⁴. Fransız Anayasa Konseyi ise kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesini, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesinin 13’üncü maddesinde ifade edilen, kanun karşısında eşitlik genel ilkesinin kapsamına dâhil olan anayasal değerlerde bir ilke olarak kabul etmektedir⁹⁴⁵.

943. Kaldı ki Türkiye’de, uygulamada, bazı köylerde tarlaların arasındaki yolların genişletilmesinde çoğunlukla kamulaştırma yapılmadığı görülmektedir. Bu işte kamu yararı olduğu o kadar apaçık görülür ki, yol kenarındaki tarla sahipleri çoğunlukla kamulaştırmasız olarak el atılan tarla şeridi için tazminat istemeyi aklından geçirmez; tazminat isteyenler de, gerek ihtiyar heyetinin, gerekse köylünün tepkisiyle karşılaşır.

944. Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.I, s.1363, Conseil d’État, Assemblée, 7 Şubat 1958, *Syndicat des propriétaires de forêts de chaînes lièges d’Algérie*, RDCE, 1958, s.74 (Nakleden: Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.I, s.97).

945. Conseil constitutionnel, 10 Ocak 2001, *Droit communautaire dans le domaine des transports*, LPA, Şubat 2001, n° 34 (Nakleden: Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.I, s.1375).

Türkiye’de kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi Anayasanın bir maddesinde açıkça geçmemektedir. Ancak, Türkiye’de kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi Anayasanın 10’uncu maddesinde düzenlenen genel eşitlik ilkesi kapsamına dâhil bir ilke olarak görülebilir.

Kamu Külfetleri Karşısında Eşitliğin Bozulmasından Dolayı Sorumluluğun Özellikleri⁹⁴⁶.- Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluğun başlıca özellikleri şunlardır:

a) Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk, kusurlu sorumluluk ve risk sorumluluğuna nazaran “tamamlayıcı (*complémentaire, subsidiaire*)” niteliktedir⁹⁴⁷. Yani zarar doğuran bir olayda kusurlu sorumluluk ve risk sorumluluğu uygulanamıyorsa ancak kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluğun uygulanıp uygulanmaması söz konusu olur. Çünkü kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluğa hükmedilebilmesi için aşağıda göreceğimiz gibi, kusurlu sorumlulukta aranmayan zararın özelliği ve anormalliği şartları aranmaktadır. Bu şartlar olmadan idarenin sorumluluğuna hükmedilebiliyorsa, bu şartların arandığı sorumluluk türünün işletilmesinin bir anlamı ve gereği yoktur. Genelde bu kural, “kusurlu sorumluluk, kusursuz sorumluluktan önce gelir (*la responsabilité pour faute passe avant la responsabilité sans faute*)” özdeyişiyle özetlenir⁹⁴⁸.

b) Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk, “kamu düzeni (*ordre public*)”ne ilişkindir. Dolayısıyla mağdur, kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk sebeplerini yargılamanın her safhasında ileri sürebilir. Keza hâkim de kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluğun uygulanacağı bir durumun olup olmadığını re’sen inceler⁹⁴⁹.

c) Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk, kazalardan kaynaklanmayan, yani arızî nitelikteki olmayan zararların tazmininde söz konusu olur⁹⁵⁰. Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumlulukta tazmin edilen zarar, daha önceden öngörülen, tamamıyla yapılan işin doğal sonucu olan bir zarardır⁹⁵¹. Bu husus, kusursuz sorumluluğun iki çeşidi olan kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk ile risk sorumluluğu arasındaki farkı da oluşturur. Risk sorumluluğu kazalarda da uygulanabilir⁹⁵².

946. Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.I, s.1364-1365; De Forges, op. cit., s.325-326.

947. De Forges, op. cit., s.325.

948. Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.I, s.1371.

949. De Forges, op. cit., s.325.

950. De Forges, op. cit., c.I, s.325; Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.I, s.1364.

951. Chapus, *Droit administratif général*, op. cit., c.I, s.1364.

952. *Ibid.*

IV. İDARENİN SORUMLULUĞUNUN ŞARTLARI

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1233-1291; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.1004-1010, 1021-1031; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.609-639; Rivero, *op. cit.*, s.256-260; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.492-497; Vlachos, *op. cit.*, s.235-244; De Forges, *op. cit.*, s.290-303.

İdarenin sorumluluğuna hükmedilebilmesi için bazı şartlar gerekir. İşte biz burada “idarenin sorumluluğunun şartları”¹⁰⁹⁵ göreceğiz. Bu şartlar hem kusurlu sorumluluk hem de kusursuz sorumluluk için geçerli olan genel şartlardır. Bu şartları açıklarken, söz konusu şart bakımından kusurlu sorumluluk ile kusursuz sorumluluk arasında bir fark varsa onu ayrıca belirteceğiz.

Genel olarak hukukta (ceza hukuku, borçlar hukuku, idare hukuku, vs) bir kişinin sorumluluğuna hükmedilebilmesi için şu dört şartın gerçekleşmesi gerekir:

- (1) Ortada bir fiil olmalıdır.
- (2) Bu fiil kusurlu olmalıdır.
- (3) Bir zarar olmalıdır.
- (4) Fiil ile zarar arasında illiyet bağı olmalıdır.

A. FİİL

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1233-1291; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.1004-1010, 1021-1031; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.609-639; Rivero, *op. cit.*, s.256-260; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.492-497; Vlachos, *op. cit.*, s.235-244; De Forges, *op. cit.*, s.290-303; Günday, *op. cit.*, s.383-384; Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s.770; Taner Ayanoğlu, *İdari Eylemin Tanımlanması*, İstanbul, Legal, 2004, s.43-94.

İdarenin sorumluluğundan bahsedilebilmesi için ortada idarenin bir “fiil (*fait*)”inin bulunması gerekir. Ortada idarenin bir fiili bulunmadan idarenin sorumluluğundan bahsedilebilmesi mümkün değildir. Bu fiil, bir *idarî işlem* veya *eylem* şeklindedir.

1095. Literatürde bu konu için çok değişik başlıklar kullanılmaktadır. Örnekler: “Kamu tüzel kişilerinin sorumluluğunun şartları (*conditions de la responsabilité des personnes publiques*)” (Rivero, *op. cit.*, s.256); “sorumluluğun yükletilmesinin genel şartları (*conditions générales d’engagement de la responsabilité*)” (De Forges, *op. cit.*, s.290); “sorumluluğun işletilmesi şartları (*conditions de mise en oeuvre de la responsabilité*)” (De Forges, *op. cit.*, s.492); “sorumluluğun ortaya konulmasının şartları (*conditions de mise en jeu de la responsabilité*)” (Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.356); “tazminat hakkı şartları (*conditions du droit à réparation*)”; “sorumlu tutulma şartları (*conditions d’engagement de la responsabilité*)” (Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1235).

Zararın anormalliği şartı, belirlenebilmesi bakımından çok kesin bir kavram değildir¹³⁴¹. Zararın anormalliği, esas itibarıyla zararın ağırlığıyla değerlendirilir. Belirli bir eşiği geçen ağırlıktaki zararların anormal zararlar olduğu söylenir. Ancak bu eşiğin hangi noktadan itibaren başladığının objektif bir ölçüsü yoktur. Buna, her somut olayda mahkeme karar verecektir¹³⁴². Bununla birlikte, kişinin vücut bütünlüğüne verilen zararların her halükârda “ağır” ve “anormal” zararlar olduğu söylenebilir¹³⁴³. Bazen zararın ağırlığı zararın devam ettiği süre bakımından ölçülür. Örneğin kanun dışı bir greve veya blokaja idarenin birkaç saat müdahale etmemesi veya bir gün müdahale etmemesi ağır bir zarar olarak görülmeyebilir. Nitekim Fransız Danıştay balıkçılar tarafından limanların bloke edilmesi olayında (idarenin müdahale etmemesi nedeniyle ticaret gemileri zarar etmiştir) zarara uğrayanların zararının ilk 24 saatin dolmasından itibaren ağır bir zarar hâline geldiğine karar vermiş ve ilk 24 saatte uğradıkları zararı tazmin etmemiştir¹³⁴⁴.

D. İLLİYET BAĞI

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1244-1253; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.609-620; De Forges, *op. cit.*, s.294-299; Vlachos, *op. cit.*, s.236-239; Rivero, *op. cit.*, s.258-260; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.493-495.

Tanım.- İdarenin sorumluluğuna hükmedilebilmesi için ortaya çıkan zararın idarenin bir fiilinden kaynaklanmış olması gerekir. Diğer bir ifadeyle, “zarar (*préjudice*)” ile “zarar veren olay (*fait dommageable*)” arasında “illiyet rabıtası (nedensellik bağı, *lien de causalité*)” bulunmalıdır. İlliyet bağından kastedilen şey, bir zarar ile bu zararın sebebi olan olay arasındaki “neden-sonuç ilişkisi (*relation de cause à effet*¹³⁴⁵)”dir.

Doğrudan İlliyet Bağı.- İdareye atfedilen bir fiilden dolayı idarenin sorumlu tutulabilmesi için bu fiil ile zarar arasındaki “illiyet bağı”nın dolaylı bir şekilde değil, “doğrudan doğruya (*directe*)” olması gerekir¹³⁴⁶. Diğer bir ifadeyle, idareye atfedilen fiil, ortaya çıkan zararın “doğrudan nedeni (*cause*

1341. *Ibid.*

1342. *Ibid.*

1343. Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.357.

1344. Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.358; Bkz. Conseil d'État, 22 Haziran 1984, *Secrétaire d'Etat auprès du ministre chargé de la mer c. société Sealink*, RDCE, 1984, s.246 (Nakleden: Long *et al.*, *op. cit.*, s.264; Rougevin-Baville, Denoix de Saint Marc ve Labetoulle, *op. cit.*, s.304). Conseil d'État, 11 Mayıs 1984, *Port autonome de Marseille*, RDCE, 1984, s.178; Conseil d'État, 14 Kasım 1984, *Compagnie générale maritime*, RDCE, 1984, s.1371 (Nakleden: Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1371).

1345. Chapus, *Droit administratif général*, *op. cit.*, c.I, s.1244.

1346. Rivero, *op. cit.*, s.258; De Forges, *op. cit.*, s.295. Conseil d'État, 16 Şubat 1945, *Roset*, RDCE, 1945, s.36 (Nakleden: Rivero, *op. cit.*, s.259).

directe)” olmalıdır¹³⁴⁷. Aynı anlamda, ortaya çıkan zararın idarenin fiilinin “doğrudan sonucu (*conséquence directe*)” olması gerektiği de söylenir¹³⁴⁸. Bu tür illiyet bağına, “doğrudan illiyet bağı (*lien direct de causalité*)” denmektedir¹³⁴⁹. Bundan şu sonuç çıkar: İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğrudan doğruya değil, ancak dolaylı bir şekilde kaynaklanan zararlardan (*dommages indirectes*)¹³⁵⁰ sorumlu değildir¹³⁵¹.

Ancak ortaya çıkan zararın birden fazla sebebinin bulunması mümkündür. Örneğin idare bir kişiye silah taşıma ruhsatı vermiş, bu kişi de daha sonra ruhsatlı silahıyla cinayet işlemiştir veya idare bir mahkûmu bir hapisshaneden diğerine naklederken mahkûm kaçmış, daha sonra da bu mahkûm bir kişiyi öldürmüştür. Bu örneklerde cinayeti işleyen idare değil, özel kişidir. Ama idare, bu kişiye silah taşıma ruhsatı vermeseydi veya ikinci örnekte, onu hapisshaneden kaçırmayıdı cinayet işlenmeyecekti. İşte böyle durumlarda, hangi sebebin ortaya çıkan zararın “doğrudan sebebi”, hangi sebebin ise “dolaylı sebebi” olduğunun tespiti her zaman kolay değildir.

Bu konuda çeşitli teoriler geliştirilmiştir. “Koşulların eşitliği teorisi (*théorie de l'équivalence des conditions*)” denen eski bir teoriye göre, bir zararın meydana gelmesi için gerekli olan bütün koşullar, o zararın sebebi olarak kabul edilir¹³⁵². Ancak bu teori doktrin ve içtihat tarafından kabul edilmemiştir. Doktrin ve içtihatlarda, “tam”¹³⁵³ veya “uygun illiyet teorisi (*théorie de la causalité adéquate*)” ismi verilen bir teori kabul edilmiştir¹³⁵⁴. Bu teoriye göre, zararın meydana gelmesine katkıda bulunan bütün koşullar değil, sadece “olayların normal seyri (*cours normal des choses*)”ne ve “genel tecrübeler (*expérience générale*)”e göre söz konusu zararı meydana getirmeye elverişli olan sebep, zararın “doğrudan nedeni” olarak kabul edilir¹³⁵⁵. Diğer bir ifadeyle, bir zarara yol açan birden fazla sebep varsa, “olayların normal seyri”ne ve “genel tecrübeler”e göre, bu sebeplerden sonucu doğurmaya en etkili ve elverişli olanı zararın doğrudan sebebi olarak kabul edilir¹³⁵⁶. Şüphesiz “uygun illiyet bağı” teorisi tamamıyla objektif bir teori değildir. “Olayların normal seyri”

1347. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.615.

1348. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1245.

1349. De Forges, *op. cit.*, s.295; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.614; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1245. Conseil d'État, 13 Kasım 1963, *Ministre des Armées c. Occelli*, (Nakleden: Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.615).

1350. Rivero, *op. cit.*, s.259; Vlachos, 237.

1351. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.614; De Forges, *op. cit.*, s.295; Rivero, *op. cit.*, s.259; Vlachos, *op. cit.*, s.237.

1352. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1244; De Forges, *op. cit.*, s.295.

1353. “*Causalité adéquate*” Türkçe’ye yaygın olarak “uygun illiyet” olarak çevrilmiştir. Ancak “*causalité adéquate*”ı “tam illiyet” olarak da çevirmek mümkündür.

1354. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1244; De Forges, *op. cit.*, s.295.

1355. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1245.

1356. De Forges, *op. cit.*, s.295.

bir şarttır. İdare hukukunda illiyet bağı nasıl gerekliyse, özel hukukta da illiyet bağı öyle gereklidir. Özel hukukta hem kusurlu sorumluluk, hem de sebep sorumluluğunda (kusursuz sorumlulukta) kişilerin sorumluluğuna hükmedilebilmesi için illiyet bağı gerekmektedir. “İllyet bağı, sorumluluğun aslî şartı, tazminat hukukunun temel ilkesi”dir¹³⁷⁷.

Burada şunu özenle vurgulayalım ki, bütün hukuk sistemlerinde, bir idarenin veya bir kişinin sorumluluğu için illiyet bağı gerekir. Yani ortaya çıkan zarar, o kişinin davranışı sonucu olmalıdır. Kimse kendisinin yol açmadığı bir zarardan sorumlu tutulamaz. Kimse, bir başkasının yol açtığı zarardan sorumlu tutulamaz. Bu sadece Türk hukukunda değil, bütün Kıta Avrupası hukuk sisteminde geçerli olan bir ilkedir. Bu ilke sadece Kara Avrupası hukuk sisteminde değil, yeryüzündeki bütün hukuk sistemlerinde geçerli olan bir ilkedir. Sorumluluk için illiyet bağının aranması, evrensel bir hukuk ilkesidir. Bu bakımından, Türk Danıştayının evrensel hukuktan apayrı bir hukuk anlayışına sahip olduğundan kuşku duyulabilir.

Yine şunu da vurgulayalım ki, sorumluluk için illiyet bağı gerekmesi ilkesi sadece hukuk düşüncesinde değil, genel olarak insan düşüncesinde mevcut bir ilkedir. İlkel toplumlar dışında, her zaman olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurulmuştur. Hatta illiyet bağı, tabiatta mevcut bir ilkedir. Belirli sebepler altında, belirli sonuçlar oluşur. Her sonuç, kendi sebebini teşkil eden olaydan doğar. Sebepsiz bir olay olmaz. Bir sebep, kendi sonucu dışında bir başka sonucu doğuramaz. İstenmeyen bir sonuçla karşılaşılsa, bir başka sebep değil, o sonuca yol açan sebep ortadan kaldırılmaya çalışılır.

Sonuç olarak kanımızca, Danıştayın yukarıdaki kararı sadece idare hukuku ilkelerine değil, bütün hukuk mantığına, hatta genel olarak insan aklına ve dahi tabiat kanunlarına aykırıdır.

V. İDARENİN SORUMLULUĞUNU ORTADAN KALDIRAN VEYA AZALTAN HALLER

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.616-620; De Forges, *op. cit.*, s.295-297; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1248-1253; Vlachos, *op. cit.*, s.248-250; Rivero, *op. cit.*, s.259; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.494.

Ortaya çıkan zarara idarenin eylem ve işlemi dışında kalan bir başka sebep kısmen veya tamamın neden olmuş ise, idarenin o zarardan dolayı sorumluluğu kısmen veya tamamen ortadan kalkar. Zira idarenin eylem ve işlemi ile ortaya çıkan zarar arasındaki nedensellik bağı kısmen veya tamamen ortadan kalkmış olur. İşte idarenin sorumluluğunu kısmen veya tamamen ortadan kaldıran hâller şunlardır: (1) Mücbir sebep, (2) beklenmeyen hâl, (3) zarar görenin davranışı, (4) üçüncü kişinin davranışı. Şimdi bunları tek tek görelim.

1377. Eren, *op. cit.*, c.I, s.503.

A. MÜCBİR SEBEP

Bibliyografya.- Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.616-617; De Forges, *op. cit.*, s.295-296; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1248-1249; Vlachos, *op. cit.*, s.248; Rivero, *op. cit.*, s.259; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.835; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.494; Long et al., *op. cit.*, s.119-125.

Tanım.- “Mücbir sebep (zorlayıcı neden, force majeure)” idarenin iradesi dışında meydana gelen, önceden öngörülmesi mümkün olmayan ve karşı konulamayacak ağırlıktaki olaylardır¹³⁷⁸. Aşağıdaki koşulları taşımak kaydıyla deprem, fırtına, sel, heyelan, yıldırım düşmesi gibi doğal felaketler mücbir sebep teşkil ederler.

Şartları.- Bir olayın mücbir sebep olarak nitelendirilebilmesi için, “dışlık (exteriorité)”, “öngörülemezlik (imprévisibilité)” ve “karşı konulamazlık (irrésistibilité)” koşullarını yerine getirmesi gerekir:

a) Dışlık.- Bir olayın mücbir sebep olabilmesi için idarenin iradesinin dışında olması, idareye atfı kabil olmaması gerekir¹³⁷⁹. Bu koşul sayesinde, mücbir sebep biraz aşağıda göreceğimiz “beklenmeyen hâl”den ayrılır¹³⁸⁰.

b) Öngörülemezlik.- Bir olayın mücbir sebep olarak nitelendirilebilmesi için söz konusu olayın “öngörülemez (imprévisible)” bir olay olması gerekir¹³⁸¹. Örneğin öngörülemez nitelikte olan deprem, toprak kayması, sel, fırtına gibi olaylar mücbir sebep oluştururlar. Keza öngörülemez nitelikte suikast, sabotaj gibi olaylar da mücbir sebep oluşturabilir. Daha önceden öngörülmeyen bir şekilde savaşın patlak vermesi de mücbir sebep oluştur¹³⁸². Buna karşılık, daha önceden gerçekleşeceği tahmin edilebilen olaylar, mücbir sebep teşkil etmez¹³⁸³. Örneğin meteoroloji tarafından öngörülmüş ve açıklanmış bir hava bozukluğu, mücbir sebep oluşturmaz¹³⁸⁴.

Olay ne kadar ağır olursa olsun, ortaya çıkan zarar ne kadar büyük olursa olsun, söz konusu olay öngörülebilir nitelikteyse, bu olay mücbir sebep oluşturmaz ve dolayısıyla idarenin sorumluluğu ortadan kalkmaz. Bir olayın “öngörülemez” nitelikte olup olmadığını, her somut olayda mahkeme takdir eder. Fransız Danıştay genellekle olayın öngörülemezlik niteliğini tespit ederken

1378. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.616; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.835; Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1415; Rivero, *op. cit.*, s.259; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.493.

1379. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1248; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.61.

1380. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.617.

1381. Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, c.I, s.1248; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.617.

1382. Long et al., *op. cit.*, s.123.

1383. Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.617.

1384. Conseil d'État, 4 Şubat 1910, *Denis Jauhert*, RDCE, 1910, s.610; Conseil d'État, 13 Temmuz 1968, *Société Établissement Serfati*, AJ, 1068, s.582 (Nakleden: Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.617).

Karşılaştırma.- İdarenin sorumluluğunu ortadan kaldıran veya azaltan hâller arasında bunların şartları, sonuçları ve etkili oldukları sorumluluk türü bakımından mevcut benzerlik ve farklılıklar aşağıda bir tablo üzerinde gösterilmiştir:

TABLO 20.2: İDARENİN SORUMLULUĞUNU ORTADAN KALDIRAN VEYA AZALTAN HÂLLER ARASINDA KARŞILAŞTIRMA

	Mücbir Sebep	Beklenmeyen Hâl	Zarar Görenin Davranışı	Üçüncü Kişinin Davranışı
Şartları	1. Dışlık 2. Öngörülemezlik 3. Önlenemezlik	1. İçlik 2. Öngörülemezlik 3. Önlenemezlik	Zarar görenin davranışı olmalıdır.	Üçüncü kişinin davranışı olmalıdır.
Sonuçları	Sorumluluk tamamen ortadan kalkar.	Sorumluluk tamamen ortadan kalkar.	Sorumluluk tamamen veya kısmen ortadan kalkar.	Sorumluluk tamamen veya kısmen ortadan kalkar.
Etkili Olduğu Sorumluluk Türü	Kusurlu+Kusursuz Sorumluluk	Sadece Kusurlu Sorumluluk.	Kusurlu+Kusursuz Sorumluluk	Sadece Kusurlu Sorumluluk.

VI. ZARARIN TAZMİNİ

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, s.1260-1291; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.609-614, 629-634; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.1021-1034; De Forges, *op. cit.*, s.297-303; Vlachos, *op. cit.*, s.235-236, 244; Rivero, *op. cit.*, s.259-260; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.494-496.

Önce bu kısımda izleyeceğimiz plânı verelim:

PLÂN:

- A. Sorumlu Kamu Tüzel Kişisinin Belirlenmesi
- B. Zararın idareden İstenmesi ve Tazminat Davasının Açılması
- C. Zararın Tazminine İlişkin İlkeler
- D. Zararın ve Tazminatın Hesaplanması

Yukarıda idarenin sorumluluğunun şartlarını gördük. Bu şartları yerine getiren kişinin tazminat hakkı doğar. Zarara uğrayan kişinin zararını tazmin ettirebilmesi için, önce idareye başvurması; idarenin zararı kendi isteğiyle tazmin etmemesi durumunda idareye karşı idarî yargıda tazminat davası açması gerekir. Bunun için yapması gereken ilk şey ise, sorumlu olan kamu tüzel kişisini belirlemektir.

A. SORUMLU KAMU TÜZEL KİŞİSİNİN BELİRLENMESİ

Bibliyografya.- Chapus, *Droit administratif général, op. cit.*, s.1275-1285; Vedel ve Delvolvé, *op. cit.*, c.I, s.610-614; De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.1024-1018; De Forges, *op. cit.*, s.297-299; Vlachos, *op. cit.*, s.235-236;; Rivero, *op. cit.*, s.259-260; Dupuis ve Guédon, *op. cit.*, s.494-496.

Yukarıda hep “idare”nin sorumluluğundan bahsettik. İdare, genel bir kavramdır. Gerçeklikte, devlet, il özel idaresi, belediye, köy, kamu kurumları gibi birden çok kamu tüzel kişisi vardır. Zarardan “idare” değil, bir “kamu tüzel ki-

GENEL BİBLİYOGRAFYA*

- ADMINISTRATION: *L'administration publique* (Recueil de textes), Paris, Colin, 1971.
- AHMET ŞUAYİP, *Hukuk-u İdare*, İstanbul, Hacı Hüseyin Efendi Matbaası, 1327 (1911).
- AKBULUT (Emre), *Türk İdare Hukukunda Kanunî İdare İlkesi*, İstanbul, Beta, 2013.
- AKGÜNER (Tayfun), *1961 Anayasasına Göre Millî Güvenlik Kavramı ve Millî Güvenlik Kurul-u*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1983.
- AKGÜNER (Tayfun), *Kamu Personel Yönetimi*, İstanbul, Der Yayınları, 1988.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Bireyin Yönetimsel İşlemler Karşısında Korunması ve Yönetim Hukukumuz”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 14, Eylül 1981, Sayı 3, s.37-56.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Hukuk-u İdare Üzerine”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, 1983, s.56-69.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Kamu Yararı Kavramı Üzerine Düşünceler”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 9, Sayı 1-3, 1989, (Prof.Dr. Lûtfi Duran'a Armağan), s.11-22.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Saklı Yetki Kavramı”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 11, 1978, Sayı 3, s.73-83.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Temel Hakların Durdurulması”, *Bahri Savcı'ya Armağan*, Ankara, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 1988, s.54-68.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Yasaların Zaman Bakımından Uygulanmasına İlişkin Bazı Sorunlar”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 17, 1984, Sayı 3, s.36 vd.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Yıkma Kararında Yöntem Sorunları”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 12, Aralık 1979, Sayı 4, s.41-55.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Yönetim Hukukumuz ve Geleceği”, <www.idare.gen.tr/akillioğlu-yonetim.htm> (Konuluş Tarihi: 11 Ağustos 2004).
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Yönetimde Açıklık, Gizlilik ve Bilgi Alma Hakkı”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 46, 1991, Sayı 1-2, s.1-12.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Yönetimsel İşlemlerde Gereke İlkesi”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 15, 1982, Sayı 2, s.7 vd.
- AKILLIOĞLU (Tekin), “Yönetimsel İşlemlerde Yürürlüğe Giriş Sorunu”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 12, 1979, Sayı 2, s.33-54.
- AKILLIOĞLU (Tekin), *İnsan Hakları (I: Kavram, Kaynaklar ve Koruma Sistemleri)*, Ankara, AÜSBF İnsan Hakları Merkezi Yayınları, 1995.
- AKILLIOĞLU (Tekin), *Yönetim Önünde Savunma Hakları*, Ankara, TODAİE Yay., 1983.
- AKIN (Ümit), “Elektrik Üretim, İletim ve Dağıtım Tesislerinin İşletme Hakkının Devri ve İşletme Hakkı Devri Sözleşmeleri”, *Danıştay Dergisi*, Yıl 30, Sayı 102, 2000, s.29-46.
- AKIN (Ümit), *İdare Hukuku Açısından Kıyıların Tâbi Olduğu Hukukî Rejim*, Ankara, Yetkin, 1998.
- AKINCI (Müslüm), *Bağımsız İdarî Otoriteler ve Ombudsman*, İstanbul, Beta Yayınları, 1999.
- AKINCI (Müslüm), *Danıştay Kararları İçinde İdarenin Denetim ve Gözetim Görevi*, İstanbul, Legal Yayınevi, 2017.
- AKINTÜRK (Turgut), *Medenî Hukuk*, Ankara, Savaş Yayınları, 1998.

* Birinci ciltteki kaynakları da içerir. Bu bibliyografyada sadece kendisinden alıntı yapılan ve dipnotlarda gösterilen kaynaklar değil, aynı zamanda kendisinden yararlanılmamış, ama bölüm sonlarında konuyla ilgili oldukları için “ek bibliyografya” başlığı altında gösterilmiş olan kaynaklar da bulunmaktadır. Bu nedenle, bu bibliyografya, bu kitabın yazılmasında yararlanılmış kaynakları gösteren bir “kaynaklar listesi” değil, idare hukuku alanında yazılmış başlıca kaynakları gösteren bir “genel bibliyografya”dır.

- AKYILMAZ (Bahtiyar), *İdare Hukuku*, Konya, Sayram Yayınları, 2004.
- AKYILMAZ (Bahtiyar), *İdarî Usûl İlkeleri Işığında İdarî İşlemin Yapılış Usûlü*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2000.
- AKYILMAZ (Bahtiyar), Murat Sezginer ve Cemil Kaya, *Türk İdare Hukuku*, Ankara, Seçkin, Yedinci Baskı, 2016.
- ALAN (Nuri), “İdarî Usûl ve İdarî Yargı”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 102, 2000, s.3-15.
- ALAN (Nuri), “İptal Davasının Ön ve Esastan kabul Şartları”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 50-51, 1993, s.22 vd.
- ALAN (Nuri), “Konu Unsuru Bakımından Takdir Yetkisi ve Kanuna Aykırılık”, *İdare Hukuku ve İdarî Yargı ile İlgili İncelemeler I*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1976.
- ALAN (Nuri), “Savunma Hakkı”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 88, s.343 vd.
- ALAN (Nuri), “Türk İdarî Yargısında Yerindelik ve Takdir Yetkisinin Değerlendirilmesi”, *İdarî Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1982.
- ALBERTİNİ (J.-B.), *La déconcentration: L’administration territoriale dans la réforme de l’Etat*, Paris, Economica, 1997.
- ALİ RAGİP, *Hukuk-u İdare*, İstanbul, Matbaai Amire, 1303 (1887).
- ALİBERT (T.), “L’initius personae dans la concession de service public: un principe en mutation”, *Revue administrative*, 1990, s.507 vd.
- ALİFENDİOĞLU (Yılmaz), “Anayasa Yargısı Açısından Olağanüstü Yönetim Usulleri”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1993, Cilt 9, s.411-434.
- ALİFENDİOĞLU (Yılmaz), “Yönetmel ve Anayasal Yargıda ‘Yokluk’”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 28, 1995, Sayı 2, s.3-10.
- ALPAR (Erol), “Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde Yargılama Yöntemi”, *Askeri Adalet Dergisi*, Yıl 23, Sayı 92, Ocak 1995, s.3-17.
- ALPAR (Erol), “Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Anayasal ve Yasal Konumu”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 3, Eylül 1993, s.45-59.
- ALPAR (Erol), “Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Yargılama Yetkisi ve Sınırlandırılması”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, Mart 1988, s.39-62.
- ALPAR (Erol), “İdare Hukukunda Kazanılmış Hak Kavramı ve Uygulaması”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 15, 2001, s.3-56.
- ALPAR (Erol), “Olağanüstü Haller”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 22, Aralık 1989, Sayı 4, s.47-67.
- ALPAR (Erol), “Yönetim Hukuku ve Özellikleri”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 14, 2000, s.3-59.
- ALPAR (Erol), “Yönetimi Etkileyen Anayasal ve Diğer İlkeler”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 13, 2000, s.3-49.
- AMADEİİ (J.-P.), “Sur la nature du droit de propriété du domaine privé”, *Revue du droit public*, 1998, s.505 vd.
- AMSELEK (Paul), “La qualification des contrats de l’administration”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1983, s.3 vd.
- AMSELEK (Paul), “La responsabilité sans faute des personnes publiques d’après la jurisprudence administrative”, *Recueil d’études en hommage à Charles Eisen-mann*, Paris, Cujas, 1975, s.233 vd.
- AMSELEK (Paul), “Le rôle de la pratique dans la formation du droit”, *Revue du droit public*, 1983, s.1471 vd.
- AMSELEK (Paul), *La répétition de l’indu payé aux personnes publiques*, in *Mélanges René Chapus: Droit administratif*, Paris, Montchrestien, 1992, s.5 vd.
- ANAYURT (Ömer), *Türk Anayasa Hukukunda Toplanma Hürriyeti*, İstanbul, Kazancı, 1998.
- ARDANT (P.), *La responsabilité de l’Etat du fait de la fonction juridictionnelle*, Paris, LGDJ, 1956.
- ARDANT (Philippe), *Institutions politiques et droit constitutionnel*, Paris, LGDJ, 17.Baskı, 2005.
- ARDANT (Philippe), *Le premier ministre en France*, Paris, Dalloz, 1991.
- ARMAĞAN (Servet), *1961 Anayasası ve Bakanlar Kurulu*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976.

- ARMAĞAN (Tuncay), *İdarenin Sorumluluğu ve Tam yargı Davaları*, Ankara, Seçkin, 1997.
- ARSEL (İlhan), *Anayasa Hukuku: Demokrasi*, Ankara, Doğu Matbaacılık, 1964.
- ARSLAN (Ahmet) ve Tuncay Dündar, *Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu Kararları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002.
- ARSLAN (Ahmet), Emin Sınmaz ve Tuncay Dündar, *Danıştay İdarî Dava Daireleri "Emsal" Kararları*, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2007, 2 Cilt.
- ARSLAN (Süleyman), "Mahallî İdareler Üzerinde Merkezî İdareye Tanınan İdarî Denetimin Kapsadığı Yetkiler", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt II, Sayı 2.
- ARSLAN (Süleyman), *Türkiye'de ve İngiltere'de Merkezî İdarenin Mahallî İdareler Üzerindeki Denetimi*, Ankara, 1978.
- ARTUKMAÇ (Sadık), *Bizde İdarenin Murakabesi*, İstanbul, 1950.
- ASLAN (Fethi), "Danıştay'ın İnceleme ve Danışma Görevlerinin Dünü ve Bugünü", *Danıştay ve İdarî Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, 2014.
- ASLAN (Onur Ender), *1982 Anayasasına Göre Kamu Personel Rejimi*, Ankara, Seçkin, 2007.
- ASLAN (Yılmaz), *Rekabet Hukuku*, Bursa Ekin Kitabevi Yayınları, 1997.
- ASLAN (Zehreddin) ve Kahraman Berk, *İdare Hukuku ve İdarî Yargıya İlişkin Temel Kanunlar*, İstanbul, Alfa, Dördüncü Baskı, 2006.
- ASLAN (Zehrettin), "İdarî Usûl Yasasına Örnek Olarak Rekabet Kurulunun Çalışma Yöntemleri", in Başbakanlık, *İdarî Usûl Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu*, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998, s.280-285.
- ASLAN (Zehrettin), "İngiliz Hukukunda İdarenin Yargısal Denetimi ve Bu Denetim Sonucunda Verilen Kararların Niteliği", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Ocak 1995, n° 10, s.21 vd.
- ATABEK (Reşat), "Hastanelerin Sorumluluğu", *İstanbul barosu Dergisi*, Cilt 60, Salı 10-11-12, 1986, s.627-650.
- ATALAY (Esra), *Türkiye'de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Özgürlüğü*, İzmir, DEÜHF Yayınları, 1995.
- ATAY (E. Ethem), ODABAŞI (Hasan) ve GÖKCAN (Hasan Tahsin), *Teori ve Yargı Kararları Işığında İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık 2003.
- ATAY (Ender Ethem), *İdare Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, Beşinci Baskı, 2016.
- AUBY (J.-F.) ve BRONNER (F.), "L'Europe des marchés publics", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1990, n° 4, s.258 vd.
- AUBY (Jean-François), *Les services publics en Europe*, Paris, PUF, 1998.
- AUBY (Jean-Bernard) ve AUBY (Jean-François), *Droit des collectivités locales*, Paris, PUF, 1990.
- AUBY (Jean-François) ve PONTIER (Jean-Marie), *Le département*, Paris, Economica, 1987.
- AUBY (Jean-François), "La délégation de service public: premier bilan et perspectives", *Revue du droit public*, 1996, s.1095 vd.
- AUBY (Jean-Marie) ve AUBY (Jean-Bernard), *Droit de la fonction publique*, Paris, Dalloz, Üçüncü Baskı, 1997.
- AUBY (Jean-Marie) ve AUBY (Jean-Bernard), *Institutions administratives*, Paris, Dalloz, 1991.
- AUBY (Jean-Marie) ve BON (Pierre), *Droit administratif des biens*, Paris, Dalloz, Üçüncü Baskı, 1995.
- AUBY (Jean-Marie) ve DRAGO (Roland), *Traité de contentieux administratif*, Paris, LGDJ, İkinci Baskı, 1975, 2 Cilt.
- AUBY (Jean-Marie) ve DUCOS-ADER (Robert), *Droit public*, Paris, Sirey, 1976.
- AUBY (Jean-Marie), "L'action domaniale", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1983, s.507 vd.
- AUBY (Jean-Marie), "L'arbitrage en matière administrative", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1955, I, s.81 vd.
- AUBY (Jean-Marie), "L'incompétence ratione temporis", *Revue du droit public*, 1953, s.5 vd.
- AUBY (Jean-Marie), "La responsabilité des services de lutte contre l'incendie", *Recueil Dalloz*, 1957, Chronique, s.97 vd.
- AUBY (Jean-Marie), "Le contentieux administratif du service pénitentiaire", *Revue du droit public*, 1987, s.547 vd.

- AUBY (Jean-Marie), "Le contentieux des actes parlementaires et la loi organiques du 17 novembre 1958", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1959, 1, s.101 vd.
- AUBY (Jean-Marie), "Le pouvoir réglementaire des autorités des collectivités locales", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1984, s.468 vd.
- AUBY (Jean-Marie), "Le régime juridique des avis dans la procédure administrative", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1956, 1, s.53 vd.
- AUBY (Jean-Marie), "Les aspects nouveaux du pouvoir réglementaire de l'administration en droit administratif français", *Mélanges Stassinopoulos*, Paris, LGDJ, 1974, s.9 vd.
- AUBY (Jean-Marie), *L'inexistence des actes administratifs*, Paris, Pedone, 1951.
- AUBY (Jen-Bernard), *La délégation de service public*, Paris, PUF, 1995.
- AUTEXIER (Christian), *Introduction au droit public allemand*, Paris, PUF, 1997.
- AUTIN (Jean-Louis), "Réflexions sur le principe du contradictoire dans la procédure administrative", *Études et documents du Conseil d'État*, n° 52, s.389 vd.
- AUVRET (P.), "L'égalité des sexes dans la fonction publique", *Revue du droit public*, 1983, s.1571 vd.
- AUVRET (P.), "La notion de droits acquis en droit administratif français", *Revue du droit public*, 1985, s.53 vd.
- AUVRET-FINCK (J.), "Les actes de gouvernement: irréductible peau de chagrin?", *Revue du droit public*, 1995, s.131 vd.
- AVRIL (M.), *Le droit et la route*, Paris, Litec, İkinci Baskı, 1993.
- AVRIL (Pierre), "Les écrets réglementaires du président de la République non délibérés en conseil des ministres", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1976, s.116 vd.
- AYAN (Mehmet), *Tıbbî Müdahalelerden Doğan Hukukî Sorumluluk*, İstanbul, Kazancı, 1991.
- AYANOĞLU (Taner), *Uyuşmazlık Mahkemesi Kararlarına Göre İdari Eylemin Tanımlanması*, İstanbul, Legal, 2004.
- AYDINALP (Sezai), "Askeri Hakim Subayların Azledilmeleri ve Bu Konuda Askeri Yüksek İdare Mahkemesince Verilen Bir Kararın Eleştirisi", *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 49, Sayı 3, 1992, s.417-434.
- AYDINALP (Sezai), "Askeri Hakimlik Güvencesi ve Anayasa Mahkemesi ile Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Bu Konudaki Kararları Üzerine Bir İnceleme", *Danistay Dergisi*, Sayı 86, 1993, s.3-36.
- AYDINALP (Sezai), "Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Görev Alanı Sorunu", *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 8, 1994, s.23-37.
- AYDINALP (Sezai), "Devletin Askeri Manevra ve Atışlardan Doğan Zararlar Nedeniyle Hukuki Sorumluluğu", *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 50, Sayı 4, 1993, s.564-579.
- AYTAÇ (Fethi), *Açıklamalı Belediye Kanunu*, Ankara, 1998.
- AYTÜRK (Nihat) "Yönetimde Yetki Devri ve İmza Yetkileri", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 33, Sayı 1, Mart 2000, s.79-110.
- AZRAK (Ali Ülkü), "Alman İdare Hukukunda Devletin Kamu Hukuku Sahasındaki Faaliyetlerinden Doğan Sorumluluğu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 28, 1962, Sayı 2.
- AZRAK (Ali Ülkü), "Deprem ve İdarenin Sorumluluğu" *Deprem ve Hukuk*, İstanbul Barosu Yayınları, 2000.
- AZRAK (Ali Ülkü), "İdarenin Toplumsal Muhatarası (Sosyal Risk) Kuramına Göre Kusursuz Sorumluluğu", *Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980, s.135 vd.
- AZRAK (Ali Ülkü), "İdarî Mukavele Kavramının Teori ve Tatbikatı", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 29, 1963, Sayı 3, s.521-550.
- AZRAK (Ali Ülkü), "İdarî Usûl ve Yasalaştırılması", *I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1990, İkinci Kitap, s.821 vd.
- AZRAK (Ali Ülkü), "İdarî Usûlün Kodifikasyonuna İlişkin Sorunlar", *İdarî Usûl Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 17-18 Ocak 1998)*, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998, s.86 vd.

- AZRAK (Ali Ülkü), “İdarî Yargı Kararlarında Anayasaya Uygunluk Sorunu”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1993, Cilt 9, s.323-340.
- AZRAK (Ali Ülkü), “Umumî İdarî Usûl ve Kodifikasyonu Meselesi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 33, 1967, Sayı 1-2, s.66 vd.
- AZRAK (Ali Ülkü), “Yargı ve İdare: İki Fonksiyonun Karşılaştırılması Üzerine Bir Teorik Deneme”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt XXXIV, 1969, Sayı 1-4, s.129-155.
- AZRAK (Ali Ülkü), *Avrupa Topuluklarında İdarî Yargının Genel Esasları*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, 1982.
- AZRAK (Ali Ülkü), *Millileştirme ve İdare Hukuku*, İstanbul, 1976.
- AZRAK (Ali Ülkü), *Umumî İdarî Usulünün Teorik Esasları ve Çeşitli Hukuk Sistemlerinde Gelişimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1964.
- BADAOUÏ (S.), *Le fait du prince dans les contrats administratifs*, Paris, LGDJ, 1955.
- BAL (Yakup), Mustafa Karabulut ve Yahya Şahin, *İdarî Yargulama Usulü ile ilgili Danıştay 10. Dairesinin Seçilmiş Kararları*, Ankara, Seçkin, 2003.
- BAL (Yakup), Yahya Şahin ve Mustafa Karabulut, *Danıştay 10. Daire Kararları*, Ankara, Turhan, 2003, 2 Cilt.
- BAL (Yakup), Yahya Şahin ve Mustafa Karabulut, *Danıştay 10. Dairesinin Tazminat Davalarına İlişkin Seçilmiş Kararları*, Ankara, Seçkin, 2003.
- BALKAR (Kemal Galip), “Hizmet Kusuru”, *Adalet Dergisi*, Yıl 46, Sayı 2, 1955, s.95-100.
- BALKAR (Kemal Galip), “Hizmet Kusurunun Sınırları”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 26, 1961, Sayı 1-4, s.16-33.
- BALKAR (Kemal Galip), “İdarenin Takdir Yetkisi”, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 4, s.134 vd.
- BALKAR (Kemal Galip), “Uyuşmazlık Mahkemesi”, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3-4, s.338 vd.
- BALKAR (Kemal Galip), “Hizmet Kusuru-Şahsî Kusur Mefhumlarını Ayıran Kıstaslar”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 4, 1953, s.299 vd.
- BALTA (Tahsin Bekir), “Organların Hukuka Aykırı Eylem ve İşlemlerinden Dolayı Devletin Sorumluluğu”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 12-13, 1994.
- BALTA (Tahsin Bekir), *İdare Hukuku I: Genel Konular*, Ankara, AÜSBF Yayınları, 1970-1972. (Balta, *op. cit.*, s.” şeklindeki atıflar bunadır).
- BALTA (Tahsin Bekir), *İdare Hukukuna Giriş*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1970.
- BALTA (Tahsin Bekir), *Türkiye’de Yürütme Kudreti*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1960.
- BARALE (J.), “Le régime juridique de l’eau: richesse nationale”, *Re*
- BARATİN (Henri Louis) ve GEUDON (Marie-José), *Organisation et méthodes dans l’administration publique*, Paris, Berger-Levrault, 1971.
- BARCKHAUSEN (H.), “Etude sur la théorie générale du domaine public”, *Revue du droit public*, 1902, s.401.
- BAŞBAKANLIK, *İdarî Usûl Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 17-18 Ocak 1998)*, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998.
- BAŞGİL (Ali Fuat), “Devletin ve Diğer Hükmi Şahısların Mesuliyeti Meselesi”, *Adalet Dergisi*, Ankara, 1940, s.598 vd.
- BAŞGİL (Ali Fuat), “Türkiye Teşkilât Hukukunda Nizamname Mefhumu ve Nizamnamelerin Mahiyeti ve Tâbi Olduğu Hukukî Rejim: Teşkilatı Esasiye Kanununun 52’nci Maddesi Üzerinde Tarihî ve Tahlilî Etüd”, *Cemil Bilsel’e Armağan*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1939, s.17-100.
- BAŞGİL (Ali Fuat), *Esas Teşkilat Hukuku: Türkiye Siyasî Rejimi ve Anayasa Prensipleri (Cilt I, Fasikül I)*, İstanbul, Baha Matbaası, 1960.
- BAŞPINAR (Recep), “İdarenin Takdir Yetkisinin Yargı Denetimine Tâbi Tutulması”, *Danıştay Dergisi*, Yıl 1, Sayı 3, 1971.

- BAŞPINAR (Recep), “İdarî Sözleşmeden Doğan Davalar”, *Yüzyıl Boyunca Danıştay*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1968, s.512 vd.
- BAŞPINAR (Recep), “Sayıştay Kararlarının Yargısal Denetimi”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 12-13, 1974, s.18 vd.
- BAŞPINAR (Recep), “Tam Yargı Davaları”, *Yüzyıl Boyunca Danıştay*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1968, s.481 vd.
- BAYLE (G.), *L'enrichissement sans cause en droit administratif*, Paris, LGDJ, 1973.
- BAYRAKTAR (Köksal), “Yığın Hareketlerinde Sorumluluk Sorunu”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 34-35, 1979.
- BAZEX (M.), “Le Conseil de la concurrence et les marchés publics”, *Actualité juridique-Droit administratif*, Temmuz 1994, Özel Sayı, s.103 vd.
- BAZEX (M.), “Le droit public de la concurrence”, *Revue française de droit administratif*, 1998, s.781 vd.
- BECET (J.-M.), *Les institutions administratives*, Paris, Economica, 1987.
- BECET (M.), “L'échec du système actuel de la responsabilité pécuniaire des agents publics à l'égard de l'administration”, *Mélanges en l'honneur du professeur Michel Stassinopoulos*, Paris, LGDJ, 1974, s.165 vd.
- BELGESAY (Mustafa Reşit), “Devletin Adlî Faaliyetten Dolayı Hukukî Mesuliyeti”, *Adalet Dergisi*, Sayı 7, 1960, s.343-355.
- BELIN (J.), *Recherches sur la notion d'intérêt public en droit administratif français*, Paris, Dalloz, 1933.
- BELLENGER (F.), “Les présomptions d'authenticité et de sincérité des actes administratifs”, *Revue du droit public*, 1968, s.543 vd.
- BELLOULET-FRIER (Nicole), “Service public et droit communautaire”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1994, s.270 vd.
- BÉNOIT (Francis-Paul), “Forfait de la pension et droit commun de la responsabilité administrative”, *Semaine juridique - Jurisclasseur périodique*, 1956, I, n° 1290.
- BÉNOIT (Francis-Paul), “La responsabilité de la puissance du fait de la tutelle administrative”, *Droit administratif*, 1955, s.178 vd.
- BÉNOIT (Francis-Paul), “Le cas fortuit dans la jurisprudence administrative”, *Semaine juridique - Jurisclasseur périodique*, 1956, I, n° 1328.
- BÉNOIT (Francis-Paul), “Le régime et le fondement de la responsabilité de la puissance publique”, *Semaine juridique - Jurisclasseur périodique*, 1954, I, n°1178.
- BÉNOIT (Francis-Paul), *La responsabilité de la puissance publique du fait de la police administrative*, Paris, Sirey, 1946.
- BÉNOIT (Francis-Paul), *Le droit administratif français*, Paris, Dalloz, 1968.
- BÉNOIT (Francis-Paul), *Le maire et les adjoints*, Paris, Dalloz, 1991.
- BEREKET (Zuhal), *Hukukun Genel İlkeleri ve Danıştay*, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.
- BERGERES (M.-C.), “Les actes non réglementaires”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1980, s.3 vd.
- BERKARDA (Kemal), “Olağanüstü Yönetim Usulleri”, in İl Han Özay, *Günüşğında Yönetim*, İstanbul, Alfa, 2002, s.525-579.
- BERKİN (Necmeddin M.), “Mahkeme Kararlarından ve Yargısal Tasarruflardan Devletin Sorumluluğū”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, cilt 53, 1979, Sayı 1-4, s.188 vd.
- BERLIA (Georges) “Essai sur les fondements de la responsabilité civile en droit public français”, *Revue du droit public*, 1951, s.685 vd.
- BERLIA (Georges), “Le vice de forme et le contrôle de la légalité des actes administratifs”, *Revue du droit public*, 1940, s.370 vd.
- BERNARD (A.), *Mémento de l'expropriation*, Paris, Ed. Moniteur, 1994.
- BERNARD (P.), *La notion d'ordre public en droit administratif*, Paris, LGDJ, 1962.
- BERRAMDANE (A.), “L'obligation de prévention des catastrophes et risques naturels”, *Revue du droit public*, 1997, s.1717 vd.

- BERRAMDANE (A.), “L’obligation de prévention des catastrophes et resques naturels”, *Revue du droit public*, 1997, s.1717 vd.
- BERTHÉLEMY (Henri), *Traité élémentaire de droit administratif*, Paris, Rouseau, Onüçüncü Baskı, 1933.
- BİLGE (Necip), *Bakanların Görev ve Sorumluları*, Ankara, Yeni Desen Matbaası, 1956.
- BİLGİN (Pertev), “Kamu Hizmeti Hakkında”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Mart 1980, s.113 vd.
- BİLGİN (Pertev), *1961 Anayasasına Göre Stıkyönetim*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976.
- BİLGİN (Pertev), *İdare Hukuku Ders Notları: İdare Malları*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1995.
- BİLGİN (Pertev), *İdare Hukuku Dersleri: İdare Hukukuna Giriş*, İstanbul, 1996.
- BİLGİN (Pertev), *İdare Hukuku: Kamulaştırma ve İstimval*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1995.
- BİLGİN (Pertev), *İdarî Sözleşmelerin Kriterleri*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970.
- BİRİNCİ *Birinci Ulusal İdare Hukuku Kongresi* (1-4 Mayıs 1990), (Birinci Kitap: İdarî Yargı; İkinci Kitap: Kamu Yönetimi, Üçüncü Kitap: Çeşitli İdare Hukuku Konuları), Ankara, 1990.
- BLAEVOET (C.), “De l’intangibilité des ouvrages publics”, *Recueil Dalloz*, 1965, Chronique, s.241 vd.
- BOCKEL (A.), “Contribution à l’étude du pouvoir discrétionnaire de l’administration”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1978, s.355 vd.
- BOCKEL (A.), “La condition juridique du stagiaire dans le régime français de la fonction publique”, *Revue du droit public*, 1966, s.265 vd.
- BOCKEL (A.), “La responsabilité de collectivités locales du fait des actes de l’autorité de tutelle”, *Revue administrative*, 1966, s.135 vd.
- BODIGUEL (J.-L.) ve QUERMONNE (J.-L.), *La haute fonction publique sous la Ve République*, Paris, PUF, 1983.
- BON (F.), “La responsabilité du fait des personnes dont on a la garde: sur un rapprochement des jurisprudences administrative et judiciaire”, *Revue française de droit administratif*, 1991, n° 6, s.991 vd.
- BONET (G.), *L’enrichissement sans cause en droit administratif: Droit privé et droit public*, Paris, Litec, 1990.
- BONNARD (Roger), *Précis de droit administratif*, Paris, LGDJ, 1943.
- BONNARD (Roger), “La conception matérielle de la fonction juridictionnelle”, *Mélanges R. Carré de Malberg*, (Paris, Sirey, 1933 (Réimpression: Librairie Edouard Duchemin, 1977), s.1-29. (<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k9371s/>).
- BONNARD (Roger), “Le contrôle de la légalité et le contrôle de l’opportunité”, *Revue du droit public*, 1944, s.63.
- BOUDET (F.), “La théorie de l’enrichissement sans cause en droit administratif”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1959, I, s.77 vd.
- BOURDON (Jacques), PONTIER (Jean-Marie) ve RİCCİ (Jean-Claude), *Droit des collectivités territoriales*, Paris, PUF, 1998.
- BOURGOL (M.), *La coopération intercommunale*, Paris, LGDJ, 1996.
- BOURRIE-QUENILLET (M.), “Le préjudice moral des proches d’une victime blessée”, *Semaine juridique - Jurisclasseur périodique*, 1998, I, n° 186.
- BOUT (R.), *La gestion d’affaires dans le droit français contemporain*, Paris, LGDJ, 1972.
- BOUTAYEB (C.), “L’irrésistible mutation d’un principe: l’intangibilité de l’ouvrage public”, *Revue du droit public*, 1999, s.1449 vd.
- BOUTAYEB (C.), “Le contrôle d’utilité publique par le juge administratif en matière d’expropriation”, *Revue du droit public*, 1997, s.1385.
- BOUTAYEB (C.), “Liberté d’utilisation du domaine public et affectation domaniale”, *Revue du droit public*, 2001, s.221 vd.

- BOYER-MERENTIER (C.), *Lers ordonnances de l'article 38 de la Constitution du 4 Octobre 1958*, Paris ve Marsaille, Economica ve PUAM, 1996.
- BRARD (Yves), "A propos de la notion de fait du tiers", *Semaine juridique - Jurisclasseur périodique*, 1980, I, n° 2976.
- BRARD (Yves), *Domaines public et privé des personnes publiques*, Paris, Dalloz, 1994.
- BRARD (Yves), *Droit administratif des biens et de la fonction publique*, PUF, 1985.
- BRECHON-MOULENES (C.) et al., *La concession de service public face au droit communautaire*, Paris, Sirey, 1992.
- BRÉCHON-MOULÈNES (C.), "Les marchés publics locaux", *Revue française de droit administratif*, 1984, s.106 vd.
- BRÉCHONMOULÈNES (C.), "Remarques sur la notion de nullité absolue dans le contentieux des contrats administratifs", *Semaine juridique - Jurisclasseur périodique*, 1973, I, n° 2588.
- BRETON (J.-M.), "L'obligation pour l'administration d'exercer son pouvoir réglementaire d'exécution des lois", *Revue du droit public*, 1993, s.1749 vd.
- BREVES-CARIAS (A.R.), *Les principes de la procédure administrative non contentieuse*, Paris, Economica, 1992.
- BRINGUER (P.) ve GUILLON (E.), "Le pouvoir de retrait des actes administratifs", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1978, s.300 vd.
- BROC (A.-P.), *La protection civile*, Paris, PUF, (Que sais-je?), 1977.
- BROUANT (J.-P.) ve NOVAK (A.), "Les propriétés publiques immobilières en droit français et allemand", *Revue administrative*, 1993, s.370 vd.
- BRROUANT (J.-P.), "L'usage des fréquences de communication audiovisuelle et la domanialité publique", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1997, s.115 vd.
- BRUÈRE (J.-C.), "Le consensualisme dans les contrats administratifs", *Revue du droit public*, 1996, s.1715 vd.
- BUMİN (Mustafa), "Fransız ve Türk Hukukunda Kanun Hükmünde Kararname", *İdare Hukuku ve İdarî Yargı İle İlgili İncelemeler*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1980, c.III, s.324-347.
- BUNİET (C.), "Contribution à l'étude du régime contentieux des des polices administratives spéciales", *Revue du droit public*, 1981, s.1017.
- BURDEAU (F.), "Les crises du principe du dualité de juridictions", *Revue du droit public*, 1990, s.724 vd.
- BURDEAU (Georges), "Remarques sur la classification des fonctions étatiques", *Revue du droit public*, 1945, s.202 vd.
- BUZ (Vedat), *Kamu İhale Sözleşmelerinin Kuruluş ve Geçerlilik Şartları*, Ankara, Yetkin, 2008.
- BÜLBÜL (Erdoğan), *İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması*, İstanbul, Beta, 2011.
- CABANEL (j.) ve GOURDON (J.-L.), *Les contractuels*, Economica, 1991.
- CADIET (L.) (Ed.), *Le droit contemporain des contrats*, Paris, Economica, 1987.
- CADOUX (Charles), *Droit constitutionnel et institutions politiques*, (tome I : Théorie générale des institutions politiques), Paris, Cujas, 3e édition, 1988.
- CALVES (G.), *Les politiques de discrimination positive*, Paris, Documentation française, 1999.
- CALVET (H.), "Droit administratif de la responsabilité et droit communautaire", *Actualité juridique-Droit administratif*, Haziran, 1996, Özel Sayı, s.92 vd.
- CAMUS (G.), "Réflexions sur le détournement de procédure", *Revue du droit public*, 1966, s.65 vd.
- CAN (Osman), "Anayasa Yargısında Yokluk", *Prof. Dr. Ergun Özbudun'a Armağan (Ed. Serap Yazıcı et al.)*, Ankara, Yetkin, 2008, c.II, s.175-215.
- CANEDO (M.), *Le mandat en droit administratif français*, Paris, LGDJ, 2001.
- CARBAJO (Joël), *Droit des service public*, Paris, Dalloz, 1991.
- CARRÉ DE MALBERG (Raymond), *Contribution à la théorie générale de l'Etat*, Paris, Sirey, 1920, Cilt I.
- CASTAGNÉ (A.), "Contribution à la théorie de la responsabilité des fonctionnaires à l'égard de l'administration en cas de cumul des responsabilités", *Revue du droit public*, 1958, s.676 vd.

- CAUDAL (S.), “La procédure contradictoire en dehors du contentieux”, *Revue française de droit administratif*, 2001, s.13 vd.
- CELAL DERVİŞ, *Hukuk-u İdare*, İstanbul, 1325 (1909).
- CHALTIEL (F.), “Le juge administratif, juge de l’immigration”, *Revue du droit public*, 2000, s.153 vd.
- CHALVIDAN (P.H.), “Doctrine et acte de gouvernement”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1982, s.4 vd.
- CHAMBON (F.) ve GASPON (O.), *La déontologie administrative*, Paris, LGDJ, 1996.
- CHAMONT (C.), “La responsabilité extracontractuelle de l’Etat dans l’exercice de la fonction législative”, *Revue du droit public*, 1940, s.200 vd.
- CHAPUS (René), “Dualité de juridictions et unité de l’ordre juridique”, *Revue française de droit administratif*, 1990, s.739 vd.
- CHAPUS (René), “L’acte de gouvernement, monstre ou victime”, *Recueil Dalloz*, Chronique, s.5 vd.
- CHAPUS (René), “Le service public et la puissance publique”, *Revue du droit public*, 1968, s.235 vd.
- CHAPUS (René), “Qu’est-ce qu’une juridiction? La réponse de la jurisprudence administrative”, *Mélanges Eisenmann*, Paris, Cujas, 1975, s.265 vd.
- CHAPUS (René), “Structure de la responsabilité pour dommages de travaux publics”, *Mélanges offerts à Marcel Waline: Le juge et le droit public*, Paris, LGDJ, 1974, s.307 vd.
- CHAPUS (René), *Droit administratif général*, Paris, Montchrestien, Onbeşinci Baskı, 2001, Cilt I. (“Chapus, *op. cit.*, c.I, s.” şeklinde kısaltılmıştır)
- CHAPUS (René), *Droit administratif général*, Paris, Montchrestien, Onbeşinci Baskı, 2001, Cilt II. (“Chapus, *op. cit.*, c.II, s.” şeklinde kısaltılmıştır).
- CHAPUS (René), *Droit du contentieux administratif*, Paris, Montchrestien, Sekizinci Baskı, 1999.
- CHAPUS (René), *Responsabilité publique et responsabilité privée: Les influences réciproques des jurisprudences administrative et judiciaire*, Paris, LGDJ, 1954.
- CHAUVIN (F.), *La responsabilité des communes*, Paris, Dalloz, 1996.
- CHAUVIN (F.), *L’administration de l’Etat*, Paris, Dalloz, 1998.
- CHAUVIN (N.), “Laïcité scolaire et protection des élèves”, *Revue administrative*, 1997, s.10 vd.
- CHENOT (Bernard), “La notion de service public dans la jurisprudence économique de Conseil d’État”, *Etudes et Documents du Conseil d’État*, 1950, s.77-83.
- CHEVALIER (Jacques), “L’évolution du droit administratif”, *Revue du droit public*, 1998, s.1794 vd.
- CHEVALIER (Jacques), “La fin des écoles?”, *Revue du droit public*, 1997, s.359 vd.
- CHEVALIER (Jacques), “Le droit administratif entre science administrative et droit constitutionnel”, *in le droit administratif en mutation*, (Centre universitaire de Picardie), PUF, 1993, s.11 vd.
- CHEVALIER (Jacques), “Le droit administratif, droit de privilège”, *Pouvoirs*, n° 46, 1988, s.57-70.
- CHEVALIER (Jacques), *Le service public*, Paris, PUF, 1991.
- CHEVALLIER (J.M.) et al, (ed.), *L’idée du service public est-elle encore soutenable?*, Paris, PUF, 1999.
- CHEVALLIER (Jacques) (Ouvrage collective présenté par), *Le droit administratif en mutation*, Paris, PUF, 1993 (12 makale).
- CHEVALLIER (Jacques) ve LOCHAK (Daniel), *Science administrative*, Paris, LGDJ, 1978.
- CHEVALLIER (Jacques), *L’Etat de droit*, Paris, Montchrestien, 1999.
- CHEVALLIER (Jacques), *Science administrative*, Paris, PUF, 1994.
- CHRÉTIEN (Partice), Nicolas Chiffot ve Maxime Tourbe, *Droit administratif*, Paris, Sirey, Ondördüncü Baskı, 2014.
- CHRIMES (B.), *English Constitutional History*, London, Oxford University Press, 1958
- CLAISSE (A.) ve Meininger (M.-C.), *Fonctions publiques en Europe*, Paris, Montchrestien, 1994.
- CLAISSE (A.), *Le premier ministre de la Ve République*, Paris, LGDJ, 1972.
- CODIFICATION: “La codification”, *Özel Dosyalar in Revue Droits*, 1996, Sayı 24. (12 makale); 1998, Sayı 16 (7 Makale), 1998, Sayı 27 (11 Makale).

- CODIFICATION: *La codification* (Actes du Colloque IEJ Toulouse), Paris, Dalloz, 1996.
- CODIFICATION: *La codification* (Özel Dosya) in *Actualité juridique–Droit administra-tif*, 1997 n° 9 (10 Makale).
- COLIN (F.), *L'aptitude dans le droit de la fonction publique*, Paris, LGDJ, 2000.
- COLLIARD (C.-A.) ve TİMSİT (G.) (Ed.), *Les autorités administratives indépendantes*, Paris, PUF, 1988.
- CONSEIL D'ÉTAT: *Le Conseil d'État et la doctrine* (Célébration du IIe centenaire du Conseil d'État), *Revue administrative*, 1997, Özel Sayı, (10 Makale).
- CONSEIL D'ÉTAT, "L'intérêt général" (Rapport public du Conseil d'État), *Etudes et Documents du Conseil d'État*, 1999, n° 50, s.239 vd.
- CONSEIL D'ÉTAT, "La transparence de la vie juridique et administrative: progrès et limites", *Rapport 1995 du Conseil d'État, Études et documents du Conseil d'État*, 1996, n° 47, s.13 vd.
- CONSEIL D'ÉTAT, "Marchés et contrats: 1996", [http://www.conseil-etat.fr/ce-data/ juris/jurisprudence/96/march96.htm](http://www.conseil-etat.fr/ce-data/juris/jurisprudence/96/march96.htm), 19 Nisan 2002.
- CONSEIL D'ÉTAT, *Pour une meilleure transparence de l'administration*, (Etude du Conseil d'État), Paris, Documentation française, 1998.
- CONSEIL D'ÉTAT, *Régler autrement les conflits: conciliation, transaction, arbitrage en matière administrative* (Etude du Conseil d'État), Paris, Documentation française, 1993.
- CONSEIL D'ÉTAT, *Service public, services publics: déclin ou renouveau* (Rapport public du Conseil d'État), *Etudes et Documents du Conseil d'État*, 1995, n° 46, s.13 vd.
- CONSTANS (Louis), *Le dualisme de la notion de personne morale administrative en droit français*, Paris, Dalloz, 1966.
- CORAIL (Jean Louis de), *La crise de la notion juridique de service public en droit administratif français*, Paris, LGDJ, 1954.
- COSTA (J.-P.), "Le principe de proportionnalité dans la jurisprudence du Conseil d'État", *Actualité juridique–Droit administratif*, 1988, s.434 vd.
- COTTERET (J.-M.), "Le régime de la responsabilité pour risques en droit administratif", in *Etudes de droit public*, Paris, Cujas, 1964, s.377 vd.
- COUDEVYLLE (A.), "Le 'pretium affectionis': un piège pour le juge administratif", *Recueil Dalloz-Sirey*, 1979, Chronique, s.173.
- COUDEVYLLE (A.), *Les concessions des services publics des collectivités locales*, Paris, Sirey, 1983.
- COUZINET (J.-F.), "Cas de force majeure et cas fortuit: Causes d'exonérations de la responsabilité administrative", *Revue du droit public*, 1993, s.1385 vd.
- COUZINET (J.F.), "La notion de faute lourde administrative", *Revue du droit public*, 1977, s.283 vd.
- CRISTOL (D.), "Le service hospitalier français", *Revue du droit public*, 1997, s.801 vd.
- CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET DENETLEME KURULU, *Yerel Yönetimler: Sorunlar-Çözüm Önerileri*, Ankara, Devlet Denetleme Kurulu Yayını, 1996.
- CUMHURİYETİN ELLİNCİ: *Cumhuriyetin Ellinci Yılında Sayıştay*, Ankara, Sayıştay Yayınları, 1973.
- ÇAĞLAYAN (Ramazan), *İdari Yaptırımlar Hukuku*, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2006.
- ÇAĞLAYAN (Ramazan), "İptal Edilen Düzenleyici İşlemin Yerine Eskisi Yürürlüğe Girer mi?", *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 14, 2000, s.137-142.
- ÇAĞLAYAN (Ramazan), *İdare Hukuku Dersleri*, Ankara, Seçkin, Beşinci Baskı, 2017.
- ÇAĞLAYAN (Ramazan), *İdarenin Kusursuz Sorumluluğu*, Ankara, Asil, 2007.
- ÇAĞLAYAN (Ramazan), *İdarî Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması*, Akara, Seçkin Yayınları, 2000.
- ÇAL (Sedat), "İdari Sözleşmelerde Ölçüt Sorunu ve Farklı Bir Yaklaşım Önerisi", *GÜHFD (Doç. Dr. Mustafa Yıldız'a Armağan)*, Cilt XIV, Sayı 2, 2010.
- ÇAL (Sedat), "Kamu Borçlanma Sözleşmelerinin Hukuksal Niteliği Üzerine Notlar", *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, Kasım-Aralık 2009, Sayı 63-64.
- ÇAL (Sedat), *Türkiye'de Kamu Hizmeti ve İmtiyazın Dönüşüm Öyküsü*, Ankara, TOBB Yayını, 2008.

- ÇANKAYA (Ali), *Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (1859-1949)*, Ankara, Örnek Matbaası, 1954.
- ÇIRAKMAN (Birsen), "Kamu Hizmeti", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 4, Aralık 1976, s.75-94.
- ÇOKER (Ziya), "Merkezden Yönetim, İl Sistemi ve Yerel Yönetim Reformu", *Yeni Türkiye*, Yıl 1, Sayı 4, 1995, s.165 vd.
- ÇOKER (Ziya), *Belediye Başkanı*, Ankara, TODAİE Yayını, 1999.
- ÇOKER (Ziya), *Belediye Encümeni*, Ankara, TODAİE Yayını, 1999.
- ÇOKER (Ziya), *Belediye Meclisi*, Ankara, TODAİE Yayını, 1999.
- ÇOKER (Ziya), *İl Özel İdaresi*, Ankara, 1971.
- D'HAËM (R.), *L'entrée et le séjour des étrangers en France*, Paris, PUF, 1999.
- DANIŞTAY, *2000 Yılında İdarî Yargı Sempozyumu*, Ankara, Danıştay Yayınları, 2000.
- DANIŞTAY, *Danıştay Altıncı Daire Kararları: Birinci Kitap (1965-1977)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1979.
- DANIŞTAY, *Danıştay Beşinci Daire Kararları: Birinci Kitap (1970-1981)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1983.
- DANIŞTAY, *Danıştay Dava Daireleri Kararları: Birinci Kitap (1965-1978)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1981.
- DANIŞTAY, *Danıştay Dokuzuncu Daire Kararları*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1973.
- DANIŞTAY, *Danıştay Dördüncü Daire Kararları (1975-1979)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1989.
- DANIŞTAY, *Danıştay İhtihatları Birleştirme Kararları: I (1953-1966)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1966.
- DANIŞTAY, *Danıştay İhtihatları Birleştirme Kararları: II (1967-1972)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1973.
- DANIŞTAY, *Danıştay İhtihatları Birleştirme Kararları: III (1973-1984)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1985.
- DANIŞTAY, *Danıştay İhtihatları Birleştirme Kurulu Kararları (1933-1983)*, (der. Nurşen Çatal), Ankara, Danıştay Yayınları, 1984.
- DANIŞTAY, *Danıştay İstisnâî Düşünceler: Cumhuriyet Dönemi: Birinci Kitap (1929-1980)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1982, 2 Cilt.
- DANIŞTAY, *Danıştay İstisnâî Düşünceler: Fihrist (Cumhuriyet Dönemi) (1929-1983)*, (Der. Salih ER) Ankara, Danıştay Yayınları, 1982.
- DANIŞTAY, *Danıştay Onbirinci Daire Kararları (1971-1981)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1984.
- DANIŞTAY, *Danıştay Onikinci Daire Kararları: Birinci Kitap*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1976.
- DANIŞTAY, *Danıştay Onuncu Daire Kararları*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1972.
- DANIŞTAY, *Danıştay Sekizinci Daire Kararları*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1974.
- DANIŞTAY, *Danıştay Yedinci Daire Kararları: Birinci Kitap (1965-1976)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1977.
- DANIŞTAY, *I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi (Birinci Kitap: İdarî Yargı)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1991.
- DANIŞTAY, *I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi (İkinci Kitap: Kamu Yönetimi)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1991.
- DANIŞTAY, *I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi (Üçüncü Kitap: Çeşitli İdare Hukuku Konuları)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1992.
- DANIŞTAY, *II. Ulusal İdare Hukuku Kongresi: İdarî Yargının Dünyadaki Bugünkü Yeri*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1993.
- DANIŞTAY, *İdare Hukuku ve İdarî Yargı ile İlgili İncelemeler I*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1976.
- DANIŞTAY, *İdare Hukuku ve İdarî Yargı ile İlgili İncelemeler II*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1978.
- DANIŞTAY, *İdare Hukuku ve İdarî Yargı ile İlgili İncelemeler III*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1981.
- DANIŞTAY, *İdarî Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1982.
- DANIŞTAY, *Yüzyıl Boyunca Danıştay (1868-1968)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1968.
- DARCY (G.), "La décision exécutoire: esquisse méthodologique", *Actualité juri-dique-Droit administratif*, 1994, s.663 vd.

- DARCY (G.), *La responsabilité de l'administration*, Paris, Dalloz, 1996.
- DAVER (Bülent), *İcra Organının İstisnaî Yetkileri Bakımından Fevkalade Hâl Rejimleri*, Ankara, AÜSBF Yayınları, 1961.
- DAVID-PECHEUL (Tania-Marie), "La contribution de la jurisprudence constitutionnelle à la théorie de la police administrative", *Revue française de droit administratif*, 1998, s.362 vd.
- DAVIGNON (J.-F.), "La condition juridique des lacs: domanialité publique et protection de la nature", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1979, n° 11, s.3 vd.
- DE SMITH (S.A.) ve BRAZIER (Rodney), *Constitutional and Administrative Law*, London, Penguin Books, Altıncı Baskı, 1989.
- DEBARD (T.), "L'égalité des citoyens devant les charges publiques", *Recueil Dalloz-Sirey*, 1987, Chronique, s.157 vd.
- DEBBASCH (Charles), "Les sources du droit administratif: permanence et novation", *Recueil Dalloz-Sirey*, 1971, Chronique, s.255 vd.
- DEBBASCH (Charles), BOURDON (Jacques), PONTIER (Jean-Marie) ve RICCI (Jean-Claude), *Institutions et droit administratif (Tome 3: Biens, expropriation, travaux publics)*, Paris, PUF, Üçüncü Baskı, 1999.
- DECOCQ (A.), MONTRAUIL (J.), BUISSON (J.), *Le droit de la police*, Paris, Litec, 1998.
- DEFFAINS (N.), "Le principe de laïcité de l'enseignement public à l'épreuve du flaurd islami-que", *Revue trimestrielle des droit de l'homme*, 1998, s.203 vd.
- DEGOFFE (M.), *Le droit de la sanction non pénale*, Paris, Economica, 2000.
- DELAUNAY (B.), *Le médiateur de la République*, Paris, PUF, 1999.
- DELCAMP (A.), "Le problème de la déconcentration dans les pays européens", *Revue française de droit administratif*, 1995, s.730 vd.
- DELCROS (B.), *L'unité de la personnalité juridique de l'Etat*, Paris, LGDJ, 1976.
- DELEGATION: "La délégation du service public", *Actualité juridique-Droit administra-tif*, 1996, s.571-691.
- DELHOSTE (M.-F.), *Les polices administratives spéciales et le principe d'indépendance des législations*, Paris, LGDJ, 2001.
- DELLIS (G.), *Droit pénale et droit administratif: l'influence des principes du droit pénal sur le droit administratif répressif*, Paris, LGDJ, 1997.
- DELPÉREE (F.), *L'élaboration du droit disciplinaire de la fonction public*, Paris, LGDJ, 1969.
- DELVOLVÉ (Pierre), "Droit de propriété et droit public", in *L'Etat de droit: Mélanges en l'honneur de Guy Braibant*, Paris, Dalloz, 1996, s.149 vd.
- DELVOLVÉ (Pierre), "Les marchés des entreprises publiques", *Revue du droit public*, 1971, s.1287 vd.
- DELVOLVE (Pierre), "Service public et libertés publiques", *Revue française de droit adminis-tratif*, 1985, s.1-11.
- DELVOLVE (Pierre), *Droit public de l'économie*, Paris, Dalloz, 1998.
- DELVOLVE (Pierre), *L'Acte administratif*, Paris, Sirey, 1983.
- DELVOLVÉ (Pierre), *Le principe d'égalité des citoyens devant les charges publiques*, Paris, LGDJ, 1969.
- DELVOLVÉ (Pierre), *Le principe d'égalité devant les charges publiques*, Paris, LGDJ, 1969.
- DEMENTHON (H.), *Traité du domaine de l'Etat*, Paris, Dalloz, 1964.
- DEMİREL (Galip), "Mülki İdare Amirliğinin Bugünkü Durumu", *Yeni Türkiye*, Yıl 1, Sayı 4, 1995, s.223 vd.
- DEMİRKOL (Selami), M. Önder Tekin ve Nihat Toktaş, *Danıştay İdarî Dava Daireleri Karar Özetleri (Vergi, Resim ve Harçlar İle Benzeri Mali Yükümlülükler Dışında Kalan Uyuşmaz-luklar) 1984-2005*, İstanbul, Beta, Genişletilmiş ve Değiştirilmiş 2. Baskı, 2006, XLI+1788 s.
- DEMİRKOL (Selami), M. Önder Tekin ve Nihat Toktaş, *Uyuşmazlık Mahkemesi Karar Özetleri (1988-2005)*, İstanbul, Beta, Genişletilmiş ve Değiştirilmiş İkinci Bası, 2006, XXX+519 s.
- DEMİRÖZ (N.), "Bölge Valiliği Üzerine", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 23, 1990, Sayı 4, s.55-80.
- DÉNOYER (J.-F.), *L'exploitation du domaine public*, Paris LGDJ, 1969.

- DENTOT (M.), “L’identification du service public par le juge administratif”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1997, (Özel Sayı), s.29 vd.
- DERBİL (Süheyy), *İdare Hukuku*, Ankara, Recep Ulusoğlu Basımevi, 1940; Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1959; c.II, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1952.
- DERDİMAN (R. Cengiz), “Belediyelerin Kolluk Fonksiyonlarına İlişkin Genel Bir Deneme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 6, Sayı 3, Temmuz 1997.
- DERDİMAN (R. Cengiz), “Kamu Yönetiminde Yetki Genişliği”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 28, Sayı 4, Aralık 1995, s.65-80.
- DERDİMAN (R. Cengiz), “Türk Kamu Yönetimi ve Hukukunda Kanun Hükmünde Kararname (1982 Anayasasınının 91. Maddesinin Değerlendirilmesi)”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 51, Ocak-Aralık 1996, Sayı 1-4, (Prof. Dr. Oral Sander’e Armağan), s.135-164.
- DERDİMAN (Ramazan Cengiz), *İdare Hukuku*, Bursa, Alfa Aktüel, 2007.
- DERDİMAN (Ramazan Cengiz), *İdarî Yargının Genel Esasları*, İstanbul, Aktüel, 2004.
- DESWARTE (M.-P.), “L’intérêt général dans la jurisprudence du Conseil constitutionnel”, *Revue française de droit constitutionnel*, 1993, s.23 vd.
- DESWARTE (M.-P.), “L’intérêt général, bien commun”, *Revue du droit public*, 1988, s.1289 vd.
- DESWARTE-JULLIEN (M.-P.), “La rétrocession en droit public”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1975, s.325 vd.
- DETTON (H.), “L’évolution des indemnités”, *Etudes et Documents du Conseil d’État*, 1953, n° 7, s.52 vd.
- DEUGUERGUE (M.), “Le contentieux de la responsabilité: politique jurisprudentielle et jurisprudence politique”, *Actualité juridique–Droit administratif*, Haziran 1995, (Özel Sayı), s.211 vd.
- DEUGUERGUE (M.), *Jurisprudence et doctrine dans l’élaboration du droit de la responsabilité administrative*, Paris, LGDJ, 1993.
- DEVAUX (E.), *La grève dans les services publics*, Paris, PUF, 1996.
- DEVELLİOĞLU (Ferit), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, Aydın Kitabevi, 1984.
- DEVRİM (Semahattin), “Devlet Memurlarının Kişilere Vermiş Olduğu Zararlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 42, 1985, Sayı 1.
- DEVRİM (Semahattin), “Devletin ve Kamu Tüzel Kişilerinin, Kamu Görevlilerinin Hukuka Aykırı Eylemlerinden Doğan ve Kusura Dayanmayan Sorumluluğu”, *Türkiye Noterler Birliği Dergisi*, Sayı 24-25, 1979, s. 42 vd.
- DEVRİM (Semahattin), “İdare Hukukunda Sorumluluk İlkesinin Düşündükleri”, *Adalet Dergisi*, Yıl 73, Sayı 4, 1982, s.679 vd.
- DEVRİM (Semahattin), “Kurumun Personele Rücu Hakkı”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 38-39, s.17 vd.
- DİNÇER (Güven), “İdarenin Yaptığı Mukavelelerden Doğan İhtilafların Hâl yolları”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 8, 1978, s. 19 vd.
- DOCTRINE: “Doctrine et recherche en droit”, *Özel Dosya in Revue Droits*, 1994, n° 20.
- DOCTRINE: *La doctrine juridique* (Centre universitaire de recherches de Picardie), Paris, PUF, 1993.
- DOEHRİNG (Karl), *Genel Devlet Kurumu (Genel Kamu Hukuku)*, (Çev.: Ahmet Mumcu), İstanbul, İnkılap, 2002.
- DOUENCE (J.-C.), “A propos du pouvoir réglementaire local”, *Revue française de droit administratif*, 1985, s.s.367 vd.
- DOUENCE (J.-C.), “La spécialité des personnes publiques en droit administratif français”, *Revue du droit public*, 1972, s.753 vd.
- DOUENCE (J.-C.), *La Commune*, Paris, PUF, 1994.
- DOUENCE (J.-C.), *Recherche sur le pouvoir réglementaire en droit administratif*, Paris, LGDJ, 1968.
- DOUPEYROUX (O.), *La règle de la non-rétroactivité des actes administratif*, Paris, LGDJ, 1954.
- DÖNMEZ (Mustafa), “Belediye Başkanlarının Yargı Kararı ile Düşürülmesi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 7, Sayı 4, Ekim 1998, s.104-112.

- DÖNMEZ (Mustafa), “Belediyelerimizin Sayısal Gelişimi”, *Yerel Gündem*, Yıl 2, Sayı 6, Haziran 2000, s.25-40.
- DÖNMEZER (Sulhi) ve ERMAN (Sahir), *Teorik ve Pratik Ceza Hukuku*, İstanbul, (Cilt I: Filiz Kitabevi, Dokuzuncu Baskı, 1983); (Cilt II: Filiz Kitabevi, Sekizinci Baskı, 1983), (Cilt III: Beta, Onuncu Baskı, 1985)
- DÖNMEZER (Sulhi), “İcranın Tanzimî Tasarrufları ile Suç İhdası: Anayasaya Aykırılık İddiası Halinde Verilmesi Gereken Karar (Kronik)”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt XXVIII, 1962, Sayı 1, s.237 vd.
- DRAGO (R.) ve FRISON-ROCHE (M.-A.), “Mystères et mirages des dualités des ordres de juridictions et de la juridiction administrative”, *Archives de philosophie du droit*, 1997, n° 41, s.135 vd.
- DRAGO (Roland), “Nature juridique de l’espace hertzien”, *Mélanges Juglart*, Paris, LGDJ-Montcrestien-Ed. technique, 1986, s.363 vd.
- DREYFUS (Françoise) ve D’ANCY (François), *Les institutions politiques et administratives de la France*, Paris, Economica, 1993.
- DREYFUS (J.-D.), *Contribution à une théorie générale des contrats entre personnes publiques*, Paris, L’Harmattan, 1997.
- DROIT ADMINISTRATIF: *Le droit administratif en mutation*, (Ouvrage collective présenté par Jacques Chevallier), Paris, PUF, 1993 (12 makale).
- DROIT: “Droit administratif: Bilan critique”, *Özel Dosya in Revue Pouvoirs*, 1985, n° 46.
- DROIT: “Droit administratif: Des principes fondamentaux à l’effectivité de la règle; bilan, perspectives d’un droit en mutation”, *Actualité juridique–Droit adminis-tratif*, Haziran 1995, Özel Sayı, (21 Makale).
- DROIT: *Le droit administratif en mutation* (Ouvrage collective présenté par Jacques Chevallier), Paris, PUF, 1993 (12 makale).
- DUBOIS (J.-P.), *Le contrôle administratif sur les établissement public*, Paris, LGDJ, 1982.
- DUBOIS (Jean-Pierre), *Droit administratif*, Paris, Eyrolles, 1992, Cilt I.
- DUBOIS (L.), *La théorie de l’abus de droit et la jurisprudence Paris*, LGDJ, 1982.
- DUCOS-ADER (Robert), *Le droit de réquisition: Théorie générale et régime juridique*, LGDJ, 1956.
- DUEZ (Paul) ve DEBEYRE (Guy), *Traité de droit administratif*, Paris, Dalloz, 1952.
- DUEZ (Paul), *La responsabilité de la puissance publique (en dehors du contrat)*, Paris, Dalloz, 1938.
- DUEZ (Paul), *Les actes de gouvernements*, Paris, Sirey, 1934.
- DUFAU (J.), “La nature de la concession du service public”, *Mélahges Chapus*, Paris, Montchrestien, 1992, s.147 vd.
- DUFAU (J.), *Droit des travaux publics*, Paris, PUF, 1998.
- DUFAU (J.), *Le domaine public*, Ed. du Moniteur, Dördüncü Baskı, 1993, 2 Cilt.
- DUFAU (J.), *Le droit des travaux publics*, Paris, Ed. Moniteur, 1988, “ Cilt.
- DUFAU (J.), *Les concessions de service public*, Paris, Ed. Moniteur, 1979.
- DUFAU (J.-M.), “Grandeur et décadence du règlement d’administration publique”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1980, s.468 vd.
- DUGRIP (O.) ve SAİDJ (L.), *Les établissements publics nationaux*, Paris LGDJ, 1992.
- DUGUIT (Léon), *Manuel de droit constitutionnel*, Paris, Anciennes Maisons Thorin et Fontemoing, Dördüncü Baskı, 1923.
- DUGUIT (Léon), *Traité de droit constitutionnel*, Paris, Anciennes Maisons Thorin et Fontemoing, İkinci Baskı, 1923, Cilt II.
- DUMAN (İlker Hasan), “Kamu Görevlilerinin Giderim Sorumluluğu”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1-2, 1988, s.95 vd.
- DUPICHOT (M.), *Des préjudices réfléchis nés d’atteinte à la vie ou l’intégrité corporelle*, Paris, LGDJ, 1969.
- DUPRE DE BOULOIS (X.), “La théorie des actes de gouvernement à l’épreuve du droit communautaire”, *Revue du droit public*, 2000, s.1791 vd.
- DUPUIS (Georges) ve GUÉDON (Marie-José), *Droit administratif*, Paris, Armand Colin, 1993.

- DUPUIS (Georges), “Sur la concession de service public”, *Recueil Dalloz-Sirey*, 1978, Chronique, s.222 vd.
- DURAN (Lûtfi), “Anayasa Mahkemesinin Kamu Malına Bakışı”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 1984, Sayı 1-3, s.63 vd.
- DURAN (Lûtfi), “Bir Yüksek Mahkeme Daha: Sayıştay”, *İmran Öktem’e Armağan*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970, s.575 vd.
- DURAN (Lûtfi), “Bunalım Kararnameleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 50, 1995, Sayı 3-4, s.141 vd.
- DURAN (Lûtfi), “Düzenleme Yetkisi Özerk Sayılabilir mi?”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 4, Sayı 1-3, 1984, s.35 vd.
- DURAN (Lûtfi), “İdare Alanının Düzenlenmesinde Teşrîf ve Tenzimî Tasarrufların Sınırı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 30, 1964, Sayı 3-4, s.466-492.
- DURAN (Lûtfi), “İdarî İşlemlerden Sorumluluk”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 33, 1968, Sayı 3-4, s.3-16.
- DURAN (Lûtfi), “İdarî Mukavele”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 32, 1966, Sayı 1, s.351-359.
- DURAN (Lûtfi), “Kamusal Malların Ölçütü”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 19, 1986, Sayı 3, s.43 vd.
- DURAN (Lûtfi), “Kanun Hükmünde Kararname” *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 8, Haziran 1975, Sayı 2, s.3-19.
- DURAN (Lûtfi), “Türk Hukukunda İdarî Mukaveleler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 30, 1964, Sayı 1-2, s.418 vd.
- DURAN (Lûtfi), “Türk Kamu Personelinin Malî Sorumluluğu”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 17, 1984, Sayı 2, s.3-20.
- DURAN (Lûtfi), “Türkiye’de Bağımsız İdarî Otoriteler”, *Amme İdaresi Dergisi*, Mart 1997, Cilt 30, Sayı 1, s.3-32.
- DURAN (Lûtfi), “Yap-İşlet-Devret”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 46, 1991, Sayı 1-2, s.147-170.
- DURAN (Lûtfi), “Yargıtayın Kamu Hukukuna Değgin Son Kararları Üzerine Mülahazalar (I)”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 2, s.27 vd.
- DURAN (Lûtfi), “Yargıtayın Kamu Hukukuna Değgin Son Kararları Üzerine Mülahazalar (II)”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 3, s.43 vd.
- DURAN (Lûtfi), “Yargıtayın Kamu Hukukuna Değgin Son Kararları Üzerine Mülahazalar (III)”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 4, s.63 vd.
- DURAN (Lûtfi), *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul, İÜHF Yayınları, 1982. (“Duran, *op. cit.*, s.” şeklinde kısaltılmıştır).
- DURAN (Lûtfi), *İdare Hukuku Meseleleri*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1964.
- DURAN (Lûtfi), *Türkiye İdaresinin Sorumluluğu*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1974.
- DURAND (C.), “Désaffectation et déclassement des biens du domaine public”, *droit public*, 1956, s.233 vd.
- DURAND-PRİNBORGNE (C.), “Le port des signes extérieurs de convictions religieuses à l’école”, *Revue française de droit administratif*, 1997, s.151 vd.
- DUROY (S.), “La sortie des biens du domaine public: le déclassement”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1997, s.819 vd.
- DURUPTY (M.), *Les entreprises publiques*, Paris, PUF, 1986.
- DUTHEİLLET-LAMONTHÉZIE (B.), “La responsabilité de la puissance publique à raison des fautes des services pénitentiaires”, *Revue de la science criminelle*, 1975, s.183 vd.
- DUVERGER (M.), *L’affectation des immeubles domaniaux aux services publics*, Paris, LGDJ, 1941.
- DÜREN (Akın), *İdare Hukuku Dersleri*, Ankara, AÜHF Yayınları, 1979.
- DÜREN (Akın), *İdare Malları*, Ankara, AÜHF Yayınları, 1975.
- EISENMANN (Charles), *Cours de droit administratif*, Paris, LGDJ, 1982-83, 2 Cilt.

- EKE (Ali Erkan), “Anakent Yönetimi ve Yönetimlerarası İlişkiler: Batı Deneyimi ve Türkiye”, *Ämme İdaresi Dergisi*, Cilt 18, 1985, Sayı 4, s.41-68.
- EKEN (Musa), “Bilgi Edinme Hakkı”, *İnsan Hakları Yıllığı*, Cilt 17-18, 1995-96, s.61 vd.
- EKEN (Musa), “Kamu Yönetiminde Gizlilik Geleneği ve Açıklık İhtiyacı”, *Ämme İdaresi Dergisi*, Cilt 27, Haziran 1994, sayı 2, s.25 vd.
- EMERİ (C.), *De la responsabilité de l'administration à l'égard de ses collaborateurs*, Paris, LGDJ, 1966.
- EREN (Fikret), *Borçlar Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 1998, 2 cilt.
- EREN (Hayrettin), “1982 Anayasası ve Kamu Görevlileri Kavramı”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt II, Sayı 1, 1998, s.55-87.
- EREN (Hayrettin), “Kamu Görevlileri ve Sendikal Haklar”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt I, Sayı 1, 1997, s.128-157.
- EREN (Hayrettin), “Ombudsman Kurumu”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt IV, -Sayı 1, 2000, s.79-96.
- ERGÜN (Turgay) ve POLATOğLU (Aykut), *Kamu Yönetimine Giriş*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1992.
- ERKUT (Celal) ve SOYBAY (Selçuk), *Anayasa ve İdarî Yargılama Hukukuna İlişkin Kanunlar*, İstanbul, Beta, 2001.
- ERKUT (Celal), “Fransa’da 1953 Reformu ve Bugünkü İdarî Yargının Genel Görünümü”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 5, Sayı 1-3, 1984, s.58 vd.
- ERKUT (Celal), “İdare Hukukunda Yokluk Teorisi”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 9, 1988, Sayı 1-3, s.69-91.
- ERKUT (Celal), “İdarî Davaya Konu Olabilecek Kesin ve Yürütülebilir İşlem Kavramı”, *I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi, I. Kitap: İdarî Yargı*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1990, s.109 vd.
- ERKUT (Celal), *Hukuka Uygunluk Bloku: İdare Hukukunda Hukukun Genel Prensipleri Teorisi*, İstanbul, Kavram Yayınları, 1996.
- ERKUT (Celal), *İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdarî İşlemin Kimliği*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1990 (“Erkut, *op. cit.*, s.” şeklindeki atıflar bunadır).
- ERKUT (Celal), *Kamu Kudreti Ayrıcalıkları ve Tutuk Adalet Anlayışı*, İstanbul, Yenilik Basımevi, 2004.
- EROğLU (Hamza), *İdare Hukuku*, Ankara, Işın Yayıncılık, 4. Baskı, Tarihsiz [1985?].
- EROđUL (Cem), “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Olağüstü Yasa Gücünde Kararnelerin TBMM’ce d’État Onaylanması Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 54, 1999, Sayı 4, s.31-47.
- ERYILMAZ (Bilal), “Türkiye’de Köy ve Mahalle Muhtarlıklarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı 378, Mart 1988, s.465-475.
- ERYILMAZ (Bilal), *Kamu Yönetimi*, İzmir, Akademi Kitabevi Yayınları, 1995.
- ESCOUBE (P.), *Les grands corps de l’Etat*, Paris, PUF, 1971.
- ESEN (Bülent Nuri), *Anayasa Hukuku: Genel Esaslar*, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1970.
- ESENMANN (Charles), *Centralisation et décentralisation: esquisse de la théorie générale*, Paris, LGDJ, 1948.
- ESİN (Yüksel), “Yönetmelikler (İdarenin Yetkisi ve Denetimi)”, in *İdare Hukuku ve İdarî Yargı ile İlgili İncelemeler*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1980, Cilt III, s.133-160.
- ESİN (Yüksel), *Danıştay’da Açılacak Tazminat Davaları*, Ankara, 1976 (Birinci Kitap: Usûl; İkinci Kitap: Esas).
- ESPLUGAS (Pierre), *Le service public*, Paris, Dalloz, 1998.
- FABRE (Michel Henry), *Principes républicains de droit constitutionnel*, 4e édition, Paris, L.G.D.J., 1984.
- FARDET (C.), “La clause exorbitante et la réalisation de l’intérêt général”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 2000, s.115 vd.
- FAURE (B.), “Existe-t-il un ‘pouvoir local’ en droit constitutionnel français”, *Revue du droit public*, 1996, s.1539 vd.

- FAURE (B.), “La crise du pouvoir réglementaire : entre ordre juridique et pluralisme institutionnel”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1998, s.267 vd.
- FAURE (B.), “Les objectifs de valeur constitutionnelle: une nouvelle catégorie juridique”, *Revue française de droit administratif*, 1995, s.47 vd.
- FAVOREU (Louis) et al., *Droit constitutionnel*, Paris, Dalloz, 1998.
- FAVOREU (Louis) ve PHILIP (Loïc), *Les grandes décisions du Conseil constitutionnel*, Paris, Sirey, 1989.
- FAVOREU (Louis), “L’influence de la jurisprudence constitutionnelle sur les différentes branches du droit”, in *Mélanges L. Hamon*, Paris, Economica, 1982, s.235 vd.
- FAVOREU (Louis), “La constitutionnalisation du droit” *Mélanges R. Drago*, Paris, Economica, 1996, s.25.
- FAVOREU (Louis), “Le droit constitutionnel, droit de la constitution et constitution de droit”, *Revue française de droit constitutionnel*, 1990, n° 1, s.71-89.
- FAVOREU (Louis), “Les règlements autonomes n’existent pas”, *Revue française de droit administratif*, 1987, s.871 vd.
- FAVOREU (Louis), *Du déni de justice en droit public français*, Paris, LGDJ, 1964.
- FERBOS (J.) ve BERNARD (A.), *Expropriation et évaluation disciplin biens*, Paris, Ed. Moniteur, 1996, 2 Cilt.
- FINDIKLI (Remzi), “Yönetimde Açıklık-Açık Yönetim”, *Türk İdare Dergisi*, Yıl 68, Sayı 412, Eylül 1966, s.196 vd.
- FLAUSS (Jeah-François), “Discrimination positive et Convention européenne des droits de l’homme”, *Mélanges Mourgeon*, Bruxelles, Bruylant, 1999.
- FOMBEUR (P.), “Les évolutions jurisprudentielles de la responsabilité sans faute”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1999, Özel Sayı, s.100 vd.
- FORGES (Jean-Michel de), *Droit administratif*, Paris, PUF, 1991. (“Forges, *op. cit.*, s.” şeklindeki atıflar bunadır).
- FORGES (Jean-Michel de), *Droit de la fonction publique*, Paris, PUF, 2. Baskı, 1997.
- FORGES (Jean-Michel de), *L’ENA*, Paris, PUF, 1989.
- FORGES (Jean-Michel de), *La retraite des fonctionnaires*, Paris, Dalloz, 1993.
- FORTIER (C.), “La consalidation juridique du lien fonction publique-service public”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1999, s.291 vd.
- FORTIER (J.C.), “Le contrôle du juge sur les actes administratifs des assemblées parlementaires”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1981, s.128 vd.
- FOURNIER (J.), *Le travail gouvernemental*, Paris, PUF, 1987.
- FOUSSARD (D.), “L’arbitrage en droit administratif”, *Revue de l’arbitrage*, 1990, s.4 vd.
- FRIER (Pierre-Laurent), *Précis de droit administratif*, Paris, Montchrestien, 3.B., 2004.
- FRIER (P.-L.), *Droit du patrimoine culturel*, Paris, PUF, 1998.
- FRIER (P.-L.), *L’urgence*, Paris, LGDJ, 1987.
- FROHENS (J.-C.), “La délégation administrative de compétence”, *Recueil Dalloz*, 1958, Chronique, s.197.
- FROMONT (Michel), “Le principe de proportionnalité”, *Actualité juridique–Droit administratif*, Haziran 1995, (Özel Sayı) s.156.
- GABOLDE (C.), *Les installations classées pour la protection de l’environnement*, Paris, Sirey, 1978.
- GARBAR (C.), *Le droit applicable au personnel des entreprises publiques*, Paris, LGDJ, 1996.
- GASTINES (L. de), “La distinction jurisprudentielle du domaine public par rapport au domaine privé”, *Recueil Dalloz*, 1978, Chronique, s.249 vd.
- GASTINES (L. de), “La responsabilité extracontractuelle des personnes morales publiques”, *Revue du droit public*, 1992, s.135 vd.
- GASTINES (L. de), *Les présomptions en droit administratif*, Paris, LGDJ, 1991.
- GAUDEMET (Yves) “Gratuité du domaine public”, in *Mélanges P. M. Gaudemet*, Paris, Economica, 1984, s.1023 vd.

- GAUDEMET (Yves) “L’arbitrage: aspects de droit public, état de la question”, *Revue de l’arbitrage*, 1992, s.241 vd.
- GAUDEMET (Yves), “La responsabilité des services hospitaliers”, *Etudes et Documents du Conseil d’État*, 1980-1981, n° 32, s.53 vd.
- GAUDEMET (Yves), “Faut-il retirer l’arrêt Ternon”, *AJDA*, 2002, s.738 vd.
- GAUDEMET (Yves), “Les questions préjudicielles devant les deux ordres de juridiction”, *Revue française de droit administratif*, 1990, s.764 vd.
- GAUDEMET (Yves), “Libertés publiques et droit public”, *Mélanges Jacques Robert: Libertés*, Paris, Montchrestien, 1998, s.125 vd.
- GAUDEMET (Yves), *Les méthodes du juge administratif*, Paris, LGDJ, 1972.
- GAUDUSSON (Jean du Bois de), *L’usager du service public administratif*, Paris, LGDJ, 1974.
- GAZIER (François) ve CANNAC (Yves), “Étude sur les autorités administratives indépendantes”, *Études et documents du Conseil d’État*, 1983-1984, n° 35, s.13 vd.
- GAZIER (François) ve LONG (Marceau), “La notion d’acte administratif inexis-tant”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1954, 2bis, s.5 vd.
- GAZIER (François), “Le rôle de la jurisprudence dans le développement du droit administratif français”, *Revue internationale de droit administratif comparé*, Cilt 8, 1986, s.161 vd.
- GAZIER (François), *La fonction publique dans le monde*, Paris, Cujas, 1972.
- GEDIKLI (Fethi), *Şura-yı Devlet: Belgeler, Biyografik Bilgileri ve Örnek Kararlarıyla*, İstanbul, Oniki Levha, 2. Baskı, 2018.
- GEFFROY (Jean-Baptiste), “Service publique et prérogatives de puissance publique”, *Revue du droit public*, 1987, s.49-75.
- GEMALMAZ (Mehmet Semih), *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunda ve Türk Hukukunda Olağanüstü Rejim Standartları*, İstanbul, Beta Yayınları, 1994.
- GENEVOİS (Bruno), “De l’usage judiciaire des principes généraux du droit”, *Revue française de droit administratif*, 1988, s.499 vd.
- GENEVOİS (Bruno), “Le principe d’égalité et la libre administration des collectivités territoriales”, *Revue française de droit administratif*, 1994, s.209 vd.
- GENTOT (M.), *Les autorités administratives indépendantes*, Paris, Montchrestien, 1991.
- GERÇEK (Adnan), *Türk Vergi Hukukunda İdarenin Takdir Yetkisi*, Ankara, Yaklaşım yayıncılık, 2006.
- GESTION: “La gestion déléguée du service public”, *Revue française de droit administratif*, 1997, supplément au n° 3.
- GICQUEL (Jean), *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, Montchrestien, Onaltıncı Baskı, 1999.
- GİRİDİ HÜSEYİN NESİMİ, *Usul-i İdare-i Mülkiye*, İstanbul, 1885.
- GİRİTLİ (İsmet), BİLGİN (Pertev), AKGÜNER (Tayfun), BERK (Kahraman), *İdare Hukuku*, İstanbul, Der, Dördüncü Baskı, 2011 (“Giritli et al., op., cit., s.” şeklinde kısaltılmıştır)..
- GİRİTLİ (İsmet), *Hükümet Tasarrufları*, İstanbul, İstanbul Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, 1958.
- GİRİTLİ (İsmet), *İdarenin Yetkisini Saptırması*, İstanbul, İ. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, 1957.
- GIROD (P.), *La réparation du dommage écologique*, Paris, LGDJ, 1974.
- GLEIZAL (J.-J.), GATTI-DOMENECH (J.), JOURNÈS (C.), *La police: le cas des démocraties occidentales*, Paris, PUF, 1993.
- GODFRIN (Philippe), *Droit administratif des biens*, Paris, A. Colin, 5. Baskı, 1997.
- GOHIN (O.), “La responsabilité de l’Etat en tant que législateur”, *Revue internationale de droit comparé*, 1998, s.595.
- GOHIN (O.), *Institutions administratives*, Paris, LGDJ, 1998.
- GOHON (J. P.), *Les marchés publics européens*, Paris, PUF, 1991.
- GONOD (Pascale), MELLERAY (Fabrice) ve YOLKA (Philippe) (Eds.), *Traité de droit administratif*, Paris, Dalloz, 2011 (2 Cilt).
- GONZALES (G.), “Domaine public et droit de la concurrence”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1999, s.387 vd.

- GORNAY (Bernard), *L'administration*, Paris, PUF, 1986.
- GOUR (C.), *Le contentieux des services judiciaires et le juge administratif*, Paris, LGDJ, 1959.
- GÖKALP (Ali Sıtkı), "İdarî Dava Türleri", *Yüzyıl Boyunca Danıştay*, Ankara, 1968, s.447-465.
- GÖLCÜKLÜ (Feyyaz), "İdarî Ceza Hukuku ve Anlamı", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 2, Haziran 1963, s.115 vd.
- GÖLCÜKLÜ (Feyyaz), "İdarî Ceza Müeyyidesi ve Bunlara Karşı Kanun Yolları", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 3, Eylül-Aralık 1963.
- GÖLCÜKLÜ (Mehmet Ali), *Acele Kamulaştırma*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2017.
- GÖZLER (Kemal), "3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliği: Bir Abesle İştigal Örneği", *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2002, Cilt 19, s.326-356.
- GÖZLER (Kemal), "Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri", *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 59, Sayı 2001/4, s.53-69.
- GÖZLER (Kemal), "Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda Af Yetkisi", *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2001, Cilt 18, s.298-330.
- GÖZLER (Kemal), "Olağanüstü Hâl Rejimlerinde Özgürlüklerin Sınırlandırılması Sistemi ve Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Kararnamelerin Hukuki Rejimi," *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 47, Ağustos 1990, Sayı 4, s.561-590.
- GÖZLER (Kemal), "Realist Yorum Teorisi ve Mekanist Anayasa Anlayışı", *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1998, Cilt 15, s.207-242.
- GÖZLER (Kemal), *Anayasa Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin, 26. Baskı, 2017.
- GÖZLER (Kemal), *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Bursa, Ekin, 9. Baskı, 2017.
- GÖZLER (Kemal), *Anayasa Hukukunun Metodolojisi*, Bursa, Ekin, İkinci Baskı, 1999.
- GÖZLER (Kemal), *Cumhurbaşkanı-Hükümet Çatışması*, Bursa, Ekin, 2000.
- GÖZLER (Kemal), *Devlet Başkanları: Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi*, Bursa, Ekin, 2001.
- GÖZLER (Kemal), *Hukuka Giriş*, Bursa, Ekin, 14. Baskı, 2017.
- GÖZLER (Kemal), *Hukukun Genel Teorisine Giriş: Hukuk Normlarının Geçerliliği ve Yorumu Sorunu*, Ankara, US-A Yayıncılık, 1998.
- GÖZLER (Kemal), *İnsan Hakları Hukuku*, Bursa, Ekin, 2017, s.191-205.
- GÖZLER (Kemal), *İnsan Hakları Hukuku*, Bursa, Ekin, 2017.
- GÖZLER (Kemal), *Kanun Hükmünde Kararnamelerin Hukuki Rejimi*, Bursa, Ekin, 2000.
- GÖZLER (Kemal), *Mahallî İdareler Hukuku*, Bursa, Ekin, 2017.
- GÖZLER (Kemal), *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, Bursa, Ekin, 22. Baskı, 2018.
- GÖZLER (Kemal), *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, 3. Baskı, 2019.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Pulat), *Mücbir Sebepler ve Beklenmeyen Hâller*, Ankara, 1977.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref) ve DİNÇER (Güven), *İdarî Yargılama Usulü*, Ankara, Turhan, 1996.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref) ve TAN (Turgut), *İdare Hukuku*, Ankara, Turhan, Sekizinci Baskı, 2011 (Cilt I: Genel Esaslar) ("Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.I, s." şeklinde kısaltılmıştır).
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref) ve TAN (Turgut), *İdare Hukuku*, Ankara, Turhan, Beşinci Baskı, 2012 (Cilt II: İdarî Yargılama Hukuku) ("Gözübüyük ve Tan, *op. cit.*, c.II, s." şeklinde kısaltılmıştır).
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref) ve TUTUM (Cahit), "Yasa Gücünde Kararnameler", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 8, 1975, Sayı 1, s.3 vd.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref), "Bakanlar Kurulunun Çalışma Usülleri", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 3, s.103 vd.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref), "Sayıştay", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, 1961, Sayı 3-4, s.303 vd.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref), "Sayıştayın Yargısal Görevlerinin Yeniden Düzenlenmesi", *Cumhuriyetin Ellinci Yılında Sayıştay*, Ankara, Sayıştay Yayınları, 1973, s.151 vd.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref), "Terör Olayları ve Yönetimin Sorumluluğu", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 50, 1995, Sayı 3-4, (Prof.Dr. Turan Güneş'e Armağan), s.194 vd.

- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref), *Türkiye'nin İdarî Yapısı*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1996.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref), *Yönetim Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, Ondördüncü Baskı, 2001.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref), *Yönetimsel Yargı*, Ankara, Turhan Kitabevi, 14. Baskı, 2001.
- GREGDİRE (R.), *La fonction publique*, Paris, Colin, 1954.
- GROS (M.) "Fonctions manifestes et latentes du détournement de pouvoir", *Revue du droit public*, 1997, s.1236 vd.
- GROS (M.), "Affectation: critère centrale de domanialité publique", *Revue du droit public*, 1992, s.748 vd.
- GROSHENS (J.-C.), "Le pouvoir des supérieurs hiérarchiques sur les actes leur subordonnés", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1966, s.140 vd.
- GRUBERT (A.), *La décentralisation et les institutions administratives*, Paris, A. Colin, 1986.
- GUEDON (Marie-José), "La tutelle administrative sur les universités", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1975, s.165 vd.
- GUEDON (Marie-José), *Les autorités administratives indépendantes*, Paris, LGDJ, 1991.
- GUENAIRE (Michel), "Le régime juridique de la responsabilité administrative du fait des actes de violence", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1987, s.227 vd.
- GUERIN (M.), "Quelques aspects de la tutelle administrative", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1961, s.1 vd.
- GUETTIER (C.), "Indemnisations des victimes de catastrophes naturelles et socialisation du risque", *Revue générale du droit des assurances*, 1997, s.673 vd.
- GUETTIER (Christophe), "Le contrôle juridictionnel des actes du président de la République", *Revue du droit public*, 1998, s.1719 vd.
- GUETTIER (Christophe), *La responsabilité administrative*, Paris, LGDJ, 1996.
- GUGLIELMI (Gilles J.) ve KOUBI (Geneviève), *Droit du service public*, Paris, Monchrestien, 2000.
- GUGLIELMI (Gilles J.), *Introduction au droit des services publics*, Paris, LGDJ, 1994.
- GUİBAL (M.), "De la proportionnalité", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1978, s.477 vd.
- GUİBAL (M.), "Le retard des textes d'application des lois", *Revue du droit public*, 1974, s.1039 vd.
- GUİBAL (M.), "Marchés publics et délégations de service public", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1993, s.186 vd.
- GÜLAN (Aydın), "Borcunu Ödemeyen Devlete Karşı Ne Yapılabilir?", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Sayı 1, Ocak 1995.
- GÜLAN (Aydın), "Danıştayın Yargılama Dışındaki İşlevlerinin Gerekliği Sorunu", *Danıştay ve İdari Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, 2014.
- GÜLAN (Aydın), "Kamu Hizmeti Kavramı", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 9, Sayı 1-3, 1988, (Prof.Dr. Lâtfi Duran'a Armağan), s.147-160.
- GÜLAN (Aydın), "Kamu Hizmetinin Dönüştürücü Etkisi Bakımından Tahkim Geleceği", in Ali Ulusoy (Ed.), *Hukuk-Ekonomi Perspektifinden Uluslararası Tahkim ve Kamu Hizmeti*, Ankara, Liberte Yayınları, 2001, s.140-154.
- GÜLAN (Aydın), *Kamu Mallarının Yararlanma Usûllerinin Tâbi Olduğu Hukukî Rejim*, İstanbul, Alfa, 1999.
- GÜLER (Birgül), "Belediyeleşme Süreci Hakkında", *Âmme İdaresi Dergisi*, Cilt 25, 1990, Sayı 3, s.87-105.
- GÜLMEZ (Mesut), "Sendika Hakkı ve Kamu Görevlileri", *İnsan Hakları ve Kamu Görevlileri*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1992, s.57 vd.
- GÜLMEZ (Mesut), *Belgelerle Yönetim, Yargı ve Memur Sendikaları*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1993.
- GÜNAL (Yılmaz), *Yetkili Mercinin Emrini İfa*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1967.
- GÜNDAY (Metin), *İdare Hukuku*, Ankara, İmaj Yayıncılık, Onuncu Baskı, 2011. ("Günday, op. cit., s." şeklinde kısaltılmıştır).
- GÜNDAY (Metin), *İdarî Yargı Temel Kanunları*, Ankara, İmaj Yayınları, 2001.

- GÜNDÜZ (Hakan), “Memur ve Diğer Kamu Görevlilerinin Vermiş Oldukları Zararlardan Devletin Sorumluluğu”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 17, Kitap 1, 2002, s.165-205.
- GÜNEŞ (Turan), *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*, Ankara, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1965.
- GÜRAN (Sait), “Askeri Yüksek İdare Mahkemesine Göre Manevi Tazminat”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Yıl 1, Sayı 1, 1983, s.157-162.
- GÜRAN (Sait), “Büyük Şehir Belediye Yönetimi Üzerine”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 4, Sayı 1-3, 1984, s.51-70.
- GÜRAN (Sait), “Genel İdarî Zabıta Faaliyetlerinde Askerî Kuvvetlere Başvurma”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 3, 1970, Sayı 1, s.76 vd.
- GÜRAN (Sait), “Hekimin Faaliyetinden Devletin Hukukî Sorumluluğu”, *Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu* (Ankara, 12-13 Mart 1982), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1983, s.86 vd.
- GÜRAN (Sait), “İl Özel İdarelerinin Bugünkü Rolü”, *İl Özel İdareleri Sempozyumu*, İstanbul, İstanbul İl Özel İdaresi Yayını, 1986.
- GÜRAN (Sait), “Kamu Görevlilerinin Yargılanmasında Yöntem ve Görev Sorunları”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin 20’nci Yılı Kutlama Sempozyumu, Askeri Adalet Dergisi*, Yıl 22, Sayı 91, Eylül 1994, s.50-66.
- GÜRAN (Sait), “Türk Hukukunda Tazminat Miktarının Saptanması”, *Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu*, (Ankara, 12-13 Mayıs 1979), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980, s.151 vd.
- GÜRAN (Sait), “Türk İdare Hukukunda Tam Yargı Davalarının Hedefi ve İşlevi”, *Yargı Dergisi*, Sayı 10, Ağustos 1979, s.22 vd.
- GÜRAN (Sait), “Yönetimde Açıklık”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 3, 1982, Sayı 1-3, (Saracı’ya Armağan) s.101-112.
- GÜRAN (Sait), *Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay Üzerine Yapısal Bir Deneme*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977.
- GÜRAN (Sait), *İfade Hürriyeti Üzerinde İdarenin Yetkileri*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1969.
- GÜRAN (Sait), *Memur Hukukunda Kayırma ve Liyakat Sistemleri*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980.
- HACI AHMED REŞİD, *Hukuk-u İdare*, İstanbul, 1895.
- HAFIZOĞULLARI (Zeki), “Polisin Zor Kullanma Görevi ve Yetkisi”, *İhsan Hakları Merkezî Dergisi*, Cilt 3, Kasım 1995, Sayı 4, s.14-19.
- HAFIZOĞULLARI (Zeki), *Ceza Normu*, Ankara, US-A Yayınları, 1996.
- HAIM (Victor), “Le choix du juge dans le contentieux des contrats administratifs”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1992, s.315 vd.
- HANICOTTE (R.), “Le juge face au retard des textes d’application”, *Revue du droit public*, 1986, s.1667 vd.
- HAQUET (A), “L’accès des femmes aux corps de l’armée”, *Revue française de droit administratif*, 2000, s.342 vd.
- HAŞTEMOĞLU (G.), *Belediye Başkanlarının Düşürülmesi, Belediye ve İl Genel Meclislerinin Feshi, Muhtarın Görevlerine Son Verilmesi*, Ankara, 1978.
- HAURIOU (Maurice), *Précis administratif et de droit administratif et de droit public*, Paris, Sirey, Onikinci Baskı, 1933 (İlk baskı: 1892).
- HECQUARD-THÉRON (Maryvonne), *Essai sur la notion de réglementation*, Paris, LGDJ, 1977.
- HERVOUËT (F.), “L’utilité de la notion d’aménagement spécial dans la théorie du domaine public”, *Revue du droit public*, 1983, s.135 vd.
- HERZOG (Robert), “Le prix du service public”, *Actualité juridique-Droit administratif*, Haziran 1997 (Özel Sayı), s.55 vd.
- HGUYEN VAN THONG, “La fusion des communes”, *Revue administrative*, 1991, s.226 vd.

- HONDU (Selçuk), “Belediye Başkanlarının Düşürülmesi ve Belediye Meclislerinin Feshi Konularında Bir İnceleme”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 66-67, 1987, s.18-35.
- HOOD PHILLIPS (O.) ve JACKSON (Paul), *Constitutional and Administrative Law*, London, Sweet&Maxwell, Yedinci Baskı, 1987.
- HOSTIOU (René), “La non-indemnisation des servitudes d’urbanisme”, *Actualité juri-dique-Droit administratif*, Mayıs 1993, (Özel Sayı), s.27 vd.
- HOSTIOU (René), “La notion de domaine public naturel”, *Cahiers juridiques de l’électricité et du gaz*, 1993, s.306 vd.
- HOSTIOU (René), “Le droit français de l’expropriation et la convention européenne des droits de l’homme”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 2000, s.290 vd.
- HOSTIOU (René), *Procédure et formes de l’acte administratif unilatéral en droit français*, Paris, LGDJ, 1975.
- İBRAHİM HAKKI (Paşa), *Hukuk-u İdare*, İstanbul, 1308 (1892) (2 Cilt). (İkinci Baskı, İstanbul, Karabet Matbaası, 1312 [1896])
- İBRAHİM HAKKI PAŞA, *Hukuk-u İdare*, İstanbul, 1881-1892 (2 Cilt)
- İDARE HUKUKU: *İdare Hukuku ve İdarî Yargı ile İlgili İncelemeler I*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1976.
- İDARE HUKUKU: *İdare Hukuku ve İdarî Yargı ile İlgili İncelemeler II*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1978.
- İDARE HUKUKU: *İdare Hukuku ve İdarî Yargı ile İlgili İncelemeler III*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1981.
- İDARE HUKUKU: *İdare Hukuku ve İdarî Yargı ile İlgili İncelemeler*, Ankara, Danıştay Yayınları, I (1974), II, (1978), III (1980).
- İDARÎ YARGIDA: *İdarî Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1982.
- İKİNCİ ULUSAL: *İkinci Ulusal İdare Hukuku Kongresi: İdarî Yargının Dünyadaki Bugünkü Yeri*, (10-14 Mayıs 1993), Ankara, 1993.
- İL ÖZEL İDARELERİ: *İL Özel İdareleri Sempozyumu*, İstanbul, İstanbul İl Özel İdaresi Yayını, 1986.
- İNAN (Atilla), “Kamu Görevlilerinin Hukuka Aykırı Davranışlarından Devlet ve Diğer Kamu Tüzel Kişilerinin Kusursuz Sorumluluğu”, *Danıştay Dergisi*, Yıl 11, Sayı 42-43, 1982, s.18-38.
- İNAN (Atilla), “Sayıştay Yargılaması ve Sayıştayın Yargı Düzenindeki Yeri”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 56-57, 1985, s.35 vd.
- İNDEMNISATION: “L’indemnisation des servitudes d’urbanisme en Europe”, *Droit et Ville*, 2000, n°48-49 (Contributions au Colloque international de toulouse, 15 ve 16 Ekim 2000).
- ISAAC (Guy), *La procédure administrative non contentieuse*, Paris, LGDJ, 1968.
- İSBİR (K. Begüm), *Kamu Tüzel Kişiliği*, Ankara, Turhan, 2017.
- İSMAİL HAKKI (GÖRELİ), *Hukuk-u İdare*, İstanbul, 1324 (1908) (390 s.) (İstanbul, 1328 (1912). (İsmail Hakkı'nın ders notlarının öğrencilerinden Mehmed Sebhattin tarafından kitaplaştırılmasıdır).
- İSTANBUL İL ÖZEL İDARESİ (Yay.), *İL Özel İdareleri Sempozyumu*, İstanbul, İstanbul İl Özel İdaresi Yayını, 1986.
- İYİMAYA (Ahmet), “Tazminatın İrat Şeklinde Belirlenmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Yıl 3, Sayı 1, 1990, s.23-45.
- JARRASSON (C.), La notion d’arbitrage, Paris, LGDJ, 1987.
- JARROSSON (V.), “L’arbitrage en droit public”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1997, s.16 vd.
- JEANNOT (G.), *Les usagers du service public*, Paris, PUF, (Que sais-je), 1998.
- JEAN-PIERRE (D.), *La déontologie de l’administration*, Paris, PUF, 1999.
- JÈZE (Gaston), “Du retrait des actes juridiques”, *Revue du droit public*, 1913, s.225 vd.
- JÈZE (Gaston), “Essai de théorie générale de la compétence”, *Revue du droit public*, 1923, s.58 vd.
- JÈZE (Gaston), *Les principes généraux du droit administratif*, Paris, Giard, Üçüncü Baskı, 1925-1936 (6 Cilt).

- JOSSE (P.-L.), *Travaux publics et expropriation*, Paris, Sirey, 1958.
- JOURDAN (Philippe), “La formation du concept de service public”, *Revue du droit public*, 1987, s.89-118.
- JULLIEN-LAFERRIERE (F.), *Droit des étrangers*, Paris, PUF, 2000.
- JURET (P.-M.), *Le domaine public maritime*, Paris, Dalloz, 1964.
- JURISPRUDENCE: “La jurisprudence” (Özel Dosya) in, *Archives du philosophie du droit*, 1985, Cilt 30.
- KABOĞLU (İbrahim Ö.) (ed.), *Bağımsız İdarî Otoriteler*, İstanbul, Institut Français d’İstanbul, Akıncı Yayınları, 1998.
- KALABALIK (Halil), “İdare Hukukunda Takdir Yetkisi Kavramı ve Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt I, Sayı 2, Aralık 1997 (Prof.Dr. Naci Kımacıoğlu’na Armağan), s.207-232.
- KALABALIK (Halil), “İdarenin Kolluk Faaliyetleri Karşısında İnsan Haklarının Durumu ve Korunması”, *Türkiye’de İnsan Hakları*, Ankara, TODAİE Yayınları, 2000, s.301-326.
- KALABALIK (Halil), “Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Kişilere Verdikleri Zararlardan Kimin Sorumlu Olacağı Sorunu (Hizmet Kusuru-Kişisel Kusur Ayrımı)”, *Yerel Yönetim ve denetim dergisi*, Cilt 2, Nisan-Mayıs 1987, Sayı 3.
- KALABALIK (Halil), “Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğunda Sistemler ve Türk Sorumluluk Hukuku”, *Belediye Dergisi*, Cilt 3, Mayıs 1997, Sayı 11.
- KALABALIK (Halil), *İdare Hukuku Dersleri*, İstanbul, Değişim Yayınları, 2004.
- KALABALIK (Halil), *İdarî Yargılama Hukuku*, İstanbul, Değişim Yayınları, 2003.
- KALABALIK (Halil), *İmar Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002. (“Kalabalık, *op. cit.*, s.” şeklinde atıflar bunadır).
- KAMAN KARAN (Nur), *Devlet Memurluğunun Sona Ermesi*, Ankara, Seçkin, 2003.
- KANETİ (Selim), “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yetkilerini Kullanırken İşledikleri Kusurlardan Doğan Tazminat Davaları”, *İktisat ve Maliye Dergisi*, Yıl 36, Sayı 3, 1989, s.102 vd.
- KANLIGÖZ (Cihan), “İdarî İşlemlerde Yazılı Bildirim”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 50, Sayı 1-4, 1988, s.173-192.
- KANLIGÖZ (Cihan), “Kamu Borçlanma (İstikraz) Sözleşmeleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 52, 1997, Sayı 1-4, s.339-365.
- KAPANİ (Münci), *Kamu Hürriyetleri*, Ankara, A. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, 6. Baskı, 1981.
- KAPANİ (Münci), *Politika Bilimine Giriş*, Ankara, Bilgi Yayınevi, Sekizinci Baskı, 1996.
- KAPLAN (Gürsel), “Fransız İdare Hukukunda İdarî Sözleşmelerden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümü ile İlgili Yeni Hukuki Gelişmeler”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 35, Yıl 2016, s.1-37.
- KAPLAN (Gürsel), “İdare Hukukunun Arkaik ve Anakronik Bir Kurumu: Fiili Yol”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Haziran-Aralık 2007: Cilt: XI, Sayı: 1-2 s. 887-918 (2007).
- KAPLAN (Gürsel), “Yargısal Görüş (Avis Contentieux) Kurumu”, *Danıştay Dergisi*, Sayı: 119, s. 1-12 (2008).
- KAPLAN (Gürsel), “Yeni Yasal Düzenlemelere Göre Kamulaştırmaz El Koyma Sebebiyle Doğan Tazmin Hakkının Tabi Olduğu Usul ve Esaslar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Mart-Nisan 2012, Sayı 99, s.130-134.
- KAPLAN (Gürsel), “Yeni Yasal Düzenlemelere Göre Kamulaştırmaz El Koyma Sebebiyle Doğan Tazmin Hakkının Tabi Olduğu Usul Ve Esaslar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Mart-Nisan 2012, Sayı 99, s.125-151.
- KAPLAN (Gürsel), *İdari Yargılama Hukuku*, Bursa, Ekin, İkinci Baskı, 2017.
- KAPLAN (Gürsel), “Danıştay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Manevi Tazminata Faiz Yürütülmesi Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 55, Sayı 2, s.117-141 (2006).

- KAPLAN (Gürsel), “İdarenin Sağlık Kamu Hizmetinin Yürütülmesinden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluğu Alanında Yeni Gelişmeler”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 19, Kitap 1, s.173-199 (2004).
- KARAARSLAN (Mehmet), “İdare’nin Yargısal Mercilerde Temsili ve Temsilcilerin Sorumluluğu”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 74, Sayı 2016/3, s.417-466.
- KARAARSLAN (Mehmet), “Nasıl Bir Yerel Yönetim? 6360 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 17-18, Sayı 26-27-28-29, Yıl 2012-2013.
- KARAARSLAN (Mehmet), *Özerklik ve Denetim Açısından Yerel Yönetimler Reformu*, Ankara, Turhan, 2008.
- KARABULUT (Emre), *Kanuni İdare İlkesi*, İstanbul, Beta, 2013.
- KARABULUT (Mustafa), “İngiltere’de İdarenin Yargısal Denetimi Üzerine Bir İnceleme”, *Danıştay Dergisi*, Yıl 30, Sayı 102, 2000, s.16-27
- KARABULUT (Mustafa), *İdari Yaptırımların Hukukî Rejimi*, Ankara, Turhan, 2008.
- KARAER (Tacettin), “Türk Kamu Yönetiminde Devlet Bakanlığı Sorunu”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 25, Haziran 1990, Sayı 2, s.47-74.
- KARAFAKİH (İsmail Hakkı), “Hakimlerin Verdikleri Kararlardan Dolayı Şahsen ve Devletin Dolayısıyla Hukukî Mesuliyeti”, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, 1956, s.46 vd.
- KARAGÜLMEZ (Ali), *Suç Olmaktan Çıkarma - İdari Para Cezaları- Açıklamalı Kabahatler Kanunu*, Ankara, Seçkin, 2005.
- KARAHANOĞULLARI (Onur), “Belediye Personelinin Hukukî Yapısına İlişkin Gözlemler”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 47, 1998, Sayı 1-4, s.279-319.
- KARAHANOĞULLARI (Onur), “Güvenlik Soruşturması”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 53, 1998, Sayı 1-4, s.159-185.
- KARAHANOĞULLARI (Onur), “Kanun Hükmünde Kararname Çıkarma Yetkisi”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 52, 1997, Sayı 1-4, s.387-435.
- KARAHANOĞULLARI (Onur), “Kanun Hükmünde Kararname Niteliği; Bir Öneri: Birlikte Yasama”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 31, 1998, Sayı 2, s.41-63.
- KARAHANOĞULLARI (Onur), *İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler*, Ankara, Turhan, 2011.
- KARAHANOĞULLARI (Onur), *Kamu Hizmeti: Kavram ve Hukuksal Rejim*, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2002.
- KARAHANOĞULLARI (Onur), *Türkiye’de İdari Yargı Tarihi*, Ankara, Turhan, 2005.
- KARASU (Koray), “Sağlık Hizmetlerinin Örgütlenmesinde Kamu-Özel Ortaklığı” AÜSBFD, Cilt 66, No 3, 2011, s. 217-262.
- KARATEPE (Şükrü), *İdare Hukuku*, İzmir, Üniversite Kitabevi, 1993.
- KARAVELİOĞLU (Celal), *İdari Yargılama Usûlü Kanunu*, Yayın Yeri Yok, Yayınevi Yok, Beşinci Baskı, 2001, 2 Cilt.
- KARTAL (Nazım), *İl Özel İdarelerinin Yeniden Yapılandırılması: Uygulama Aşamaları Üzerine Bir Çözümleme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, 2010, s.82 (<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/5447/6101.pdf>, 10.12.2017).
- KAYA (Bora) ve TEZCAN (Mehmet), “Atış ve Manevralardan Doğan Zararlar Nedeniyle Devletin Hukukî Sorumluluğu”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 17, Kitap 1, 2002, s.261-299
- KAYA (Cemil), “Kamu Görevlilerinin Seçimlere Katılmak Üzere Görevden Çekilmesi ve Göreve Dönmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-2, s.281, 273-291.
- KAYA (Cemil), *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*, Ankara, Seçkin, 2005.
- KAYA (Cemil), *Türkiye’de Mahalli İdarelerin Seçilmiş Organlarının Organlık Sıfatlarını Kaybetmeleri*, Ankara, Seçkin, 2007.
- KAYA, *Yerel Yönetimi Araştırması Genel Raporu*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1992.

- KAYAR (Nihat), *Kamu Personel Yönetimi*, Bursa, Ekin, Üçüncü Baskı, 2011.
- KAYHAN (Mehmet), “Hizmet Kusuru ve Kusursuz Sorumluluk”, *Yerel Yönetim ve Denetim*, Cilt 6, Sayı 1, 2001, s.45-48.
- KAYIŞOĞLU (Bahattin), “İdarî Eylemlere İlişkin Sorumluluk Sebepleri”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 33, 1976, Sayı 3.
- KAZANCI DANIŞTAY KARARLARI CD’Sİ: *Kazancı Hukuk Otomasyon Mevzuat ve İctihat Programları, Sürüm 2.0*, İstanbul, Kazancı Bilişim Teknolojileri Ticaret Limited Şirketi, Güncelleme 2003/2.
- KAZANCI İÇTİHAH BİLGİ BANKASI (www.kazancı.com).
- KELEŞ (Ruşen) ve YAVUZ (Fehmi), *Yerel Yönetimler*, Ankara, 1989.
- KELEŞ (Ruşen), “Türkiye’de Anakent Yönetimi”, *Âmme İdaresi Dergisi*, Cilt 18, 1985, Sayı 2, s.69-82.
- KESKİN (Nuray E.), “Türkiye’de Kamu Yönetimi Disiplininin Köken Sorunu”, *Âmme İdaresi Dergisi*, Cilt 39, Sayı 2, Haziran 2006, s.5 (1-28).
- KESKİN (Nuray E.), “Türkiye’de Yönetim Bbiliminin Gelişimi: 1870-1910”, *Âmme İdaresi Dergisi*, Cilt 41, sayı 4, Aralık 2008, s.1-22.
- KESKİN (Züleyha), *Kamu Hizmetinde Eşitlik İlkesi*, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2015.
- KESSLER (M.-C.), *Les grands corps de l’Etat*, Paris, PFNSP, 1986.
- KILIÇOĞLU (Ahmet), “Hakimlerin Hukukî Sorumluluğu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 30, Sayı 1-4, 1973, s.231-267.
- KILIÇOĞLU (Ahmet), *Medenî Hukuk*, Ankara, BTHAE Yayınları, 1993.
- KIRATLI (Metin), *Koruyucu İdarî Hizmetler*, Ankara, TODAİE, 1973.
- KIRBAŞ (Sadık), *Devlet Malları*, Ankara, Birlik Yayıncılık, 1985.
- KLEIN (C.), *La police du domaine public*, Paris, LGDJ, 1966.
- KONDYLIS, *Le principe de neutralité dans la fonction publique*, LGDJ, 1994.
- KORNPROBST (B.), “L’erreur manifeste”, *Recueil Dalloz*, 1965, Chronique, s.121 vd.
- KORNPROBST (B.), “La compétence liée”, *Revue du droit public*, 1961, s.935.
- KOUBI (Geneviève), “La laïcité dans la Constitution”, *Revue du droit public*, 1997, s.1301 vd.
- KÖKER (İsmet) ve DİNÇ (İlhan), *Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları (Hukuk-Ceza, 1961-1987)*, Ankara, 1987.
- KÖKSAL (Tunay), *Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Yöntemleri ve Uygulamaları*, Ankara, DPT, 1993.
- KÖPRÜLÜ (Ömer), “Hekimin Hukukî Sorumluluğu”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 58, Sayı 10-11, 1984, s.589-613.
- KUBALI (Hüseyin Nail), *Anayasa Hukuku Dersleri*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1971.
- KUNTER (Nurullah), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul, Kazancı, Sekizinci Baskı, 1986.
- KURU (Baki), *Hukuk Muhakemeleri Usûlü*, İstanbul, 1991, 4 Cilt.
- KURU (Baki), *Medenî Usul Hukuku*, Ankara, A. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, 1983.
- KUTLU (Meltem), “Deprem ve İdarenin Sorumluluğu”, *Âmme İdaresi Dergisi*, Cilt 32, 1999, Sayı 4, s.15 vd.
- KUTLU (Meltem), “İdarî Usûl ve İdare Sözleşmeleri”, Başbakanlık, *İdarî Usûl Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu*, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998, s.111-115.
- KUTLU (Meltem), *İdare Sözleşmelerinde İhale Süreci*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1997.
- KUTLU (Meltem), *İdarî İşlem Olarak Kamulaştırma ve İptal Davası*, İzmir, Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Yayınları, 1992.
- KUZU (Burhan), *Anayasa Hukukumuzda Yürütme Organının Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Güçlendirilmesi Eğilimi*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987.
- KUZU (Burhan), *Olağanüstü Hâl Kavramı ve Türk Anayasa Hukukunda Olağanüstü Hâl Rejimi*, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1993.

- KUZU (Burhan), *Türk Anayasa Hukukunda Kanun Hükmünde Kararnameler*, İstanbul, Üçdal Neşriyat, 1985.
- LABETOULLE (Daniel), “Le juge administratif et la jurisprudence”, *Revue administra-tif*, Özel Sayı 5, 1999, s.59 vd.
- LACHAUME (Jean-François), *Droit administratif*, Paris, PUF, Onüçüncü Baskı, 2002.
- LACHAUME (Jean-François), *Grands services publics*, Paris, Masson, 1989.
- LACHAUME (Jean-François), Hélène Pauliat ve Stéphane Braconnier ve Clotilde Deffigier, *Droit administratif: Les grandes décisions de la jurisprudence*, Thémis droit, PUF, Paris, Onaltıncı Baskı, 2014.
- LADIE (Yan), “Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmelerinde Tahkim”, *Ankara Barosu Hukuk Kurul-tayı 2000*, Ankara, Ankara Barosu Yayınları, 2000, Cilt I, s.471-491.
- LAFERRIÈRE (Edouard), *Traité de la juridiction administrative et des recours contentieux*, Berger-Levrault, 1887-1888 (Bu kitap 100 yıl sonra profesör Roland Drago tarafından 1989 da tekrar yayınlanmıştır: Paris, LGDJ, 1989).
- LAFERRIERE (Julien), *Manuel de droit constitutionnel*, Paris, Editions Domat-Montchrestien, İkinci Baskı, 1947.
- LAFILLE (F.), “L’obligation de réserve et de loyauté du fonctionnaire d’autorité”, *Revue admi-nistrative*, 1999, s.391 vd.
- LAGRANGE (M.), “L’évolution récente du domanialité publique”, *Revue du droit public*, 1974, s.5 vd.
- LALUMIERE (Pierre), *Les hautes fonctionnaires*, *Recueil Dalloz-Sirey*, 1969, Chronique, s.241 vd.
- LAMARQUE (J.), “Le déclin du critère de la clause exorbitante”, *Mélanges offerts à Marcel Waline: Le juge et le droit public*, Paris, LGDJ, 1974, s.497 vd.
- LAMPUÉ (Pierre), “La notion d’acte juridictionnel”, *Revue du droit public*, 1946, s.38 vd.
- LANGAVANT (E.), “Le contreseing des actes du Président de la République”, *Actualité juridi-que-Droit administratif*, 1960, s.50 vd.
- LANGERON (P.), *Liberté de conscience des agents public et laïcité*, Paris, Economica, 1986.
- LARANGE (A.), *La déconcentration*, Paris, LGDJ, 2000.
- LARROUMET (C.), “L’indemnisation de l’aléa thérapeutique”, *Recueil Dalloz*, Chronique, s.33 vd.
- LARZUL (T.), *Les mutations des sources du droit administratif*, Paris, L’Hermès, 1994.
- LATOURNERIE (Roger), “De la faute et du risque à propos des dommages causés par les tra-vaux publics”, *Revue du droit public*, 1945, s.5 vd.
- LATOURNERIE (Roger), “Sur un lazare juridique”, *Études et documents du Conseil d’État*, 1960, n° 14, s.61 vd.
- LATOURNERIE (Roger), *Le droit français de la grève*, Paris, Sirey, 1972.
- LAUBADÈRE (A. de), “Le problème de la responsabilité du fait des choses en droit administra-tif”, *Etudes et Documents du Conseil d’État*, 1959, n° 13, s.29 vd.
- LAUBADERE (André de), “Domanialité publique, propriété administrative, et affectation”, *Re-vue du droit public*, 1974, s.5 vd.
- LAUBADÈRE (André de), “Interventionnisme et contrat”, *Actualité juridique-Droit administra-tif*, 1979, n° 12, s.123 vd.
- LAUBADERE (André de), “Les concessions dans les cimetières”, *Revue du droit public*, 1936, s.614 vd.
- LAUBADÈRE (André de), “Revalorisations récents de la notion de service public en droit admi-nistratif français”, *Actualité juridique - Droit administratif*, 1961, s.561-599.
- LAUBADÈRE (André de), MODERNE (Franck), DELVOLVÉ (Pierre), *Traité des contrats ad-ministratifs*, Paris, LGDJ, 1983.
- LAUBADÈRE (André de), VENEZİA (Jean-Claude) ve GAUDEMET (Yves), *Traité de droit administratif*, Paris, L.G.D.J., Onbeşinci Baskı, 1999, Cilt 1. (“De Laubadère, Venezia ve Gaudemet, *op. cit.*, c.I, s.” şeklinde kısaltılmıştır).
- LAUCHAUME (Jean-François), Jean-François Lauchauume, “Le formalisme”, *Actualité juridi-que-Droit administratif*, Haziran 1995, (Özel Sayı), s.133 vd

- LAUCHAUME (Jean-François), *La commune*, Paris, LGDJ, 1999.
- LAVIALLE (Christian), “Décentralisation et domanialité”, *Revue française de droit administratif*, 1996, s.953 vd.
- LAVIALLE (Christian), “Du domaine public comme fiction juridique”, *Semaine juridique - Jurisclasseur périodique*, 1994, I, n° 3766.
- LAVIALLE (Christian), “Existe-t-il un domaine public naturel?”, *Cahiers juridiques de l'électricité et du gaz*, 1987, s.627 vd.
- LAVIALLE (Christian), “L'imprescriptibilité du domaine public”, *Revue française de droit administratif*, 1985, s.27 vd.
- LAVIALLE (Christian), “L'occupation sans titre du domaine public”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1981, s.563 vd.
- LAVIALLE (Christian), “La condition juridique de l'espace aérien français”, *Revue française de droit administratif*, 1986, s.848 vd.
- LAVIALLE (Christian), *Droit administratif des biens*, Paris, PUF, 1996.
- LAVIALLE (Christian), *L'évolution de la conception de la décision exécutoire en droit administratif français*, Paris, LGDJ, 1974.
- LAVROFF (Dmitri Georges), *Le droit constitutionnel de la Ve République*, Paris, Dalloz, 1995.
- LE FOYER DE COSTIL (H.), “Evolution de la jurisprudence judiciaire en matière de la responsabilité médicale”, *Etudes et Documents du Conseil d'État*, 1998, n° 49 s.391 vd.
- LE MIRE (J.-M.), “Inexistence et voie de fait”, *Revue du droit public*, 1978, s.1219.
- LE MIRE (J.-M.), “Le réforme du pouvoir réglementaire gouvernemental”, *Revue du droit public*, 1981, s.1241 vd.
- LEBRETON (G.), “Le juge administratif face à l'ordre moral”, *Mélanges Peiser*, Grenoble, Presses universitaires de Grenoble, 1995, s.363 vd.
- LEBRETON (J.-P.), *Le domaine public*, Paris, Documentation française, 1998.
- LECLERQ (Claude), “Le déclin de la voie de fait”, *Revue du droit public*, 1963, s.657 vd.
- LEFOULON (J.), “Les formalites en matière de sanction dans le contrat administratif”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1974, s.565 vd.
- LEGRAND (A.), “La codification de la procédure administrative en France”, *Revue administrative de droit comparé*, 1981, s.181 vd.
- LEMAIRE (F.), “La force majeure: un événement irrésistible”, *Revue du droit public*, 1999, s.1723 vd.
- LEMASURIER (J.), “Le preuve dans le détournement de pouvoir”, *Revue du droit public*, 1959, s.36 vd.
- LEMASURIER (J.), “Vers une démocratie administrative: du refus d'informer au droit d'être informé”, *Revue du droit public*, 1980, s.1239 vd.
- LEMASURIER (J.), *Le droit de l'expropriation*, Paris, Economica, 2001.
- LENOIR (Y.), *Les domaines de l'Etat et des autres collectivités publiques*, Paris, Sirey, 1966.
- LESCLCLOUD, “L'appréciation des actes administratifs par le juge répressif”, *Semaine juridique - Jurisclasseur périodique*, 1994, I, n° 3747.
- LETOURNEUR (M.), “Quelques reflexions sur la codification en droit administratif”, *Mélanges Juilot de La Morandière*, Paris, Dalloz, 1964, s.276 vd.
- LETTERON (R.), “Le juge administratif et la responsabilité du fait des attroupements”. *Revue du droit public*, 1990, s.489 vd.
- LETTERON (R.), “Le modèle français de transparence administrative à l'épreuve du droit communautaire”, *Revue française de droit administratif*, 1995, s.183 vd.
- LEWALLE (Paul), *Contribution à l'étude de l'application des actes administratifs unilatéraux dans le temps*, La Haye, Mantinus Nijhoff, 1975.
- LIBERTE CONTRACTUELLE: “Liberté contractuelle des personnes publiques”, *Özel Dosya, Actualité juridique-Droit administratif*, 1998, s.643 vd ve 747 vd. (12 Makale).
- LICHERE (F.), “Le définiton contemporaine du marché public”, *Revue du droit public*, 1997, s.1753 vd.
- LIET-VEAUX (G.), “L'indemnisation des sujétions d'urbanisme à une réforme législative”, *Revue administrative*, 1984, s.460 vd.

- LLORENS-FRAYSE (F.), *La présomption de faute dans le contentieux administratif de la responsabilité*, Paris, LGDJ, 1985.
- LONG (Marceau), “La responsabilité de l’administration pour les fautes personnelles commises par ses agents à l’occasion du service”, *Études et documents du Conseil d’État*, 1953, n° 7, s.89 vd.
- LONG (Marceau), “Service public, services publics: déclin ou renouveau?”, *Revue française de droit administratif*, 1995, s.497 vd.
- LONG (Marceau), *Les services du premier ministre*, Paris, 1981.
- LONG (Marceau), WEIL (Prosper), BRAIBANT (Guy), DELVOLVE (Pierre) ve GENEVOIS (Bruno), *Les grands arrêts de la jurisprudence administrative*, Paris, Dalloz, Onüçüncü Baskı, 2001. (“Long et al., *op. cit.*,” olarak kısaltılmıştır).
- LOPEZ-RODO (I.), “La procédure administrative non contentieuse”, *Revue du droit public*, 1980, s.607.
- LOUVARIS (A.), “la constitutionnalisation du droit de la fonction publique”, *Revue du droit public*, 1992, s.1403 vd.
- LUCHAIRE (F. ve Y.), *Le droit de la décentralisation*, Paris, PUF, 1983.
- LUCHAIRE (François), “Un Janus constitutionnel: l’égalité”, *Revue du droit public*, 1986, s.1229 vd.
- MADIOT (M.), “La subrogation en droit administratif”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1971, s.325 vd.
- MADIOT (Yves), *Droits de l’homme*, Paris, Masson, 1991.
- MAESTRE (J.-C.), *La responsabilité pécuniaire des agents publics en droit français*, Paris, LGDJ, 1962.
- MAILLARD DESGRÉES DU LOÛ (D.), “Réquisition: faut-il un texte”, *Actualité juridique–Droit administratif*, Özel sayı 1999, s.28 vd.
- MAISL (H.), “Les concessions d’autoroutes”, *Revue du droit public*, 1973, s.909 vd.
- MALKOÇ (İ) ve MALKOÇ (A), *Memurlar ve Kamu Görevlilerinin Hukukî Sorumlulukları*, Ankara, 1986.
- MALLOL (F.), “Les atteintes à l’honneur ou à la réputation dans le contentieux de la responsabilité administrative”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1997, s.833 vd.
- MALTA (Pierre di), *Essai sur la notion de pouvoir hiérarchique*, Paris, LGDJ, 1961.
- MANSON (S.), “De l’an VIII à l’an 2000: le préfet est-il encore un ‘fonctionnaire politique’?”, *Revue du droit public*, 2001, s.201 vd.
- MARCHÉS PUBLICS: “Actualités des marchés publics”, *Actualité juridique–Droit administratif*, Temmuz 1994, Özel Sayı (15 Makale).
- MARCHESSOU (P.), “La responsabilité de la puissance publique à l’occasion des incendies”, *Revue du droit public*, 1980, s.765 vd.
- MARIANI-BENIGNI (I.), “L’exception de risque accepté’ dans le contentieux administratif de la responsabilité”, *Revue du droit public*, 1997, s.841.
- MARKUS (J.-P.), “Le principe d’adaptation”, *Revue française de droit administratif*, 2001, s.589 vd.
- MAROGER (G.), *L’affectation à l’usage du public des biens des patrimoines administratifs*, Paris, Sirey, 1942.
- MATHIEU (G.), “L’application du droit de la concurrence aux personnes publiques”, *Recueil Dalloz*, 1995, Chronique, s.27 vd.
- MATTEI-DAWANCE (G.), “L’arbitrage en droit public”, *Gazette du Palais*, 1987, 2, s.470 vd.
- MAURER (Hartmut), *Droit administratif allemand*, (Traduit par Michel Fromont), Paris, L.G.D.J., 1994.
- MÉLANGES AUBY: *Études offerts à Jean-Marie Aubry*, Paris, Dalloz, 1992.
- MÉLANGES BOULOUIS: *L’Europe et le droit: Mélanges en hommage à Jean Bouluis*, Paris, Dalloz, 1991.

- MÉLANGES BRAIBANT: *L'Etat de droit: Mélanges en l'honneur de Guy Braibant*, Paris, Dalloz, 1996.
- MÉLANGES CHAPUS: *Mélanges René Chapus: Droit administratif*, Paris, Montchrestien, 1992.
- MÉLANGES CHARLIER: *Service public et libertés: Mélanges offerts Robert-Edouard Charlier*, Paris, Emile-Paul, 1981.
- MÉLANGES COILLARD: *Études offerts à Claude-Albert Colliard*, Paris, Pedone, 1984.
- MÉLANGES DRAGO: *Mélanges en hommage à Roland Drago: L'unité du droit*, Paris, Economica, 1996.
- MÉLANGES DUPUIS: *Études en l'honneur de Georges Dupuis: Droit public*, Paris, LGDJ, 1997.
- MÉLANGES EISENMANN: *Recueil d'études en hommage à Charles Eisenmann*, Paris, Cujas, 1975.
- MÉLANGES MESTRE: *L'évolution du droit public: études en l'honneur d'Achille Mestre*, Paris, Sirey, 1956.
- MÉLANGES PEISER: *Mélanges en l'honneur du professeur Gustave Peiser: Droit public*, Grenoble, Presses universitaires de Grenoble, 1995.
- MÉLANGES ROBERT: *Mélanges Jacques Robert: Libertés*, Paris, Montchrestien, 1998.
- MÉLANGES STASSINOPOULOS: *Mélanges en l'honneur du professeur Michel Stassinopoulos*, Paris, LGDJ, 1974.
- MÉLANGES WALINE: *Mélanges offerts à Marcel Waline: Le juge et le droit public*, Paris LGDJ, 1974.
- MELIN-SOUCRAMANIEN (F.), *Le principe d'égalité dans la jurisprudence du Conseil constitutionnel*, Paris, Economica, 1997.
- MERCIĀI (P.) ve SAINT-OUEN, "Sur la notion juridique de région", *Revue du droit public*, 1987, s.1297.
- MERİÇ (Osman), "Belediye Başkanlarının Başkanlıktan Düşürülmeleri Koşullarının Geçirdiği Yasal ve Yargısal Aşamalar", *Danıştay Dergisi*, Sayı 12-13, s.30-43.
- MERİÇ (Osman), "Büyükşehir Belediyeleri ile Diğer Belediyeler Arasında Görev ve Yetki ve Teşkilât Farkları", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl 43, Sayı 496, Şubat 1989.
- MERİÇ (Osman), "İdarî Sözleşme Müessesesinin Doktrin ve İçtihadta İşlenmiş ve İşlenmemiş Yönleri", *Danıştay Dergisi*, Sayı 2, s.73 vd.
- MESCHERIAKOFF (Alain-Serge), *Droit des services publics*, Paris, PUF, 1991.
- METİN (Yüksel), *Ölçülülük İlkesi: Karşılaştırmalı Bir Anayasa Hukuku İncelemesi*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002.
- MICHOUD (L.), "De la responsabilité de l'Etat à raison des fautes de ses agents", *Revue du droit public*, 1895, s.401 vd.
- MICHOUD (L.), *La théorie de la personnalité morale et son application en droit administratif français*, Paris, 1932.
- MITARD (E.), "L'impartialité administrative", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1999, s.478 vd.
- MODERNE (Franck), "Note sur le devenir de la notion de 'troubles dans les conditions d'existence' dans le contentieux administratifs de la responsabilité", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1976, s.240 vd.
- MODERNE (Franck), "L'évolution récent du droit des contrats administratifs: les conventions entre personnes publiques", *Revue française de droit administratif*, 1984, s.1 vd.
- MODERNE (Franck), "L'évolution récente du droit des contrats administratifs", *Revue française de droit administratif*, 1984, s.1 vd.
- MODERNE (Franck), *La responsabilité décennale des constructeurs en droit public*, Paris, Dalloz, 1993.
- MODERNE (Franck), *La sous traitance des marchés publics*, Paris, Dalloz, 1995.
- MODERNE (Franck), *Les quasi-contrats administratifs*, Paris, Sirey, 1995.
- MONIOLLE (C.), *Les agents non titulaires de la fonction publique de l'Etat: entre précarité et pérennité*, Paris, LGDJ, 1999.

- MONNIER (M.), *Les décisions implicites d'acceptation de l'administration*, Paris, LGDJ, 1992.
- MONTADOR (J.), *La responsabilité des services hospitaliers*, Paris, Berger-Levrault (Adm. nle), 1973.
- MONTANÉ DE LA ROQUE (P.), "Essai sur la responsabilité du juge administratif", *Revue du droit public*, 1952, s.609 vd.
- MORAND-DEVILLER (Jacqueline), "La valorisation économiques du patrimoine public", *Mélanges en hommage à Roland Drago: L'unité du droit*, Paris, Economica, 1996, s.273 vd.
- MORAND-DEVILLER (Jacqueline), *Cours de droit administratif des biens*, Paris, Montchrestien, 1999.
- MORANGE (Georges), "L'évolution du préjudice par les juridictions administratives", *Recueil Dalloz*, 1951, Chronique, s.61 vd.
- MORANGE (Georges), "Le déclin de la notion juridique de service public", *Recueil Dalloz*, 1947, Chronique, s.45 vd.
- MORANGE (Georges), "Le principe des droits de la défense devant l'administration active", *Recueil Dalloz*, Chronique, s.121 vd.
- MORANGE (Jean), "Les vérifications d'identité", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1981, s.285 vd
- MOREAU (Jean) ve DARCY (G.) (Ed.), *La libre administration des collectivités territoriales*, Paris, Economica, 1983.
- MOREAU (Jean), "De l'interdiction faite à l'autorité de police d'utiliser une technique d'ordre contractuel", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1965, s. vd.
- MOREAU (Jean), "L'influence du développement de la construction européenne sur le droit français de la responsabilité de la puissance publique", *L'Europe et le droit: Mélanges en hommage à Jean Bouluis*, Paris, Dalloz, 1991, 409 vd.
- MOREAU (Jean), "La responsabilité des magistrats et de l'état du fait de la justice: L'apport du droit administratif", *Revue Justices*, 1997, n° 5 s.39 vd.
- MOREAU (Jean), "Police administrative et police judiciaire: recherche d'un critère de distinction", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1963, s.68 vd.
- MOREAU (Jean), *Administration municipale, départementale, et régionale*, Paris, Dalloz, 1999.
- MOREAU (Jean), *L'influence de la situation et du comportement de la victime sur la responsabilité administrative*, Paris, LGDJ, 1957.
- MOREAU (Jean), *La responsabilité administrative*, Paris, PUF, 1995.
- MOURGEON (J.), "De l'immoralité dans ses rapports avec les libertés publiques", *Dalloz*, 1974, Chronique, s.247 vd.
- MOURGEON (J.), *La répression administrative*, Paris, LGDJ, 1967.
- MOYSAN (H.), *Le droit de propriété des personnes publiques*, Paris, LGDJ, 2001.
- MUMCU (Ahmet), "İngiliz Hukukunda Ultra Vires Kavramı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 27, 1970, Sayı 1-2, s.37-66.
- MURATOĞLU (Tahir), "Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 2, Yıl 2014, s.291-366.
- MURATOĞLU (Tahir), "İmar Para Cezalarına Karşı Açılan Davalarda Görev Sorunu ve Göreve İlişkin Hükümlerin Ölçülülüğü", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 6, Sayı 20 (Ocak 2015), s.221-277.
- MURATOĞLU (Tahir), "Mahalli İdareler Mevzuatında 6360 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 32, Yıl 2015, s.59-96.
- MURATOĞLU (Tahir), "Yargısal Faaliyetler Bağlamında Tesis Edilen Disiplin Yaptırımları ve Bu Yaptırımların Hukuka Uygunluğu", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 30-31, Yıl 2014, s.77-147.
- MURATOĞLU (Tahir), *Devletin Yargısal Faaliyetlerden Kaynaklanan Sorumluluğu*, Ankara, Seçkin, 2016.
- MURATOĞLU (Tahir), *Devletin Yargısal Faaliyetlerden Kaynaklanan Sorumluluğu*, Ankara, Seçkin, 2016.

- MUSLİHEDDİN ÂDİL, *Mukayeseli Hukuk-u İdare*, İstanbul, Güneş Matbaası, 1933.
- NADAROĞLU (Halil), *Mahallî İdareler*, İstanbul, Beta Yayınları, 1998.
- NAVATTE (B.), *De la réparation du préjudice moral devant les tribunaux administra-tifs fran- çais*, Paris, Sirey, 1948.
- NİZARD (Lucien), “A propos de la notion de service public: mythes étatiques et représentations sociales”, *Mélanges Eisenmann*, Paris, Cujas, 1975, s.91-98.
- NİZARD (Lucien), “A propos de la notion de service public: un juge qui veut gouver-ner”, *Re- cueil Dalloz*, 1964, Chronique, s.147-154.
- NİZARD (Lucien), *Les circonstances exceptionnelles dans la jurisprudence administra-tive*, Pa- ris, LGDJ, 1962.
- OBERDORFF (H.), *Les institutions administratives française*, Paris, A. Colin, 1998.
- ODEN (R.), “Les droits de la défense”, *Études et documents du Conseil d’État*, 1953, n° 7, s.55 vd.
- ODYAKMAZ (Zehra), “İdarî Usulden Beklediklerimiz”, Başbakanlık, *İdarî Usûl Kanunu Hazır- lığı Uluslararası Sempozyumu*, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998, s.2 vd.
- OĞURLU (Yücel), “İngiliz ve Türk Hukuklarında İdarî Faaliyetin Denetlenmesinde Ölçülülük İlkesinin Rolü Hakkında Bir Değerlendirme”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakül- tesi Dergisi*, Cilt IV, 2000, Sayı 1-2, 147-180.
- OĞURLU (Yücel), *İdare Hukukunda Kazanılmış Haklara Saygı ve Haklı Beklentiler Sorunu*, Ankara, Seçkin, 2003.
- OĞURLU (Yücel), *İdarî Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma*, Ankara, Seçkin, İkinci Bas- kı, 2001.
- OĞURLU (Yücel), *Karşılaştırmalı İdare Hukukunda Ölçülülük İlkesi*, Ankara, Seçkin, 2002.
- OĞUZ (Gökhan), “Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmelerinde Tahkim” konulu bildirimleri takip eden tartışma, *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000*, Ankara, Ankara Barosu Yayınları, 2000, c.I, s.503-504.
- OHANNES PAŞA Bkz. SAKIZLI
- OKANDAN (Recai Galip), *Umumî Amme Hukuku*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakül- tesi Yayınları, 1968.
- OKŞAR (Mustafa), *Bakanlar Kurulu*, Ankara, Yetkin, 2013.
- ONAR (Sıddık Sami), “İdare İlmi ve İdare Hukuku Bakımından Türkiye’ nin İdarî ve Hukukî Bünyesinin Geçirdiği İstihaleler ve Bugünkü Durumu”, *Tahir Taner’e Armağan*, İstanbul, 1956, s.263-299.
- ONAR (Sıddık Sami), *İdare Hukukunun Umumî Esasları*, İstanbul, Hak Kitabevi, İsmail Akgün Matbaası, 1966, 3 Cilt. (Onar, *op. cit.*,” şeklindeki atıflar bu eşeredir).
- ONAR (Sıddık Sami), *Türk İdare Hukukunun Tekamül Safhaları ve Bugünkü Esasları*, Ankara, Hukuk İlmini Yayma Kurumu Konferansları, 1936.
- ORAK (Cem Çağatay), *Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmelerinde Tahkim*, Ankara, Dayınlarlı Hu- kuk Yayınları, 2006.
- ORDRE PUBLİC: *L’ordre public*, Paris, PUF, 1996.
- ORTAYLI (İlber), *Tanzimattan Sonra Mahallî İdareler*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1974.
- ORTAYLI (İlber), *Türkiye İdare Tarihi*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1979.
- ORTAYLI (İlber), *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Ankara, Cedit Neşriyat, 2007, 592 s
- OULD BOUBOUTT (A. S.), *L’apport du Conseil constitutionnel au droit administratif*, Paris, Economica, 1987.
- OYTAN (Muammer), “Fransa, Almanya, ve Türkiye’ de Kanun Hükmünde Kararname Çıkarma Yetkisi”, *Onar Armağanı*, İstanbul, İ. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977, s.541-616.
- OYTAN (Muammer), “Fransa’ da Olağanüstü Hâl ve Koşullar Nazariyesi”, *Danıştay Dergisi*, Yıl 11, Sayı 40-41, 1981, s.7-13.
- OZANSOY (Cüneyt), “Kamu Hizmetinde İdeolojik Boyut”, *2000 Yılında İdarî Yargı Sempo- zyumu*, Ankara, Danıştay Yayınları, 2000, s.33-36.

- OZANSOY (Cüneyt), “Türkiye İdaresinin Sorumluluğunda Kamu Hukuku Erozyonu”, *I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi* (1-4 Mayıs 1990), (Birinci Kitap: İdarî Yargı), Ankara, Danıştay Yayınları, 1990.
- OZANSOY (Cüneyt), “Türkiye’de Kamu Hizmeti Tartışmaları: Bir Hamaset ve Habaset Alamı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 46, 1997, Sayı 1-4, s.85-100.
- OZANSOY (Cüneyt), *Tarihsel ve Kuramsal Açısından İdarenin Kusurdan Doğan Sorumluluğu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989.
- ÖNDER (Ayhan), “İdarî Sözleşmeler”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 32-33, s.90 vd.
- ÖRÜCÜ (Esin), “Avrupa Hukukunda İdare Hukukunun Genel İlkeleri”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 9, 1988, Sayı 1-3, (Prof. Dr. Lütfi Duran’a Armağan) s.243-253.
- ÖRÜCÜ (Esin), “Büyük Britanya’da İdarenin Yargısal Denetimi”, *II. Ulusal İdare Hukuku Kongresi: İdarî Yargının Dünyadaki Bugünkü Yeri*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1993, s.254-270.
- ÖRÜCÜ (Esin), “İngiltere’de İdarenin Sorumluluğu ve Yargısal Denetiminde Uygulanan Başlıca İdare Hukuku İlkeleri”, *Onar Armağanı*, İstanbul, 1977, s.629-676.
- ÖRÜCÜ (Esin), “Sosyal Kamu Hizmeti”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 36, 1970, Sayı 1-4, s.212-232.
- ÖZAY (İl Han), “Ortak Yararlı İşletme ya da Nam-ı Diğer ‘Müşterek Emanet’”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 54, 1991-1994, s.55-70.
- ÖZAY (İl Han), “Türkiye’deki Klasik Kamu Hizmetleri Anlayışı: ‘Çok Yaşa’ Ya Da ‘A Tes Amour’”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 56, 1998, Sayı 1-4, s.293-295.
- ÖZAY (İl Han), *Günüşğinde Yönetim II: Yargısal Korunma*, İstanbul, Filiz, 2004.
- ÖZAY (İl Han), *Günüşğinde Yönetim*, İstanbul, Alfa Yayınları, [Dördüncü Baskı], 2002. (“Özay, *op. cit.*”, “şeklindeki atıflar bunadır).
- ÖZAY (İl Han), *İdarî Yaptırımlar*, İstanbul, İ. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, 1985.
- ÖZBUDUN (Ergun), *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, Onikinci Baskı, 2011.
- ÖZDEMİR (Necdet), *Hizmet Kusuru Teorisi ve İdarenin Sorumluluğu*, Ankara, Yeri Desen Matbaası, 1963.
- ÖZGEN (Eralp), “İdarî Tasarruflarda Sakatlıklar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, 1960, Sayı 1-4, s.271 vd.
- ÖZGÜLDÜR (Serdar), “İdare Hukukunda Tazminat Hesabının Unsurları ve Hesaplama Yöntemi: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Uygulaması”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 11, 1997, s.3-73.
- ÖZGÜLDÜR (Serdar), “Sorumluluk Hukukunda İdarî İşlemlerin Yol Açtığı Zararlar ve Bunların Tazmini Sorununa Mukayeseli Bir Yaklaşım”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 25. Yıl Armağanı*, Ankara, 1998, s.71-151.
- ÖZGÜLDÜR (Serdar), “Türk Hukukunda Askeri İdarî Yargının Tarihi Gelişimi Üzerine Bir İnceleme”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 66-67, 1987, s.37-71.
- ÖZGÜLDÜR (Serdar), “Zarar Hesabında Yöntem ve Uygulama Sorunlarına İlişkin Değerlendirmeler”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 14, 2000, s.59-80.
- ÖZGÜLDÜR (Serdar), *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kararları Işığında Tam Yargı Davaları*, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.
- ÖZKAN (Gürsel), “İdarî Usûl Kanununda Düzenlenmesi Gereken Genel İdarî Usûl İlkeleri”, Başkanlık, *İdarî Usûl Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu*, Ankara, Başkanlık Basımevi, 1998, s.55-78.
- ÖZKAN (Gürsel), “İdarî Usûl”, *Danıştay Dergisi*, Yıl 30, Sayı 101, 2000, s.13-40
- ÖZKAN (Mustafa Şeref), *İdare Hukuku Ders Notları*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Neşriyatı, 1935 <<http://auhf.ankara.edu.tr/kitaplar/kamu-hukuku/mustafa-seref-ozkan-idare-hukuku-ders-notlari/>>
- ÖZKAN (Oğuz), “İdarî Yargı Uygulamalarında Doğal Afetler”, *Deprem ve Hukuk*, İstanbul Barosu Yayınları, 2000.
- ÖZKOL (Âdil), *İdarî Yargının Görev Alanı*, Ankara, Ankara Ü. Hukuk Fak. Yayınları, 1971.

- ÖZTAN (Bilge), *Medenî Hukukun Temel Kavramları*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2002.
- ÖZTÜRK (Burak), *Fransız ve Türk Hukukunda İdarenin Düzenleme Yetkisinin Kapsamı*, Ankara, Yetkin, 2009.
- ÖZYÖRÜK (Mükbil), *Devlet Memurlarının Hürriyetleri*, Ankara, 1956.
- ÖZYÖRÜK (Mükbil), *İdare Hukuku - İdarî Yargı - Ders Notları*, (Üçüncü Sınıf Programı) (Teksir) Ankara, 72 Teksir-Daktilo-Fotokopi, 1977.
- ÖZYÖRÜK (Mükbil), *İdare Hukuku Ders Notları*, (II. Sınıf Programı, Teksir), Ankara, 72 Teksir-Daktilo-Fotokopi, 1977.
- ÖZYÖRÜK (Mükbil), *Kamulaştırma Hukuku*, Ankara, 1948.
- PACTEAU (Bernard), "Arbitrage en droit administratif", *Jurisclasseur: Procédure civile*, Fasc. n° 1048.
- PACTEAU (Bernard), "La jurisprudence, une chance du droit administratif", *Revue administrative*, n° spécial 6 - 1999, s.70 vd.
- PACTEAU (Bernard), *Contentieux administratif*, Paris, PUF, 1989.
- PACTEAU (Bernard), *Le juge de l'excès du pouvoir et les motifs de l'acte administratif*, Clermont-Ferrand, Trauvax et recherches de la Faculté de droit et de science politique, 1977.
- PACTET (Pierre), *Institutions politiques-Droit constitutionnel*, Paris, Masson, Onbirinci Baskı, 1992.
- PAILLET (M.), *La faute de service public droit administratif français*, Paris, LGDJ, 1980.
- PAILLET (M.), *La responsabilité administrative*, Paris, Dalloz, 1996.
- PATRIAKIOS (A.), *L'arbitrage en matière administrative*, Paris, LGDJ, 1997.
- PAUTI (M.), "Les décisions administratives d'acceptation et la jurisprudence administrative", *Revue du droit public*, 1975, s.1525.
- PAYASLIOĞLU (Arif), *Merkezî İdarenin Taşra Teşkilâtı Üzerine Bir İnceleme*, Ankara, TODAİE Yayını 1966.
- PAYRE (J.-P.), "Faute et fait de la victime dans le contentieux de la responsabilité administrative extracontractuelle", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1980, s.398.
- PEISER (Gustave), *Contentieux administratif*, Paris, Dalloz, Onbirinci Baskı, 1999.
- PEISER (Gustave), *Droit administratif de la fonction publique*, Paris, Dalloz, 16. Baskı, 2000.
- PEISER (Gustave), *Droit administratif des biens*, Paris, Dalloz, 2000.
- PEISER (Gustave), *Droit administratif*, Paris, Dalloz, 1989. ("Peiser, *op. cit.*, s." şeklinde yapılan atflar bunadır).
- PEISER (Gustave), *Droit administratif: Fonction publique, Domaine public...*, Paris, Dalloz, 1977.
- PEISER (Gustave), *Le département*, Paris, Dalloz, 1988.
- PELLISIER (G.), *Le principe d'égalité en droit public*, Paris, LGDJ, 1996.
- PERRET (J.-M.), *Les contraventions de grande voirie*, Paris, PUF, 1994.
- PETIT (S.), *La voie de fait administrative*, Paris, PUF, 1995.
- PETIT (S.), *Tribunal des conflits*, Paris, PUF, 1994.
- PHILIPPE (X.), *Le contrôle de proportionnalité dans les jurisprudences constitutionnelle et administrative*, Paris, Economica, 1990.
- PICARD (E.), "L'influence du droit communautaire sur la notion d'ordre public", *Actualité juridique-Droit administratif*, Haziran 1996, Özel Sayı, s.55 vd.
- PICARD (E.), "Le pouvoir discrétionnaire en droit administratif français", *Revue internationale de droit comparé*, 1989, s.295 vd.
- PICARD (E.), "Les contrôles d'identité au regard des droits fondamentaux: des régimes inutilement hétéroclites", *Revue française de droit administratif*, s.959 vd.
- PICARD (E.), *La notion de police administrative*, Paris, LGDJ, 1984.
- PIQUEMAL (M.), *Droit des servitudes administratives*, Paris, Berger-Levrault, 1967.
- PISIER-KOUCHNER (Evelyne), *La responsabilité de la police*, Paris, PUF, 1972.
- PISIER-KOUCHNER (Evelyne), *Le service public dans la théorie de l'Etat de Léon Duguit*, Paris, LGDJ, 1972.
- PITTARD (Y.) ve ROSSINYOL (J.), "La responsabilité de l'Etat et des communes du fait des dommages subis par leurs agents", *Revue du droit public*, 1975, s.635 vd.

- PLANTEY (Alain), *Traité pratique de la fonction publique*, Paris, LGDJ, Üçüncü Baskı, 1971, 2 Cilt.
- PLESSIX (Benoît), *Droit administratif général*, Paris, LexisNexis, Birinci Baskı, 2016.
- POCHARD (M.), “Quel avenir pour la fonction publique”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 2000, s.3 vd.
- POIROT-MAZÈRES (I.), “La notion de préjudice en droit administratif français”, *Revue du droit public*, 1997, s.519.
- POIROT-MAZERES (I.), “Les décisions d’espèce”, *Revue du droit public*, 1992, s.443 vd.
- POLICE ADMINISTRATIVE: *La police administrative existe-t-elle?* (Ouvrage collectif), Paris, Economica, 1985.
- PONTIER (Jean-Marie), “L’imprévisibilité”, *Revue du droit public*, 1986, s.5 vd.
- PONTIER (Jean-Marie), “L’intérêt général existe-il encore?”, *Recueil Dalloz*, 1998, Chronique, s.327 vd.
- PONTIER (Jean-Marie), “Le décentralisation et le temps”, *Revue du droit public*, 1991, s.1217 vd
- PONTIER (Jean-Marie), “Le droit administratif et la complexité”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 2000, s.187 vd.
- PONTIER (Jean-Marie), “Sur la conception française du service public”, *Recueil Dalloz*, 1996, Chron, s.9 vd.
- PONTIER (Jean-Marie), *La région*, Paris, Dalloz, 1998.
- PONTIER (Jean-Marie), *Les services publics*, Paris, Hachette, 1996.
- POUGNAUD (P.), *La rémunération des fonctionnaires*, Paris, PUF, 1985.
- POUYAUD (D.), *La nullité des contrats administratifs*, Paris, LGDJ, 1991.
- PRETOT (Xavier) “Le pouvoir de faire grâce”, *Revue du droit public*, 1983, s.1525 vd.
- PRÉVOST (J.-F.), “A la recherche du critère du contrat administratif: la pualité du contractants”, *Revue du droit public*, 1971, s.817 vd.
- PRIEUR (Michel), *Droit de l’environnement*, Paris, Dalloz, 1991.
- PRIEUX (H.), *Traité pratique du droit des travaux publics et des marchés publics*, Paris, Ed. Moniteur, 1998, 6 cilt.
- PUISOYE (J.), “Le principe d’égalité devant les charges publiques comme fondement direct de la responsabilité de la puissance publique”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1964, s.140 vd.
- PUISSOCHET (J.-P.) ve LECAT (J.-P.), “Sur l’évolution du préjudice corporel”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1966, s.42 vd.
- QUAL (Lino di), *La compétence liée*, Paris, LGDJ, 1964.
- QUERMONNE (Jean-Louis), *L’appareil administratif de l’Etat*, Paris, Ed. Seuil, 1991.
- RAINAUD (Jean-Marie), “Le contrat administratif: volontés des parties ou la loi de service public?”, *Revue du droit public*, 1985, s.1183 vd.
- RAINAUD (Jean-Marie), *La crise du service public français*, Paris, PUF, 1999.
- RAINAUD (Jean-Marie), *La distinction de l’acte réglementaire et de l’acte individuel*, Paris, LGDJ, 1966.
- RAYNAUD (Jean-Marie), “Le contrats administratif: volonté des parties ou loi de service public”, *Revue du droit public*, 1985, s.1183.
- RDCE: *Recueil des décisions de Conseil d’État* statuant au contentieux, Tribunal des conflits, et de tribunaux administratifs. Collection Lebon, Panhard. Chalvon-Demersay, publié sous le haut patronage du Conseil d’État, Sirey.
- REGOURD (Serge), “Le service public et la doctrine: pour un plaidoyer dans le procès en cours”, *Revue du droit public*, 1987, s.5-48.
- REGOURD (Serge), *L’acte de tutelle en droit administratif français*, Paris, LGDJ, 1982.
- REİSOĞLU (Seza), “Hekimlerin Hukukî Sorumluluğu”, *Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu* (Ankara, 12-13 Mart 1982), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1983, s.1-18.
- RENAUT (M.-H.), “Le service judiciaire et son juge”, *Revue du droit public*, 1993, s.769 vd.

- RENOUX (T. S.) ve ROUX (A.), “Responsabilité de l’Etat et droits des victimes d’actes de terrorisme”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1993, s.75 vd.
- RENOUX (T.), *L’indemnisation publique des victimes d’attentats*, Paris, Economica, 1988.
- RESPONSABILITÉ: *Responsabilité de la puissance publique*, Répertoire Dalloz, (Direct. F. Gazier ve R. Drago), Bir cilt. Föyvolan.
- REYMOND (F.), “Le domaine public mobilier”, *Revue du droit public*, 1960, s.49 vd.
- RIALS (Stéphane), *La présidence de la République*, Paris, PUF, 1983.
- RIALS (Stéphane), *Le premier ministre*, Paris, PUF, 1985.
- RICCI (Jean-Claude), *Droit administratif*, Paris, Hachette, 1996.
- RICHER (L.), “Remarques sur les entreprises privées de service public”, *Actualité juridique–Droit administratif*, Haziran 1997, Özel sayı, s.103 vd.
- RICHER (Laurent), “La notion de tutelle en droit administratif français”, *Revue du droit public*, 1979, s.971 vd.
- RICHER (Laurent), *Droit des contrats administratifs*, Paris, LGDJ, 1995.
- RICHER (Laurent), *La faute de service public dans la jurisprudence du Conseil d’État*, Paris, Economica, 1978.
- RIVERO (Jean), “Existe-t-il un critère de droit administratif”, *Revue du droit public*, 1953, s.279-296.
- RIVERO (Jean), “Jurisprudence et doctrine dans l’élaboration du droit administratif”, *Études et documents du Conseil d’État*, 1955, n° 9, s.27 vd.
- RIVERO (Jean), “Personnes morales de droit public et arbitrage”, *Revue de l’arbitrage*, 1973, s.263 vd.
- RIVERO (Jean), “Remarques à propos du pouvoir hiérarchique”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1966, s.154 vd.
- RIVERO (Jean), “Sur l’obligation de réserve”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1977, s.580 vd.
- RIVERO (Jean), *Droit administratif*, Paris, Dalloz, 1971. (“Rivero, *op. cit.*, s.” şeklindeki atflar bunadır).
- ROBENEAU (Y.) ve TRUCHET (D.), *Le Conseil d’État*, Paris, PUF, 1994.
- ROBERT (Jacques), “Droit administratif et droit constitutionnel”, *Revue du droit public*, 1998, n° 4, s.971-978.
- ROBERT (Jacques), *Libertés publiques et droits de l’homme*, Paris, Monchrestien, 1988.
- ROBERT (Paul), *Dictionnaire de la langue française*, (Rédaction dirigée par A. Rey et J.Rey-Debove), Paris, Le Robert, 1991 (Kısaca “*Petit Robert*” denir).
- ROBINEAU (Y.), “Droit administratif et codification”, *Actualité juridique–Droit administratif*, Haziran 1995 (Özel Sayı), s.110 vd.
- ROLIN (E.), *Le Conseil d’État, juge de l’extradition*, Paris, LGDJ, 1999.
- ROLLAND (Louis), *Précis de droit administratif*, Paris, Dalloz, Onuncu Baskı, 1951.
- ROQUES (F.), “L’action récursoire dans le droit administratif de la responsabilité”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1991, s.75 vd.
- ROUGEVIN-BAVILLE (Michel), *La responsabilité administrative*, Paris, Hachette-sup, 1992.
- ROUGEVIN-BAVILLE (Michel), SAINT MARC (Renaud Denoix de) ve LABETOULLE (Daniel), *Leçons de droit administratif*, Paris, Hachette, 1989.
- ROUX (A.), “Le principe constitutionnel de la libre administration des collectivités territoriales”, *Revue française de droit administratif*, 1992, s.435 vd.
- SABOURIN (P.), “Les autorités administratives indépendantes: une catégorie nouvelle”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1983, s.275 vd.
- SABUNCU (Yavuz), *Anayasaya Giriş*, Ankara, İmaj Yayınları, 2002.
- SAGUENARD (J.), *La décentralisation territoriale*, Paris, PUF, 1980.
- SAGLAM (Fazıl), “Kanun Hükmünde Kararname Çıkarma Yetkisinin Sınırları: Uygulamanın Yaygınlaşmasından Doğabilecek Sorunlar”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1984, (Cilt 1), s.261-271.

- SAĞLAM (Fazıl), *Temel Hakların Sınırlanması ve Özü*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982.
- SAINT-JOURS (Y.), “L’applicabilité du droit du travail dans le secteur public”, *Recueil Dalloz-Sirey*, 1976, s. Chronuqe, s.183 vd.
- SAISON (J.), *Le risque médical: Evolution de la responsabilité sans faute du service public hospitalier*, Paris, L’Harmattan, 1999.
- SAKIZLI OHANNES PAŞA, *Usul-i İdare*, (Mekteb-i Mülkiye 4. Sınıf İçin), İstanbul, Mekteb-i Mülkiye-i Şahane Matbaası, 1884.
- SALLET (F.), *La pert de chance dans la jurisprudence administrative relative à la responsabilité de la puissance publique*, Paris, LGDJ, 1994.
- SALOMON (R.), “Le pouvoir de sanction des autorités administratives indépendantes en matière économique et financière”, *Semaine juridique–Jurisclasseur périodique*, 2000, I, n° 264.
- SALON (S.) ve SAVİGNAC (J.-C.), “Le statut général des fonctionnaires de l’Etat”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 1984, s.191 vd.
- SAMİ b kz. ŞEMSEDDİN SAMİ.
- SANCAKDAR (Oğuz), Eser Us, Mine Kasapoğlu Turhan, Lale Burcu Önüt ve Serkan Seyhan, *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, Ankara, Seçkin, Altıncı Baskı, 2017.
- SANCAKDAR (Oğuz), *Belediyenin İmar Planını Yapması-Değiştirmesi ve İptal Davası*, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.
- SANCAKDAR (Oğuz), *Disiplin Yaptırımı Olarak Devlet Memuriyetinden Çıkarma ve Yargısal Denetimi*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2001.
- SANCAKDAR (Oğuz), *Kamusal Sulardan Yararlanma*, Ankara, Yetkin, 2004.
- SANCAKDAR (Oğuz), Lale Burcu Önüt, Cemal Başar, Ezgi Palas Dağlı ve Mehpere Çaptuğ, *İdare Hukuku Pratik Çalışma Kitabı*, Ankara, Seçkin, Sekizinci Baskı, 2017.
- SANCAKDAR (Oğuz), Lale Burcu Önüt, M. Aytaç Özelçi, Elif Altınok Çalışkan, Sakine Nilüfer Bilgin ve Serkan Seyhan, *İdari Yargı Pratik Çalışma Kitabı*, Ankara, Seçkin, Altıncı Baskı, 2017.
- SANDEVOIR (P.), “La notion d’aménagement spécial dans la théorie du domaine public”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1996, s.84 vd.
- SANDEVOIR (P.), “Les vicissitudes de la notion de service public industriel et commercial”, *Mélanges Stassinopoulos*, Paris, LGDJ, 1974, s.317 vd.
- SANTULLI (C.), “Les droits acquis”. *Revue française de droit administratif*, 2001, s.87 vd.
- SARAÇ (Tahsin), *Büyük Fransızca Türkçe Sözlük*, İstanbul, Adam, 1990.
- SARDA (F.), *Les responsabilités des juridictions*, Paris, PUF, 1999.
- SARICA (Ragıp), “Hizmet Kusuru ve Karakterleri”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt XV, Sayı 4, 1949, s.859 vd.
- SARICA (Ragıp), “İdare Ajan ve Memurlarının Gördükleri Fonksiyon Sırasında İşledikleri Suçlardan İdare Malen Mesul Tutulabilir mi?”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 11, Sayı 3, 1945, s.5 vd.
- SARICA (Ragıp), “İdare Hukukunda Yokluk ve Butlan”, *Ebul’ula Mardin’e Armağan*, İstanbul, 1944, s.1191 vd.
- SARICA (Ragıp), “İdarî Ajan ve Memurların Şahsî Kusurlarından Dolayı Şahsen Mesul Tutulmalarının hukukî Mesnetleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 15, 1949, Sayı 1.
- SARICA (Ragıp), “İdarî Kararlardan Dolayı İdare Aleyhine Açılan Tam Kaza Davaları”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 10, 1944, Sayı 3-4.
- SARICA (Ragıp), “Şahsî Kusur ve Mesele-i Müstehire”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 12, Sayı 4, 1946, s.1055 vd.
- SARICA (Ragıp), “Teşriî Faaliyetlerinden Dolayı Devletin Malî Mesuliyeti Meselesi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 19, 1949.
- SARICA (Ragıp), “Yoklukla Malûl İdarî Kararlardan İdarenin Malî Mesuliyeti Meselesi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 13, 1947, Sayı 1-4.

- SARICA (Ragıp), *İdare Hukuku*, (Teksir) İstanbul, 1971.
- SARICA (Ragıp), *İdarî Kaza*, İstanbul, İstanbul Hukuk Fakültesi Yayınları, 1949.
- SARICA (Ragıp), *Türkiye’de İcra Uzununun Tanzım Salâhiyeti*, İstanbul, Türk Hukuk Kurumu Yayınları, 1943.
- SARIGÖLLÜ (Ersin), “Hava Taşımacılığında Taşıyıcının Sorumluluğu”, *Adalet Dergisi*, Yıl 79, 1988, Sayı 4.
- SAYAGUÉS LASO (Enrique), *Traité de droit administratif* (Trad. par Simone Aicardi), Paris, Travaux et recherches de l’institut de droit comparé de l’Uni-versité de Paris, 1964, 2 Cilt.
- SAYIŞTAY, *Cumhuriyetin Ellinci Yılında Sayıştay*, Ankara, Sayıştay Yayınları, 1973.
- SCHRAMECK (O.), “Droit administratif et droit constitutionnel”, *Actualité juridique–Droit administratif*, Haziran 1995, Özel Sayı, s.34 vd.
- SCHRAMECK (O.), *La fonction publique territoriale*, Paris, Dalloz, 1995.
- SCHULTZ (P.), *Éléments du droit des marchés publics*, Paris, LGDJ, 1996.
- SCHWARTZ (R.), “Le pouvoir d’organisation du service”, *Actualité juridique–Droit administratif*, Haziran 1997, Özel Sayı, s.47 vd.
- SCHWARTZ (R.), “Les délocalisations”, *Actualité juridique–Droit administratif*, 19994, s.456 vd.
- SCHWARTZENBERG (Roger-Gérard), *L’autorité de chose décidée*, Paris, LGDJ, 1969.
- SÉGUR (P.), “La catastrophe et le risque naturel: essai de définition juridique”, *Revue du droit public*, 1997, s.1693 vd.
- SÉGUR (P.), “Le cas fortuit en droit administratif ou l’échec d’une construction doctrinale”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1994, s.171 vd.
- SENCER (Muzaffer), “Türkiye’de Genel Yönetimin Merkez Örgütü”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 3, s.3 vd.
- SERİM (Bülent), “İptal Edilen Kuralın Yerine Eskisinin Kendiliğinden Yürürlüğe Girememesi”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 28, 1995, Sayı 1, s.35 vd.
- SERİM (Bülent), *Anayasa ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Özelleştirme*, Ankara, İzgi Yayınları, 1996.
- SERRAND (P.), *Les notions juridiques d’attentat, d’attroupelement et de rassemblement en droit administratif de la responsabilité*, Paris, LGDJ, 1994.
- SERTER (Yusuf Sertaç), *İdari Uyuşmazlıkların Çözümünde Yargı Dışı Bir Araç Olarak İdari Başvurular*, Ankara, Adalet, 2015.
- SERVICE PUBLIC “Culture et service public”, *Actualité juridique-Droit administratif*, Eylül 2000, Özel sayı.
- SERVICE PUBLIC: “La délégation du service public”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1996, s.571-691.
- SERVICE PUBLIC: “La gestion déléguée du service public”, *Revue française de droit administratif*, supplément au n° 3.
- SERVICE PUBLIC: “Le service public et la construction communautaire” (Dosya), *Revue française de droit administratif*, 1995, s.291 vd.
- SERVICE PUBLIC: “Le service public: unité et diversité”, *Actualité juridique-Droit administratif*, Haziran 1997, Özel Sayı.
- SERVICE PUBLIC: “Les services publics face au droit, notamment communautaire, de la consommation”, *Droit administratif*, Ekim 1993, Özel Sayı.
- SERVICE PUBLIC: *Service public, et Communauté européenne: entre l’intérêt général et le marché*, Colloque Strasbourg, 17-19 Ekim 1996), Paris, Documentation française, 1998, 2 Cilt.
- SERVITUDES D’URBANISME: “L’indemnisation des servitudes d’urbanisme en Europe”, *Droit et Ville*, 2000, n°48-49 (Contributions au Colloque international de toulouse, 15 ve 16 Ekim 2000).
- SEVGİLİ GENÇAY (Fatma Didem), “Belediye Şirketlerinin Hukuki Statüsü”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 134, Ocak 2018, s.153-176.
- SEYİTDANLIOĞLU (Mehmet), “Yerel Yönetim Metinleri VI: 1871 Vilâyet Nizamnamesi ve Getirdikleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 5, Sayı 5, Eylül 1996, s.89-103.

- SEYİTDANLIOĞLU (Mehmet), “Yerel Yönetim Metinleri VII: 1871 Vilayet Nizamnamesi ve Getirdikleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 5, Sayı 6, Kasım 1996, s.89-99.
- SEZGİNER (Murat), “İdarî Belgelere Ulaşma Hakkı: Fransa Örneği”, *Selçuk üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, 1998, Sayı 1-2, s.299.
- SEZGİNER (Murat), “Usûl Kanunlarında İdarî İşlemin Dış Görünüşü”, in Başbakanlık, *İdarî Usûl Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 17-18 Ocak 1998)*, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998, s.201-238.
- SEZGİNER (Murat), *Ayrılabilir İşlem Kuramı*, Ankara, Yetkin, 2000.
- SHAW (Malcolm N.), *International Law*, Cambridge, Cambridge University Press, Beşinci Baskı, 2003.
- SIMON (D.), “Droit communautaire et la responsabilité de la puissance publique: Glissements progressifs ou révolution tranquille”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1993, s.235 vd.
- SIMON (D.), “La responsabilité de l’Etat saisie par le droit communautaire”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1996, s.489 vd.
- SIMONIAN-GINESTE (H.), “Nouveau regard sur l’avis consultatif”, *Revue du droit public*, 1999, s.1121 vd.
- SIORAT (L.), “La notion d’affectation en matière domaniale”, *Revue du droit public*, 1958, s.866 vd.
- SIRAT (C.), “L’exécution d’office, l’exécution forcée, deux procédures distinctes de l’exécution administrative”, *Semaine juridique - Jurisclasseur périodique*, 1958, I, n° 1440.
- SIWEK-POUYDESSEAU (J.), *Les syndicats de fonctionnaires depuis 1948*, PUF, 1988.
- SOUBEYROL (Jean), *Les décrets-lois sous la IVe République*, Bordeaux, Imp. Samie, 1955.
- SOULIER (G.), “Réflexion sur l’évolution et l’avenir du droit de la responsabilité de la puissance publique”, *Revue du droit public*, 1969, s.1039 vd.
- SOUSSE (M.), “Le principe de non-discrimination”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1999, s.985 vd.
- SOUSSE (M.), *La notion de réparation de dommages en droit administratif*, Paris, LGDJ, 1994.
- SOYASLAN (Doğan), *Yürütme Organunun Suç ve Ceza Koyma Yetkisi*, İstanbul, Kazancı, 1990.
- SOYBAY (Selçuk), “Devlet Denetleme Kurulunun Görev Alanı”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 4, Sayı 1-3, 1983, s.105-121.
- SOYBAY (Selçuk), “Devlet Denetleme Kurulunun Konumu ve İşlevi I”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 5, Sayı 1-3, 1984, s.107-114.
- SOYBAY (Selçuk), “Devlet Denetleme Kurulunun Konumu ve İşlevi II”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 1985, Sayı 1-3, s.215-224.
- SÖYLER (Yasin), “İdari Yargılama Usul Hukukunda Sebep İkamesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 8, Sayı 31, Temmuz 2017, s.533-566.
- SÖYLER (Yasin), İdari Yargılama Usul Hukukunda Sebep İkamesi, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 8, Sayı 31, Temmuz 2017, s.533-566.
- STASSINOPOULOS (Michel), *Traité des actes administratifs*, Paris, LGDJ, 1973.
- STIRN (B.), “L’agent public: réflexions sur la jurisprudence”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1991, s.587 vd.
- STIRN (B.), *Le Conseil d’État, son rôle, sa jurisprudence*, Paris, Hachette, 1991.
- STIRN (B.), *Les sources constitutionnelles du droit administratif*, Paris, LGDJ, 1999.
- SUBRA DE BIEUSSES (P.), “La spécificité de l’affermage”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1996, s.608 vd.
- SUBRA DE BIEUSSES (P.), *Les servitudes administratives*, Paris, Berger-Levrault, 1976.
- SUNAY ŞENLEN (Süheyla), *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Görev Kriterleri*, İstanbul, Beta Yayınları, 1996.
- SUTTER (G.) ve ZECLER (H.), “Les agents contractuels des services publics administratifs”, *Revue du droit public*, 2000, s.521 vd.
- SYMCHOWICZ (N.), “Contrats administratifs et mise en concurrence: la question des concessions”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 2000, s.104 vd.

- ŞAHBAZ (İbrahim), “Anayasa Yargısında Yokluk”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 56, Sayı 1999/4, s.23-46.
- ŞANLI ATAY (Yeliz), *Türk İdare Hukukunda Adsız Düzenleyici İşlemler*, Ankara, TODAİE Yayınları, 2011.
- ŞEMSEDDİN SAMİ (Ş. Sami [Ch. Samy-Bey Frascbery]), *Kamus-u Fransevi: Fran-sızcadan Türkçe'ye Lügat (Dictionnaire français-turc)*, İstanbul, Mih-ran, 1310 (1898), 2 Cilt.
- ŞEMSEDDİN SAMİ, (Sami Ş.) *Kamus-ı Türki*, Dersaadet, İkdam, 1317, 2 Cilt (Tıpkı Basım: İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.
- TALBOT (P.), “L’indemnisation par l’Etat des victimes d’atroupements ou de rassemblements”, *Revue administrative*, 1991, s.397 vd.
- TAN (Turgut ve AKILLIOĞLU (Tekin), “1961 Anayasası ve Türkiye’de Yönetim Hukukunun Uygulama Alanı Sorunu”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, Haziran 1978, s.53 vd.
- TAN (Turgut), “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Yürütmenin Düzenleme Yetkisi”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1987, Cilt 3, s.203-216.
- TAN (Turgut), “Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Hizmeti Yaklaşımı”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1991, Cilt 8, s.233-259.
- TAN (Turgut), “İdare Hukuku İlkeleri Açısından Yap-İşlet-Devret Sözleşmeleri”, *Yap-İşlet-Devret Sempozyumu*, Ankara, Banka ve Ticaret hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 1996, s.23 vd.
- TAN (Turgut), “İdare Hukuku ve Tahkim”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 32, 1999, Sayı 3, s.3-23.
- TAN (Turgut), “İdarenin Özel Hukuk Alanındaki İşlemleri”, *II. Ulusal İdare Hukuku Kongresi*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1993, s.1994 vd.
- TAN (Turgut), “İdarî Sözleşme Kuramına İlişkin Gözlemler”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 50, 1995, Sayı 3-4, s.291-309.
- TAN (Turgut), “Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmeleri”, *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000*, Ankara, Ankara Barosu Yayınları, 2000, Cilt I, s.455-467.
- TAN (Turgut), “Kamu Hizmeti İmtiyazından Yap-İşlet-Devret Modeline”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 47, 1992, Sayı 3-4, s.307-325.
- TAN (Turgut), “Kamu Hizmeti, Kriz ve Yeniden Tanımlama”, *I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1990, s.329-335.
- TAN (Turgut), “Kanun Hükmünde Kararname Uygulaması”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 17, Eylül 1984, Sayı 4, s.33-47.
- TAN (Turgut), “Osmanlı İmparatorluğunda Yabancılara Verilmiş Kamu Hizmeti İmtiyazları”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, 1967, Sayı 2, s.285 vd.
- TAN (Turgut), “Özelleştirme”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 1988, Sayı 1-3, s.271-297.
- TAN (Turgut), “Resmî Gazetede Yayımlanacak Yönetmelikler ve Resmî Gazete Yayınları Üzerine”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 18, 1985, Sayı 1, s.64 vd.
- TAN (Turgut), “Sınav Notları ve Yargısal Denetim”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 18-19, 1975, s.188 vd.
- TAN (Turgut), “Sınav ve Jüri Değerlendirmelerinin Yargısal Denetimi”, *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (Prof.Dr. Oral Sander'e Armağan)*, Cilt 51, Sayı 1-4, s.409 vd.
- TAN (Turgut), “Türk Hukukunda Kanun Hükmünde Kararname Uygulaması ve Sorunları”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 50, 1995, Sayı 1-2, s.335-350.
- TAN (Turgut), *Ekonomik Kamu Hukuku Dersleri*, Ankara, Turhan, 2010.
- TAN (Turgut), *Ekonomik Kamu Hukuku*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1984.
- TAN (Turgut), *İdare Hukuku*, Ankara, Turhan, Altıncı Baskı, 2017.
- TAN (Turgut), *İdarî İşlemin Geri Alınması*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1970.
- TAN (Turgut), *Planlamanın hukukî Düzeni*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1976.
- TANDOĞAN (Sabri), “Objektif ve Sübjektif Tasarruflarda Yokluk”, *İdare Hukuku ve İdarî Yargı İle İlgili İncelemeler I*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1976, s.82-106.
- TARHANLI (İştar), “Amerikan İdarî Usûl Kanunu”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 6, Aralık 1985, Sayı 1-3, s.225 vd.

- TAUGOURDEAU (J.P.), “Le caractère certain et direct du préjudice en matière de responsabilité extracontractuelle de la puissance publique”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1974, s.508 vd.
- TDK, *Türkçe Sözlük*, Ankara, TDK Yayınları, 1988, 2 Cilt.
- TEBOUL (G.), “Droit administratif et droit international”, *Revue du droit public*, 1998, s.979 vd.
- TEBOUL (G.), “L’arbitrage international et personnes morales en droit public”, *Actualité juridique-Droit administratif*, 1997, s.25 vd.
- TEBOUL (G.), “La coutume, source formelle de droit en droit administratif”, *Revue Droits*, 1986, n° 3, s.97 vd
- TEBOUL (G.), *Usages et coutume dans la jurisprudence administrative*, Paris, LGDJ, 1989.
- TEİTGEN-COLLY (G.), “Le principe de gratuité de la circulation”, *Revue du droit public*, 1982, s.1081 vd.
- TELLİ (Semih Tekin), “İdarî Yargıda Kesin Hüküm”, *İdare Hukuku ve İdarî Yargı İle İlgili İncelemeler III*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1980, s.125 vd.
- TERCİNET (M.-R.), “La liberté de manifestation en France”, *Revue du droit public*, 1979, s.1009 vd.
- TERNEYRE (P.), “L’ influence du droit communautaire sur le droit des contrats administratifs”, *Actualité juridique-Droit administratif*, Haziran 1996, Özel Sayı, s.85 vd.
- TERNEYRE (P.), “Les paradoxes du contentieux de l’annulation des contrats administratifs”, *Etudes et Documents du Conseil d’État*, 1988, n° 39, s.69 vd.
- TERNEYRE (P.), *La responsabilité contractuelle des personnes publiques en droit administratif*, Paris, Economica, 1989.
- TEZCAN (Durmuş) et al., *İdare Hukuku Mevzuatı*, İzmir, DEÜHF Yayınları, 1998, 2 Cilt.
- TEZCAN (Durmuş), ERDEM (Mustafa Ruhan) ve SANCAKDAR (Oğuz), *Türkiye’nin İnsan Hakları Sorunu*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002.
- TEZİÇ (Erdoğan), “Yasama Yetkisi ve Kanun Hükmünde Kararnameler”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 5, 1972, Sayı 3, s.3 vd.
- TEZİÇ (Erdoğan), *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, Beşinci Baskı, 1998.
- THOMAS (D.), “Les relations entre le droit des marchés publics et le droit budgétaire et comptable”, *Revue du droit public*, 1997, s.1101 vd.
- THOMAS-TUAL (B.), “Les normes internationales et européennes applicables à la fonction publique”, *Droit administratif*, 1991, n° 8, s.1 vd.
- TIFINE (P.), “La place des ouvrages publics exceptionnellement dangereux dans la structure de la responsabilité du fait des ouvrages publics”, *Revue du droit public*, 1996, s.1405.
- TIMSİT (Gérard), *Administrations et Etats: étude comparée*, Paris, PUF, 1987.
- TIMSİT (Gérard), *Le rôle de la notion de fonction administrative en droit administratif français*, Paris, LGDJ, 1963.
- TIMSİT (Gérard), *Théorie de l’administration*, Haris, Economica, 1986.
- TODAİE, T.C. *Devlet Teşkilâtı Rehberi*, Ankara, TODAİE Yayınları, 2000.
- TOLON (K. Doğu), “İptal ve Tam yargı Davalarında Kazanılmış Hak”, *İdare Hukuku ve İdarî Yargı İle İlgili İncelemeler III*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1980, s.163-208.
- TOPRAK KARAMAN (Zafer), *Yerel Yönetimler*, İzmir, 1992.
- TORTOP (Nuri), *Mahallî İdareler*, Ankara, TODAİE Yayını, 1991.
- TORTOP (Nuri), *Personel Yönetimi*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1992.
- TORTOP (Nuri), *Yönetim Bilimi*, Ankara, S Yayınları, 1983.
- TOSUN (M.), *Türkiye’de Valilik Sistemi*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1970.
- TOSUN (Öztekin), “Yürütme Organlarının Koyduğu Kaidelere Aykırılıkların Cezalandırılması”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt XXVIII, 1962, Sayı 2, s.349 vd.
- TOUCHARD (J.-F.), “A propos de la responsabilité pour faute de l’administration fiscale”, *Revue du droit public*, 1992, s.785.
- TRAITÉ: *Traité de science administrative*, (Ouvrage collectif) Paris, Mouton, 1966.

- TRAORE (S.), "L'extension du champ de la décision implicite", *Droit administratif*, 2000, Chronique n° 15.
- TROTABAS (L.), *De l'utilisation du domaine public par les particuliers*, Paris, Dalloz, 1924.
- TRUCHET (D.), "Le contrat administratif: qualification juridique d'un accord de volon-tés", in L. Cadiet (Ed.), *Le droit contemporain des contrats*, Paris, Economica, 1987.
- TRUCHET (Didier), "Label de service public et statut de service public", *Actualité juridique-Droit administratif*, 1982, s.427-440.
- TRUCHET (Didier), "Mauvaises et bonnes raisons de mettre fin au dualisme juridiction-nel", *Revue Justices*, 1996, n° 3, s.53 vd.
- TRUCHET (Didier), *Le Conseil d'État*, Paris, PUF, 1994.
- TRUCHET (Didier), *Les fonctions de la notion d'intérêt général dans la jurisprudence du Conseil d'État*, Paris, LGDJ, 1977.
- TSEVAS (D.), *Le contrôle de la légalité des actes administratifs individuels par le juge judiciaire*, Paris, LGDJ, 1995.
- TUNAYA (Tarık Zafer), *Siyasî Müesseseler ve Anayasa Hukuku*, İstanbul, 2. Baskı, 1969.
- TURGUT (Nükheth), *Çevre Hukuku*, Ankara, Savaş Yayınevi, 1998.
- TURHAN (Mehmet), "Olağanüstü Hallerde Çıkarılabilecek Kanun Hükmünde Kararnameler", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 25, Eylül 1992, Sayı 3, s.13-36.
- TURHAN (Mehmet), *Siyaset ve Anayasa*, Ankara, Gündoğan Yayınları, 1995, s.161-192.
- TURPIN (Dominique), *La région*, Paris, Economica, 1987.
- TUTKUN (Yücel), "İmza, Paraf, kişisel Mühür, Parmak Basma", *Türk İdare Dergisi*, Yıl 65, Sayı 398, s.218 vd.
- TUTUM (Cahit), "Memurların Hak ve Ödevleri", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 2, 1969, Sayı 2, s.105 vd.
- TUTUM (Cahit), *Personel Yönetimi*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1976.
- TUTUM (Cahit), *Türkiye'de Memur Güvenliği*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1972.
- TÜRK DİL KURUMU, *Türkçe Sözlük*, Ankara, TDK Yayınları, 1988, 2 Cilt.
- TÜRK HUKUK KURUMU, *Türk Hukuk Lügati*, Ankara, Türk Hukuk Kurumu Yayınları, 1944 (Üçüncü Tıpkı Basım: Ankara, Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Müdürlüğü, 1991).
- TÜRKER (Muammer) (Ed.), *Dünyada Mahallî İdareler*, Ankara, İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü, 1999.
- ULER (Yıldırım), "Sözleşmeli Personel, İdarî Sözleşmeler", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, 1965, Sayı 1, s.215 vd.
- ULER (Yıldırım), *İdarî Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1970.
- ULUSAN (İlhan), "Alman Kamu Hukukunda Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1977, Sayı 1-4,
- ULUSAN (İlhan), "Tehlike Sorumluluğu Üstünü", *Mukayeseli Hukuk Dergisi*, Yıl 4, 1970, Sayı 6.
- ULUSOY (Ali) (Ed.), *Hukuk-Ekonomi Perspektifinden Uluslararası Tahkim ve Kamu Hizmeti*, Ankara, Liberte Yayınları, 2001.
- ULUSOY (Ali), "Bağımsız İdarî Kurumlar", *Danıştay Dergisi*, Sayı 100, 1999, s.3-17.
- ULUSOY (Ali), "Danıştayın Yargılama Dışı Görevleri", *Danıştay ve İdarî Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu*, Danıştay Başkanlığı, 2014.
- ULUSOY (Ali), "Kamu Hizmeti Anlayışında Yeni Yönelimler: Avrupa Yapılanmasının Kamu Hizmeti Teorisine Etkileri", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 31, Sayı 2, 1998, s.21 vd.
- ULUSOY (Ali), "Regülasyon Kurumları Hakkında Genel Bir Değerlendirme", *2000 Yılında İdarî Yargı Sempozyumu*, (Ankara, 11-12 Mayıs 2000), Ankara, Danıştay Yayın Bürosu, 2000, s.273-285.
- ULUSOY (Ali), "Türk Laikliğinin Hukuksal Çerçevesi", *Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan*, Cilt 2, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2013, s.1049 vd.
- ULUSOY (Ali), "Yeni Anayasal Durumda Kamu Hizmeti ve Kamu Hizmetlerinin Görülüş Usulleri Kavramları", in Ali Ulusoy (Ed.), *Hukuk-Ekonomi Perspektifinden Uluslararası Tahkim ve Kamu Hizmeti*, Ankara, Liberte Yayınları, 2001, s.1-22,

- ULUSOY (Ali), *Bağımsız İdarî Otoriteler*, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2003.
- ULUSOY (Ali), *İdari Yaptırımlar*, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2013.
- ULUSOY (Ali), *Telekomünikasyon Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2002.
- ULUSOY (Ali), *Türk İdare Hukuku*, Cilt I, Ankara, Yetkin, 2017.
- ULUŞAHİN (Nur), “Yokluk Teorisinin Anayasa Hukukunda Yeri ve Uygulanabilirliği”, *Prof. Dr. Ergün Özbudun’a Armağan (Ed. Serap Yazıcı et al.)*, Ankara, Yetkin, 2008, c.II, s.675-739.
- UYGUN (Oktay), *1982 Anayasasında Temel Hak ve Özgürlüklerin Temel Rejimi*, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1992.
- UZ (Abdullah), *Kamu İhale Hukuku*, Ankara, Turhan, 2005.
- ÜNLÜÇAY (Mehmet), “İdarenin Tazmin Borcu ve Enflasyon Olgusu”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 94, 1998.
- VALETTE (Jean-Paul), *Le service public à la française*, Paris, Ellipses, 2000.
- VAN LANHG (A.), *Juge judiciaire et droit administratif*, Paris, LGDJ, 1996.
- VANDERMEEREN (R.), “Le référé administratif précontractuel”, *Actualité juridique-Droit administratif*, Temmuz 1994, Özel Sayı, s.91 vd.
- VEDEL (Georges) ve DELVOLVÉ (Pierre), *Droit administratif*, Paris, Presses universitaires de France, 1992, 2 Cilt.
- VEDEL (Georges), “Discontinuité du droit constitutionnel et continuité du droit administratif: le rôle du juge”, *Mélanges Marcel Waline*, Paris, LGDJ, 1974, s.777 vd.
- VEDEL (Georges), “Le droit administratif peut-il être indéfiniment jurisprudentiel?”, *Études et documents du Conseil d’État*, 1979-1980, n° 31, s.31 vd.
- VEDEL (Georges), “Les bases constitutionnelles du droit administratif”, *Études et documents du Conseil d’État*, 1954, n° 8, s. 21 vd.
- VEDEL (Georges), “Remarques sur la notion de clause exorbitante”, *L’évolution du droit public: études en l’honneur d’Achille Mestre*, Paris, Sirey, 1956, s.527 vd.
- VEDEL (Georges), *Droit constitutionnel*, Paris, Sirey, 1949, (réimpression, 1989).
- VENEZIA (Jean-Claude), “Les règlements d’application”, *Mélanges Chapus*, Paris, Montchrestien, 1992, s.673 vd.
- VIALLE (P.), “Lien de causalité et dommage direct dans la responsabilité administrative”, *Revue du droit public*, 1974, s.1243 vd.
- VIGOUROUX (C.), “Le contrôle de la police”, *Mélanges Braibant*, Paris, Dalloz, 1996, s.743 vd.
- VIGOUROUX (C.), *Déontologie des fonctions publiques*, Paris, Dalloz, 1995.
- VIGUER (J.), *Les régies des collectivités locales*, Paris, Economica, 1992.
- VIMPART (C.), “L’ordre public dans la jurisprudence du Conseil constitutionnel”, *Revue du droit public*, 1994, s.693 vd.
- VINCENT (F.), *Le pouvoir de décision unilatérale des autorités administratives*, Paris, LGDJ, 1966.
- VINCENT (J. Y.), “L’erreur manifeste d’appréciation”, *Revue administrative*, 1971, s.407 vd.
- VIRALLY (Michel.), “L’introuvable acte de gouvernement”, *Revue du droit public*, 1962, s.317 vd.
- VLACHOS (Georges), “Fondement et fonction de la notion de service public”, *Recueil Dalloz-Sirey*, 1978, Chronique, s.257 vd.
- VLACHOS (Georges), *Les principes généraux du droit administratif*, Paris, Ellipses, 1993.
- VOISSET (M.), “La reconnaissance, en France, d’un droit à la qualité dans les services publics”, *Revue française de droit administratif*, 1999, s.743 vd.
- WALINE (J.), “L’évolution de la responsabilité extracontractuelle des personnes publiques”, *Études et documents du Conseil d’État*, 1995, n° 46, s.459 vd.
- WALINE (J.), “La théorie générale du contrat en droit civil et en droit administratif”, *Mélanges Ghestin*, Paris, LGDJ, 2001, s.965 vd.
- WALINE (Marcel), “De l’irresponsabilité des fonctionnaires pour leurs fautes personnelles et des moyens d’y remédier”, *Revue du droit public*, 1948, s.5 vd.
- WALINE (Marcel), “Gratuité ou rémunération des services publics”, *Revue du droit public*, 1951, s.497 vd.
- WALINE (Marcel), “La notion de régie intéressée”, *Revue du droit public*, 1948, s.337 vd.

- WALINE (Marcel), “Le droit administratif et la sécurité routière”, *Mélanges Stassinopoulou*, Paris, LGDJ, 1974, s.1 vd.
- WALINE (Marcel), *Droit administratif*, Paris, Dokuzuncu Baskı, 1963.
- WALINE (Marcel), *Précis de droit administratif, (Tome 2: Fonction publique, domaine public, travaux publics, expropriation, urbanisme, aménagement du territoire)*, Paris, Montchrestien, 1970.
- WEBER (Y.), “Vers un nouveau droit des marchés publics”, *Revue du droit public*, 1982, s.1199 vd.
- WEBER (Y.), *L’administration consultative*, Paris, LGDJ, 1968.
- WECKEL (P.), “L’évolution de la notion de faute personnelle”, *Revue du droit public*, 1990, s.1525 vd.
- WEIL (Prosper), “Le critère du contrat administratif en crise”, *Mélanges offerts à Marcel Waline: Le juge et le droit public*, Paris, LGDJ, 1974, Cilt 2, s.831 vd.
- WEIL (Prosper), *Le droit administratif*, Paris, PUF, 1991.
- WIENER (Céline), *Recherches sur le pouvoir réglementaire des ministres*, Paris, PUF, 1970.
- WIENER (Céline), “Les foulards noirs et la République”, *Mélanges Braibant*, Paris, Dalloz, 1996, s.761 vd.
- YALÇINDAĞ (Selçuk), “Mahallî İdarelerde Yürütme Organı”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 2, Şaziran 1969, Sayı 2, s.140-174.
- YALÇINDAĞ (Selçuk), *F. Almanya’da ve Türkiye’de Yerel Yönetimler*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1992.
- YANNAKOPOULOS (C.), *La notion de droits acquis en droit administratif français*, Paris, LGDJ, 1997.
- YARSUVAT (Duygun), “Yürütme Organının Koyduğu Kaidelerle Suç İhdası ve 1961 Anayasası” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt XXIX, 1963, Sayı 3, s.540 vd.
- YAŞAR (Hasan Nuri), *İdare Hukuku*, İstanbul, Der Yayınları, 2014.
- YAŞAR (Hasan Nuri), *İdari Yargı, İdari Yargıç ve Yargısal Emir*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2002.
- YAVUZ (Fehmi), *Türk Mahallî İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Ankara, TODAİE Yayınları, 1967.
- YAYLA (Yıldızhan), “İdarenin Sorumluluğu ve Mücbir Sebep”, *Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980, s.147 vd.
- YAYLA (Yıldızhan), “İdarenin Takdir Yetkisi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1964, Sayı 1-2, s.201-211.
- YAYLA (Yıldızhan), “İl Özel İdarelerinin İşlevi”, *İl Özel İdareleri Sempozyumu*, İstanbul, İstanbul İl Özel İdaresi Yayını, 1986.
- YAYLA (Yıldızhan), “Kamu Malı Üzerinde İrtifak Tesisi”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Yıl 9, Sayı 1-3, 1988 (Prof. Dr. Lutfi Duran’a Armağan), s.357-364.
- YAYLA (Yıldızhan), “Yer İtibarı ile Yetki ve Yokluk (Karar İncelemesi)”, *Hukuk Araştırmaları*, Cilt I, Sayı 2, Mayıs-Ağustos 1986, s.55 vd.
- YAYLA (Yıldızhan), *Anayasalarımızda Yönetim İlkeleri: Tevsi-i Mezuniyet ve Tefrik-i Vezaif*, İstanbul, 1984.
- YAYLA (Yıldızhan), *İdare Hukuku*, İstanbul, Beta, 2009.
- YENİCE (Kazım) ve ESİN (Yüksel), *İdarî Yargılama Usûlü*, Ankara, 1983.
- YENİCE (Kazım), “Not Takdiri ve Denetim”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 42-43, s.15-17.
- YILDIRIM (Ramazan), “İdare Hukuku Açısından Bilgi Edinme Hak ve Özgürlüğü”, *Başbakanlık, İdarî Usûl Kanunu Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu*, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998, s.227-238.
- YILDIRIM (Ramazan), “Türk Askerî Disiplin Hukukuna Kısa Bir Bakış”, *Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 14, 2002, s.81-126.
- YILDIRIM (Ramazan), *Açıklamalı ve Kaynakçalı İdare Hukuku Kavramları Sözlüğü*, Konya, Mimoza, 2006.

- YILDIRIM (Ramazan), *İdare Hukuku Dersleri I*, Konya, Mimoza, 2. B. 2006.
- YILDIRIM (Turan), “Kamu Hizmeti ve Kâr Amacı”, in Ali Ulusoy (Ed.), *Hukuk-Ekonomi Perspektifinden Uluslararası Tahkim ve Kamu Hizmeti*, Ankara, Liberte Yayınları, 2001, s.36-45.
- YILDIRIM (Turan), *İdarî Yargı*, İstanbul, Beta, 2008.
- YILDIRIM (Turan), *Mahallî İdarelerin Seçilmiş Organlarının Organlık Sıfatlarını Kaybetmeleri*, İstanbul, Alkım Yayınları, Tarihsiz (2001?).
- YILDIRIM (Turan), Melikşah Yasin, Nur Kaman, M. Eyüp Özdemir, Gül Üstün Özge Okay Tekinsoy, *İdare Hukuku*, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, Güncellenmiş Altıncı Baskı, 2015 (“Yıldırım *et al.*, *op. cit.*, s.” şeklinde yapılan atıflar bunadır).
- YILDIRIM (Turan), *Türkiye’nin İdarî Teşkilâtı*, İstanbul, Alkım Yayınları, 1999 (“Yıldırım, *op. cit.*, s.” şeklinde yapılan atıflar bunadır).
- YILDIZ (Hayrettin), *İdarenin Resen İcra Yetkisi*, Ankara, Seçkin, 2019.
- YILMAZ (Dilşat), *İdari İşlemin İcrailik Özelliği*, Ankara, Astana Yayınları, 2014.
- YILMAZ (Esat Mahmut), “Ulus Devlet Bağlamında İdarî Vesayet Denetimi”, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, Sayı 15, 2001, s.73-102.
- YILMAZ (Misket), “Türk Hukukunda Kanun Hükmünde Kararname”, *Prof.Dr.Bülent Nuri Esen’e Armağan*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977, s.505-561.
- YILMAZ (Mustafa), *İmar Yaptırımları ve Yargısal Korunma*, Ankara, Seçkin, 2002.
- YOLKA (P.), “Le pouvoir de nomination du chef de l’Etat sous la Ve République”, *Revue du droit public*, 1999, s.718 vd.
- YOLKA (P.), *La propriété publique: éléments pour une théorie*, Paris, LGDJ, 1997.
- YURTCAN (Erdener), *Kabahatler Kanunu ve Yorumu*, İstanbul, Beta, 2005.
- YÜZBAŞIOĞLU (Necmi), *1982 Anayasası ve Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Türkiye’de Kanun Hükmünde Kararnameler Rejimi*, İstanbul, Beta, 1996.
- YÜZYİL: *Yüzyıl Boyunca Danıştay (1868-1968)*, Ankara, Danıştay Yayınları, 1968.
- ZABUNOĞLU (Yahya Kâzım), “Bir İdarî Sözleşme Türü Olarak Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmeleri”, *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000*, Ankara, Ankara Barosu Yayınları, 2000, Cilt I, s.491-496.
- ZABUNOĞLU (Yahya Kâzım), *İdare Hukuku (2 Cilt)*, Ankara, Yetkin, 2012.
- ZABUNOĞLU (Yahya Kâzım), *Kamu Hukukuna Giriş: Devlet*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973.
- ZALMA (G.), “*Patere regulam quam fecisti* ou l’autorité administrative liée par ses propres actes unilatéraux”, *Revue du droit public*, 1980, s.1118 vd.
- ZANOİNİ (Guidio), *İdare Hukuku*, Çev. Atif Akgüç ve Sahir Erman, İstanbul., 1945.
- ZANOİNİ (Guidio), *İdarî Müeyyideler*, Çev. Yılmaz Günel, Ankara, AÜSBF Yayınları, 1964.
- ZAVİOLİ (P.), “Le démocratie administrative existe-t-elle?”, *Revue du droit public*, 2000, s.1495 vd.
- ZEGHBİB (H.), “Principe du contradictoire et procédure administrative non contentieuse”, *Revue du droit public*, 1998, s.467 vd.
- ZEVKLİLER (Aydın), ACABEY (M. Beşir) ve GÖKYAYLA (K. Emre), *Medenî Hukuk*, Ankara, Savaş Yayınları, 1995.
- ZEYBEK (Ali Cavit), “Yargı İçtihatlarının Hukuk Kaynağı Olarak Değeri ve Yeri”, *Danıştay Dergisi*, Sayı 68-69, 1988, s.50 vd.
- ZILLER (J.), “Le principe de proportionnalité”, *Actualité juridique–Droit administratif*, Haziran 1996, (Özel Sayı) s.185 vd
- ZILLER (J.), *Administrations comparées: Les systèmes politiques-administratifs de l’Europe des Douze*, Paris, Montchrestien, 1993. ■

DİZİN

PLÂN:

I. Kavram ve İsim Dizini, s.1489

II. Özdeyişler Dizini, s.1540

III. Mevzuat Dizini, s.1541

IV. İçtihat Dizini, s.1551

Açıklama: Bu dizin, sadece ikinci ciltte geçen kavram, isim, ilke, kural, mevzuat, içtihatları içerir. Birinci ciltte geçenler için birinci cildin sonundaki dizine bakınız. Dizindeki girdiyi izleyen virgülden sonraki numara, bu ciltteki sayfa numarasını veya numaralarını gösterir.

I. KAVRAM VE İSİM DİZİNİ

Not: Bu dizine aynı zamanda www.idare.gen.tr/fih3b-dizin-kavram-c2.htm adresinden ulaşabilir ve burada daha kolay bir şekilde arama yapabilirsiniz.

1 numaralı cetvel, 770

9000 gün prim, 742

---A---

A grubu kadrolar için memur seçme, 713

A grubu kadrolar, 712

Abla-tazminat, 1313

Abonman sözleşmeleri, 56

Abusus, 861

Acele kamulaştırma, 988

Acı hissetme, 1302

Acı ve elem, 1305

Acı, 1305

Acil (*urgence*), 632

Acil durumlar-kolluk, 632

Acil ihtiyaç (*urgente nécessité*), 1230

Acil yardım, 1114

Ackerman, 606

Aczi (*insolvabilité*), 1296

Açık artırma ve eksiltme usûlü-kamu ihalelerinde, 124

Açık değerlendirme hatası (*erreur manifeste d'appréciation*), 725

Açık ihale usûlü, 125

Açık takdir hatası (*erreur manifeste de l'appréciation*), 361

Açık teklif usûlü-kamu ihalelerinde, 124

Açıklanan iradelerin yönü, 3

Adalet dağıtmaktan imtina (*déni de justice*), 1123

Adalet kamu hizmetleri alanında devletin sorumluluğu için ağır kusur, 1123

Adaletin iyi idaresi (*bonne administration de la justice*), 495

Adam dövme, 1170

Aday memur olarak atanma, 715

Adaylık, 715

Addikes kanunu (*lex addikes*), 1026

Adem-i ifa def'i (*exceptio non adimpleti contractus*-idari sözleşmelerde), 156, 163

Adem-i tahsis kararı (*décision de désaffectation*), 874, 895

Adî malûllük, 740

Adlî aşama (*phase judiciaire*), 988

Adli işlere mütaallik tahkikat, 488

Adlî işlerle uğraşmak, 488

Adlî kolluğun amacı, 484

Adlî kolluk (*police judiciaire*), 483, 483

Adli kolluk-idari kolluk ayrımı-mevzuatımızdaki ayrım, 487

Adlî para cezası-kolluk, 633

Adli polis, 492, 522

- Adli yargı faaliyetlerinden dolayı devletin sorumluluğu, 1123
- Adli-idari kolluk-fonksiyonel karışma, 493
- Adli-idari kolluk-organik karışma, 492
- Adliyeden dolayı devletin sorumsuzluğu ilkesi (*principe de l'irresponsabilité de l'Etat du fait du justice*), 1124
- Af-disiplin cezaları, 827
- Affermage*, iltizam, 74
- Af-memurluk, 704
- Ağır bir zarar (*un préjudice grave*), 1191, 1337
- Ağır cezayı gerektiren suçüstü hâli, 832
- Ağır ekonomik bunalım, 600
- Ağır kusur (*faute lourde*), 626, 1110, 1243
- Ağır kusur (*faute lourde*)-kolluk işlemlerinde, 498
- Ağır kusur-basit kusur ayrımı, 1109**
- Ağır kusur-kolluk, 626
- Ağır kusur (*faute grave*), 170
- Ağır kusur-varlık nedeni, 1111
- Ahde vefa (*pacta sunt servanda*), 201, 204, 240
- Ahlâk dışı nitelik (*caractère immoral*), 479
- Ahlâk düzeni (*ordre moral*), 478
- Ahlak ve yetersizlik sebebiyle emekliye sevk, 743
- Ahlâkî düzensizlik (*désordre moral*), 478
- Aidat, bedel, iltizam bedeli (*redevances*), 408
- AİDS, 1204, 1216
- Air-France, 405
- Air-France'ın hosteslere evlenme yasağı, 294
- Akar olmayan, 903
- Akarsuyun sel gibi istisnâî durumlarda taşmasından önce ulaştığı en yüksek çizgi (*plenissumen flumen*), 885
- Akdetme yetkisi-idarî sözleşmeler, 103
- Akdî (*contractuel*), 661, 676
- Akdî bağ, 661
- Akdî bir durum (*situation contractuelle*), 290, 680
- Akdî geri satın alma (*rachat contractuel*), 448
- Akdî görevlendirme (*investiture contractuelle*), 397, 403
- Akdî görevlendirme, 403
- Akdî hükümler (*clauses contractuelles*), 153, 431, 441
- Akdî hükümler-ımtiyaz, 431
- Akdî idarî sorumluluk, 1042
- Akdî ilişki (*relation contractuelle*), 309
- Akdî nitelik (*nature contractuelle*)-şartnameler, 152, 153
- Akdî sorumluluk (*responsabilité contractuelle*), 1038, 1039, 1041, 1045
- Akdî unsur-ımtiyaz, 424
- Akdî, sözleşmesel (*contractuel*), 6
- Akdî-idarî sözleşmelerde, 150
- Akgüner, 646
- Akıl hastalarının deneme çıkışları, 1213
- Aktaş elektrik, 239, 456
- Alelâde kamulaştırmaz el atma, 1015
- Aleniyet ilkesi, 769
- Aleyhe karar verme yasağı, 807, 809
- Alınan mallar (*biens de reprise*)-ımtiyazda, 449
- Alındı belgesi (*récépissé*), 564, 578
- Alındı belgesi verme, 578
- Alt kolluk makamı, üst kolluk makamının işlemine aykırı işlem yapamaz, 552
- Alt-yüklenici (taşeron) (*sous-traitant*), 157
- Alt-yüklenici kullanma yasağı, 157
- Amaç (*but*), 592
- Amaç şartı-kamu hizmeti, 259
- Ameliyat, 1307
- Âmme emlâki, 841, 958
- Âmme emlakinin işgaline ilişkin sözleşmeler (*contrat comportant du domaine public*), 91
- Ana-tazminat, 1312
- Anayasa Mahkemesinin eşitlik ilkesi konusundaki kararları, 317
- Anayasa Mahkemesinin ımtiyaz tanımı ve bunun eleştirisi, 425
- Anayasa, m.129/5 ve DMK, m.13'ün kapsamı, 1163
- Anayasada memur tanımı yoktur, 669
- Anayasal değerde bir ilke (*un principe de valeur constitutionnelle*), 301
- Anayasal kamu hizmetleri (*services publics constitutionnels*), 362, 364
- Anayasanın 13'üncü maddesindeki nedenler, 319
- Anayasanın ruhuna uygunluk, 586
- Anayasanın sözüne uygunluk, 585
- Anayasasının 15'inci maddesi, 616
- Anayasaya aykırı kamu hizmeti kurma yasağı, 364
- Anayasaya ve kanunlara sadakat ödevi, 748
- Ankara-Eskişehir devlet karayolu üzerinde üst geçit ve kavşak, 965
- Anlaşma (*convention*), 431
- Anlaşma (*convention*)-idarî sözleşmelerde, 149
- Anomalili olan bir çocuğun, 1342
- Anonim şirkette kurucu üye, 756

- Anormal (*anormal*) nitelikteki zararlar, 1189
 Anormal (*anormal*), 187
 Anormal ağırlık (*anormalement grave*), 1191, 1337
 Anormal zarar (*préjudice anormal*), 1191, 1337
 Anormal kullanımlar, 930
 Anormal ve özel bir risk (*un risque spécial et anormal*), 1194
 Anormal zarar (*préjudice anormal*), 1199
 Araç (*moyen*), 593
 Araştırma, planı, projeyi, tasarımı bir sözleşmeyle (*marchés d'études*), 93
 Arazi kayması, 945, 946
 Arazi ve arsa düzenlemesi yoluyla arazilerin % 40'na bedelsiz olarak el atılması, 1025
 Arazi ve arsa düzenlemesi, 1028
 Arazi-i haraciye, 852
 Arazi-i Kanunname-i Hümayunu, 851
 Arazi-i memlûke (mülk topraklar), 852
 Arazi-i metruke, 852
 Arazi-i mevat, 852
 Arazi-i mevkufe, 852
 Arazi-i üşriye, 852
 Arızî işbirliği, 1376
 Arızî işbirlikçiler (*collaborateurs occasionnels*), 1225
 Arızî işbirlikçilerinin uğradığı zararlar, 1227
 Arızî işbirlikçilerinin yol açtığı zararlar, 1378
 Arızî yükümlüler (*requis occasionnels*), 660
 Aristo, 316
 Aritmetik eşitlik, 316
 Armağan, 1409
 Arşiv araştırması, 707
 Asalet (*titularisation*), 666
 Askerî hizmetin bünyesinden doğan zararlar, 1222
 Askerî operasyonlardan dolayı mağdur olanların, 1322
 Askerî rekizisyonlar (istimvalller), 950
 Askerî Yüksek İdare Mahkemesi yokluk teorisi, 823
 Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin "içtihadî hata" içtihadı, 1100, 1105, 1106
 Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin manevî tazminat anlayışı, 1310
 Askerlik şartı-memurluğa girişi, 706
 ASKİ, 906
 Aslen iktisap, 946
 Aslî farklılık-genel idarî kolluk ile özel idarî kolluk, 500
 Aslî görevler, 656
 Aslî memur, 715
 Aslî memurluğa atanma, 717
 Aslî memuru (*titularisation*), 722
 Aslî ve sürekli nitelikte bir görev yapma şartı, 669
 Aslî ve sürekli nitelikte bir görev, 656
 Asliye hukuk mahkemesine idarenin müracaatı, 997
 Assurance maladie, assurance vieillesse, 663
 Aşan hükümler kriteri (*critère de la clause exorbitante*)-idarî sözleşmelerde, 28
 Aşan hükümler kriteri, 28
 Aşar, 75
 Aşırı düşük teklifleri, 132
 Aşırı ve özel bir yararlanma (*usage privatif et anormal*), 347
 Aşırılıklar, 1140
 Atama (*nomination*), 665
 Atama işlemi (*acte de nomination*), 619, 716
 Atama işleminin hukukî niteliği, 678
 Atama konusunda takdir yetkisi, 709
 Atama yapılacak kadroların belirlenmesi ve duyurulması, 710
 Atama, 717
 Atamaya yetkili makam, 718
 Atanma şartı, 665
 AtaTürk inkılap ve ilkeleri, 342
 Ateşli silahlar, 1197
 Av kolluğu, 499
 Av koruma memurları, 544
 Avans (*avances*), 160
 Avrupa insan hakları sözleşmesi, 615
 Avrupa insan hakları sözleşmesinin, 586
 Avukatlar, 668
 Avukatlık hizmetleri sınıfı, 694
 Avukatlık ruhsatı, 578
 Avutmuş sokağının, 1020
 Ayılığın hukukî niteliği, 768
 Ayılığın saptanması, 769, 771
 Aylık gösterge tablosu, 726
 Aylık hakkı, 768
 Aylıksız izin, 767
 Aylıktan kesme cezasını gerektiren disiplin suçları, 791
 Aylıktan kesme, 776
 Aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması ve devlet memurluğundan çıkarma cezalarına karşı idarî başvuru (itiraz) yolu, 809
 Aynen tazmin (*réparation en nature*), 1334, 1386

Aynî hak (*droit réel*), 910
 Aynî haklar, 843
 Ayrıcalık kelimesi (*concession, imtiyaz*), 100
 Ayrılabilir işlem (*acte détachable*)-idari sözleşmelerde, 104
 Ayrılabilir işlemin iptalinin sonucu, 226
 Ayrılabilir işlemler (*actes détachables*), 222, 941
 Ayrıldığı kuruma karşı görev alma yasağı, 760
 Ayrımın sonuçları adli kolluk-idari kolluk, 490
 Az çok uzunca bir süre (*plus ou moins durablement*), 659
 Azil (*révocation*), 776
 Azrak (Ali Ülkü), 262

---B---

B grubu için istisnâ usûl, 715
 B grubu kadrolar için seçme ve yerleştirme, 714
 Baba-tazminat, 1312
Bac d'Eloka, 277, 1050, 1053
 Bagaj kondüktörü, 1362
 Bağdaşmazlık, 738
 BAĞ-KUR ödemeleri (düşülmez), 1405
 Bağlı yetki (*compétence liée*), 498
 Bağlılık ilkesi (*principe de rattachement*), 395
Bail emphytéotique (uzun süreli kira), 910
 Bakanlar Kurulu, düzenleyici kolluk işlemleri, 568
 Bakanlar Kurulu-genel idare esasları (26 Kasım 1973 tarih ve 7/10986 sayılı karar), 650, 651
 Bakanlar Kurulu-memurların kıyafeti (16 Temmuz 1982 tarih ve 8/5105 sayılı karar), 332, 333
 Bakanlar-düzenleyici kolluk işlemleri, 569
 Bakıcı ücreti, 1300
 Bakım işlemleri (*acte de soins*), 1114
 Banka personeli, 655
 Banka ve sigorta koluğu, 499
 Basına bilgi veya demeç verme, 760
 Basit değerlendirme hatası (*simple erreur d'appréciation*), 1092, 1098
 Basit emanet (*régie simple*), 389
 Basit kusur (*faute simple*), 626, 627, 1110
 Basit kusur-kolluk, 627
 Basit kusurun yeterli olduğu hâller, 1113
 Basit sözleşmeler (*contrat simple*), 90 420
 Bastırıcı (cezalandırıcı), 565
 Bastırıcı (*répressive*), 484
 Bastırma amacı, 493

Başbakan (*premier ministre*)-kolluk makamı, 510
 Başboş köpeklerin yakalanması, 404, 412
 Başörtüsü konusunda uygulama ve içtihat-Türkiye'de, 335
Başörtüsü ve lâiklik-Türkiye'de, 332
 Başörtüsü ve laiklik-Fransa'da, 330
 Başörtüsü-öğrenciler bakımından, 334
 Başörtüsü-personel bakımından, 332
 Başörtüsü-personelin yakınları bakımından, 333
 Bataklıkların kurutulması, 893
 Bayındırlık çalışması (*travail public*), 292
 Bayındırlık eser ve işlerinden üçüncü kişilerin uğradığı zararlar, 1232
 Bayındırlık eserinin sahibi (*maître de l'ouvrage*), 1379
 Bayındırlık eserleri (*ouvrages publics*), 1017, 1202, 1232
 Bayındırlık eserlerinden kaynaklanan zararlardan dolayı sorumlu olan kamu tüzel kişisinin belirlenmesi, 1379
 Bayındırlık eserlerine kireç, taş ve kum gibi iptidai madde temin etmek için geçici işgal, 952
 Bayındırlık eserlerinin dokunulmazlığı ilkesi (*principe d'intangibilité des ouvrages publics*), 1019
 Bayındırlık eserlerinin inşası nedeniyle kamulaştırmaz el atma, 1017
 Bayındırlık eserlerinin kullanıcıları (*usagers des ouvrages publics*), 1108
 Bayındırlık ihaleleri (*marchés de travaux publics*), 13, 20, 52
 Bayındırlık işi müteahhitleri (*entrepreneurs de travaux publics*), 659
 Bayındırlık işleri (*travaux publics*), 91, 95, 983, 1233
 Bayındırlık işlerinden kaynaklanan zararlardan dolayı sorumlu kamu tüzel kişisinin belirlenmesi, 1379
 Bayındırlık işlerinin daimî zararlarından dolayı sorumluluk (*responsabilité pour dommages permanents de travaux publics*), 1265, 1271
 Bayındırlık işlerinin yapılması sırasında geçici işgal, 952
 Bayındırlık sözleşmeleri (*marchés de travaux public*), 91, 95, 173
 Bayilik sözleşmeleri, 67
 Bazen bir hayatı kurtarmak için bir uzuv feda edilebilir, 599

- Bazı durumlarda özel kolluk yetkisi yanında genel kolluk yetkisi de kullanılabilir, 557
- Bebekler, 1315
- Bedava (*gratuit*) olan veya zararına (*à perte*) çalışan veya maliyet fiyatına (*à prix coutant*) hizmet sunan kamu hizmetleri, 281
- Bedava (*gratuit*), 280
- Bedavallık ilkesi (*principe de gratuité*), 926
- Bedel artırımı (tezyid-i bedel), 997
- Bedelin faiziyle birlikte geri ödenmesi, 1007
- Bedensel (cismanî) zararlar, 1299
- Bedensel zararlar (*dommages corporels*), 1409, 1317
- Bedensel zararların yansmasıyla oluşan maddî zararlar, 1317
- Bedensel zararların yansmasıyla oluşan manevi zararlar, 1318
- Beklenmeyen hâl** (umulmayan hâl, nagihanî hadise, kaza, *cas fortuit*), 1217, 1190, 1335, 1355
- Beklenmeyen hâl-içlik, 1355
- Bekletici mesele, 635, 1004
- Beldeler (*communes*), 511
- Belediye başkanı-kolluk amiri, 539
- Belediye başkanları (*maires-kolluk makami*), 511
- Belediye kanununun (*code des communes*), 559
- Belediye koluğu, 506, 537
- Belediye kolluk amiri, 539
- Belediye kolluk makamlarının düzenleyici kolluk işlemleri, 571
- Belediye kolluk personeli, 538
- Belediye meclisi-kolluk makamu, 537
- Belediye müstahdemleri, 652
- Belediye tenbihleri, 571
- Belediye ve köy kollukları, 507
- Belediye vergileri iltizam sözleşmeleri (*contrats d'affermage des taxes communales*), 11
- Belediye yasakları, 571
- Belediye zabıta memuru (*agents de police municipale*), 511
- Belediye zabıtası, 507, 537, 538
- Belediyenin aslî görevleri, 355
- Belge, 578
- Belirli bir suç (*une infraction pénale déterminée*) ile ilgili olma-adli kolluk, 485
- Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma, 703
- Belli istekliler arasında ihale usûlü, 125
- Belli istekliler arasında kapalı teklif usûlü, 124
- Bénéficiaire* (yararlanıcı), 288
- Berthélemy (Henri), 861
- Beş yıllık sürenin dolması, 1006
- Bey'in eylemi, 180
- Beyşehir ilçesi, 897
- Beyşehir termik santrali, 897, 898
- Biens publiques* (kamu malları), 841
- Bihakkın (*de plein droit*), 167, 187, 445
- Bihakkın sorumluluk (*responsabilité de plein droit*), 1190
- Bildirici (*déclaratif*), 869
- Bildirim (*déclaration préalable*), 564, 578
- Bildirim usûlü, 469, 471
- Bildirim usûlü-kolluk usûlü, 564
- Bilgen, 856, 927
- Bilgi (*connaissance*), 263
- Bilgi alma hakkı, 803
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 74
- Bilimsel-teknik-kültürel kamu hizmetleri, 274
- Bilirkişi tarafından hesaplama, 1412
- Bilirkişi tayini, 1001
- Bilirkişi, 1413
- Bilkuve kamu hizmetleri, 262
- Binalar (*batiments*), 884
- Binasız taşınmazlar (*immeubles non bâtis*), 954
- Bir malın kamu malı sayılabilmesi için gerekli şartlar, 846
- Bir yıllık süre, 1007
- Birden fazla görevde çalışma yasağı (*principe d'interdiction des cumuls*), 753
- Bireylerin kendilerine karşı korunması, 481
- Bireysel idarî işlem (*acte administratif unilatéral*), 573
- Bireysel kolluk işlemleri, 515, 573, 574
- Bireysel sorumluluk (*responsabilité individuelle*), 1036
- Bireyselleştirilebilme (*individualisation*), 1336
- Birim fiyat (*unité de mesure*), 159
- Birim fiyat üzerinden yapım sözleşmeleri, 95
- Birinci dereceden (*à titre principal*), 1378
- Birinci tip telekomünikasyon ruhsatı, 469
- Birleşme (*cumulative*) yasağı, 774
- Birlikte (*cumulative*)-idarî sözleşme şartlarının aranması, 47
- Birlikte yaşamak-yeni kamu düzeni anlayışı, 482
- Birlikte yaşayan kadının (*concube*), 1329
- Blanco*, 1061, 1063
- Blum (Léon), 1149
- Bomba imha, 1197

Bonnard (Roger), 679, 862
 Bono, 75
 BOTAŞ, 1011
 Bucak müdürleri –kolluk makamı, 516
 Bulgaristan'dan Türkiye'ye mecburi göç eden
 Türk soyundan olanlarda, 701
 Bulma (lukata), 945, 946
 Burs ve kredi sözleşmeleri, 67
 BUSKİ, 906
 Buzyalağı, 1278
 Bütünleyici parça (mütemmim cüz), 980

---C---

Cahier des charges, 32
Caisse nationale d'assurance maladie (hastalık
 sigortası millî sandığı), 21
Caisses primaires de sécurité sociale (sosyal
 güvenlik ilk sandıkları), 21
Cames, 1217
 Cami, 928
 Cantorbéry andlaşması, 242
 Cari işleri yürütme (*expéditoin des affaires
 courantes*), 303
 Cari işlerin yürütülmesi, 303
Cas fortuit, 1355
Casum sentit dominus ilkesi (“ateş düştüğü yeri
 yakar”), 1238, 1244
Cayzeele, 234
 Cebir (*contrainte*), 630
 Cebren geçirme (*cession forcée*), 948
 Cebri devir (*cession forcée, transfert forcé*),
 947
 Cebri devirler (*aliénations forcées*), 896
 Cebri geri satın alma (*rachat forcé*), 447, 448
 Cebri icrayı öngören mevzuat, 630
 Cebri müeyyideler (*sanctions coercitives*), 170
 Cenevre Sözleşmesi, 364
Centre centrale de réassurance, 242
 Cephaneliğin bilinmeyen bir sebeple infilak
 etmesi, 1355
 Ceza hukuku anlamında suç (*infraction
 pénale*), 773, 782, 784
 Ceza kovuşturması nedeniyle, 729, 730
 Ceza kovuşturmasında, 799
 Ceza Usûl Kanunu (*code procédure pénale*),
 1068
 Cezaevi idaresinde ağır kusur, 1122
 Cezaî koruma, 829
 Cezaî müeyyideler, 633
 Cezaî sorumluluk (*responsabilité pénale*),
 1035, 1037, 1127

Cezaî şart (*pénalité*), 168
 Cezalandırıcı (bastırıcı, *répressive*), 772
 Chapus (René), 24, 260, 271, 1085, 1113,
 1115, 1330
Charbonnage de France, 260
 Chardenet (hükûmet komiseri), 422
 Chenot, 263
 Chicago Sözleşmesi, 364
 Ciddî karışıklıklar (*troubles sérieux*), 558
 Ciddî nitelik (*caractère sérieux*), 1326
 Ciddî şans kaybı, 1325
Civil Service Act, 692
Clauses exorbitantes (aşırı şartlar, ifratkar
 kayıtlar), 28
 Colbert Emirnamesi, 857
Commission de réforme du Code civil, 847
Commissions administratives paritaires, 796
Concours des pouvoirs de police (kolluk
 yetkilerinin yarışması), 551
Culte, 328
 Cuma namazı için 2016/1 sayılı başbakanlık
 genelgesi, 326
 Cuma namazı, 325
 Cumhurbaşkanı-kolluk makamı, 514
 Cumhuriyet savcısının, 489
 Cüce fırlatma (*lancer de nain*), 481

---Ç---

Çalışanlar, 765
 Çalışma saatleri (*horaires de service*), 753
 Çalışma ve sözleşme hürriyeti, 584
 Çarşı ve mahalle bekçileri, 521, 530
 Çekilme (istifa, *démission*), 732
 Çekilme, 732
 Çekilmiş (müstafi) sayılma, 734
 Çekirdek aile tipi, 1315
 Çekirdek alana, 616
 Çelişme usûlü (*procédure contradictoire*), 798,
 804
 Çevik kuvvet birimleri, 502, 506, 522
 Çevre gönüllüsü, 546
 Çevre görevlisi, 546
 Çevre kolluğu, 499, 546
 Çevre sağlığı ve koruması, 533
 Çevrenin korunması için sınıflandırılmış
 tesisler kolluğu (*police des installations
 classées pour la protection de
 l'environnement*), 499
 Çevresel etki değerlendirme (ÇED) raporu, 116
 Çevresel etki değerlendirme belgesinin
 alınması ilkesi-kamu ihalelerinde, 123

- Çevresel etki değerlendirme raporu, 502
 Çığ düşmesi, 1354
 Çıkma izinleri (*permissions de sortir*), 1214
 Çift Taç Tabyası kararı, 1195
 Çiftçi malları koruma kolluğu, 572
 Çiftçi malları koruma meclisleri, 572
 Çifte tabiiyet, 701
 Çingeneler, 925
 ÇİTOSAN, 228
 Çocuğun anomalili doğumu, 1342
 Çocuk kavgası, 1239
 Çöplerin toplanması, 280
 Çöplükte bir el bombası, 1364
 Çukurova Elektrik A.Ş. (ÇEAŞ), 73
- D---**
- Dağıtıcı adalet (tevizî adalet, *iustitia distributiva*), 317
 Daha ağır müeyyide ihtiyacı, 503
 Daha az sert bir tedbir (*une mesure moins rigoureuse*), 594
 Daha hafif cezaya karar verme yetkisi-disiplin hukuku, 779
 Daha sıkı (*plus rigoureuse*), 552, 553
 Daha sıkı tedbirler (*mesures plus rigoureuses*), 554
 Daimî bir görevi daimî olarak işgal etme, 665
 Daimî işbirlikçilerinin (*collaborateurs permanents*), 1225
 Daimî kabul sahaları (*aires permanentes d'accueil*), 925
 Daimî zararlar (*dommages permanents*), 1265
 Daimîlik (*permanence*), 665
 Daimîlik şartı, 665
 Dalyanlar, 75
Damnun emergens-lucrum cessans, 1301
 Danıştayın "içtihadî hata" içtihadı, 1093
 Danıştayın düşüncesinin alınması usulü-
 imtiyaz, 435
 Danıştayın düşüncesinin alınması usulünün
 eleştirisi, 437
 Danıştayın düşüncesinin bağlayıcılığı-
 imtiyaz, 436
 Danıştayın eşitlik ilkesi konusunda kararları,
 320
 Danıştayın imtiyaz anlayışının eleştirisi, 430
 Danıştayın imtiyaz tanımı, 427
 Dar anlamda fedürens (*fait du prince stricto sensu*), 182, 183
 Dar anlamda kamu görevlisi (*agent public au sens stricte*), 644
 Dar anlamda kamu yararı kavramı, 983
 Dar anlamda sözleşme (*convention*), 149, 406
 Dava açma ehliyeti, 999
 Dava açma hakkı, 764
 Dava açma süresi, 999
 Dava açma süresi-idari sözleşmeler, 217
 Davacının kişilik hakları, 1303
 Davanın açıldığı tarihten itibaren faizin
 başlatılmasını kabul eden kararlar, 1427
 Dayanılmazlık (*irrésistibilité*), 1349
De minimus non curat praetor, 812
 Dede ve nineler, 1316
 Değer düşüklüğü, 1270
 Değer yargıları (*jugements de valeur*), 263
 Değerlerin bilinemezliği (*non-cognitivism des valeurs*), 263
 Değişebilirlik ilkesi-personel üzerindeki
 etkileri, 311
 Değişebilirlik (*mutabilité*), 172
Değişebilirlik ilkesi (*principe de mutabilité*)-
 kamu hizmeti, 307
 Delil tespiti, 1414
 Demiryolları kolluğu, 501, 509
 Demokratik toplum düzeninin gerekleri, 586,
 587
 Denetim faaliyetlerinde ağır kusur, 1120
 Denetim ve yönlendirme yetkisi (*pouvoir de
 contrôle et de direction*), 165
 Denetim ve yönlendirme yetkisi, 165
 Denetleme yetkisi, 444
 Denetlenmeye katılma yükümlülüğü, 441
 Deniz kamu malları (*domaine public
 maritime*), 856, 857
 Deniz kıyıları (*rivage de la mer*), 857
 Deniz yolları kolluğu, 509
 Deniz, nehir, demir, hava yolları suçları
 (*contraventions de grande voirie*), 920
 Denizde yardım ve gemi kurtarma (*assistance
 en mer et de sauvetage des navires*), 1114
 Denkleştirici adalet (tâvizî adalet, *iustitia
 commutativa*), 316
 Denklik ilkesi, 769
 Depo sınıf, 693
 Deprem, 1351, 1353
 Derece (*grade*), 692
 Derece ilerlemesi, 727
 Derece indirmesi (*rétrogradation*), 776
 Dernek kurma ve derneklere üye olma yasağı,
 760
 Destekten yoksun kalma tazminatı, 1312, 1313
 Devamlı zararlar (*dommage permanent*), 1380

- Devamlılık ilkesi (*principe de continuité*)-
kamu hizmetlerin, 300
- Devlet borçları, 962
- Devlet emlâki, 841
- Devlet İhale Kanunu-Kamu İhale Kanunu-
uygulanacakları birimler, 114
- Devlet İhale Kanununun kapsamı, 110
- Devlet kolları, 513
- Devlet malları, 841
- Devlet Memurları Kanunu, 689**
- Devlet Memurları Kanunu, m.125'in genelliği,
789
- Devlet Memurları Kanununa göre memurların
tâbi olduğu hukukî rejim, 689
- Devlet Memurları Kanununun genel hüküm
niteliği, 690
- Devlet Memurları Kanununun kapsamı, 689
- Devlet Memurları Kanununun öngördüğü
disiplin suçları, 789
- Devlet memurlarının şikayet ve müracaatları,
764
- Devlet memurluğu sınavlarına, 711
- Devlet memurluğundan çıkarma cezasını
gerektiren disiplin suçları, 793
- Devlet memurluğundan çıkarma, 777
- Devlet veya diğer kamu tüzel kişilerinde
çalışma şartı, 668
- Devlet yardımları (*subventions*), 279
- Devlet yolu (*voirie nationale*), 877
- Devlete bağlılık, 749
- Devleti eleştirmemeleri, 749
- Devletin başlıca görevleri, 285
- Devletin devamlılığı (*continuité de l'Etat*), 301
- Devletin hesabına (*pour le compte de l'Etat*),
22
- Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin,
882
- Devletin hüküm ve tasarrufu, 864
- Devletin özel mal statüsünde bulunan
taşınmazlarının satımı (*ventes d'immeubles
du domaine privé de l'Etat*), 13
- Devletin sorumluluğu ilkesi (*principe de la
responsabilité de l'Etat*), 1046
- Devletin sorumsuzluğu ilkesi (*principe de
l'irresponsabilité de l'Etat*), 1045, 1065
- Devletin tabii görevleri (*attributions naturelles
de l'Etat*), 261
- Devletin yasama faaliyetlerinden dolayı sorum-
luluğu ve sorumsuzluğu, 1064
- Devletleştirme (*nationalisation*), 948, 959
- Devletleştirme ve özelleştirme, 357
- Devletleştirme, 357, 948
- Devletleştirme, özelleştirmenin tersi bir
işlemdir, 379
- Devletleştirmeye yetkili organın özelleştirme
konusunda, 379
- Devredilemezlik-kolluk yetkisi, 496
- Devredilemezlik ilkesi karşısında özel güvenlik
hizmetlerinin durumu, 497
- Devredilemezlik ilkesinin nispi niteliği, 895
- Devren iktisap, 946
- Dışlık (*extériorité*), 1348
- Dıştan doldurması (*recrutement externe*), 710
- Diğer irtifak hakları, 843, 1009
- Diğer kamu görevlileri, 664, 666
- Diğer malî avantajlar, 161
- Diğer mubah mallar, 852
- Diğer sosyal haklar, 772
- Dikmen, 1240
- Dilencilik yapma, 637
- Din eğitimi meselesi, 326
- Din görevlilerinin, 670
- Din hizmetleri sınıfı, 694
- Din kültürü ve ahlâk öğretimi, 326
- Din, vicdan, düşünce ve kanaatler, 616
- Dini inanç hürriyeti, 330
- Dinsel gün ve bayramlarda devam zorunluluğu,
331
- Dinsel hizmetler-kamu hizmetleri ayrımı-
Fransa'da, 328
- Diploma almış olmak-memurluk, 708
- Diploma, 578
- Disiplin amiri soruşturmayı kendisi yapabilir,
802
- Disiplin cezaları, 775**
- Disiplin cezaları-geri alma, 827
- Disiplin cezaları-ilga, 827
- Disiplin cezalarına karşı başvuru yolları, 806
- Disiplin cezalarının affına, 827
- Disiplin cezalarının geri alınmayacağına, 827
- Disiplin cezalarının ortadan kalkması, 827
- Disiplin cezaları-yargısal başvuru, 810
- Disiplin cezası kararının alınması, 804
- Disiplin cezası olarak memurluktan çıkarma,
736
- Disiplin cezası vermeye yetkili makamlar, 795
- Disiplin cezası-iç düzen tedbiri ayrımı, 781
- Disiplin hukuku-ceza hukuku ilişkisi, 772
- Disiplin kurulları önünde çelişme ilkesi, 804
- Disiplin kurulları ve disiplin amirleri hakkında
yönetmelik, 795
- Disiplin kurulu (*conseil de discipline*), 796

- Disiplin kusuru (*faute disciplinaire*), 773
 Disiplin rejimi (*régime discipline*), 772
 Disiplin sorumluluğu (*responsabilité disciplinaire*), 1137
 Disiplin soruşturması (*enquête disciplinaire*), 798
 Disiplin soruşturması açılması kararı, 798
 Disiplin soruşturması açılmasında zamanaşımı, 798
Disiplin soruşturması, 729
 Disiplin soruşturması-ceza kovuşturması, 799
Disiplin suçları (*faute disciplinaire*), 782, 784
 Disiplin suçları alanında kanunilik ilkesi geçerli midir, 778, 782
 Disiplin suçları-Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 783
 Disiplin suçu (*faute disciplinaire*), 772, 773, 782, 784, 786
 Disiplin suçu-fiil unsuru, 786
 Disiplin suçu-görev unsuru, 787
 Disiplin suçu-kusur unsuru, 788
 Disiplin suçunun tanımı ve unsurları, 786
 Disiplin usûlü (*procédure disciplinaire*), 797
 Disiplin yetkisi (*pouvoir disciplinaire*), 795
 Diyanet İşleri Başkanlığı, 364
 Doğal afetler, 179
 Doğal sınırlar, 885
 Doğrudan bir işbirliği (*collaboration directe*), 1228
 Doğrudan disiplin cezası verme yasağı, 801
 Doğrudan doğruya (*directe*), 1338
 Doğrudan doğruya katılması (*participation directe*), 27
 Doğrudan doğruya kullanılır (*usage direct public*), 924
 Doğrudan illiyet bağı (*lien directe de causalité*), 1338, 1339, 1341, 1342
 Doğrudan işbirliği (*collaboration directe*), 1229
 Doğrudan kullanım (*usage directe*), 849
 Doğrudan nedeni (*cause directe*), 1339
 Doğrudan sonucu (*conséquence directe*), 1339, 1341
 Doğrudan temin usûlü-kamu ihalelerinde, 127
 Doğrudan temin usûlünde saydamlık ilkesi, 117
 Doğrudan zararlar (*préjudices immédiates*), 1311
 Doktrininde kamu görevlileri konusuna gösterilen haksız ilgi, 646
 Dolandırıcılık (*dol*), 1123
 Dolaşım belgesi (*titre de circulation*), 925
 Dolaylı bir bağlantı (*lien indirect*) görmüş, 1340
 Dolaylı bir şekilde kaynaklanan zararlardan (*dommages indirectes*), 1339
 Dolaylı kamulaştırma (*expropriation indirecte*), 1017, 1018
 Dolaylı kamulaştırma teorisi (*théorie de l'expropriation indirecte*), 886
 Dolaylı kamulaştırma teorisi, 1017
 Dolaylı kamulaştırma, 886, 1019, 1010
 Dolaylı vergi, 349
 Dolaylı veya yansıyan zararların tazmini meselesi, 1311
 Dolaylı zararlar (*préjudices 'par ricochet'*), 1311
Domaine (emlak), 841
Domaine public (kamu emlakı), 841
Domaine public terimi, 842
Domanialité publique, 867
Dominium, 842
Dommage karşılığında ise, zarar, hasar, mağduriyet, 1321
Dommages aux biens, 1408
Dommages aux personnes, 1409
 Dostane fesih (*résiliation à l'amiable*), 198, 449
 Dostane geri satın alma (*rachat amiable*), 448
 Dosya ücreti, 346
 Dosyanın iletilmesi (*communication du dossier*), 804
 Dosyasını görme hakkı, 803
 Dönen mallar (*biens de retour*)-imtiyaz, 449
Droit d'usufruit, 909
Droit de protection et de surveillance, 861
Droits de servitude, 909
Droits réels, 909
 Du Bois de Gaudusson, Jean, 289
 Ducrocq, Théophile, 861
 Duguit (Léon), 301
 Dul kararları, 1408
 Dul ve yetim aylıkları, 745, 1406
 Duran (Lütfi), 14, 180, 267, 392, 634, 1437, 1186
 Duyguların ticarileştirilmesi, 1306
 Duygusal zarar (*préjudice d'affection*), 1305
 Dürüst ifa, 158
 Düşme ve sürüklenme, 945, 946
 Düşünce, 436
 Düşünce-imtiyaz sözleşmesi-Danıştay, 100

- Düzeltilici sistem veya bastırıcı rejim (*régime répressif*), 561
- Düzeltilici sistem-kolluk usulü, 561
- Düzenlenmiş genel bir statü (*statut réglementaire*), 287
- Düzenleyici (tanzimî) hükümler (*clauses réglementaires*), 432
- Düzenleyici, tanzimî (*réglementaire*), 233, 431
- Düzenleyici hükümleri (*clauses réglementaires*)-idarî sözleşmeler, 174
- Düzenleyici hükümler-ımtiyaz, 432
- Düzenleyici idarî işlemlerden kaynaklanan zararlar, 1278
- Düzenleyici işlem (*acte réglementaire*), 153
- Düzenleyici işlemin yürürlükte bırakılmasında kimsenin kazanılmış hakkı yoktur, 572
- Düzenleyici kolluk işlemleri, 568, 570
- Düzenleyici kolluk işlemlerinin zaman bakımından uygulanması, 572
- Düzenleyici nitelik (*nature réglementaire*)-şartnameler, 152, 153
- Düzenleyici olmayan işlem (*acte non réglementaire*), 991
- E---
- Ece Gölü kararı, 914
- EDF (Fransız elektrik kurumu), 32, 407
- Edinme (iktisap, kazanma, *acquisition*), 945
- Efor kaybı, 1300
- Eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı, 694
- Eğitim ve öğretim tazminatı, 772
- Ehliyetname (sürücü belgesi), 578
- Ek göstergeler, 771
- Ek güvenceler, 585
- Ek masraflar (*frais supplémentaires*), 347
- Eklenti, 981
- Ekonomik açıdan en avantajlı teklif, 131, 132
- Ekonomik açıdan en avantajlı teklifi veren istekli, 134
- Ekonomik geleceğin zorlaşması, 1300
- Eksik, hatalı veya kusurlu imalat, 158
- Elbistan, 1239
- Elektrik direk ve hatları, 1202
- Elektrik enerjisi üretim tesislerinin kurulması ve işletilmesi hakkında karar, 458
- Elektrik Piyasası Kanunu, 203
- Elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı, 413, 454
- Elektrik, 268
- Elektronik haberleşmede kullanım hakkının verilmesi yoluyla yetkilendirme usulü, 417
- Elem, 1306
- Eleman teminindeki güçlük zammı, 772
- Eleme sınavı, 714
- Elverişlilik ilkesi (*principe d'adéquation*), 589
- Emanet (*régie*), 389
- Emanet hâline getirme (*mise en regie*), 170
- Emanet usulü** (*régie directe*), 281, 388
- Emanet usulü konusunda yaygın bir yanlışlık, 391
- Emanet usulü sadece kamu idareleri tarafından kullanılabilir, 390
- Emanet usulünde ayrı bir tüzel kişilik yoktur, 390
- Emanet usulünde hizmetin işleyişi, 391
- Emanet usulünde hizmetin organizasyonu, 390
- Emanet usulünde malvarlığı bağımsızlığı yok, 390
- Emanet usulünde personel bağımsızlığı yok, 390
- Emekli aylığı (*pension de retraite*), 744
- Emekli aylığı, 744
- Emekli aylığının kesilmesi, 747
- Emekli aylıkları, 1406
- Emekli ikramiyesi, 746, 1406
- Emekli Sandığı aylıkları, 1402, 1403
- Emekli Sandığı tarafından bağlanan dul ve yetim aylıkları, 1403
- Emekli Sandığı, 738
- Emeklilere sağlanan malî haklar, 744
- Emeklilerin yeniden göreve alınması, 746
- Emeklilik (*retraite*), 738
- Emeklilik haklarının düşmesi, 746
- Emeklilik nedenleri, 739
- Emeklilik, 738**
- Emir (*injonction, prescription*), 218, 574
- Emniyet Genel Müdürlüğü, 522
- Emniyet hizmetleri sınıfı, 694
- Emniyet kemeri takma zorunluluğu, 481, 482
- Emniyet personeli, 821
- Emprevizyon nazariyesi, 185
- Emre aykırı davranış kabahati, 636
- Emre aykırı davranış, 503
- Emretme yetkisinin kullanılması, 652
- En dar anlamda fedürens (*fait du prince strictissimo sensu*), 183
- En dar anlamda kamu görevlisi (*agent public au sens le plus stricte*), 645
- En geniş anlamda kamu görevlisi (*agent public au sens le plus large*), 644
- En özel ihale usulleri, 108
- En uygun bedel, 131
- En yeni kamu düzeni anlayışı, 482

Endekslere bağlanabileceğine (*indexation*), 1418
 Enflasyon oranında faiz, 1431
 Enflasyonun, 1421
 Eren (Fikret), 1038, 1324, 1358, 1410
 Erteleme kararı, 577
 Erteleme-memurluğa giriş, 704
 Erzincan Devlet Güvenlik Mah. lojmanı, 1353
 Esas (*principal*) amaç-tali (*accessoire*) amaç, 495
 Esas bakımından hukuka aykırılıklar, 1091
 Esas itibarıyla (*à titre principal*), 495
 Esas tazminat (*indemnité principal*), 1435
 Eski hâle getirme, 1334, 1386
 Estetik zararlar (*préjudice esthétique*), 1303
 Eş idarî komisyonlar (*cap*)
 Eş idarî komisyonlar (*commissions administratives paritaires*), 725
 Eşdeğeri (*équivalence*), 1334, 1387
 Eşdeğeriyle tazmin ilkesi (*principe de la réparation par équivalent*), 1334, 1387
 Eşi-tazminat, 1312
 Eşik değerlere eşit, 130
 Eşik değerlerin altında kalan, 130
 Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin kısımlara bölünmemesi ilkesi, 122
 Eşik değerler-kamu ihalelerinde, 122
 Eşit muamele ilkesi-kamu ihalelerinde, 119
 Eşit olmayanların eşitsizliği', 317
 Eşitlerin eşitliği, 317
Eşitlik ilkesi (kamu hizmeti), 312, 317, 318
 Eşitlik ilkesi (*principe d'égalité*), 312, 926
 Eşitlik ilkesi (*principe de l'égalité admissibilité aux emplois publics*), 699
 Eşitlik ilkesi-Anayasa Mahkemesi, 317
 Eşitlik ilkesi-Danıştay, 320
 Eşitlik ilkesi-kullanıcı adayları, 313
 Eşitlik ilkesi-memurluğa giriş, 699
 Eşref bitlis'i taşıyan uçağın düşmesi olayı, 1205, 1206, 1309
 Eşya hukuku (*droit des biens*), 842
 Eşya idare hukuku (*droit administratif des biens*), 842
 Evlenme şansının azalması, 1300
Exorbitantes (aşırı, fazla, ifratkar), 28
Expropriation pour cause d'utilité publique (kamu yararı nedeniyle mülkiyetten çıkarma), 983
 Eylemler (*actes matériels*), 578

---F---

Faaliyet bir kamu tüzel kişisi tarafından üstlenilmelidir, 256
 Faaliyetin yürütülmesindeki zorluk (*difficulté d'exercice de l'activité*), 1110
 Faaliyetten men etme, 576
 Fahri av müfettişleri, 544
Fait du prince stricto sensu, 183
Fait du prince terimi, 180
 Faiz yürütülmesi zorunlu değildir, 1420
Faiz, 1420
 Faizin başlangıç tarihi, 1424
 Faizin olay tarihinden itibaren başlatılması, 1425
 Faizin oranı, 1428
 Faydalanma (*fructus*), 843, 1009
 Fe dü prens, 181
 Fedakarlığın denkleştirilmesi ilkesi, 1042
Fedakarlığın denkleştirilmesi ilkesi, 1188
Fedakarlığın denkleştirilmesi sorumluluğu, 1040
Fedürens (*fait du prince*) teorisi, 180, 181, 183
 Felaketin özenir hâle getirilmemesi ilkesi, 1398
 Fer'i tazminatlar (*indemnités accessoires*), 1435
Fermier-anlamı-mültezim, 75
 Fesih (*résiliation*), 198, 445
 Fesih müeyyidesi, 171
 Fesih yetkisi-idarî sözleşmelerde, 175
Fesih-idarî sözleşmelerde, 199
Feutry, 1062
 Fevkalâde tehlikeli tıbbî yöntemler, 1214
 Fevkalâde zor koşullarda (*dans des conditions particulièrement difficiles*), 626
 Fırtına, 1354
Fiil (*fait*), 1294
 Fiil ehliyeti-memurluk, 701
 Fiilen işlenmiş bir suç (*infraction effectivement commise*), 486
 Fiilî hata (*erreur de fait*), 886
 Fiilî memur (*fonctionnaire de fait*), 660
 Fiilî olağanüstü hâl kanunları, 619
 Fiilî tahsis (*affectation de fait*), 871
Fiilî yol (*voie de fait*), 955, 1015, 1054
 Fiilî yol (*voie de fait*)-kolluk, 632
 Fiilî yol veya usûlsüz el koymadan doğan zararlar, 1054
 Fiilin maddiliğini (*matérialité des faits*), 787

- Fiillerin maddî mevcudiyeti veya namevcudiyeti (*existence ou l'inexistence matérielle des faits*), 774
- Fikrî eserler, 844
- Fikrî ve sınaî haklar hukuku, 844
- Film, plak, video ve ses, 578
- Filmlerin sınıflandırılması, 501
- Finansman biçimi şartı, 279
- Fiyat (*prix*), 348, 349, 351, 442, 443, 927
- Fiyat farkı, 160
- Fiyat rejimi (*régime des prix*), 927
- Fizikî cebir, 1140
- Fizikî elverişsizlik (*inaptitude physique*), 789
- Fiziksel acı, 1305
- Fiziksel acılar (*dolleur physique, pretium doloris*), 1304
- Fonksiyon kaybı, 1300
- Fonksiyonel anlamda kamu hizmeti (*service public au sens fonctionnel*), 253
- Fonksiyonel karışma-adli-idarî kolluk, 493
- Forfait* “götürü”, “pension”, “emeklilik aylığı”, “sakatlık aylığı”, 1218
- Forfait de la pension* doktrini, 1218
- Formel idarî karar, 871
- Formel tahsis (*affection formelle*), 871
- Fort de la double-couronne* kararı, 1195
- Foulard islamique*, 330
- France télécom*, 242, 658, 892, 916,
- Fransa’da başörtüsü ve laiklik, 330
- Fransa’da faiz, 1435
- Fransa’da idarî sözleşme, Türkiye’de ise özel hukuk sözleşmesi sayılan sözleşmeler, 90
- Fransa’da istisnaî memuriyetler, 721
- Fransa’da kolluk makamları ve personeli, 510
- Fransa’da kolluk personelinin, 511
- Fransa’da ölçülülük ilkesi, 592
- Fransa’da son yıllarda idarî sözleşmeler, 246
- Fransa’da sözleşmeli personel, 662
- Fransa’da tahkim yasağının istisnaları, 242
- Fransız hukukunda kamu hizmetleri ayrımı, 275
- Fransız hukukunda şartnameler, 150
- Fransız Medenî Kanunu reform komisyonunun, 847
- Fraschery, 262
- Frekans, 471
- Futbol kavgası, 1238
- G---
- Gardöfren, 1221, 1343, 1370
- Gayrimaddi mallar (*biens incorporels*), 843
- Gaz de Bordeaux, 185
- Gaz, 1202
- Gazlı bez, 1305
- GDF, 407
- Gecekondu kararları, 1332
- Gecikme faizi (*intérêts moratoires*), 1435
- Geçerlilik (*validité*-idarî sözleşmelerde), 105
- Geçersizlik, butlan (*nullité*), 896
- Geçersizlik (*nullité*)-idarî sözleşmeler, 104, 106
- Geçici el koyma (*mise sous séquestre*), 170, 446
- Geçici görevliler (*agents temporaires*), 665
- Geçici ihraç (*exclusion temporaire*), 776
- Geçici irat (*rente temporaire*), 1417
- Geçici işgal (*occupation temporaire*), 952
- Geçici köy korucusu, 541
- Geçici personel, 666
- Geçici teminat, 119
- Geçicilik (*précarité*) ilkesi, 934
- Geçicilik ilkesi, 934
- Geçicilik şartı, 954
- Geçmiş etki yasağı-disiplin hukuku, 778
- Gelecekteki zararlar (*préjudices futures*), 1324
- Geleneksel doktrinın kusur anlayışı, 1084
- Geleneksel üçlü** (*triologie traditionnelle*)-kamu düzeni, 478, 501, 1085, 1087
- Gelir elde etme amacı (*but lucratif*), 280
- Gemilerin verdiği zararlar, 1207
- Genç suçluların eğitimi, 1213
- Genel af, 704, 775
- Genel ahlâk (*moralité publique*), 479
- Genel ahlâk unsuru-kamu düzeni, 479
- Genel asayiş (kamu güvenliği), 482
- Genel belgeler (*documents généraux*), 150
- Genel değerlendirmeler (*appréciations générales*), 724
- Genel devir usulü, 878
- Genel emir, 515, 569
- Genel görevli mahkeme-idari sözleşmelerde, 216
- Genel hüküm, 789, 835
- Genel idare esasları kavramı, 283
- Genel idare esasları kavramının tanımı sorunu, 650
- Genel idare esasları**, 283, 284, 650, 651, 652, 653, 654, 668, 683
- Genel idare esaslarına göre yürütülen kamu hizmetleri, 283, 651, 668
- Genel idare hizmetleri sınıfı, 693

- Genel idarî kolluk** (*police administrative générale*), 499, 505
- Genel idarî kolluk ile özel idarî kolluk arasında ayrımın, 504
- Genel idarî kolluk ile özel idarî kolluk arasındaki asıl farklılık, 500
- Genel idarî kolluk makam, amir ve personeli, 513
- Genel idarî kolluk personelinin yetmemesi durumunda silahlı kuvvetler, 530
- Genel idarî kolluk-özel idarî kolluk ayrımı, 498**
- Genel idari kolluk-özel idari kolluk-ayrımın sonuçları, 504
- Genel idarî şartnameler (*cahiers des clauses administratives générales*), 150
- Genel ihale usûlü kanunu yoktur, 107
- Genel izin usûlü, 470
- Genel izin, 469
- Genel kadro kanunu, 696
- Genel kolluk (umumi zabıta), 505
- Genel kolluk yetkileri ile özel kolluk yetkilerinin çatışması ve yarışması, 556
- Genel kolluk, bazı durumlarda özel kolluğun yerine geçebilir, 559
- Genel kurallara göre memurların yargılanması usûlü, 829
- Genel müdürü (*directeur général*), 77, 290, 682
- Genel nitelikte, 568
- Genel olarak yap-işlet-devret usûlü, 459
- Genel salgın hastalık, 180
- Genel sınıf, 693
- Genel statüsü (*statut général*), 689
- Genel şartlar-memur olma koşulları, 701
- Genel tecrübeler (*expérience générale*), 1339
- Genel teknik şartnameler (*cahiers des clauses techniques générales*), 150
- Genel yarar (*intérêt général*), 875
- Genel yarar arz ettiği (*opération projetée présente un intérêt général*), 985
- Geniş anlamda fedüprens (*fait du prince au sens large*), 182
- Geniş anlamda fedüprens (*fait du prince lata sensu*), 181
- Geniş anlamda kamu görevlisi (*agent public au sens large*), 644
- Geniş anlamda kamu görevlisi, 644
- Geniş anlamda kamu yararı kavramı, 984
- Geniş yorum, 1103
- Geometrik eşitlik, 317
- Gérance* (vekâlet), 411
- Gérance* kelimesinin anlamı, 411
- Gérant* (vekil), 412
- Gérant*-vekâlet yoluyla işleyen, 412
- Gerçek karşılık, 961
- Gerçek kişi (*personne physique*), 404
- Gerçek kişinin bir kamu hizmetinin yürütülmesine katılması (*participation du cocontractant à l'exécution même du service public*), 27
- Gerçekleşmiş zararlar (*damnum emergens*), 1301
- Gereğe (*expression des motifs*), 780
- Gereğe ilkesi-disiplin hukuku, 780
- Gereken tedbirler, 570
- Gerekli (*nécessaire*), 593
- Gereklilik ilkesi** (*principe de nécessité*), 589, 592
- Geri alnamaz (*irrévocable*), 732
- Geri alma (*rétrocession*), 1006
- Geri satın alma** (*rachat*), 448
- Gestion en gérance* (vekâlet yoluyla işletme), 411
- Gıyabında ifa (*exécution par défaut*), 170
- Gıyabında satın alma (*achat par défaut*), 170
- Giriş sınavı, 714
- Giritli, Bilgen ve Akgüner, 14, 181, 349, 392
- Gizli bilgileri açıklama yasağı, 760
- Gizlilik ilkesi-kamu ihalelerinde, 120
- Gök çöксе de adalet gerçekleşmeli, 1017
- Gönüllü işbirliği yapanlar** (*collaborateurs bénévoles*), 660, 665
- Gönüllü işbirlikçiler, 660
- Gönüllü korucular, 541
- Görecelilik (*relativisme*), 263
- Görev ikileşmesi (*dédoublement fonctionnel*), 1374
- Görev sistemi (*système de l'emploi*), 691
- Görev sözleşmesi, 465
- Görev ve yetki ile bağdaşmayan kusurlar, 1169
- Görevden uzaklaştırma (*suspension*), 728, 800
- Görevi içinde (*dans le service*), 787
- Görevi şahsen yerine getirme (*exercice personnel*), 753
- Görevin dışındaki kusurlar: saf kişisel kusur, 1138
- Görevin gerektirdiği niteliklerden başka nitelik aranmaması ilkesi, 700
- Görevin içinde işlenmiş fevkalâde ağır kusurlar, 1139

Görevlendirme (*investiture*-kamu hizmetini görmekle), 396
 Görevlendirme çeşitleri, 396
Görevlendirme sözleşmesi (*contrat d'habilitation*), 84, 403, 420
 Görevlendirme sözleşmesi usulü, 413
 Görevlendirme sözleşmesinin çeşitleri, 406
 Görevlendirme ve işletme hakkının devri sözleşmeleri, 100
 Görevlerinin ifasından ayıramaz nitelikte olan kusurları (*fautes non détachables de l'exercice des fonctions*), 1136
 Görevli ve yetkili mahkeme, 999
 Görevsiz yargı yerinden istenen tazminattan daha fazla tazminat istenemez, 1390
 Görünüşte sözleşmeler, 5
 Görüş (mütalaa), *avis*, 73
 Gösterge, 770
 Gösteri (*atroupement*), 1236
 Götürü (*forfait*), 159
 Götürü bedel üzerinden anahtar teslimi yapım sözleşmeleri, 95
 Götürü bedel, 95, 159, 160
 Götürü bir şekilde ücretlendirme (*rémunération forfaitaire*), 412
 Götürü usülle tespit edilmiş bir bedel (*redevance forfaitaire*), 409
 Göz ameliyatı, 1310
 Gözetim eksikliği (*défaut de surveillance*), 1146
 Gözetim ve denetim (*surveillance*), 496
 Gözetimli eğitim kurumları (*institutions d'éducation surveillée*), 1213
 Gözübüyük ve Tan, 180, 213, 234, 357, 675, 676
 Gözübüyük, Şeref, 392
 Gözyaşartıcı bombalar (*grenades lacrymogène*), 1198
 Gözyaşları para etmez (*les larmes ne se monnayent pas*), 1305
 Gözyaşları paraya çevrilmez (*les larmes ne se monnayent pas*), 1314
 Grâce à des moyens que le service a mis à la disposition de l'agent, 1149
 Granits des Vosges kararı, 29
 Grev yasağı, 301, 757
 GSM 1800-lisans verilmesine ilişkin imtiyaz sözleşmesi, 85, 465, 467
 GSM görev sözleşmesi, 85, 466
 Gümrük koluğu, 499, 543
 Güncel zararlar (*préjudices actuels*), 1324
 Güncelleştirilemez, 1391

Günday (Metin), 14, 392, 976,
 Güvence, 762
 Güvenirlilik ilkesi-kamu ihalelerinde, 119
 Güvenlik hakkı, 762
 Güvenlik soruşturması, 707, 709
---H---
 Haciz yasağı, 898
 Haciz-mahallî idarelerin malları, 905
 Haftalık çalışma süresi, 753
 Hak (*droit*), 165
 Hak ihlâli (*lésion d'un droit*), 1329
 Hak ihlâli şartı, 217
 Hak yaratıcı olmama-kolluk, 498
 Hak yaratıcı olmayan bir karar (*décision non créatrice de droits*), 991
 Hâkim kararı olmadıkça, 586
 Hakiminin idareye emir vermesi (*injonction*), 1334, 1386
 Hakkaniyet (*équité*), 193
 Hakkaniyet anlayışları, 1254
 Hakkın özü, 586
 Haklı neden-nispi eşitlik, 318
 Haksız el atmanın önlenmesi (men-i müdahale davası), 1016
Haksız fiil sorumluluğu (kusur sorumluluğu), 1039, 1050
 Haksız fiil, 1016
 Haksız fiilden doğan borçlar (*obligatio ex delicto*), 1038
 Hâli refah, 1312
 Halkın doğrudan kullanımına tahsis, 871
 Hamile öğretmen, 1215
 Hamur kuralı, 1026
 Hapis-kolluk müeyyide, 633
 Harbiye nezareti binası istanbul üniversitesine tahsis, 882
 Harekete geçme yükümlülüğü (*obligation d'agir*), 497
 Harmanlıklar, 870
 Harp malûllüğü, 741
 Hastalık izni, 767
 Hata (*erreur*)-idarî sözleşmelerde, 106
 Hauriou, Maurice, 261, 478, 862, 863
 Hava kamu malı (*domaine public aérien*), 858
 Havagazi, 268
 Havayolları koluğu, 509
 Havra, 928
 Hayrî işbirliği (*collaboration bénévole*), 1230
 Haysiyet, 1302
 Hayvan koluğu, 546

- Hazırlayıcı eğitim, 716
 Hazırlık aşaması-kamu ihalelerinde, 128
 Hazırlık soruşturması, 834
 Hazırlık soruşturmasını yapacak merciler, 834
 Hazine arazisi, 860
 Hazine bonolarının ortalama geliri, 1435
 Hazine malları, 841
 Hazine-i hassaya ait mallar, 852
 Hazinesinin özel mülkiyetinde, 882
 Hazineye ait arazi, arsalar, mallar, yerler, 860
 Hazineye ait taşınmaz malların değerlendirilmesi hakkında kanunu öngördüğü, 979
 Hediye alma, menfaat sağlama yasağı, 759
 Her nitelikteki avantajlar (*avantages de toute nature*), 934
 Her olayın özellikleri (*circonstances de l'espèce*), 331
 Hesabına (*pour le compte*), 22, 411, 412
 Heyelan, 1355
 Hırsız, 1332
 Hırsızlık amacıyla gizlice, 1331
 Hırsızlık, 704
 Hidemat-ı ammeden memnuiyet, 703
 Hidemat-ı ammeye muhtas, 903
 Hile-i şer'iyye teorisi, 823
 Hile-idarî sözleşmelerde (*dol*), 106
 Hiyerarşi yetkisi, 510
 Hizmet (*prestation*), 289
 Hizmet akdî (*contrat de louage de service*), 76
 Hizmet akdi, 682
 Hizmet akitleri, 69
 Hizmet alımı sözleşmeleri, 96
 Hizmet bedeli olarak ödenen paranın hukukî niteliği, 348
 Hizmet hakkı, 763
 Hizmet içi eğitim (*formation professionnelle au cours de la carrière*), 722
 Hizmet içi eğitimi, 722
 Hizmet karşılığında elde edilen hasılat (*chiffre d'affaires du service*), 411
 Hizmet konusunda emir ve talimat (*ordre de service-idarî sözleşmelerde*), 165
Hizmet kusuru (*faute de service*), 837, 1084, 1136, 1156
 Hizmet kusurundan dolayı kişisel sorumsuzluk kuralı, 1137
 Hizmet kusurundan dolayı kişisel sorumsuzluk kuralının, 1137
 Hizmet malları (*biens affectés aux services publics*), 855
 Hizmet mallarının sınırlarının tespiti ve tapuya tescili gerekir, 888
 Hizmet sağlayan kişiler (*fournisseurs*), 659
 Hizmet satın alınması sözleşmeleri (*marchés de service*), 92, 97
 Hizmet sunulmuş olmalı, 354
 Hizmet vesilesiyle (*à l'occasion du service*), 1147
 Hizmet yararına feshetmesi (*résiliation dans l'intérêt du service*), 447
 Hizmet yararına fesih yetkisi (*pouvoir de résiliation dans l'intérêt du service*), 175
 Hizmet, 96
 Hizmet, hizmetin kullanıcılarının ödediği parayla finanse edilmelidir, 279
 Hizmeti değişen koşullara uydurma yükümlülüğü, 440
 Hizmeti görme ödevi (*obligation d'assurer le service*), 753
 Hizmeti şahsen ve kesintisiz olarak görme ödevi, 753
 Hizmetin devamlılığını sağlama yükümlülüğü, 440
 Hizmetin dışında (*en dehors de service*), 1149
 Hizmetin geç işlemesi (*fonctionnement tardive du service*), 1085
 Hizmetin gerektirdiği durumlar, 729
 Hizmetin gerektirdiği normal sınırların ötesindeki kusurlar, 1169
 Hizmetin hiç işlememesi (*absence de fonctionnement du service*), 1085
 Hizmetin içinde (*dans le service*), 1147, 1149
 Hizmetin ifası vesilesiyle, 1141
 Hizmetin konusu özel işletmelerin faaliyet konusuna benzer olmalıdır, 278
 Hizmetin kötü işlemesi (*mauvaise fonctionnement du service*), 1084
 Hizmetin normal işleyişi (*fonctionnement normal du service*), 310
 Hizmetin organizasyonunda eksiklik (*défaut dans l'organisation du service*), 1109
 Hizmetlerin devam ettirilmesini isteme hakkı (*droit au maintien de service public*), 310
 Hizmetlerin özel kişilerden satın alınmasına dair sözleşmeler (*marchés de service*), 92
 Hosteslere evlenme yasağı, 294
 Hudut ve sahil kolları, 509
 Hukuka aykırı özel hukuku aşan hükümler, 31
 Hukuka aykırı durumda bulunan kişilerin uğradıkları zararlar, 1329

- Hukuka aykırılığın yokluğu=kusurun yokluğu, 1088
- Hukuka aykırılık (*illégalité*), 1087
- Hukuka aykırılık ve kusur, 1087
- Hukuka aykırılık=kusur, 1089
- Hukuka uygun idarî işlemlerden dolayı sorumluluk, 1275
- Hukuka uygunluk karinesi (*privilège du préalable*), 166
- Hukuken korunan durum (*situation juridiquement protégée*), 1328
- Hukuken korunan menfaat (*intérêt juridiquement protégé*), 1328
- Hukukî faaliyetler (*activités juridiques*), 1116
- Hukukî niteliği-idarî sözleşmelerde, 150
- Hukukî rejim, kamu hizmeti kavramı tanımının unsuru mudur, 255
- Hukukî sorumluluk (*responsabilité civile*), 1035, 1037
- Hukukî tedbirler (*mesures juridiques*), 1116
- Hukukun bir genel ilkesi (*principe général du droit*), 1262
- Hukukun genel ilkeleri (*principes généraux du droit*), 201
- Hume kanunu, 336
- Hükümet tasarrufları (*actes de gouvernement*), 1076
- Hükümet tasarruflarından devletin sorumsuzluğu, 1076
- Hükümete bağlılık, 749
- Hükümetin takdirinde memuriyet (*emplois à la discrétion du gouvernement*), 721
- Hüküm (*clause*)-idarî sözleşmelerde, şartnamelerde, 32
- Hürriyet, 1302
- Hürriyetten mahrum edici (*privatives de liberté*), 635
- Hypothèque*, 909
- I-İ---
- II-de-ré, 314
- Intérêt non qualifié* (nitelendirilmemiş menfaat), 1329
- İbadet hürriyeti, 330
- İbadethanelerin kullanılması sorunu, 928
- İcra ve iflas işleri, 1074, 1127
- İç düzen tedbirleri (*mésures d'ordre intérieur*), 781
- İçeriklerine göre şartnamelerdeki şart çeşitleri, 151
- İçişleri Bakanı ülke düzeyinde hem en yüksek kolluk amiri, 517
- İçişleri Bakanı-hiyerarşik amir-polis-jandarma, 517
- İçişleri Bakanı-kolluk amiri, 517
- İçişleri Bakanı-kolluk makamı, 514
- İçişleri Bakanına bağlılık, 528
- İçtihadada mütehammil, 1092
- İçtihadî hata içtihadı**, 1092, 1093, 1099, 1103
- İçtihadî hata içtihadının eleştirisi, 1098
- İçtihadî kriter (*critère jurisprudentiel*), 277
- İçtihadî kriter-idari kamu hizmeti, 277
- İçtihadî kriterler, 19, 39
- İçtihat hatası, 1092
- İçtihatla genişletme, 985
- İçtima meselesi, 705
- İdare genel teftiş servis şefi (*chef du service de l'inspection générale de l'administration*), 721
- İdare hukuku-ahlâk, 1330
- İdare malları, 841
- İdare sabreder ve bir gün o araziye sahip olur (*patiens quia aeterna*), 887
- İdare sorumlu olduğundan daha fazlasına mahkûm edilemez, 1388
- İdare tarafından fesih, 198
- İdarenin arızî işbirlikçilerinin uğradığı zararlar, 1225
- İdarenin ayrıcalıkları (*prérogatives de l'administration*), 165
- İdarenin belirleyeceği şartname (*cahiers des charges de l'administration*), 31
- İdarenin borçları, 163
- İdarenin devamlılığı ilkesi, 306
- İdarenin eylemleri (*fait matériel, agissements*), 1087
- İdarenin hak ve yetkileri-idarî sözleşmelerde, 164**
- İdarenin hakları (*droits de l'administration*), 165
- İdarenin hareket araçları (*moyens d'action de l'administration*), 641
- İdarenin hareket araçları, 641
- İdarenin idarî sorumluluğu, 1060**
- İdarenin kamu görevlisine karşı rücu davası açması, 1152
- İdarenin kamu görevlisine rücu etmesi, 1182
- İdarenin kamu görevlisine verdiği araçlar sayesinde, 1142
- İdarenin kamu hukuku sorumluluğu, 1060

İdarenin kamu malları üzerinde sahip olduğu genel yetkiler (*pouvoirs généraux d'administration exercés sur le domaine*), 872

İdarenin kamulaştırmadan vazgeçmesi, 1008
İdarenin kendi isteğiyle aynen tazmine zorlanması, 1387

İdarenin mal edinme usûlleri, 945

İdarenin mal edinme usulleri-kamu hukuku usûlleri, 947

İdarenin mal edinme usûlleri-özel hukuk usûlleri, 945

İdarenin medenî sorumluluğu (*responsabilité civile de l'administration*), 1048

İdarenin motorlu taşıtlarının yaptığı kazalar-dan, 1056

İdarenin özel hukuk sorumluluğu, 1049

İdarenin özel hukuk sözleşmeleri (*contrats de droit privé de l'administration*), 9

İdarenin özel hukuk sözleşmeleri-2886 ve 4734 sayılı Kanunlar, 115

İdarenin özel hukuk sözleşmeleri-idarî sözleşmeler ayrımı, 8

İdarenin özel hukuk sözleşmelerinden doğan zararlar, 1049

İdarenin özel mallarının işletilmesinden kaynaklanan zararlar, 1054

İdarenin sorumluluğu (*responsabilité de l'administration*), 1048

İdarenin sorumluluğunun ortadan kaldıran veya azaltan haller, 1347

İdarenin sorumluluğunun şartları, 1294

İdarenin sorumluluğunun tarihsel gelişimi, 1045

İdarenin sözleşmeden doğan sorumluluğu, 1042

İdarenin sözleşmeden kaynaklanan hakları, 164

İdarenin sözleşmeleri (*contrats de l'administration*), 8

İdarenin taşıtlarının verdiği zararların tazmini sorunu, 1205

İdarenin vaatleri, 68

İdarenin yetkileri (*pouvoirs de*

l'administration)-idarî sözleşmelerde, 165

İdarenin yükümlülüğü-kamu ihalelerinde, 137

İdareye isnat edilebilir, 1296

İdareye ödeyeceği belirli bir ücret (*redevances*), 75

İdareye şikâyet başvurusu-kamu ihale, 143

İdareye yabancı sebeplerden dolayı tazminat hakkı, 162

İdareye yapılan başvuru tarihinden itibaren faizin başlatılmasını kabul eden kararlar, 1425

İdareye yapılan başvurunun reddi (temerrüt) tarihinden itibaren faizin başlatılmasını kabul eden kararlar, 1426

İdareyle dıştan işbirliği yapan kişiler (*collaborateurs extérieurs à l'administration*), 659, 665

İdarî aşama (*phase administrative*), 988

İdarî aşama-kamulaştırma, 990

İdarî başvuru yolları-kamu ihale uyumsuzlukları, 143

İdarî başvuru, 806

İdarî başvuru-disiplin cezası, 808

İdarî ceza davası (*contentieux de la répression*), 212

İdarî çözüm-kamu ihale uyumsuzluklarında, 143

İdarî eşya hukuku (*droit administratif des biens*), 641

İdarî eylemlerden kaynaklanan zararlara karşı tam yargı davası açılması, 1382

İdarî eylemler-sorumluluk, 1295

İdarî hizmet sözleşmeleri, 76, 83, 88

İdarî hizmet sözleşmelerine karşı iptal davası açılabilir, 235

İdarî hizmet sözleşmesi-hizmet akdi, 681

İdarî irtifaklar, 1010

İdarî işlemler-sorumluluk, 1295

İdarî kamu hizmetleri (*service public administratif*), 274, 275

İdarî kamu hizmetleri kamu hukukuna tâbidir, 287

İdarî kamu hizmetlerinde (*services publics administratifs*) istihdam edilen personelin, 662

İdarî kamu hizmetlerinde akdedilen sözleşmeler, 289

İdarî kamu hizmetlerinde bedavalık/ücretlilik sorunu, 345

İdarî kamu hizmetlerinin karşılığı olarak alınan paranın hukukî niteliği, 350

İdarî kamu hizmetlerinin kullanıcıları, 309

İdarî kamu hizmetleri-sınaf ve ticarî kamu hizmetleri ayrımı, 273

İdarî karar (*décision administrative*), 573

İdarî kararla tahsis, 871

İdarî kolluğun amacı, 484

İdarî kolluğun özellikleri, 495

İdarî kolluk (*police administrative*), 483

- İdarî kolluk ile adlî kolluk arasında şu kriterler yardımıyla ayırım, 484
- İdarî kolluk ile özel idarî kolluk ayırımı, 499
- İdarî kolluk-adlî kolluk ayırımı, 483**
- İdarî müeyyide çeşitleri-kolluk, 636
- İdarî müeyyideler** (*sancions administratives*)-kolluk, 633, 635
- İdarî müeyyideler ile idarenin kolluk işlemleri arasında ayırım, 498
- İdarî müeyyidelerin verilmesi ve uygulanması usûlü-kolluk, 638
- İdarî mülkiyet (*propriété administrative*), 863
- İdarî özerklik (*autonomie administrative*), 395
- İdari polis, 492, 521
- İdarî sorumluluğun adlî yargı karşısında özerkliği, 1063
- İdarî sorumluluğun özel hukuk karşısında özerkliği, 1061
- İdarî sorumluluğun özerkliği (*autonomie de la responsabilité administrative*), 1061
- İdarî sorumluluk** (*responsabilité administrative*), 1038, 1041, 1042, 1048
- İdarî sözleşme tiplerine ilişkin diğer problemler, 90
- İdarî sözleşmeler (*contrats administratifs*), 9
- İdarî sözleşmeler, 1**
- İdarî sözleşmeler-Danıştay kararları, 80
- İdarî sözleşmelerden doğan davalar hangi tür idarî davadır, 212
- İdarî sözleşmelerden doğan davalar için tahkim usûlü öngörülebilir mi, 241
- İdarî sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözüm yolları, 204
- İdarî sözleşmelere karşı iptal davası açılabilir mi?, 220
- İdarî sözleşmelere karşı iptal davası açılmayacağı kuralı (*principe de l'irrécevabilité du recours pour excès du pouvoir contre les contrats administratifs*), 221
- İdarî sözleşmelere karşı iptal davası açılmaz, 220
- İdarî sözleşmelere karşı sadece sözleşmenin tarafları dava açabilir, 217
- İdarî sözleşmelerin akdedilebilmesi-Rekabet Kurulunun izni, 137
- İdarî sözleşmelerin akdedilmesi (*conclusion des contrats administratifs*), 103, 154
- İdarî sözleşmelerin akdî hükümleri (*clauses contractuelles*), 173
- İdarî sözleşmelerin biçimi, 149
- İdarî sözleşmelerin düzenleyici hükümlerine (*clauses réglementaires des contrats administratifs*), 234
- İdarî sözleşmelerin düzenleyici hükümlerine karşı iptal davası açılabilir, 233
- İdarî sözleşmelerin feshi-kanunla, 201
- İdarî sözleşmelerin klasik tipleri, 71
- İdarî sözleşmelerin kriterleri, 8**
- İdarî sözleşmelerin kriterleri-Türk hukukunda, 38
- İdarî sözleşmelerin sona ermesi, 197
- İdarî sözleşmelerin temel tipleri, 71**
- İdarî sözleşmelerin uygulanması (*exécution des contrats administratifs*), 154
- İdarî sözleşmelerin uygulanması rejiminin özerkliği sorunu, 154
- İdarî sözleşmelerin uygulanması, 154
- İdarî sözleşmelerin yeni tipleri, 84
- İdarî sözleşmeler-Uyuşmazlık Mahkemesi kararları, 78
- İdarî sözleşmenin akdedilmesi, 103
- İdarî sözleşmenin istisnaflığı, 38
- İdarî sözleşmenin tanımında, 25
- İdarî sözleşme-tanım, 34
- İdarî şartnameler, 129, 151
- İdarî yetkilerin kullanma alanı dışında kalan kusurlar, 1169
- İdarî yol, 922
- İdarî, siyasî ve adlî polis, 521
- İfa, 158
- İhale dokümanı, 129
- İhale dokümanının alınması aşaması, 131
- İhale işlem dosyası, 129
- İhale kararı, 133
- İhale kararının alınması, 133
- İhale komisyonu, 128
- İhale sonucunun ilânı, 136
- İhale süreci-kamu ihalelerinde, 128
- İhale usûlleri, 123**
- İhalenin ilanı, 117
- İhalenin iptal edilmesi, 132
- İhalenin sözleşmeye bağlanması, 136
- İhkak-ı haktan imtina (*deni de justice*), 1125
- İhraç, 734, 736
- İhtar (*mise en demeure*), 574
- İhtimale dayanan müstakbel zararların dava edilemeyeceği, 1326
- İhtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ilkesi-kamu ihalelerinde, 121
- İhtiyarî idarî kamu hizmetleri, 346
- İhtiyarî mahallî kamu hizmetleri, 368

- İhtiyat yükümlülüğü (*obligation de réserve*), 751
- İhtiyati tedbir (*mesure conservatoire*), 729, 800
- İhya, 745
- İkame yetkisi (*pouvoir de substitution*), 1377
- İkamet mecburiyeti, 754
- İki defa üst üste olumsuz sicil, 724
- İki kamu tüzel kişisi arasında akdedilen sözleşmeler, 23
- İkinci görev yasağı, 755
- İkinci tip telekomünikasyon ruhsatı, 469
- İki-yanlı işlemler (*actes bilatéraux*), 2
- İkrah-idarî sözleşmelerde (*violence*), 106
- İktisadî kamu hizmetleri, 274
- İktisap (*acquisition*), 868
- İktisap işlemi, 868
- İl av komisyonu, 544
- İl emlakine ilişkin kolluk yetkilerine (*pouvoirs de police afférents à la gestion du domaine départemental*), 511
- İl encümeni-kolluk makamı, 534
- İl genel meclisi başkanı (*président du conseil général kolluk makamı*), 511
- İl genel meclisi-kolluk makamı, 534
- İl kurulları [=il idare kurulu] (*conseils de préfecture*), 13
- İl kurullarına (*conseils de préfecture*), 14
- İl özel idaresi kolluğu, 506, 532
- İl özel idaresi kolluk makamları, 570
- İl özel idaresi-kolluk personeli, 535
- İl trafik komisyonları, 553
- İl yolu (*voirie départementale*), 877
- İlân aşaması-kamu ihalesi, 129
- İlerleme (*avancement des fonctionnaires*), 726
- İlerleme tablosundan silinme (*radiation du tableau d'avancement*), 776
- İlgilisinin menfaatlerini etkilemesi (*faisant grief*), 811
- İlişik kesme, 730
- İlk ve orta öğretim öğretmenleri, 819
- İllyet bağı konusunda Türk Danıştayının içtihadı, 1343
- İllyet bağı tabiiatta mevcut bir ilkedir, 1347
- İllyet bağı**, 1253, 1338
- İllyet bağını kesen haller, 1342
- İllyet bağının bulunmamasının sonucu, 1343
- İllyet rabıtası (nedensellik bağı, *lien de causalité*), 1338
- İlmi bir takdirin sonucu, 1095
- İltihaki (katılmalı) sözleşme (*contrats d'adhésion*), 5, 72, 150
- İltizam (*affermage*), 408
- İltizam sözleşmeleri** (*contrat d'affermage*), 74, 408
- İltizam usûlü, 408
- İltizam veren (*affermant*), 75, 408
- İmam hatip, 670
- İmam nikahlı eş (tazminat), 1313, 1329
- İmar irtifakları (*servitudes d'urbanisme*), 1322
- İmar Kanunu, m.18, 1025
- İmar planına dayanılarak yapılan kamulaştırma, 971
- İmar ve ihya suretiyle özel kişiler tarafından iktisabı, 892
- İmprevizyon, 186
- İmtiyaz** (*concession*), 71, 407, 931
- İmtiyaz işlemi (*acte de concession*), 431
- İmtiyaz işleminin hukukî niteliği, 431
- İmtiyaz sahibi veya imtiyazcı (*cessionnaire*), 72, 407
- İmtiyaz sözleşmeleri, 71**
- İmtiyaz sözleşmelerinde muhakeme hukuku kuralları, 449
- İmtiyaz sözleşmesi (*contrat de concession*), 72, 407, 466
- İmtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek, 73, 435
- İmtiyaz usûlü düşmanlığı, 453
- İmtiyaz usûlü, 407, 421
- İmtiyaz veren (*concedante*), 72
- İmtiyaz veren idarenin yetkileri, 444
- İmtiyaz veren idarenin yükümlülükleri ve yetkileri, 443
- İmtiyaz verme yetkisi, 434
- İmtiyaz-akdî hükümler, 431
- İmtiyazcı (*cessionnaire*), 308, 422
- İmtiyazcı özel kişinin kusurundan dolayı idare mahkemesinden imtiyaz sözleşmesinin feshini (*résiliation aux torts et griefs*), 447
- İmtiyazcı özel kişiye birtakım avantajlar (*avantages consentis au concessionnaire*), 441
- İmtiyazcının hakları, 441
- İmtiyazcının kusuru dolayısıyla fesih, 447
- İmtiyazcının seçilmesi, 433
- İmtiyazcının yükümlülükleri, 439
- İmtiyazcıya sağlanan avantajlara saygı gösterilmesini isteme hakkı, 441
- İmtiyaz-Danıştayın düşüncesinin alınması, 435
- İmtiyaz-düzenleyici hükümler, 432
- İmtiyazı veren (*concedant*), 407, 422
- İmtiyazın ayırıcı unsurları, 424

- İmtiyazın düşmesi (*déchéance du concessionnaire*), 171, 446, 447
- İmtiyazın düşürülmesi (*déchéance du concession*), 199, 446, 447
- İmtiyazın konusu, 424
- İmtiyazın sona ermesi, 446
- İmtiyazın verilmesi, 433
- İmtiyazın yenilenmesi (*renouvellement de la concession*), 446
- İnceleme kararı-ımtiyaz sözleşmesi, 100
- İndirimler (*déductions*)-tazminattan, 1399
- İnfisahî şarta bağlı tek taraflı bir işlem (*un acte unilatéral affecté d'une condition résolutoire*), 679, 716
- İnsan emeği sonucu (*résultat du travail de l'homme*), 1017
- İnsan onuru (*dignité de la personne humaine*)-kamu düzeni, 481
- İnsan onuruna saygı-kamu düzeni, 481
- İnşaat ruhsatı, 562
- İnternet servis sağlayıcılığı, 470
- İntifa hakkı (*droit d'usufruit*), 909
- İntifa hakkı, 843, 1009
- İntihar olaylarında, 1365
- Intuitu personae* (şahsa bağlı) sözleşmeler, 156
- Intuitu personae*, 440
- İptal (*annulation*), 218
- İptal davası (*recours pour excès du pouvoir*), 212
- İptal davasına bakan hakim (*juge de l'excès du pouvoir*), 226, 227
- İptal davasına bakan mahkeme (*juge de l'excès du pouvoir*), 216
- İrade sakatlığı hâlleri (*vices de consentement*), 105
- İrade sakatlığı hâlleri-ıdarî sözleşmelerde, 105
- İradelerin uyumu, 103
- İradelerin uyumu-ıdarî sözleşmelerde (*accord des volontés*), 103
- İradelerinin uyumu (*accord de volontés*), 679
- İradî devrine (*aliénations volontaires*), 896
- İrat (gelir) şeklinde (*en rente*), 1417
- İrat (gelir) veya ömür boyu irat (*rente viagère ou temporaire*), 1334
- İrat şeklinde tazminat (*indemnisation en rente*), 1417, 1418
- İrtifak (*servitude*), 909
- İrtifak hakları (*droits de servitude*), 843, 909, 981, 1009
- İrtifak kurma usûlü, 1013
- İrtifak tesisinin hüküm ve sonuçları, 1014
- İrtikap (*concussion*), 1123
- İsimsiz hürriyetler (*libertés innommées*), 585
- İsimsiz idarî sözleşmeler (*contrats administratifs innomés*), 89
- İsimsiz sözleşmeler (*contrats innomés*), 419
- İsimsiz sözleşmelerle kamu hizmetlerinin görülmesi usûlü, 419
- İSKİ, 906
- İskonto oranı, 1428
- İsnat edilebilir (*imputable*), 1296
- İsnat ve iftiralara karşı koruma, 828
- İspat yükü (*charge de la preuve*), 1107
- İstanbul üniversitesine tahsis, 882
- İsteğe bağlı din eğitimi, 327
- İstekli-kamu ihalesinde, 147
- İsteklinin yükümlülüğü-kamu ihalelerinde, 137
- İstemle bağlılık kuralı, 1389
- İstemle bağlılık kuralının doğurduğu diğer sakıncalar, 1394
- İstemle bağlılık kuralının enflasyon nedeniyle doğurduğu sakınca, 1391
- İstenen tazminat miktarının belirtilmesi kuralı, 1383
- İstenilenden fazla tazminata hükmedilemez, 1389
- İstifa (*démission*), 679, 732
- İstihdam edenin sorumluluğu, 1083
- İstihdam edilme şartı-kamu görevlisi, 659
- İstihdam, 659
- İstihkak davası (*action en revendication*), 862
- İstihkak davası, 1016
- İstikamet (*alignement*) usûlü, 887
- İstikamet kararı (*arrêté d'alignement*), 887
- İstikamet planı (*plan d'alignement*), 887
- İstimlak ve istimval, 958
- İstimlak, 957
- İstimval** (*réquisition*), 948, 959
- İstisna akdi, 53
- İstisnaî ağırlıkta bir kusur (*faute d'une exceptionnelle gravité*), 1110
- İstisnaî ağırlıkta fiziksel acılar, 1304
- İstisnaî ağırlıkta kusur, 1110
- İstisnaî bir risk (*risque exceptionnelle*), 1194
- İstisnaî güçlükler (*difficultés exceptionnelles*), 194
- İstisnaî memuriyetler-Fransa'da, 721
- İstisnaî memurluklara atama, 720
- İş akdi, 685
- İş akdinden, 69
- İş güçlüğü zammı, 772
- İş hukuku (*droit du travail*), 647

- İş hukuku, 647
 İş Kanunu, 69, 682
 İş kazaları, 1363
 İş kazası (*accident du travail*), 1216, 1222
 İş riski zammı, 772
 İş yapıldıktan sonra ödeme (*paiement après service fait*), 160
 İşbirliği (*collaboration*), 659, 1225, 1376
 İşçi ve işverenler, 765
 İşçi, 681, 686
 İşçiler-grev hakkı, 302
 İşe başlama, 718
 İşgal (*occupation*), 928
 İşgal harcı, 933
 İşgal ruhsatı (*permis de stationnement*), 931
 İşgal, 945, 946
 İşgücü kaybı, 1300
 İşî yavaşlatma, 757
 İşkence, 1164
 İşleme (MK, m.775), 946
 İşlemin adı, 4
 İşlemin içeriği (*contenu de l'acte*), 4
 İşlemin tarafları arasındaki şeyin, başkalarına ne yararı, ne de zararı vardır, 227
 İşlenmiş suçlarla, 487
 İşletenin hukukî sorumluluğu, 1056
 İşletme hakkı verilmesi sözleşmesi, 454
 İşletme izni, 502
 İşletme lisans ve ruhsat sözleşmeleri, 8, 102, 527
 İşletme usûlleri (*modes de gestion*) kavramı, 384
 İşletme usûllerinin serbestçe belirlenmesi ilkesi (*principe de la libre détermination du mode de gestion*), 385
 İşletme usûllerinin serbestçe belirlenmesi ilkesinin istisnaları, 386
 İşletme usûllerinin tasnifi, 387
 İşletme usûlü şartı, 282
 İşletme usûlünün seçimi sorunu bir yerindelik sorunudur, 387
 İşletmelerin faaliyet, 278
 İşleyiş biçimi şartı, 280
 İşsizlik aylığı (*allocation de chômage*), 1400
 İşten el çekirme, 728
 İta amirinin onayına-kamu ihalelerinde, 133
 İtaat ödevi (*devoir d'obéissance*), 751
 İtaat ödevi, 751
 İtalyan sefarethanesi, 880
 İtiraz mercii-soruşturma izni, 834
 İtiraz, 725
 İtirazen şikâyet, 144
 İtirazen şikâyet-kamu ihale, 143
 İtiraz-soruşturma izni, 833
Iustitia commutativa, 316
Iustitia distributiva, 317
 İyi niyetli (*de bonne foi*), 104
 İyilik olsun diye karşılıksız olarak (*à titre purement gracieux*), 1322
 İzin (*autorisation*), 577, 930, 990
 İzin (*autorisation*)-ruhsat, 398
 İzin (*autorisation*)-idarî sözleşmelerde, 104
 İzin (ruhsat) (*autorisation*)-kamu hizmetleri, 562
 İzin alma hakkı (*droit à l'autorisation*)-kamu malları, 932
 İzin belgesi, 578
 İzin hakkı-kamu görevlileri, 766
 İzin kararı, 578
 İzin şekli, 931
 İzin usûlü-kamu görevlileri, 832
 İzin usûlü-kolluk, 560, 562, 577
 İzin verme veya vermeme kararları, 577
 İzin verme yetkisi-kamu malları, 931
 İzin-kolluk, 578
 İzinsiz kullanımının tahliyesi-kamu malları, 932
 İzne bağlılık ilkesi, 930
 ---J---
 Jandarma adlı görevlerine, 525
 Jandarma Genel Komutanlığı çifte yönlü, 524
 Jandarma teşkilâtı, 489
Jandarma, 520, 526, 529
 Jandarma-görevleri, 524
 Jandarma-İçişleri Bakanına bağlılık, 525
 Jandarma-kolluk personeli, 523
 Jandarmanın adlı görevleri, 524
 Jandarmanın askerî görevleri, 525
 Jandarmanın İçişleri Bakanlığına ve mülkî idare amirlerine bağlılığı, 525, 528
 Jandarmanın mülkî görevleri, 524, 525
 ---K---
 Kabahatler, 636
 Kabahatler-kolluk, 636
 Kablonet, 469
 Kabul (*acceptation*), 732
 Kabul edilmiş risk (*risque accepté*), 1322
 Kabul etme (*réception*)-idarî sözleşmelerde, 197
 Kaçınma yoluyla tarafsızlık (*neutralité abstention*), 322, 323
 Kadastro Genel Müdürlüğüne, 914

- Kademe ilerlemesi (*avancement d'échelon*), 693, 726
- Kademe ilerlemesinin durdurulması, 776, 792
- Kademe indirilmesi (*abaissement d'échelon*), 776
- Kademe, 693
- Kadro açığı, 728
- Kadro cetveli, 696
- Kadro sınıflandırması, 691
- Kadrolar, 696
- Kadroların kurumun içinden doldurulması (*recrutement interne*), 710
- Kadrosuz memur çalıştırılmaz, 696
- Kadrosuzluk nedeniyle emekliye sevk, 743
- Kalabalık, Halil, 1027
- Kaldırma (*suppression*-kamu hizmeti), 377
- Kaldırma konusundaki takdir yetkisinin yargısal denetiminin mümkün olmaması, 382
- Kampanyalar sonucunda toplanan yardım ve bağışlar, 1407
- Kamu düzeni, âmme nizamı (*ordre public*), 478, 1190
- Kamu düzeni bakımından mutlak bir gereklilik, 573
- Kamu düzeni kavramı, 478-481, 584**
- Kamu düzeni kavramı-Türkiye'de, 482
- Kamu düzeni kuralı (*règles d'ordre public*)-idarî sözleşmeler, 104
- Kamu düzeni-insan onuru, 481
- Kamu düzeni-klasik anlayış, 478
- Kamu düzeninin bozan tehdidin ağırlığı (*gravité de la menace du trouble*), 594
- Kamu düzeninin sağlanması ihtiyacı, 516
- Kamu emlakı (*public property*), 563
- Kamu gelirleri, 641
- Kamu görevi (*fonction publique*), 645
- Kamu görevi hukuku (*droit de la fonction publique*), 645
- Kamu görevi hukuku, 645, 646
- Kamu görevi hukuku-iş hukuku, 647
- Kamu görevi sözleşmesi (*contrat de fonction publique*), 679
- Kamu görevinin terki veya yapılmaması, 302
- Kamu görevlerine ilk defa atanacaklar, 711
- Kamu görevlileri (agents publics), 641-840**
- Kamu görevlileri tarafından görülmesi gereken görevler, 649
- Kamu görevlilerinin hukukî durumu, 675
- Kamu görevlilerinin kişisel kusurlarından kaynaklanan zararlar, 1055
- Kamu görevlilerinin kötü niyetli davranışları, 1161
- Kamu görevlilerinin tanımı ve kamu görevlisi olmayanlardan ayrılması, 648
- Kamu görevlisi (*agent public*), 275, 643
- Kamu görevlisi çalıştırma sözleşmeleri (*contrat d'engagement d'un agent public*), 235
- Kamu görevlisi tanımı, 657
- Kamu görevlisi tanımı-DMK, 657
- Kamu görevlisi türleri, 664
- Kamu görevlisi, 657
- Kamu görevlisi teriminin değişik anlamları, 643
- Kamu görevlisinin idareye karşı rücu davası açması, 1154
- Kamu görevlisinin idareye rücu etmesi, 1186
- Kamu görevlisinin ve idarenin sorumlukların birleşmemesi, 1161
- Kamu gücü ayrıcalıkları (*prérogatives de puissance publique*), 271, 272, 498
- Kamu gücü ayrıcalıkları yoksa, kamu hizmeti de yoktur (*pas de service public sans prérogatives de puissance publique*), 271
- Kamu gücü faaliyeti (*activité de puissance publique*), 1115
- Kamu gücü rejimi (*régime de puissance publique*)-idarî sözleşmelerde, 165
- Kamu gücü yükümlülükleri (*sujétions de puissance publique*), 271
- Kamu gücüne dayanma-kolluk, 498
- Kamu gücünün eylemi, 181
- Kamu gücünün kullanılması biçiminde, 654
- Kamu güvenliği, âmme emniyeti, âmme asayışı (*sécurité publique, sûreté publique*), 479
- Kamu güvenliği-kamu düzeni, 479
- Kamu haklarından mahrum bulunmamak-memurluk, 703
- Kamu hastanelerinde tedavi gören kişiler (*personnes en traitement dans les hopitaux publics*), 1108
- Kamu hizmeti (service public), 253-476**
- Kamu hizmeti eşyası, 841
- Kamu hizmeti görevlilerinin grev, 301
- Kamu hizmeti ihtiyaçları (*besoins d'un service public*), 849
- Kamu hizmeti ilkeleri, 300
- Kamu hizmeti imtiyaz sözleşmelerinde tahkim, 464

- Kamu hizmeti imtiyaz şartnameleri-
düzenleyici hükümler, 153
- Kamu hizmeti imtiyazcıları (*concessionnaires de service public*), 659
- Kamu hizmeti imtiyazı** (*concession de service public*), 422
- Kamu hizmeti imtiyazı usulünün yeniden
canlanması (*renouveau de la technique de la concession de service public*), 451
- Kamu hizmeti kanunları** (*lois du service public*), 300
- Kamu hizmeti kavramının tanımlanması, 254
- Kamu hizmeti kriteri (*critère du service public*), 25
- Kamu hizmeti kurma-takdir yetkisinin
istisnaları, 362
- Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler,
948
- Kamu hizmeti şartı, 25
- Kamu hizmeti şartları arasında özel hukuku
aşan hukukî rejim şartı var mıdır, 270
- Kamu hizmeti-bütçe kanunu gereği, 366
- Kamu hizmetinden doğrudan doğruya ve
bireysel olarak yararlanan kişi (*bénéficiaire direct et individuel*), 288
- Kamu hizmetinden yararlanan (hizmetini
kullanan) kişiler (*usagers*), 72
- Kamu hizmetine tahsis (*affectation à un service public*), 849
- Kamu hizmetine ulaşma hakkı (*droit d'accès au service public*), 312
- Kamu hizmetini kendi kâr ve zararına (*à ses risques et profits*) işlet, 409
- Kamu hizmetini yürütecek kamu tüzel kişininin
kurulması, 365
- Kamu hizmetinin bir özel hukuk kişisi
tarafından işletilmesi usulleri, 396
- Kamu hizmetinin bizzat yürütülmesi (*exécution même d'un service public*), 25
- Kamu hizmetinin devri sözleşmesi (*contrat de la délégation du service public*), 420
- Kamu hizmetinin ifasında işlenen kusur
(*faute commise dans l'exécution du service public*), 1085
- Kamu hizmetinin işletilme usulü-yerindelik
sorunu (*question d'opportunité*), 387
- Kamu hizmetinin kaldırılması (*supression du service public*), 377
- Kamu hizmetinin kaldırılması-özelleştirme,
382
- Kamu hizmetinin kanunla veya tek yanlı idarî
işlemlerle görevlendirilen özel hukuk kişisi
tarafından işletilmesi usulü, 397
- Kamu hizmetinin karşılığı olarak alınan para,
348
- Kamu hizmetinin kurulması (*création du service public*), 356
- Kamu hizmetinin kurulmasını isteme hakları
(*droit à la création des services publics*),
361
- Kamu hizmetinin nitelendirilmesi konusunda
kanunda hüküm varsa (*qualifications textuelles*), 277
- Kamu hizmetinin organizasyonuna ve
çalışmasına (*organisation et le fonctionnement du service public*), 153, 432
- Kamu hizmetinin özel faaliyetlerden ayırt edici
unsurları, 254
- Kamu hizmetinin sürdürülmesini isteme hakkı
(*droit au maintien des services publics*),
381
- Kamu hizmetinin şartları, 270
- Kamu hizmetinin yürütülme usulünü (*modalité d'exécution du service public*), 28
- Kamu hizmetinin yürütülmesi (ifası, yerine
getirilmesi, *exécution*), 25
- Kamu hizmetinin yürütülmesi görevini kısmen
veya tamamen bir özel kişiye vermesi
(*confier au cocontractant l'exécution du service public*), 26
- Kamu hizmetinin yürütülmesi işinin bir özel
kişiye devri, 26
- Kamu hizmetleri karşısında eşitlik ilkesi
(*principe d'égalité*), 312
- Kamu hizmetleri khk ile kurulabilir mi, 359,
360
- Kamu hizmetleri-dinî hizmetler ayrımı, 324
- Kamu hizmetlerinde değişkenlik (*mutabilité*),
676
- Kamu hizmetlerinde eşitlik ilkesi, 315
- Kamu hizmetlerine tahsis edilmiş kamu malları
(*domaine public affecté aux services publics*), 923
- Kamu hizmetlerine tahsis edilmiş kamu
mallarının kullanımı, 923
- Kamu hizmetlerine tahsis, 872
- Kamu hizmetlerini kaldırmaya yetkili makam,
377
- Kamu hizmetlerinin bedavallığı / meccaniliği
(*gratuité*), 345

- Kamu hizmetlerinin bedavalığı / ücretliliği sorunu, 345
- Kamu hizmetlerinin devamlılığı ilkesi (*principe de la continuité des services publics*), 184
- Kamu hizmetlerinin hukukî rejimi, 287
- Kamu hizmetlerinin idarîliği karinesi, 276
- Kamu hizmetlerinin işletilme usûlleri, 384, 388
- Kamu hizmetlerinin işletilmesi konusunda çeşitli usûller (*modes de gestion des services publics*), 384
- Kamu hizmetlerinin işletilmesi usûlleri (*modes de gestion des services publics*), 384
- Kamu hizmetlerinin işletilmesi-yeni usûller, 413
- Kamu hizmetlerinin kaldırılması (*suppression*), 382
- Kamu hizmetlerinin kaldırılması, 377
- Kamu hizmetlerinin kaldırılmasında takdir yetkisi, 380
- Kamu hizmetlerinin kamu tüzel kişileri tarafından işletilmesi usûlleri, 388
- Kamu hizmetlerinin karşılığı olan paranın istenmesi şartları, 352
- Kamu hizmetlerinin kullanıcıları (*usagers*), 275
- Kamu hizmetlerinin kurulması, 356
- Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi (*privatisation*), 382
- Kamu hukuku bağı (*lien de droit public*), 661
- Kamu hukuku bağı ile bağlı olma, 661
- Kamu hukuku durumu (*situation de droit public*), 675
- Kamu hukuku sözleşmesi (*contrat de droit public*), 679
- Kamu huzuru (âmme selameti, âmme sükûnu, *tranquillité publique*), 479
- Kamu huzuru-kamu düzeni-kolluk, 479
- Kamu İhale Kanunu ve kamu ihale sözleşmeleri kanununa göre yapılan sözleşmelerin niteliği, 53
- Kamu İhale Kanunu**-kapsamı, 111
- Kamu İhale Kanununa göre şartname çeşitleri, 151
- Kamu ihale kurumu kararlarının yargısal denetimi, 145
- Kamu İhale Kurumu, 138, 145
- Kamu ihale kurumuna itirazın şikâyet başvurusu, 143, 144
- Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa göre mücbir sebep, 179
- Kamu ihale sözleşmeleri**, 50, 93, 138
- Kamu ihale sözleşmelerinin hukukî niteliği, 139
- Kamu ihale sözleşmelerinin içeriklerinin düzenlenmesi, 138
- Kamu ihale sözleşmelerinin türleri, 138
- Kamu ihale uyumsuzluklarının çözümü (başvuru yolları), 142
- Kamu ihaleleri (*marchés publics*), 106
- Kamu ihalelerine hâkim olan ilkeler, 115
- Kamu ihalesi, 103, 106**
- Kamu ihalesini düzenleyen kanunlar, 107
- Kamu istikraz sözleşmeleri (*contrats d'emprunt publique*), 75
- Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin kılık ve kıyafeti, 339, 754
- Kamu kurumları bir kamu idaresine bağlıdırlar, 395
- Kamu kurumları özerktirler, 394
- Kamu kurumlarına ait kamu malları, 860
- Kamu kurumlarının (*établissements publics*) kamu malı sahibi olamayacakları, 847
- Kamu kurumlarının kurulması ve kaldırılması, 395
- Kamu kurumu (*établissement public*) usûlü, 394
- Kamu kurumu (*établissement public*), 295
- Kamu kurumu ayrı bir kamu tüzel kişiliğine sahiptir, 394
- Kamu kurumu usûlü (*procédé de l'établissement public*), 393
- Kamu kurumu usûlü-kamu hizmeti-yürütme usûlü, 394**
- Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulması (*rupture de l'égalité devant les charges publiques*), 628
- Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulması ilkesi-kolluk, 628
- Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluğun özellikleri, 1263
- Kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk, 1261**
- Kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi (*principe d'égalité devant les charges publiques*), 1261
- Kamu külfetleri karşısında vatandaşların eşitliği ilkesi (*égalité des citoyens devant les charges publiques*), 1042, 1188
- Kamu malı (*domaine public*), 847
- Kamu malı ile kamusal mal, 845

- Kamu malı kavramı ve tanımı, 846
 Kamu malı niteliğinin kalkması veya kaldırılması, 873
 Kamu malı niteliğinin kazanılması ve kaybedilmesi, 867
 Kamu malı niteliğinin kazanılması, 868
 Kamu malı olmaktan çıkma veya çıkarılma (*sortie du domaine public*), 873
 Kamu malı oluşturmak (*constitution du domaine public*), 983
 Kamu malı şartları, 851
 Kamu malı, 845
 Kamu malını haksız işgal eden kişi (*occupants sans titre*), 932
 Kamu malının özel kullanımı konusunda yapılan sözleşmeleri, 932
Kamu malları (*biens publics*), **841-1031**
 Kamu malları (*domaine public naturel*), 873
 Kamu malları (kamu emlakı), *domaine public*, 263
 Kamu malları haczedilemez, 898
 Kamu malları hukuku, 641
 Kamu malları kamulaştırılmaz, 896
 Kamu malları kiraya verilebilir, 912
 Kamu malları kullanan kişiler (*utlisateur du domaine public*), 289
 Kamu malları sınırlarının tespiti (*délimitation du domaine public*), 884
 Kamu malları üzerinde sınırlı aynî haklar tesis edilemez, 909
 Kamu malları zamanaşımıyla kazanılamaz, 907
 Kamu mallarını koruma kolluğu (*police de la conservation du domaine public*), 919
 Kamu mallarını koruma kolluğu, 919
 Kamu mallarının (amme emlakinin) işgaline ilişkin sözleşmeler (*contrat comportant du domaine public*), 92
 Kamu mallarının cezaî korunması, 919, 920
 Kamu mallarının devredilmezliği ilkesi (*principe de l'inaliénabilité du domaine public*), 891
 Kamu mallarının devredilmezliği ilkesi, 891
 Kamu mallarının devredilmezliği ilkesinden kaynaklanan diğer ilkeler, 896
 Kamu mallarının haczedilemezliği ilkesi (*principe de l'insaisabilité des biens publics*), 898
 Kamu mallarının haczedilmezliği ilkesi, 304
 Kamu mallarının haksız işgallere karşı korunması, 921
 Kamu mallarının hukukî rejimi (*domanialité publique*), 890
 Kamu mallarının hukukî rejimi, 867
 Kamu mallarının korunması rejimi (*régime de protection du domaine public*), 890
 Kamu mallarının korunması, 918
 Kamu mallarının kullanılması (*utilisation du domaine public*), 922
 Kamu mallarının kullanılması, 922
 Kamu mallarının özel kişiler tarafından işgaline ilişkin sözleşmelerden (*contrats comportant occupation du domaine public*), 13
 Kamu mallarının satışı sorunu, 915
 Kamu mallarının sınırlarının tespiti, 884
 Kamu mallarının tapuya tescil zorunluluğu yoktur, 913
 Kamu mallarının tasnifi, 851
 Kamu mallarının üzerinde aynî hak tesis edilemeyeceği ilkesine kanunla istisna getirilebilir, 910
 Kamu mallarının zamanaşımıyla kazanılamaması (*imprescriptibilité du domain public*), 907
 Kamu mallarıyla ilgili dönüşümler, 876
 Kamu mülkiyeti düzeni, 865
 Kamu mülkiyeti şartı, 847
 Kamu mülkiyeti, 853, 863
 Kamu personeli seçme sınavı, 713
 Kamu personeli, 644
 Kamu personelinin suç niteliğindeki davranışları, 1159
 Kamu sağlığı, umumî hıfzıssıhha (*salubrité publique*), 479
 Kamu sağlığı-kamu düzeni, 479
 Kamu tüzel kişilerine ait mallar, 844
 Kamu tüzel kişilerinin kamusal malları, 844
 Kamu tüzel kişilerinin özel malları, 845, 936
 Kamu tüzel kişilerinin özel mallarının işletilmesine (*gestion du domaine privé*), 259
 Kamu tüzel kişilerinin sorumluluğunun şartları (*conditions de la responsabilité des personnes publiques*), 1294
 Kamu tüzel kişilerinin tahkime başvurma yasağı ilkesi (*principe interdisant aux personnes publiques de recourir à l'arbitrage*), 241
 Kamu tüzel kişisine ait taşınmaz malın diğer kamu tüzel kişisine devri usulü, 974

- Kamu tüzel kişisine bağlı olma şartı-kamu görevlisi tanımı, 657
- Kamu tüzel kişininin hesabına akdedilen sözleşmeler, 21
- Kamu tüzel kişininin mülkiyetinde bulunan bir malın diğer kamu tüzel kişininin ihtiyaçlarına tahsisi, 881
- Kamu tüzel kişininin yerine (*au lieu et place d'une personne publique*), 22
- Kamu yararı (*intérêt public*) amacı, 259
- Kamu yararı (*utilité publique*), 970, 983
- Kamu yararı gereği (*nécessité d'intérêt général*), 314
- Kamu yararı kararı (*déclaration d'utilité publique*), 990
- Kamu yararı kararı vermeye yetkili makamlar, 992
- Kamu yararı kararı, 985, 991
- Kamu yararı kararı-kamulaştırma kararı, 991
- Kamu yararı kararının alınması, 989, 990
- Kamu yararı kararının hukukî niteliği, 991
- Kamu yararı kararının onaylanması, 993
- Kamu yararı kararının yargısal denetimi, 991
- Kamu yararı şartı, 259
- Kamu yararı tanımlama görevi sadece hükümet edenlere aittir (*seuls les gouvernants sont chargés de définir ce qui est d'intérêt général*), 264
- Kamu yararı, âmme menfaati (*intérêt public*), 261
- Kamu yararına fesih (*résiliation dans l'intérêt général*), 171, 199, 447
- Kamu yararına tahsis (*affectation à l'utilité publique*), 849
- Kamu yararına tahsis edilmemiş mallar, 937
- Kamu yararının tanımı sorunu, 261
- Kamu yönetimi (*administration publique*), 646
- Kamulaştırılacak taşınmazın belirlenmesi, 994
- Kamulaştırma** (*expropriation*), 957, 959
- Kamulaştırma (istimlak), (*expropriation*), 948
- Kamulaştırma amaç unsuru, 983
- Kamulaştırma bedeli için yeterli ödenek temin edilmesi, 989, 990
- Kamulaştırma bedelinin bankaya yatırılması, 1003
- Kamulaştırma bedelinin kesinleşmesinden önce: idarenin tek taraflı vazgeçmesi, 1008
- Kamulaştırma bedelinin tespiti esasları, 1002
- Kamulaştırma bedelinin trampa-özel hukuk sözleşmesi niteliği, 66
- Kamulaştırma işlemine karşı iptal davası açılması, 996, 999
- Kamulaştırma işlemi geri alması, 1008
- Kamulaştırma işleminin amaç unsuru, 987
- Kamulaştırma işleminin iptali davası, 997
- Kamulaştırma işleminin unsurları, 964
- Kamulaştırma Kanunu, m.30, 881, 974
- Kamulaştırma kararının alınması ve tapu siciline şerh verilmesinin istenmesi, 994
- Kamulaştırma kelimesi, 957
- Kamulaştırma kişi yönünden yetki, 967
- Kamulaştırma konu unsuru, 971
- Kamulaştırma sebep unsuru, 970
- Kamulaştırma süreci, 989
- Kamulaştırma şekil unsuru, 982
- Kamulaştırma usûl unsuru, 983
- Kamulaştırma yetki saptırması, 986
- Kamulaştırma yetki unsuru, 964
- Kamulaştırma yolunun gereği, 1012
- Kamulaştırma yoluyla devir, 880
- Kamulaştırma yoluyla irtifak hakkı kurma, 1009, 1010
- Kamulaştırma, 957
- Kamulaştırma, malın gerçek karşılığının ödenmesi, 961
- Kamulaştırmadan vazgeçmesi, 1008
- Kamulaştırma-devletleştirme, 959
- Kamulaştırma-expropriation pour cause d'utilité publique (kamu yararı nedeniyle mülkiyetten çıkarma), 983
- Kamulaştırma-idarî aşama, 990
- Kamulaştırma-konu bakımından yetki, 965
- Kamulaştırma-nakden ödeme, 962
- Kamulaştırmanın aşamaları, 988
- Kamulaştırmanın tamamlanmasının sonuçları, 1005
- Kamulaştırmanın tanımı, 958
- Kamulaştırmanın temel ilkeleri, 959
- Kamulaştırmaz el atma, 1014
- Kamulaştırma-tebligat, 998
- Kamulaştırma-yargısal aşama, 996
- Kamulaştırma-yer bakımından yetki, 967
- Kamunun doğrudan kullanımı (*usage directe du public*), 849
- Kamunun doğrudan kullanımına tahsis edilmiş kamu malları (*domaine public affecté à l'usage direct public*), 924
- Kamunun doğrudan kullanımına tahsis edilmiş kamu mallarının kullanımı, 924
- Kamuoyu denetimi ilkesi-kamu ihalelerinde, 120

- Kamu-özel ortaklığı (köö) (*public-private partnership-ppp*), 418
- Kamu-özel ortaklığı (köö) sözleşmesi (*contrat de partenariat public-privé*), *contract of public-private partnership-ppp*), 87
- Kamu-özel ortaklığı sözleşmesi, 87
- Kamu-özel ortaklığı usûlü, 418
- Kamusal estetiği (*esthétique publique*), 480
- Kamusal estetik-kamu düzeni, 480
- Kamusal mal, 845
- Kamusal mallar (*domaine public*), 844
- Kamusal mülkiyet (*propriété publique*), 864
- Kamus-u Fransevi, 74, 262, 411
- Kamuya açık yerler (*lieux ouverts au public*), 590
- Kamuya yararlı dernek sayma kararıyla görevlendirme usûlü, 402
- Kan aktarım merkezleri (*centre de transfusion*), 1204
- Kan aktarımı (*transfusion sanguine*), 1121
- Kan ürünleri (*produits sanguins*), 1204
- Kanun koyucu bir sözleşmeyi özel hukuka tâbi kılabilir mi, 16
- Kanun koyucu idarî sözleşmelerden kaynaklanacak davaları adlî yargıya tâbi kılabilir mi, 17
- Kanun koyucu kusurlu davranmaz, 1281
- Kanun koyucu tarafından fesih-idari sözleşmeler, 201
- Kanun önünde eşitlik ilkesi, 312
- Kanun önünde eşitlik, 315
- Kanuna ve düzenleyici işleme dayanma zorunluluğu, 573
- Kanunî faiz ile reeskont faizi arasındaki farkın ayrıca tazmini, 1432
- Kanunî faiz, 1428
- Kanuni grev, 180
- Kanunî mazeret izinleri, 766
- Kanunî ve nizamî (*légal et réglementaire*), 676, 680, 762
- Kanunî ve nizamî bir durum (*situation légale et réglementaire*), 288, 290, 309, 311, 676, 678, 679, 680
- Kanunîlik ilkesi (*nullum crimen sine lege*: kanunsuz suç olmaz), 777, 782
- Kanunla belirlenen idarî sözleşmeler (*contrats administratifs par détermination de la loi*), 12
- Kanunla belirlenen özel hukuk sözleşmeleri (*contrats de droit privé par détermination de la loi*), 12
- Kanunla devir, 877
- Kanunla genişletme, 984
- Kanunla kurulan bir kamu hizmeti, KHK ile kaldırılabilir, 378, 379
- Kanunla nitelendirme kriteri, 14
- Kanunla nitelendirme kriteri-Türk hukukunda, 39
- Kanunla nitelendirme-idarî sözleşme, 11
- Kanunla nitelendirme-kamu hizmeti, 276
- Kanunla özel hukuka tâbi kılınmış zararlar, 1055
- Kanunla özel mal olarak nitelenen mallar, 938
- Kanunla sınırlama, 580
- Kanunla tahsis değişikliği, 881
- Kanunlardan dolayı idarenin sorumluluğu (*responsabilité du fait des lois*), 1281
- Kanunlardan dolayı sorumluluk** (*responsabilité du fait des lois*), 1065, 1280, 1282
- Kanunsuz ceza olmaz (*nulla poena sine lege*), 777
- Kanunsuz emir (*ordre illégal*), 752
- Kanunsuz suç olmaz (*nullum crimen sine lege*), 782
- Kanun-u Esasînin 85'inci, 1047
- Kapalı teklif usûlü-kamu ihaleleri, 124
- Kapanı (Münci), 580
- Kapatma kararı, 577
- Kapsam dışı-DMK, 689
- Kâr amacıyla kamu hizmeti kurma yasağı, 365
- Kâr payı, 349
- Kâr ve zararı (*frais et risques*), 170
- Kâr, 443
- Kara av koluğu, 544
- Kara kamu malları (*domaine public terrestre*), 856
- Karahanoğulları, Onur, 241, 284, 652
- Karantina, 584
- Karar (*décision*), 104
- Karasal hatlar üzerinden veri iletim hizmeti, 469
- Karayolları genel müdürlüğünün, 882
- Karayolları kanunu (*code de la voirie routière*), 920
- Karayolları suçları (*contraventions de voirie routière*), 920
- Karayolları Trafik Kanunu, 1056, 1057
- Karayolları trafik koluğu, 509
- Kardeşlerin destekten yoksun kalma tazminatı isteyebilmesi, 1312
- Kardeşlerin durumuna, 1314

- Karışma ve birleşme, 945, 946
 Karine (*présomption*), 23
 Kariyer ilkesi, 691
 Kariyer sistemi (*système de la carrière*), 691
 Kariyer, 691
 Karma işlemler (*actes mixtes*), 6
 Karma işlemler, 6
 Karma kolluk operasyonlarında, 495
 Karşı konulamazlık, önlenemezlik (*irrésistibilité*), 1348
 Karşılıklı anlaşma (*accord amiable*), 954
 Karşılıklı anlaşma usûlünün denenmesi, 954
 Karşılıklı anlaşma yoluyla tahsis değişikliği, 883
 Karşılıklı anlaşmayla devir, 879
 Karşılıklı anlaşmayla fesih, 448
 Kask takma, 482
 Katılma sözleşmeleri, 5
 Katsayı, 769, 770, 771
 Kayınpeder-tazminat, 1316
 Kayınvalide- tazminat, 1316
 Kayırma veya ganimet sistemi (*spoil system*), 692
 Kayırmacılık-idarî sözleşmelerde (*favoritisme*), 106
 Kaymakamlar-düzenleyici kolluk işlemleri, 570
 Kaymakamlar-kolluk amiri, 519
 Kaymakamlar-kolluk işlemleri, 515
 Kaymakamlar-kolluk makamı, 515
 Kaynak hakkı, 1009
 Kaynakların verimli kullanılması ilkesi-kamu ihalelerinde, 121
 Kaynaklar-kamu malları, 981
 Kaza, 1355
 Kazandırıcı zamanasımı, 945, 946
 Kazanılmış haklar (*droits acquis*), 381, 677, 991
 Kendi kâr ve zararına (*à ses frais et risques*)-idarî sözleşmeler, 72
 Kendi kâr ve zararına (*à ses risques et profits*), 408, 409
 Kendi kâr ve zararına (*à ses risques et profits*)-imtiyaz, 425
 Kendi kâr ve zararına işletme unsuru, 425
 Kendiliğinden işbirliği (*collaboration spontanée*), 1231, 1378
 Kendiliğinden işbirliği yapan kimseler (*collaborateurs spontanés*), 1230
 Kendisini bütünüyle görevine adanması (*obligation de se consacrer à ses fonctions*), 753
 Kesin (*certain*), 1324
 Kesin hüküm (*chose jugée*), 1067
 Kesin hüküm gücü (*autorité de la chose jugée*), 1067, 1126
 Kesin tarafsızlık (*stricte neutralité*), 328, 330
 Kesin teminat, 135
 Kesin teminatın yatırılması, 136
 Kesine yakın gösterge (*indice quasi certain*), 273
 Kesinti (*abattement*), 1400
 Kesintisizlik, sürerlilik (*permanence*)-kamu hizmetleri, 300
 Kıdem aylığı, 771
 Kılık değiştirmiş disiplin cezası verme yasağı, 780
 Kılık değiştirmiş disiplin müeyyideleri (*sanctions déguisées*), 780
 Kılık ve kıyafet, 338
 Kınama (*blâme*), 776, 811
 Kınama cezasını gerektiren disiplin suçları, 791
 Kır bekçisi (*gardes champêtres*), 511
 Kır Kanunu (*Code rural*)-Fransa'da, 276, 559, 938
 Kısmî kamulaştırma, 981
 Kısmî zamanlı kamu görevlileri (*agents à temps partiel*), 665
 Kışlak, 894
 Kıyafet mecburiyeti, 332, 339, 754
 Kıyı çizgisi, 885, 889
 Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, 466
 Kıyı kenar çizgisi, 889
 Kıyı şeridi, 857
 Kıyı, 889
 Kıyma makinası, 1221, 1363
 Kızamık salgını, 1215
 Kızılây, 256, 402
 Kilise, 928
 Kimlik kontrolleri, 486, 578
 Kimse kendisi için ayıp teşkil eden bir fiile istinat edemez, 1330, 1332
 Kimse sorumlu olduğundan daha fazlasına mahkûm edilemez ilkesi (*le principe qu'une personne ne doit jamais être condamnée à payer une somme qu'elle ne doit pas*), 1389
 King can do no wrong, 1065
 Kıra sözleşmeleri, 60
 Kirayla ilgili her işlem özel hukuk işlemi olmayabilir, 62
 Kişiler tarafından dolaylı kullanım, 923
 Kişilere verilen zararlar, 1409

- Kişisel fiilleri (*faits personnels*)-kamu görevlileri, 787, 837
- Kişisel kusur (*faute personnelle*)-idarenin sorumluluğu, 1138
- Kişisel kusur teşkil eden eylem ve işlemlerinden dolayı sorumluluk, 837
- Kişisel kusur ve disiplin suçu, 1144
- Kişisel kusur ve fiilî yol, 1144
- Kişisel kusur ve hiyerarşik emir, 1144
- Kişisel kusur ve suç, 1143
- Kişisel kusur, 1138, 1158**
- Kişisel kusurdan dolayı kamu görevlisine dava açılmayacağı kuralı, 1161
- Kişisel kusur-hizmet kusuru ayırımı, 1135, 1155
- Kişisel saikler (*préoccupations d'ordre privé*), 1139
- Kişisel sorumluluk ve zarar, 835
- Kişisel sorumsuzluğu (*irresponsabilité personnelle*), 1138
- Kişiyeye bağlı (*intuitu personae*), 433
- KİT malları, 905
- KİT personeli, 654
- KİT'ler ile kit'lerin mal ve hizmet sunduğu kişiler (kullanıcılar), 299
- KİT'ler ile personeli, 299
- KİT'ler, 297, 668, 685
- KİT'lerde çalışan, 82, 652, 687
- Kit'lerdeki sözleşmeli personel, 671
- KİT'lere istisnaen kamu hukukunun uygulanması, 299
- KİT'lerin kullanıcılara ve üçüncü kişilere verdikleri zararlardan, 1051
- KİT'lerin ve mahallî idarelerin malları-hacedilebilme, 905
- KİT'lerin verdiği zararlardan kaynaklanan sorumluluk, 1051
- Klasik anlayış-kolluk, 478
- Kolektif kullanım (*utilisation collective*), 924
- Kolektif kullanımlar, 924
- Kolektif sorumluluk (*responsabilité collective*), 1036, 1253
- Kolluğun zor kullanma yetkisi, 629
- Kolluk (police), 477-639**
- Kolluk alanında kazanılmış hak olmaz, 572
- Kolluk amiri, 510**
- Kolluk amiri-İçişleri Bakanı, 517
- Kolluk amiri-kaymakamlar, 519
- Kolluk amiri-muhtar, 541
- Kolluk amiri-vali, 518
- Kolluk amiri-valiler, 518
- Kolluk amirleri, 510
- Kolluk amirleri-merkezi idare, 516
- Kolluk eylem ve işlemi kanuna dayanmalıdır, 580
- Kolluk eylem ve işlemi, anayasanın ilgili maddesinde öngörülen sebeplere dayanmalıdır, 582
- Kolluk eylem ve işlemleri her zaman tek-taraflı (*unilatéral*), 496
- Kolluk eylem ve işlemlerinden dolayı idarenin sorumluluğu, 625
- Kolluk eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluğunun şartları, 579
- Kolluk eylemi, 578
- Kolluk eylemleri (*actes matériels, opérations matérielles*), 626
- Kolluk eylemleri (*activités matérielles de police*), 627
- Kolluk eylemleri, 578
- Kolluk faaliyetleri alanında ağır kusur, 1115
- Kolluk gözetim komisyonu, 597
- Kolluk işlemleri kişiler lehine “kazanılmış hak (*droits acquis*), 498
- Kolluk işlemleri alanında basit kusur, 1116
- Kolluk makam, amir ve personeli, 510
- Kolluk makamı (*autorité de police*), 510
- Kolluk makamı, 510**
- Kolluk makamı-belediye kolluğu, 537
- Kolluk makamı-Cumhurbaşkanı, 514
- Kolluk makamı-İçişleri Bakanı, 514
- Kolluk makamı-kaymakamlar, 515
- Kolluk makamı-vali, 515
- Kolluk makamı-valiler, 515
- Kolluk makamları, amirleri ve personeli-Türkiye'de, 512
- Kolluk makamları-il özel idaresi, 534
- Kolluk operasyonları (*opérations de police*), 578
- Kolluk operasyonlarının çok anlamlılığı (*polyvalence des opérations de police*), 493
- Kolluk öngörüldüğü amaç dışında kullanılmamalıdır, 595
- Kolluk personeli (*personel de police*), 510
- Kolluk personeli il özel idaresi, 535
- Kolluk personeli, 510**
- Kolluk personeli-jandarma, 523
- Kolluk personeli-merkezi idare, 520
- Kolluk personeli-polis, 521
- Kolluk tedbiri (*mesure de police*), 565, 635
- Kolluk tedbiri alma zorunluluğu (*obligation de prendre les mesures de police*), 565

- Kolluk tedbiri çeşitleri, 567
 Kolluk tedbiri-müeyyide farkı, 565
 Kolluk tedbirinin ağırlığı (*gravité de la mesure de police*), 594
Kolluk tedbirleri (kolluk eylem ve işlemleri), 565, 579
 Kolluk tedbirlerinin alınmasında basit hata (*faute simple dans l'édiction des mesures*), 1116
 Kolluk tedbirlerinin alınmasında basit hata (*ni la faute simple dans l'édiction des mesures de police*), 1118
 Kolluk tedbirlerinin cebri icrası, 629
 Kolluk tedbirlerinin müeyyideleri, 633
 Kolluk tedbirlerinin uygulanmasında ağır hata (*faute lourde dans l'exécution des mesures de police*), 1117
 Kolluk tedbirlerinin uygulanmasında ağır hata (*ni la faute lourde dans l'exécution de ces mesures*), 1118
 Kolluk usûlleri (*procédés de police*), 561
Kolluk usûlleri, 560
 Kolluk yetkilerinin çatışması ve yarışması, 551
 Kolluk yetkilerinin devredilmezliği ilkesi, 550
 Kolluk yetkilerinin genişlemesi (*extension des pouvoirs de police*), 598
 Kolluk yetkilerinin yarışması, 551
 Kolluk yetkisi devredilemez bir yetkidir, 496
 Kolluk yetkisi kullanılması zorunlu olan bir yetkidir, 497
 Kolluk yetkisinin genişlemesi, 598
 Kolluk yetkisinin sınırları, 579
 Kolluk-acil durumlar, 632
 Kolluk-ağır kusur, 626
 Kolluk-basit kusur, 627
 Kolluk-belediye, 537
 Kolluk-bireylerin kendilerine karşı korunması, 481
 Kolluk-devredilemezlik, 496
 Kolluk-hak yaratıcı olmama, 498
 Kolluk-idarî müeyyide çeşitleri, 636
 Kolluk-idarî müeyyideler, 635
 Kolluk-kabahatler, 636
 Kolluk-kamu gücüne dayanma, 498
 Kolluk-kamu külfetleri karşısında eşitlik bozulması ilkesi, 628
 Kolluk-köy muhtarları, 532
 Kolluk-köy, 540
 Kolluk-kusurlu sorumluluk, 625
 Kolluk-kusursuz sorumluluk, 627
 Kollukların içiçe olması, 551
 Kollukların tedahülü, 551
 Kolluk-mecburîlik (bağlı yetki), 497
 Kolluk-risk ilkesi, 627
 Kolluk-sahil güvenlik kuvvetleri, 527
 Kolluk-suç teşkil etmesi, 596
 Kolluk-tek-tarafîlik, 496
 Kolluk-Türk silahlı kuvvetleri, 530
 Kolluk-yer bakımından (*ratione loci*) yetki, 603
 Komşuluk (*mitoyenneté*) hakkına, 862
 Komşuluk hukuku, 1011
 Komşuluk zararları (*inconvenients du voisinage*), 1266
 Kopuk (kamu hizmetinden) (*non dépourvu de tout lien avec le service*), 1147
 Korucular, 540
 Koruma (*conservation*), 890
 Koruma kolluğu, 919
 Koruma kurulları, 501
 Koruma ve gözetim hakkı (*droit de garde et de surintendance*), 861
 Korunan işçiler (*salariés protégés*), 1121
 Koşullarda eksiklik, 737
 Koşulların eşitliği teorisi (*théorie de l'équivalence des conditions*), 1339
 Koşulların ispatı, 709
 Kömür üretimi-kamu hizmeti, 260
 Köy kolluğu, 506, 540
 Köy kolluk amiri-muhtar, 541
 Köy kolluk makamı-muhtar, 541
 Köy kolluk makamlarının düzenleyici kolluk işlemleri, 571
 Köy kolluk personeli, 540
 Köy korucusu, 540
 Köy muhtarları-kolluk personeli, 521
 Köy yerleşme planı, 879
 Köyün sınırı içinde dirlik ve düzenliği korumak, 532
 KPSS (kamu personel seçme sınavı), 711, 713
 Kral kötülük yapmaz (*le roi ne peut mal faire*), 1045
 Kriterler arasında hiyerarşi ve öncelik-idarî sözleşmelerin tanımında-, 35
Kullanıcı (usager) terimi, 288
 Kullanıcı (*usager*)-kamu hizmetleri, 289, 330
 Kullanıcı adayları (*candidats-usagers, candidats à l'usage du service public*), 312
 Kullanıcı adayları-eşitlik ilkesi, 312
 Kullanıcılar (*usagers*), 275, 309, 313,
 Kullanıcılar bakımından laiklik, 329
 Kullanıcılarıyla ilişkileri, 288

- Kullanım engelleri, 1269
 Kullanım hakkı, 472
 Kullanım hakkının verilmesi yoluyla yetkilendirilmesi, 471
 Kullanma (*usus*), 843, 861, 1009
 Kurma (*création*), 356
 Kurma imkanı-mahallî kamu hizmeti, 368
 Kurma konusunda takdir yetkisi, 361
 Kurma yasağı-mahallî kamu hizmeti, 367
 Kurma yetkisinin sınırı
 Kurma zorunluluğu-mahallî kamu hizmeti, 368
 Kurmanın ayrıntısı, 365
 Kurtarma, 1114
 Kuru mülkiyeti (rakabesi), 852
 Kuruluş veya işleyiş koşulları (*conditions d'organisation ou de fonctionnement*), 1113
 Kurumlar arası nakil, 719
 Kurumlararası eğitim merkezleri, 722
 Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak, 708
 Kusur (*faute*), 1084, 1297
 Kusur belki hizmetten ayrılır..., ama hizmet kusurdan ayrılmaz (*la faute se détache peut-être du service...; mais le service ne se détache pas de la faute*), 1149
 Kusur karineleri (*présomptions de fautes*), 1107
 Kusur karinesi halleri, 1108
Kusur kavramı, 1083
 Kusur sorumluluğu, 1039
 Kusur, 1297
 Kusurdan bağımsız olarak (*indépendamment de toute faute*), 1196
 Kusurların bağımsızlığı teorisi, 1145
 Kusurların birleşmesi (*cumul des fautes*), 1145
 Kusurların birleşmesi teorisi, 1145
 Kusurların içtimai, *cumul des fautes*, 1146
 Kusurlu (*fautif*), 1297
 Kusurlu (*fautif*)-kamu görevlileri, 788
Kusurlu sorumluluk (*responsabilité pour faute*), 1042, 1083
 Kusurlu sorumluluk (*responsabilité pour faute*)-kolluk, 625
 Kusurlu sorumluluk, 1042
 Kusurlu sorumluluk, kusursuz sorumluluktan önce gelir (*la responsabilité pour faute passe avant la responsabilité sans faute*), 1189, 1263
 Kusurlu sorumluluk-genel hüküm, 1083
 Kusurlu sorumluluk-kolluk, 625
 Kusursuz sorumluluğun bu niteliği onun "tamamlayıcı (*complémentaire subsidiaire*), 1188
 Kusursuz sorumluluğun özellikleri, 1188
Kusursuz sorumluluk (*responsabilité sans faute*), 1042, 1188
 Kusursuz sorumluluk-kolluk, 627
 Kusursuzluk, 1194
 Kusurun hizmetten tamamıyla kopuk olmadığı (*non dépourvu de tout lien avec le service*), 1150
 Kusurun ispatı, 1107
 Kuvve-i icraiye, 434
 Kuvvet (*force*), 630
 Küçük çocukların, 1315
 Küçük şeyler hakime götürülemez, 812
 Küçük tedbirler (*mesures mineures*), 812
 Kümülatifliğin eleştiri-idarî sözleşmelerin tanımında-, 48
---L---
 Lâik cumhuriyet ilkelerine karşı, 336
 Lâik cumhuriyetin gerekleri, 588
 Lâiklik ilkesi (*principe de laïcité*), 324
 Lâiklik ilkesi-kamu hizmetlerinde, 324
 Lâiklik ilkesinin değil, hizmetin gerekleri, 335
 Lâiklik ilkesi-öğrenciler, 334
Latissimo sensu kamu görevlisi, 644
Lato sensu kamu görevlisi, 644
 Levazım sözleşmeleri (*marchés de fournitures*), 91, 96, 170, 173
Lex addikes, 1026
Lex specialis derogat legi generali, 789
 Liberal tez -kamu yararının tanımında, 261
Licenciement (işten çıkarma), 734
Licenciement pour insuffisance professionnelle (mesleki yetersizlik nedeniyle işten çıkarma), 736, 737
 Lincoln, 599
 Lisans sözleşmeleri, 466, 467
 Lisans verilmesine ilişkin imtiyaz sözleşmesi, 74
 Lisans-idarî sözleşme, 6
 Lisans-kamu hizmeti, 399
 Liyakat ilkesi, 691
 Liyakat sistemi (*merit system*), 691, 692
 Lord Scrutton, 598
 Lüzum görüldüğünde, 743
---M---
 Maaş, aylık (*traitement*), 768

- Maddî anlamda kamu hizmeti (*service public au sens matériel*), 253
- Maddî bütünlüğü (*intégrité matérielle*), 919
- Maddî doğruluk (*axactitude*), 885
- Maddî faaliyetler (*activités matérielles*), 1117
- Maddî faaliyetler (kolluk eylemleri konusunda ağır kusur), 1117
- Maddî fiiller, 491, 579
- Maddî hatalara karşı düzeltim davası, 1004
- Maddî içerikleri (*consistance*), 856
- Maddî içeriklerine göre kamu malları, 856
- Maddî kriter (*critère matériel*)-sözleşmelerde, 24, 25
- Maddî mallar (*biens corporels*), 843
- Maddî şart-kamu hizmeti, 259
- Maddî şartların alternatifliği-idarî sözleşmelerin tanımı, 33
- Maddî uygulama operasyonları (*opérations matérielles d'exécution*), 1117
- Maddî ve dış düzen (*ordre matériel extérieur-kamu düzeni*), 478
- Maddî zararlar (*préjudices matériels*), 1299, 1408
- Maddî zararların bilirkişi tarafından hesaplanması, 1413
- Maddî zararların hesaplanma tarihi, 1411
- Maddî zararların hesaplanması, 1412
- Maddî zararların mahkeme tarafından hesaplanması, 1412
- Maden suları, 894
- Madenler, 864
- Magna Carta* prensipleriyle bir savaş idare edilemez, 599
- Mağdur tarafından normal olarak üstlenilen risk (*aléa normalement assumé par la victime*), 1322
- Mağduriyet kelimesi (*dommages*), 1321
- Mağduriyet, 1298, 1321
- Mağdurun kusuru (*faute de la victime*), 1190
- Mahallî idare kolluk makam, amir ve personeli, 532
- Mahallî idare kolluk makamlarının düzenleyici kolluk işlemleri, 570
- Mahallî idare kollukları, 507
- Mahallî idare kolluklarının kendi içinde çatışması ve yarışması, 555
- Mahallî idarelere ait kamu malları, 860
- Mahallî idarelerin malları haczedilebilir, 905
- Mahallî idarelerin memur alımı, 715
- Mahallî idarelerin takdir yetkisi kanunla sınırlıdır, 381
- Mahallî kamu hizmetleri (*services publics lacaux*), 366, 367
- Mahallî kamu hizmetlerini kurulması, 366, 368
- Mahallî müşterek ihtiyaç niteliği, 373
- Mahallî müşterek ihtiyaç, 367
- Mahkeme kararıyla fesih idarî sözleşmeler, 199
- Mahkeme tarafından bedelin tespiti, 1001
- Mahkemenin yetkileri-imtiyaz, 450
- Mahkûm olmamak-memurluk, 703
- Mahkumlara verilen çıkma izinleri, 1214
- Mahrum kaldığı karlar (*lucrum cessans*), 447
- Mahrum kaldığı kazanç (*lucrum cessans*), 176, 199, 447
- Mahsus park yerleri (*stationnements réservés*), 926
- Maktuen tazminat, 1420
- Makul sebep düşüncesi (*idée de cause raisonnable*), 1340
- Mal alımı sözleşmeleri, 96
- Mal alımı, hizmet alımı ve yapım işleri için ayrı ihale düzenlenmesi ilkesi-kamu ihalelerinde-, 121
- Mal bildiriminde bulunma ödevi, 754
- Mal dönüşümleri (*mutations domaniales*), 876
- Mal kavramı ve çeşitleri, 842
- Mal ve hizmet sağlayıcılarıyla yapılan sözleşmeler, 294
- Mal ve hizmetler sağlayan biri (*fournisseur*), 411
- Mal veya hizmet alımları, 111
- Mal yükümlülüğü, 949
- Mal, eşya (*biens*), 843, 854
- Mala verilen zararlar, 1299
- Malın satış değeri (*valeur vénale du bien*), 1397
- Malın tahsis cihetiyle bağdaşabilir kullanımlar (anormal kullanımlar), 930, 932
- Malın tahsis cihetiyle uyuşan kullanımlar (normal kullanımlar), 932
- Malî avantajlar (*avantages financiers*), 442
- Malî denge (*équilibre financier*)-imtiyaz, 164, 431
- Malî dengesini korunmasını isteme hakkına (*droit à l'équilibre financier*), 441
- Malî hükümler (*clauses financières*)-imtiyaz sözleşmesi, 173
- Malî özerklik (*autonomie financière*), 395
- Malî sorumluluk (*responsabilité pécuniaire*), 1037, 1137
- Malikin bazı hakları kısıtlanır, 1005
- Malikin geri alma hakkı, 1006

- Maliyet fiyatına (*à prix coutant*), 281
Maliyet+kâr esasına dayalı olarak tarifeyle, 351
Maliyet+kâr, 927
Mallara verilen zararlar, 1408
Malûlen emeklilik, 740
Malûllük aylığı-kamu görevlileri, 744
Malûllük aylığı-tazminatın haseplanması, 1406
Malûllük nedeniyle emeklilik, 740
Malûllük aylığı (*pension de d'invalidité*), 744
Malvarlığı sorumluluğu (*responsabilité patrimoniale*), 1037, 1038
Manevî acı (*douleur morale, pretium affectionis*), 1305
Manevî acıyı idrak edemeyecekleri, 1315
Manevî değer (*intêrêt moral*), 1302
Manevî tazminat anlayışı, 1308
Manevî tazminat için idrak şartının, 1315
Manevî tazminat, 1308
Manevî tazminata faiz yürütülmesi sorunu, 1422
Manevî tazminatın “takdiren” belirlendiği, 1412
Manevî tazminatın bir “tazmin” aracı değil, bir “tatmin” aracı olduğu, 1308
Manevî tazminatın düşüklüğü, 1309
Manevî zararlar (*prêjudices moraux*), 1302
Manevî zararlar, 1302
Manevî zararların hesaplanma tarihi, 1410
Manevî zararların mahkeme tarafından takdir edilmesi, 1412
Mâni zail oldukça memnu avdet eder, 179
Manu militari, 630
Mazarrat menfaat mukabelesindedir, 1261
Mazeret izni, 766
Mazur görülemeyecek hatalar, 1141
Mazur görülemez (*inexcusable*), 1141
Mecburî hizmet, 698
Mecburî idarî başvuru, 808
Mecburî idarî kamu hizmetleri, 347
Mecburî kaldırma, 730
Mecburî mahallî kamu hizmetleri, 368
Mecburîlik (bağlı yetki-kolluk yetkisi), 497
Mecelle, 1261
Mecra irtifağı, 982
Med-cezir, 857
Medenî hukukta irtifak hakkı, 1009
Medenî irtifaklar, 1010
Medenî sorumluluk (*responsabilité civile*), 1038
Mehmetçik Vakfından yapılan yardımlar, 1407
Memnu hakların iadesi meselesi, 706
Memur (*fonctionnaire*), 76
Memur (*personels titulaires*), 287
Memur olma koşulları, 701
Memur olmayan kamu görevlileri (*agents publics non fonctionnaires*), 664
Memur, 664
Memurin Muhakematı Kanunu, 285, 653, 830
Memuriyetle ilişik kesme, 724
Memurlar (*fonctionnaires*), 661, 664
Memurlar hakkında ceza kovuşturması, 828
Memurlar ile diğer kamu görevlileriarasındaki ayırım-Türkiye'de, 666
Memurlar, 667
Memurların değerlendirilmesi (*notations des fonctionnaires*), 723
Memurların disiplin rejimi, 772
Memurların hakları, 762
Memurların hizmet içi eğitimi, 722
Memurların hukukî durumu, 676
Memurların hukukî sorumluluğu, 835
Memurların hukukî statüsü, 676
Memurların ilerlemesi, 726
Memurların korunması ihtiyacı, 828
Memurların tâbi olduğu hukukî rejim-DMK'ya göre, 689
Memurların tâbi olduğu yükümlülükler ve yasaklar, 748
Memurların tâbi oldukları yasaklar, 755
Memurların yargılanması rejimi, 829
Memurların yargılanması usûlü, 829
Memurların yükümlülükleri, 748
Memurluğa giriş (*entrée dans la fonction publique, recrutement*), 697
Memurluğa giriş-eşitlik ilkesi, 699
Memurluğa giriş-genel şartlar, 701
Memurluğa giriş-özel şartlar, 708
Memurluğa giriş-sağlık, 706
Memurluğa giriş-serbestlik ilkesi, 697
Memurluğa girişte ilkeler, 697
Memurluğun sona ermesi, 732
Memurluk durumu, 679
Memurluk durumuna ilişkin özel anlaşmalar, özel düzenlemeler yapılamaz, 677
Memurluk mesleği, 690
Memurluk sınıfı *corps*, 692
Memurluk sınıfları (*corps de fonctionnaires*), 692, 693
Memurluk sınıfları, 692, 693
Memurluk teminatı, 762
Memurluk-fiil ehliyeti, 701

- Memurluk-mahkûm olmamak, 703
 Memurluk-öğrenim şartı, 702
 Memurluktan çıkarma suçu hariç, 794
 Memurluktan çıkarma, ihraç (*licenciement*), 736
 Memurluk-Türk vatandaşı olmak, 701
 Memurluk-yaş şartı, 701
 Memur-memur olmayan kamu görevlisi ayrımı-Fransa'da, 664
 Memurun görevinin dışında (*en dehors du service*), 788
 Memurun idare edilenlere karşı hukukî sorumluluğu, 836
 Memurun idareye karşı hukukî sorumluluğu, 835
 Memurun isteği üzerine emeklilik, 741
 Menafii Umumiye Mütteallik İmtiyazat Hakkında Kanun, 73, 454
 Menfaat sağlama, 759
 Men-i müdahale davası, 1015, 1016, 1022
 Mera, 894
 Mera, yaylak, kışlak, otlak, 888
 Merkez Bankası, 1428
 Merkez Bankasının iskonto faiz oranı-Fransa'da (*taux d'escompte de la banque de France*), 1435
 Merkezî idare kolluğu (devlet kolluğu), 506
 Merkezî idare kolluğu ile mahallî idare kolluklarının çatışması ve yarışması, 553
 Merkezî idare kolluk amirleri, 516
 Merkezî idare kolluk makam, amir ve personeli, 513
 Merkezî idare kolluk makamları arasında çatışma ve yarışma, 551
 Merkezî idare kolluk makamları, 513
 Merkezî idare kolluk makamlarının düzenleyici kolluk işlemleri, 568
 Merkezî idare kolluk personeli, 520
 Merkezî idare yöneticileri (*directeurs d'administration centrale*), 721
 Meslek (*carrière*), 722
 Meslek grupları sayısının sınırlanması, 1300
 Meslek hastalığı (*maladie professionnelle*), 1216
 Meslek yüksek okullarının hazırlık sınıfı (*classe préparatoire aux grandes écoles*), 332
 Meslek, 691
 Meslekî ağır kusurlar (*faute lourde professionnelle*), 1124
 Meslekî kusur (*faute professionnelle*), 773
 Meslekî risk hâlinde üçüncü kişinin fiili idarenin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz, 1369
 Meslekî riskler, 1216
 Meslekî sıfatla (*à titre professionnel*), 644
 Meslekî yetersizlik (*insuffisance professionnelle*), 789
 Meslekten çıkarma, 737
 Mestre, 862
 Meşru ayrımcılık (*discrimination licite*), 313
 Meşru menfaat (*intérêt légitime*), 1329
 Meşruhatlı davetiye-kamulaştırma, 998
 Mezarlıkların korunması, 894
 Mezarlıkların mülkiyeti, 894
 Mezhep ayrılığı, 1239, 1240
 Millete bağlılık ödevi (*devoir de loyalisme à l'égard de la nation*), 750
 Millete bağlılık ödevi, 750
 Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri, 614
 Millî Emlâk Genel Müdürlüğü, 860, 882
 Millî emlâk, 841
 Millî emlake ait arazi, 860
 Millî emlake ait mallar, 860
 Milli istihbarat hizmetleri sınıfı, 695
 Millî kamu hizmetleri (*services publics nationaux*), 357, 358
 Millî kamu hizmetlerinin kanunla kurulması, 358
 Millî matbaa (*imprimerie nationale*), 658
 Millî piyango (*loterie nationale*), 260
 Miri topraklar, 852
Mise sous séquestre, 170
 MİT bünyesinde düzenlenmiş bir belgenin basında, 1303
 MİT, 1303
 Mobil telefon, 426
 Morange, 1306
 Morsang-sur-orge belediyesi, 481
 Motorlu araçların verdiği zararlar, 1210
 Motorlu taşıtlar, 1057
 Motorlu taşıtlarının yaptığı trafik kazalarından doğan sorumluluğu, 1056
 Moulins Fermanı, 891
 Muayyen vazifeler, 509
 Muayyen vazifeleri gören zabıta kuvveti, 506
 Mubah mallar, 852
 Muhasebe müdürü, sayman (*chef de comptabilité*), 290, 297
 Muhtar ve ihtiyar meclisi üyelerinin kamu görevlisi, 644

- Muhtarın yönetmelik çıkarması, 542
 Muhtarlar-kolluk amiri, 532
 Muhtas, 903
 Muhtemel zarar, 1325
 Muhtemel zararlar (*préjudices éventuels*), 1325
 Mutasavver ek gelir, 1401
Mutations domaniales-kamu mallarıyla ilgili dönüşümler, 876
 Mutlak eşitlik (*égalité absolue*), 313, 316
Mücbir sebep (*force majeure*)-idarenin sorumluluğu, 1190, 1348
 Mücbir sebep (*force majeure*)-idarî sözleşmeler, 178, 192,
 Mücbir sebep ile ilgili AYİM kararları, 1354
 Mücbir sebeple ilgili Danıştay kararları, 1353
 Müdahaleci tez-kamu yararının tanımında, 262
 Müeyyide (*sanction*), 565
 Müeyyide bakımından, 773
 Müeyyide niteliğinde fesih, 171, 198
 Müeyyide uygulama yetkisi (*pouvoir de sanction*), 166
 Müeyyide uygulama yetkisi-idarî sözleşmelerde, 166
 Müeyyide uygulama yetkisi-ımtiyaz, 445
 Müeyyide-fesih (*résiliation-sanction*), 171
 Müeyyidelendirici (*sanctionnatrice*), 1323
 Mülkî idare amirlerine bağlılık, 526
 Mülki idare amirliği hizmetleri sınıfı, 695
 Mülkiyet devri (*transfert de propriété*), 876
 Mülkiyet devri yoluyla dönüşüm (*mutation par transfert de propriété*), 876
 Mülkiyet hakkı (*droit de propriété*), 842, 861, 862, 1009
 Mülkiyet hakkı teorisi-kamu malları, 862
 Mülkiyet hakkı vardır tezi-kamu malları, 862
 Mülkiyet hakkı yoktur tezi-kamu malları, 861
 Mülkiyete elverişsiz şeyler, 854
 Mülkiyetin idareye geçmesi, 1005
 Mültezim (*fermier*), 75, 408
 Münhasıran idare tarafından kullanım, 923
 Müracaat ve şikayetler, 764
 Müracaat, şikayet ve dava hakkı, 764
 Mürrekkep faiz yürütülemez, 1427
 Müstafi sayılma, addedilme, 734
 Müşterek emanet (*régie intéressée*), 389, 410
 Müşterek emanetçi (*régisseur intéressé*), 410
 Müşterek ve medenî ihtiyaçlar, 370
 Müteahhit, yüklenici (*entrepreneur*), 91, 95
 Mütemmim cüz, 980
 Müterafik kusur nedeniyle indirim, 1364
 Müterafik kusur, 1363, 1365, 1401
 Müteselsil (dayanışmalı) sorumluluk, 1368
 Müteselsil sorumluluk (*responsabilité in solidum*), 1367
 ---N---
 Nafia işi (*travaux publics*), 91, 95
 Nagihanî hadise, 1355
 Nakden tazmin (*réparation en argent*), 1386
 Nakden tazmin ilkesi, 1386
 Nakdi tazminat, 1406
 Nakil-kamu görevlileri, 719
 Nası ızrar, 921
 Nedensellik bağı, 1346
 Neden-sonuç ilişkisi (*relation de cause à effet*), 1338
 Nemalandırma, 1004
Nemo auditur propriam suam turpitudinem allegans (kimse kendisi için ayıp teşkil eden bir fiile istinat edemez), 1330, 2332, 1333
 Nikahsız yaşama, 1329
 Nispi eşitliğin kriteri, 318, 319
 Nispi eşitlik (*égalité proportionnelle*), 313, 317
 Nişanlı-Tazminat, 1313, 1316
 Nitelendirilmemiş sözleşmeler (*contrats non qualifiées*), 89, 419
 Niteliği gereği idarî olan sözleşmeler, 16
 Niteliği gereği kamu hizmeti anlayışı, 265
 Niteliksel kriter (*critère qualitatif*), 4
 Niteliksiz menfaat (*intérêt non qualifié*), 1329
Non adempti contractus defî, 440
Non bis in idem (aynı suçtan dolayı birden fazla ceza verilemez), 778
Non dépourvu de tout lien avec le service, 1149
 Normal bakım eksikliği (*défaut d'entretien normal*), 1108, 1208
 Normal sona erme-idari sözleşmeler, 197
Note chiffrée (rakamsal not), 724
 Noterler, 661
Nulla poena sine lege-disiplin hukuku, 777
Nullum crimen sine lege ilkesi, 920
Numerus clausus tipleri, 419
 Objektiflik yoluyla tarafsızlık (*neutralité objectivité*), 323
 Oğuz (Gökhan), 453
 Oğuz (Gökhan), 453
 Olağan nitelikli yanlışlık ve hukuka aykırılıklar, 1092, 1093
 Olağan nitelikteki hukuki yanlışlık, 1096
 Olağan riskler (*aléas ordinaires*), 188

- Olağan ve olağan üstü hâl durumu bakımından, 592
- Olağandışı riskler (*aléas extraordinaires*), 188
- Olağanüstü bir zarar (*un préjudice exceptionnel*), 1194
- Olağanüstü hâl** ilân etme yetkisi, 602
- Olağanüstü hâl ilân kararı, 601, 607, 618
- Olağanüstü hâl ilâm işlemleri, 606
- Olağanüstü hâl ilâm sebepleri, 601
- Olağanüstü hâl ilânı üzerindeki yargısal denetim, 620
- Olağanüstü hâl ilânının sonuçları, 608
- Olağanüstü hâl kanun hükmünde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, 612
- Olağanüstü Hal Kanunu, 617
- Olağanüstü hâl kavramı, 950
- Olağanüstü hâl -konu, 608
- Olağanüstü hâl makamlarının işlemleri üzerindeki yargısal denetim, 624
- Olağanüstü hâl ilânı kararı-yargısal denetim, 621
- Olağanüstü hâl -uygulama, 600
- Olağanüstü hâl, 601
- Olağanüstü hâl-amaç, 608
- Olağanüstü hâlin sona ermesi, 618
- Olağanüstü hâlin süresini uzatma yetkisi, 604
- Olağanüstü hâlin uygulanması, 618
- Olağanüstü hâlin uzatılması, 605
- Olağanüstü hâl-kısaltma veya kaldırma, 606
- Olağanüstü hâl-kişi (makam) bakımından (*ratione personae* yetki), 602
- Olağanüstü hâller (*circonstances exceptionnelles*), 632
- Olağanüstü hâllerde çalışma yükümlülüğü getirilen kişiler (*requis occasionnels*), 665
- Olağanüstü hâl-sebebin varlığı, 601
- Olağanüstü hâl-süre bakımından (*ratione temporis* yetki), 604
- Olağanüstü hâl-usûl ve şekil, 606
- Olağanüstü hâl-uzatma, 604
- Olağanüstü hâl-yargısal denetim, 608
- Olağanüstü şiddet ve yoğunluk (*violence et intensité exceptionnelles*), 1350
- Olağanüstü tehlikeli bayındırlık eserleri (*ouvrages publics exceptionnelement dangereux*), 1203
- Olağanüstü tehlikeli bayındırlık eserleri, 1203
- Olağanüstü tehlikeli nitelikte (*caractère exceptionnelement dangereux*), 1203
- Olağanüstü yönetim usûlleri, 599
- Olağanüstü yönetim usûllerinde kolluk yetkilerinin sınırları, 598, 613
- Olağanüstü yönetim usûllerinde yargısal denetim, 620
- Olayların normal seyri (*cours normal des choses*), 1339
- Olumlu (icraî), müspet (*positif*) eylemler, 1295
- Olumlu sicil sonucu, 724
- Olumsuz (ihmalî), menfi (*negatif*) eylemler, 1295
- Olumsuz eylemler, 1295
- Olumsuz idarî eylemler, 1296
- Olumsuz sicil nedeniyle memurluktan çıkarma, 737
- Olumsuz sicil, 724
- Oluşum tarzlarına göre kamu malları, 858
- Olüğanüstü hal-yetki, 602
- Onar, Sıddık Sami, 53, 92, 186, 268, 391, 392, 646, 958, 1021
- Onaylama (*approbation*)-idarî sözleşmeler, 105
- Onaylı imar planları, 993
- Operasyon temel saiki (*mobile principal de l'opération*), 494
- Oranlilik ilkesi (*principe de proportionnalité*), 590, 593, 594
- Orantılı (*proportionnée*), 593
- Organik anlamda kamu hizmeti (*service public au sens organique*), 253
- Organik karışma-adli-idarî kolluk, 492
- Organik kriter (*critère organique*), 19
- Organik kriter, 19
- Orman Genel Müdürlüğü, 543
- Orman işletme sözleşmeleri, 84
- Orman kadastro, 889
- Orman Kanunu, 889
- Orman kolluğu, 499, 542
- Ormanlar millî ofisi (*office national des forêts*), 663
- Ormanlar-kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz, 912
- Orta malları (*arazi-i metruke*), *res communes* veya *res publica* (*biens affectés à l'usage de tous*), 854
- Orta malları, 854
- Orta mallarının sınırlarının tespitine ve tapu siciline tesciline gerek yoktur, 888
- Ortadan kaldırır (*exonération totale*), 1357
- Osmanlı döneminde imtiyaz usûlü, 452
- Osmanlı İmparatorluğunda kamu malları tasnifi, 851

- Otlak, 894
- Otoyol ve köprü geçiş ücretlerinin hukukî niteliği, 927
- Otoyol yapımı ve işletilmesi, 85, 414, 459
- Otoyol yapımı, bakımı ve işletilmesiyle görevlendirme sözleşmesi, 414
- Oturma hakkı, 843, 1009
- OYAK tarafından yapılan ölüm, emeklilik ve malüliyet yardımları, 1407
- Ö---
- Ödeme güçlüğü hâlinde (*cas d'insolvabilité*), 1378
- Ödeme zamanı, 160
- Ödemezlik def'i, 156
- Ödemezlik def'i, adem-i ifa def'i (*exceptio non adempti contractus*), 166
- Ödeneği bulunmayan bir iş için ihaleye çıkılmaması ilkesi, 123
- Ödenti, aidat (*redevance*), 279, 346, 927
- Ödenti-vergi, 279
- Ödül, 725
- Öğrenim şartı-memurluk, 702
- Ölçülülük değerlendirmesinde "yer" ve "zaman" unsurları, 590
- Ölçülülük denetiminin yerindelik denetimi, 592
- Ölçülülük ilkesi (*principe de proportionnalité*), 592
- Ölçülülük ilkesi-disiplin hukuku, 778
- Ölçülülük ilkesi-kolluk, 588
- Ölüm nedeniyle dolaylı (yansıyan) zararlar, 1312
- Ölüm nedeniyle yansıyan maddî zararlar, 1312
- Ölüm nedeniyle yansıyan manevî zararlar, 1314
- Ölüm sigortası aylığı, 745
- Ölüm yardımları, 1407
- Ölüm, 738
- Ömür boyu irat (*rente viagère*), 1417
- Ön inceleme, 833
- Ön karar (*décision préalable*), 1383
- Ön karar alınması, 1382
- Ön karar kuralı (*règle de la décision préalable*), 1383
- Ön sınav, 714
- Önedenim-ımtiyaz sözleşmesi, 100
- Önemli bir durum farklılığı (*différence appréciable de situation*), 314
- Önemli bir zarar (*déficit important*), 190
- Önemli durum farklılığı (*différence appréciable de situation*), 314
- Öngörülemezlik teorisi-şartları, 187
- Öngörülemmez (*imprévisible*), 187, 1348, 1356
- Öngörülemmezlik (*imprévisibilité*), 1348
- Öngörülemmezlik tazminatı (*indemnité d'imprévision*), 191
- Öngörülemmezlik teorisi (*théorie de l'imprévision*), 162, 184, 302, 303
- Öngörülemmezlik teorisi-sonuçları, 190
- Öngörülemmezlik-beklenmeyen hal, 1356
- Öngörülmemiş disiplin suçları, 794
- Öngörülmemiş güçlükler (*difficultés imprévues*), 194
- Öngörülmemiş güçlükler tazminatı (*indemnités pour sujétions imprévues*), 194
- Öngörülmemiş güçlükler teorisi (*théorie des sujétions imprévues*), 162, 193
- Öngörülmemiş güçlükler teorisi-sonuçlar, 194
- Öngörülmemiş olayın sonradan da aşılamaz bir engel (*un obstacle insurmontable*), 192
- Önlem (tedbir), 635
- Önleme-bastırma, 485
- Önleme-bastırma-ıdarî kolluk-adlî kolluk ayrımı, 484
- Önlenemezlik-beklenmeyen hal, 1356
- Önleyici (*préventif*), 484, 498, 772
- Önleyici nitelikte, 493
- Önleyici sistem (*régime préventif*), 562, 577
- Örf ve âdet yoluyla tahsis, 870
- ÖSYM, 702, 711
- Öşür, 410
- Özay (İlhan), 263, 349, 392
- Özay, İl Han, 332, 1020
- Özbudun, Ergun, 620, 621, 623
- Özel (*spécial*) risklerin veya), 1189
- Özel anlaşmalar (*conventions particulières*), 678
- Özel belgeler (*documents particuliers*), 151
- Özel bir ağırlıkta ve apaçık kusur (*faute manifeste et d'une particulière gravité*), 1110, 1122
- Özel bir düzenlemeye (*aménagement spécial*), 855
- Özel bir düzenlenme (tertip), tanzim (*aménagement spécial*), 850
- Özel bir kolluk kuvveti, 547
- Özel bir sicile kaydedilirler, 888
- Özel bir tazmin rejimi (*régime particulier d'indemnisation*), 1286

- Özel bir zarar (*un préjudice spécial*), 1191, 1335
- Özel düzenlemeler (*arrangements particuliers*), 677, 681
- Özel düzenlenme ek şartı, 850
- Özel görevli mahkeme-idarı sözleşmelerde, 216
- Özel güvenlik görevlisi, 497
- Özel güvenlik şirketleri, 497, 550
- Özel güvenlik teşkilâtı, 547, 549
- Özel güvenlik teşkilâtının özelliği ve kamusalılığı, 548
- Özel güvenlik, 546
- Özel hizmet tazminatı, 772
- Özel hukuk akdî durumu (*situation contractuelle de droit privé*), 310
- Özel hukuk akdî ilişkisi, 290
- Özel hukuk sözleşmesi karanesi, 38
- Özel hukuk tüzel kişisi kurarak görevlendirme, 397
- Özel hukuk, idare hukuku karşısında “*droit commun* (ortak hukuk), genel hukuk)”, “genel hüküm” niteliğindedir, 38
- Özel hukuka tâbi olma, 299
- Özel hukukta sözleşme tanımı, 2
- Özel hukuku aşan hukukî rejim (*régime juridique exorbitant du droit privé*), 270
- Özel hukuku aşan hükümler (*clauses exorbitantes du droit commun*)-idarı sözleşmelerde, 29
- Özel hukuku aşan hükümler (*clauses exorbitantes du droit commun*)” şartı veya kriteri-idarı sözleşmelerde-, 28
- Özel hukuku aşan hükümler kavramı-idarı sözleşmelerde-, 30
- Özel hukuku aşan hükümler veya kayıtlar (*clauses exorbitantes du droit commun*), 30
- Özel hukuku aşan hükümlerin sayısı, 31
- Özel hukuku aşan rejim (*régime exorbitant du droit commun*)-idarı sözleşmelerde, 32
- Özel hukuku aşan rejim, 32
- Özel hüküm genel hükümleri ilga eder (*lex specialis derogat legi generali*), 557
- Özel idarî kolluk makam, amir ve personeli, 542
- Özel idarî kolluk, 502, 509
- Özel idarî kolluklar (*polices administratives spéciales*), 499
- Özel idarî kolluktur, 500
- Özel idarî şartnameler (*cahiers des clauses administratives particulières*), 151
- Özel ihale usûlleri, 108
- Özel işgaller (*occupations privatives*), 929
- Özel işletmecilik esasları, 284, 297, 654, 655
- Özel işletmecilik esaslarına göre yürütülen kamu hizmetleri, 283
- Özel kanunî düzenlemeler, 1224
- Özel kişi lehine kamulaştırma usûlü, 969
- Özel kişiler arasında yapılan sözleşmelerin kuralları ve koşullarına göre (*selon les règles et conditions des contrats intervenues entre les particuliers*), 29
- Özel kişiler kamulaştırma yapamaz, 968
- Özel kişiler lehine kamulaştırma yapılabilir, 968
- Özel kişilere ait mallar, 844
- Özel kolluk (hususî zabıta), 505
- Özel kolluk (*police spéciale*), 548
- Özel kolluk makamlarının düzenleyici kolluk işlemleri, 571
- Özel kolluk yetkilerinin kendi arasında çatışması ve yarışması, 560
- Özel kolluk yetkisi genel kolluk yetkisini saf dışı bırakır, 557
- Özel kollukların inhisarlığı (*exclusivité des polices spéciales*), 557
- Özel koruma ihtiyacı, 503
- Özel koşullar (*circonstances particulières*), 374
- Özel kullanım (*utilisation privative*), 928
- Özel kullanım çeşitleri, 929
- Özel kullanımların hukukî rejimi, 930
- Özel mallar** (*domaine privé*)-kamu malları, 845, 936
- Özel mallardan kaynaklanan uyuşmazlıkların adlı yargıya tâbi olması ilkesi, 941
- Özel malların değerinin altında devredilemeyeceği ilkesi (*principe d'incessibilité des biens au-dessous de leur valeur*), 940
- Özel malların haczedilemezliği ilkesi (*principe de l'insaisissabilité du domaine privé*), 940
- Özel malların hukukî rejimi, 938
- Özel malların özel hukuka tâbi olması ilkesi, 939
- Özel mallar-kamu hizmeti, 449
- Özel mülkiyet (*propriété privée*), 863
- Özel mülkiyet düzeni, 865
- Özel mülkiyete elverişsiz mallar (*biens insusceptibles de propriété privée*), 854
- Özel mülkiyette bulunan mallar kamulaştırma işlemine konu olabilirler, 972

- Özel mülkiyette bulunan mallar, 972
 Özel olarak düzenlenmiş olma şartını yerine getirmeyen mallar, 938
 Özel personel kanunları, 690
 Özel sektördeki usullerle, 280
 Özel sicil, 888
 Özel sigortaların ödediği tazminatlar, 1407
 Özel soruşturma ve kovuşturma usüllerine tâbi olan kişiler, 831
 Özel şartlar-memurluğa giriş, 708
 Özel teknik şartnameler (*cahiers des clauses techniques particulières*), 151
 Özel teşebbüs (*entreprise privée*), 948
 Özel teşebbüs hürriyeti, 359, 373
 Özel teşebbüsün yetersiz kaldığı durumlarda (*circonstances exceptionnelles nées de la carence de l'initiative privée*), 374
 Özel teşebbüsün yetersizliği (*carence de l'initiative privée*), 374
 Özel üniversiteler, 402
 Özel yarar amaçlı kamulaştırmalar, 986
 Özel-kamusalın karşıtı, 548
 Özel zararlar, 1189
 Özelleştirme, 357, 382
 Özgül ayırım yasağı, 316
 Özgül güvenceler, 585
 Özgüldür, Serdar, 1365
 Özgürlükleri daha sınırlandırıcı (*plus restrictives des libertés*), 552, 554
 Özüne dokunmaması, 586
 Özyörük, Mükbil, 646
- P---**
- Panayır yerleri, 894
 Para cezası (*amende*), 168, 920
 Para cezası (*astreinte*), 228
 Para cezası tehdidi altında (*sous astreinte*), 228
 Para, mal ve çalışma yükümlülükleri, 609
 Paralel dava yasağı veya def'i (*exception de recours parallèle*), 231
 Parasal limitlerin güncellenmesi, 122
 Parasal müeyyideler (*sanctions pécuniaires*), 167, 445
 Parayla ölçülebilir (*appréciable en argent*), 1334
 Parayla tazmin ilkesi (*principe de la réparation en argent*), 1386
 Park etme, 925
 Pasaport, 578
 Patlayıcı maddeler (*explosifs*), 1195
 Pazarlık usûlü-kamu ihalelerinde, 124, 126
 Pazarlık usûlünde, 117
 Pazarlıkla satın almak, 995
 Pazarlıklı tek-yanlı işlem, 5
 Pazarlıklı tek-yanlı işlemler (*actes unilatéraux négociés*), 6
 Pendleton act, 692
 Persona non grata ilân edilmesi, 1081
 Personel bakımından laiklik, 328
 Personel ortaklığı (*communauté des personnels*), 492
 Personeliyle ilişkileri, 287
 Peşin ödeme, 961
 Petrol Kanunu, 853
 Petrol kaynakları, 864
 Plân, proje, kadastro, tetkik, araştırma vs. çalışmalar amacıyla geçici işgal, 953
 Planiol (Marcel), 1087
 Plenissumen flumen, 885
 Plüralizm yoluyla tarafsızlık (*neutralité pluralisme*), 323
 Plüralizm yoluyla tarafsızlık, 323
 Polis çevik kuvvet birimleri, 502
 Polis vazife ve selahiyet kanununun 2'nci, 487
 Polis-kolluk personeli, 521
 Pornografik film, 502
 Pozitif ayrımcılık (*discrimination positive*), 313, 699
 Pozitivist tez-kamu yararının tanımı, 263
 Prensın buyruğu, 181
 Pretium doloris, 1304, 1305
 Privé/privé - spécial/special, 548
 Proudhon, Victor, 861
 PTT AŞ'nin görevlendirilmesi sözleşmesi usûlü, 415
 PTT'ye verilen adı gönderiler, 1322
 Rachat terimi Türkçeye "raşa", 181
 Rakabesi, 852
 RATP, 20
 Re'sen emekliye sevk, 742
 Reddetme (*refus*), 679
 Redevance, ödenti, ücret, 442
 Reeskont faiz istemi, 1430
 Reeskont oranı, 1428
 Refarmatio in pejus (daha ağıra dönüştürme) yasağı, 807, 809
 Régie Renault, 260
 Rehin hakkı, 843
 Rekabet ilkesi-kamu ihalelerinde, 117
 Rekabet kurulundan da izin alınması-ımtiyaz, 438

*Requis- "réquisition"*a, yani "el koymaya (müsedereye)" tâbi tutulmuş kişi, 660
Requis-mükellef, 660
Res inter alios acta ilkesi, 217, 227, 237
Res nullius, 852
 Re'sen emekliliğe sevk (*mise à la retraite d'office*), 776
 Re'sen emeklilik, 742
 Re'sen icra (*exécution d'office*), 921
 Re'sen yer değiştirme (*déplacement d'office*), 776
 Resmî belge, araç ve gereçleri geri verme ödevi, 754
 Resmi bina ve tesisler, 888
 Resmi nikahlı eşinin, 1313
Révocation (azil), 736
 Rızalarının değişimi (*échange des consentements*-idarî sözleşmelerde), 103
 Rigaud, 862
Risk ilkesi-idarenin sorumluluğu, **1188**
 Risk ilkesi-kolluk, 627
Risk sorumluluğu (*responsabilité pour risque*), 1042, 1188, 1192, 1193
 Risk sorumluluğu halleri, 1195
 Risk sorumluluğun özellikleri, 1193
 Risk sorumluluğunun tamamlayıcı niteliği, 1194
 Risk, rastlantı, talih, baht, *aléa*, 188
 Riskin istisnailiği, 1194
 Riskin özel (*spécial*) olması, 1191
 Riskin veya zararın özelliği şartı, 1191
Risque kelimesinin Türkçe karşılığı, "tehlike" "riziko", 1193
 Riziko sorumluluğu, 1193
 Rolland (Louis), 300, 862
 Rolland kanunları (*lois de Rolland*), 300
 Romieu (Jean), 632, 1217
 Ruh, 586
 Ruhsal bütünlük, 1302
Ruhsat (lisans, izin) usûlü, 6, 398, 399, 467, 578,
 Ruhsat (*permis*), 931
 Ruhsat sözleşmeleri, 8, 102
 Ruhsat, 578
 Ruhsatın hukukî rejimi, 399
 Ruhsatiye, 578
 Ruhsatname, 578
 Ruhsatsız, 1333
 Rücu davası (*action récursoire*), 1151, 1152, 1182, 1236, 1368, 1378
 Rücu zorunlu mu?, 1182

Rüçhan hakkı (*droit de préférence*), 446
 Rüşum, 933
 Rütbe sınıflandırması, 691
---S---
 Sadece şekil bakımından hukuka aykırılıklar (*illégalités purement formelles*), 1088
 Saf kişisel kusur (*faute purement personnelle*), 1138, 1150, 1173
 Sağlam, Fazıl, 589
 Sağlık alanında acil yardım (*services d'aide médicale urgente*), 1114
 Sağlık amacı (*but d'hygiène*), 984
 Sağlık hizmetleri ve yardımcı sağlık hizmetleri sınıfı, 694
 Sağlık şartı-memurluk, 706
 Sağlık, 1302
 Saha bekçileri, 544
 Saha operasyonları (*opérations sur le terrain*), 1117
 Sahil Güvenlik Komutanlığı, 519
 Sahil Güvenlik Komutanlığı-mülkî idare amirlerine bağlılık, 529
 Sahil Güvenlik Komutanlığının görevleri, 528
 Sahil güvenlik kuvvetleri-kolluk personeli, 527
 Sahil şeridi, 889
 Sahiplenme (ihraz), 945, 946
 Sahipsiz mallar ne sınırlandırmaya, ne de tescile tâbidir, 888
Sahipsiz mallar, arazi-i mevat, (*res nullius*), 852, 853, 869
 Sakat doğmama hakkı, 1342
 Sakatlar, 707
 Sakatların memurluğa alımı, 699
 Sakız adasına, 353
 Sallama gerekçe, 1255
 Sansür, 585
 Saraç, 74
 Sarıca, 349
 Satım sözleşmeleri, 64
 Satın alma usûlünün denemesi, 994
 Savunma hakkı (*droit de la défense*), 803
 Saydamlık (aleniyet, açıklık) ilkesi-kamu ihalelerinde, 117
 Saydamlık ilkesinin bazı istisnaları, 117
 Sayman, muhasebe müdürü, (*chef de comptabilité*), 77, 294, 297, 654, 662, 682
 Sebep sorumluluğu, 1039
Sécurité privée, 548
 Seçme ve yerleştirme sınavı, 714
 Seferberlik, 180

- Sembolik bir tazminat, 1309
 Sendika hakkı, 765
 Serbest çalışanlar, 648
 Serbestlik ilkesi (*principe de liberté*)-kamu malları, 925
 Serbestlik ilkesi-memurluğa giriş, 697
 Serbestlik usûlü-kolluk usulü, 561
 Sermaye (*capital*), 1334
 Sermaye şeklinde tazminat (*indemnisation en capital*), 1417
 Sermaye veya irat şeklinde tazminat, 1417
 Sert uyarı (*sévères observations*), 811
 Servis araçları, 352
 Seul'deki Fransız Konsolosuna, 1219
 Seyahat hürriyeti, 584
 Sıkı işbirliği (*étroite collaboration*), 1376
 Sınaî eserler, 844
Sınaî ve ticarî kamu hizmetleri (*service public industriel et commercial*), 275
 Sınaî ve ticarî kamu hizmetleri özel hukuka tâbidir, 289
 Sınaî ve ticarî kamu hizmetlerinde bedavalık/ücretlilik sorunu, 345
 Sınaî ve ticarî kamu hizmetlerinden kaynaklanan zararlar, 1050
 Sınaî ve ticarî kamu hizmetlerinin karşılığı olarak alınan paranın hukukî niteliği, 351
 Sınaî ve ticarî kamu hizmetlerinin kullanıcıları ile yapılan sözleşmeler, 31
 Sınaî ve ticarî kamu hizmetlerinin kullanıcıları, 310
 Sınaî ve ticarî kamu hizmetlerinin özel hukuka tâbi olması kuralının istisnaları, 293
 Sınav gideri, 346
 Sınavlar, 711, 713
 Sınıf (*corps*), 692
 Sınıf, 692
 Sınıflandırma (*classification*), 869
 Sınıflandırma ilkesi, 691
 Sınır tespiti davası (*action en bornage*), 884
 Sınır tespiti kararlarının izahî niteliği, 885
 Sınır tespitine karşı iptal davası, 885
 Sınır tespitine karşı tam yargı davası, 886
 Sınır tespitini isteme hakkı, 885
 Sınırlamanın sınırları, 580
 Sınırlı aynî haklar, 843
 Sınırlı denetim (*contrôle restreinte*), 725
 Sicil amirleri, 724
 Sicil dosyası, 723
 Sicil notları, 725
 Sicil raporları, 724
 Sicil verme, 723
 Sigara içme, 584
 Silah kullanma, 632
 Silahlı kuvvetler-kolluk, 530
 Silinme-disiplin cezasının, 827
 Sinema eserleri, 502
 Sinema kolluğu yetkisi, 501
 Sit kolluğu, 499
 Siyasî hak, 763
 Siyasî partilere girme yasağı, 759
 Siyasi polis, 522
 Siyasî sorumluluk (*responsabilité politique*), 1035, 1036
 SNCF, 405, 407, 422
 Sokağın kapatılması, 1020
 Somut devir usulü, 877
 Somut olay ve belgelerle, 725
 Sona erme hâlinde malların paylaşımı, 449
 Sona erme sebepleri, 446
 Sonradan cezalandırma sistemi, 561
 Sonradan ortaya çıkan zararlar, 1437
 Sonuçlandırma aşaması, 132
 Sorumlu kamu tüzel kişinin belirlenmesi, 1372
 Sorumlu tutulma şartları (*conditions d'engagement de la responsabilité*), 1294
 Sorumluluğun yükletilmesinin genel şartları (*conditions générales d'engagement de la responsabilité*), 1294
 Sorumluluk türlerinin bir karşılaştırmasını, 1043
 Sorumluluk, mesuliyet (*responsabilité*), 1035
 Sorumluluk-idarî eylemler, 1295
 Sorumluluk-idarî işlemler, 1295
 Sorumlulukların birleşmesi (*cumul de responsabilités*) teorisi, ilkesi, 1145, 1147, 1148, 1151, 1175
 Sorumlulukların toplanması (*cumul de responsabilité*), 837
 Sorumluluktan bağımsız serbest bir hareket alanı (*marge d'action libre en franchise de responsabilité*), 1111
 Sorumsuzluk adacıkları (*ilots d'irresponsabilité*), 1322
 Soruşturma açma zorunluluğu, 730, 801
 Soruşturma kurulu (*commission d'enquête*), 800
 Soruşturma raporunun düzenlenmesi, 804
 Soruşturma, 488
 Soruşturmacı (*enquêteur*), 800
 Soruşturmanın yapılması, 800

- Soruşturmanın yerindeliği (*opportunit  des poursuites*), 798
- Soruşturmaya yetkili amir, 798
- Sosyal devlet ilkesine, 1255
- Sosyal güvenlik kuruluşları tarafından bazı tazminatlar, ikramiyeler, aylık,  dentiler, 1399
- Sosyal güvenlik tazminatlarının inhisariliği doktrini (*forfait de la pension*), 1218
- Sosyal kamu hizmetleri (*services publics sociaux*), 281
- Sosyal kamu hizmetleri, 274, 281
- Sosyal olaylardan dolayı, 1235
- Sosyal olaylardan kaynaklanan zararlar, 1237, 1239, 1241
- Sosyal risk (*risque social*), 1235
- Sosyal yardım (*aide sociale*), 1399
- Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakıfları, 398
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı yardımları (düşülmez), 1405
- Söz, 585
- Sözleşme aşaması-kamu ihalelerinde, 135
- Sözleşme dışı sorumluluk** (*responsabilit  extra-contractuelle*), 291, 1039, 1041
- Sözleşme hakimi (*juge du contrat*), 220
- Sözleşme hükümlerinde gerekli değişiklikleri (*r vision du contrat*), 192
- Sözleşme kavramı, 2
- Sözleşme konusu işin yapılması, 197
- Sözleşme tanımı, 2
- Sözleşme, akit, (*contrat*), 2, 72, 931
- Sözleşme,  zel hukuku aşan hükümler i ermelidir, 28
- S zleşmecii,  kit (*cocontractant*)-idar  s zleşmelerde, 106
- S zleşmecinin adem-i ifa def'i hakkının yokluğu, 162
- S zleşmecinin borçları, 156
- S zleşmecinin hakları, 159
- S zleşmecinin idare karşısında birtakım hakları (*droits du cocontractant*), 159
- S zleşmecinin k r ve zararına (*  ses risques et frais*), 170
- S zleşmecinin kusuru nedeniyle fesih, 198
- S zleřmecinin oldukça ağır bir kusuru (*faute d'une particiliere gravité*), 171
- S zleşmecinin seiğimi, 106
- S zleřmeciyi seiğme serbestisi-idar  s zleşmelerde (*liberté du choix du cocontractant*), 106
- S zleşmede kararlaştırılan  cret geri alınamaz (*irrevocabilit  du prix*), 160
- S zleřmeden ayrılabilir işlemler (*actes détachables du contrat*), 223
- S zleşmeden ayrılabilir işlemlere karşı iptal davası a ılabilir, 222
- S zleşmeden doğan borçlar (*obligatio ex contractu*), 1038
- S zleşmeden doğan sorumluluk, 1041
- S zleşmeden kaynaklanan uyumazlıklar, 13, 214
- S zleşme-dışı bir durum (*une situation extracontractuelle*), 189
- S zleşmeler kanun koyucu tarafından feshedilebilir, 201
- S zleşmeleri bunları yapan kişilerin sayısı (*nombre des auteurs*), 3
- S zleşmelerin bağlayıcılığı (*force obligatoire des contrats*), 201
- Sözleşmelerin düzenleyici hükümleri (*dispositions r glementaires*), 233
- Sözleşmelerin idare tarafından tek yanlı olarak değiştirilebilirliği ilkesi (*principe de mutabilit  du contrat administratif*), 172
- Sözleşmeli kamu personelinin hukukî statüsü, 680
- Sözleşmeli personel işçi ayrımı-uyumazlık mahkemesi kararları, 683
- Sözleşmeli personel**, 66, 667, **670**, 671
- Sözleşmeli personel-1 sayılı CBK, 673
- Sözleşmeli personel-4 sayılı CBK, 673
- Sözleşmeli personel-4678 sayılı Kanun, 673
- Sözleşmeli personel-4924 sayılı Kanun, 672
- Sözleşmeli personel-6253 sayılı kanun, 673
- Sözleşmeli personel-DMK, m.4/b, 671
- Sözleşmeli personeli (*agent contractuel*), 235
- Sözleşmeli personelin hukukî durumu, 680
- Sözleşmeli personelin hukukî niteliği, 674
- S zleşmeli personel-iş i ayrımı, 681
- S zleşmeli personel-KIT'ler, 671
- S zleşmeli persernel-375 sayılı KHK, 672
- S zleřmenin akdedilmesine ilişkin ayrılabilir işlemler (*actes détachables relatives   la conclusion du contrat*), 224
- S zleřmenin bağlayıcılığı (*caractère obligatoire des contrats*), 154
- S zleřmenin butlanı (*nullité du contrat*), 219
- S zleřmenin değişmezliği ilkesi (*principe d'immutabilité du contrat*), 172
- S zleşmenin devri (*cession du contrat*), 156
- S zleşmenin devri yasağı, 156

- Sözleşmenin ekonomik dengesini altüst (*bouleversement de l'économie du contrat*), 189, 194
- Sözleşmenin feshi (*résiliation du contrat*), 171, 219
- Sözleşmenin hakimi (*juge du contrat*), 216, 227
- Sözleşmenin kanunla idarî veya özel hukuk sözleşmesi olarak nitelendirilmesi, 11
- Sözleşmenin konusunun kamu hizmetinin yürütülmesine ilişkin olması gerekir, 44
- Sözleşmenin malî dengesi (*équilibre financier du contrat*), 161
- Sözleşmenin nitelendirilmesi (tavsif), *qualification*, 9
- Sözleşmenin niteliğinin belirlenmesinde tarafların iradelerinin rolü, 36
- Sözleşmenin onaylanması, 105
- Sözleşmenin özel hukuku aşan hükümler içermesi gerekir, 46
- Sözleşmenin özü (*substance du contrat*), 174
- Sözleşmenin sarsılması (*bouleversement du contrat*), 190
- Sözleşmenin tâbî olduğu hukukî rejimin kanunla belirlenmesi, 12
- Sözleşmenin taraflarından en az birisi idare olmalıdır, 43
- Sözleşmenin uygulanması sürecine ilişkin şartlar*, 152
- Sözleşmenin uygulanmasına (icrası), (*exécution*) ilişkin şartlar, 152
- Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin ayrılabilir işlemler (*actes détachables relatives à l'exécution du contrat*), 229
- Sözleşmenin yapılması sürecine ilişkin şartlar, 151
- Sözleşme-ruhsat ayrımı, 6
- Sözleşme-tek yanlı işlem ayrımı, 2
- Sözleşmeye davet, 136
- Sözleşmeye davet, 136
- Sözleşmeye uygun ifayı isteme hakkı, 164
- Sözleşmeyle göreve alınanlar (*recrutement par contrat*), 665
- Sözleşmeyle görevlendirme (*investiture par contrat*), 397, 403
- Sözlü (*verbaux*)-idarî sözleşmelerde, 149
- Spor müsabakalarında güvenlik sağlanması, 348
- Strictissimo sensu* kamu görevlisi, 645
- SSK ödemeleri, 1405
- Ssk tarafından bağlanan dul ve yetim aylıkları, 1403
- Staj, 716
- Stajyerler (*stagiaires*), 666
- Statüer bir ilişki, 652
- Statüter (*statutaire*), 661, 676
- Statüter bağ, 661
- Statüter görevlendirme** (*investiture statutaire*), 396, 397
- Statüter ilişki, 652
- Stolypin, 599
- Stricto sensu* kamu görevlisi, 644
- Su av kolluğu, 545
- Su boru ve kanalları, 1202
- Su kamu malı (*domaine public fluvial*), 858
- Su ve kanalizasyon idarelerine ait kamu malları haczedilebilir mi, 906
- Su, elektrik, doğalgaz, telefon abonman sözleşmeleri, 56
- Su, gaz, elektrik*, 1202
- Suç (*crime* -kamu hizmetlerinde grev), 301
- Suç (*infraction pénale*), 773
- Suç biçimine dönüşerek idarî olma niteliğini kaybeden eylem ve işlemler, 1169
- Suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, 616
- Suçların aydınlatılmasında yardımcı olan tanık ve ihbarcı, 1257
- Sulama alanlarında arazi düzenlenmesi, 892
- Sun'î kamu malları (*domaine public artificiel*), 859, 869, 874, 887
- Sun'î kamu malların kamu malı niteliğini kazanması, 869
- Sun'î kamu malların kamu malı niteliğinin kalkması veya kaldırılması, 874
- Sun'î kamu mallarının sınırlarının tespiti, 887
- Suriye hükümeti, 1292
- Suspension* (askıya alma), 728
- Sübjektif teori, 1315
- Sürenin dolması-imkiyaz, 446
- Sürenin dolması-idari sözleşmelerde, 197
- Sürücü belgesi, 562
- §---
- Şahıs varlığı, 1302
- Şahsa verilen zararlar, 1299
- Şahsen ifa borcu (*obligation d'exécution personnelle*), 156
- Şahsen ifa yükümlülüğü, 156, 440
- Şahsî (*personnel*), 787
- Şan, şeref ve kişilik haklarına verilen zararlar, 1302

- Şans kaybı (*perte d'une chance*), 1325
 Şart işlem (*acte de condition*), 716
 Şart, hüküm (*clauses*), 151
 Şart-işlem (*acte-condition*), 432
 Şartların kümülatifliği-kamu görevlisi tanımında, 656
 Şartlaşma, 73, 435
 Şartlı bir şekilde nakden tazmin, 1387
 Şartlı salıverme (*libération conditionnelle*), 1214
 Şartlı salıverme-memurluğa giriş, 705
 Şartname (*cahier de charges*), 6, 72, 150, 406, 431, 433
 Şartnamedeki sözleşmenin uygulanmasına ilişkin şartlar, 152
 Şartnamedeki sözleşmenin yapılması sürecine ilişkin şartlar, 152
Şartnameler, 129, 150
 Şartnamelerin çeşitleri, 151
 Şartnamelerin hukukî niteliği, 152
 Şartnameli ruhsat, 6, 101, 103, 399
 Şartnameye atıf, 31
 Şartnameyle donatılmış tek taraflı idarî ruhsat (*autorisation administrative unilatérale assortie de conditions*), 7, 8, 103, 399
 Şekil bakımından hukuka aykırılıklar, 1089
 Şekli hukukî eşitlik, 316
 Şemseddin Sami, 74, 262, 411
 Şeref (*honneur*), 1302
 Şırnak, 1259
 Şiddet eylemleri (*actes de violence*), 1236
 Şikâyet başvurusu-kamu ihale, 143
---T---
 Taahhüdün yerine getirilmesiyle-idari sözleşmelerde, 197
 Taban aylığı, 771
 Tâbi (*assujetti*), 289
 Tabii afet, 600, 609
 Tabii kamu malları (*domaine public naturel*), 858, 868, 884
 Tabii kamu malların kamu malı niteliğini kazanması, 868; kalkması, 873
 Tabii kamu mallarının sınırlarının tespiti, 884
 Tabii servetler ve kaynaklar, 864
 Tahdidî (*numerus clausus*), 794
Tahkim (*arbitrage*), 45, 241, 450, 464
Tahsis (*affectation*), 868, 869
 Tahsis amaçlarına göre kamu malları, 852
 Tahsis değişikliği (*changement d'affectation*), 876
 Tahsis değişikliği yoluyla dönüşüm, 881
 Tahsis değişikliği, 872
 Tahsis değişikliğiyle dönüşüm (*mutation par changement d'affectation*), 881
 Tahsis işlemi, 868
 Tahsis kararı (*décision d'affectation, décision de classement*), 871
 Tahsis şartı kamu malı tanımı, 849
 Tahsisten çıkarma kararı, adem-i tahsis (*décision de désaffectation, décision de déclassement*), 874
 Tahvil, 75
 Taka, Ertuğrul, 1423
 Takdir hatası, 1092
 Takdir yetkisi (*compétence discrétionnaire*)-idarî sözleşmelerin feshinde, 176, 361, 380, 385
 Takdiren ve maktuen, 1413, 1420, 1422
 Takdiri izin, 767
 Takdiri kaldırma, 730
 Takdirname, 725
 Takip yargısı (*contentieux des poursuites*), 212
 Taksit (*acompte*), 161
 Taksitlendirme, 962
 Talep üzerine işbirliği (*collaboration sollicitée*), 1231
 Tali farklılıklar genel idarî kolluk ile özel idarî kolluk, 500
 Tali kurucu iktidarın tepkisi, 18, 463
 Tam (*exécution intégrale*), 158
 Tam bir tazminatır (*indemnisation totale*), 194
 Tam tazmin ilkesi (*principe de la réparation intégrale*), 1397
 Tam tazmin ilkesi, 1397
 Tam ve zamanında ifa, 158
 Tam yargı davası (*recours de plein contentieux*), 212, 213
 Tamamıyla ortadan kaldırma-sorumluluğu (*exonération totale*), 1352
 Tamamlayıcı (*complémentaire, subsidiaire*), 1263
 Tamir edilmesi (*réparation*), 920
 Tanım nedir, 255
 Tanıyıcı (*recognitif*), 1407
 Tapu kütüklerinin tutulması, 1074
 Tarafların anlaşmasıyla bedelin tespiti, 1000
 Tarafların anlaşmasıyla fesih, 198
 Tarafların arasındaki bu durum, üçüncü kişileri alakadar etmez (*res inter alios acta nec nocet, nec prodes*), 240

- Tarafların eşitliği (*égalité des parties*) ilkeleri- idarî sözleşmelerde, 154
- Tarafların hak ve borçları (*droits et obligations des parties*), 154
- Tarafların iradesinden bağımsız bir olay (*fait indépendant de la volonté des parties*), 188
- Tarafların kanunu (*loi des parties*-idarî sözleşmeler), 153, 172, 201, 226, 240
- Tarafların karşılıklı hak ve borçları (*droits et obligations des parties*)-idarî sözleşmelerde, 155
- Tarafların karşılıklı hak ve borçları-idarî sözleşmelerde, 154
- Tarafsızlık ilkesi (*principe de neutralité*)-kamu hizmetlerinde , 322
- Tarafsızlık ödevi, 750
- Tarım kolluğu, 499, 543
- Tarihi ve doğal anıtları koruma kolluğu, 499
- Tasarım yarışmaları-kamu ihalelerinde, 127
- Tasarıfta bulunma (*abusus*), 843, 861
- Tasfiye memurları (*mandataires-liquidateurs*), 1218
- Taş ocakları, 933
- Taşıma işleri, 111
- Taşıma sözleşmeleri (*marchés de transport*), 91, 92, 187
- Taşıma sözleşmesinden kaynaklanan sorumluluğu, 1208
- Taşınır (menkul) kamu malları (*domaine public mobilier*), 859
- Taşınır mal iktisap usûlleri, 946
- Taşınır mallar (*biens mobiliers*), 949
- Taşınır malların kamulaştırılması, 948
- Taşınmaz (gayrimenkul) kamu malları (*domaine public immobilier*), 859
- Taşınmaz mal iktisap usûlleri, 946
- Taşınmaz mal kiralanması, 111
- Taşınmaz mallar, 948
- Taşınmaz yükü, 843
- Taşınmazın kamu yararına tahsis edilmemesi, 1006
- Taşıtlar, 1204
- Tatmin aracıdır, 1308
- Tatmin ettiği çıkarın niteliğine göre özel kullanımlar, 930
- Tâvizî adalet, 316
- Tavsif, 9
- Tazmin edici (*réparatrice*), 1323
- Tazmin edilecek bir zararın (*préjudice indemnisable*), 1088
- Tazminat (zarar-ziyan), *dommages-intérêts*, 168
- Tazminat davası, 1016, 1022
- Tazminat hakkı (*droit à indemnité*-idarî sözleşmelerde), 161
- Tazminat hakkı şartları (*conditions du droit à réparation*), 1294
- Tazminat hakkı, 161
- Tazminat hesaplarında gözönünde bulundurulması gereken hususlar, 1414
- Tazminat ödemesine (*octroi d'indemnités*), 219
- Tazminat, 168, 219
- Tazminatın düşüklüğü, 1308
- Tazminatın idarece hesaplanması, 1414
- Tazminatın miktarı, 1308
- Tazminatın miktarını belirtilmesi işi ertelenebilir mi, 1384
- Tazminatın miktarını belirtme işini (*chiffrage*) erteleyebilmesi, 1384
- Tazminatın türünün belirlenmesi, 1417
- Tazminatların birleşmemesi ilkesi (*principe de non-cumul des indemnisations*), 1151
- Tazminattan düşülen ve düşülmeyen ödemeler, 1401
- Tazminattan düşürülenler, 1406
- Tazminattan düşürülmemesi gerekenler, 1402
- Tazminattan düşürülmeyenler, 1407
- Tazmine elverişsiz mağduriyetler (*dommages insusceptibles de réparation*), 1321
- TBMM Başkanlığı, 1067
- TBMM'nin (OHAL) onay kararı üzerinde yargısal denetim, 622
- TCDD, 1208
- TDÇİ, 709
- TEAŞ, 243
- Tebliğ, 805
- Tecavüz, 1318
- Tecavüzün menî davası, 922
- TEDAŞ, 1052
- Teferruat, 981
- Tehlike sorumluluğu** (*responsabilité pour danger*), 1040, 1193
- Tehlike, “*risque*”-“*danger*”, 1193
- Tehlikeli araçlar (*engins dangereux*), 1204
- Tehlikeli bayındırlık eserleri, 1201
- Tehlikeli durumlar, 1215
- Tehlikeli salgın hastalıklar, 600
- Tehlikeli şeyler (*choses dangeureuses*), 1195
- Tehlikeli yöntemler (*méthodes dangereuses*), 1213
- Tehlikeli yöntemler, 1187, 1205, 1213

- Tek aylık ilkesi, 769
 Tek taraflı değişiklik yasağı (*immutabilité*), 154
 Tek yanlı değişiklik yapma yetkisi (*pouvoir de modification unilatérale*), 183
 Tek yanlı değişiklik yetkisi (*pouvoir de modification unilatérale*), 172, 183, 444
 Tek yanlı düzenleyici işlem (*actes réglementaires unilatéraux*), 234
 Tekerrür, 793
 Tekliflerin aleni olarak açılması, 117
 Tekliflerin değerlendirilmesi aşaması, 131
 Tekliflerin sunulması aşaması, 131
 Teknik hizmetler sınıfı, 693
 Teknik şartnameler, 129, 151
 Tek-taraflı değişiklik yapma yetkisi-idarî sözleşmelerde, 172
 Tek-taraflı geri satın alma (*rachat unilatéral*), 447, 448
 Tek-taraflı görevlendirme (*investiture unilatérale*), 396, 397
 Tek-taraflılık-kolluk, 496
 Tek-yanlı idarî işlemler (*actes administratifs unilatéraux*), 2
 Telif edici tazminatlar (*dommages-intérêts compensatoires*), 1437
 Telekomünikasyon imtiyaz sözleşmesi, 467
 Telekomünikasyon genel izin, 470
 Telekomünikasyon Hizmetleri Yönetmeliğinin, 469
 Telekomünikasyon kurumu, 74, 465, 470
 Telekomünikasyon ruhsatı usûlü, 470
 Telekomünikasyon ruhsatı, 468
 Telekomünikasyon, 465, 466
 Temel eğitim, 716
 Temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir, 610
 Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması, 614
 Temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunmamalıdır, 586
 Temerrüde düşürme, ihtar, protesto (*mis en demeure*), 167
 Temerrüt faizi, 1420, 1428
 Temerrüt, gecikme faizleri (*intérêts moratoires*), 1435
 Teminatı gelir kaydetme, 168
 Tenbih, 538, 571
 Terkin, 1004
 Terör olayları, 1246, 1254
 Terör olaylarında illiyet bağının şart olmadığı yolunda görüşü, 1346
 Terör olaylarından dolayı idarenin sorumluluğu meselesi, 1243, 1244, 1249
 Terör örgütlerinin açık hedefi haline gelen, 1257
 Terör, 1243
 Teröre karşı koruma tedbirleri, 1257
 Terörist saldırılardan doğan zararlar, 1259
 Terrier, 1046, 1062
 Teşebbüs, 1324
 Teşkilât emrine alma, 728
 Teşriî kriter (kanunla nitelendirme-kamu hizmeti), 276
 Teşriî kriter-idarî sözleşmelerde, 11, 14
 Teşriî yoldan devir (*transfert par voie législativ*), 877
 Tevziî adalet, 317
 Tezyid-i bedel, 997
 TFI, 892
 The king can do no wrong, 1281
 Théron, 27
 THY, 1208
 Tıbbî faaliyet (*activité médicale*), 1112
 Tıbbî faaliyetler alanında ağır kusur, 1112
 Tıbbî işlemler (*actes médicaux*), 1112
 Ticaret kanun ve teamüllerine göre işletileceğini (*gères conformément aux lois et usages du commerce*), 276
 Ticaret veya diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı, 755
 Ticarî usûller 280
 Ticarî zararlar, 1268
 Tip serbestliği ilkesi, 419
 Tip sözleşmeler (*contrats types*), 5, 138
 Titularisation, 666
 Toplanma (*rassemblement*), 1236
 Toplantı ve gösteri (*atroupements et rassemblement*), 1235
 Toplantı ve gösteri yürüyüşü, 574
 Toplantı ve gösterilerden (sosyal olaylardan) dolayı ortaya çıkan zararlar, 1235
 Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı, 759
 Toplu sözleşme hakkı, 770
 Toplu sözleşmenin yapılış usûlü, 4, 770
 Toprak altına etkide bulunmayan özel kullanımlar, 929
 Toptan ödeme, 745, 746
 Torunlar-tazminat, 1316

- Trafik kazalarında kamu görevlilerinin uğradığı zararlar, 1058
- Trafik kazalarında, 1210
- Trampa yolu ile kamulaştırma, 995
- Trampa yoluyla devralmak, 995
- Trampa yoluyla kamulaştırma, 963
- Trenlerin verdiği zararlar, 1208
- TRT personeli, 821
- Turizm kolluğu, 499
- Turkcell, 467
- Tuzlu sular, 864
- Türban kararı, 338
- Türban konusunda uygulama ve içtihat, 335
- Türk Anayasa Mahkemesinin idarî sözleşme ve özelde imtiyaz sözleşmesi anlayışı, 97
- Türk Anayasa Mahkemesinin kamu hizmeti tanımı, 265
- Türk Ceza Kanunundaki memur tanımı, 669
- Türk Danıştayının ağır kusur anlayışı, 1128
- Türk Hava Kurumu, 402
- Türk hukukunda idarî kamu hizmetleri-sınaf ve ticarî kamu hizmetleri ayrımı, 297
- Türk hukukunda idarî sözleşme olarak kabul edilen sözleşmeler, 49
- Türk hukukunda idarî sözleşmelerin kriterleri, 38
- Türk hukukunda kamu hizmetleri ayrımı, 274
- Türk hukukunda kamu hizmetlerinin özel kişilerce işletilmesi usûlü, 454
- Türk hukukunda özel hukuk sözleşmesi olarak kabul edilen sözleşmeler, 50
- Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu, 531
- Türk Silahlı Kuvvetleri personeli, 822
- Türk soylu yabancılara, 701
- Türk Telekom ile Telekomünikasyon Kurumu arasında, 85
- Türk telekom, 465
- Türk Telekomun görevlendirilmesi sözleşmesi usulü, 414
- Türk vatandaşı olmak, 701
- Türk yargı içtihatlarında imtiyaz usûlünün tanımı, 425
- Türk yargı içtihatlarında şartların birlikteliği (kümülatifliği), 47
- Türkiye Yeşilay Cemiyeti, 402
- Türkiye'de bağırtüsü ve lâiklik meselesi, 332
- Türkiye'de genel idarî kolluk ve özel idarî kolluk ayrımı, 505
- Türkiye'de kamu düzeni kavramı, 482
- Türkiye'de kamu mallarının satışı sorunu, 915
- Türkiye'de kamu tüzel kişilerinin özel mallarının satışı sorunu, 943
- Türkiye'de meslekî riskler, 1220
- Türkiye'de telekomünikasyon kamu hizmeti, 465
- Türkiye'de toplantı ve gösteri yürüyüşlerinden dolayı ortaya çıkan zararların tazmini sorunu, 1237
- Türkiye-Suriye, 1292
- Türksat, 466
- Tütün ikramiyeleri, 1406
- Tüzel kişi (*personne morale*), 404
- U---
- Uçakların verdiği zararlar, 1205
- Uçuş denetimi, 364
- Uçuş yönlendirmesi (*guidage*), 364
- Uğranılan zarar ve ziyanı (*damnum emergens*), 176, 199
- Uğranılan zararlar (*damnum emergens*), 447
- Uğradıkları zararın miktarı konusunda yanılan davacıların durumu, 1394
- Uğur Mumcu kararı, 1250, 1256, 1258, 1426,
- Ulaştırma altyapıları resmi, 933
- Ultra petita karar verme yasağı, 1383, 1389
- Ulusal jandarma (*gendarmarie nationale*), 511
- Ulusal polis (*police nationale*), 511
- Uluslararası anlaşmalardan dolayı idarenin sorumluluğu (*responsabilité du fait des conventions internationales*), 1289
- Uluslararası anlaşmalardan dolayı sorumluluk, 1289
- Uluslararası anlaşmalar-kamu hizmeti, 364
- Uluslararası ilişkilerin yürütülmesiyle ilgili işlemler, 1078
- Uluslararası tahkim (*arbitrage international*), 242
- Ulusoy (Ali), 470
- Umulmayan hâl, 1355**
- Umumî yerlerde (*public places*), 563
- Umumi zabıta, 513
- Urunga (Ertan), 825
- Usager, yararlanıcı, kullanıcı- kamu hizmetleri, 234, 288
- USAŞ, 228
- Usûl saptırması (*détournement de procédure*)- idarî kolluk yerine adlî kolluk kullanılması, 490
- Usûl ve şeklin önemsizliği-idarî sözleşmelerin tanımında-, 37
- Usûlsüz elkoyma (*emprise irrégulière*), 1054

- Uyarı, 724
 Uyarma (*avertissement*), 776, 811
 Uyarma cezasını gerektiren disiplin suçları, 790
 Uyarma ve kınama disiplin cezalarına karşı idarî başvuru (itiraz) yolu, 808
 Uyarma ve kınama disiplin cezalarına karşı, 810
 Uyarma ve kınama disiplin cezası, 808
 Uyarma, 776
 Uydu pozisyonu, 471
 Uygulama, 806
 Uygun (*adéquate*), 592
 Uygun illiyet teorisi (*théorie de la causalité adéquate*), 1339
 Uygunluk (*adéquation*), 592
 Uyum (*adaptation*) ilkeleri-idarî sözleşmelerde, 172
 Uyum (*adaptation*), 592, 676
 Uyum ilkesi (*principe d'adaptation*), 307
 Uzlaşma (*accord*), 6
 Uzlaşma (*transaction*), 1389
 Uzmanlık ilkesi (*principe de spécialité*), 965
 Uzmanlık ilkesi, ihtisas ilkesi, spesyalite prensibi (*principe de spécialité*), 395
 Uzun süreli kira (*bail emphytéotique*), 910
- Ü---
- Ücret (*salaire*), 768
 Ücret alma hakkı (*droit à la rémunération*-idarî sözleşmelerde), 159, 442
 Ücret isteme hakkı-imtiyaz, 442
 Ücret, ödenti, *redevance*, 442
 Ücrete tabi işler, 354
 Ücretin belirlenmesi-idarî sözleşmelerde, 159
 Ücretin dokunulmazlığı ve ayarlanması, 160
 Ücretlendirme usûlü-imtiyaz, 424
 Ücretli işbirliği (*collaboration rémunérée*), 1230
 Ücretli köprülerden geçiş ücreti, 405
 Ücretlilik ilkesi, 933
 Ücretsiz öğrenci okutma yükümlülüğünü, 362
 Üç aydan iki yıla kadar memuriyetten geçici ihraç (*exclusion temporaire*), 776
 Üçüncü kişiler (*tiers*), 4
 Üçüncü kişiler için ağır ve özel bir risk (*un risque spécial et grave pour les tiers*), 1213
 Üçüncü kişinin davranışı, 1366
 Üçüncü kişinin fiili (*fait du tiers*), 1190
 Üçüncü kişinin kusuru konusundaki içtihadı, 1369
- Üçüncü kişinin kusuru, 1366
 Üçüncü tür kamu hizmeti yoktur, 281
 Ülkeye bağlılık ödevi, 750
 Ün (*réputation*), 1302
 Üniformalı polis, 521
 Üniversite ödeneği, 772
 Üretim tesisi kurma ve işletme sözleşmesi, 454
 Üst hakkı, 1009
 Üstlenme-kamu hizmeti, 256
 Üstün nitelikte bir kamu yararı (*intérêt général prééminent*), 1285
 Üstünler köyü, 897
 Üvey anne-baba-tazminat, 1316
 Üvey kardeşler, 1316
 Üzüntü, 1305, 1311
- V---
- Vakıf üniversiteleri, 402
 Vakıf üniversitelerinin öğretim üyeleri kamu görevlisi midir, 663
 Vakıf üniversitelerinin öğretim üyeleriyle yaptığı hizmet sözleşmeleri, 34
 Vali (*préfet*), 511
 Vali il özel idaresi, 535
 Vali tarafından askeri birlikler, 531
 Vali, 1374
 Valiler-düzenleyici kolluk işlemleri, 569
 Valiler-kolluk amiri, 518
 Valiler-kolluk makamı, 515
 Vatan hizmeti, 660
 Vazife malûllüğü, 740, 741
 Vekâlet (*gérance*), 411
 Vekâlet (*mandat*), 21
 Vekâlet sözleşmesi (*contrat de gérance*), 412
 Vekâlet usûlü, 411
 Vekalet yoluyla işleten (*gérant*), 412
 Vekâlet yoluyla işletme (*gestion en gérance*), 411
 Vekâlet, 21
 Vekil (*gérant*), 412
 Vekil (*mandataire*), 21, 412
 Vergi (*taxe, impôt*), 279, 927
 Vergi hukuku (*droit fiscal*), 641
 Vergi idaresinde ağır kusur, 1119
 Vergi niteliğinde olmayan ödenti (*redevance non fiscale*), 927
 Vergi, resim veya harç ve benzeri malî yükümlülük, 348
 Vergi, resim, harç veya benzeri malî yükümlülük, 350, 933
 Vergi-benzeri (*parafiscal*), 279, 442

- Vergi-benzeri nitelikte bir aidat (*redevance de nature parafiscale*), 280
- Vergi-fiyat, 348
- Verilen bir hizmetin karşılığı (*contrepartie d'un service rendu*), 279, 927
- Verimlilik ilkesi, 351
- Vesayet (*tutelle*)-idarî sözleşmelerin onaylanmasında, 105
- Vesayet yetkisinin kullanılması hâlinde sorumlu kamu tüzel kişisinin belirlenmesi, 1377
- Virtuel, 262
- Virtüel kamu hizmetleri teorisi (*théorie des services publics virtuelles*), 262, 263, 375
- Virtüel kamu hizmetleri-bilkuvve kamu hizmeti niteliğini haiz hizmetler, 262
- Visa, 563
- Vücut bütünlüğü, 1302
- Waline, 862
- Y---
- Yabancı dil tazminatı, 772
- Yabancı para cinsinden tazminat istenemez, 1430
- Yabancılar koluğu (*police des étrangers*), 502
- Yalova kaplıcaları, 877, 878, 893
- Yan ödemeler, 771
- Yanan bir evde camların kırılması mübah sayılır, 599
- Yangınla mücadele (*services de lutte contre l'incendie*), 1114
- Yanlış yere yapılmış bayındırlık eseri yıkılamaz (*ouvrage public mal planté ne se détruit pas*), 1019
- Yansıyan zararlar (*préjudices réfléchis*), 1311, 1312
- Yapay tütün (*tabac factice*), 1282
- Yapım işlerinin ihaleleri, 111
- Yapım sözleşmelerinde “emanet hâline getirme (*mise en regie*)” müeyyidesi, 170
- Yapım sözleşmelerinde, bayındırlık sözleşmeleri (*marchés de travaux publics*), 94, 162, 193
- Yapım, 94
- Yap-işlet sözleşmeleri, 86
- Yap-işlet usûlü, 416
- Yap-işlet-devret sözleşmeleri, 86, 464
- Yap-işlet-devret usûlü, 415
- Yap-işlet-devret, 10, 458
- Yapma borcu (*obligation de faire*), 1334, 1386
- Yaralanan veya sakatlanan kişinin yakınlarının acılarının tazmini sorunu, 1318
- Yararı kamuya ait mallar, 864
- Yararlanıcı, kullanıcı (*usager*), 288
- Yararlanma (*fructus*), 861
- Yardım kampanyalarından toplanan paralar, 1406
- Yardımcı hizmetler sınıfı, 694
- Yardımcılar (*auxiliaires*), 666
- Yardımlaşma sandıkları, 1407
- Yargı faaliyetlerinden (*activités judiciaires*) sorumluluk, 1067
- Yargı faaliyetlerinden dolayı devletin sorumluluğu-Türkiye’de, 1126
- Yargı faaliyetlerinden dolayı devletin sorumluluğu ilkesi (*principe de l’irresponsabilité de l’Etat du fait du justice*), 1067
- Yargı fonksiyonuna yardımcı nitelikteki bazı idarî faaliyetler (icra ve iflas ve tapu kütükleri)den dolayı devletin sorumluluğu), 1074
- Yargı kararlarını uygulamama, 1160
- Yargı yolu açıktır denebilir, 816
- Yargı yolu kapalıdır, 813
- Yargısal başvuru hakkı, 443
- Yargısal başvuru yolu-kamu ihale uyuşmazlıklarında, 147
- Yargısal çözüm-kamu ihale uyuşmazlıklarında, 147
- Yargısallaşması (*juridictionnalisation*), 798, 804
- Yarı-akdî, yarı-düzenleyici, karma bir işlem (*acte mixte*), *mi-réglementaire*, *mi-contractuel*, 431
- Yarım günlük, 665
- Yarı-özgürlük ortamına bırakılan mahkumların (*détenus en semi-liberté*), 1214
- Yarışma usûlü-kamu ihalelerinde, 125
- Yasa önünde eşitlik ilkesi, 318
- Yasaklama (faaliyetten men etme) kararları, 576
- Yasaklama, men etme (*interdiction*), 576
- Yasama faaliyetleri (*activités législatives*), 1064
- Yasama organı ve idare kamu hizmeti kurmaya yargı kararıyla zorlanamaz, 375
- Yasama organının idarî faaliyetleri, 1065
- Yasama organının takdir yetkisi anayasayla sınırlıdır, 380
- Yaş haddi nedeniyle emeklilik, 740
- Yaş şartı-emeklilik için, 741

- Yaş şartı-memurluk, 701
Yaşama hakkı, 616
Yaşlılık aylığı, 744
Yaşlılık toptan ödemesi ve ihya, 745
Yatalak, 1317, 1319
Yatay ilerleme, 726, 693
Yaylak, 894
Yazılı şekil (*forme écrite*) ilkesi-idarî sözleşmelerde, 149
Yemin, 749
Yeminli malî müşavirlerce, 269
Yeminli serbest mimarlık ve mühendislik büroları, 269
Yeminli teknik büro, 268
Yeni arazi oluşumu, 945, 946
Yeni olayların sözleşmenin uygulanmasına etkisi, 177
Yeni tipler-idarî sözleşmeler, 84
Yeni usûller-kamu hizmeti işletilmesi, 413
Yenikaledonya (*nouvelle-calédonie*), 315
Yer değiştirme suretiyle atanma, 719
Yer harçları, işgaliye (*droits de place*), 410
Yeraltı ve yerüstü servetlerinin işletilmesine ilişkin sözleşmeler, 76
Yerel kamu hizmetleri (*services publics locaux*), 357
Yerel koşulların (*circonstances locales*), 552
Yerindelik denetimi (*contrôle d'opportunité*), 592
Yerindelik denetimi (*contrôle d'opportunité*)-kamu hizmetinin kaldırılması, 382
Yerindelik sorunu (*question d'opportunité*)-kamu hizmetlerinin kurulmasında, 361
Yerindelik sorunu-kamu hizmetlerinin işletilmesi usulleri, 387
Yerindelik, 1103
Yer-kolluk, 590
Yerli-yabancı ayrımı-kamu ihalelerinde, 119
Yeterli ödenek temin edilmeden, 963
Yeterli ödenek, 963
Yeterlilik ilkesi-kamu ihalelerinde, 118
Yetim aylıkları, 1406
Yetki (*pouvoir*), 165
Yetki birleşmesi (*cumul des compétences*), 1374
Yetki devri yoluyla işbirliği, 1377
Yetki sapırması (*détournement du pouvoir*), 595
Yetkilendirme (*habilitation*), 104
Yetkilendirme (*habilitation*)-kamu hizmetini yürütmekle, 396
Yetkilerin kullanımı, 1164
Yetkilerin paralellığı ilkesi-kamu hizmetinin kaldırılmasında, 378
Yetkili mahkeme-idari sözleşmelerde, 216
Yetkili merciin kararı, 833
Yetkili ve görevli mahkeme, 835
Yılan avcısı (*chasseur de vipères*), 404
Yıldırım düşmesi, 1354
Yıllık izin, 766
Yok hükmünde, 825, 974
Yokluk (gıyab), 1004
Yokluk teorisi, 823
Yoksun kalınan kâr (*lucrum cessans*), 1301
Yol imtiyazı (*concession de voirie*), 931
Yol kusurlarından doğan zararlardan doğan sorumluluk, 1059
Yol, meydan, köprü gibi orta malları, 888
Yola masa ve sandalye çıkarması, 931
Yolka, P., 864
Yolluk hakkı, 772
Yorum davası (*contentieux de l'interprétation*), 219
Yorum davası (*recours en interprétation*), 212
Yoruma dayalı bir idari tasarruf, 1096
Yönetim bilimi (*science administrative*), 646
Yönetmelik yargı yolu kapatılamaz, 814
Yönsel kriter, 3
Yüklenicinin ölümü hâlinde sözleşmenin sona ermesi, 157
Yüksek çoğunluklu merdiven (*super-majoritarian escalator*), 606
Yüksek disiplin kurulu, 795
Yüksek görevler (*emplois supérieurs*), 721
Yüksek memur (*hauts fonctionnaires*), 721
Yüksek planlama kurulu, 228
Yükseköğretim personeli, 821
Yükümlüler (*requis*), 660, 665
Yürürlük (*entrée en vigueur*-idarî sözleşmelerde), 105
Yürütme organı diğer devletlerle ilişkileri çerçevesinde hükümet tasarrufları, 1078
Yürütme organının yasama organıyla ilişkileri çerçevesinde hükümet tasarrufları, 1077
Yürütülme, ifa, yerine getirilme (*exécution*)-idarî sözleşmelerin, 26
---Z---
Zabita, 537, 538
Zamanında ifa (*exécution ponctuelle*), 158
Zaman-kolluk, 591
Zarar (*préjudice*), 1298, 1320, 1338

- Zarar anormal olmalıdır, 1264, 1337
 Zarar gerçekleşmiş olmalıdır, 1323
 Zarar görenin davranışı, 1357, 1358
 Zarar görenin halefi sıfatıyla devlete karşı dava (*action subrogatoire*), 1236
 Zarar görenin kusuru (*faute de la victime*), 1357
 Zarar görenin kusuru konusunda AYİM'in içtihadı, 1365
 Zarar görenin kusuru konusunda Danıştayın içtihadı, 1360
 Zarar görenin kusuru konusunda yanlış kararları, 1362
 Zarar hukuken korunan bir menfaate yönelik olmalıdır, 1328
 Zarar kavramı ve zarar çeşitleri, 1298
 Zarar kelimesi hem “*dommage*”, hem de “*préjudice*”, 1321
 Zarar kesin olmalıdır, 1324
 Zarar miktarı güncelleştirilemez, 1391
 Zarar olarak nitelendirilebilmesi (*pouvoir être qualifiée de préjudice*), 1298, 1321
 Zarar olmayan yerde hukukî sorumluluk da yoktur, 1298, 1320
 Zarar özel olmalıdır, 1264, 1267, 1335
 Zarar parayla ölçülebilir nitelikte olmalıdır, 1334
 Zarar veren olay (*fait dommageable*), 1338
 Zarar vermeye teşebbüs tazminat borucunu doğurmaz, 1324
 Zarar, 1298
 Zararı bütünüyle tazmin (*indemnisation intégrale*), 184
 Zararın “anormal (*anormal*)” olması, 1191
 Zararın ağırlığı, 1193
 Zararın anormalliği şartı, 1191, 1337
 Zararın hesaplanma tarihi ile faizin başlangıç tarihi arasındaki ilişki, 1411
 Zararın hesaplanma tarihi, 1407, 1409
 Zararın hesaplanması yöntemi, 1412
 Zararın idareden istenmesi ve tazminat davasının açılması, 1381
 Zararın kesinliği şartı (*exigence de la certitude du préjudice*), 1324
 Zararın miktarının belirlenmesi mümkün olmaması durumu, 1384
 Zararın özelliği (*spécialité du préjudice*), 1335
 Zararın sonradan ağırlaşması, 1437
 Zararın tamamı (*intégralité du préjudice*), 1397
 Zararın tazmini, 1372
 Zararın tazminine ilişkin ilkeler, 1385
 Zararın varlığına ilişkin şartlar ve taşınması gereken özellikler, 1320
 Zararın ve tazminatın hesaplanması, 1396
 Zararına (*à perte*), 280
 Zaruret hâli (*état de nécessité*), 598
 Zeytinciliğin ıslahı, 893
 Zımnen yenilenmesi (*tacite reconduction*), 931
 Zımnî tahsis (*affectation tacite*), 870
 Zilyetlik davaları (*actions possessoires*), 862
 Zirai mücadele ve karantina kanunu, 619
 Zor kullanma yetkisi, 630
 Zorla çalıştırılması (*réquisition*), 1229
 Zorla çalıştırma (*travail forcé*), 732
 Zorlayıcı neden (*force majeure*), 1348
 Zorunlu din kültürü, 326
 Zorunlu idarî başvuru, 1382
 Zorunlu işbirliği (*collaboration obligatoire*), 1229, 1231
 Zorunlu nedenlerle emeklilik, 739■

II. ÖZDEYİŞ, KURAL VE İLKELER DİZİNİ

- Alt kolluk makamı, üst kolluk makamının işlemine aykırı işlem yapamaz, 552
- Aynı suçtan dolayı birden fazla ceza verilemez (*non bis in idem*), 778
- Bir kişi sorumlu olduğundan daha fazlasına mahkûm edilemez, 1389
- Casum sentit dominus* (Beklenmedik hal, tesadüf, mücbir sebep, maliki etkiler; “ateş düştüğü yeri yakar”), 1238, 1244
- De minimis non curat praetor* (Küçük şeyler hâkime götürülemez), 812
- Düzenleyici işlemin yürürlükte bırakılmasında kimsenin kazanılmış hakkı yoktur, 572
- Ev yanıyor, ona itfaiye göndermek için hâkimden izin istenmez (Jean Romieu), 632
- Gök çöксе de adalet gerçekleşmeli (*fiat iustitia ruat caelum*), 993
- Görevsiz yargı yerinden istenen tazminattan daha fazla tazminat istenemez, 1390
- Gözyaşları para etmez (*les larmes ne se monnayent pas*), 1305
- İdare sorumlu olduğundan daha fazlasına mahkûm edilemez, 1388
- Kamu gücü ayrıcalıkları yoksa, kamu hizmeti de yoktur (*pas de service public sans prérogatives de puissance publique*), 271
- Kamu yararı tanımlama görevi sadece hükûmet edenlere aittir (*Seuls les gouvernants sont chargés de définir ce qui est d'intérêt général*), 264
- Kanunsuz ceza olmaz (*Nulla poena sine lege*), 777
- Kanunsuz suç olmaz (*Nullum crimen sine lege*), 782
- Kimse kendisi için ayıp teşkil eden bir fiile istinat edemez, 1330, 1313
- Kolluk alanında kazanılmış hak olmaz, 572
- Kusur belki hizmetten ayrılır, ama hizmet kusurdan ayrılmaz (*La faute se détache peut-être du service; mais le service ne se détache pas de la faute*), 1149
- Kusurlu sorumluluk, kusursuz sorumluluktan önce gelir (*La responsabilité pour faute passe avant la responsabilité sans faute*), 1189, 1243
- Lex specialis derogat legi generali* (Özel kanun, genel kanunları ilga eder), 557
- Magna carta prensipleriyle bir savaş idare edilemez, 599
- Mâni zail oldukça memnu avdet eder, 179
- Mazarrat menfaat mukabelesindedir, 1261
- Memurluk durumuna ilişkin özel anlaşmalar, özel düzenlemeler yapılamaz, 677
- Meslekî risk hâlinde üçüncü kişinin fiili idarenin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz, 1369
- Nemo auditur propriam suam turpitudinem allegans* (kimse kendisi için ayıp teşkil eden bir fiile istinat edemez), 1330
- Orta mallarının sınırlarının tespitine ve tapu siciline tesciline gerek yoktur, 888
- Özel kolluk yetkisi genel kolluk yetkisini saf dışı bırakır, 557
- Patiens quia aeterna* (Sonsuza kadar sabredilir, idare sabreder ve bir gün o araziye sahip olur), 887
- Res inter alios acta nec nocet, nec prodest* (İşlemin tarafları arasındaki şeyin, başkalarına ne yararı, ne de zararı vardır), 217
- Roi (le) ne peut mal faire* (Kral kötülük yapmaz), 1045
- Yanan bir evde camların kırılması mübah sayılır, 599
- Yanlış yere yapılmış bayındırlık eseri yıkılamaz (*Ouvrage public mal planté ne se détruit pas*), 1019
- Yasama organı ve idare kamu hizmeti kurmaya yargı kararıyla zorlanamaz, 375
- Zarar olmayan yerde hukukî sorumluluk da yoktur, 1298, 1301
- Zarar vermeye teşebbüs tazminat borucunu doğurmaz, 1324

III. MEVZUAT DİZİNİ

- Açıklamalar:** 1. Kanun isminden veya madde numarasından sonra gelen rakamlar, bu kanun veya madde numarasının bu ciltte geçtiği sayfa numarasını gösterir.
2. Mevzuat dizinine aynı zamanda www.idare.gen.tr/h3b-dizin-mevzuat-c2.htm adresinden ulaşılabilir ve burada daha kolay bir şekilde arama yapılabilir.

PLÂN

- A. Türk Mevzuatı
B. Fransız Mevzuatı

A. TÜRK MEVZUATI

PLÂN:

1. Anayasalar
2. Kanunlar
3. Kanun Hükmünde Kararnameler
4. Diğer Mevzuat

1. ANAYASALAR

- 1876 Kanun-u Esasîsi, 1047
1876 Kanun-u Esasîsi, m.85, 1047
1961 Anayasası, m.131, 84
1961 Anayasası, 1048
1924 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu, 1047
1961 Anayasası, m.11, 586,
1961 Anayasası, m.39, 267
1961 Anayasası, m.50, 347

1982 Anayasası

m.10: 315, 316, 344, 699	m.37: 207	m.61: 363, 380
m.11: 208	m.38: 636	m.63: 363, 380
m.12: 330, 584	m.40: 1162	m.65: 364
m.120: 606	m.42: 345, 363, 380	m.70: 700, 763, 785
m.18: 697	m.43: 853, 857, 864	m.71: 754
m.2: 208	m.45: 918	m.73: 348
m.20/2: 586	m.46: 897, 957, 959, 960, 972	m.73: 348, 352, 927, 933
m.21: 586	m.47: 39, 46, 86, 253, 266,	m.76: 648
m.23: 584	267, 296, 357, 463, 948,	m.91: 379
m.24: 330	959	m.115: 568
m.24/4: 326	m.48: 201, 359, 360, 378,	m.117: 363, 380
m.28: 585	579, 584	m.121: 616, 648
m.28/4: 586	m.50: 766	m.121/2: 949
m.29: 585	m.51: 765	m.122: 599
m.33: 585	m.56: 363	m.123: 365
m.35: 865, 958, 1026	m.58: 363	m.124: 569, 571
m.36: 363	m.60: 363, 380	

- m.125: 206, 215, 450, 624, 776
 m.127: 264, 367, 371
 m.128: 283
 m.128: 77, 283, 284, 285, 297, 648, 649, 652, 667
 m.129: 648, 748, 807, 810, 829, 838, 1162
 m.129/3: 808, 813
 m.129/5 -DMK, m.13: 1163
 m.129/5: 1172, 1173
- m.13: 201, 202, 319, 359, 378, 482, 483, 574, 579, 581, 583, 584, 585, 586, 587, 595, 784, 785
 m.130: 346, 363, 380
 m.133: 363, 380
 m.136: 364
 m.137: 752
 m.138-160: 363
 m.15: 613, 614
- m.155: 72, 73, 99, 100, 207, 208, 435, 436, 437, 455, 461
 m.157: 208
 m.161: 366
 m.168: 853
 m.169: 84, 894, 917, 918
 m.169/2: 938
 2 Ekim 2001 tarihli Anayasa değişikliği, 358, 586, 595

2. KANUNLAR

Not: Kanun adına göre kanun numarasını bulmak için s.1548'teki cetvele bakınız.

- 1329 (1913) tarihli Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat, 830, 285, 454, 653, 830
 1331 (1915) tarihli Menafii Umumiyye Müteallik Hususat İçin Efrada Ait Arazi ile Taş Ocaklarının Muvakkat Surette İşgali Hakkında Kanunun, 954, 955
 10 Haziran 1326 (1910) tarihli Menafii Umumiyye Müteallik İmtiyazat Hakkında Kanun, 73, 434
 1858 tarihli Arazi-i Kanunname-i Hümayunu, 851
 80 sayılı Toptancı Hâlleri Kanunu, 904, 913, 933
 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun, 853, 864
 188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, 548
 189 sayılı Milli Savunma Bakanlığı İskan İhtiyaçları İçin Sarfiyat İcrası ve Bu Bakanlıkça Kullanılan Gayrimenkullerin Lüzumu Kalmıyanların Satılmasına Selahiyet Verilmesi Hakkında Kanun, 893, 917
 269 sayılı Tahsis Edildikleri Gayelerde Kullanılmalarına İmkan veya Lüzum Kalmayan Harb Sefinelerinin Satılmasına Yetki Verilmesi Hakkında Kanun, 893
 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu, 414, 465, 467
 m.12: 911
 m.14: 1011
 m.2: 3, 408
 geçici m.1: 882
 ek m.18: 7, 8, 101, 102, 426, 469
- 442 sayılı Köy Kanunu, 630, 565, 571
 m.8: 902
 m.13: 368, 371, 508, 540
 m.14: 369, 371
 m.36: 1375
 ek m.12: 879
- 506 Sosyal Sigortalar Kanunu, m.52 ve 65, 1224
 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 339, 689, 690, 695, 728, 789
 m.4: 657, 667
 m.3/A: 691
 m.4/A: 689
 m.4/B: 671
 m.4/b: 685
 m.6: 748, 749
 m.7: 749
 m.11: 752
 m.13: 838, 1162, 1163, 1164
 m.15: 760
 m.16: 650
 m.18: 762
 m.27: 302, 757
 m.33: 696
 m.36: 769, 771
 m.43: 726
 m.47: 710
 m.48: 701, 706
 m.53: 699
 m.56: 716
 m.57: 716
 m.59: 720
 m.62: 718
 m.72: 719
 m.76: 719
 m.79: 735
 m.82: 735

- m.91: 735
m.94: 733, 735
m.99: 753
m.102: 766
m.108: 735
m.121: 724
m.125: 782, 788, 789, 796
m.125/A: 790
m.125/B: 791
m.125/C: 791
m.125/D: 792
m.125/E: 736, 793
m.127: 798
m.129: 804
m.133: 827
m.134/1: 795
m.136: 807, 809, 819
m.137: 728
m.214: 722
m.215: 722
ek m.19: 332
ek m.20: 754
ek m.16: 286, 651
- 618 sayılı Limanlar Kanunu, m.919
625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 362
671 Sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanun, 339
765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu,
m.125: 636
m.236: 302
m.491: 513, 516 ve 537, 921
m.526: 504, 634, 636
- 766 sayılı Tapulama Kanunu, m.35, 914
772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu, 630
775 sayılı Gecekondu Kanunu, m.3, 878, 879
1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu, 135, 1009
1062 sayılı Hudutları Dahilinde Tebaamızın Emlakine Vaziyet Eden Devletlerin Türkiye'deki Tebaaları Emlakine Karşı Mukabeleli Bilmiş Tedabiri İttihazı Hakkında Kanun, 1292
1164 sayılı Arsa Ofisi Kanunu, 1007
1280 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 545
1329 (1913) tarihli İl Özel İdaresi Kanunu, 1375
1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu, 610, 630, 830
1412 sayılı Eski Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, m.154, 491
1481 sayılı Asayiş Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanun, 630, 1225
- 1580 sayılı eski Belediye Kanunu,
m.15/11: 922, 936
m.19/7: 903
m.71: 571
m.72: 105
m.83: 571
m.105: 539
- 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 565
1602 sayılı Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu, m.21, 822, 823, 825
1615 sayılı Gümrük Kanunu, 565
1702 sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun, 790, 816, 819, 820
1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, m.38, 347
2002 Mali Yılı Bütçe Kanunu, m.48, 914
2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, 899, 1127;
m.82: 304, 900
221 Sayılı Kanun, 1021
233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 299, 1051
2330 Kanun Uyarınca Yapılan Ödemeler, 1402
2330 sayılı Kanun, 1406
2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 1224, 1406
2434 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu, 232
2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 354, 933
2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu, 110
2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun, 497, 546, 549
2527 sayılı Türk Soylu Yabancıların Türkiye'de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş ya da İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun, 701
2531 sayılı Kamu Görevinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunu, m.2, 760
2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu,
m.6: 747
m.17: 340
m.33: 781
m.43: 346
ek m.16: 337
2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, 487, 562, 565, 630, 1375

- m.2: 487
m.8: 575, 577
m.11: 576, 578
2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Kanunu, 351
2575 sayılı Danıştay Kanunu, m.23/d: 73;
m.24: 450
2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunu, m.5/1-c: 450
2576 sayılı Kanun, m.5: 999
2577 sayılı İdarî Yargılama Usûlü Kanunu, m.11, 809
m.2: 9, 45, 205, 244
m.2/1-c: 449
m.12 ve 7: 217
m.12: 1382
m.12/1: 7/1, 218
m.13: 1382
m.32: 450
2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun, 339
2629 Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu ve 926 Sayılı Türk silahlı Kuvvetleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 1406
2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, m.8, 63, 882, 911
2696 sayılı Kanun, 502, 506
2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu, m.4: 517, 525; m.7: 487, 488
2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 501, 565; m.5: 860; m.65: 921
2872 sayılı Çevre Kanunu, 502, 546
2873 sayılı Millî Parklar Kanunu, m.20, 21: 921; m.860
2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 52, 93, 110, 123, 225, m.17: 130
m.2: 117
m.28: 131
m.44: 124
m.45: 65
m.64: 141
2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, 630
m.10: 564
m.16 ve 17: 577
m.24: 574, 575
2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 817, 821; m.20: 818
2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, 565, 1055, 1056
m.12: 553
m.17: 1010
2935 sayılı Olağanüstü Hâl Kanunu, 630, 950, 951; m.16: 952
2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu, 957
m.1, 880, 897
m.5, 967
m.6, 993
m.7, 994
m.10, 982, 997
m.12, 981
m.14, 999, 1004
m.15, 1005
m.22, 1009
m.27, 988
m.30, 880, 881, 897, 974, 975, 1016
m.37, 996
m.38, 1022
298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, 830
2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler... Hakkında Kanunun, 860
3035 sayılı Kanun, 362
3078 sayılı Tuz Kanunu, 864
3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu, m.917
3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu, m.4, 892
3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun, 922
3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunu, 1424, 1428
3096 Sayılı Kanun, 413, 429, 454
3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanun, 41, 84, 428, 454, 969
3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 544, 565
318 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 695
3194 sayılı İmar Kanunu,
m.5, 890
m.11, 860, 878
m.18, 1025

- m.39, 575
m.40, 480
- 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, 502,
521, 539, 818, 821
m.1, 514, 517, 531
m.3, 505, 507, 509, 513
m.8, 9 ve 12, 488
m.10, 492
m.12, 487, 491, 493
m.16, 522
m.19, 492
- 3213 sayılı Maden Kanunu, 76, 268, 864, 969
- 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat
ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde
Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü
Hakkında Kanunun, 542
- 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası
Kanunu, 546, 565
- 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu,
284, 651
- 3402 sayılı Kadastro Kanunu, 888
m.16: 888, 894, 913
m.17: 892, 917
m.18: 908
m.7: 889
- 3465 Sayılı Kanun, 85, 108, 414, 459
- 3465 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğü
Dışındaki Kuruluşların Erişme Kontrollü
Karayolu (Otoyol) Yapımı, Bakımı ve
İşletilmesi ile Görevlendirilmesi Hakkında
Kanuna, 85, 414, 459, 969
- 3472 sayılı Devlet Memurları ile Diğer Kamu
Görevlilerinin Aylıklarının Ödeme
Zamanının Değiştirilmesine Dair 9 Eylül
1987 tarih ve 289 sayılı Kanun Hükmünde
Kararnamenin Kabulüne Dair Kanun, 769
- 3474 sayılı Terfide Baraj Uygulanmasına Dair
Kanun, 1288
- 3480 sayılı Malûller ile Şehit Dul ve
Yetimlerine Tütün ve Alkol Ürünlerinin
Satış Bedellerinden Pay Verilmesi
Hakkında Kanun, 1406
- 3511 sayılı Kanun, 337
- 3533 sayılı Muhtelif İdare Hükmi Şahısları
Arasında Çıkan İhtilafların Hususi Bir
Tahkim Usûlüyle Halline Dair Kanun, 975,
1023
- 3573 sayılı Zeytinciliğin İslahı ve
Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında
Kanunun, 893, 917
- 3612 sayılı Kanuna, 434
- 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 857, 889, 914, 1010
m.4: 857, 885
m.15: 921
- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması,
Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele
Kanunu, 829, 831
- 3634 sayılı Millî Müdafaa Mükellefiyetleri
Kanunu, 950
- 3653 sayılı Yalova Kaplıcalarının İşletilmesi
ve Kaplıcaların İnkışafı İşlerinin Sıhhat ve
İçtimai Muavenet Vekaletine Bağlı Hükmi
Şahsiyeti Haiz Bir Teşekküle Devri
Hakkında Kanun, 877, 893, 917
- 3670 sayılı Kanun, 338
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 832,
1259, 1406
m.20, 1257
m.21, 1224, 1406
- 3771 sayılı Kanun, 655
- 3838 sayılı Kanun, 1260
- 3870 sayılı Kanun, 522
- 3974 sayılı Kanun, 456
- 3974 sayılı Kanunu, ek m.5: 97, 98
- 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş
ve Yayınları Hakkında Kanun, 323
- 3986 sayılı Kanun, 905
- 3987 sayılı Kanun, 243
- 3996 Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-
Devret Modeli Çerçevesinde Yapıtılması
Hakkında Kanun, 5, 10, 12, 70, 86, 109,
205, 208, 415, 459, 461, 969
- 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında
Kanun, 855, 894, 918
- 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında
Kanun, 137, 438
- 4070 sayılı Hazineye Ait Tarım Arazilerinin
Satışı Hakkında Kanun, 915, 943, 044
- 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması
Hakkında Kanun, 543, 565, 832
- 4086 sayılı Kanun, 893
- 4161 sayılı Kanun, 466
- 4182 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının
Mallarının Satışı Hakkında Kanun, 915,
943, 944
- 4271 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet
Kanunu, 531
- 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik
Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve
İşletilmesi ile Enerji Satışının
Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 70, 86,
416, 458

- 4342 sayılı Mera Kanunu, 872
- 4357 sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İçtimai Yardım Sandığı ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanun, 790
- 442 sayılı Köy Kanunu, m.36: 532; m.72: 541; m.74: 541
- 4446 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu, 18, 39, 86, 296, 436, 437, 438, 464
- 4483 sayılı Kanun, 830, 832
- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, 828
- 4489 sayılı Kanun, 1424, 1428
- 4492 sayılı Kanun, 244, 464
- 4493 sayılı Kanun, 70, 464
- 4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun, 245, 464
- 4502 sayılı Kanun, 465, 467, 468, 469
- 4577 sayılı Kanun, 464
- 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu, 448, Geçici m.4, 202
- 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Hakkındaki Kanun, m.12, 969
- 4650 sayılı Kanun, 963
- 4673 sayılı Kanun, 465
- 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu, 245
- 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, 979
- 4707 sayılı Kanun, 915
- 4709 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi... Hakkında Kanun, 915, 943
- 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, 320, 482, 579
- 4271 sayılı Türk Medenî Kanunu, m.29, 564
m.369: 1039
m.641: 869
m.683: 843
m.683/2: 1015, 1016
m.705: 946
m.706: 946
m.707: 946
m.708: 946
- m.709-711: 946
m.712-714: 946
m.715: 853; 855, 858, 864, 908
m.719: 720, 884
m.722: 1021
m.724: 1021
m.727: 1011
m.739: 1040
m.756: 858
m.762: 949
m.763-766: 946
m.767-768: 946
m.769-773: 946
m.774: 945, 946
m.775: 946
m.776: 946
m.777: 946
m.779-849: 1014
m.794-822: 843
m.798: 946
m.823-825: 843
m.826-836: 1009
m.837: 1009
m.838: 1009
m.999: 911
m.1007: 1075
- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 93, 111, 125, 127, 151
m.2: 111
m.4: 94, 96, 106
m.5: 116, 118, 120, 121
m.5: 128
m.6: 128
m.9: 129
m.12 ve 27: 151
m.12: 129, 152
m.13: 24, 117, 130
m.17: 118
m.19: 125
m.20: 125
m.20/1: 125
m.21: 126
m.22: 127
m.24-47: 128
m.27: 151, 168
m.28: 131
m.46: 149
m.47: 136
m.53: 145
m.62: 121
- 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 93, 156, 158, 159, 161, 168, 174, 198

- 4735 Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, m.6/a,
c, 94
m.11, 198
m.16, 157
m.168
m.2, 93
m.25, 156, 158
m.3, 112
m.35, 154
m.36, 53
m.4, 53, 153
m.6, 94, 95
m.6/a, 95
m.6/b, 96
m.7, 159, 161, 174
- 4792 sayılı Kanun, 819
- 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, m.3/e, 246
- 4999 sayılı Kanun, 882
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, m.81, 135
- 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, 497
- 5189 sayılı Kanun, 466
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m.260, 302
m.53: 703
m.526: 503, 576, 635
- 5253 sayılı Dernekler Kanunu, m.3/2, 760
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m.2:
488; m.161: 491; m.164: 488
- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu,
m.6: 555
m.7: 555
m.26: 533, 555
m.35: 536
- 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, 636; m.32:
503, 636
- 5393 sayılı Belediye Kanunu,
m.14, 368, 370, 507
m.15, 73
m.51, 538
m.68, 105
- 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu, 686
- 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu, m.55, 56
ve 129, 1224
- 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, 738
- 5441 sayılı Devlet Tiyatrosu Kuruluşu Hakkında Kanunu, m.5, 11
- 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 565, 570
m.11: 515, 531
m.32: 515, 516, 531
- m.43: 515, 516
m.78: 533, 555
m.9Ç: 569
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 740
m.28: 743
m.44: 740, 743
m.47: 745
m.48: 741
- 5516 sayılı Bataklıkların Kurutulması ve Bundan Elde Edilecek Topraklar Hakkında Kanun, 893, 917
- 5539 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m.2: 918; m.30: 860, 882; m.36: 921, 927
- 5680 sayılı Basın Kanunu, m.564
- 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, m.9, 417, 468, 469, 470
- 5809 sayılı Kanun, 408, 465
- 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun, 830, 831
- 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu,
m.23-30: 106
m.49: 1016
m.51: 1016, 1418
m.58: 1051
- 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunu, 57, 66, 904, 905, 906, 933
- 6200 sayılı Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkında Kanun, 882, 919, 921
- 6309 sayılı Maden Kanunu, 76, 864; m.62 ve 63: 76
- 6326 sayılı Petrol Kanunu, 864, m.87, 969
- 6428 sayılı Kanun, 88
- 6475 sayılı Kanun, 415
- 6654 sayılı Taş Ocakları Muameleatının Tedvini ve Varidatının Tahsilinin Vilayet Hususi İdarelerine Ait Olduğu Hakkında Kanun, 933
- 6785 sayılı eski İmar Kanunu, m.42, 1026
- 6831 sayılı Orman Kanunu, 63, 889, 914
m.7: 1224
m.18: 933
m.69: 619
- 7201 sayılı Tebligat Kanunu, m.998
- 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, 619, 950, 1260

KANUN ADINA GÖRE KANUN NUMARASINI BULMA CETVELİ

Âmme Alacaklarının Tahsili (6183 Sayılı)
Anayasa Değişikliği Kanunu(4446 Sayılı)
Arsa Ofisi Kanunu (1164 Sayılı)
Artırma, Eksiltme (2434 Sayılı)
Artırma, Eksiltme (2490 Sayılı)
Asayişe Müessir Bazı (1481 Sayılı)
Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu
(1602 Sayılı)
Atatürk Aleyhine İşlenen (5816 Sayılı)
Bakanlıklar ve Bağlı (2451 Sayılı)
Basın Kanunu, (5680 Sayılı)
Bataklıkların Kurutulması ve (5516 Sayılı)
Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine (2596
Sayılı)
Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve
(2495 Sayılı)
Bazı Yatırım ve (3996 Sayılı)
Belediye Gelirleri Kanununun (2464 Sayılı)
Belediye Kanunu (Eski) (1580 Sayılı)
Belediye Kanunu (5393 Sayılı)
Borçlar Kanunu (818 Sayılı)
Bölge İdare Mahkemeleri (2576 Sayılı)
Ceza Muhakemesi Kanunu (5271 Sayılı)
Çarşı ve Mahalle (772 Sayılı)
Çevre Kanunu (2872 Sayılı)
Çiftçi Mallarının Korunması (4081 Sayılı)
Danıştay Kanunu, m.23/d: 71 m.24, 443
Dernekler Kanunu (5253 Sayılı)
Devlet İhale Kanunu (886 Sayılı)
Devlet Memurları ile (3472 Sayılı)
Devlet Memurları Kanunu (657 Sayılı)
Devlet Su İşleri (6200 Sayılı)
Devlet Tiyatrosu Kuruluşu (5441 Sayılı)
Doğal Gaz Piyasası (4646 Sayılı)
Doğrudan Yabancı Yatırımlar (4875 Sayılı)
Elektrik Piyasası Kanunu(4628 Sayılı)
Elektronik Haberleşme Kanunu(5809 Sayılı)
Emekli Sandığı Kanunu(5434 Sayılı)
Emniyet Teşkilatı Kanunu (3201 Sayılı)
Eski İmar Kanunu(6785 Sayılı)
Gecekondu Kanunu (775 Sayılı)
Hayvan Sağlığı ve (3285 Sayılı)
Hazineye Ait Tarım (4070 Sayılı)
Hazineye Ait Taşınmaz (4709 Sayılı)

Hudutları Dahilinde Tebaamızın Emlakine
(1062 Sayılı)
Hususi İdarelerden Maaş (4357 Sayılı)
İcra ve İflas Kanunu (2004 Sayılı)
İdarî Yargılama Usûlü (2577 Sayılı)
İl İdaresi Kanunu(5442 Sayılı)
İl Özel İdaresi (5302 Sayılı)
İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin (1702
Sayılı)
İmar Kanunu, (3194 Sayılı)
İmar ve Gecekondu (2981 Sayılı)
İstanbul Su ve (2560 Sayılı)
Jandarma Teşkilat, (2803 Sayılı)
Kabahatler Kanunu, (5326 Sayılı)
Kadastro Kanunu, (3402 Sayılı)
Kamu Görevinden Ayrılanların (2531 Sayılı)
Kamu Hizmetleri ile (4501 Sayılı)
Kamu İhale Kanunu (4734 Sayılı)
Kamu İhale Sözleşmeleri (4735 Sayılı)
Kamu Kurum ve (4182 Sayılı)
Kamu Mali Yönetimi (5018 Sayılı)
Kamulaştırma Kanunu (2942 Sayılı)
Kanunî Faiz ve (3095 Sayılı)
Kara Avcılığı Kanunu (3167 Sayılı)
Karayolları Genel Müdürlüğü (3465 Sayılı)
Karayolları Genel Müdürlüğünün (5539 Sayılı)
Karayolları Trafik Kanunu (2918 Sayılı)
Kıyı Kanunu, (3621 Sayılı)
Köy Kanunu (442 Sayılı)
Kültür ve Tabiat (2863 Sayılı)
Limanlar Kanunu (618 Sayılı)
Maden Kanunu, (3213 Sayılı)
Maden Kanunu, (6309 Sayılı)
Mal Bildiriminde Bulunulması (3628 Sayılı)
Malûller ile Şehit (3480 Sayılı)
Medeni Kanun (4721 Sayılı)
Memurlar ve Diğer (4483 Sayılı)
Mera Kanunu, (4342 Sayılı)
Milletlerarası Tahkim Kanunu(4686 Sayılı)
Millî Eğitim Temel (1739 Sayılı)
Millî Müdafaa Mükellefiyetleri (3634 Sayılı)
Millî Parklar Kanunu (2873 Sayılı)
Millî Savunma Bakanlığı (189 Sayılı)
Muhasebe Umumiye Kanunu (1050 Sayılı)
Muhtelif İdare Hükmi (3533 Sayılı)
Nakdi Tazminat ve (2330 Sayılı)

Olağanüstü Hâl Kanunu (2935 Sayılı)
 Orman Genel Müdürlüğü (3234 Sayılı)
 Orman Kanunu (6831 Sayılı)
 Özel Güvenlik Hizmetlerine (5188 Sayılı)
 Özel Öğretim Kurumları (625 Sayılı)
 Özelleştirme Uygulamaları Hakkında (4046 Sayılı)
 Petrol Kanunu (6326 Sayılı)
 Polis Vazife ve (2559 Sayılı)
 Radyo ve Televizyonların (3984 Sayılı)
 Rekabetin Korunması Hakkında (4054 Sayılı)
 Sağlık Hizmetleri Temel (3359 Sayılı)
 Seçimlerin Temel Hükümleri (298 Sayılı)
 Sıkıyönetim Kanunu (1402 Sayılı)
 Sosyal Sigortalar Kanunu (506 Sayılı)
 Sosyal Sigortalar ve (5510 Sayılı)
 Su Ürünleri Kanunu (1280 Sayılı)
 Sulama Alanlarında Arazi (3083 Sayılı)
 Şapka İktisası Hakkında (671 Sayılı)
 Tahsis Edildikleri Gayelerde (269 Sayılı)
 Tapulama Kanunu (766 Sayılı)
 Taş Ocakları Muamelesinin (6654 Sayılı)
 Taşınmaz Mal Zilyetliğine (3091 Sayılı)
 Tebligat Kanunu (7201 Sayılı)
 Telgraf ve Telefon (406 Sayılı)
 Terfide Baraj Uygulanmasına (3474 Sayılı)
 Terörlü Mücadele Kanunu(3713 Sayılı)
 Toplantı ve Gösteri (2911 Sayılı)
 Toplu İş, (2822 Sayılı)
 Toptancı Hâlleri Kanunu (80 Sayılı)
 Turizmi Teşvik Kanunu(2634 Sayılı)
 Tuz Kanunu, (3078 Sayılı)
 Türk Ceza Kanunu (5237 Sayılı)
 Türk Ceza Kanunu (Eski) (765 Sayılı)
 Türk Medenî Kanunu (4721 Sayılı)
 Türk Soyulu Yabancıların (2527 Sayılı)
 Türkiye Elektrik Kurumu (3096 Sayılı)
 Uçuş, Paraşüt (2629 sayılı)
 Umumî Hayata Müessir (7269 Sayılı)
 Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (1593 Sayılı)
 Yalova Kaphıcalarının İşletilmesi (3653 Sayılı)
 Yap-İşlet (4283 Sayılı)
 Yükseköğretim Kanunu (2547 Sayılı)
 Yükseköğretim Personel Kanunu (2914 Sayılı)
 Zeytinciliğin Islahı ve (3573 Sayılı)

3. KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER

178 sayılı Maliye Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 860, 882, 918
 399 Sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi(ne)... Dair Kanun Hükmünde Kararname, 286, 655, 686
 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 701
 552 Sayılı Yaş Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Hâlleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 872, 904, 913

4. DİĞER

2002/3975 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 711
 7/15754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi, 674, 685
 8/5743 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 764
 2016/1 Sayılı Başbakanlık Genelgesi, 326
 Adlî Kolluk Yönetmeliği, 488
 Devlet Memurlarının Şikayet ve Müracaatları Hakkında Yönetmelik, 764
 Jandarma Teşkilâtı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği, 489
 Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik, 711
 Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik, 333, 339, 754
 Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşyerlerinde ve Alınacak Tedbirler Hakkında Tüzük, 568
 Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği, m.7/H, 337
 Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği, m.7/A, 341
 Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği, m.11/B-1, 333

A. FRANSIZ MEVZUATI DİZİN

- 1566 tarihli *Moulins* Fermanı, 891
 1681 tarihli Bahriye Fermanı, 920
 25 Haziran 1777 tarihli Kraliyet Konseyi Kararnamesi, 920
 28 pluviôse Yıl VIII tarihli Kanun, 13, 95, 139, 1046
 17 Mayıs 1809 tarihli Kararname, 11
 17 Haziran 1938 tarihli Kanun Hükümünde Kararname (*décret-loi*), 13, 92
 24 Mayıs 1938 tarihli Kararname, 984
 22 Mart 1942 tarihli Kararnamenin 6'ncı maddesi ve Sivil Havacılık Kanunu, m.L.213-2, 557
 31 Aralık 1957 tarihli Kanun, 1210
 17 Kasım 1958 tarihli Ordonans., 1066
 4 Şubat 1959 tarihli Ordonans, 780, 877
 30 Aralık 1967 tarihli Kanun, 984
 3 Ocak 1969 tarihli Kanun, 925
 5 Temmuz 1972 Tarihli Kanun, 1125
 28 Haziran 1973 tarihli Başbakan Kararnamesi dolayısıyla, 482
 15 Şubat 1982 tarihli Kanun, 242
 2 Mart 1982 tarihli Kanunun, 511
 29 Temmuz 1982 tarihli Görsel-İşitsel İletişim Hakkında Kanun (*Loi sur la communication audiovisuelle*), 425
 7 Ocak 1983 tarihli Kanun, 1235
 9 Eylül 1986 tarih ve 86-1020 sayılı Kanunun, 1259
 30 Eylül 1986 tarihli Kanunun 103 maddesi, 892, 916
 5 Ocak 1988 tarihli Kanun, 893, 910
 19 Ağustos 1986 tarihli Kanun, 242
 23 Haziran 1989 tarihli Tüketicilerin Korunması Hakkında Kanunun (*loi sur la protection du consommateurs*), 1435
 26 Temmuz 1996 tarihli Kanun, 892
 24 Mayıs 2000, *EDF c. Consorts Anotaux*, 1233
Code de la route, R.225, 554
Code des marchés publics, 150
Code du domaine de l'Etat, 893; m.L52, 908; m.L84: 13, 92
Code général des collectivités territoriales, 1220
 Colbert Emirnamesi, 857
 Fransız Medenî Kanunu (*Code Civil*), m.1134, 172
 Fransız Telekomünikasyon Kanunu, m.52, 400
 Ulusal Hizmet Kanunu (*Code du service national*), m.L.62, 1220 ■

IV. İÇTİHAT DİZİNİ

PLÂN:

- A. Türk Yargı İçtihatları Dizini
- B. Fransız Yargı İçtihatları Dizini

A. TÜRK YARGI İÇTİHATLARI DİZİNİ

PLÂN:

1. Anayasa Mahkemesi Kararları
2. Danıştay Kararları
3. İdare Mahkemesi Kararları
4. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kararları
5. Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları
6. Yargıtay Kararları
7. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Açıklamalar: 1. "Sayılı Karar" kelimelerinden sonra gelen rakamlar, söz konusu kararın bu ciltte geçtiği sayfa numarası veya numaralarını gösterir.

2. Mahkeme veya daire içinde, kararlar, tarih sırasına göre sıralanmıştır.
3. Türk içtihatları dizinine aynı zamanda www.idare.gen.tr/ih3b-dizin-ictihat-turk-c2.htm adresinden ulaşılabilir ve burada daha kolay bir şekilde arama yapılabilir.

1. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI DİZİNİ

- 4 Ocak 1963 Tarih ve E.1962/208, K.1963/1 Sayılı Karar, 587
22 Kasım 1963 Tarih ve E.1963/65, K.1963/278 Sayılı Karar, 1026
8 Nisan 1963 Tarih ve E.1963/25, K.1963/87 Sayılı Karar, 587
16 Şubat 1965 Tarih ve E.1963/126, K.1965/7 Sayılı Karar, 864, 865, 894
23 Haziran 1970 Tarih ve E.1970/11, K.1970/36 Sayılı *Memuriyeti Terk Suçu* Kararı, 302
25 Ocak 1973 Tarih ve E.1972/51, K.1973/4 Sayılı Karar, 858
16 Mart 1974 Tarih ve E.1973/32, K.1974/11 Sayılı Karar, 268, 347
25 Mart 1975 Tarih ve E.1974/42, K.1975/62 Sayılı Karar, 1158
13 Nisan 1976 Tarih ve E.1976/3, K.1976/3 Sayılı Karar, 317
28 Nisan 1983 Tarih ve E.1981/13, K.1983/8 Sayılı Karar, 318
11 Ocak 1985 Tarih ve E.1984/6, K.1985/1 Sayılı Karar, 269
28 Kasım 1985 Tarih ve E.1985/7, K.1985/22 Sayılı *İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve İctimai Yardım Sandığı* Kararında Şöyle, 362
18 Şubat 1985 Tarih ve E.1984/9, K.1985/4 Sayılı Karar, 351, 928, 351
11 Aralık 1986 Tarih ve E.1985/11, K.1986/29 Sayılı Karar, 268, 269, 318
24 Aralık 1986 Tarih ve E.1985/10, K.1986/30 Sayılı Karar, 268, 268
19 Mart 1987 Tarih ve E.1986/5, K.1987/7 Sayılı Karar, 269
21 Ocak 1988 Tarih ve E.1987/11, K.1988/2 Sayılı *Devlet Yatırım Bankası* Kararı, 283, 284, 655
27 Eylül 1989 Tarih ve E.1988/7, K.1988/27 Sayılı Karar, 317

- 19 Nisan 1988 Tarih ve E.1987/16, K.1988/8 Sayılı *Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu Kararı*, 69, 284
- 7 Mart 1989 Tarih ve E.1989/1, K.1989/12 Sayılı *Türban Kararı*, 338
- 12 Nisan 1990 Tarih ve E.1990/7, K.1990/6 Sayılı *Kolej Ayşe Abla Kararı*, 362
- 18 Mayıs 1990 Tarih ve E.1989/9, K.1990/8 Sayılı Karar, 269, 269, 338
- 21 Haziran 1990 Tarih ve E.1990/7, K.1990/11 Sayılı Karar, 1026
- 21 Ekim 1992 Tarih ve E.1992/13, K.1992/50 Sayılı *Devlet Mallarının Haczedilmezliği Kararı*, 304, 900
- 10 Haziran 1993 Tarih ve E.1993/9, K.1993/21 Sayılı Karar, 1012
- 22 Eylül 1993 Tarih ve E.1993/8, K.1993/31 Sayılı Karar, 970
- 9 Şubat 1993 Tarih ve E.1992/44, K.1993/7 Sayılı *Belediye Müstahdemleri Kararı*, 284, 285, 653
- 9 Aralık 1994 Tarih ve E.1994/43, K.1994/42-2 Sayılı Karar, 14, 15, 16, 17, 18, 39, 42, 46, 97, 98, 206, 266, 267, 296, 357, 379, 456, 458, 865
- 7 Temmuz 1994 Tarih ve E.1994/49, K.1994/45-2 Sayılı Karar, 243, 865, 866
- 22 Aralık 1994 Tarih ve E.1994/70, K.1994/65-2 Sayılı Karar, 7, 101, 298, 427
- 28 Haziran 1995 Tarih ve E.1994/71, K.1995/23 Sayılı Karar, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 39, 42, 46, 86, 99, 205, 206, 269, 416, 421, 425, 425, 426, 461, 464, 464
- 1 Aralık 1994 Tarih ve E.1994/43, K.1995/42-2 Sayılı Karar, 267, 421, 426, 463
- K.1996/14 Sayılı Karar, 623
- 12 Aralık 1996 Tarih ve E.1996/64, K.1996/47 Sayılı Karar, 915, 944
- 17 Kasım 1998 Tarih ve E.1997/74, K.1998/69 Sayılı Karar, 318, 319
- 15 Aralık 1998 Tarih ve E.1997/34, K.1998/79 Sayılı Karar, 1435
- 11 Mayıs 1999 Tarih ve E.1997/65, K.1999/15 Sayılı Karar, 317, 318
- 27 Mayıs 1999 Tarih ve E.1998/58, K.1999/19 Sayılı Karar, 319
- 27 Haziran 2001 Tarih ve K.2001/7 Sayılı Yürürlüğü Durdurma Karar, 202
- 25 Ekim 2001 Tarih ve E.2001/389, K.2001/9 Sayılı Yürürlüğü Durdurma Kararı, 203
- 13 Şubat 2002 Tarih ve E.2001/293, K.2002/28 Sayılı Karar, 203
- 24 Ocak 2007 Tarih ve E.2005/95, K.2007/5 Sayılı Karar, 370
- 5 Haziran 2008 Tarih ve E.2008/16, K.2008/116 Sayılı Karar, 344

2. DANIŞTAY KARARLARI

İsmiyle Zikredilen Danıştay Kararları Dizini

- Akkuş/Türkiye Kararı*, 1435
- Aktaş Kararı*, 456
- Gümüşburun Köyü Muhtarı Kararı*, 1248
- Haliç Vapur Şirketi Kararı*, 185, 215
- Hasan ve Eylem Zengin v. Türkiye*, 327
- İzmir Kültürpark Karar*, 355
- Madımak Oteli Kararı*, 1129
- Meltem Hücumbotu Kararı*, 1207
- Necdet Üruğ Karar*, 1303
- Orhan Asan Kararı*, 1205
- Ptt Genel Müdürlüğü v. Millî Savunma Bakanlığı Kararı*, 1206
- Sadık Liman Kararı*, 824
- Sakız Adası Feribotu*, 354
- Selma Akgül Kararı*, 825
- Sivas 1 (Futbol Kavgası)*, 1238
- Sivas 2 (Çocuk Kavgası)*, 1239

Sivas 3 (Madımak Otelinin Yakılması), 1239
Tüpraş Kararı, 148
Türban Kararı, 338
Uğur Mumcu Kararı, 1250, 1256, 1258, 1426,
Üç Sivas Kararı, 1238

Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu

13 Nisan 1981 Tarih ve E.1981/4, K.1981/25 Sayılı Karar, 866, 935
 29 Aralık 1983 Tarih ve E.1983/1, K.1980/10 Sayılı Karar, 1385
 15 Kasım 1990 Tarih ve E.1990/2, K.1990/2 Sayılı Karar, 705
 4 Mayıs 1995 Tarih ve E.1994/1, K.1995/1 Sayılı Karar, 905

Devlet Şurası Devai Daireleri Umumî Heyeti

26 Şubat 1935 Tarih *Nafia Vekaleti-İstanbul Tramvay Şirketi Kararı*, 39, 45
 13 Kasım 1937 Tarih ve E.1937/286, K.1937/256 Sayılı *Haliç Vapur Şirketi Kararı*, 182

Danıştay Dava Daireleri Kurulu

K.1962/108 Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu, 16 Şubat 1962 Tarih ve E.1960/177, K.1962/108 Sayılı *Ordu Caddesi Kararı*, 1272
 K.1969/699 Danıştay Dava Daireleri Kurulu, 17 Ekim 1969 Tarih ve E.1968/702, K.1969/699 Sayılı Karar, 215
 K.1972/119 Danıştay Dava Daireleri Kurulu, 11 Şubat 1972 Tarih ve E.1968/661, K.1972/119 Sayılı Karar, 320
 K.1975/897 Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu, 26 Aralık 1975 Tarih ve E.1974/208, K.1975/897 Sayılı Karar, 1069, 1126
 K.1977/254 Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu, 13 Mayıs 1977 Tarih ve E.1976/456, K.1977/254 Sayılı Karar, 238, 427, 357

Danıştay İdarî Dava Daireleri Genel Kurulu / Danıştay İdarî Dava Daireleri Kurulu¹

29 Mart 1991 Tarih ve E.1991/15, K.1991/8 Sayılı Karar, 705
 23 Ekim 1992 Tarih ve E.1991/496, K.1992/176 Sayılı Karar, 785, 786, 803, 814, 820
 20 Mart 1992 Tarih ve E.1992/68, K.1992/87 Sayılı Karar, 788
 21 Ocak 1994 Tarih ve E.1993/358, K.1994/10 Sayılı Karar, 429
 8 Nisan 1994 Tarih ve E.1993/557, K.1994/196 Sayılı Karar, 705, 706
 17 Haziran 1994 Tarih ve E.1993/61 K.1994/327 Sayılı Karar, 341, 342
 17 Şubat 1995 Tarih ve E.1995/118, K.1995/91 Sayılı Karar, 978, 977
 16 Mayıs 1996 Tarih ve E.1994/772, K.1996/267 Sayılı Karar, 702
 3 Ekim 1996 Tarih ve E.1996/79, K.1996/83 Sayılı Karar, 970
 6 Aralık 1996 Tarih ve E.1993/773, K.1996/599 Sayılı Karar, 292, 1052
 30 Mayıs 1997 Tarih ve E.1997/196, K.1997/337 Sayılı Karar, 978
 17 Ekim 1997 Tarih ve E.1995/79, K.1997/479 Sayılı Karar, 1313, 1329
 17 Ocak 1997 Tarih ve E.1995/752, K.1997/57 Sayılı *Erzincan Devlet Güvenlik Mahkemesi Lojmanı Kararı*, 1353
 17 Ocak 1997 Tarih ve E.1995/752, K.1997/57 Sayılı Karar, 1351
 27 Kasım 1998 Tarih ve E.1996/381, K.1998/597 Sayılı Karar, 1415
 25 Aralık 1998 Tarih ve E.1997/699, K.1998/708 Sayılı Karar, 316
 8 Mart 1999 Tarih ve E.1998/465, K.1999/350 Sayılı Karar, 1185

1. 2 Haziran 2004 tarih ve 5183 sayılı Kanununla yapılan değişiklikten önce "İdarî Dava Daireleri Kurulu"nun ismi "İdarî Dava Daireleri Genel Kurulu"; "Vergi Dava Daireleri Kurulu" ismi de "Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu" idi.

7 Mart 2003 Tarih ve E.2002/725, K. 2003/88 Sayılı Karar, 140

7 Mart 2002 Tarih ve E.2002/716, K.2003/91 Sayılı Karar, 1133

Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu

26 Ocak 1996 Tarih ve E.1994/81, K.1996/23 Sayılı Karar, 905

8 Ocak 1999 Tarih ve E.1997/330, K.1999/31 Sayılı Karar, 905, 906

10 Aralık 1999 Tarih ve E.1999/236, K.1999/536 Sayılı Karar, 906

Danıştay İdarî İşler Kurulu

25 Ekim 1990 Tarih ve E.1990/90, K.1990/73 Sayılı Karar, 383

3 Ekim 1996 Tarih ve E.1996/79, K.1996/83 Sayılı Karar, 268, 305, 421, 430, 458, 463

16 Şubat 1998 Tarih ve E.1998/23, K.1998/24 Sayılı Karar, 467

Danıştay Birinci Dairesi

20 Eylül 1984 Tarih ve E.1984/190, K.1984/198 Sayılı Karar, 976

19 Haziran 1991 Tarih ve E.1991/77, K.1991/105 Sayılı Karar, 756, 757

29 Mart 1991 Tarih ve E.1991/265, K.1991/49 Sayılı Karar, 974

24 Eylül 1992 Tarih ve E.1992/232, K.1992/294 Sayılı Karar, 41, 421, 427, 428, 455, 463

7 Mayıs 1996 Tarih ve E.1996/51, K.1996/89 Sayılı Karar, 975

10 Kasım 1997 Tarih ve E.1997/43, K.1997/144 Sayılı Karar, 975

19 Aralık 1997 Tarih ve E.1997/155, K.1997/178 Sayılı Karar, 975

10 Kasım 1999 Tarih ve E.1999/86, K.1999/167 Sayılı Karar, 696

14 Eylül 2005 Tarih ve E.2005/839, K.2005/982 Sayılı Karar, 979

Danıştay İkinci Dairesi

17 Ocak 1990 Tarih ve E.1988/1216, K.1990/72 Sayılı Karar, 670

16 Ekim 1997 Tarih ve E.1997/2708, K.1997/2286 Sayılı Karar, 670

Danıştay Üçüncü Dairesi

E.1980/157, K.1980/181 Sayılı Karar, 866

27 Aralık 1990 Tarih ve E.1990/1143, K.1990/3642 Sayılı Karar, 904

2 Temmuz 1992 Tarih ve E.1992/507, K.1992/2564 Sayılı Karar, 903

29 Eylül 1999 Tarih ve E.1999/170, K.1999/3166 Sayılı Karar, 906

16 Mayıs 2000 Tarih ve E.1999/5168, K.2000/1836 Sayılı Karar, 907

Danıştay Dördüncü Dairesi

16 Ekim 1992 Tarih ve E.1992/1196, K.1992/4396 Sayılı Karar, 904

20 Nisan 1993 Tarih ve E.1992/2797, K.1993/1731 Sayılı Karar, 904, 913

6 Temmuz 1993 Tarih ve E.1992/3386, K.1993/3528 Sayılı Karar, 904, 913

4 Haziran 1998 Tarih ve E.1997/5648, K.1998/2412 Sayılı Karar, 906

Danıştay Beşinci Dairesi

2 Temmuz 1947 Tarih ve E.1947/292, K.1947/1503 Sayılı Karar, 1168

8 Mayıs 1979 Tarih ve E.1975/9257, K.1979/1132 Sayılı Karar, 836

21 Mart 1979 Tarih ve E.1977/6387, K.1979/725 Sayılı Karar, 1301

26 Ocak 1984 Tarih ve E.1983/1126, K.1984/333 Sayılı Karar, 735

8 Kasım 1984 Tarih ve E.1980/5504, K.1984/3727 Sayılı Karar, 1414

7 Temmuz 1988 Tarih ve E.1988/1743, K.1988/2062 Sayılı Karar, 1415

11 Şubat 1988 Tarih ve E.1986/774, K.1988/641 Sayılı Karar, 1401

10 Mart 1988 Tarih ve E.1987/406, K.1988/704 Sayılı Karar, 709

- 23 Mart 1988 Tarih ve E.1987/1673, K.1988/773 Sayılı Karar, 702
 21 Eylül 1989 Tarih ve E.1989/2668, K.1989/1574 Sayılı Karar, 1415
 27 Aralık 1989 Tarih ve E.1988/2903, K.1989/2565 Sayılı Karar, 1301
 17 Ekim 1990 Tarih ve E.1990/3713, K.1990/1812 Sayılı Karar, 717
 8 Mart 1990 Tarih ve E.1989/547, K.1990/420 Sayılı Karar, 731
 18 Mayıs 1990 Tarih ve E.1988/470, K.1990/929 Sayılı Karar, 1308
 10 Ekim 1990 Tarih ve E.1994/4212, K.1994/4402 Sayılı Karar, 1415
 15 Ocak 1991 Tarih ve E.1988/2652, K.1991/25 Sayılı Karar, 701, 705
 24 Nisan 1991 Tarih ve E.1989/2113, K.1991/756 Sayılı Karar, 1129
 13 Mayıs 1991 Tarih ve E.1991/938, K.1991/877 Sayılı Karar, 1425
 29 Mayıs 1991 Tarih ve E.1990/442, K.1991/1024 Sayılı Karar, 1415
 10 Haziran 1991 Tarih ve E.1988/1202, K.1991/1219 Sayılı Karar, 706, 708
 28 Kasım 1991 Tarih ve E.1991/3107, K.1991/2241 Sayılı Karar, 736
 2 Aralık 1991 Tarih ve E.1991/3619, K.1991/2346 Sayılı Karar, 1426
 14 Şubat 1992 Tarih ve E.1991/3198, K.1995/695 Sayılı Karar, 836
 5 Mayıs 1992 Tarih ve E.1992/1561, K.1992/1301 Sayılı Karar, 704
 15 Mayıs 1992 Tarih ve E.1990/4563, K.1992/1444 Sayılı Karar, 738
 22 Ocak 1992 Tarih ve E.1991/4323, K.1992/56 Sayılı Karar, 704, 737
 28 Nisan 1993 Tarih ve E.1992/966, K.1993/1875 Sayılı Karar, 1424
 23 Şubat 1993 Tarih ve E.1990/470, K.1993/786 Sayılı Karar, 1412, 1413, 1420, 1422, 1427
 24 Şubat 1993 Tarih ve E.1991/2111, K.1993/794 Sayılı Karar, 725
 3 Mart 1993 Tarih ve E.1991/2002, K.1993/999 Sayılı Karar, 733
 29 Kasım 1994 Tarih ve E.1992/4384, K.1994/5672 Sayılı Karar, 80, 81, 83, 685, 686, 688
 14 Haziran 1995 Tarih ve E.1994/8773, K.1995/2208 Sayılı Karar, 709, 710
 24 Aralık 1996 Tarih ve E.1994/3460, K.1996/3994 Sayılı Karar, 1426
 30 Ekim 1997 Tarih ve E.1995/1788, K.1997/2389 Sayılı *Tekel İçki Fabrikası Teknik İşletme Şefi* Kararı, 306
 10 Kasım 1997 Tarih ve E.1995/3611, K.1997/2485 Sayılı Karar, 1129, 1184, 1308
 23 Aralık 1997 Tarih ve E.1997/1005, K.1997/3186 Sayılı Karar, 706, 708
 30 Aralık 1997 Tarih ve E.1996/1914, K.1997/3377 Sayılı Karar, 1129
 18 Mart 1998 Tarih ve E.1997/2433, K.1998/798 Sayılı Karar, 1184

Danıştay Altıncı Dairesi

- 17 Ocak 1952 Tarih ve E.1950/1631, K.1952/84 Sayılı Karar, 1197
 27 Nisan 1967 Tarih ve E.1966/2636, K.1967/1388 Sayılı Karar, 1093
 21 Aralık 1969 Tarih ve E.1966/2839, K.1969/2766 Sayılı Karar, 1272
 22 Aralık 1969 Tarih ve E.19654416, K.1969/3775 Sayılı Karar, 1274
 18 Mart 1970 Tarih ve E.1966/2898, K.1970/713 Sayılı Karar, 1380
 29 Ocak 1980 Tarih ve E.1976/8388, K.1980/198 Sayılı Karar, 1069, 1126
 17 Kasım 1982 Tarih ve E.1978/140, K.1982/3761 Sayılı Karar, 1414, 1425
 19 Mart 1982 Tarih ve E.1981/512, K.1982/673 Sayılı Karar, 61
 22 Mart 1982 Tarih ve E.1978/4027, K.1982/760 Sayılı Karar, 1425
 13 Nisan 1982 Tarih ve E.1980/3168, K.1982/914 Sayılı *Bursa Ticaret Odası* Kararı, 964
 7 Nisan 1983 Tarih ve E.1979/2653, K.1983/1450 Sayılı Karar, 1425
 22 Şubat 1984 Tarih ve E.1984/22, K.1984/1054 Sayılı Karar, 981
 9 Ekim 1984 Tarih ve E.1983/365, K.1984/2813 Sayılı Karar, 1425
 12 Mart 1985 Tarih ve E.1984/1146, K.1985/466 Sayılı Karar, 66
 26 Mart 1986 Tarih ve E.1986/212, K.1986/321 Sayılı Karar, 965, 967
 28 Mayıs 1986 Tarih ve E.1986/310, K.1986/559 Sayılı Karar, 371, 372

- 25 Kasım 1987 Tarih ve E.1987/56, K.1987/1156 Sayılı *Beyşehir Termik Santrali Karar*, 897, 898
 25 Kasım 1987 Tarih ve E.1987/56, K.1987/1156 Sayılı Karar, 974
 12 Mart 1987 Tarih ve E.1987/105, K.1987/254 Sayılı Karar, 966
 28 Eylül 1988 Tarih ve E.1988/1811, K.1988/1024 Sayılı Karar, 965, 966
 27 Ocak 1988 Tarih ve E.1987/653, K.1988/146 Sayılı Karar, 982
 6 Haziran 1990 Tarih ve E.1989/1385, K.1990/1218 Sayılı Karar, 66
 24 Ekim 1990 Tarih ve E.1989/1124, K.1990/1911 Sayılı Karar, 966
 12 Aralık 1990 Tarih ve E.1990/966, K.1990/2580 Sayılı *Side Belediyesi Kararı*, 306, 307
 6 Haziran 1991 Tarih ve E.1990/2427, K.1991/1340 Sayılı Karar, 908
 25 Kasım 1992 Tarih ve E.1991/3205, K.1992/4470 Sayılı Karar, 1301
 24 Haziran 1993 Tarih ve E.1993/722, K.1993/2694 Sayılı Karar, 1427
 14 Eylül 1993 Tarih ve E.1993/2684, K.1993/3061 Sayılı *Pendik Belediye Başkanlığı Kararı*, 977
 25 Ekim 1993 Tarih ve E.1992/4565, K.1993/4462 Sayılı Karar, 1333
 13 Aralık 1995 Tarih ve E.1995/1682, K.1995/5045 Sayılı Karar, 1168, 1430
 17 Haziran 1997 Tarih ve E.1996/3976, K.1997/3037 Sayılı Karar, 51, 200
 24 Nisan 1998 Tarih ve E.1997/3697, K.1998/2219 Sayılı *Kadın Sosyal Dayanışma Merkezi Kararı*, 372
 14 Aralık 1998 Tarih ve E.1997/7143, K.1998/6322 Sayılı Karar, 63

Danıştay Sekizinci Dairesi

- 10 Mayıs 1961 Tarih ve E.1960/6264, K.1961/1910 Sayılı Karar, 1280
 11 Ocak 1966 Tarih ve E.1965/933, K.1966/44 Sayılı Karar,, 76
 27 Nisan 1968 Tarih ve E.1967/2334, K.1967/1578 Sayılı Karar, 1331
 23 Kasım 1970 Tarih ve E.1970/1992, K.1970/2547 Sayılı Karar, 69
 8 Şubat 1972 Tarih ve E.1971/2727, K.1971/426 Sayılı Karar, 1168
 14 Şubat 1972 Tarih ve E.1971/5778, K.1972/477 Sayılı Karar, 67
 13 Haziran 1973 Tarih ve E.1973/1076, K.1973/2502 Sayılı Karar, 1327
 2 Mart 1976 Tarih ve E.1975/1993, K.1976/672 Sayılı Karar, 325
 24 Ocak 1983 Tarih ve E.1982/1878, K.1983/112 Sayılı Karar, 935
 16 Aralık 1983 Tarih ve E.1982/621, K.1983/2756 Sayılı Karar, 919
 20 Ocak 1983 Tarih ve E.1983/443, K.1983/74 Sayılı Karar, 1314
 21 Eylül 1984 Tarih ve E.1982/2256, K.1984/1193 Sayılı Karar, 1331
 23 Şubat 1984 Tarih ve E.1983/207, K.1984/330 Sayılı *Akbulut Kararı*, 335, 336
 4 Aralık 1984 Tarih ve E.1984/568, K.1984/514 Sayılı Karar, 61
 13 Nisan 1984 Tarih ve E.1983/730, K.1984/681 Sayılı Karar, 1333
 16 Ocak 1985 Tarih ve E.1984/495, K.1985/46 Sayılı Karar, 44
 9 Ekim 1986 Tarih ve E.1985/795, K.1986/428 Sayılı Karar, 1412, 1413, 1420, 1422
 8 Temmuz 1987 Tarih ve E.1985/211, K.1987/313 Sayılı Karar, 1381
 27 Haziran 1988 Tarih ve E.1987/178, K.1988/512 Sayılı Karar, 336, 337
 22 Kasım 1988 Tarih ve E.1988/72, K.1988/911 Sayılı Karar, 1327
 28 Aralık 1989 Tarih ve E.1989/1174, K.1989/1148 Sayılı Karar, 55, 56
 7 Temmuz 1989 Tarih ve E.1988/1173, K.1989/652 Sayılı Karar, 337
 10 Ekim 1990 Tarih ve E.1989/675, K.1990/1153 Sayılı Karar, 66, 67
 19 Kasım 1990 Tarih ve E.1989/1379, K.1990/1339 Sayılı Karar, 321
 13 Haziran 1990 Tarih ve E.1990/822, K.1990/730 Sayılı Karar, 68, 69
 28 Haziran 1990 Tarih ve E.1990/981, K.1990/812 Sayılı Karar, 1086, 1093, 1130
 17 Eylül 1990 Tarih ve E.1989/504, K.1990/913 Sayılı Karar, 375
 17 Eylül 1991 Tarih ve E.1991/1370, K.1991/1358 Sayılı Karar, 805
 10 Ekim 1991 Tarih ve E.1991/785, K.1991/1587 Sayılı Karar, 1086, 1094, 1130, 1131

- 7 Kasım 1991 Tarih ve E.1991/1400, K.1991/1753 Sayılı Karar, 211
6 Aralık 1991 Tarih ve E.1991/1132, K.1991/1839 Sayılı Karar, 1327
18 Mayıs 1991 Tarih ve E.90/1422, K.91/546 Sayılı Karar, 935
10 Şubat 1992 Tarih ve E.1991/1310, K.1992/215 Sayılı Karar, 802
15 Ocak 1992 Tarih ve E.1991/1755, K.1992/30 Sayılı Karar, 822
12 Aralık 1992 Tarih ve E.1992/3452, K.1992/3497 Sayılı Karar, 932, 935, 936
18 Aralık 1992 Tarih ve E.1997/1535, K.1997/4048 Sayılı Karar, 814, 815819, 821
16 Mart 1993 Tarih ve E.1992/848, K.1993/1389 Sayılı Karar, 1086, 1095, 1130
13 Ekim 1993 Tarih ve E.1992/1809, K.1993/3202 Sayılı Karar, 936
25 Kasım 1993 Tarih ve E.1993/1901, K.1993/3855 Sayılı Karar, 800
27 Ocak 1994 Tarih ve E.1993/117, K.1994/306 Sayılı Karar, 657, 668
1 Şubat 1994 Tarih ve E.1993/102, K.1994/343 Sayılı Karar, 61
9 Mart 1994 Tarih ve E.1993/1260, K.1994/776 Sayılı Karar, 1058
17 Ekim 1994 Tarih ve E.1994/661, K.1994/2608 Sayılı Karar, 321
2 Ekim 1995 Tarih ve E.1994/4339, K.1995/2783 Sayılı Karar, 60
26 Aralık 1995 Tarih ve E.1995/3666, K.1995/4612 Sayılı Karar, 779, 790, 799, 800
21 Kasım 1996 Tarih ve E.1995/1127, K.1996/2737 Sayılı Karar, 62, 63, 935
14 Şubat 1996 Tarih ve E.1994/7512, K.1996/397 Sayılı Karar, 69
6 Mart 1996 Tarih ve E.1994/5952, K.1996/544 Sayılı Karar, 794
19 Mart 1996 Tarih ve E.1995/4350, K.1996/768 Sayılı Karar, 1086, 1097, 1100, 1131
7 Nisan 1997 Tarih ve E.1995/4538, K.1997/1171 Sayılı Karar, 775
8 Nisan 1997 Tarih ve E.1995/3635, K.1997/1209 Sayılı Karar, 1086, 1096, 1100, 1130, 1131
5 Mayıs 1997 Tarih ve E.1995/4420, K.1997/1490 Sayılı Karar, 321, 322, 346
22 Mayıs 1997 Tarih ve E.1996/1793, K.1997/1778 Sayılı Karar, 801
23 Haziran 1997 Tarih ve E.1997/185, K.1997/2229 Sayılı Karar, 58, 59
23 Haziran 1997 Tarih ve E.1997/1102, K.1997/2230 Sayılı Karar, 57, 59
18 Kasım 1997 Tarih ve E.1995/376, K.1997/3431 Sayılı Karar, 1328
27 Kasım 1997 Tarih ve E.1996/1687, K.1997/3669 Sayılı Karar, 305, 307
3 Aralık 1997 Tarih ve E.1995/5283, K.1997/3758 Sayılı Karar, 816, 820
11 Aralık 1997 Tarih ve E.1995/3680, K.1997/3928 Sayılı Karar, 779
19 Aralık 1997 Tarih ve E.1996/4273, K.1997/4100 Sayılı Karar, 790
22 Aralık 1997 Tarih ve E.1995/3916, K.1997/4112 Sayılı Karar, 797, 813, 814, 819
22 Aralık 1997 Tarih ve E.1996/138, K.1997/4123 Sayılı Karar, 796, 797
20 Şubat 1997 Tarih ve E.1996/4842, K.1997/646 Sayılı Karar, 62
16 Şubat 1998 Tarih ve E.1997/4389, K.1998/440 Sayılı Karar, 807, 809, 810
24 Mart 1998 Tarih ve E.1996/245, K.1998/1106 Sayılı Kararı, 81, 83,686, 688
22 Mayıs 1998 Tarih ve E.1998/92/, K.1998/1846 Sayılı *Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğündeki Rejisör Kararı*, 305, 786
24 Haziran 1998 Tarih ve E.1996/3000, K.1998/2346 Sayılı Karar, 68
29 Haziran 1998 Tarih ve E.1995/5346, K.1998/2393 Sayılı Karar, 818, 821
26 Kasım 1998 Tarih ve E.1997/3035, K.1998/3938 Sayılı Karar, 790
16 Aralık 1998 Tarih ve E.1996/1380, K.1998/4372 Sayılı Karar, 802
24 Aralık 1998 Tarih ve E.1997/1959, K.1998/4563 Sayılı Karar, 815, 816, 819, 821
20 Şubat 1998 Tarih ve E.1996/3, K.1998/527 Sayılı Karar, 1427
5 Mart 1998 Tarih ve E.1996/1016, K.1998/810 Sayılı Karar, 779
3 Şubat 1999 Tarih ve E.1998/6475, K.1999/222 Sayılı Karar, 799
25 Şubat 1999 Tarih ve E.1996/4782, K.1999/714 Sayılı Karar, 796, 801
1 Mart 1999 Tarih ve E.1996/3029, K.1999/861 Sayılı Karar, 61, 62
13 Aralık 1999 Tarih ve E.1999/2852, K.1999/7533 Sayılı Karar, 40, 41, 82, 687

- 27 Haziran 2000 Tarih ve E.1998/5912, K.2000/4951 Sayılı Karar, 333
4 Şubat 2003 Tarih ve E.2002/5557, K.2003/561 Sayılı Karar, 34
28 Aralık 2007 Tarih ve E.2006/4107, K.2007/7481 Sayılı Karar, 326

Danıştay Dokuzuncu Dairesi

- 7 Haziran 1990 Tarih ve E.1989/458, K.1990/695 Sayılı Karar, 65
17 Mart 1990 Tarih ve E.1988/2757, K.1990/1079 Sayılı *Servis Araçları* Kararı, 353, 354
22 Kasım 1990 Tarih ve E.1989/4733, K.1990/3635 Sayılı *Sakız Adası Feribotu* Kararı, 353, 354
22 Kasım 1990 Tarih ve E.1989/486, K.1990/3680 Sayılı Karar, 355
7 Haziran 1990 Tarih ve E.1989/458, K.1990/695 Sayılı Karar, 916
2 Nisan 1991 Tarih ve E.1989/5038, K.1991/1194 Sayılı *İzmir Kültürpark* Karar, 355
15 Mayıs 1991 Tarih ve E.1990/1412, K.1991/1724 Sayılı Karar, 56, 57
16 Ekim 1991 Tarih ve E.1990/692, K.1991/2975 Sayılı Karar, 65, 66
13 Nisan 1993 Tarih ve E.1993/335, K.1993/1595 Sayılı Karar, 355
26 Mayıs 1998 Tarih ve E.1997/3873, K.1998/2158 Sayılı Karar, 356
18 Mart 1999 Tarih ve E.1998/1285, K.1999/1232 Sayılı Karar, 354, 355
20 Nisan 1999 Tarih ve E.1998/1764, K.1999/1583 Sayılı Karar, 907
2 Şubat 1999 Tarih ve E.1998/307, K.1999/321 Sayılı Karar, 356

Danıştay Onbirinci Dairesi

- 18 Mayıs 2000 Tarih ve E.1999/1496, K.2000/217 Sayılı Karar, 905

Danıştay Onuncu Dairesi

- 17 Mayıs 1982 Tarih ve E.1982/2823, K.1982/1321 Sayılı Karar, 1240
11 Mayıs 1983 Tarih ve E.1982/2483, K.1983/11076 Sayılı Karar, 1312
9 Haziran 1988 Tarih ve E.1986/469, K.1988/1048 Sayılı Karar, 51
24 Kasım 1982 Tarih ve E.1982/469, K.1982/2357 Sayılı *Musa Aydemir* Kararı, 1203
29 Kasım 1982 Tarih ve E.1982/2425, K.1982/22354 Sayılı Karar, 1239
10 Mart 1983 Tarih ve E.1986/755, K.1988/401 Sayılı Karar, 1070, 1126
19 Aralık 1983 Tarih ve E.1982/1709, K.1983/2657 Sayılı Karar, 1274
20 Mart 1984 Tarih ve E.1982/4253, K.1984/607 Sayılı Karar, 63
28 Mart 1984 Tarih ve E.1983/945, K.1984/663 Sayılı Karar, 1403, 1314
21 Ocak 1986 ve K.1986/31 Sayılı Karar, 822
19 Aralık 1988 Tarih ve E.1986/2368, K.1988/2241 Sayılı Karar, 1168
20 Nisan 1989 Tarih ve E.1988/1042, K.1989/857 Sayılı *Üruğ* Karar, 1129, 1175, 1183, 1303
23 Ekim 1989 Tarih ve E.1989/203, K.1989/1825 Sayılı Karar, 779
26 Aralık 1989, E.1989/96, K.1989/2636 Sayılı Karar, 351
22 Haziran 2004 Tarih ve E.2004/8257, K.2004/7618 Sayılı *Tüpraş* Kararı, 148
12 Şubat 1990 Tarih ve E.1987/2096, K.1990/230 Sayılı Karar, 1052
15 Şubat 1990 Tarih ve E.1989/2490, K.1990/270 Sayılı Karar, 793, 794, 806, 827
4 Nisan 1990 Tarih ve E.1988/2129, K.1990/774 Sayılı Karar, 1431, 1432
10 Nisan 1990 Tarih ve E.1989/303, K.1990/2083 Sayılı Karar, 1128
7 Haziran 1990 Tarih ve E.1989/2476, K.1990/1342 Sayılı *Karakuyu Sulama Barajı* Kararı, 1273, 1426
15 Eylül 1990 Tarih ve E.1987/1324, K.1990/278 Sayılı Karar, 1327
17 Ekim 1990 Tarih ve E.1989/492, K.1990/2224 Sayılı Karar, 64, 226
25 Ekim 1990 Tarih ve E.1989/595, K.1990/2325 Sayılı Karar, 1073, 1074, 1127
17 Ocak 1992 Tarih ve E.1991/260, K.1992/488 Sayılı Karar, 1209
10 Nisan 1992 Tarih ve E.1990/2925, K.1992/1351 Sayılı Kararı, 1076, 1303

- 10 Nisan 1992 Tarih ve E.1990/3954, K.1992/1362 Sayılı *Poligon Amiri* Kararı, 1304, 1307, 1308, 1422
- 22 Nisan 1992 Tarih ve E.1990/3968, K.1992/1573 Sayılı *Gardöfren* Kararı, 1221, 1343, 1371
- 15 Mayıs 1992 Tarih ve E.1991/2716, K.1992/2050 Sayılı Karar, 1383, 1396
- 27 Nisan 1992 Tarih ve E.1989/141, K.1992/1618 Sayılı Karar, 1303
- 14 Ekim 1992 Tarih ve E.1991/2944, K.1992/3603 Sayılı Karar, 1299, 1414
- 11 Kasım 1992 Tarih ve E. 1991/518, K.1992/3940 Sayılı *Armanardı Köyü* Kararı, 1345
- 21 Aralık 1992 Tarih ve E.1991/2327, K.1992/4491 Sayılı Karar, 1426
- 23 Aralık 1992 Tarih ve E.1992/365, K.1992/4534 Sayılı *Bagaj Kondüktörü* Kararı, 1363
- 29 Nisan 1993 Tarih ve E.1991/1, K.1993/1752 Sayılı *Aktaş* Karar, 40, 239, 257, 267, 421, 428, 429, 456, 463
- 9 Haziran 1993 Tarih ve E.1991/4481, K.1993/2375 Sayılı Karar, 761
- 24 Haziran 1993 Tarih ve E.1991/3917, K.1993/2687 Sayılı Karar, 66, 68
- 13 Eylül 1993 Tarih ve E.1993/724, K.1993/3146 Sayılı *Çatak* Karar, 1099, 1204
- 6 Ekim 1993 Tarih ve E.1992/1449, K.1993/3681 Sayılı Kararı, 1099, 1100
- 11 Ekim 1993 Tarih ve E.1992/714, K.1993/3724 Sayılı *Güveçli Köyü* Kararı, 1364
- 13 Ekim 1993 Tarih ve E.1992/3372, K.1993/3777 Sayılı *Gümüşburun Köyü Muhtarı Fevzi Özkan* Kararı, 1247, 1251, 1252, 1346
- 27 Ekim 1993 Tarih ve E.1992/3057, K.1993/4149 Sayılı Karar, 1394
- 2 Kasım 1993 Tarih ve E.1992/3677, K.1997/4203 Sayılı *Topkapı Sarayı* Kararı, 1361
- 30 Kasım 1993 Tarih ve E.1992/2659, K.1993/4765 Sayılı *Yukarı Beşparmak Köyü* Kararı, 1361
- 6 Aralık 1993 Tarih ve E.1992/4392, K.1993/4999 Sayılı Karar, 1313
- 6 Haziran 1994 Tarih ve E.1993/1742, K.1994/2553 Sayılı Karar, 1296
- 20 Ekim 1994 Tarih ve E.1993/5003, K.1994/5073 Sayılı Karar, 1345
- 3 Mayıs 1995 Tarih ve E.1994/3258, K.1995/2379 Sayılı Karar, 1135, 1422, 1427
- 18 Mayıs 1995 Tarih ve E.1993/5277, K.1995/2533 Sayılı Karar, 742
- 10 Ocak 1995 Tarih ve E.1996/4274, K.1998/5478 Sayılı Karar, 1115, 116
- 29 Mart 1995 Tarih ve E.1994/7415, K.1995/1522 Sayılı Karar, 1331
- 12 Temmuz 1995 Tarih ve E.1994/7359, K.1995/3559 Sayılı *Madımak Oteli* Kararı, 1129, 1239, 1414, 1426
- 9 Ekim 1995 Tarih ve E.1994/1682, K.1995/4256 Sayılı Karar, 1128, 1247, 1251, 1252, 1346
- 13 Ekim 1995 Tarih ve E.1994/4934, K.1995/5487 Sayılı Karar, 1346
- 26 Ekim 1995 Tarih ve E.1995/3321, K.1995/4995 Sayılı Karar, 1059, 1160, 1175, 1212, 1218, 1402, 1404
- 6 Kasım 1995 Tarih ve E.1994/4415, K.1995/5152 Sayılı Karar, 1330
- 13 Kasım 1995 Tarih ve E.1994/4934, K.1995/5487 Sayılı Karar, 1200, 1344
- 15 Kasım 1995 Tarih ve E.1995/2598, K.1995/5629 Sayılı Karar, 1200
- 16 Kasım 1995 Tarih ve E.1995/566, K.1995/5746 Sayılı Karar, 1248, 1251, 1252
- 19 Kasım 1995 Tarih ve E.1993/3535, K.1995/4616, 596
- 20 Kasım 1995 Tarih ve E.1994/5015, K.1995/5773 Sayılı Karar, 1075, 1091
- 8 Nisan 1996 Tarih ve E.1995/2388, K.1996/5893 Sayılı Karar, 1189
- 28 Mayıs 1996 Tarih ve E.1995/1839, K.1996/3048 Sayılı Karar, 320
- 11 Haziran 1996 Tarih ve E.1996/4313, K.1996/3477 Sayılı Karar, 1177, 1318
- 10 Nisan 1996 Tarih ve E.1995/53, K.1996/1913 Sayılı Karar, 1189
- 4 Ekim 1996 Tarih ve E.1995/1102, K.1996/5774 Sayılı Karar, 1248, 1251, 1252
- 4 Ekim 1996 Tarih ve E.1995/964, K.1996/5781 Sayılı Karar, 1090
- 8 Ekim 1996 Tarih ve E.1995/1508, K.1996/5887 Sayılı *Tanksavar Mermisi* Kararı, 1364, 1401
- 8 Ekim 1996 Tarih ve E.1995/2388, K.1996/5893 Sayılı Karar, 1248, 1251, 1252
- 10 Ekim 1996 Tarih ve E.1995/934, K.1996/5933 Sayılı Karar, 1394

- 18 Ekim 1996 Tarih ve E.1995/1508, K.1996/5887 Sayılı Karar, 1314
7 Kasım 1996 Tarih ve E.1991/74, K.1996/7149 Sayılı Karar, 1426
7 Kasım 1996 Tarih ve E.1995/4650, K.1996/7153 Sayılı Karar, 1308
14 Kasım 1996 Tarih ve E.1995/4236, K.1996/7540 Sayılı Karar, 1070, 1126
13 Mart 1997 Tarih ve E.1995/6699, K.1997/908 Sayılı Karar, 1426
31 Mart 1997 Tarih ve E.1995/7754, K.1997/1071 Sayılı Karar, 1218
23 Haziran 1997 Tarih ve E.1997/3996, K.1997/2544 Sayılı Karar, 1315, 1402, 1403, 1422
6 Kasım 1997 Tarih ve E.1996/2383, K.1997/4163 Sayılı Karar, 1159, 1176
24 Kasım 1997 Tarih ve E.1995/6440, K.1997/4796 Sayılı Karar, 1391, 1392, 1421, 1426
3 Aralık 1997 Tarih ve E.1996/1322, K.1997/5228 Sayılı Karar, 1251, 1252
8 Aralık 1997 Tarih ve E.1996/2121, K.1997/5476 Sayılı Karar, 1300, 1305, 1306, 1412
8 Aralık 1997 Tarih ve E.1996/1081, K.1997/5492 Sayılı Karar, 1331
22 Aralık 1997 Tarih ve E.1995/7280, K.1997/6040 Sayılı Karar, 658
25 Aralık 1997 Tarih ve E.1996/9012, K.1997/6164 Sayılı Karar, 1249, 1251, 1252, 1430
3 Şubat 1998 Tarih ve E.1996/3746, K.1998/476 Sayılı Karar, 1414
18 Şubat 1998 Tarih ve E.1996/4835, K.1998/703 Sayılı Karar, 1299, 1300, 1309, 1422, 1426
18 Şubat 1998 Tarih ve E.1996/6590, K.1998/719 Sayılı Karar, 1309
18 Şubat 1998 Tarih ve E.1996/6495, K.1998/720 Sayılı Karar, 1426
23 Şubat 1998 Tarih ve E.1996/2548, K.1998/756 Sayılı Karar, 1300
26 Şubat 1998 Tarih ve E.1996/4007, K.1998/905 Sayılı *Kıyım Makinası* Kararı, 1362
4 Mart 1998 Tarih ve E.1997/3567, K.1998/1000 Sayılı Karar, 1086, 1098, 1100, 1131
4 Mart 1998 Tarih ve E.1997/1269, K.1998/1004 Sayılı Karar, 69, 70
18 Mart 1998 Tarih ve E.1996/10292, K.1998/1190 Sayılı *Uğur Mumcu* Kararı, 1189, 1250, 1256, 1258, 1308, 1426
26 Mart 1998 Tarih ve E.1996/3720, K.1998/1301 Sayılı Karar, 1344
2 Nisan 1998 Tarih ve E.1997/3728, K.1998/1374 Sayılı Karar, 1292
29 Nisan 1998 Tarih ve E.1996/8578, K.1998/1734 Sayılı Karar, 1309
29 Nisan 1998 Tarih ve E.1997/1790, K.1998/1796 Sayılı Karar, 1417
13 Mayıs 1998 Tarih ve E.1998/9554, K.1998/1981 Sayılı Karar, 1054
28 Mayıs 1998 Tarih ve E.1996/9113, K.1998/2308 Sayılı Karar, 1315
28 Mayıs 1998 Tarih ve E.1996/10146, K.1998/2344 Sayılı Karar, 1402, 1406
10 Haziran 1998 Tarih ve E.1997/6244, K.1998/2504 Sayılı Karar, 1220
18 Haziran 1998 Tarih ve E.1996/10203, K.1998/2643 Sayılı Karar, 1404, 1427
17 Haziran 1998 Tarih ve E.1996/4488, K.1998/2665 Sayılı Karar, 1354
1 Temmuz 1998 Tarih ve E.1998/2828, K.1998/3479 Sayılı Karar, 1201, 1332
1 Temmuz 1998 Tarih ve E.1998/1718, K.1998/3480 Sayılı *Eşref Bitlis'i Taşyan Uçağının Düşmesi* Kararı, 1206, 1309
18 Kasım 1998 Tarih ve E.1996/5007, K.1998/5873 Sayılı Karar, 350
19 Kasım 1998 Tarih ve E.1996/9573, K.1998/5043 Sayılı Karar, 1428
24 Kasım 1998 Tarih ve E.1997/4889, K.1998/6084 Sayılı *Mayınlı Sahada Hayvan Otlatan Çocuk* Kararı, 1362
3 Aralık 1998 Tarih ve E.1998/2595, K.1998/4026 Sayılı Karar, 60
28 Aralık 1998 Tarih ve E.1996/10146, K.1998/2344 Sayılı Karar, 1218, 1249, 1251, 1252
15 Şubat 1999 Tarih ve E.1998/4997, K.1999/505 Sayılı Karar, 1052
26 Mayıs 1999 Tarih ve E.1998/4814, K.1999/2945 Sayılı Karar, 1132, 1133
12 Ekim 1999 Tarih ve E.1997/3198, K.1999/4799 Sayılı *Ptt Genel Müdürlüğü v. Millî Savunma Bakanlığı* Kararı, 1430
12 Ekim 1999 Tarih ve E.1997/324, K.1999/4801 Sayılı Karar, 1307
13 Ekim 1999 Tarih ve E.1997/730, K.1999/4824 Sayılı Karar, 1412, 1422

- 19 Ekim 1999 Tarih ve E.1997/3565, K.1999/5224 Sayılı *Gazlı Bez* Kararı, 1305, 1306, 1309, 1412
- 20 Ekim 1999 Tarih ve E.1997/721, K.1999/5266 Sayılı Karar, 1300, 1318, 1394, 1422, 1426
- 2 Kasım 1999 Tarih ve E.1999/1746, K.1999/5376 Sayılı Karar, 1159, 1178, 1179
- 9 Kasım 1999 Tarih ve E.1997/4839, K.1999/5475 Sayılı Karar, 1310
- 9 Kasım 1999 Tarih ve E.1997/6080, K.1999/5490 Sayılı *Telekom Şoförü* Kararı, 1059, 1212, 1363, 1414
- 9 Kasım 1999 Tarih ve E.1997/6014, K.1999/5492 Sayılı *15'inci Füzce Komutanlığı* Kararı, 1360
- 16 Kasım 1999 Tarih ve E.1997/5989, K.1999/6046 Sayılı Karar, 1426
- 22 Kasım 1999 Tarih ve E.1998/28, K.1999/6195 Sayılı Karar, 1212, 1404
- 22 Kasım 1999 Tarih ve E.1998/186, K.1999/6196 Sayılı Karar, 1052, 1202, 1299
- 22 Kasım 1999 Tarih ve E.1998/187, K.1999/6197 Sayılı Karar, 1414
- 22 Kasım 1999 Tarih ve E.1998/190, K.1999/6198 Sayılı Karar, 1307, 1310, 1412
- 12 Aralık 1999 Tarih ve E.1997/3568, K.1999/4782 Sayılı Karar, 1422
- 17 Ocak 2001 Tarih ve E.1998/2968, K.2001/91 Sayılı Karar, 1133
- 3 Nisan 2001 Tarih ve E.2000/227, K.2001/1241 Sayılı Karar, 1133
- 27 Mart 2002 Tarih ve E.???/1010, K.2002/852 Sayılı Karar, 1133, 1135
- 20 Nisan 2005 Tarih ve E.2003/2683, K.2005/1981 Sayılı *Gebze-Muallim-Köy* Kararı, 140
- 10 Nisan 2006 Tarih ve E.2005/1870, K.2006/2294 Sayılı Karar, 1133
- 24 Eylül 2007 Tarih ve E.2005/3719, K.2007/4316 Sayılı Karar, 1133

Danıştay Onikinci Dairesi

- 7 Aralık 1965 Tarih ve E.1965/167, K.1965/1389 Sayılı Karar, 1075
- 4 Mayıs 1966 Tarih ve E.1965/702, K.1966/1697 Sayılı Karar, 1370
- 11 Mayıs 1966 Tarih ve E.1965/3282, K.1966/1726 Sayılı Karar, 1331
- 11 Mayıs 1966 Tarih ve E.1966/45, K.1966/1735 Sayılı Karar, 68
- 11 Ekim 1966 Tarih ve E.1965/3393, K.1966/2783 Sayılı Karar, 1272
- 23 Şubat 1966 Tarih ve E.1965/3669, K.1966/547 Sayılı Karar, 1065, 1288
- 9 Mart 1966 Tarih ve E.1966/468, K.1966/866 Sayılı Karar, 1390
- 31 Mayıs 1967 Tarih ve E.1965/3442, K.1967/983 Sayılı Karar, 1361
- 4 Ocak 1967 Tarih ve E.1965, K.1967/3 Sayılı Karar, 1416
- 23 Ocak 1967 Tarih ve E.1966/1857, K.1967/29 Sayılı Karar, 1332
- 27 Ekim 1967 Tarih ve E.1965/3570, K.1967/1705 Sayılı Karar, 1274
- 14 Kasım 1967 Tarih ve E.1967/2004, K.1967/1808 Sayılı Karar, 69
- 28 Kasım 1967 Tarih ve E.1965/2503, K.1967/1062 Sayılı Karar, 1420
- 21 Mayıs 1968 Tarih ve E.1968/140, K.1968/1183 Sayılı Karar, 1240
- 23 Eylül 1968 Tarih ve E.1967/1523, K.1968/1637 Sayılı *Derme Suyu* Kararı, 1275
- 5 Mart 1968 Tarih ve E.1967/2447, K.1968/516 Sayılı Karar, 1418
- 24 Kasım 1969 Tarih ve E.1968/2424, K.1969/1911 Sayılı *Yeni Konya Gazetesi* Kararı, 1240
- 24 Mart 1969 Tarih ve E.1968/1992, K.1969/543 Sayılı Karar, 1238
- 4 Ekim 1969 Tarih ve E.1968/1264, K.1969/688 Sayılı Karar, 1400
- 20 Mayıs 1970 Tarih ve E.1969/1987/, K.1970/1087 Sayılı Karar, 1381
- 22 Ocak 1970 Tarih ve E.1967/2299, K.1970/125 Sayılı Karar, 1333
- 13 Nisan 1970 Tarih ve E.1969/3435, K.1970/754 Sayılı Karar, 1240
- 16 Haziran 1971 Tarih ve E.1970/1063, K.1971/1591 Sayılı Karar, 1409
- 28 Ekim 1971 Tarih ve E.1969/2245, K.1971/2418 Sayılı Karar, 1180
- 6 Kasım 1971 Tarih ve E.1969/1746, K.1971/2478 Sayılı *Hesap Uzmanının Özel Otomobili* Kararı, 1238
- 6 Kasım 1971 Tarih ve E.1969/1774, K.1971/2479 Sayılı Karar, 1326

- 24 Şubat 1971 Tarih ve E.1968/868, K.1971/427 Sayılı Karar, 1208
E.1971/503, K.1972/1756 Sayılı Karar, 1369
- 23 Mayıs 1973 Tarih ve E.1972/1354, K.1973/1636 Sayılı Karar, 1280
- 14 Haziran 1973 Tarih ve E.1972/3139, K.1973/1868 Sayılı Karar, 1353
- 10 Haziran 1973 Tarih ve E.1969/1983, K.1973/1893 Sayılı Karar, 1333
- 15 Mayıs 1978 Tarih ve E.1977/241, K.1978/121 Sayılı Karar, 1419
- 8 Mayıs 1079 Tarih ve E.1978/533, K.1979/1790 Sayılı *Habil Akyıldız* Kararı, 1208
- 5 Haziran 1979 Tarih ve E.1979/183, K.1979/2366 Sayılı Karar, 67
- 21 Haziran 1979 Tarih ve E.1977/3205, K.1979/2742 Sayılı Karar, 1245
- 25 Ocak 1972 Tarih ve E.1969/3894, K.1972/273 Sayılı Karar, 1369
- 13 Şubat 1973 Tarih ve E.1971/1718, K.1973/330 Sayılı Karar, 1196
- 28 Şubat 1973 Tarih ve E.1969/1430, K.1973/609 Sayılı Karar, 1202
- 18 Nisan 1973 Tarih ve E.1072/1339, K.1973/1228 Sayılı Karar, 1369
- 19 Aralık 1974 Tarih ve E.1973/1262, K.1974/2932 Sayılı Karar, 1353
- 2 Kasım 1976 Tarih ve E.1974/1958, K.1976/2141 Sayılı *Gemlik Belediyesi v. Tek ve Azot Sanayi T.A.Ş.* Karar, 40, 237
- 2 Kasım 1976 Tarih ve E.1974/1958, K.1976/2141 Sayılı Karar, 43, 46, 238
- 15 Şubat 1978 Tarih ve E.1975/805, K.1978/262 Sayılı *Orhan Asan* Kararı, 1205
- 14 Aralık 1978 Tarih ve E.1977/2640, K.1978/4743 Sayılı Karar, 232
- 26 Mart 1979 Tarih ve E.1977/406, K.1979/973 Sayılı Karar, 1240
- 18 Nisan 1979 Tarih ve E.1979/1427 K.1979/1461 Sayılı Karar, 231
- 18 Nisan 1979 Tarih ve E.1979/1427, K.1979/1461 Sayılı Karar, 50, 53, 140
- 11 Mart 1980 Tarih ve E.1977/2292, K.1980/936 Sayılı Karar, 1344
- 11 Eylül 1980 Tarih ve E.19878/472, K.1980/3236 Sayılı *Mustafa Kaynar v. Karayolları Genel Müdürlüğü* Kararı, 1273
- 16 Ekim 1980 Tarih ve 1979/515, K.1980/3750 Sayılı *Ego Genel Müdürlüğü v. İçişleri Bakanlığı* Kararı, 1242
- 20 Ekim 1980 Tarih ve E.1978/2465, K.1980/4023 Sayılı Karar, 1359, 1360
- 10 Şubat 1981 Tarih ve E.1979/1567, K.1981/203 Sayılı *Danıştay Üyesinin Evine Bombalı Saldırı* Kararı, 1245, 1258
- 7 Aralık 1995 Tarih ve E.1995/2322, K.1995/3059 Sayılı Karar, 705
- 29 Şubat 1996 Tarih ve E.1995/7261, K.1996/585 Sayılı Karar, 1301
- 6 Şubat 1997 Tarih ve E.1995/9674, K.1997/293 Sayılı Karar, 1426
- 26 Şubat 1997 Tarih ve E.1996/565, K.1997/449 Sayılı Karar, 1427
- 24 Mart 1997 Tarih ve E.1995/6387, K.1997/673 Sayılı Karar, 717
- 13 Ekim 1997 Tarih ve E.1995/9515, K.1997/2121 Sayılı Karar, 709
- 20 Kasım 1997 Tarih ve E.1996/160, K.1997/2268 Sayılı Karar, 1427
- 14 Eylül 1998 Tarih ve E.1997/2485, K.1998/2061 Sayılı Karar, 735
- 24 Kasım 1998 Tarih ve E.1995/9214, K.1998/2848 Sayılı Karar, 1415
- 28 Nisan 2003 Tarih ve E.2002/2538, K.2003/1197 Sayılı Karar, 756

3. İDARE MAHKEMESİ KARARLARI

- Ankara İkinci İdare Mahkemesi, 1 Eylül 1989 Tarih ve E.1989/122, K.1989/1183 Sayılı Karar, 321
- Arkara İdare Mahkemesi, 22 Ocak 1992 Tarih ve 42 Sayılı Kararı, 936
- Ankara Sekizinci İdare Mahkemesi, 27 Ekim 1993 Tarih ve E.1992/1165, K.1993/1234 Sayılı Karar, 1097
- Ankara Yedinci İdare Mahkemesi, 27 Nisan 1995 Tarih ve K.1995/615 Sayılı Karar, 1097

- Ankara Yedinci İdare Mahkemesi, 12 Eylül 1996 Tarih ve E.1994/1543, K.1996/794 Sayılı Karar, 1206
- Ankara Dördüncü İdare Mahkemesi, 17 Ekim 1996 Tarih ve E.1995/460, K.1996/1319 Sayılı Karar, 1256, 1257
- Ankara Üçüncü İdare Mahkemesi, 27 Şubat 1997 Tarih ve E.1996/976, K.1997/294 Sayılı Karar, 1307
- Ankara Sekizinci İdare Mahkemesi, 25 Eylül 1997 Tarih ve E.1996/1441, K.1997/855 Sayılı Karar, 1205
- Ankara Dokuzuncu İdare Mahkemesi, 4 Kasım 2000 Tarih ve E.1999/577, K.2000/831 Sayılı Karar, 240
- Antalya Vergi Mahkemesi, 28 Kasım 1988 Tarih ve K.1988/744 Sayılı Karar, 355
- Antalya İdare Mahkemesi, 5 Aralık 1989 Tarih ve E.1987/374, K.1989/814 Sayılı Karar, 306
- Antalya İkinci İdare Mahkemesi, 1 Temmuz 1997 Tarih ve E.1996/1466, K.1997/593 Sayılı Karar, 1363
- Aydın İdare Mahkemesi, 21 Aralık 1995 Tarih ve E.1992/316, K.1995/1982 Sayılı Karar, 1221, 1362
- İstanbul Üçüncü İdare Mahkemesi, 28 Kasım 1996 Tarih ve K.1996/1457 Sayılı Karar, 815
- İzmir İkinci İdare Mahkemesi, 29 Mart 1995 Gün ve K.1995/444 Sayılı Karar, 346
- Malatya İdare Mahkemesi, 2 Nisan 1997 Tarih ve E.1996/651, K.1997/253 Sayılı Karar, 1361
- Manisa İdare Mahkemesi, 13 Temmuz 1992 Tarih ve E.1992/192, K.1992/510 Sayılı Karar, 685
- Manisa İdare Mahkemesi, 23 Mayıs 1990 Tarih ve E.1990/86, K.1990/342 Sayılı Karar, 1099
- Samsun İdare Mahkemesi, 22 Kasım 1988 Tarih ve E.1985/448, K.1988/867 Sayılı Karar, 966
- Sivas İdare Mahkemesinin 17 Ekim 1990 Tarih ve E.1990/145, K.1990/510 Sayılı Karar, 1209
- Trabzon İdare Mahkemesi, 21 Ekim 1992 Tarih ve E.1989/312, K.1992/530 Sayılı Karar, 1204
- Trabzon İdare Mahkemesi, Bu Davayı 7 Kasım 1995 Tarih ve E.1994/1326, K.1995/1111 Sayılı Karar, 1331

4. ASKERÎ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ

Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Daireler Kurulu

- 26 Mayıs 1994 Tarih ve E.1993/98, K.1995/90 Sayılı Karar, 1265, 1280
- 3 Temmuz 1997 Tarih ve E.1997/84, K.1997/62 Sayılı *Sadık Liman* Kararı, 824
- 11 Aralık 1997 Tarih ve E.1997/10, K.1997/132 Sayılı *Ertan Urunga* Kararı, 825
- 7 Mart 2002 Tarih ve E.2001/104, K.2002/7 Sayılı Karar, 1423

Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesi

- 21 Kasım 1984 Tarih ve E.1984/278, K.1984/286 Sayılı Karar, 1070, 1126
- 30 Mayıs 1989 Tarih ve E.1988/289; K.1989/213 Sayılı Karar, 1385
- 22 Ekim 1991 Tarih ve E.1991/1969, K.1991/1969 Sayılı *İsmail Yeşil* Kararı, 1416
- 22 Aralık 1992 Tarih ve E.1992/224, K.1992/1600 Sayılı Karar, 1071, 1126
- 8 Şubat 1994 Tarih ve E.1993/1197, K.1994/277 Sayılı Karar, 1388, 1417
- 5 Nisan 1994 Tarih ve E.1993/899, K.1994/508 Sayılı Karar, 1288
- 20 Aralık 1994 Tarih ve E.1994/149, K.1994/1490 Sayılı Karar, 1065, 1288
- 13 Ocak 1998 Tarih ve E.1997/150, K.1998/31 Sayılı Karar, 1072, 1127
- 6 Ekim 1998 Tarih ve E.1998/727, K.1998/787 Sayılı Karar, 1105
- 27 Ekim 1998 Tarih ve E.1998/879, K.1998/861 Sayılı *Franızca Tercümanı* Kararı, 1310
- 18 Mayıs 1999 Tarih ve E.1999/484, K.1999/502 Sayılı Karar, 1105
- 14 Eylül 1999 Tarih ve E.1999/34, K.1999/771 Sayılı Karar, 1072
- 3 Ekim 2000 Tarih ve E.2000/892, K.2000/898 Sayılı Karar, 1104
- 10 Ekim 2000, E.2000/620, K.2000/922 Sayılı Karar, 1107

- 17 Ekim 2000 Tarih ve E.2000/161, K.2000/951 Sayılı Karar, 1107
 5 Aralık 2000 Tarih ve E.2000/836, K.2000/1179 Sayılı Karar, 1106
 27 Şubat 2001 Tarih ve E.2000/1228, K.2001/235 Sayılı Karar, 1105
 30 Ekim 12001 Tarih ve E.2001/63, K.2001/1161 Sayılı Karar, 1072
 13 Kasım 2001 Tarih ve E.2001/874, K.2001/1222 Sayılı Karar, 1106, 1107

Askerî Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesi

- 16 Kasım 1983 Tarih ve E.1982/4000, K.1983/??? Sayılı Karar, 1419
 27 Kısım 1985 Tarih ve E.1985/207, K.1985/210 Sayılı Karar, 1071, 1126
 10 Aralık 1986 Tarih ve E.1986/92, K.1986/144 Sayılı *Doğanbey-85 Deniz Tatbikatı* Kararı, 1207
 21 Ocak 1987 Tarih ve E.1985/258, K.1987/19 Sayılı Karar, 1300
 17 Haziran 1987 Tarih ve E.1986/160, K.1987/83 Sayılı Karar, 1177
 13 Nisan 1988, Gen.Sek. N° 1987/156, E.1987/68 Sayılı Karar, 1207
 6 Mayıs 1988 Tarih ve E.1986/96, K.1988/120 Sayılı Karar, 1401
 28 Aralık 1988 Tarih ve E.1988/290, K.1988/290 Sayılı Karar, 1312
 10 Şubat 1988 Tarih ve E.1986/136, K.1988/38 Sayılı *Meltem Hücumbotu* Kararı, 1207
 3 Mayıs 1989 Tarih ve E.1987/46, K.1989/138 Sayılı Karar, 1320
 8 Mart 1989 Tarih ve E.1988/133, K.1989/74 Sayılı *Kıyma Makinası* Kararı, 1364
 1 Mayıs 1991 Tarih ve E.1990/393, K.1991/147 Sayılı Karar, 1315
 21 Ekim 1992 Tarih ve E.1992/201, K.1992/649 Sayılı Karar, 1398
 29 Aralık 1992 Tarih ve E.1991/74, K.1992/913 Sayılı Karar, 1419
 14 Nisan 1993 Tarih ve E.1993/6, K.1993/147 Sayılı Karar, 1354
 13 Ekim 1993 Tarih ve E.1993/36, K.1993/430 Sayılı Karar, 1058
 23 Mart 1994 Tarih ve E.1993/159, K.1994/1058 Sayılı Karar, 1316
 19 Ocak 1994 Tarih ve E.1993/158, K.1994/107 Sayılı Karar, 1423
 13 Nisan 1994 Tarih ve E.1993/160, K.1994/1109 Sayılı Karar, 1159, 1177
 13 Temmuz 1994 Tarih ve E:1993/848, K.1994/1449 Sayılı Karar, 1319
 19 Ekim 1994 Tarih ve E.1994/160, K.1994/1648 Sayılı Karar, 1206
 30 Kasım 1994 Tarih ve E.1993/849, K.1994/1705 Sayılı Karar, 1300
 19 Ocak 1994 Tarih ve E.1991/373, K.1994/174 Sayılı Karar, 1395
 30 Kasım 1994, E.1992/560, K.1994/1799 Sayılı Karar, 1313, 1329
 21 Aralık 1994 Tarih ve E.1993/923, K.1994/1809 Sayılı Karar, 1206
 2 Mart 1994 Tarih ve E.1993/142, K.1994/273 Sayılı Karar, 1206
 30 Mart 1994 Tarih ve E.1994/669, K.1994/583 Sayılı Karar, 1315
 1 Mart 1995 Tarih ve E.1994/1292, K.1995/141 Sayılı Karar, 1319
 15 Mart 1995 Tarih ve E.1994/1361, K.1995/191 Sayılı Karar, 1366
 15 Mart 1995 Tarih ve E.1994/1334, K.1995/192 Sayılı Karar, 1316
 13 Aralık 1995 Tarih ve E.1994/1534, K.1995/1979 Sayılı Karar, 1315
 11 Ocak 1995 Tarih ve E.1993/654, K.1995/27 Sayılı Karar, 1316
 22 Şubat 1995 Tarih ve E.1994/1166, K.1995/120 Sayılı Karar, 1423
 25 Eylül 1996 Tarih ve E.1996/89, K.1996/746 Sayılı Karar, 823
 5 Mart 1997 Tarih ve E.1997/63, K.1997/174 Sayılı *Selma Akgül* Kararı, 825
 5 Kasım 1997 Tarih ve E.1996/950, K.1997/857 Sayılı *Soner Yıldırım* Kararı, 1365
 19 Şubat 1997 Tarih ve E.1996/903, K.1997/89 Sayılı Karar, 826
 6 Mayıs 1998 Tarih ve E.1997/255, K.1998/364 Sayılı Karar, 1320
 21 Ekim 1998 Tarih ve E.1998/197, K.1998/638 Sayılı Karar, 1316
 2 Aralık 1998 Tarih ve E.1998/270, K.1998/780 Sayılı Karar, 1297
 9 Aralık 1998 Tarih ve E.1998/140, K.1998/948 Sayılı Karar, 1410, 1423

- 2 Aralık 2000 Tarih ve E.1999/587, K.2000/196 Sayılı *Sağlık Astsubay Okulu Diploması Kararı*, 1101
- 5 Nisan 2000 Tarih ve E.1998/268, K.2000/425 Sayılı Karar, 1365
- 12 Nisan 2000 Tarih ve E.1999/804, K.2000/454 Sayılı Karar, 826
- 11 Ekim 2000 Tarih ve E.2000/3, K.2000/613 Sayılı Karar, 823, 824
- 4 Ekim 2000 Tarih ve E.2000/263, K.2000/621 Sayılı Karar, 334
- 10 Ekim 2000 Tarih ve E.1996/100, K.2000/635 Sayılı Karar, 1395
- 12 Eylül 2001 Tarih ve E.1999/469, K.2001/633 Sayılı Karar, 1398, 1425
- 3 Ekim 2001 Tarih ve E.2001/640, K.2001/688 Sayılı Karar, 1315
- 14 Kasım 2001 Tarih ve E.2001/327, K.2001/777 Sayılı Karar, 1365
- 31 Ekim 2001 Tarih ve E.2001/553, K.2001/813 Sayılı *Hava Alığı Kararı*, 1197, 1223
- 26 Kasım 2001 Tarih ve E.2001/89, K.2001/847 Sayılı Karar, 1431
- 9 Kasım 2001 Tarih ve E.2000/399, K.2001/865 Sayılı Karar, 1223, 1395
- 14 Kasım 2001 Tarih ve E.1999/449, K.2001/867 Sayılı Karar, 1223
- 2 Mart 2001 Tarih ve E.2001/264, K.2001/8686 Sayılı Karar, 1224
- 10 Aralık 2001 Tarih ve E.1998/159, K.2001/891 Sayılı Karar, 1329
- 3 Aralık 2001 Tarih ve E.2000/642, K.2001/900 Sayılı Karar, 1317, 1320
- 28 Ocak 2002 Tarih ve E.2000/566, K.2002/115 Sayılı Karar, 1224
- 3 Nisan 2002 Tarih ve E.2000/303, K.2002/234 Sayılı Karar, 1159
- 3 Nisan 2002 Tarih ve E.2000/3, K.2002/234 Sayılı Karar, 1310, 1423
- 8 Mayıs 2001 Tarih ve E.2000/661, K.2002/399 Sayılı Karar, 1365
- 12 Haziran 2002 Tarih ve E.1998/8, K.2002/556 Sayılı Karar, 1211
- 13 Haziran 2002 Tarih ve E.2000/600, K.2001/569 Sayılı Karar, 1423
- 23 Ocak 2002 Tarih ve E.2000/234, K.2002/74 Sayılı Karar, 1224

Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesi

- 21 Mayıs 1974, E.1974/1414, K.1974/1164 Sayılı Karar, 1315
- 17 Haziran 1975 Tarih ve E.1974/395, K.1975/1363 Sayılı Karar, 1313, 1329
- 9 Aralık 1975 Tarih ve E.1974/2326, K.1975/2263 Sayılı Karar, 1316
- 2 Aralık 1975 Tarih ve E.1974/139, K.1975/2349 Sayılı Karar, 1316
- 27 Ocak 1976 Tarih E.1974/16, K.1976/127 Sayılı Karar, 1181
- 3 Şubat 1976 Tarih ve E.1974/105, K.1976/142 Sayılı Karar, 1354
- 9 Mart 1976 Tarih ve E.1973/2375, K.1976/283 Sayılı Karar, 1398
- 29 Haziran 1976 Tarih ve E.1976/298, K.1976/3863 Sayılı Karar, 1316
- 10 Ekim 1977 Tarih ve E.1977/8705, K.1977/11576 Sayılı Karar, 1312
- 20 Şubat 1979 Tarih ve E.1977/13460, K.1979/92 Sayılı Karar, 1316
- 18 Haziran 1981 Tarih ve E.1981/59, K.1981/106 Sayılı Karar, 1316
- 22 Ocak 1981 Tarih ve E.1980/260, K.1981/25 Sayılı Karar, 1332

5. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI

- 26 Şubat 1953 Tarih ve K.1953/6 Sayılı Karar, 48
- 2 Kasım 1968 Tarih ve E.1968/75, K.1968/416 Sayılı Karar, 60
- 12 Aralık 1970 Tarih ve E.1969/184, K.1970/326 Sayılı Karar, 1022
- 12 Aralık 1970, E.1969/184, K.1970/326 Sayılı Karar, 1023
- 31 Ocak 1979 Tarih ve E.1978/32, K.1979/5 Sayılı Karar, 1074
- 17 Ocak 1983 Tarih ve E.1982/10, K.1983/8 Sayılı Karar, 64
- 19 Nisan 1984 Tarih E.1984/12, K.1984/158 Sayılı Karar, 670
- 11 Kasım 1985 Tarih ve E.1985/20, K.1985/27 Sayılı Karar, 1059
- 18 Mart 1985 Tarih ve E.1984/28, K.1985/7 Sayılı Karar, 919

- 26 Mayıs 1986 Tarih ve E.1986/10, K.1986/10 Sayılı Karar, 69
7 Temmuz 1986 Tarih ve E.1986/16, K.1986/17 Sayılı Karar, 1058
24 Şubat 1986 Tarih ve E.1986/2, K.1986/2 Sayılı Karar, 1075
2 Mart 1987 Tarih ve E.1987/2, K.1987/7 Sayılı Karar, 51
27 Kasım 1989 Tarih ve E.1989/28, K.1989/32 Sayılı Karar, 78, 83, 683, 688
27 Kasım 1989 Tarih ve E.1989/28, K.1989/32 Sayılı Karar, 688
E.1989/28, K.1989/32 Sayılı Karar, 83
25 Aralık 1989 Tarih ve E.1989/38, K.1989/39 Sayılı Karar, 1057
E.1990/29, K.1990/29 Sayılı Karar, 78
8 Temmuz 1991 Tarih ve E.1991/7, K.1991/12 Sayılı Karar, 1016, 1023
E.1991/15 K.1991/16 Sayılı Karar, 65
15 Kasım 1991 Tarih ve E.1991/34, K.1991/36 Sayılı Karar, 644
18 Kasım 1991 Tarih ve E.1990/41, K.1991/42 Sayılı Karar, 44, 52, 25, 45
18 Kasım 1991 Tarih ve E.1991/42, K.1991/43 Sayılı Karar, 292, 1053
E.1992/9, K.1992/12 Sayılı Karar, 78
18 Mayıs 1992 Tarih ve E.1992/15, K.1992/18 Sayılı Karar, 1169
29 Şubat 1992 Tarih ve E.1992/13, K.1992/30 Sayılı Karar, 1075
26 Ekim 1992 Tarih ve E.1992/33, K.1992/36 Sayılı Karar, 273
E.1993/15, K.1993/16 Sayılı Karar, 78
E.1993/19, K.1993/19 Sayılı Karar, 64
11 Ekim 1993 Tarih ve E.1993/41, K.1993/40 Sayılı Karar, 78
15 Kasım 1993 Tarih ve E.1993/42, K.1993/41 Sayılı Karar, 1138, 1156
Hukuk Bölümü, E.1993/6, K.1993/5 Sayılı Karar, 1157
3 Ekim 1994 Tarih ve E.1994/7, K.1994/20 Sayılı Karar, 70
3 Ekim 1994 Tarih ve K.1994/26, 1994/24 Sayılı Karar, 70
14 Kasım 1994 Tarih ve E.1994/26, K.1994/28 Sayılı Karar, 57
17 Nisan 1995 Tarih ve E.1995/13, K.1995/15 Sayılı Karar, 1210
5 Haziran 1995 Tarih ve E.1995/18, K.1995/20 Sayılı Karar, 1057
11 Aralık 1995 Tarih ve E.1995/60, K.1995/51 Sayılı Karar, 65
11 Aralık 1995 Tarih ve E.1995/69, K.1995/55 Sayılı Karar, 52
22 Ocak 1996 Tarih ve E.1995/1, K.1996/1 Sayılı Karar, 78, 81, 683, 684, 685
23 Aralık 1996 Tarih ve E.1996/50, K.1996/104 Sayılı Karar, 79
23 Aralık 1996 Tarih ve E.1996/60, K.1996/105 Sayılı Karar, 68
23 Aralık 1996 Tarih ve E.1996/54, K.1996/109 Sayılı Karar, 78
12 Şubat 1996 Tarih ve E.1996/9, K.1996/47 Sayılı Karar, 79, 684
12 Şubat 1996 Tarih ve E.1996/10, K.1996/48 Sayılı Karar, 79, 684, 684
17 Haziran 1996 Tarih ve E.1996/32, K.1996/75 Sayılı Karar, 79, 684
17 Haziran 1996 Tarih ve E.1996/33, K.1996/76 Sayılı Karar, 351
8 Temmuz 1996 Tarih ve E.1996/42, K.1996/85 Sayılı Karar, 79, 684
24 Mart 1997 Tarih ve E.1997/13, K.1997/12 Sayılı Karar, 1016
24 Mart 1997 Tarih ve E.1997/15, K.1997/14 Sayılı Karar, 1169, 1179
14 Nisan 1997 Tarih ve E.1997/16, K.1997/15 Sayılı Karar, 1158
29 Eylül 1997 Tarih ve E.1997/26, K.1997/39 Sayılı Karar, 1182
3 Şubat 1997 Tarih ve E.1995/5, K.1997/4 Sayılı Karar, 226
17 Kasım 1997 Tarih ve E.1997/49, K.1997/49 Sayılı Karar, 80, 684
E.1998/27, K.1998/29 Sayılı Karar, 65
E.1998/63, K.1999/1 Sayılı Karar, 1157
21 Haziran 1999 Tarih ve E.1999/13, K.1999/21 Sayılı Karar, 1057, 1059
21 Haziran 1999 Tarih ve E.1999/18, K.1999/23 Sayılı Karar, 80, 685

- 6 Aralık 1999 Tarih ve E.1999/48, K.1999/47 Sayılı *Kaysu* Kararı, 57
 27 Aralık 1999 Tarih ve E.1995/55, K.1999/56 Sayılı *Havaş v. TCDD* Karar, 60
 27 Aralık 1999 Tarih ve E.1995/55, K.1999/56 Sayılı Karar, 61
 12 Haziran 2000 Tarih ve E.1999/59, K.2000/12 Sayılı Karar, 80, 685
 12 Haziran 2000 Tarih ve E.2000/4, K.2000/20 Sayılı Karar, 1186
 12 Haziran 2000 Tarih ve E.2000/25, K.2000/27 Sayılı Karar, 299, 1053, 1054, 1209, 1210,
 3 Temmuz 2000 Tarih ve E.2000/22, K.2000/30 Sayılı Karar, 52
 E.1999/59, K.2000/4 Sayılı Karar, 1157
 23 Ekim 2000 Tarih ve E.2000/34, K.2000/43 Sayılı Karar, 80, 685
 20 Kasım 2000 Tarih ve E.2000/20, K.2000/47 Sayılı Karar, 1211
 20 Kasım 2000 Tarih E.2000/36, K.2000/48 Sayılı Karar, 1211
 E.2000/49, K.2000/61 Sayılı Karar, 52, 65
 E.2000/50, K.2000/62 Sayılı Karar, 52
 E.2001/62, K.2001/73 Sayılı Karar, 61
 16 Haziran 2003 Tarih ve E.2003/47, K. 2003/51 Sayılı Karar, 141
 16 Mayıs 2005 Tarih ve E.2005/16, K.2005/36 Sayılı *İzfaş* Kararı, 139

6. YARGITAY KARARLARI

Yargıtay İċtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu

- 16 Mayıs 1956 Tarih ve E.1956/1, K.1956/6 Sayılı İċtihadı Birleştirme Karar, 1016, 1020, 1022
 15 Ocak 1947 Tarih ve E.1946/14, K.1947/5 Sayılı Karar, 304, 899
 16 Mayıs 1956 Tarih ve E.1956/1, K.1956/6 Sayılı Karar, 1016, 1020
 6 Mart 1978 Tarih ve 1/3 Sayılı İċtihadı Birleştirme Kararı, 1403
 24 Eylül 1979 Tarih ve E.1978/7, K.1979/2 Sayılı Karar, 1160
 20 Ocak 1986 Tarih ve E.1985/6, K.1986/1 Sayılı Karar, 658, 668

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

- 30 Eylül 1981 Tarih ve E.1980/3-175, K.1981/645 Sayılı Karar, 922
 30 Eylül 1981 Tarih ve E.1979/1-167, K.1981/656 Sayılı Karar, 869, 908
 4 Eylül 1983 Tarih ve E.1980/1714, K.1983/803 Sayılı Karar, 644, 658, 668, 668, 1167
 14 Ocak 1987 Tarih ve E.1986/1, K.1987/1 Sayılı Karar, 1069, 1073, 1127
 20 Şubat 1991 Tarih ve E.1990/4 ve K.1991/1 Sayılı Karar, 1069, 1072, 1127, 1167
 26 Nisan 1995 Tarih ve E.1995/11-12, K.1995/430 Sayılı Karar, 1319

Yargıtay Birinci Hukuk Dairesi

- 10 Kasım 1987 Tarih ve E.1987/11356, K.1987/10167 Sayılı Karar, 855, 870

Yargıtay Üçüncü Hukuk Dairesi

- 26 Şubat 1991 Tarih ve E.1990/15812, K.1991/1863 Sayılı Karar, 1024

Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesi

- 3 Haziran 1965 Tarih ve E.1965/9105, K.1965/2932 Sayılı Karar, 1161
 16 Haziran 1975 Tarih ve E.1975/3743, K.1975/7667 Sayılı Karar, 56
 23 Ocak 1981 Tarih ve E.1980/11956, K.1981/422 Sayılı Karar, 1069, 1073, 1127
 26 Ocak 1981 Tarih ve E.1980/12544, K.1981/518 Sayılı Karar, 1075
 23 Aralık 1982 Tarih ve E.10982/7190, K.1982/11637 Sayılı Karar, 1410
 20 Şubat 1984 Tarih ve E.1984/1034, K.1984/1362 Sayılı Karar, 1058
 20 Mayıs 1985 Tarih E.1985/398, K.1985/5074 Sayılı Karar, 866, 867, 919,
 14 Aralık 1985 Tarih ve E.1985/7369, K.1985/9399 Sayılı Karar, 1161, 1167, 1170

13 Mayıs 1986 Tarih ve E.1986/1995, K.1986/4064 Sayılı Karar, 1161, 1167, 1171
17 Kasım 1986 Tarih ve E.1986/4898, K.1986/7786 Sayılı Karar, 211, 1171, 1177
6 Şubat 1986 Tarih ve E.1986/277, K.1986/932 Sayılı Karar, 292, 1051
7 Temmuz 1987 Tarih ve E.1987/3386, K.1987/5597 Sayılı Karar, 1069, 1073, 1127
12 Ekim 1987 Tarih ve E.1987/7309, K.1987/7373 Sayılı Karar, 1207
27 Şubat 1990 Tarih ve E.1989/11357, K.1990/1776 Sayılı Karar, 644
26 Mayıs 1992 Tarih ve E.1991/3830, K.1992/7097 Sayılı Karar, 292, 1051
16 Eylül 1993 Tarih ve E.1992/8696, K.1993/10619 Sayılı Karar, 1158
21 Mart 1995 Tarih ve E.1995/1600, K.1995/2397 Sayılı Karar, 1161, 1167, 1168
19 Şubat 2002 Tarih ve E.2001/1103 Sayılı Karar, 1158

Yargıtay Beşinci Hukuk Dairesi

24 Nisan 1990 Tarih ve E.1990/16310, K.1990/13206 Sayılı Karar, 898
18 Mayıs 1992 Tarih ve E.1992/4285, K.1992/13472 Sayılı Karar, 1024
11 Ekim 1993 Tarih ve E.1993/12556, K.1993/17907 Sayılı Karar, 1023
23 Aralık 1993 Tarih ve E.1993/16231, K.1993/25006 Sayılı Karar, 1024

Yargıtay Yedinci Hukuk Dairesi

29 Kasım 1977 Tarih ve E.1976/11573, K.1977/12272 Sayılı *Ece Gölü* Kararı, 914
6 Mayıs 1988 Tarih ve E.1985/3711, K.1988/4449 Sayılı *Orhanlı Köyü* Karar, 908
6 Mayıs 1988 Tarih ve E.1985/3711, K.1988/4449 Sayılı Karar, 909

Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesi

20 Aralık 1993 Tarih ve E.1993/9709, K.1993/19056 Sayılı Karar, 45

Yargıtay Onbirinci Hukuk Dairesi

23 Mart 1981 Tarih ve E.81/598, K.81/2936 Sayılı Karar, 902

Yargıtay Onüçüncü Hukuk Dairesi

18 Aralık 1982 Tarih ve E.1982/6483, K.1982/6996 Sayılı Karar, 48

Yargıtay Onbeşinci Hukuk Dairesi

1 Kasım 2001 Tarih ve E. 2001/2801, K. 2001/4934 Sayılı Karar, 141

Yargıtay Onaltıncı Hukuk Dairesi

.1988/7755, K.1989/8925 Sayılı Karar, 909

Yargıtay Onyedinci Hukuk Dairesi

22 Kasım 1993 Tarih ve E.1993/10730, K.1993/12881 Sayılı Karar, 909

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 9 Temmuz 1997 Tarihli Akkuş/Türkiye Kararı, 1435

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 15 Şubat 2001, *Mme Dahlab C. Suisse*, 329

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 9 Eylül 2007 Tarihli *Hasan ve Eylem Zengin v. Türkiye* Karar,

B. FRANSIZ İÇTİHATLARI DİZİNİ

Açıklamalar: 1. Aşağıda karar isminden veya kararın tarihinden sonraki rakamlar, bu ciltte bu kararların geçtiği sayfa numaralarını gösterir. Kitabın birinci cildinde zikredilmiş Fransız içtihatları için birinci cildin sonundaki dizine bakınız.

2. Fransız içtihatları dizinine aynı zamanda www.idare.gen.tr/ih3b-dizin-ictihat-fransiz-c2.htm adresinden ulaşılabilir ve burada daha kolay bir şekilde arama yapılabilir.

PLÂN:

1. Fransız Anayasa Konseyi (*Conseil Constitutionnel*) Kararları
2. Fransız Danıştay (*Conseil d'Etat*) Kararları
3. Fransız İdarî İstinaf Mahkemesi (*Cour d'administratif d'appel*) Kararları
4. Fransız İdare Mahkemeleri (*Tribunaux administratifs*) Kararları
5. Fransız (*Tribunal des conflits*) Kararları
6. Fransız Yargıtayı (*Cour de cassation*) Kararları
7. Fransız İstinaf Mahkemeleri (*Cours d'appel*) Kararları
8. Fransız Asliye Hukuk Mahkemeleri (*Tribunaux de grande instance*) Kararları

1. FRANSIZ ANAYASA KONSEYİ (*CONSEIL CONSTITUTIONNEL*) KARARLARI

Conseil constitutionnel, 10 Ocak 2001, *Droit communautaire dans le domaine des transports*, 1262

Conseil Constitutionnel, 21 Temmuz 1994, *Droits réels sur le domaine public*, 892, 911

Conseil constitutionnel, 23 Temmuz 1996, *France Télécom*, 892, 916

2. FRANSIZ DANIŞTAYI (*CONSEIL D'ÉTAT*) KARARLARI

Abadie, 25 Mayıs 1990, 1350

Abbé Bouteyre, 10 Mayıs 1912, 328

Acam, 3 Mart 1978, 1269

Adam, 22 Şubat 1974, 991

Adolphe, 8 Kasım 1957, 1141

Aldebert, 13 Mayıs 1987, 1279, 1336

Améon, 13 Mart 1998, 1115

Amoudruz, 23 Mayıs 1958, 496, 1116

Amouzegh, 27 Mart 1974, 1268

André, 12 Aralık 1969, 795

Anguet, 3 Şubat 1911, 305, 838

Anguet, 5 Şubat 1911, 1146

Aragon, 26 Şubat 1971, 1230

Assemblée nationale, 3 Haziran 1987, 1066

Assemblée permanente des présidents de chambres d'agricoles, 1 Temmuz 1960, 294

Assistance publique à Marseille, 31 Mart 1999, 1108

Assistance publique de Marseille, 9 Ocak 1957, 1112

Association de défense du quartier de Chèvremorte, 6 Mart 1981, 967

Association Eurolat, 6 Mayıs 1985, 176, 909

Association familiale rurale de Meslay-du-Maine, 4 Mart 1983, 272

Association Foyer de ski du fond de Trévaux, 22 Ocak 1982, 563

- Association Greenpeace France*, 29 Eylül 1995, 1079
- Association Narbonne Liberté 89*, 26 Temmuz 1996, 314
- Association syndicale de Meilhan*, 12 Nisan 1940, 1408
- Babin*, 4 Mayıs 1906, 387, 679
- Bacon*, 3 Ağustos 1928, 1325
- Ballande*, 39 Mart 1906, 225
- Banse*, 8 Haziran 1966, 787
- Barat*, 16 Şubat 1973, 725
- Barbaro*, 11 Haziran 1961, 221, 222
- Barbou*, 6 Şubat 1963, 678
- Barel et autres*, 28 Mayıs 1954, 324
- Barel*, 28 Mayıs 1954, 699
- Bartoli*, 26 Haziran 1970, 1088
- Battise*, 20 Eylül 1944, 1418
- Beaufils*, 4 Ekim 1957, 1233
- Bellenger*, 25 Eylül 1996, 260
- Belpomme*, 12 Haziran 1942, 777
- Benjamin*, 19 Mayıs 1933, 593
- Benoit*, 26 Temmuz 1930, 280, 349
- Béranger*, 7 Şubat 2002, 732
- Berenger*, 28 Temmuz 1951, 1329
- Berezowsky*, 1 Aralık 1976, 1042
- Bernard*, 1 Ekim 1954, 1148
- Bernard*, 4 Aralık 1930, 677
- Béro*, 1 Mart 1989, 896
- Berry et Chevallard*, 10 Mart 1905, 1387
- Bessière*, 29 Kasım 1978, 869
- Bianchi*, 9 Nisan 1993, 1215
- Bigot*, 10 Haziran 1932, 167
- Bizière*, 27 Kasım 1970, 958, 972, 984
- Blaise*, 17 Mayıs 1946, 811
- Blanc*, 19 Mayıs 1933, 365
- Bluteau*, 20 Mart 1953, 986
- Bluteau*, 5 Aralık 1980, 788
- Bondurand*, 29 Ekim 1954, 1314
- Bony*, 16 Nisan 1936, 774
- Boucher*, 6 Ocak 1967, 986
- Boudy*, 2 Nisan 1965, 1271
- Bourgade*, 9 Temmuz 1948, 224, 942
- Bourgeois*, 27 Temmuz 1990, 1119
- Boussuyt*, 30 Ekim 1953, 1229
- Bouvet de la Maisonneuve et Mille*, 4 Haziran 1975, 573
- Bouvet de la Maisonneuve*, 4 Haziran 1975, 482
- Bovero*, 25 Ocak 1963, 1287, 1337
- Brandsteller*, 20 Şubat 1924, 679
- Brasseur*, 25 Ocak 1991, 595
- Briancçon*, 23 Haziran 1920, 174
- Brionnet*, 29 Ocak 1956, 574
- Brocas*, 19 Ekim 1962, 1077
- Caisse départementale d'assurance sociales de Meurthe-et-Moselle*, 29 Mart 1946, 1120
- Caisse rég. de séc. soc. de Normandie*, 23 Mart 1962, 1303
- Calkus*, 26 Haziran 1963, 1351
- Camara*, 23 Kasım 1962, 725
- Cambieri*, 20 Aralık 1938, 984, 985
- Cames*, 21 Haziran 1895, 1190, 1217, 1222, 1363
- Campanon-Rey*, 13 Ekim 1961, 291
- Camus*, 6 Nisan 1906, 224
- Canino*, 29 Kasım 1974, 1078
- Capel*, 21 Temmuz 1995, 788
- Casanova*, 19 Mart 1901, 373
- Castelli*, 22 Aralık 1924, 679
- Caucheteux et Desmots*, 2 Mayıs 1962, 1437
- Caucheteux ve Desmots*, 21 Ocak 1944, 1287
- Cayzeel*, 10 Temmuz 1996, 233
- Cazeaux*, 13 Ekim 1967, 907
- Centre communal d'action sociale de La Rochelle*, 20 Ocak 1989, 315
- Centre d'études maritimes avancées*, 7 Aralık 1984, 20
- Centre hospitalier de Lisieux c. Harel*, 12 Haziran 1981, 1324, 1418
- Centre hospitalier de Moutier*, 29 Haziran 1990, 231
- CFDT et CGT*, 3 Şubat 1978, 594
- Chamand*, 24 Haziran 1988, 788
- Chambre de commerce de La Rochelle*, 13 Mart 1977, 310
- Chambre de commerce de Marseille*, 9 Temmuz 1969, 1269
- Chambre syndicale des centres agréés de produit de basse-cour*, 10 Aralık 1982, 348
- Chambre syndicale des entreprise artisanales du bâtiment de la Haute-Garonne*, 18 Şubat 1972, 480
- Chambre syndicale des industries et du commerce des cartouches de chasse*, 13 Kasım 1953, 358, 366
- Chambre syndicale du commerce en détail de Nevers*, 30 Mayıs 1930, 374
- Chamfrault*, 20 Aralık 1933, 433

- Chapelon*, 19 Nisan 1918, 365
Charbonneaux, 2 Kasım 1927, 954
Chatelier, 12 Nisan 1972, 1228
Chavat, 4 Mart 1943, 1226, 1230
Chavet, 30 Ocak 1963, 1271
Chemin de fer algériens, 21 Ocak 1925, 291
Chiaretta, 15 Aralık 1961, 594
CHR de Nice c. Époux Quarez, 14 Şubat 1997, 1342
Chrestia-Blanchine, 15 Temmuz 1955, 795
Cie dép. des Eaux, 20 Ocak 1905, 446
Cimetière, 8 Mayıs 1897, 221, 222, 223
Clef, 13 Mart 1925, 1116
CLT, 16 Nisan 1986, 424
Club sportif chalonais, 7 Kasım 1924, 478
COFACA, 1 Aralık 1991, 1079
Come, 24 Mayıs 1912, 795
Comité des chômeurs de la Marne, 29 Nisan 1970, 1077
Communauté urbain de Lille, 28 Kasım 1986, 1357
Communauté urbaine de Bordeaux, 22 Haziran 1983, 1268
Communauté urbaine de Lyon, 14 Mart 1986, 1377
Commune d'Arcueil, 17 Mart 1964, 282
Commune d'Arcueil, 28 Temmuz 1951, 1119
Commune d'Elancourt, 29 Nisan 1987, 227, 409
Commune de Bagnères-de-Bigorre, 20 Şubat 1937, 1387
Commune de Beauvoisin, 29 Ocak 1934, 870
Commune de Béziers I, 28 Aralık 2009, 246
Commune de Béziers II, 21 Mart 2011, 247
Commune de Broves, 10 Mayıs 1968, 991, 992
Commune de Carnoux-en-Provence, 22 Aralık 1993, 560
Commune de Champigny-sur-Marne, 27 Aralık 1948, 1122
Commune de Champigny-sur-Yonne, 10 Aralık 1954, 909
Commune de Clermont, 19 Ekim 1966, 1388
Commune de Coggia, 1 Temmuz 1977, 1229
Commune de Colombiers-Saugnieu, 25 Mart 1987, 557
Commune de Crottoy, 14 Kasım 1956, 1368, 1369
Commune de Dammarie-les-Lys, 21 Ocak 1994, 594
Commune de Dourgne, 3 Temmuz 1970, 1269
Commune de Gennevilliers et Commune de Nanterre, 19 Aralık 1997, 314
Commune de Gorre, 11 Aralık 1903, 225
Commune de Grigny, 11 Ekim 1957, 1124, 1227
Commune de Grigny, 6 Haziran 1958, 1304
Commune de Hannappes, 29 Temmuz 1998, 1115
Commune de Lormont, 10 Mart 1997, 1267, 1268
Commune de Menton, 1 Nisan 1994, 496
Commune de Mirabeau-sur-Bèze, 10 Kasım 1993, 346
Commune de Montagnac, 27 Temmuz 1951, 187
Commune de Mont-de-Lans, 22 Aralık 1971, 567
Commune de Montségur, 10 Haziran 1921, 1233
Commune de Morsang-Sur-Orge, 27 Ekim 1995, 481
Commune de Moulins, 27 Kasım 1996, 228
Commune de Mouveaux, 15 Şubat 1989, 848
Commune de Nérès-les-Bains, 18 Nisan 1902, 554
Commune de Piriac-sur-Mer, 19 Haziran 1991, 279
Commune de Raches, 22 Haziran 1983, 1114
Commune de Roqfeuil, 870
Commune de Roquebrune-Cap-Martin, 21 Haziran 2000, 1121
Commune de Saint-Céré, 29 Mart 1986, 231
Commune de Sainte-Marie, 26 Temmuz 1991, 235
Commune de Saint-Priest-la-Plaine, 22 Kasım 1946, 1226, 1230
Commune de Saint-Servan, 24 Haziran 1949, 1377
Commune de Staffelden, 14 Haziran 2000, 192
Commune de Taverny c. Société Comereg Ile-de-France, 16 Ekim 1996, 480
Commune de Tregny-Perreux, 20 Ekim 1976, 1269
Commune de Val d'Isère, 14 Mart 1986, 1349
Commune de Vic-Fezensac, 24 Temmuz 1931, 1266, 1267
Commune de Villeneuve-Loubet, 12 Aralık 1956, 1352

- Commune de Vitrolles*, 19 Nisan 1985, 1326
Commune du Bures-sur-Yvette, 11 Mart 1983, 480
Commune Gavarnie, 22 Şubat 1963, 1278, 1336
Compagnie continentale du gaz, 22 Haziran 1934, 188
Compagnie d'assurance La Concorde, 11 Temmuz 1980, 1389
Compagnie d'assurance La Paternelle et Ville de Wattrelos, 21 Şubat 1964, 1377
Compagnie d'assurance Zurich international, 20 Aralık 2000, 567
Compagnie d'assurances l'Urbaine et la Seine, 22 Mart 1957, 1231
Compagnie d'assurances maritimes, 13 Aralık 1972, 1042
Compagnie d'éclairage de Bordeaux, 30 Mart 1916, 188
Compagnie d'Exploitation automobile, 19 Mayıs 1950, 1437
Compagnie de la Courtine, 15 Haziran 1928, 190
Compagnie de transports électriques de Limoges, 23 Ocak 1952, 1286
Compagnie des Cables télégrammes, 21 Nisan 1944, 188
Compagnie des messageries maritimes, 29 Ocak 1909, 178
Compagnie des Tramways de Cherbourg, 9 Aralık 1932, 190, 192
Compagnie financière et industrielle des autoroutes, 13 Mayıs 1977, 442, 927
Compagnie française d'irrigation, 27 Eylül 1985, 447
Compagnie Gaz La Ferté-Milon, 5 Ocak 1924, 179
Compagnie générale d'éclairage de Bordeaux, 30 Mart 1916, 185
Compagnie générale d'énergie radio-électrique, 30 Mart 1966, 1290, 1291
Compagnie générale de grande pêche, 14 Ocak 1938, 1285
Compagnie générale de la Grande Pêche, 14 Ocak 1938, 1328
Compagnie générale des automobiles postales, 21 Temmuz 1917, 187
Compagnie générale des eaux (Veuve Pascal), 21 Marh1947, 1408. 1409
Compagnie générale des eaux, 20 Ocak 1905, 167, 177
Compagnie générale des Tramways, 21 Mart 1910, 173, 174, 433, 445
Compagnie générale française des tramways, 11 Mart 1910, 308
Compagnie générale maritime, 14 Kasım 1984, 1278, 1338
Compagnie immobilière de la région parisienne, 19 Haziran 1992, 1276
Compagnie luxembourgeoise de l'élevision, 16 Nisan 1986, 221, 222, 233
Compagnie maritime de l'Afrique orientale, 5 Mayıs 1944, 263
Compagnie marseillaise de Madagascar, 27 Temmuz 1988, 1349
Compagnie marseillaise de navigation à vapeur Fnaissinet, 19 Ocak 1934, 1077
Compagnie nationale Air-France, 6 Şubat 1987, 1269
Compagnie nouvelle des chalets de commodités, 14 Mart 1941, 480
Compagnie nouvelle du Gaz de Deville-Lès-Rouen, 10 Ocak 1902, 308
Compagnie parisienne des tramways, 21 Şubat 1913, 1119
Compagnie tramways Loir-et-Cher, 12 Aralık 1930, 167
Confédération des syndicats médicaux français, 27 Nisan 1998, 230
Confédération nationale des groupes autonomes de l'enseignement public, 4 Kasım 1996, 324
Cons. départ. de l'ordre des médecins de l'Ariège, 24 Temmuz 1987, 773, 799
Cons. Yener et cons. Erez, 29 Nisan 1987, 1118
Conseil de fabrique de l'église Saint-Nicolas-des-Champs, 21 Kasım 1884, 896
Consort Baud, 11 Mayıs 1951, 485
Consort Ferran, 18 Mayıs 1981, 486
Consort Guidicelli, 3 Kasım 1950, 260
Consort Yener, 29 Nisan 1987, 626
Consorts Allamorgot, 12 Ocak 1962, 1233
Consorts Amoudrouz, 23 Mayıs 1958, 1118
Consorts Bridet, 27 Temmuz 1990, 1219
Consorts Grimouard, 20 Nisan 1956, 28
Consorts Lecompte, 24 Haziran 1949, 628

- Consorts Telle*, 5 Ocak 2000, et AP-HP c. Guilhot, 1326
- Consorts Wachter*, 26 Mayıs 1978, 1122
- Consorts Yener et Consorts Erez*, 29 Nisan 1987, 1243, 1257
- Copagnie des Tramways de Cherbourg*, 19 Aralık 1923, 365
- Copagnie PLM*, 18 Temmuz 1930, 444
- Corre*, 8 Şubat 1889, 174
- Couitéas*, 30 Kasım 1923, 629, 1275, 1336
- Coureau*, 29 Mayıs 1987, 230
- Cuvellier*, 26 Mayıs 1911, 734
- D., G., B.*, 9 Nisan 1993, 1121
- Dalleau*, 6 Temmuz 1973, 1203
- Dame Aubergé et Dumont*, 27 Temmuz 1951, 628, 1198
- Dame Barthélemy*, 2 Kasım 1963, 1334, 1386
- Dame Braud*, 21 Ekim 1955, 1329
- Dame Cramencel*, 2 Mart 1966, 1079
- Dame Dorso*, 9 Mart 1962, 1234
- Dame Garcin*, 23 Ocak 1931, 1116
- Dame Grignard*, 1 Nisan 1977, 967, 987
- Dame Husson-Chiffre*, 21 Aralık 1962, 1119
- Dame Montreer*, 21 Mart 1969, 1340
- Dame Rastouil*, 14 Nisan 1961, 1389
- Dame Saulze*, 6 Kasım 1968, 1216
- Dame Spiaggeri*, 21 Haziran 1968, 567
- Dame Veuve Barbaza*, 25 Nisan 1955, 292
- Dame veuve Pintal*, 16 Mayıs 1951, 1367
- Darmont*, 29 Aralık 1978, 1126
- Daudignac*, 22 Haziran 1951, 562, 582
- Dauphin*, 11 Mayıs 1959, 910
- De la Bigne de Villeneuve*, 24 Aralık 1937, 677
- de Lestapis*, 7 Ağustos 1945, 734
- de Malglaive*, 4 Kasım 1970, 1078
- de Paris c. Compagnie du chemin de fer d'Orléans*, 16 Temmuz 1909 Ville 883
- de Paya*, 3 Ocak 1975, 1389
- de Robert Lafeygère*, 26 Ocak 1923, 77, 289, 290, 294, 295, 662, 682,
- de Tauzia*, 11 Mayıs 1962, 1271
- Debauchez*, 31 Ocak 1969, 1080
- Debauchez*, 31 Ocak 1969, 1322
- Debreyne*, 10 Kasım 1965, 781
- Defrance*, 25 Ocak 1935, 750
- Dehaene*, 1 Temmuz 1950, 302, 758
- Delage*, 23 Temmuz 1920, 811
- Delaunay*, 11 Ocak 1980, 680
- Delavallade*, 4 Kasım 1995, 1118
- Delville*, 28 Temmuz 1951, 838, 1147, 1155
- Demourail*, 1 Temmuz 1927, 1119
- Denis Jauhert*, 4 Şubat 1910, 1348
- Denoyez et Chorques*, 10 Mayıs 1974, 314
- Département de la Creuse*, 7 Şubat 1936, 225
- Département de la Moselle*, 13 Temmuz 1967, 1213
- Département de Tarn-et-Garonne* kararıyla, 4 Nisan 2014, 246
- Département du Var c. Etreprise Bec frères*, 28 Mayıs 1971, 1355
- Départmenet de Vendée et Consorts Alonzo Hoffmann*, 4 Kasım 1966, 1311
- Départmenet du Puy-de-Dôme*, 19 Haziran 1992, 314
- Département des Hautes-Pynénées c. Société Sofilia*, 12 Mart 1976, 187
- Département du Var c. Entreprise Bec Frères*, 28 Mayıs 1971, 1233
- Deplanque*, 31 Mayıs 1907, 167, 168
- Desreumeaux*, 3 Kasım 1933, 1077
- Distillerie de Magnac-Laval*, 2 Mayıs 1958, 175
- Djemame Abdallah*, 10 Aralık 1947, 210
- Dlle Castelli*, 10 Temmuz 1972, 1397
- Dlle Mimeur*, 18 Kasım 1949, *Defaux*, *Bethelsemer*, 1150
- Dlle Minaire*, 22 Ekim 1937, 679
- Dlle Quesnel*, 21 Nisan 1937, 1140, 1148
- Dlle Rigot*, 28 Nisan 1978, 781
- Dlle Rucheton*, 11 Mayıs 1928, 1329
- Dlle Serre*, 22 Nisan 1973, 304
- Dlle Skarde*, 9 Ocak 1969, 1267
- Dme Coline*, 25 Ekim 1946, 789
- Dme Lamaison*, 7 Mayıs 1954, 769
- Dme Mélinette*, 11 Temmuz 1933, 262
- Dme Solis Estarita*, 26 Temmuz 1985, 1079
- Doublet*, 14 Aralık 1962, 1378
- Driancourt*, 20 Ocak 1973, 1092, 1117, 1131
- Dupont*, 17 Ekim 1934, 869
- Dupré*, 10 Ocak 1967, 811
- Duris*, 9 Temmuz 1926, 442
- EDF c. Consorts Anotaux*, 24 Mayıs 2000, 1233
- EDF c. Leynaert*, 14 Kasım 1973, 1233
- EDF*, 25 Mayıs 1973, 1397
- Entreprise de travaux publics Daniel*, 19 Mayıs 1961, 1311

- Entreprise Poroli ve Dame Martin*, 8 Kasım 1968, 1383
- Entreprises maritimes Léon Vincent*, 26 Nisan 1985, 1088
- Epoux Ait Ahmad*, 20 Eylül 1999, 331
- Epoux Allain*, 14 Aralık 1988, 1227
- Epoux Aoukili*, 10 Mart 1995, 331
- Epoux Bertin*, 20 Nisan 1956, 25, 26, 27, 37, 90, 149, 405, 406, 420
- Epoux Bouvard*, 20 Mart 1991, 1399
- Epoux Cala*, 5 Haziran 1992, 1203
- Epoux Devillier*, 16 Kasım 1988, 1123
- Epoux Docquet-Chassaing*, 5 Nisan 1991, 1270
- Epoux Domenech*, 16 Mart 1956, 626, 1117, 1198
- Epoux Edme*, 7 Kasım 1961, 1359
- Époux Figueras*, 8 Kasım 1974, 227
- Epoux Gevrey*, 20 Kasım 1974, 1216
- Epoux Herbelin*, 26 Eylül 1986, 260
- Epoux Laperrouze*, 14 Mayıs 1990, 281
- Epoux Lemonnier*, 26 Temmuz 1918, 1148
- Epoux Marchon*, 29 Kasım 1963, 628, 1199
- Epoux Martin*, 16 Ekim 1970, 433, 1219
- Epoux Pol*, 2 Ekim 1970, 1399
- Epoux Raszewski*, 18 Kasım 1988, 1142
- Epoux Renault*, 15 Mart 1974, 1267
- Epoux Slandin*, 22 Ekim 1971, 1269
- Epoux Tebaldini*, 28 Mayıs 1965, 1322
- Epoux Trommer-Hofman*, 21 Temmuz 1989, 1271
- Epoux V.,*, 10 Nisan 1992, 1112, 1113
- Epp*, 6 Şubat 1981, 847
- Estoinou*, 20 Ekim 1971, 595
- Etablissement Campanon de Rey*, 13 Ekim 1961, 31
- Établissement Houdry*, 22 Ocak 1964, 1380
- Établissement Lassailly et Bichebois*, 7 Mart 1969, 1341
- Etablissement Leclerc*, 27 Haziran 1988, 1236
- Établissement Ransse*, 17 Temmuz 1950, 1322
- Etablissement S.A.T.A.N.,*, 20 Temmuz 1935, 557
- Ets Zangani*, 19 Ocak 1951, 1325
- Faissiaux*, 3 Kasım 1989, 781
- Fauqueux*, 28 Şubat 1996, 811
- Faure*, 30 Kasım 1946, 1227
- Fayard*, 11 Ocak 1984, 230
- Fédération des syndicats chrétiens de Cheminots*, 23 Ekim 1964, 293
- Fédération du personel de la défense nationale.,*, 23 Mart 1973, 6
- FORMA*, 3 Kasım 1982, 156, 163
- Foucher*, 30 Haziran 1999, 1235
- Fromasssol*, 3 Aralık 1920, 188
- Gain*, 18 Aralık 1953, 1202
- Gay*, 26 Aralık 1923, 677
- Gazette du Palais*, 8 Kasım 1952, 774
- Gazzoli*, 30 Mayıs 1975, 14, 92
- GISTI et MRAP*, 23 Eylül 1992, 1080
- Giaccardi*, 27 Şubat 1931, 374
- Gicquel*, 21 Nisan 1950, 788
- Goguelot*, 20 Şubat 1868, 231
- Gomez*, 6 Şubat 1974, 1326
- Gourillon*, 13 Temmuz 1961, 1139
- Granchamp*, 3 Şubat 1924, 186
- Gros*, 10 Ağustos 1023, 985
- Grosy*, 17 Aralık 1954, 942
- Grué*, 9 Mayıs 1958, 1116
- Guignon*, 20 Ocak 1989, 1220
- Guinard*, 10 Kasım 1927, 176, 199
- Guinard*, 14 Aralık 1984, 1231
- Guyot*, 22 Ocak 1919, 170
- Guyot*, 30 Mart 1966, 1322
- Hardouin*, 17 Şubat 1995, 811
- Haydt*, 5 Aralık 1952, 874
- Henry*, 5 Haziran 1946, 678
- Hôpital-Hospice de Chauny*, 11 Temmuz 1941, 173
- Hôpital-Hospice de Mayenne*, 30 Mart 1984, 309
- Horrie*, 7 Eylül 1945, 787
- Hospice de Vienne*, 10 Mart 1948, 187
- Hospices civils de Lyons*, 31 Mart 1999, 1227
- Ibanez*, 20 Kasım 1985, 1341
- Jacquemin*, 24 Şubat 1911, 863
- Jalenques de Labeau*, 8 Mart 1957, 77, 290, 294, 662, 682
- Jardin*, 3 Nisan 1968, 566
- Jeannier*, 22 Mayıs 1957, 1153
- Jeissou ve S.E.M.*, 2 Ekim 1985, 405
- Jeissou ve SEM du pont Saint-Nazaire/Saint-Brévin*, 2 Ekim 1985, 309
- Journet*, 28 Mart 1952, 811
- Kankowski*, 27 Ekim 1965, 1304
- Kherouaa*, 2 Kasım 1992, 331
- Koen ve Consistoire central des israélites de France*, 14 Nisan 1995, 332

- Labit*, 22 Nisan 1988, 227
Labonne, 8 Ağustos 1919, 554
Lacan et Association des Thermes de la Haute vallée de l'Aude, 10 Haziran 1994, 272
Langlet, 8 Ekim 1986, 1114
Laruelle, 28 Temmuz 1951, 1152, 1153
Lastrajoli, 13 Temmuz 1962, 1377
Launey, 10 Şubat 1984, 1229
Laurent, 17 Şubat 1923, 680
Laurent, 26 Nisan 1963, 1290
Lauthier, 20 Mart 1959, 27
Lavaud, 31 Mart 1995, 1277
Le Chaton, 18 Mart 1991, 230
Le Fichant, 5 Mart 1971, 567
Le Glohec, 7 Temmuz 1922, 1151
Le Golf, 14 Ekim 1988, 1232, 1379
Le Piver, 2 Temmuz 1971, 1368, 1370
Leca, 22 Mayıs 1942, 1088, 1089
Leca, 26 Ekim 1979, 725
Lecompte et Daramy, 24 Haziran 1949, 1199
Leduc, 2 Haziran 1961, 21
Leduc, 27 Nisan 1979, 498, 566
Légal, 18 Şubat 1955, 1400
Legastellois, 21 Ocak 1966, 594
Legoff, 27 Mayıs 1987, 1325
Lemaire, 24 Haziran 1966, 1227
Lemaire, 29 Aralık 1999, 1077
Lemonne, 23 Temmuz 1991, 594
Léoni, 21 Ocak 1944, 374
Lepreux, 13 Ocak 1899, 625, 1115
Lesage, 3 Şubat 1937, 170
Level, 15 Aralık 1967, 77, 662, 682
Leverrier, 20 Haziran 1975, 884
Levieux, 19 Mayıs 1899, 222
Lombo, 16 Kasım 1998, 1079
Loscos, 27 Mayıs 1977, 778
Loubat, 21 Temmuz 1970, 480
Loubat, 3 Şubat 1984, 1399
Loupias, 18 Mart 1988, 387
Lourillot, 2 Ağustos 1928, 778
Loyeux, 27 Aralık 1938, 626
Madame Lefebvre, 13 Mayıs 1983, 1116
Madame Morette Bourny, 17 Şubat 1988, 1114
Madame Nicolai, 22 Haziran 1984, 1229
Madame Virmaux, 8 Nisan 1987, 1118
Maillard, 30 Eylül 1983, 1276
Maler, 9 Ekim 1974, 179
Manon, 28 Ocak 1948, 774
Mansuy, 21 Mart 1984, 847
Manufacture de machines du Haut-Rhin, 29 Haziran 1962, 1323
Manufacture française d'armes et de cycles, 6 Ocak 1956, 1285
Marabout, 10 Ekim 1972, 566
Marais, 14 Ekim 1966, 1340
Marais, 14 Ekim 1966, 1340
Marchand, 2 Nisan 1971, 1388
Marie, 17 Şubat 1995, 811
Marrot, 20 Juin 1930, 874
Martin, 4 Ağustos 1905, 223, 225, 226
Martins, 9 Ocak 1980, 1114
Mas-Gayet, 30 Ekim 1925, 186
Mathon, 28 Mayıs 1838, 1046
Maugin, 1 Mart 1967, 1079
Meaux, 15 Mayıs 1981, 732
Mégret et Mekhantar, 5 Temmuz 2000, 1080, 1322
Méhu, 20 Temmuz 1971, 560
Meier, 23 Şubat 1962, 1108
Mergui, 19 Mart 1971, 1389
Metzler, 12 Mart 1986, 567
Meyet ve Bidalou, 3 Aralık 1993, 1077
Michelin, 20 Mart 1946, 160
Migeot, 4 Nisan 1925, 789
Min. Economie c. Bouvet, 9 Ocak 1981, 281
Ministère de la Guerre, 13 Şubat 1930, 176
Ministère des Armées, 14 Nisan 1948, 173
Ministre de l'environnement c. m.Plan, 21 Ocak 1998, 1286
Ministre de l'équipement et du logement c. Epoux Losser, 9 Aralık 1970, 1311
Ministre de l'Équipement, 21 Temmuz 1970, 167
Ministre de l'intérieur c. consorts Chauche, 10 Şubat 1961, 1192, 1287, 1337
Ministre de la défense c. Stefani, 23 Temmuz 1993, 1220
Ministre de la Justice c. Banque populaire de la région économique de Strasbourg, 29 Nisan 1987, 1214
Ministre des affaires étrangères c. consorts Burgats, 29 Ekim 1976, 1291
Ministre des Armées c. Occelli, 13 Aralık 1963, 1147, 1339
Ministre des finances c. Achard, 24 Ocak 1964, 1120
Ministre des T.P., 30 Mart 1928, 909

- Ministre des Travaux public c. Letisserand*, 24 Kasım 1961, 1306, 1314
- Mlle Amblard*, 28 Ocak 1983, 1216
- Mlle Guérault*, 6 Ocak 1989, 1384, 1396
- Mlle Marteaux*, 3 Mayıs 2000, 329
- Mlle R*, 2 Temmuz 1982, 1321
- Mlles Yılmaz*, 14 Mart 1994, 331
- Mme Bakan*, 9 Nisan 1999, 1077
- Mme Bessis*, 29 Aralık 1997, 222
- Mme Dejonckee*, 18 Mart 1994, 314
- Mme Garagnon*, 16 Haziran 1985, 626, 1118
- Mme Luizzi*, 2 Şubat 1996, 1397
- Mme Maes*, 10 Aralık 1993, 594
- Mme Mendès*, 30 Temmuz 1997, 1398
- Mme Ramade*, 10 Mayıs 1985, 1341
- Mme Spire*, 2 Ekim 1987, 1269
- Monnerie*, 13 Aralık 1985, 1323
- Montabre*, 24 Ocak 1936, 778
- Morand*, 24 Temmuz 1903, 221, 222, 223
- Morel*, 20 Aralık 1937, 725
- Morelle*, 24 Nisan 1942, 1304
- Morelli*, 7 Ağustos 1891, 173
- Moritz*, 19 Haziran 1959, 1153
- Moulié*, 15 Şubat 1907, 665
- Murat*, 30 Ekim 1954, 1119
- Myrtoon Steamship et Cie*, 22 Kasım 1957, 1080
- N'Guyen Jouan ve Pavan*, 26 Mayıs 1995, 1204
- Navarra*, 20 Mart 1974, 1277
- Nègre*, 24 Haziran 1949, 721
- Nicoli*, 5 Nisan 1954, 677
- Nouailher*, 18 Mart 1898, 575
- Occelli*, 13 Aralık 1963, 1151
- Office HLM des Hautes-Pyrénées*, 21 Şubat 1996, 1384, 1396
- Office municipale d'aménagement et de gestion d'Allauch*, 22 Temmuz 1994, 272
- Office public HLM de l'Oise*, 21 Haziran 1985, 1383
- Olmer*, 14 Kasım 1902, 173
- Ordre des avocats à la cour d'appel de Paris*, 17 Aralık 1997, 387
- Oumar Samba*, 11 Kasım 1953, 1139, 1148
- Panisse*, 5 Mart 1926, 1079
- Pantolani*, 31 Mayıs 1989, 1231
- Pariset*, 26 Kasım 1875, 595
- Payerne*, 13 Ocak 1865, 1046
- Perrot*, 2 Ekim 1974, 680, 681
- Perruche*, 19 Ekim 1962, 1219
- Pétronelli*, 2 Nisan 1954, 563, 582
- Philip-Bingisser*, 28 Ocak 1920, 14, 92
- Picquet*, 13 Ocak 1911, 679
- Pigalle*, 9 Ekim 1968, 387
- Pinguet*, 13 Nisan 1953, 1227, 1230
- Pioc*, 25 Şubat 1944, 177
- Port autonome de Marseille*, 11 Mayıs 1984, 1278, 1338
- Pothier*, 12 Mart 1975, 1139
- Poursines*, 28 Mart 1924, 1152
- Prade*, 18 Aralık 1936, 21
- Préfet de la Gironde c. Mhamedi*, 18 Kasım 1992, 1078
- Préfet de la Meuse*, 1 Şubat 1995, 875
- Préfet de police de Paris c. Meltzer*, 12 Mart 1986, 498
- Préfet de police*, 6 Temmuz 1960, 787
- Préfet du Val-et-Marne*, 24 Haziran 1985, 1236
- Preyval*, 12 Haziran 1987, 1436
- Prince Sliman Bey*, 16 Mart 1962, 1078
- Rabin*, 28 Mart 1993, 1079
- Rakotoarinovy*, 3 Ekim 1958, 1122
- Raynaud*, 11 Juin 1926, 365
- Régnard*, 17 Haziran 1985, 1120
- Renon et Fichant*, 5 Aralık 1952, 1367
- Ribot*, 16 Haziran 1987, 1436
- Ricard*, 6 Mayıs 1985, 173, 310
- Rivat*, 22 Mart 1991, 1267
- Robert*, 10 Aralık 1986, 1117
- Robin de la Grimaudière*, 7 Temmuz 1853, 1019
- Rochaix*, 9 Nisan 1999, 678
- Roche*, 29 Temmuz 1932, 985
- Rolin*, 27 Ekim 1999, 260
- Roman*, 1 Mayıs 1929, 795
- Rondeau*, 4 Mart 1977, 781
- Roset*, 16 Şubat 1945, 1338
- Rossi*, 3 Kasım 1982, 567
- Rotschild*, 5 Aralık 1855, 1063
- Rouché*, 18 Temmuz 1930, 1077
- Rouy*, 5 Nisan 1946, 732
- Rudent*, 8 Kasım 1985, 323
- S.A. de livraison industrielles et commerciales*, 24 Nisan 1964, 230
- Sadoudi*, 26 Ekim 1973, 1142, 1150
- Salin*, 21 Mart 1958, 282
- Sarl Cing-Sept*, 7 Mart 1980, 1330

- SARL du parc d'activités de Blotzheim*, 18 Aralık 1998, 1078
- Sarl Hofmiller*, 10 Nisan 1992, 280
- Scalia*, 20 Mart 1968, 1267
- Schaaf*, 29 Nisan 1953, 775
- SCI du chemin vert*, 26 Ekim 1984, 573
- SCI Ville Jacop*, 20 Ocak 1989, 1277
- Secrétaire d'Etat auprès du ministre chargé de la mer c. société Sealink*, 22 Haziran 1984, 629, 1277, 1338
- Seita c. Luciani*, 4 Ekim 1967, 1234
- Sempé*, 30 Mayıs 1951, 958, 984
- Sevin*, 16 Kasım 1977, 559, 594
- Sieur et dame Perret*, 12 Nisan 1930, 1303
- Simeon*, 23 Ocak 1981, 678
- Simon*, 12 Şubat 1954, 941
- Simon*, 15 Mayıs 1976, 732
- Simon*, 28 Kasım 1969, 657
- SITOMAP*, 16 Şubat 1996, 177
- Skouloukos*, 14 Haziran 1944, 168
- SNCF c. Gorcet*, 11 Temmuz 1960, 1269
- Société "Les films Lutetia"*, 18 Aralık 1959, 479, 558
- Société "Les Films Marceau"*, 25 Mart 1966, 627, 1116
- Société agricole d'Oyré*, 7 Ekim 1966, 1114
- Société Alfa*, 25 Temmuz 1947, 1077
- Société algérienne des automobiles Renault*, 5 Kasım 1957, 1268
- Société anonyme des produits laitiers "La Fleurette"*, 14 Ocak 1938, 1065, 1283, 1336
- Société anonyme minière*, 26 Ocak 1951, 260, 942
- Société ateliers de nettoyage de Fontainebleu*, 24 Kasım 1972, 231
- Société auxiliaire de l'Entreprise*, 5 Mayıs 1944, 872
- Société Brodart et Taupin*, 21 Mayıs 1954, 1335
- Société Brosette*, 30 Ocak 1931, 21
- Société Campenon-Bernard CETRA*, 31 Ocak 1997, 194
- Société Cartonnerie Saint-Charles*, 3 Haziran 1938, 1276
- Société Ciné Lorrain*, 29 Aralık 1949, 347
- Société Citra-France*, 13 Mayıs 1987, 193
- Société commerciale de l'ouest africain ("Bac d'Eloka")*, 22 Ocak 1921, 1050
- Société d'aménagement et de promotion immobilière*, 18 Aralık 1981, 1287
- Société d'encouragement pour l'amériation des races de chevaux*, 9 Şubat 1979, 260, 265
- Société d'entreprises générales et de travaux publics pour la France*, 13 Temmuz 1961, 104
- Société d'exploitation électrique de la Rivière du Sant*, 19 Ocak 1973, 32, 291, 294
- Société d'équipement de la région montpelliéraine*, 30 Mayıs 1975, 425
- Société de reconstruction agricole*, 17 Şubat 1927, 167
- Société Delmas-Jieljeux*, 14 Ocak 1987, 1078
- Société des alcools du Vexin*, 15 Temmuz 1959, 176, 199
- Société des Atelier du Cap Janet*, 28 Ekim 1949, 1276
- Société des ateliers de nettoyage de Fontainebleau*, 24 Kasım 1972, 177
- Société des autoroutes Paris-Rhin-Rhône*, 10 Mart 1998, 309
- Société des Etablissement Serfati*, 13 Temmuz 1968, 179
- Société des Etablissements Aupinel*, 8 Ocak 1965, 1285
- Société des Etablissements Lacaussaude*, 22 Ekim 1943, 1191, 1287
- Société des étains et wolfram du Tonkin*, 1 Haziran 1951, 1078, 1290
- Société des forges d'Hennebont*, 9 Kasım 1956, 874
- Société des gorges du Pont du diable*, 28 Haziran 1972, 1268
- Société des granits porphyroïdes des Vosges*, 31 Temmuz 1912, 29
- Société des Huileries de Chauny*, 24 Nisan 1964, 104
- Société des transports automobiles*, 21 Ekim 1985, 410
- Société des transports en commun de la région d'Hanoï*, 28 Haziran 1967, 1079
- Société Distrelec*, 6 Mayıs 1983, 1436
- Société du gaz da Beauvais*, 25 Ocak 1929, 1202
- Société du Journal l'Aurore*, 25 Haziran 1948, 291
- Société du journal*, 25 Haziran 1948, 311
- Société du vélodrome du parc des Princes*, 26 Şubat 1965, RDCE, 31
- Société éclairage de Poissy*, 8 Şubat 1918, 187

- Société électrique de Vinay*, 25 Ekim 1935, 188
- Société Établissement Serfati*, 13 Temmuz 1968, 1348
- Société foncière Biarritz Anglet*, 22 Aralık 1976, 869
- Société Frampar*, 24 Haziran 1960, 490, 491
- Société française de production*, 28 Mayıs 1984, 1117
- Société Groupe CERP*, 29 Haziran 1990, 1121
- Société GAN Incendie-Accidents*, 16 Şubat 1990, 1236
- Société générale technique*, 4 Temmuz 1975, 447
- Société Glace service*, 26 Temmuz 1985, 563
- Société Hartz*, 26 Mart 1999, 228
- Société Héli-Union*, 12 Mart 1999, 1079
- Société Honnorat*, 22 Şubat 1961, 1330
- Société le Béton*, 19 Ekim 1956, 14, 92
- Société Le Profil*, 27 Nisan 1979, 1117
- Société Les fils de H. Ramel*, 7 Aralık 1979, 1277
- Société Les Maisons de Sophie*, 18 Kasım 1998, 1267, 1268
- Société Merrienne*, 30 Haziran 1950, 281, 349
- Société navale des Chargeurs Delmas Vieljeux*, 15 Haziran 1987, 1118
- Société Pec-Engineering*, 16 Ocak 1986, 559
- Société pour l'exploitation des procédés Ingrand*, 22 Şubat 1952, 165
- Société Propétrol*, 5 Kasım 1982, 191
- Société routière Colas*, 2 Temmuz 1982, 190
- Société Sablières de Féron*, 9 Ocak 1942, 941
- Société Sapvin*, 25 Mart 1988, 1079
- Société Spantax*, 26 Temmuz 1982, 1120
- Société Stambouli*, 11 Temmuz 1990, 1285
- Société TV 6*, 6 Şubat 1987, 230, 447
- Société Zed*, 29 Ocak 1937, 478
- Sohr*, 12 Kasım 1949, 1080
- Sossey*, 16 Aralık 1921, 443
- Stein*, 20 Ekim 1950, 30
- Sudre*, 3 Nisan 1936, 1302
- Syndicat de l'Armagnac et des vins du Gers*, 17 Aralık 1986, 233, 434
- Syndicat de la raffinerie de soufre française*, 26 Kasım 1954, 224
- Syndicat de la raffinerie de soufre frce*, 13 Temmuz 1968, 224
- Syndicat des exploitants de cinématographes de l'Oranie*, 12 Haziran 1959, 374
- Syndicat des propriétaires de forêts de chaînes lièges d'Algérie*, 7 Şubat 1958, 1262
- Syndicat des propriétaires et contribuables du quartier Croix de Seguey Tivoli à Bordeaux*, 21 Aralık 1906, 433
- Syndicat du commerce des blés*, 7 Haziran 1940, *seigles, avoines et orges*, 1286
- Syndicat général CGT des affaires culturelles*, 19 Haziran 1996, 658
- Syndicat interdépartemental d'assainissement de l'agglomération parisienne*, 14 Şubat 1986, 1349
- Syndicat national de l'enseignement agricole public*, 20 Ocak 1978, 221, 222
- Syndicat national des médecins des établissements pénitentiaires*, 24 Nisan 1964, 680
- Syndicat national du personnel civil des services des contrôles techniques*, 2 Mart 1949, 681
- Syndicat national profess. des médecins du travail*, 13 Mayıs 1987, 5
- Syndicat régional des quotidiens d'Algérie*, 4 Nisan 1952, 303
- Tallagrand*, 29 Kasım 1968, 1077
- Taurin ve Merienne*, 29 Ekim 1954, 1079
- Terrier*, 6 Şubat 1903, 404, 1062, 1046
- Territoire de la Nouvelle Calédonie*, 25 Mart 1988, 1349
- Thérond*, 4 Mart 1910, 26, 27, 404, 412
- Theux*, 20 Temmuz 1997, 1114
- Theys*, 2 Aralık 1981, 1214
- Thomas*, 23 Haziran 1986, 14, 92
- Tilhaud*, 18 Kasım 1960, 1154
- Tisseirie*, 26 Aralık 1930, 592
- Tlatli*, 2 Nisan 1971, 681
- Tomaso Grecco*, 10 Şubat 1905, 626, 1115
- Tondut*, 6 Mayıs 1931, 224
- Touchebeuf*, 13 Şubat 1987, 305
- Touraine Air transport*, 6 Kasım 1985, 1278
- Tourquet*, 5 Ekim 1945, 678
- Tramway du Loir-et-Cher*, 18 Aralık 1930, 443
- Union des syndicats nationaux des cadres et techniciens d'affichage et de publicité extérieure*, 17 Şubat 1978, 558
- Union des transports publics urbains et régionaux*, 2 Şubat 1983, 173, 308

- Union syndicale des industries aéronautiques*, 16 Kasım 1956, 280, 365
- Unipain*, 29 Nisan 1970, 365
- Université de Paris 7*, 12 Şubat 1982, 309
- Vanderiele*, 21 Mart 1980, 1378
- Vannier*, 27 Ocak 1961, 310
- Vautron*, 24 Mart 1950, 665
- ve E.1990/12, 4 Nisan 1991 tarih K.1991/7 sayılı kararında, 652
- Verheyde*, 23 Şubat 1977, 1120
- Véron-Réville*, 27 Mayıs 1949, 810
- Veuve Aubry*, 21 Mart 1947, *Veuve Lefèvre* ve *Veuve Pascal*, 1408, 1409
- Veuve Hericher*, 19 Mart 1948, 1409
- Veuve Lion*, 21 Şubat 1951, 1325
- Veuve Litzler*, 23 Haziran 1954, 1139
- Veuve Loiseau* ve *Dame Philipponeau*, 8 Kasım 1935, 1112
- Veuve Muësser*, 3 Mart 1978, 1311, 1329
- Veuve Picard*, 5 Ocak 1971, 1122
- Veuve Polès*, 25 Haziran 1958, 490
- Veuve Sutra*, 7 Şubat 1962, 193
- Veuve Turpin*, 30 Haziran 1971, 1325
- Ville d'Albi*, 5 Temmuz 1985, 314
- Ville d'Alger*, 11 Aralık 1942, 778
- Ville d'Amiens*, 7 Ocak 1976, 156, 163
- Ville d'Elbeuf*, 15 Temmuz 1919, 1285
- Ville d'Elbeuf*, 15 Temmuz 1949, 182
- Ville d'Orléans*, 4 Mart 1955, 1379
- Ville de Bayonne*, 3 Nisan 1981, 1117
- Ville de Belfort*, 30 Mart 1938, 188
- Ville de Boulogne*, 30 Nisan 1863, 221
- Ville de Cannes*, 26 Nisan 1968, 1234
- Ville de Castelnaudary*, 17 Haziran 1932, 568
- Ville de Caverne*, 4 Şubat 1955, 224
- Ville de Chevreuse*, 8 Temmuz 1992, 567
- Ville de Colombes*, 11 Aralık 1963, 424
- Ville de Dôle*, 13 Şubat 1942, 627
- Ville de Granville*, 30 Haziran 1939, 346
- Ville de Lagny*, 8 Kasım 1935, 188
- Ville de Lisieux*, 30 Ekim 1998, 235
- Ville de Meaux*, 10 Mayıs 1872, 1378
- Ville de Melun et Association Melun-Culture-Loisirs*, 20 Temmuz 1990, 272
- Ville de Nantes*, 18 Aralık 1959, 179
- Ville de Nice*, 27 Ekim 1944, 1139
- Ville de Nîmes c. Société fermière des tramways de Nîmes*, 5 Mart 1943, 178
- Ville de Nîmes*, 1 Haziran 1956, 1378
- Ville de Paris c. Driancourt*, 26 Ocak 1973, 627
- Ville de Paris c. Lévy*, 30 Haziran 1989, 322
- Ville de Paris et Société des mobiliers urbains*, 9 Aralık 1983, 231
- Ville de Paris et Urbach*, 14 Mayıs 1956, 1390
- Ville de Puteaux c. Schwab*, 15 Nisan 1959, 178
- Ville de Rennes*, 22 Haziran 1987, 1117
- Ville de Royan*, 20 Ocak 1956, 1388
- Ville de Royan*, 22 Şubat 1967, 1349
- Ville de Royan*, 25 Mart 1966, 265
- Ville de Saint-Etienne*, 29 Ekim 1926, 446
- Ville de Senlis*, 15 Şubat 1946, 1227
- Ville de Tarbes*, 27 Mart 1987, 1322
- Ville de Toulon*, 4 Mart 1949, 182
- Ville de Toulouse*, 12 Haziran 1953, 1376
- Ville de Versaille*, 5 Aralık 1984, 348
- Ville de Vierzon*, 23 Ocak 1981, 1350, 1352
- Ville de Wattrelos*, 21 Şubat 1964, 1114
- Ville Dôle*, 13 Şubat 1942, 1116
- Ville Douai*, 28 Kasım 1978, 1436
- Ville du Touquet-Paris Plage*, 9 Şubat 1966, 1117
- Vingtain* ve *Affortit*, 4 Haziran 1954, 27
- Vogel*, 21 Şubat 2000, 1324
- Vrecord*, 5 Kasım 1952, 750
- Vuldy*, 7 Haziran 1940, 1092
- White*, 20 Ekim 1961, 986
- Winkel*, 7 Ağustos 1909, 679
- Winkell*, 7 Ağustos 1909, 301, 758
- Wolff*, 21 Temmuz 1949, 632
- Zawadski* et *Mihulka*, 25 Mayıs 1987, 1269
- Zoc du gaz et de l'électricité de Marseille*, 1 Mayıs 1942, 1202

3. FRANSIZ İSTİNAF İDARE MAHKEMELERİ (COURS ADMINISTRATIFS D'APPEL) KARARLARI

- Cour administratif d'appel de Bordeaux, 19 Mayıs 1994, *Edf*, 874
- Cour administratif d'appel de Bordeaux, 19 Mayıs 1994, *EDF*, 874

- Cour administratif d'appel de Paris, 5 Mayıs 1998, *Centre hospitalier de Poissy-Saint-Germain-en-Laye*, 1194
- Cour administrative d'appel de Lyon, 16 Mart 2000, *Commune de Saint-Laurent-du-Pont*, 1269
- Cour administrative d'appel de Lyon, 16 Şubat 1989, *Bente*, 1286
- Cour administrative d'appel de Lyon, 21 Aralık 1990, *Consorts Gomez*, 1214
- Cour administrative d'appel de Nantes, 10 Temmuz 1991, *Epoux le Guellec*, 1269
- Cour administrative d'appel de Nantes, 11 Mart 1999, *Association Une Vendée pour tous les vendéens*, 328
- Cour administrative d'appel de Nantes, 3 Mayıs 1995, *Delamarche*, 1400
- Cour administrative d'appel de Nantes, 4 Şubat 1999, *Association civique Joué Langueurs*, 328
- Cour administrative d'appel de Paris, 17 Ekim 1991, *SA Hellot*, 1120
- Cour administrative d'appel de Paris, 30 Mart 1999, *El Shikh*, 1121
- Cour administrative d'appel de Paris, 8 Ekim 1993, *Société Sobeca*, 1118
- Cour administrative d'appel de Paris, 9 Temmuz 1991, *Syndicat des coprop. de la Résidence de la Défense*, 1323
- Cour d'appel de Paris, 10 Nisan 1957, *Société Myrton Steamship*, 243
- Cour d'appel de Paris, 13 Haziran 1996, *Société Kuwait Foreign Contracting an Investment c. Société Icori Estero SPA et autres*, 243
- Cour d'appel de Paris, 24 Şubat 1994, *Ministère tunisien de l'équipement c. Société Bec frères*, 243

4. FRANSIZ İDARE MAHKEMELERİ (TRIBUNAUX ADMINISTRATIFS) KARARLARI

- Tribunal administratif de Bastia, 30 Mart 1995, *Société de gestion du port de Campoloro*, 1326
- Tribunal administratif de Châlons en Champagne, 18 Haziran 1996, *Association "Agir" et m. Côte c. Ville de Reims*, 328
- Tribunal administratif de Clermont-Ferrand, 15 Haziran 1956, *Decloitre*, 885
- Tribunal administratif de Lyon, 6 Mayıs 1980, *Ep. L.*, 1123
- Tribunal administratif de Marseille, 7 Nisan 1998, *Préfet deb Bouches-du-Rhones*, 322
- Tribunal administratif de Nice, 6 Şubat 1997, *Association regionale des oeuvres éducatives de l'éducation nationale*, 875
- Tribunal administratif de Paris, 16 Aralık 1983, *Société Ballande-Vanuatu*, 1276
- Tribunal administratif de Paris, 20 Aralık 1990, *Epoux B.*, 1216
- Tribunal administratif de Pau, 18 Mart 1964, *Sempé*, 1214
- Tribunal administratif de Pau, 5 Haziran 1979, *Galia*, 884
- Tribunal administratif de Strasbourg, *Hospices civils de Colmar*, 1321
- Tribunal administratif de Versailles, 17 Ocak 1986, *Commune Rép. Seine-et-Marn*, 496
- Tribunal administratif de Versailles, 19 Ekim 1984, *Blanchard et mombrun*, 32
- Tribunal administratif de Versailles, 3 Temmuz 1997, *Consorts Cohen*, 1215
- Tribunal administratif de Versailles, *Société Fun Productions, m. Wackeneim c. Morsang-Sur-Orge*, 481

5. FRANSIZ UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ (TRIBUNAL DES CONFLITS) KARARLARI

- Association syndicale du canal de Gignac*, 9 Aralık 1899, 261
- Aubert*, 30 Haziran 1949, 632
- Bac d'ELoka*, 22 Ocak 1921, 1050, 277, 278
- Berkani c. CROUS de Lyon-Saint-Etienne*, 25 Mart 1996, 27, 662, 662
- Bernardi c. Association hospitalière Sainte-Marie*, 6 Kasım 1978, 273

- Blanco*, 1 Şubat 1873, 1046, 1047, 1060, 1063
Bon, 2 Mayıs 1988, 658
Bungener, 29 Haziran 1987, 28
Capitain du navire Trompenbourg, 26 Mayıs 1954, 38
Centre d'action pharmaceutique c. Union des pharmaciens de la région parisienne, 10 Ocak 1983, 20
Centre national pour l'aménagement des structures des exploitations agricoles, 10 Şubat 1990, 280
Chadeyras, 22 Nisan 1985, 495
Comité d'expansion de Dordogne, 15 Kasım 1999, 1063
Commissaire de la République de Tarn-et-Garonne, 2 Mart 1987, 20
Commune de Lusignan, 9 Ekim 1974, 1141
Cons. Sauvy, 6 Şubat 1956, 1019
Conservateur des eaux et forêts de la Corse, 24 Ocak 1952, 942
Consort Tayep, 15 Temmuz 1968, 486
Crédit lyonnais, 17 Nisan 2000, 31
Curé de Réalmont, 4 Temmuz 1934, 1144
Dame Barbier, 28 Haziran 1955, 486
Dame Bertrand, 17 Aralık 1962, 279
Dame Noualek, 7 Haziran 1951, 485
Delaitre, 9 Temmuz 1953, 1140
Duperray et SCI Les Rochettes, 24 Ekim 1994, 941
Feutry, 29 Şubat 1908, 1046, 1062
Fontaine, 23 Kasım 1992, 280
Gambini, 4 Temmuz 1983, 282
Girodet c. Morizot, 2 Temmuz 1908, 1140
Giudicelli, 3 Kasım 1950, 943
Gostin c. SNCF, 26 Ekim 1981, 295
Gostin C. Sncf, 26 Ekim 1981, 295
Herrmann, 28 Eylül 1998, 280
Hospice de Chateaufeuf-du-Pape et Commune Chateaufeuf-du-Pape c. Jeune, 21 Ocak 1985, 1154
Houen, 12 Haziran 1978, 37, 149
Kessler, 21 Aralık 1987, 1140
Leclert, 17 Kasım 1975, 942
Loiseleur, 25 Kasım 1894, 260
Mastain, 10 Ocak 1983, 37
Melnette, 11 Temmuz 1933, 291
Mme Paoullicci, 2 Aralık 1991, 1144
Mme Techer, 14 Ocak 1980, 1140
Mme Uguen, 15 Aralık 1980, 657
Moritz, 26 Mayıs 1954, 1154, 1186
Naliato, 29 Ocak 1955, 281
Noulek, 7 Haziran 1951, 484
Paris-Labrosse, 11 Ocak 1873, 886
Pelletier, 30 Temmuz 1873, 837, 1137, 1145
Préfet du Val-et-Marne, 24 Haziran 1985, 1244, 1254
Roblot et Bouissoux, 20 Ocak 1986, 405
SNCF, 17 Haziran 1972, 20
Société commerciale de l'ouest africain (Bac d'ELoka), 22 Ocak 1921, 1050, 277, 278
Société d'approvisionnement alimentaire, 24 Haziran 1968, 20
Société Entreprise Peyrot, 8 Temmuz 1963, 22
Société Guillerg-Goumy, 15 Ocak 1973, 1042
Société Interlait, 3 Mart 1969, 20
Société nationale d'exploitation des plages, 20 Nisan 1959, 31
Société, 12 Haziran 1978, 495
Syndicat mexte d'équipement de Marseille, 25 Nisan 1994, 280
Tayeb, 15 Temmuz 1968, 493
Thépaz, 14 Ocak 1935, 1159
Union des Assurances de Paris, 21 Mart 1983, 23, 24
Union des groupements d'achats publics, 5 Temmuz 1999, 31
Veuve Mazerand, 25 Kasım 1963, 28, 661
Veuve Bernadas, 9 Temmuz 1953, 1141
Ville de Bar-le-Luc, 24 Temmuz 1953, 848

6. FRANSIZ YARGITAYI (COUR DE CASSATION) KARARLARI

- Cour de cassation, 17 Temmuz 1937, 1328
 Cour de cassation, Assemblée plénière, 23 Şubat 2001, *Bolle et Laroche*, 1125
 Cour de cassation, Chambre civile Ire, 39 Kasım 1955, *Guislan*, 1144
 Cour de cassation, Chambre civile, 8 Mayıs 1865, *Chemin de fer de Paris à Lyon*, 896
 Cour de cassation, Chambre civile, 11 Temmuz 1892, *Commune de Saint-Léger-des-Vignes*, 862

- Cour de cassation, Chambre civile, 14 Şubat 1900, *Commune de la Ferté-Alais*, 863
Cour de cassation, Chambre civile, 29 Ekim 1900, *Chemin de fer du Nord c. Commune de Loos*, 897
Cour de cassation, Chambre civile, 22 Ekim 1946, 1318
Cour de cassation, Chambre civile, 23 Kasım 1956, *Trésor public c. Giry*, 628, 1068, 1124
Cour de cassation, Chambre civile, 30 Ekim 1957, *Dame veuve Radux ve Maire Asnière*, 282
Cour de cassation, Chambre civile 1re, 16 Ocak 1962, 1306
Cour de cassation, Chambre civile 1re, 2 Nisan 1963, *Montagne c. réunion des musées de France*, 896
Cour de cassation, Chambre civile 1re, 14 Nisan 1964, *San Carlo*, 243
Cour de cassation, Chambre civile 1re, 2 Mayıs 1966, *Galakis*, 243
Cour de cassation, Chambre civile 1ere, 10 Haziran 1986, *Consorts Pourcel*, 1199, 1200
Cour de cassation, Chambre civile 1ere, 30 Ocak 1996, *Morand c. Agent judiciaire du Trésor*, 1219
Cour de cassation, Chambre civile 1ère, 1 Ocak 1998, *Société d'aménagement urbain et rural*, 279
Cour de cassation, Chambre civile 1re, 16 Temmuz 1998, 1326
Cour de cassation, Chambre civile 1ere, 9 Mart 1999, *Malaurie*, 1125
Cour de cassation, Chambre criminelle, 2 Ekim 1958, 1141, 1148
Cour de Cassation, Chambre criminelle, 5 Ocak 1973, *Friedel*, 493
Cour de cassation, Chambre criminelle, 20 Mart 1980, 482
Cour de cassation, Commerce, 21 Şubat 1995, *Société United Distillers*, 1125

7. FRANSIZ İSTİNAF MAHKEMELERİ (COURS D'APPEL)

KARARLARI

- Cour d'appel de Paris, 10 Nisan 1957, *Société Myrton Steamship*, 241
Cour d'appel de Paris, 24 Şubat 1994, *Ministère tunisien de l'équipement c. Société Bec frères*, 241
Cour d'appel de Paris, 13 Haziran 1996 tarihli *Société Kuwait Foreign Contracting an Investment c. Société Icori Estero SPA et autres*, 241

8. FRANSIZ ASLİYE HUKUK MAHKEMELERİ (TRIBUNAUX DE GRANDE INSTANCE) KARARLARI

- Tribunal de grande instance de Paris, 21 Şubat 2001, *L'affaire du tueur de l'est parisien*, 1125
Tribunal de grande instance de Paris, 5 Ocak 2000, *Mme Dasquet*, 1125 ■

TÜRKÇE-FRANSIZCA İDARE HUKUKU TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

(DICTIONNAIRE TURC-FRANÇAIS
DES TERMES DE DROIT ADMINISTRATIF)

Açıklama.- Türk idare hukukunun standart terimlere ihtiyacı vardır. Bu nedenle, bu kitapta kullanmış olduğumuz Türkçe hukukî terimlerin Fransızca karşılıklarını vermeyi uygun bulduk. Bu amaçla aşağıda bir “*Türkçe-Fransızca İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü*” oluşturduk. Bu sözlükte, 1900 küsur Türkçe hukukî terimin Fransızca karşılıkları bulunmaktadır. Sözlükte bu terimlerin bu kitabın 2009’da yapılan *ikinci baskısında* geçtiği sayfa numaraları belirtilmiştir. Terimlerin Fransızca karşılıklarının izleyen virgülden sonraki Roma rakamları cilt sayısını; Arap rakamları ise o ciltteki sayfa numarasını göstermektedir. Örneğin “adlî kolluk: *police judiciaire*, II: 477” şeklindeki sözlük girdisinden, “adlî kolluk” kavramının Fransızca karşılığının “*police judiciaire*” olduğu ve bu kavramın kitabın ikinci cildinin 477’inci sayfasında geçtiği anlaşılmalıdır. Böylece terimleri izleyen sayfa numaralarına bakılarak bu terimlerin anlamlarına ve hiç olmazsa kullanım örneklerine ulaşılabilir. Ayrıca bu sözlük, Türkçe bir idare hukuku metnini Fransızcaya çevirecek kişilere de yararlı olacaktır.

Uyarı.- Aşağıdaki sözlükte terimleri izleyen rakamlar, bu kitabın 2009’da yapılmış olan *ikinci baskısında* bu terimlerin geçtiği sayfa numaralarını göstermektedir. Maalesef terimlerin geçtiği sayfa numaralarını elinizde tuttuğunuz üçüncü baskıya uyarlayamadık. Zira bu iş için günlerce ve belki haftalarca uğraşmak gerekiyordu.

Not.- Aynı sözlüğe www.idare.gen.tr/ih3b-sozluk-turkce-fransizca.htm adresinden ulaşabilir ve burada daha kolay bir şekilde adama yapabilirsiniz..

---A---

acil ihtiyaç: *urgente nécessité*, II: 1208

acil: *urgent*, II: 611

aciliyet (acil durum): *urgence*, I: 677, 791,

1076, II: 791

acz (ödeme güçsüzlüğü): *insolvabilité*, II: 1277

açık takdir hatası denetimi: *contrôle de*

l’erreur manifeste d’appréciation, I: 562

açık takdir hatası: *erreur manifeste de*

l’appréciation, I: 966; II: 358, 922

açık: *manifeste*, I: 969

adalet dağıtma: *rendre la justice*, I: 54

adalet dağıtmaktan imtina: *déni de justice*, II:

1099

adaletin iyi idaresi: *bonne administration de la justice*, II: 489

adem-i merkeziyet: *décentralisation*, I: 143, 149

adem-i tahsis kararı: *décision de désaffectation, décision de déclassement*, II: 848869

adem-i temerküz: *déconcentration*, I: 147
adlı aşama: *phase judiciaire*, II: 963
adlı kolluk: *police judiciaire*, II: 477
adliyeden dolayı devletin sorumsuzluğu ilkesi: *principe de l'irresponsabilité de l'Etat du fait du justice*, II: 1100
ağır bir zarar: *un préjudice grave*, II: 1167, 1318
ağır hukuka aykırılıklar: *illégalités graves*, I: 1022
ağır kusur: *faute lourde*, II: 492, 605, 606, 1085, 1221; *faute grave*, II: 166
ağır ve bariz yetki tecavüzü: *irrégularité extrêmement grave et flagrante*, I: 828
ağır: *grave*, I: 814
ahlâk dışı nitelik: *caractère immoral*, II: 473
ahlâk düzeni: *ordre moral*, II: 472
ahlâkî düzensizlik: *désordre moral*, II: 472
ahlakîlik denetimi: *contrôle de moralité*, I: 992
aidat: *redevances*, II: 275; aidat (bedel, iltizam bedeli): *redevances*, II: 403
aidatlar (sosyal güvenlik sisteminde): *cotisation sociale*, I: 576
akdedilme şekli: *mode de conclusion*, I: 649
akdî durum: *situation contractuelle*, I: 1062; II: 287, 659
akdî geri satın alma: *rachat contractuel*, II: 441
akdî görevlendirme: *investiture contractuelle*, II: 393, 398
akdî hükümler: *clauses contractuelles*, II: 149, 170, 426, 435
akdî ilişki: *relation contractuelle*, II: 306
akdî nitelik: *nature contractuelle*, II: 148
akdî olmayan sorumluluk: *responsabilité non contractuelle*, II: 1015
akdî sorumluluk: *responsabilité contractuelle*, I: 622; II: 1012, 1015, 1019
akdî: *contractuel*, II: 6, 145, 641, 655
âkit: *cocontractant*, II: 103
akit: *contrat*, II: 2, 71, 907
aktif idare: *administration active*, I: 584
aleniyet (alenî hâle getirme): *publicité*, I: 1045
alınan mallar (imtiyazda): *biens de reprise*, II: 442
alındı belgesi: *récépissé*, II: 551, 565
alt makamlar, I: basit idarî makamlar: *simples autorités administratives*, 98
alt-devir: *subdélégation*, I: 782

alt-yüklenici: *sous-traitant*, II: 153
amaç: *but*, I: 976; II: 580
amaçların çokluğu: *pluralité de buts*, I: 986
amir: *supérieur hiérarchique*, I: 197
âmme asayışı: *sécurité publique, sûreté publique*, II: 473
âmme emlakinin işgaline ilişkin sözleşmeler: *contrat comportant du domaine public*, II: 87
âmme emniyeti: *sécurité publique, sûreté publique*, II: 473
âmme kudreti: *puissance publique*, I: 85, 87
âmme menfaati: *intérêt public*, II: 255, 257
âmme nizamı: *ordre public*, II: 472, 1166
âmme selameti: *tranquillité publique*, II: 473
âmme sükûnu: *tranquillité publique*, II: 473
anayasa hukukunun devamsızlığı: *discontinuité du droit constitutionnel*, I: 97
anayasal değerde bir ilke: *un principe de valeur constitutionnelle*, II: 298
anayasal kamu hizmetleri: *services publics constitutionnels*, II: 360
anlaşma: *convention*, II: 145, 425
anormal ağırlık: *anormalement grave*, II: 1167, 1319
anormal bir zarar: *un préjudice anormal*, II: 1167, 1176, 1318
anormal ve özel bir risk: *un risque spécial et anormal*, II: 1170
anormal: *anormal*, II: 184, 1165, 1244, 1247
apaçık sakatlıklar: *irrégularités flagrantes*, I: 828, 1012
apaçık ve ağır: *flagrante et grave*, I: 814
apaçık: *flagrant*, I: 814, 922, 967
ara işlemler: *actes intermédiaires*, I: 669
araç: *moyen*, II: 581
araştırma, plan, proje, tasarı, vs. için yapılan kamu ihalesi: *marchés d'études*, II: 89
arazi-i metruke (orta malları): *biens affectés à l'usage de tous*, II: 828
arızî işbirlikçiler: *collaborateurs occasionnels*, II: 1202
arızı yükümlüler: *requis occasionnels*, II: 640
asalet memuriyet: *titularisation*, II: 646, 698
asalet alınma: *titularisation*, I: 1066
asıl görevli: *titulaire*, I: 783
askerî yıllık: *annuaire militaire*, I: 646
askıya alma yetkisi: *pouvoir de suspension*, I: 222
askıya alma: *suspension*, II: 705

- aslı formalite: *formalité substantielle*, I: 861
 aslı memuriyet: *titularisation*, II: 646, 698
 aslı usûl kuralları: *formalités substantielles*, I: 889
 aslı usûl sakatlığı: *vice de procédure substantielle*, I: 861
 aslı: *originnaire*, I: 136, 1166, 1169
 ast: *subordonné hiérarchique*, I: 197
 aşan hükümler kriteri: *critère de la clause exorbitante*, II: 28
 aşan hükümler, aşırı şartlar, ifratkar kayıtlar: *clauses exorbitantes*, II: 28
 aşılabilir bir engel: *un obstacle insurmontable*, II: 189
 aşırı şartlar: *clauses exorbitantes*, II: 28
 aşırı usûlcülüğün reddi: *rejet de l'excès de formalisme*, I: 889
 aşırı ve özel bir yararlanma: *usage privatif et anormal*, II: 344
 aşkın hükümler: *clauses exorbitantes*, II: 28
 atama işlemi: *acte de nomination*, II: 693
 atama: *nomination*, II: 645
 av tezkeresi: *permis de chasse*, I: 985
 avans: *avances*, II: 156
 ayakta durma cezası (öğrencilere): *mettre un élève au piquet*, I: 730
 aynen tazmin: *réparation en nature*, II: 1315, 1368
 aynı haklar: *droits réels*, II: 884
 ayniyet: *identité*, I: 715
 ayrı ayrı: *cas par cas*, I: 875
 ayrıcalık: *prérogative*, I: 87
 ayrıcalıklar ve imtiyazlar: *prérogatives et privilèges*, I: 85
 ayrılabilir işlem: *acte détachable*, I: 711
 ayrılabilir işlem: *acte détachable*, II: 101, 221, 917
 ayrılabilir: *détachable*, I: 711
 az çok uzunca bir süre: *plus ou moins durablement*, II: 639
 az önemli: *faible importance*, I: 730
 azil: *révocation*, II: 713, 751
- B---
- bağımsız hukuk: *droit autonome*, I: 65
 bağımsız idarî otoriteler: *autorités administratives indépendantes*, I: 582
 bağımsız: *indépendante*, I: 587
 bağlayıcı güç: *force obligatoire*, I: 720
 bağlı yetki: *compétence liée*, I: 250, 891, 939
 bağlı yetki: *compétence liée*, II: 492
 bağlılık ilkesi: *principe de rattachement*, I: 556; II: 392
 baht: *aléa*, II: 185
 bakanlık kararı (Fransa'da): *arrêté ministériel*, I: 696, 1292
 bakanlık yönetmeliği (Fransa'da): *règlement ministériel*, I: 1292
 bakım işlemleri: *acte de soins*, II: 1089
 basit değerlendirme hatası: *simple erreur d'appréciation*, II: 1066, 1073
 basit emanet: *régie simple*, II: 385
 basit kusur: *faute simple*, II: 605, 606, 1085
 basit sözleşmeler: *contrats simples*, II: 86, 414
 bastırıcı rejim: *régime répressif*, II: 548
 bastırıcı, cezalandırıcı: *répressive*, II: 478, 747
 başbakan: *premier ministre*, II: 505
 başvurulabilir (ileri sürülebilir): *invocables*, I: 720, 1045
 batıl: *nul*, I: 1002
 bayındırlık eserinin sahibi: *maître de l'ouvrage public*, II: 1362
 bayındırlık eserleri: *ouvrages publics*, II: 992, 1178, 1210
 bayındırlık eserlerinin dokunulmazlığı ilkesi: *principe d'intangibilité des ouvrages publics*, II: 994
 bayındırlık eserlerinin kullanıcıları: *usagers des ouvrages publics*, II: 1084
 bayındırlık ihaleleri: *marchés de travaux publics*, II: 13, 20, 52
 bayındırlık işi müteahhitleri: *entrepreneurs de travaux publics*, II: 639
 bayındırlık işleri: *travaux public*, I: 91; II: 87, 91, 289959, 1210
 bayındırlık işlerinin daimî zararlarından dolayı sorumluluk: *responsabilité pour dommages permanents de travaux publics*, II: 1245
 bayındırlık sözleşmeleri: *marchés de travaux public*, II: 87, 91, 169
 bedava: *gratuit*, II: 277
 bedavalık ilkesi: *principe de gratuité*, II: 902
 bedavalık, meccanilik (kamu hizmetlerinin): *gratuité*, II: 341
 bedensel, cismanî zararlar: *dommages corporels*, II: 1280, 1391
 beklenmeyen hâl, umulmayan hâl, nagihanî hadise, kaza: *cas fortuit*, II: 1194, 1336, 1337
 beklenmeyen hâller: *cas fortuit*, II: 1166

belde: *commune*, II: 505
 belediye başkanı kararı (Fransa'da): *arrêté du maire*, I: 696
 belediye başkanları: *maires*, II: 505
 belediye vergileri iltizam sözleşmeleri: *contrats d'affermage des taxes communales*, II: 11
 belediye zabıta memuru: *agents de police municipale*, II: 505
 belgeyi iletme: *transmissions administratifs*, I: 707
 belirleyici işlemler: *actes déclaratifs, décisions recognitives*, I: 689
 belirleyici sebepler: *motifs déterminants*, I: 925
 belirli bir sebep olmaksızın: *sans cause déterminée*, I: 205
 belirli bir suç: *une infraction pénale déterminée*, II: 479
 belirsiz düşünce: *idée vague*, I: 1014
 belirsiz hukukî kavramlar: *notions juridiques indéterminées*, I: 896, 903
 belirtici: *indicative*, I: 1173
 beyan edici işlemler: *actes déclaratifs, décisions recognitives*, I: 689, 1067
 bihakkın sorumluluk: *responsabilité de plein droit*, II: 1166
 bihakkın: *de plein droit*, I: 204; II: 163, 184, bilanço teorisi: *théorie du bilan*, I: 923
 bildirici: *déclaratif*, II: 843
 bildirim: *déclaration préalable*, II: 551, 565
 bilgi talepleri: *demandes de renseignements*, I: 707
 bilgi: *connaissance*, II: 259
 bilgilendirmeler: *renseignements*, I: 737
 bilimsel, teknik ve kültürel kamu kurumları: *établissements publics à caractère scientifiques, technologiques et culturels*, I: 576
 binalar: *batiments*, II: 859
 binasız taşınmazlar: *immeubles non bâtis*, II: 931
 bir kamu tüzel kişisinin yerine: *au lieu et place d'une personne publique*, II: 22
 bir kişi sorumlu olduğundan daha fazlasına mahkûm edilemez ilkesi: *le principe qu'une personne ne doit jamais être condamnée à payer une somme qu'elle ne doit pas*, II: 1371
 birden fazla görevde çalışma yasağı: *principe d'interdiction des cumuls*, II: 729

bireysel idarî işlemler: *actes administratifs individuels*, I: 666
 bireysel işlemler: *actes individuels*, I: 1102, 1148
 bireysel makamlar: *autorités individuelles*, I: 695
 bireysel nitelikteki bütün uyumsuzluklar: *tous les litiges d'ordre individuel*, I: 623
 bireysel sorumluluk: *responsabilité individuelle*, II: 1010
 bireysel: *individuel*, I: 669, 694
 bireyselleştirilebilme: *individualisation*, II: 1317
 birim fiyat: *unité de mesure*, II: 155
 birinci dereceden: *à titre principal*, II: 1360
 birleşme: *cumul*, II: 748
 birlikte yaşayan kadın, nikahsız eş: *concubine*, II: 1310
 birlikte: *cumulative*, II: 47
 Bizantizm: *byzantisme*, I: 64
 Bordeaux ekolü: *école de Bordeaux*, I: 80
 bozma yetkisi: *pouvoir d'annulation*, I: 219
 butlan: *nullité*, I: 1003; II: 102, 870
 büyükşehir: *metropolis*, I (3.B.): 573

---C-Ç---

cari iş: *affaire courante*, I: 918
 cari işlerin yürütülmesi: *expédition des affaires courantes*, I: 790, 804; II: 300
 cebir kullanma: *recours à la contrainte*, I: 88
 cebir: *contrainte*, I: 677, 1072, II: 609
 cebri devir (kamu mallarının): *cession forcée, transfert forcé*, II: 924; *aliénations forcées*, II: 871
 cebri geri satın alma: *rachat forcé*, II: 440
 cebri icra: *exécution forcée*, I: 88, 601, 677, 1072
 cebri müeyyideler: *sanctions coercitives*, II: 166
 cebri temlik, mülkiyetin cebren geçirilmesi: *cession forcée*, II: 924
 ceza hakimine verilen görevin doğası: *nature de la mission assignée au juge pénal*, I: 1285
 ceza hukuku anlamında suç: *infraction pénale*, II: 748, 756
 Ceza Usûl Kanunu: *Code procédure pénale*, II: 1042
 cezaî müeyyideler: *sanctions pénales*, I: 1077

cezaî sorumluluk: *responsabilité pénale*, II: 1009, 1010, 1113
 cezaî şart: *pénalité*, II: 164
 cezalandırıcı: *répressive*, II: 747
 cezaların şahsılığı: *personnalité des peines*, I: 1085
 ciddî karışıklıklar: *troubles sérieux*, II: 545
 ciddî karineler: *présomptions sérieuses*, I: 988
 ciddî nitelik: *caractère sérieux*, II: 1307
 crai olmayan tek taraflı işlemler: *actes unilatéraux non décisives*, I: 674
 Cumhurbaşkanı: *Président de la République*, I: 242
 Cumhurbaşkanlığı: *Présidence de la République*, I: 242
 Cumhuriyet Arabulucusu (Fransa'da bir çeşit ombudsman): *Médiateur de la République*, I: 582
 cüce fırlatma: *lancer de nain*, I: 898; II: 475
 çalışma saatleri: *horaires de service*, II: 730
 çalışmakta olan anayasa: *constitution en action*, I: 93
 çekilme, istifa: *démission*, II: 708
 çekişmesiz yargı: *juridiction non contentieuse*, I: 636
 çelişme ilkesi: *principe contradictoire*, I: 104
 çelişme usûlü: *procédure contradictoire*, I: 584, 863; II: 771, 777
 çelişme usûlünün düzgünlüğü: *régularité de la procédure contradictoire*, I: 872
 çelişme usûlünün zamanaşımına uğraması: *péremption de la procédure contradictoire*, I: 874
 çerçevlendirme: *encadrement*, II: 250
 çevrenin korunması için sınıflandırılmış tesisler kolluğu: *police des installations classées pour la protection de l'environnement*, II: 493
 çıkma izinleri: *permissions de sortir*, II: 1191
 çifte etkili: *double effet*, I: 692
 çok ağır sakatlık: *irrégularité extrêmement grave*, I: 828
 çok ağır ve apaçık hukuka aykırılıklar: *illégalités particulièrement graves et flagrantes*, I: 1023
 çok ağır ve apaçık: *grossier et flagrant*, I: 922, 967
 çok ağır ve mazur görülemez sakatlıklar: *vices très graves et inexcusables*, I: 1012

---D---

dağ bölgesi: *zone de montagne*, I: 671
 daha az sert bir tedbir: *une mesure moins rigoureuse*, II: 582
 daha az yetkiler: *dérogations en moins*, I: 87
 daha fazla yetkiler: *dérogations en plus*, I: 87
 daha sıkı tedbirler: *mesures plus rigoureuses*, II: 541
 daha sıkı: *plus rigoureuse*, II: 539, 540
 daimî işbirlikçiler: *collaborateurs permanents*, II: 1202
 daimî kabul sahaları: *aires permanentes d'accueil*, II: 901
 daimî zararlar: *dommages permanents*, II: 1246
 daimî: *permanent*, II: 75
 daimîlik: *permanence*, II: 645
 danışan makam: *autorité consultante*, I: 857
 danışma görevi: *fonction consultative*, I: 295
 danışma kararları: *avis*, I: 295
 danışma organı: *organisme consultatif*, I: 289, 854, 857
 danışma usûlü: *procédure consultative*, I: 857
 danışma: *consultation*, I: 705
 Danıştay (Fransız): *Conseil d'État*, I: 53
 dar anlamda fedürens: *fait du prince stricto sensu*, II: 179
 dar anlamda idare hukuku: *droit administratif au sens strict*, I: 50
 dar anlamda kamu görevlisi: *agent public au sens stricte*, II: 624
 dar anlamda sözleşme: *convention*, II: 401
 dar yorum: *interprétation stricte*, I: 747, 1064
 darenin eylemleri: *agissements*, II: 1062
 dava açma süresi: *délai de recours*, I: 1020
 dava yoluyla: *par voie d'action*, I: 1149
 davranış çizgisi: *ligne de conduite*, I: 725
 dayanılmazlık: *irrésistibilité*, II: 1331
 def'i yoluyla: *par voie d'exception*, I: 1149
 def'i: *exception*, I: 1150
 değer yargıları: *jugements de valeur*, II: 259
 değerlendirme hatası: *erreur de l'appréciation*, I: 921
 değerlendirme marjı: *marge d'appréciation*, I: 899, 946
 değerlerin bilinemezliği: *non-cognitivisme des valeurs*, II: 259
 değişebilirlik ilkesi: *principe de mutabilité*, II: 304
 değişebilirlik: *mutabilité*, II: 169

- değişkenlik (kamu hizmetlerinde): *mutabilité*, II: 655
- değiştirme: *modification*, I: 754, 877
- delil başlangıcı: *commencement de preuve*, I: 989
- denetim ve yönlendirme yetkisi: *pouvoir de contrôle et de direction*, II: 161
- denetleme: *contrôle*, I: 584
- deniz kamu malları: *domaine public maritime*, II: 831
- deniz kıyıları: *rivage de la mer*, II: 831
- deniz, nehir, demir ve hava yolları: *grande voirie*, II: 895
- deniz, nehir, demir, hava yolları suçları: *contraventions de grande voirie*, II: 895
- denizde yardım ve gemi kurtarma: *assistance en mer et de sauvetage des navires*, II: 1090
- derece ilerlemesi: *avancement de grade*, II: 703
- derece indirmesi: *rétrogradation*, II: 751
- dereceler: *grades*, II: 672
- derhal uygulama: *application immédiate*, I: 1061
- dermeyan edilebilir: *opposables*, I: 1045, 1052
- dermeyan edilebilme: *opposabilité*, I: 1052
- dermeyan edilemezler: *inopposables*, I: 720
- dermeyan edilmezlik: *inopposabilité*, I: 1052, 1053
- devam eden durumlar: *situations en cours*, I: 1061
- devamlı zararlar: *dommage permanent*, II: 1362
- devamlılık ilkesi: *principe de continuité*, II: 297
- devamlılık: *continuité*, II: 297
- devlet adına: *au nom de l'Etat*, I: 584
- devlet idaresi: *administration d'Etat*, I: 240
- devlet idaresinin yerel makamları: *autorités locales de l'administration de l'Etat*, I: 241
- Devlet Kamu Görevi Yüksek Kurulu: *Conseil supérieur de la fonction publique de l'Etat*, I: 881
- Devlet Planlama Teşkilâtı: *Organisation de Planification de l'Etat*, I: 328
- devlet sebebi: *raison d'Etat*, I: 653
- devlet tüzel kişiliği: *personnalité morale de l'Etat*, I: 144
- devlet yardımları: *subventions*, II: 276
- devlet yolu: *voirie nationale*, II: 852
- devlet: *État*, I: 163
- devletin devamlılığı: *continuité de l'Etat*, II: 298
- devletin hesabına: *pour le compte de l'Etat*, II: 22
- devletin hukukî fonksiyonları: *fonctions juridiques de l'Etat*, I: 32
- devletin merkez idaresi: *administration centrale de l'Etat*, I: 240
- devletin mülkî idaresi: *administration territoriale d'Etat*, I: 241, 332
- devletin özel mal statüsünde bulunan taşınmazlarının satımı: *ventes d'immeubles du domaine privé de l'Etat*, II: 13
- devletin sorumluluğu ilkesi: *principe de la responsabilité de l'Etat*, II: 1020
- devletin sorumsuzluğu ilkesi: *principe de l'irresponsabilité de l'Etat*, II: 1018, 1038
- devletin tabii görevleri: *attributions naturelles de l'Etat*, II: 257
- devletleştirme: *nationalisation*, II: 924, 935
- devredilmiş adalet sistemi: *système de la justice déléguée*, I: 54
- devredilmiş adalet: *justice déléguée*, I: 55
- dışarıdan memur alımı: *recrutement externe*, II: 689
- dışlık: *extériorité*, II: 1329
- dıştan doldurma, dışarıdan memur alımı: *recrutement externe*, II: 689
- dilek: *souhait*, I: 739
- direktifler: *directives*, I: 724
- direktiflerin ileri sürülebilirliği [dermeyan edilebilirliği]: *opposabilité des directives*, I: 726
- disiplin hüccesine koyma: *mise au cellule disciplinaire*, I: 732
- disiplin kurulu: *conseil de discipline*, II: 769
- disiplin kusuru: *faute disciplinaire*, II: 748
- disiplin rejimi: *régime discipline*, II: 747
- disiplin sorumluluğu: *responsabilité disciplinaire*, II: 1113
- disiplin soruşturması: *enquête disciplinaire*, II: 771
- disiplin suçu: *faute disciplinaire*, I: 918; II: 747, 748, 756, 757, 759
- disiplin usûlü: *procédure disciplinaire*, II: 771
- disiplin yetkisi: *pouvoir disciplinaire*, II: 768
- doğrudan bir işbirliği: *collaboration directe*, II: 1206
- doğrudan demokrasi: *démocratie directe*, I: 519
- doğrudan doğruya katılma: *participation directe*, II: 27

- doğrudan doğruya kullanılma: *usage direct public*, II: 899
- doğrudan doğruya: *directe*, II: 1320
- doğrudan etkili: *effets directs*, I: 726
- doğrudan illiyet bağı: *lien direct de causalité*, II: 1320, 1323
- doğrudan işbirliği: *collaboration directe*, II: 1206
- doğrudan kullanım: *usage directe*, II: 823
- doğrudan neden: *cause directe*, II: 1320
- doğrudan sonuç: *conséquence directe*, II: 1320, 1323
- doğrudan zararlar: *préjudices immédiates*, II: 1292
- dokunulmaz: *intangible*, I: 1123
- dolandırıcılık: *dol*, II: 1099
- dolaşım belgesi: *titre de circulation*, II: 901
- dolaylı bağlantı: *lien indirect*, II: 1321
- dolaylı kamulaştırma teorisi: *théorie de l'expropriation indirecte*, II: 861
- dolaylı kamulaştırma: *expropriation indirecte*, II: 993
- dolaylı zararlar: *dommages indirectes*, II: 1320
- dolaylı zararlar: *préjudices 'par ricochet'*, II: 1292
- dostane anlaşma: *accord amiable*, I: 888
- dostane fesih: *résiliation à l'amiable*, II: 195, 442
- dostane geri satın alma: *rachat amiable*, II: 441
- dosyadaki yazılı belgeler: *pièces écrites du dossier*, I: 987
- dosyanın iletilmesi: *communication du dossier*, II: 777
- dosyanın özel olarak incelenmesi kuralı: *régle de l'examen particulier du dossier*, I: 875
- dosyayı iletme: *communication du dossier yükümlülüğü*, I: 871
- dosyayı inceleme hakkı: *droit à consultation du dossier*, I: 873
- dönen mallar (imtiyazda): *biens de retour*, II: 442
- dönüştürme kuramı: *théorie de conversion*, I: 1041, 1206, 1236
- dönüştürme: *conversion*, I: 1041
- durum işlemler: *actes-condition*, I: 686
- duygusal zarar: *préjudice d'affection*, II: 1286
- düşünceler: *observations*, I: 863, 871
- düzeltilme sistemi: *régime répressif*, II: 548
- düzeltilme kararları: *décisions de régularisation*, I: 1067
- düzeltilme yetkisi: *pouvoir de réformation*, I: 203, 228
- düzen: *bon ordre*, I: 897
- düzenleme yetkisi: *pouvoir réglementaire*, I: 1154, 1155
- düzenleme: *réglementation*, II: 250
- düzenleme: *régulation*, I: 584
- düzenlenmiş statü: *statut réglementaire*, II: 284
- düzenleyici hükümler: *clauses réglementaires*, II: 170, 426
- düzenleyici hükümler: *dispositions réglementaires*, II: 232
- düzenleyici idarî işlemler: *actes administratifs réglementaires*, I: 666
- düzenleyici işlemler: *actes réglementaires*, I: 1099, 1153
- düzenleyici kararname: *décrets réglementaires*, I: 1289
- düzenleyici nitelik (şartnamalar): *nature réglementaire*, II: 148
- düzenleyici nitelikteki sirkülerler: *circulaires à caractère réglementaire*, I: 1293
- düzenleyici olmayan işlem: *acte non réglementaire*, II: 966
- düzenleyici olmayan işlemler: *actes non réglementaires*, I: 669, 1102
- düzenleyici sirkülerler: *circulaires réglementaires*, I: 721-723
- düzenleyici: *réglementaire*, I: 669, 724; II: 231, 425
- düzgün: *régulière*, I: 872
- düzgünlük ilkesi: *principe de régularité*, I: 858
- düzmece atamalar: *nominations pour ordre*, I: 1017
- E---
- edimde bulunmak, hizmet sunmak: *accorder les prestations*, II: 250
- edinme: *acquisition*, II: 921
- ehliyetname: *certificat de capacité*, I: 1160
- ek masraflar: *frais supplémentaires*, II: 344
- ek sebepler: *motifs surabondants*, I: 925
- el yazısı imza: *signature manuscrite*, I: 833
- elverişlilik ilkesi: *principe d'adéquation*, II: 577
- emanet hâline getirme: *mise en régie*, II: 166
- emanet usulü: *régie directe*, II: 277
- emanet: *régie*, II: 385

emekli aylığı: *pension de retraite*, II: 720
 emeklilik: *retraite*, II: 715
 emir ve talimat verme: *pouvoir d'instruction*, I: 228
 emir: *injonction*, I: 1172; II: 216
 emir: *prescription*, II: 562
 emlâk: *domaine*, II: 815
 emredici güç: *puissance commandante*, I: 85
 emredici işlemler: *actes impératifs*, I: 688
 emredici süreler: *délais impératifs*, I: 805
 emretme iradesi: *volonté de commandement*, I: 76
 en dar anlamda fedürens: *fait du prince strictissimo sensu*, II: 180
 en dar anlamda kamu görevlisi: *agent public au sens le plus stricte*, II: 625
 en geniş anlamda kamu görevlisi: *agent public au sens le plus large*, II: 623
 endekslere bağlama: *indexation*, II: 1400
 enformel idarî işlemler: *actes administratifs informels*, I: 735
 esas itibarıyla: *à titre principal*, II: 489
 esas tazminat: *indemnité principal*, II: 1418
 esas: *principal*, II: 489
 estetik zararlar: *préjudice esthétique*, II: 1284
 eş etkili: *succédané*, I: 1123
 eş idarî komisyonlar: *commissions administratives paritaires*, II: 701
 eşdeğer: *équivalence*, II: 1315, 1369
 eşdeğeriyle tazmin ilkesi: *principe de la réparation par équivalent*, II: 1315, 1369
 eşitlik ilkesi: *principe d'égalité*, II: 309, 901, eşitsizlik: *inégalité*, I: 66
 eşya hukuku: *droit des biens*, II: 816
 eşya idare hukuku: *droit administratif des biens*, II: 816
 eşya: *biens*, II: 816, 828
 eşyanın tabiatı: *nature des choses*, I: 1158
 etkililik ve samimiyet ilkesi: *principe d'effectivité et sincérité*, I: 858
 etkililik: *effectivité* 858
 etkisizleştirme teorisi: *théorie de neutralisation*, I: 926
 eylemler: *actes matériels*, II: 566
 ezoterizm: *ésotérisme*, I: 64

---F---

faaliyetin yürütülmesindeki zorluk: *difficulté d'exercice de l'activité*, II: 1086
 fazladan imza: *signature surabondante*, I: 1290

fedürens: *fait du prince*, II: 177, 178, 180
 fer'i tazminatlar: *indemnités accessoires*, II: 1418
 fer'i: *accessoire*, II: 489
 fesih: *résiliation*, II: 195, 438
 fevkalâde ağır koşullarda: *dans des conditions particulièrement difficiles*, II: 606
 fevkalâde ağır ve apaçık hukuka aykırılıklar: *illégalités particulièrement graves et flagrantes*, I: 828, 1012
 fiil: *fait*, II: 1275
 fiilen işlenmiş bir suç: *infraction effectivement commise*, II: 480
 fiilî hata: *erreur de fait*, II: 860
 fiilî hükûmet: *gouvernement de fait*, I: 753
 fiilî memur teorisi: *théorie des fonctionnaires de fait*, I: 747, 751
 fiilî memur: *fonctionnaire de fait*, I: 817, II: 640
 fiilî sebepler: *motifs de fait*, I: 894, 927
 fiilî tahsis: *affectation de fait*, II: 845
 fiilî yol: *voie de fait*, I: 1017, 1077; II: 612, 932, 991, 1028
 fiilin maddîliği: *matérialité des faits*, II: 760
 fiillerin maddî mevcudiyeti veya namevcudiyeti: *existence ou l'inexistence matérielle des faits*, II: 749
 fikir-i muğlak: *idée vague*, I: 1014
 fiyat rejimi: *régime des prix*, II: 902
 fiyat: *prix*, II: 345, 348, 436, 902
 fizikî elverişsizlik: *inaptitude physique*, II: 762
 fiziksel acılar: *douleur physique*, II: 1285
 fonksiyon gaspı: *usurpation des fonctions*, I: 810, 1014
 fonksiyonel anlamda kamu hizmeti: *service public au sens fonctionnel*, II: 251
 formel tahsis: *affectation formelle*, II: 845
 Fransız Danıştay: *Conseil d'État*, I: 53
 Fransız Merkez Bankasının iskonto faiz oranı: *taux d'escompte de la Banque de France*, II: 1418

---G---

gaye: *but*, I: 976
 gayrimaddi mallar: *biens incorporels*, II: 817
 gayrimenkul kamu malları: *domaine public immobilier*, II: 833
 gayrimenkul: *immobilier*, II: 924
 gecikme faizi: *intérêts moratoires*, II: 1418
 gecikme faizleri: *intérêts moratoires*, II: 1418

- geçerlilik: *validité*, II: 102
geçersiz ve etkisiz: *nulles et de nul effet*, I: 1018
geçersiz ve hiç doğmamış bir işlem sayılma: *regardé comme un acte nul et non avenue*, I: 1015
geçersiz ve hiç doğmamış: *nul et non avenue*, I: 1012, 1013
geçersiz ve meydana gelmemiş: *nul et non avenue*, I: 1019
geçersiz ve tamamıyla etkisiz: *nul et de nul effet*, I: 1019, 1012, 1013
geçersiz: *nul*, I: 1002
geçersizleştirme: *annulation*, I: 1003
geçersizlik (butlan): *nullité*, I: 1003, 1004
geçersizlik: *invalidité*, I: 1053
geçersizlik: *nullité*, II: 102, 870
geçici el koyma: *mise sous séquestre*, II: 166, 439
geçici görevliler: *agents temporaires*, II: 645
geçici ihraç (memuriyetten): *exclusion temporaire*, II: 751
geçici ihraç: *exclusion temporaire*, II: 751
geçici irat: *rente temporaire*, II: 1315, 1399
geçici işgal: *occupation temporaire*, II: 928
geçici işlemler: *actes précaires*, I: 1103, 1130
geçici olarak görevlendirilen: *détachement*, I: 882
geçici yetki devri: *délégation temporaire de compétences*, I: 774
geçici: *occasionnelle*, II: 75
geçicilik: *précarité*, II: 910
geçmişe etkili uygulama: *application rétroactive*, I: 1061
geçmişe etkili: *effet rétroactif*, I: 65, 804, 936
gelecekteki zararlar: *préjudices futures*, II: 1305
geleneksel üçlü: *triologie traditionnelle*, II: 472
gelir elde etme amacı: *but lucratif*, II: 277
gelir şeklinde: *en rente*, II: 1399
genel ahlâk: *moralité publique*, II: 473
genel belgeler: *documents généraux*, II: 146
genel çıkar: *intérêt général*, I: 87
genel değerlendirmeler: *appréciations générales*, II: 700
genel hukuk: *droit commun*, I: 105; II: 37
genel hüküm: *droit commun*, II: 37
genel hükümleri aşan ayrıcalıklar veya yükümlülükler: *prérogatives et sujétions exorbitantes du droit commun*, I: 86
genel hükümleri aşan ayrıcalıklar: *prérogatives exorbitantes du droit commun*, I: 86
genel hükümleri aşan şartlar: *conditions exorbitantes du droit commun*, I: 85
genel idare hukuku: *droit administratif général*, I: 107
genel idarî kolluk: *police administrative générale*, II: 493
genel idarî şartnameler: *cahiers des clauses administratives générales*, II: 146
genel maksat: *but général*, I: 982
genel müdür: *directeur général*, II: 75, 286
genel nitelik: *caractère général*, I: 1154
genel sağlık: *salubrité publique*, I: 897, 983,
genel statü: *statut général*, II: 669
genel süre: *délai de droit commun*, I: 699
genel tecrübeler: *expérience générale*, II: 1321
genel teknik şartnameler: *cahiers des clauses techniques générales*, II: 146
genel yarar arz eden operasyon: *opération projetée présente un intérêt général*, II: 960
genel yarar: *intérêt général*, II: 850
genel yetki: *compétence de droit commun*, I: 489, 559, 747,
genel yetki: *compétence de principe*, I: 747
genel yetki: *compétence générale*, I: 747
genellik kriteri: *critère de généralité*, I: 667
geniş anlamda fedüprens: *fait du prince au sens large*, II: 178
geniş anlamda fedüprens: *fait du prince lata sensu*, II: 178
geniş anlamda idare hukuku: *droit administratif au sens large*, I: 50
geniş anlamda kamu görevlisi: *agent public au sens large*, II: 624
gerçek kişi akidinin bir kamu hizmetinin yürütülmesine katılması: *participation du co-contractant à l'exécution même du service public*, II: 27
gerçek kişi: *personne physique*, I: 160; II: 399
gerçek sahibi (işlemin): *auteur réel*, I: 781
gerekeç: *expression des motifs*, II: 754
gerekeç: *motivation, exposé des motifs*, I: 839, 840
gerekli: *nécessaire*, II: 581
gereklilik ilkesi: *principe de nécessité*, II: 577, 580
geri alnamaz: *irrévocable*, II: 709
geri alma: *retrait*, I: 754, 1106
geri alma: *rétrocession*, II: 981

geri almayla eşdeğerde bir işlem: *équivalent d'un retrait*, I: 1093

geri satın alma: *rachat*, II: 441

geriye yürümezlik ilkesi: *principe de la non-rétroactivité*, I: 804, 936

geriye yürümezlik: *non-rétroactivité*, I: 1116

gıyabında ifa: *exécution par défaut*, II: 166

gıyabında satın alma: *achat par défaut*, II: 166

gönüllü icra: *exécution volontaire*, I: 1070

gönüllü işbirliği yapanlar: *collaborateurs bénévoles*, II: 640, 645

gönüllü işbirliği: *collaboration bénévole*, I: 753

görecelilik: *relativisme*, II: 259

görev ikileşmesi: *dédoublement fonctionnel*, II: 1356

görev sistemi: *système de l'emploi*, II: 671

görevden uzaklaştırma: *suspension*, II: 773

görevi içinde: *dans le service*, II: 761

görevi şahsen yerine getirme: *exercice personnel*, II: 729

görevlendirme (kamu hizmetlerinde): *investiture*, II: 393

görevlendirme sözleşmesi: *contrat d'habilitation*, II: 399, 415

görevlerinin ifasından ayrılamaz nitelikte olan kusurlar: *fautes non détachables de l'exercice des fonctions*, II: 1112

Görsel-İşitsel Yüksek Konsey (Fransa'da): *Conseil supérieur de l'éducation nationale*, I: 722

görünüş teorisi: *théorie d'apparence*, I: 751

görüş: *avis*, I: 295, 324, 325, 860; II: 72

görüşün zamanaşımına uğraması: *péremption de l'avis*, I: 859

göstergeler demeti: *faisceau d'indices*, I: 564

gösteri: *atroupement*, II: 1214

gösterici süreler: *délais indicatifs*, I: 806

götürü usûlle tespit edilmiş bir bedel: *redemption forfaitaire*, II: 404

götürü ücretlendirme: *remunération forfaitaire*, II: 408

götürü: *forfait*, II: 155

gözetim eksikliği: *défaut de surveillance*, II: 1123

gözetim ve denetim: *surveillance*, II: 490

gözetimli eğitim kurumları: *institutions d'éducation surveillée*, II: 1190

gözlemler: *observations*, I: 863, 871

gözyaşırtıcı bombalar: *grenades lacrymogène*, II: 1175

güçleştirilmiş mutlak çoğunluk: *majorité absolue renforcée*, I: 797

güncel zararlar: *préjudices actuels*, II: 1305

güvenlik: *sécurité*, I: 983

güvenlik: *surêté et sécurité*, I: 897

---H---

hâmil: *support*, I: 1006

haber vermeler: *informations*, I: 737

hak ihlâli: *lésion d'un droit*, II: 1310

hak yaratıcı işlemler: *actes créateurs de droits*, I: 691, 1099, 1104, 1128, 1135

hak yaratıcı olmayan bir karar: *décision non créatrice de droits*, II: 966

hak yaratıcı olmayan bireysel işlemler: *individuels non créateurs de droits*, I: 1149

hak yaratıcı olmayan işlemler: *actes non créateurs de droits*, I: 1102, 1129

hak yaratıcı: *créateur de droits*, I: 689, 1127

hak: *droit*, II: 161

hakikî şahıslar: *personnes physiques*, I: 160

hakiminin idareye emir vermesi, yargısal emir: *injonction*, II: 1315, 1369

hakimiyet tasarrufları: *actes d'autorité*, I: 80

hakkaniyet: *équité*, II: 190

hakkın kötüye kullanılması: *abus de droit*, I: 978

haklar: *droits*, I: 1128

hapis: *mise aux arrêts*, I: 731

harekete geçme yükümlülüğü: *obligation d'agir*, II: 491

hasar: *dommage*, II: 1302

Hastalık Sigortası Millî Sandığı: *Caisse nationale d'assurance maladie*, II: 20

hata (idarı sözleşmelerde): *erreur*, II: 102

hava kamu malı: *domaine public aérien*, II: 832

hayrî işbirliği: *collaboration bénévole*, II: 1208

hazırlık çalışmaları: *travaux préparatoires*, I: 1242

hazırlık işlemleri: *mesures préparatoires*, I: 704

her bir durum özel olarak incelenmesi kuralı: *règle de l'examen particulier des circonstances*, I: 875

her nitelikteki avantajlar: *avantages de toute nature*, II: 910

- herhangi bir resmî sıfatı olmayan bir kişi: *une personne sans titre*, I: ni *qualité*, 816
- hesabına: *pour le compte de*, II: 22, 406, 407
- hikmet-i hükümet: *raison d'Etat*, I: 653
- hile: *dol*, II: 102
- hiyerarşi: *hiérarchie*, I: 196
- hiyerarşik ast: *subordonné hiérarchique*, I: 197
- hiyerarşik güç: *pouvoir hiérarchique*, I: 201
- hizmet adem-i merkeziyeti: *décentralisation par service*, I: 154
- hizmet akdî: *contrat de louage de service*, II: 75
- hizmet alımı sözleşmeleri, *marchés de fournitures*, 166
- hizmet emirleri: *instructions de service*, I: 716
- hizmet içi eğitim: *formation professionnelle au cours de la carrière*, II: 698
- hizmet içi kolluk tedbirleri: *mesures de police interne du service*, I: 730
- hizmet içi tedbirler: *mesures internes au services*, I: 727
- hizmet karşılığında elde edilen hasılat: *chiffre d'affaires du service*, II: 406
- hizmet konusunda emir ve talimat: *ordre de service*, II: 161
- hizmet kusuru: *faute de service*, II: 809, 1058, 1112
- hizmet malları: *biens affectés aux services publics*, II: 829
- hizmet sağlayan kişiler: *fournisseurs*, II: 639
- hizmet satın alınması sözleşmeleri: *marchés de service*, II: 93
- hizmet şefi: *chef de service*, I: 1159, 1293
- hizmet vesilesiyle: *à l'occasion du service*, II: 1124
- hizmet yararına feshetmesi: *résiliation dans l'intérêt du service*, II: 440
- hizmet yararına fesh yetkisi: *pouvoir de résiliation dans l'intérêt du service*, II: 171
- hizmet: *prestation*, II: 285
- hizmet: *service*, I: 152
- hizmeti görme ödevi: *obligation d'assurer le service*, II: 729
- hizmetin geç işlemesi: *fonctionnement tardive du service*, II: 1059
- hizmetin hiç işlememesi: *absence de fonctionnement du service*, II: 1059
- hizmetin iç düzenlemesini: *organisation interne du service*, I: 201
- hizmetin içinde: *dans le service*, II: 1124
- hizmetin iyi bir şekilde işlemesini: *bon fonctionnement du service*, I: 1159
- hizmetin kötü işlemesi: *mauvaise fonctionnement du service*, II: 1058
- hizmetin normal işleyişi: *fonctionnement normal du service*, II: 307
- hizmetin organizasyonunda eksiklik: *défaut dans l'organisation du service*, II: 1084
- hizmetin örgütlenmesine ilişkin tedbirler: *mesures d'organisation du service*, I: 728
- hizmetin yerine getirilmesi dolayısıyla: *à l'occasion de l'accomplissement du service*, II: 1117
- hizmetlerin devam ettirilmesini isteme hakkına: *droit au maintien de service public*, II: 307
- hizmetlerin özel kişilerden satın alınmasına dair sözleşmeler: *marchés de service*, II: 89
- hizmetten tamamıyla kopuk olmayan kusur: *faute non dépourvue de tout lien avec le service*, II: 1126
- hizmetten tamamıyla kopuk: *non dépourvu de tout lien avec le service*, II: 1124
- hukuk boşluğu: *vide juridique*, I: 1065
- hukuk güvenliği: *sécurité juridique*, I: 1098, 1114, 1127, 1060
- hukuka aykırı işlemler: *actes illégaux*, I: 1017
- hukuka aykırı: *illégal*, I: 816, 1001
- hukuka aykırılık: *illégalité*, I: 992, 1001; II: 1061
- hukuka uygunluğunun incelenmesi: *appréciation de la légalité*, I: 1285
- hukuka uygunluk ilkesi: *principe de légalité*, I: 1119
- hukuka uygunluk karinesi: *présomption de conformité au droit, présomption de légalité, privilège du préalable*, I: 88, 678
- hukuka uygunluk karinesi: *privilège du préalable*, II: 163
- hukuken korunan durum: *situation juridiquement protégée*, II: 1310
- hukuken korunan menfaat: *intérêt juridique-ment protégé*, II: 1310
- hukukî etkiden bütünüyle mahrum: *dépourvu de tout effet juridique*, I: 690
- hukukî eylem: *action juridique*, I: 613
- hukukî faaliyetler: *activités juridiques*, II: 1092

hukukî güvenlik ilkesi: *principe de securité juridique*, I: 1060
 hukukî işlem: *acte juridique*, I: 614, 894
 hukukî sebepler: *motifs de droit*, I: 894
 hukukî sonuç: *effets de droit*, I: 614
 hukukî sorumluluk: *responsabilité civile*, II: 1009
 hukukî tavsif: *qualification juridique*, I: 904
 hukukî tedbirler: *mesures juridiques*, II: 1092
 hukukîlik ilkesinin sınırları: *limites du principe de la légalité*, I: 952
 hukukîlik ilkesinin yumuşatılması: *assouplissements du principe de légalité*, I: 952
 hukukîlik: *légalité*, I: 123, 204, 229, 951
 hukukun genel ilkeleri: *principes généraux du droit*, II: 198
 hukukun genel ilkesi: *principe général du droit*, I: 1057, 864, 879, II: 1243
 hükûmet etmek: *gouverner*, I: 98
 hükûmet fonksiyonu: *fonction gouvernementale*, I: 41
 hükûmet tasarrufları: *actes de gouvernement*, I: 646, II: 1050
 hükûmetin takdirinde memuriyet: *emplois à la discrétion du gouvernement*, II: 697
 hükûmetin takdirine bağlı: *à la discrétion du gouvernement*, I: 335
 hükûm (idarî sözleşmelerde, şartnamelerde): *clause*, II: 32
 hükûmet komiserleri: *commissaires du gouvernement*, I: 55
 hükümsüzlüğün saptanması davası: *recours en constatation de nullité*, I: 1027
 hükümsüzlük, I: kadük olma: *caducité*, 1092, 1093
 hürriyetten mahrum edici: *privatives de liberté*, I: 1079; II: 615

---I-İ---

ısdar: *promulgation*, I: 647
 icap ve teklifler: *offres et propositions*, I: 708
 icra: *exécution*, I: 1069
 icraî karar: *décision exécutoire*, I: 66, 88, 673
 icraî karardan sonraki işlemler: *actes postérieurs à la décision exécutoire*, I: 715
 icraî olmayan işlemler: *actes non exécutoires*, I: 674, 703
 icraî: *positif*, II: 1276
 icraîlik özelliği: *caractère exécutoire*, I: 673, 675

icraîlik: *caractère exécutoire*, I: 66
 iç disiplin: *discipline interne*, I: 600
 iç düzen işlemleri: *mesures d'ordres intérieur*, I: 716, 727
 iç düzen tedbirleri: *mesures d'ordre intérieur*, II: 755
 içerik [idarî işlemin]: *contenu*, I: 688
 içtihadî hukuk: *droit jurisprudentiel*, I: 63
 içtihadî kriter: *critère jurisprudentiel*, II: 274
 içtihadî: *jurisprudentielle*, I: 63
 içtihat değişiklikleri: *revirements de jurisprudence*, I: 65
 içtihat: *jurisprudence*, I: 63, 65
 idare edilenlere karşı ileri sürülebilir, dermeyan edilebilir: *opposables aux administrés*, I: 726
 idare etmek: *administrer*, I: 98
 idare hukuku: *droit administratif*, I: 20, 25, 49
 idare hukukunun anayasal temelleri: *bases constitutionnelles du droit administratif*, I: 93
 idare hukukunun devamsızlığı: *continuité du droit administratif*, I: 97
 idare hukukunun uygulama alanı: *domaine d'application du droit administratif*, I: 74
 idare mahkemesine başvurma: *déféré préfectoral*, I: 398
 idare: *administration*, I: 25
 idareci-hâkim sistemi: *système de l'administrateur-juge*, I: 53
 idarenin arızî işbirlikçileri: *collaborateurs occasionnels de l'administration*, I: 753
 idarenin ayrıcalıkları: *prérogatives de l'administration*, II: 161
 idarenin belirleyeceği şartname: *cahiers des charges de l'administration*, II: 31
 idarenin denetlenmesi: *contrôle de l'administration*, I: 109
 idarenin eylemleri: *fait matériel*, II: 1062
 idarenin faaliyetleri: *activités de l'administration*, I: 613
 idarenin felç olması: *paralysie de l'administration*, I: 889
 idarenin genel teftiş servisi şefi: *chef du service de l'inspection générale de l'administration*, II: 698
 idarenin gönüllü işbirlikçileri: *collaborateurs bénévoles de l'administration*, I: 753
 idarenin hakları: *droits de l'administration*, II: 161

- idarenin hareket araçları: *moyens d'action de l'administration*, II: 621
- idarenin hukuku: *droit de l'administration*, I: 50
- idarenin iç yaşamı: *vie intérieure*, I: 716
- idarenin işlemleri: *actes de l'administration*, I: 613, 656
- idarenin kamu malları üzerinde sahip olduğu genel yetkiler: *pouvoirs généraux d'administration exercés sur le domaine*, II: 847
- idarenin medenî sorumluluğu: *responsabilité civile de l'administration*, II: 1022
- idarenin özel hukuk işlemleri: *actes de droit privé*, I: 656
- idarenin özel hukuk sözleşmeleri: *contrats de droit privée de l'administration*, II: 8
- idarenin sorumluluğu: *responsabilité de l'administration*, II: 1022
- idarenin sözleşmeleri: *contrats de l'administration*, II: 8
- idarenin yetkileri: *pouvoirs de l'administration*, II: 161
- idareye karşı da ileri sürülebilir: *opposables à l'administration*, I: 726
- idareye ödenen ücret: *redevances*, II: 73
- idareyle dıştan işbirliği yapan kişiler: *collaborateurs extérieurs à l'administration*, II: 639, 645
- idarî aşama: *phase administrative*, II: 963
- idarî ceza davası: *contentieux de la répression*, II: 209
- idarî eşya hukuku: *droit administratif des biens*, II: 621
- idarî faaliyetler: *activités administratives*, II: 249
- idarî fonksiyon: *fonction administrative*, I: 36, 618
- idarî işlem: *acte administratif*, I: 618
- idarî işlemden önce gelir: *antérieurs*, I: 893
- idarî işleme aykırı uygulama: *usage contraire à l'acte administratif*, I: 1095
- idarî işlemin yokluğu: *inexistence de l'acte administratif*, I: 1006
- idarî işlemler: *actes administratifs*, I: 656
- idarî işlemlerin bireysel etkilerinin dokunulmazlığı ilkesi: *intangibilité des effets individuelles des actes administratifs*, I: 1098
- idarî işlemlerin dönüştürülmesi: *conversion des actes administratifs*, I: 1040
- idarî işlemlerin etki süresi: *durée des effets des actes administratifs*, I: 1090
- idarî işlemlerin etkilerinin sona ermesi: *fin des effets de la décision*, I: 1090
- idarî işlemlerin geri alınması: *retrait des actes administratifs*, I: 1090
- idarî işlemlerin geriye yürümezliği ilkesi: *principe de non-rétroactivité des actes administratifs*, I: 1056, 1116
- idarî işlemlerin hukukî değerinin kaybı: *perte de la valeur juridique des actes administratifs*, I: 1090
- idarî işlemlerin ilga edilmesi: *abrogation des actes administratifs*, I: 1090
- idarî işlemlerin sona ermesi: *disparition des actes administratifs*, I: *extinction des actes administratifs*, 1090
- idarî işlemlerin yürürlüğünün sonu: *fin de vigueur des actes administratifs*, I: 1090
- idarî işlemlerin yürürlükten çıkması: *sortie de vigueur des actes administratifs*, I: 1090
- idarî kamu hizmetleri: *service public administratif*, II: 271
- idarî kamu kurumları: *établissements publics administratifs*, I: 567
- idarî karar: *décision administrative*, II: 561
- idarî kararlar: *décisions administratives*, I: 666
- idarî kolluk: *police administrative*, II: 477
- idarî makam: *autorité administrative*, I: 745, 793
- idarî müeyyideler: *sanctions administratives*, I: 589, 1079; II: 615
- idarî mülkiyet: *propriété administrative*, II: 837
- idarî özerklik: *autonomie administrative*, II: 391
- idarî rejim: *régime administratif*, I: 52
- idarî sorumluluğu: *responsabilité administrative*, II: 1022
- idarî sorumluluğun özerkliği: *autonomie de la responsabilité administrative*, II: 1034
- idarî sorumluluk: *responsabilité administrative*, II: 1011, 1015, 1016, 1022
- idarî sözleşmeler: *contrats administratifs*, I: 665; II: 8
- idarî sözleşmelere karşı iptal davası açılmayacağı kuralı: *principe de l'irrécevabilité du recours pour excès du pouvoir contre les contrats administratifs*, II: 219

- idarî sözleşmelerin akdedilmesi: *conclusion des contrats administratifs*, II: 149
- idarî sözleşmelerin düzenleyici hükümleri: *clauses réglementaires des contrats administratifs*, II: 232
- idarî sözleşmelerin uygulanması: *exécution des contrats administratifs*, II: 149
- idarî sözleşmenin değiştirilebilirliği ilkesi: *principe de mutabilité du contrat administratif*, II: 169
- idarî ve adlî makamların ayrılığı ilkesi: *principe de la séparation des autorités administratives et judiciaires*, I: 53
- idarî vesayet: *tutelle administrative*, I: 208
- idarî yargı: *contentieux administratif*, I: *juge administratif*, 109
- idarî yargıç, idarî hâkim (idarî yargı anlamında), I: *juge administratif*, 90
- iflas: *faillite*, I: 555
- ifratkar kayıtlar: *clauses exorbitantes*, II: 28
- ihkak-ı haktan imtina: *deni de justice*, II: 1101
- ihmalî: *negatif*, II: 1276
- ihracatçılara ve ithalatçılara tebliğ: *avis aux importateurs et exportateurs*, I: 735
- ihtar: *mis en demeure*, II: 163, 562
- ihtisas ilkesi: *principe de spécialité*, II: 392
- ihtiyarî danışma: *consultation facultative*, I: 295, 859, 880
- ihtiyarî istişare: *consultation facultative*, I: 859
- ihtiyat yükümlülüğü: *obligation de réserve*, II: 727
- ihtiyati tedbir: *mesure conservatoire*, II: 705, 773
- ikame yetkisi: *pouvoir de substitution*, I: 203; II: 1360
- ikamet yasağı: *interdiction de séjour*, I: 822
- ikamete mahsus konut: *habitation bourgeoise*, I: 918
- iki-yanlı idarî işlemler: *actes administratifs bilatéraux*, I: 665
- iki-yanlı işlemler: *actes bilatéraux*, II: 2
- ikrah: *violence*, II: 102
- iktidar devri: *délégation de pouvoir*, I: 759
- iktidar gaspı: *usurpation de pouvoir*, I: 801
- iktisadî kamu kurumları: *établissements publics industriels et commerciaux*, I: 568
- iktisadî ve ticarî kamu hizmetleri: *services publics industriels et commerciaux*, I: 82
- iktisap: *acquisition*, II: 842, 941
- il emlakine ilişkin kolluk yetkileri: *pouvoirs de police afférents à la gestion du domaine départemental*, II: 505
- il genel meclisi başkanı: *président du conseil général*, II: 505
- il genel meclisi: *conseil général*, I: 694
- il kurulları [il idare kurulları]: *conseils de préfecture*, II: 13
- il özel idaresi: *département*, I: 382
- il yolu: *voirie départementale*, II: 852
- il: *département*, I: 334
- ilân yoluyla yayın: *publicité par voie d'affichage*, I: 1047
- ilân: *affichage*, I: 668, 1050
- ilâve maksatlar: *buts accessoires*, I: 986
- ilçe: *arrondissement*, 344
- ilde devletin temsilcisi: *représentant de l'Etat dans le département*, I: 337
- ilde hükûmetin temsilcisi: *représentant du Gouvernement dans le département*, I: 338
- ileri sürülebilir: *opposables*, I: 1045, 1052
- ileri sürülebilme: *opposabilité*, I: 1052
- ileri sürülemez: *inopposable*, I: 1053
- ileri sürülemezlik: *inopposabilité*, I: 1052, 1053
- ilerleme tablosundan silinme: *radiation du tableau d'avancement*, II: 751
- ilga: *abrogation*, I: 877, 1096
- ilgililere duyurma: *publicité*, I: 1045
- ilgililerin haklarına ve menfaatlerine dokunma: *faisant grief*, I: 1019
- ilgililerin rızasının alınması: *acquiescement des intéressés*, I: 892
- ilgisinin menfaatlerini etkilemesi: *faisant grief*, II: 783
- ilk işlem: *acte initial*, I: 756, 878
- ilk işlemin karşıt işlemi: *acte contraire de l'acte initial*, I: 882
- ilksel, ilkel: *originnaire*, I: 136, 1166
- illiyet rabıtası: *lien de causalité*, II: 1319
- iltihaki sözleşme: *contrats d'adhésion*, II: 5, 71, 145
- iltizam sözleşmeleri: *contrat d'affermage*, II: 73, 403
- iltizam veren: *affermant*, II: 73, 403
- iltizam: *affermage*, II: 73, 403
- imar durumunu belirten belgeler: *certificats d'urbanisme*, I: 691
- imar irtifakları: *servitudes d'urbanisme*, II: 1303

- imkânsız usüller teorisi: *théorie des formalités impossibles*, I: 887
- imtiyaz işlemi: *acte de concession*, II: 425
- imtiyaz sahibi veya imtiyazcı: *cessionnaire*, II: 71, 305, 402, 416
- imtiyaz sözleşmesi: *contrat de concession*, II: 70, 402
- imtiyaz veren: *concedante*, II: 70
- imtiyaz: *concession*, II: 96, 402, 907
- imtiyazcı özel kişiye tanınan avantajlar: *avantages consentis au concessionnaire*, II: 435
- imtiyazcının kusurundan dolayı fesih: *résiliation aux torts et griefs du concessionnaire*, II: 440
- imtiyazı veren: *concedant*, II: 402, 416
- imtiyazın düşmesi: *déchéance du concession*, II: 167, 439, 440
- imtiyazın yenilenmesi: *renouvellement de la concession*, II: 440
- imza devri: *délégation de signature*, I: 759, 775, 776
- imza: *signature*, I: 794, 833
- imzalanmasından itibaren: *dès la signature*, I: 1049
- indirimler: *déductions*, II: 1381
- infisahî şart: *condition résolutoire*, I: 1066, 1133
- infisahî şartta bağlı tek taraflı işlem: *acte unilatéral affecté d'une condition résolutoire*, II: 659, 693
- infisahî şartın gerçekleşmesi: *réalisation de condition résolutoire*, I: 1091
- inha: *proposition*, I: 855
- insan emeği sonucu: *résultat du travail de l'homme*, II: 992
- insan onuru: *dignité de la personne humaine*, II: 475
- insan onuruna saygı ilkesi: *respect de la dignité de la personne humaine*, I: 898
- inşai işlemler: *actes constitutifs*, I: 688
- intifa hakkı: *droit d'usufruit*, II: 884
- iptal (geçersizleştirme): *annulation*, I: 1003
- iptal (kaldırma, bozma) yetkisi: I: *pouvoir d'annulation*, 219
- iptal davası bakan hakim: *juge de l'excès du pouvoir*, II: 224, 225
- iptal davası: *recours en annulation*, I: 1002
- iptal davası: *recours pour excès du pouvoir*, II: 209
- iptal davasına bakan mahkeme: *juge de l'excès du pouvoir*, II: 214
- iptal davasının yürütmeyi durdurulmaması özelliği: *caractère non suspensif du recours pour excès de pouvoir*, I: 680
- iptal edilmiş: *annulé*, I: 1019
- iptal yetkisi: *pouvoir d'annulation*, I: 203
- iptal: *annulation*, I: 814, 848, 1002, 1091
- iptal: *annulation*, II: 217
- irade açıklaması: *manifestation de volonté*, I: 614, 615
- irade işlemi: *acte de volonté*, I: 249, 250
- irade sakatlığı hâlleri: *vices de consentement*, II: 102
- iradelerin uyumu: *accord des volontés*, II: 100, 658
- iradî devir: *aliénations volontaires*, II: 871
- irat şeklinde tazminat: *indemnisation en rente*, II: 1399
- irat şeklinde: *en rente*, II: 1399
- irtifak hakları: *droits de servitude*, II: 884
- irtifak: *servitude*, II: 884
- irtikap: *concussion*, II: 1099
- isimsiz hürriyetler: *libertés innommées*, II: 572
- isimsiz idarî sözleşmeler: *contrats administratifs innomés*, II: 86
- isimsiz sözleşmeler: *contrats innomés*, II: 414
- İslami başörtüsü: *foulard islamique*, I: 729
- ismen: *nominativement*, I: 667
- isnat edilebilir: *imputable*, II: 1277
- ispat yükü: *charge de la preuve*, II: 1083
- ispat: *preuve*, I: 987
- isteğe bağlı danışma: *consultation facultative*, I: 859
- istem dışı hata: *erreur involontaire*, I: 979
- istifa: *démission*, II: 659
- istihkak davası: *action en revendication*, II: 836
- istikamet (yolun hizaya getirilmesi): *alignement des voies*, I: 990
- istikamet kararı: *arrêté d'alignement*, II: 862
- istikamet planı: *plan d'alignement*, I: 1095; II: 862
- istikamet: *alignement*, II: 862
- istimlak: *expropriation*, II: 924, 934
- istimval: *réquisition*, II: 925, 935
- istisna hukuku: *droit d'exception*, I: 105
- istisna rejimi: *régime de dérogation*, I: 105
- istisnaî ağırlıkta bir kusur: *faute d'une exceptionnelle gravité*, II: 1085

istisnâî güçlükler: *difficultés exceptionnelles*, II: 191
 istisnâî memuriyet: *emplois à la discrétion du gouvernement*, II: 697
 istisnâî nitelikte bir yetki: *pouvoir exceptionnel*, I: 210
 istisnâî risk: *risque exceptionnelle*, II: 1170
 istisnâî yetki: *compétence d'exception*, I: 489, 559, 747
 istisnai: *exception*, I: 1063
 istişare organı: *organisme consultatif*, I: 854, 857
 istişarî usûl: *procédure consultative*, I: 857
 istişarî: *consultatif*, I: 584
 iş hukuku: *droit du travail*, II: 627
 iş kazası: *accident du travail*, II: 1194
 iş yapıldıktan sonra ödeme: *paiement après service fait*, II: 156
 işaretlerle veya hareketlerle de irade açıklaması: *décisions gestuelles*, I: 831
 işbirliği: *collaboration*, II: 639, 1203
 işgal ruhsatı: *permis de stationnement*, II: 907
 işgal: *occupation*, II: 904
 işlemez karar: *délibération inopérant*, I: 1011
 işlemin geçmişe etkili olduğu ölçüde iptali: *annulation de la décision en tant qu'elle a effet rétroactif*, I: 1062
 işlemin içeriği: *contenu de l'acte*, I: 744, 931; II: 4
 işlemin konusuna ilişkin hukuka aykırılık: *illégalité à l'objet de l'acte*, I: 932
 işlemin taşıyıcısı: *teneur de l'acte*, I: 743
 işlemin yapıcısı: *auteur de l'acte*, I: 743
 işletme işlemleri: *actes de gestion*, I: 76
 işletme usûlleri: *modes de gestion*, II: 380, 381
 işletme usûllerinin serbestçe belirlenmesi ilkesi: *principe de la libre détermination du mode de gestion*, II: 382
 işsizlik aylığı: *allocation de chômage*, II: 1381
 işten çıkarma: *licenciement*, II: 711
 itaat ödevi: *devoir d'obéissance*, II: 728
 itaat yükümlülüğü: *devoir d'obéissance*, I: 201, 202
 itiraf: *aveu*, I: 988
 itiraz: *exception*, I: 1150
 itirazlar: *observations*, I: 863, 871
 iyi idare: *bonne administration*, I: 844
 iyi işletme icapları: *impératifs de bonne gestion*, I: 560
 iyi niyetli: *de bonne foi*, II: 101

iyilik olsun diye karşılıksız olarak: *à titre purement gracieux*, II: 1303
 izharî işlemler: *actes déclaratifs, décisions recognitives*, I: 689
 izin alma hakları: *droit à l'autorisation*, II: 907
 izin, ruhsat: *autorisation*, II: 101, 394, 549, 565, 906, 965
 izin: *permis*, II: 394, 907
 jandarma devlet: *Etat-gendarme*, II: 249

---K---

kaba saba hukuka aykırılıklar: *illégalités grossières*, I: I: 1012
 kabul-i dermeyan olma: *opposabilité*, I: I: 1052
 kabul-i dermeyan: *opposable*, I: I: 1045, 1052
 kabul edilmiş risk: *risque accepté*, II: 1304
 kabul etme (idari sözleşmelerde): *réception*, II: 194
 kabul: *acceptation*, II: 708
 kaçınma yoluyla tarafsızlık: *neutralité abstention*, II: 320
 kademe ilerlemesi: *avancement d'échelon*, II: 703, 751
 kadroların kurumun içinden doldurulması: *recrutement interne*, II: 689
 kadük olma: *caducité*, I: 1092, 1093
 kaldırılması (kamu hizmetlerinin): *suppression*, II: 379
 kaldırma (kamu hizmeti): *suppression*, II: 373
 kaldırma: *abrogation*, I: I: 877, 1096
 kamu alacakları tahsili: *recouvrement des créances publiques*, I: 89
 kamu düzeni kuralı: *règles d'ordre public*, II: 101
 kamu düzeni: *ordre public*, I: 748, 862, 983, 1159; II: 472, 1166
 kamu düzenine ilişkin bir defî veya itiraz vasıtası: *moyen d'ordre public*, I: 978, 1022, 1063
 kamu düzeninin bozan tehdidin ağırlığı: *gravité de la menace du trouble*, II: 583
 kamu düzeninin korunması: *maintien de l'ordre public*, II: 249
 kamu emlâki, *domaine public, biens publics*, II: 621, 815, 259
 kamu görevi hukuku: *droit de la fonction publique*, II: 625
 kamu görevi sözleşmesi: *contrat de fonction publique*, II: 658

- kamu görevi: *fonction publique*, II: 625
- kamu görevlerine girişte eşitlik ilkesi: *principe de l'égalité d'admissibilité aux emplois publics*, II: 678
- kamu görevlisi: *agent public*, II: 271, 621, 623
- kamu gücü ayrıcalığının kullanımı: *exercice d'une prérogative de puissance publique*, I: 658
- kamu gücü ayrıcalıkları: *prérogatives de puissance publique*, I: 66, 87, 88; II: 268, 492
- kamu gücü faaliyeti: *activité de puissance publique*, II: 1091
- kamu gücü işlemleri: *actes de puissance public*, I: 76
- kamu gücü kriteri veya ölçütü: *critère de la puissance publique*, I: 75
- kamu gücü okulu: *école de la puissance publique*, I: 75
- kamu gücü ölçütünün yenilenmesi (yeniden doğuşu): *renouveau de la puissance publique*, I: 85
- kamu gücü rejimi: *régime de puissance publique*, II: 161
- kamu gücü yükümlülükleri: *sujétions de puissance publique*, II: 267
- kamu gücü: *puissance publique*, I: 85, 87
- kamu güvenliği: II, *sécurité publique, sûreté publique*, 473
- kamu hastanelerinde tedavi gören kişiler: *personnes en traitement dans les hopitaux publics*, II: 1084
- kamu hizmeti ekolü: *école du service public*, I: 80
- kamu hizmeti ihtiyaçları: *besoins d'un service public*, II: 823
- kamu hizmeti imtiyazcıları: *concessionnaires de service public*, II: 639
- kamu hizmeti imtiyazı usulünün yeniden canlanması: *renouveau de la technique de la concession de service public*, II: 445
- kamu hizmeti imtiyazı: *concession de service public*, II: 416
- kamu hizmeti kanunları: *lois du service public*, II: 297
- kamu hizmeti ölçütü: *critère du service public*, I: 75, 77, 80; II: 25
- kamu hizmeti ölçütünün krizi: *crise du critère du service public*, I: 81
- kamu hizmeti teorisinin krizi: *crise de la théorie du service public*, I: 85
- kamu hizmeti: *service public*, II: 251
- kamu hizmetinden doğrudan doğruya ve bireysel olarak yararlanan kişi: *bénéficiaire direct et individuel du service public*, II: 285
- kamu hizmetinden yararlanan kişiler: *usagers*, II: 71
- kamu hizmetine tahsis: *affectation à un service public*, II: 823
- kamu hizmetine ulaşma hakkı: *droit d'accès au service public*, II: 310
- kamu hizmetinin bizzat yürütülmesi: *exécution même d'un service public*, II: 25
- kamu hizmetinin devri sözleşmesi: *contrat de la délégation du service public*, II: 415
- kamu hizmetinin ifasında işlenilen kusur: *faute commise dans l'exécution du service public*, II: 1059
- kamu hizmetinin kaldırılması: *supression du service public*, II: 373
- kamu hizmetinin kullanmaya aday olanlar: *candidats à l'usage du service public*, II: 310
- kamu hizmetinin kurulması: *création du service public*, II: 353
- kamu hizmetinin kurulmasını isteme hakkı: *droit à la création des services publics*, II: 358
- kamu hizmetinin organizasyonuna ve çalışmasına: *organisation et le fonctionnement du service public*, II: 149, 426
- kamu hizmetinin sürdürülmesini isteme hakkı: *droit au maintien des services publics*, II: 378
- kamu hizmetinin yürütülme usulünü: *modalité d'exécution du service public*, II: 27
- kamu hizmetinin yürütülmesi görevini kısmen veya tamamen bir özel kişiye vermesi: *confier au cocontractant l'exécution du service public*, II: 26
- kamu hizmetinin yürütülmesi, ifası, yerine getirilmesi, II: *exécution d'un service public*, 25
- kamu hizmetiyle görevli özel kişiler: *personnes privées chargées d'un service public*, I: 178
- kamu hizmetleri hukuku: *droit des services publics*, I: 81

- kamu hizmetlerine tahsis edilmiş kamu malları: *domaine public affecté aux services publics*, II: 898
- kamu hizmetlerinin devamlılığı ilkesi: *principe de la continuité des services publics*, II: 181
- kamu hizmetlerinin işletilmesi usûlleri: *modes de gestion des services publics*, II: 381
- kamu hukuku bağı: *lien de droit public*, II: 641
- kamu hukuku durumu: *situation de droit public*, II: 655
- kamu hukuku sözleşmesi: *contrat de droit public*, II: 658
- kamu hukuku tüzel kişileri: *personnes morales de droit public*, I: 161, 192, 554
- kamu hukukunun genel ilkeleri: *principes généraux du droit public*, I: 204
- kamu huzuru: *tranquillité publique*, II: 473
- kamu idareleri: *administrations publiques*, I: 161, 186, 552
- kamu idaresi: *administration publique*, I: 26
- kamu ihaleleri: *marchés publics*, I: 623
- kamu ihalesi: *marchés publics*, II: 103
- kamu istikraz sözleşmeleri: *contrats d'emprunt publique*, II: 74
- kamu kurumları: *établissements publics*, I: 161, 186, 552
- kamu kurumu usûlü: *procédé de l'établissement public*, II: 390
- kamu kurumu: *établissement public*, II: 292, 390, 821
- kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulması: *rupture de l'égalité devant les charges publiques*, II: 608
- kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi: *principe d'égalité devant les charges publiques*, II: 1242
- kamu külfetleri karşısında vatandaşların eşitliği ilkesi: *égalité des citoyens devant les charges publiques*, II: 1016, 1164
- kamu malı olmaktan çıkma veya çıkarılma: *sortie du domaine public*, II: 847
- kamu malı oluşturmak: *constitution du domaine public*, II: 958
- kamu malı statüsü: *domanialité public*, I: 88
- kamu malı: *domaine public*, II: 820
- kamu malını haksız işgal eden kişi: *occupants sans titre du domaine public*, II: 908
- kamu malının işgal izinleri: *autorisations d'occupation du domaine public*, I: 1103, 1131
- kamu malları sınırlarının tespiti: *délimitation du domaine public*, II: 859
- kamu malları: *domaine public*, II: 820
- kamu mallarını koruma kolluğu: *police de la conservation du domaine public*, II: 894
- kamu mallarının devredilemezliği ilkesi: *principe de l'inaliénabilité du domaine public*, II: 865
- kamu mallarının haczedilemezliği ilkesi: *principe de l'insaisissabilité des biens publics*, II: 873
- kamu mallarının hukukî rejimi: *domanialité publique*, II: 865
- kamu mallarının işgaline ilişkin sözleşmeler: *contrat comportant du domaine public*, II: 88
- kamu mallarının korunması rejimi: *régime de protection du domaine public*, II: 865
- kamu mallarının kullanıcıları: *utilisateur du domaine public*, II: 285
- kamu mallarının kullanılması: *utilisation du domaine public*, II: 898
- kamu mallarının özel kişiler tarafından işgaline ilişkin sözleşmeler: *contrats comportant occupation du domaine public*, II: 13
- kamu mallarının sınırlarının çizilmesi: *délimitation du domaine public naturel*, I: 1129
- kamu mallarının zamanaşımıyla kazanılmaması: *imprescriptibilité du domain public*, II: 882
- kamu mülkiyeti: *propriété publique*, II: 838
- kamu sağlığı: *salubrité publique*, II: 473
- kamu tüzel kişilerinin özel mallarının işletilmesine: *gestion du domaine privé*, II: 255
- kamu tüzel kişilerinin sorumluluğunun şartları: *conditions de la responsabilité des personnes publiques*, II: 1275
- kamu tüzel kişilerinin tahkime başvurma yasağı ilkesi: *principe interdisant aux personnes publiques de recourir à l'arbitrage*, II: 240
- kamu yararı (genel yarar): *intérêt général*, I: 66; II: 249
- kamu yararı amacı: *but d'intérêt général*, I: 979
- kamu yararı gereği: *nécessité d'intérêt général*, II: 312
- kamu yararı ile özel yarar arasında birleşme: *conjonction entre l'intérêt général et un intérêt privé*, I: 981

- kamu yararı kararı: *déclaration d'utilité publique*, I: 670, 971, 1103, 1132; II: 965
- kamu yararı nedeniyle mülkiyetten çıkarma, kamulaştırma: *expropriation pour cause d'utilité publique*, II: 958
- kamu yararı: *intérêt public*, II: 255, 257
- kamu yararı: *utilité publique*, I: 87; II: 946, 958
- kamu yararına fesih: *résiliation dans l'intérêt général*, II: 167, 196
- kamu yararına tahsis: *affectation à l'utilité publique*, II: 822
- kamu yararına yabancı bir amaç: *but étranger à l'intérêt général*, I: 979
- kamu yararının bütünü (bütünü itibarıyla kamu yararı): *intérêt public dans sa totalité*, I: 982
- kamu yararının özel bir kategorisi: *une catégorie particulière d'intérêt public*, I: 982
- kamu yönetimi: *administration publique*, II: 626
- kamulaştırma kararı: *arrêté de cessibilité*, I: 1132
- kamulaştırma: *expropriation*, I: 91; II: 924, 934
- kamunun doğrudan kullanımı: *usage directe du public*, II: 823
- kamunun doğrudan kullanımına tahsis edilmiş kamu malları: *domaine public affecté à l'usage direct public*, II: 899
- kamusal estetik: *esthétique publique*, II: 474
- kamusal mallar: *domaine public*, II: 818
- kamusal mülkiyet: *propriété publique*, II: 838
- kamuya açık yerler: *lieux ouverts au public*, II: 578
- kamuya yararlı dernekler: *associations d'utilité publique*, I: 178
- kamuya yararlı kurumlar: *établissement d'utilité public*, I: 563
- kan aktarım merkezleri: *centre de transfusion*, II: 1181
- kan aktarımı: *transfusion sanguine*, II: 1097
- kan ürünleri: *produits sanguins*, II: 1181
- kanaat: *opinion*, I: 739
- kanun koyucunun iradesi: *volonté du législateur*, I: 564
- kanun metniyle yapılan nitelendirme: *qualification textuelle*, II: 274
- kanuna tâbi olma: *légalité*, I: 91
- kanunî hakikat: *vérité légale*, I: 1086
- kanunî ve nizamî bir durum: *situation légale et réglementaire*, II: 285, 287, 306, 308, 658, 659
- kanunî ve nizamî: *légale et réglementaire*, II: 655, 659, 738
- kanunla belirlenen idarî sözleşmeler: *contrats administratifs par détermination de la loi*, II: 11
- kanunla belirlenen özel hukuk sözleşmeleri: *contrats de droit privé par détermination de la loi*, II: 11
- kanunlardan dolayı idarenin sorumluluğu: *responsabilité du fait des lois*, II: 1038, 1261, 1263
- kanunları uygulama yetkiselikleri: *règlements d'exécution des lois*, I: 1289
- kanunusuz düzenleme yetkisi olmaz: *pas de pouvoir réglementaire sans texte*, I: 1158
- kanunusuz emir: *ordre illégal*, II: 728
- kanunusuz vesayet olmayacağı gibi, I: kanunun ötesinde de vesayet olmaz: *Pas de tutelle sans texte, ni au-delà des textes*, 213
- kanunun doğrudan ihlâli: *violation directe de la loi*, I: 932
- kanunun ihlâli: *violation de la loi*, I: 932, 933
- kâr ve zararı: *frais et risques*, II: 166
- kara kamu malları: *domaine public terrestre*, II: 830
- karar vermeye gerek olmadığına: *non-lieu à statuer*, I: 1124, 1123
- karar: *arrêté*, I: 695
- karar: *décision*, I: 673; II: 101
- kararın olaylara uygunluğunun denetimi: *contrôle de l'adéquation d'une décision aux faits*, I: 923, 970
- kararlar: *arrêtés*, I: 695
- kararname: *décret*, I: 695, 1289
- Karayolları Kanunu (Fransa'da): *Code de la voirie routière*, II: 895
- karayolları suçları: *contraventions de voirie routière*, II: 895
- karine: *présomption*, II: 23
- karineler demeti: *faisceau de présomptions*, I: 988
- kariyer sistemi: *système de la carrière*, II: 671
- kariyer: *carrière*, II: 699
- karma işlemler: *actes complexes*, I: 694; *actes mixtes*, II: 6
- karma tüzel kişiler: *personnes morales mixtes*, I: 190

karma yapılı işlem: *acte de structure complexe*, I: 619
 karşı konulamazlık: *irrésistibilité*, II: 1329
 karşı-imza: *contreséing*, I: 251, 695, 795, 834
 karşılıklı anlaşma: *accord amiable*, II: 930
 karşıt işlem: *acte contraire*, I: 755, 878
 katılmalı sözleşme: *contrats d'adhésion*, II: 5, 71, 145
 kaydı altında: *sous réserve*, I: 871
 kayırmacılık: *favoritisme*, II: 103
 kaymakam: *sous-préfet*, I: 345
 kaza: *arrondissement*, I: 344
 kazanılmış haklar: *droits acquis*, I: 668, 1114, 1127; II: 378, 656, 966
 kazanılmış haklara saygı: *respect des droits acquis*, I: 1098, 1127
 kazanma: *acquisition*, II: 921
 keenne (كأن) (sanki, güya, gibi, benzer): *quasi*, I: 1014
 kendi kendine yetki verme yetkisi, yetki yetkisi: *compétence de la compétence*, 3. Baskı, I: 473
 kendi kendini örgütlendirme yetkisi (*pouvoir d'auto-organisation*), 3. Baskı, I: 153, 156, 473
 kendi kâr ve zararına: *à ses frais et risques*, II: 71, 403, 404, 419; *à ses risques et profits*, II: 404
 kendiliğinden icra (uyma): *exécution volontaire*, I: 1070
 kendiliğinden işbirliği yapan kimseler: *collaborateurs spontanés*, II: 1207
 kendiliğinden işbirliği: *collaboration spontanée*, II: 1209, 1361
 kendiliğinden: *spontanément*, I: 204
 kendisini bütünüyle görevine adanması: *obligation de se consacrer à ses fonctions*, II: 729
 kesin hükmün idare tarafından ihlâli: *violation par l'administration de la chose jugée*, I: 811
 kesin hükmün ihlâli: *violation de la chose jugée*, I: 935
 kesin hüküm gücü: *autorité de la chose jugée*, I: 40, 637, 1085; II: 1041, 1102
 kesin hüküm: *chose jugée*, I: 811; II: 1041
 kesin karar gücü: *autorité de chose décidée*, I: 1085
 kesin olarak oluşmuş bir durum: *situation définitivement constituée*, I: 1061

kesin tarafsızlık: *stricte neutralité*, II: 325, 327
 kesin: *certain*, II: 1305
 kesin: *définitif*, I: 1123
 kesine yakın gösterge: *indice quasi certain*, II: 269
 kesinleşme: *devenus définitifs*, I: 1117
 kesinti: *abattement*, II: 1382
 kesintisizlik, sürerlilik (kamu hizmetlerinde): *permanence*, II: 297
 kılık değiştirmiş disiplin müeyyideleri: *sancions déguisées*, II: 754
 kınama: *blâme*, I: 731; II: 751, 782
 kınama: *sévères observations*, I: 733
 kır bekçisi: *gardes champêtres*, II: 505
 Kır Kanunu: *Code rural*, II: 273, 546, 914
 kısmî ilga: *abrogation partielle*, I: 1097
 kısmî iptal: *annulation partielle*, I: 1062
 kısmî zamanlı kamu görevlileri: *agents à temps partiel*, II: 646
 kiralama, tutma: *affermage*, II: 73
 kişi bakımından yetki: *compétence ratione personae*, I: 794
 kişi topluluğu: *corporation (universitates personorum)*, I: 161, 186
 kişi: *personne*, I: 160
 kişilik-dışı nitelikte: *caractère impersonnel*, I: 1154
 kişilik-dışı: *impersonnel*, I: 667
 kişisel duyurma (idarî işlemin kişisel olan bir şekilde ilgililere duyurulması): *publicité personnelle*, I: 1050
 kişisel fiilleri: *faits personnels*, II: 761
 kişisel kusur: *faute personnelle*, II: 810, 1114
 kişisel olmayan duyurma (idarî işlemin kişisel olmayan bir şekilde ilgililerine duyurulması): *publicité impersonnelle*, I: 1047
 kişisel saik: *mobile personnelle*, I: 980
 kişisel saiklerle: *préoccupations d'ordre privé*, II: 1115
 kişisel sorumsuzluk: *irresponsabilité personnelle*, II: 1114
 kişisel: *personnel*, I: 978
 kişisellik/kişilik-dışılık kriteri: *critère d'impersonnalité*, I: 667
 kişiyi göz önünde bulunduran işlemler: *mesures prises en considération de la personne*, I: 871
 kolaylık: *facilitation*, I: 725
 kolejyal makamlar: *autorités collégiales*, I: 694

- kolejyal: *collégial*, I: 745, 694
- kolektif işlemler: *actes collectifs*, I: 693
- kolektif kullanım: *utilisation collective*, II: 900
- kolektif sorumluluk: *responsabilité collective*, II: 1010
- kolluk eylemleri: *actes matériels, opérations matérielles*, II: 606; *opérations matérielles de police*, II: 606
- kolluk izinleri: *autorisations de police*, I: 1103, 1130
- kolluk makamı: *autorité de police*, II: 504
- kolluk operasyonları: *opérations de police*, II: 566
- kolluk operasyonlarının çok anlamlılığı: *polyvalence des opérations de police*, II: 487
- kolluk personeli: *personel de police*, II: 504
- kolluk tedbiri alma zorunluluğu: *obligation de prendre les mesures de police*, II: 553
- kolluk tedbiri: *mesure de police*, II: 552, 615
- kolluk tedbirinin ağırlığı: *gravité de la mesure de police*, II: 582
- kolluk tedbirlerinin alınmasında basit hata: *faute simple dans l'édiction des mesures de police*, II: 1092, 1094
- kolluk tedbirlerinin uygulanmasında ağır hata: *faute lourde dans l'exécution des mesures de police*, II: 1093, 1094
- kolluk usûlleri: *procédés de police*, II: 548
- kolluk yetkileri: *attributions de police*, I: 340
- kolluk yetkilerinin genişlemesi: *extension des pouvoirs de police*, II: 586
- kolluk yetkilerinin yarışması: *concours des pouvoirs de police*, II: 538
- kolluk yönetmelikleri (Fransa'da): *règlements de police*, I: 1291
- kolluk: *police*, II: 249, 471
- komşuluk zararları: *inconvenients du voisinage*, II: 1246
- komşuluk: *mitoyenneté*, II: 837
- konu bakımından yetki: *compétence ratione materiae*, I: 801
- konu unsurunda sakatlık: *illégalité à l'objet de l'acte*, I: 932
- konu: *objet*, I: 715, 930, 1094
- korporatif devşirme: *recrutement corporatif*, I: 602
- koruma ve gözetim hakkı: *droit de garde et de surintendance*, II: 835
- korunmuş işçiler: *salariés protégés*, I: 972; II: 1096
- koşulların değişmesi: *changement des circonstances*, I: 1147
- koşulların eşitliği teorisi: *théorie de l'équivalence des conditions*, II: 1320
- köy: *village*, I: 509
- kullanıcı (kamu hizmetlerinin): *usager*, II: 271, 285, 306, 310, 327
- kullanıcı adayları (kamu hizmeti): *candidats-usagers*, II: 310
- kural-işlem: *acte-règle*, I: 32, 618
- kurma (kamu hizmeti): *création*, II: 353
- kurucu işlemler: *actes constitutifs*, I: 688
- kurulsal: *collégial*, I: 745
- kuruluş veya işleyiş koşulları: *conditions d'organisation ou de fonctionnement*, II: 1089
- kurum üzerindeki denetim: *contrôle sur l'établissement*, I: 564
- kurumun kökeni: *origine de l'établissement*, I: 564
- kusur karineleri: *présomptions de fautes*, II: 1083
- kusur: *faute*, II: 1058, 1278
- kusurdan bağımsız olarak: *indépendamment de toute faute*, II: 1173
- kusurların birleşmesi: *cumul des fautes*, II: 1122
- kusurlu sorumluluk: *responsabilité pour faute*, II: 605, 1016, 1057
- kusurlu: *faute*, II: 761, 1278
- kusursuz sorumluluk: *responsabilité sans faute*, II: 1016, 1164
- kuvvet kullanarak icra: *exécution par la force*, I: 677
- kuvvet: *force*, I: 1072; II: 609
- küçük tedbirler: *mesures mineures*, I: 733; II: 783
- L---
- lâiklik ilkesi: *principe de laïcité*, II: 321
- levazım sözleşmeleri: *marchés de fournitures*, I: 166; II: 87, 92, 169
- lider mahallî idare: *collectivité chef de file*, I (3.Baskı): 316
- lisans: *permis*, II: 394, 907
- loncalara benzer meslek kuruluşları: *corporations, ordres, chambres*, 609
- lüzumundan fazla sebepler, esbab-ı kasire: *motifs surabandants*, I: 925

---M---

maaş, aylık: *traitement*, II: 744
 maddî anlamda kamu hizmeti: *service public au sens matériel*, II: 251
 maddî bütünlük: *intégrité matérielle*, II: 894
 maddî doğruluk: *axactitude*, II: 860
 maddî faaliyetler: *activités matérielles*, I: 613; II: 1092
 maddî fiil: *fait matériel*, I: 894
 maddî içerikleri: *consistance*, II: 830
 maddî kriter: *critère matériel*, I: 32; II: 24
 maddî kriter: *criterium matériel*, I: 32
 maddî mallar: *biens corporels*, II: 816
 maddî uygulama operasyonları: *opérations matérielles d'exécution*, II: 1093
 maddî varlık: *existence matérielle*, I: 849, 1006
 maddî ve dış düzen: *ordre matériel et extérieur*, II: 472
 maddî yokluk: *inexistence matérielle*, I: 849
 maddî zararlar: *dommages matériels*, II: 1390
 maddî zararlar: *préjudices matériels*, II: 1280
 mâdûn: *subordonné hiérarchique*, I: 197
 mafevk: *supérieur hiérarchique*, I: 197
 mağdur tarafından normal olarak üstlenilen risk: *aléa normalement assumé par la victime*, II: 1304
 mağduriyet: *dommage*, II: 1302
 mağdurun kusuru: *faute de la victime*, II: 1166
 mahallî idareler: *collectivités locales*, I: 363
 mahallî idarelerin serbest idaresi: *libre administration des collectivités locales*" ilkesini, I: 1293
 mahallî idareler arasında vesayet yasağı ilkesi: *principe de l'interdiction d'une tutelle entre les collectivités*, I (3.Baskı): 310
 mahallî idarelerin ülkesi: *territoire des collectivités territoriales*, I (3.B): 467
 mahallî kamu hizmetleri: *services publics locaux*, II: 363
 mahiyeti gereği cari işler: *affaires courantes par nature*, I: 791
 mahsus park yerleri: *stationnements réservés*, II: 902
 maksat: *but*, I: 976
 makul bir süre: *un délai raisonnable*, I: 942, 1173
 makul sebep düşüncesi: *idée de cause raisonnable*, II: 1321
 mal dönüşümleri: *mutations domaniales*, II: 850

mal topluluğu: *fondation, institution (universités bonorum)*, I: 161, 187
 mal varlığı: *patrimoine*, I: 191, 554
 mal ve hizmet sağlayan kişi: *fournisseur*, II: 406
 mal ve hizmet sunumları: *prestations de biens et de services*, II: 250
 mal: *biens*, II: 816, 828
 mala verilen zararlar: *dommages aux biens*, II: 1390
 malın satış değeri: *valeur vénale du bien*, II: 1379
 malî avantajlar: *avantages financiers*, II: 435
 malî denge: *équilibre financier*, II: 160, 426
 malî dengenin korunmasını isteme hakkı: *droit à l'équilibre financier*, II: 434
 malî hükümler: *clauses financières*, II: 170
 malî özerklik: *autonomie financière*, I: 554, 558
 malî özerklik: *autonomie financière*, II: 391
 Malî Piyasalar Kurulu (Fransa'da): *Conseil des marchés financiers*, I: 587
 malî sorumluluk: *responsabilité pécuniaire*, II: 1113
 malî yarar düşüncesiyle yetki saptırması: *détournement de pouvoir dans l'intérêt financier*, I: 983
 maliyet fiyatına: *à prix coutant*, II: 277
 malların haczedilemezliği: *insaisissabilité des biens*, I: 555
 malvarlığı sorumluluğu: *responsabilité patrimoniale*, II: 1011
 manevî acı: *douleur morale, pretium affectionis*, II: 1286
 manevî değer: *intérêt moral*, II: 1283
 manevî zararlar: *préjudices moraux*, II: 1283
 mazur görülemez: *inexcusable*, II: 1117
 mecburî danışma: *consultation obligatoire*, I: 295
 mecburî istişare: *consultation facultative*, I: 860
 medenî sorumluluk: *responsabilité civile*, II: 1011
 medenî vesayet: *tutelle civile*, I: 217
 memur olmayan kamu görevlileri: *agents publics non fonctionnaires*, II: 644
 memur statüsünde olmayan görevliler: *agents non titulaires*, II: 234
 memur: *fonctionnaire*, II: 75
 memur: *personels titulaires*, II: 284

- memur: *subordonné hiérarchique*, I: 197
 memurlar: *fonctionnaires*, II: 641, 644
 memurların değerlendirilmesi: *notations des fonctionnaires*, II: 699
 memurların ilerlemesi: *avancement des fonctionnaires*, II: 702
 memurluğa giriş: *entrée dans la fonction publique*, II: *recrutement*, 677
 memurluk sınıfları: *corps de fonctionnaires*, II: 672
 memurluktan çıkarma, ihraç: *licenciement*, II: 712
 memurun görevinin dışında: *en dehors du service*, II: 761
 menfaatini etkilemeyen: *ne faisant pas grief*, I: 716
 menfaatlere dokunan bir tedbir: *mesure faisant grief*, I: 731
 menfaatleri etkilemeyen işlemler: *actes ne faisant pas grief*, I: 674
 menfaatleri etkileyen işlemler: *actes qui font grief*, I: 673
 menfaatlerini etkileyen: *faisant grief*, I: 711
 menfi: *negatif*, II: 1276
 menkul kamu malları: *domaine public mobilier*, II: 833
 merkez idaresi: *administration centrale*, I: 240
 merkezî idare yöneticileri: *directeurs d'administration centrale*, II: 698
 meslek (kariyer): *carrière*, II: 699
 meslek hastalığı: *maladie professionnelle*, II: 1194
 meslek kuralları: *codes de déontologie*, I: 605
 Meslek Kuruluşları Ulusal Konseyi: *Conseil national des corporations*, I: 609
 meslek kuruluşları: *ordres professionnels*, I: 180, 601
 meslek kuruluşu: *corporation*, I: 609
 meslek yüksek okullarının hazırlık sınıfı (Fransa'da): *classe préparatoire aux grandes écoles*, II: 329
 meslekî ağır kusurlardan: *faute lourde professionnelle*, II: 1099
 meslekî kusur: *faute professionnelle*, II: 748
 meslekî sıfatla: *à titre professionnel*, II: 624
 meslekî yetersizliği: *insuffisance professionnelle*, II: 762
 mesleki yetersizlik nedeniyle işten çıkarma: *licenciement pour insuffisance professionnelle*, II: 713
 mesuliyet: *responsabilité*, 1009
 meşru ayrımcılık: *discrimination licite*, II: 310
 meşru menfaat: *intérêt légitime*, II: 1310
 metin: *texte*, I: 830
 metinsiz vesayet olmaz: *pas de tutelle sans texte*, I: 211, 467
 metropol, büyükşehir: *metropolis*, I (3.B.): 573
 metrukîyet: *désuétude*, I: 1095
 mevsukiyet işlemi: *acte de authentification*, I: 249
 mevsukiyet: *authenticité*, I: 249
 millete bağlılık ödevi: *devoir de loyalisme à l'égard de la nation*, II: 726
 Millî Güvenlik Kurulu: *Conseil de sécurité nationale*, I: *National Security Council*, 322
 millî kamu hizmetleri: *services publics nationaux*, II: 355
 Millî Matbaa: *Imprimerie nationale*, II: 638
 millî piyango: *loterie nationale*, II: 256
 minimum denetim: *contrôle minimum*, I: 922, 967
 minimum-altı denetim: *contrôle infra-minimum*, I: 969
 muhasebe müdürü, sayman: *chef de comptabilité*, II: 286
 muhasebe müdürü: *chef de comptabilité*, II: 75, 291, 294, 642, 662,
 muhatabı açısından olumsuz nitelikte olan bireysel kararlar: *décisions administratives individuelles défavorables*, I: 844
 muhatabı: *destinataire*, I: 1094
 muhataplar: *destinataires*, I: 667
 muhtemel zararlar: *préjudices éventuels*, II: 1306
 mukarrerat: *délibérations*, I: 694
 mutlak eşitlik: *égalité absolue*, II: 310
 mutlak yokluk: *inexistence absolue*, I: 849, 1006
 mücbir sebep, zorlayıcı neden: *force majeure*, II: 174, 189, 1166, 1329
 müeyyide korkusu: *crainte de la sanction*, I: 1070
 müeyyide uygulama yetkisi: *pouvoir de sanction*, II: 162
 müeyyide: *sanction*, I: 869, 1001; II: 552
 müeyyide-fesih, müeyyide niteliğinde fesih: *résiliation-sanction*, II: 167
 müeyyidelendirici: *sanctionnatrice*, II: 1304
 mühlet: *délai*, I: 805

mükellef: *requis*, II: 640
 müktesep haklar: *droits acquis*, I: 668, 1114, 1127
 mülazemet: *suppléance*, I: 783
 mülazım: *suppléant*, I: 783
 mülk-devlet: *Etat patrimonial*, I: 119
 mülkî idare: *administration territoriale*, I: 240
 mülkiyet devri yoluyla dönüşüm: *mutation par transfert de propriété*, II: 851
 mülkiyet devri: *transfert de propriété*, II: 850
 mülkiyet hakkı: *droit de propriété*, II: 817, 835, 836, 984
 mültezim: *fermier*, II: 73, 403
 mündemiç, içkin: *inhérent*, I (3.B):1288
 müsadereye tâbi tutulmuş kişi: *requis*, II: 640
 müspet: *positif*, II: 1276
 müstehcen nitelik: *caratère licencieux*, I: 918
 müşteri emanet: *régie intéressée*, II: 385, 405
 müşteri emanetçi: *régisseur intéressé*, II: 405
 mütalaa: *avis*, I: 295, 324, 325, 860; II: 72
 müteselsil sorumluluk: *responsabilité in solidum*, II: 1349
 müzakere: *délibération*, I: 695

---N---

nafia işleri: *travaux publics*, I: 91; II: 87, 91, 289
 nakden tazmin: *réparation en argent*, II: 1368
 nedensellik bağı: *lien de causalité*, II: 1319
 neden-sonuç ilişkisi: *relation de cause à effet*, II: 1320
 negatif işlemler: *actes négatifs*, I: 1103, 1132
 negatif yetkisizlik: *incompétence négative*, I: 809
 nehir kenar sınırlarının belirlenmesine: *délimitation du domaine public fluvial*, I: 1051
 netice-i talep: *conclusions*, I: 1122
 nispi çoğunluk: *majorité relative*, I: 796
 nispi eşitlik: *égalité proportionnelle*, II: 310
 nitelendirilmemiş sözleşmeler: *contrats non qualifiées*, II: 86, 414
 nitelendirme: *qualification*, I: 564; II: 9
 nitelikli çoğunluk: *majorité qualifiée*, I: 798
 niteliksel kriter: *critère qualitatif*, II: 4
 nitelsiz menfaat: *intérêt non qualifié*, II: 1310
 niyet açıklamaları: *déclarations d'intention*, I: 737
 niyetler: *intentions*, I: 739, 744, 977
 nizasız kaza: *jurisdiction non contentieuse*, I: 636

normal bakım eksikliği: *défaut d'entretien normal*, II: 1083, 1084, 1180

---O-Ö---

objektiflik yoluyla tarafsızlık: *neutralité objective*, II: 321
 olağan riskler: *aléas ordinaires*, II: 185
 olağandışı riskler: *aléas extraordinaires*, II: 185
 olağanüstü hâller: *circonstances exceptionnelles*, I: 677, 871, 1076; II: 611
 olağanüstü hâllerde çalışma yükümlülüğü getirilen kişiler: *requis occasionnels*, II: 645
 olağanüstü şiddet ve yoğunluk: *violence et intensité exceptionnelles*, II: 1332
 olağanüstü tehlikeli bayındırlık eserleri: *ouvrages publics exceptionnellement dangereux*, II: 1180
 olağanüstü tehlikeli nitelik: *caractère exceptionnellement dangereux*, II: 1180
 olağanüstü zarar: *préjudice exceptionnel*, II: 1170
 olayların gerçekliği: *réalité des faits*, I: 905
 olayların hukukî tavsifi: *qualification juridique de faits*, I: 917
 olayların hukukî tavsifinde hata: *erreur de qualification juridique de faits*, I: 917
 olayların hukukî tavsifinin denetimi: *contrôle de la qualification juridique de faits*, I: 917
 olayların maddî doğruluğu: *matérialité des faits*, I: 905
 olayların maddî doğruluğunun denetimi: *contrôle de l'exactitude matérielle des faits*, I: 905
 olayların maddîliğinin denetimi: *contrôle de la matérialité des faits*, I: 905
 olayların normal seyri: *cours normal des choses*, II: 1321
 olumlu: *positif*, II: 1276
 olumsuz: *negatif*, II: 1276
 onama yetkisi: *pouvoir d'approbation*, I: 220
 onaylama (idarî sözleşmenin): *approbation*, II: 101
 operasyonlar: *opérations*, I: 613
 operasyonun temel saiki: *mobile principal de l'opération*, II: 488
 oranlılık denetimi: *contrôle de proportionnalité*, I: 923, 970
 oranlılık ilkesi: *principe de proportionnalité*, II: 578, 581
 oranlılık: *proportionalité*, II: 583

- oransızlık: *disproportion*, I: 923, 970
 orantılı: *proportionnée*, II: 581
 ordonanslar: *ordonnances* [Fransa'da], I: 1287
 organik anlamda idare: *administration au sens organique*, I: 27
 organik anlamda kamu hizmeti: *service public au sens organique*, II: 251
 organik kriter: *critère organique*, II: 19
 organik kriter: *criterium organique*, I: 35, 620
 Ormanlar Millî Ofisi: *Office national des forêts*, II: 643
 orta malları, arazi-i metruke: *biens affectés à l'usage de tous*, II: 828
 orta okullar: *collèges* (Fransa'da), I (3.B): 547
 ortak hukuk: *droit commun*, I: 85, 105; II: 37
 ortak hukuku aşan kurallar: *règles exorbitants du droit commun*, I: 105
 ortalama işlemler: *actes intermédiaires*, I: 669
 otorite faaliyeti: *activité d'autorité*, I: 85
 otorite işlemleri: *actes d'autorité*, I: 76
 ödeme güçlüğü hâli: *cas d'insolvabilité*, II: 1360
 ödenti: *redevance*, II: 275, 342, 436, 902,
 ödentiler (sosyal güvenlik sisteminde): *cotisation sociale*, I: 576
 öğrenme hâli: *connaissance acquise*, I: 1049
 ölçülülük ilkesi: *principe de proportionnalité*, II: 580
 ölçsüzlük: *inadéquation*, I: 904
 ömür boyu irat: *rente viagère*, II: 1315, 1399
 ön ayrıcalığı: *privilege du préalable*, I: 678
 ön işlemler: *mesures antérieures*, I: 704
 ön karar kuralı: *règle de la décision préalable*, II: 1365
 ön karar: *décision préalable*, II: 1365
 ön: *préalable*, I: 678
 önemli bir durum farklılığı: *différence appréciable de situation*, II: 311
 önemli işler: *affaires importantes*, I: 791
 önemsiz işlemler: *mesures mineures*, I: 730
 öneri: *proposition*, I: 855
 öngörülemmez: *imprévisible*, II: 184, 1330, 1337
 öngörülemmezlik tazminatı: *indemnité d'imprévision*, II: 188
 öngörülemmezlik teorisi: *théorie de l'imprévision*, II: 158, 181, 300
 öngörülemmezlik: *imprévisibilité*, II: 1329
 öngörülmemiş güçlükler tazminatı: *indemnités pour sujétions imprévues*, II: 191
 öngörülmemiş güçlükler teorisi: *théorie sujétions imprévues*, II: 158, 190
 öngörülmemiş güçlükler: *difficultés imprévues*, II: 191
 önleyici sistem: *régime préventif*, II: 549, 565
 önleyici: *préventif*, II: 478, 492, 747
 özel ağırlıkta kusur: *faute d'une particulière gravité*, II: 167
 özel anlaşmalar: *conventions particulières*, II: 657
 özel belgeler: *documents particuliers*, II: 146
 özel bir ağırlıkta ve apaçık kusur: *faute manifeste et d'une particulière gravité*, II: 1085, 1098
 özel düzenlemeler: *arrangements particuliers*, II: 657
 özel düzenlenme, tertip, tanzim, *aménagement spécial*, 823, 839
 özel hukuk akdî durumu: *situation contractuelle de droit privé*, II: 307
 özel hukuk akdî ilişkisi: *relation contractuelle de droit privé*, II: 287
 özel hukuk cebrî icra yolları: *voies d'exécution forcée du droit privé*, I: 89
 özel hukuk ilişkisi: *rapport de droit privé*, II: 23
 özel hukuk sorumluluğu: *responsabilité de droit commun*, I: 90
 özel hukuk sözleşmesi: *contrats de droit privé*, I: 81
 özel hukuk tüzel kişileri: *personnes morales de droit privé*, I: 160
 özel hukuku aşan ayrıcalıklar ve bağımlılıklar veya yükümlülükler: *prérogatives et sujétions exorbitantes du droit commun*, I: 87
 özel hukuku aşan ayrıcalıklar: *prérogatives exorbitantes du droit commun*, I: 87
 özel hukuku aşan hukukî rejim: *régime juridique exorbitant du droit privé*, II: 266
 özel hukuku aşan hükümler veya kayıtlar: *clauses exorbitantes du droit commun*, II: 29
 özel hukuku aşan hükümler: *clauses exorbitantes du droit commun*, II: 28
 özel hukuku aşan rejim (idarî sözleşmelerde): *régime exorbitant du droit commun*, II: 32
 özel hukukun cebrî icra yolları: *voies d'exécution forcée du droit privé*, I: 555

özel idare hukuku: *droit administratif spécial*, I: 107
 özel idare: *administration privée*, I: 26
 özel idarî kolluklar: *polices administratives spéciales*, II: 493
 özel idarî şartnameler: *cahiers des clauses administratives particulières*, II: 146
 özel ikamete mahsus konut: *habitation bourgeoise*, I: 918
 özel işgaller: *occupations privatives*, II: 904
 özel işlemler: *actes d'espèces*, I: 669
 özel işletme işlemleri: *actes de gestion privée*, I: 656
 özel kişiler arasında yapılan sözleşmelerin kullarlarına ve koşullarına göre: *selon les règles et conditions des contrats intervenues entre les particuliers*, II: 29
 özel kişiler tarafından yürütülen kamu hizmetleri: *services publics gérés par des organismes privés*, I: 84
 özel kolluk: *police spéciale*, II: 535
 özel kollukların inhisarlığı: *exclusivité des polices spéciales*, II: 544
 özel koşullar: *circonstances particulières*, II: 371
 özel kullanım: *utilisation privative*, II: 904
 özel maksat: *but particulier*, I: 982
 özel mallar: *domaine privé*, II: 819, 912
 özel malların değerinin altında devredilemeyeceği ilkesi: *principe d'incessibilité des biens au-dessous de leur valeur*, II: 916
 özel malların haczedilemezliği ilkesi: *principe de l'insaisissabilité du domaine privé*, II: 916
 özel malların yönetimi: *gestion du domaine privé*, I: 656
 özel mülkiyet: *propriété privée*, II: 837
 özel mülkiyete elverişsiz mallar: *biens insusceptibles de propriété privée*, II: 828
 özel tazmin rejimi: *régime particulier d'indemnisation*, II: 1267
 özel teknik şartnameler: *cahiers des clauses techniques particulières*, II: 146
 özel teşebbüs: *entreprise privée*, II: 924
 özel teşebbüsün yetersiz kalmasından doğan istisnaî durumlar: *circonstances exceptionnelles nées de la carence de l'initiative privée*, II: 370
 özel teşebbüsün yetersizliği: *carence de l'initiative privée*, II: 371
 özel zarar: *un préjudice spécial*, II: 1168, 1316

özel: *spécial*, II: 1166, 1244, 1247
 özelleştirme (kamu hizmetlerinin): *privatisation*, II: 379
 özelleştirme: *privatisation*, II: 249
 özerk düzenleme yetkisi: *pouvoir réglementaire autonome*, I: 1288, 1289
 özerk yönetmelikler: *règlements autonomes*, I: 1288, 1289
 özerklik ilkesi: *principe d'autonomie*, I: 556
 özgürlükleri daha sınırlandırıcı: *plus restrictives des libertés*, II: 541, 539

---P-R---

para cezası tehdidi altında: *sous astreinte*, II: 226
 para cezası: *amende*, II: 164, 895
 para cezası: *astreint*, I: 1172; II: 226
 paralel dava yasağı veya def'i: *exception de recours parallèle*, II: 229
 parasal kararlar: *décisions pécuniaires*, I: 1130
 parasal müeyyideler: *sanctions pécuniaires*, II: 164, 439
 parasal ödeme kararları: *décisions pécuniaires*, I: 1103
 parayla ölçülebilir: *appréciable en argent*, II: 1315
 parayla tazmin ilkesi: *principe de la réparation en argent*, II: 1368
 patlayıcı maddeler: *explosifs*, II: 1172
 pazarlıklı tek-yanlı işlemler: *actes unilatéraux négociés*, II: 5
 personel ortaklığı: *communauté des personnels*, II: 486
 pitoresk sit: *site pittoresque*, I: 917
 planlar: *plans*, I: 740
 plüralizm yoluyla tarafsızlık: *neutralité plüralisme*, II: 320
 pozitif ayrımcılık: *discrimination positive*, II: 310, 679
 prensip yetki: *compétence de principe*, I: 747
 primler (sosyal güvenlik sisteminde): *cotisation sociale*, I: 576
 projeler: *projets*, I: 740
 protesto: *mis en demeure*, II: 163
 rakamsal not: *note chiffrée*, II: 700
 rastlantı: *aléa*, II: 185
 rasyonalizasyon: *rationalisation*, I: 725
 rehin: *hypothèque* 884
 Rekabet Konseyi (Fransa'da): *Conseil de la concurrence*, I: 582

re'sen emekliliğe sevk: *mise à la retraite d'office*, II: 751
 re'sen icra: *exécution d'office*, I: 66, 88, 174, 675, 1071
 re'sen icra: *exécution d'office*, II: 897
 resen ikame yetkisi: *pouvoir de substitution d'office*, I: 228
 re'sen yer değiştirme: *déplacement d'office*, II: 751
 re'sen: *d'office*, I: 748, 979
 resnî sıfatın sona ermesi: *investiture périmée*, I: 816
 resnî sıfatın tamamıyla yokluğu: *absence totale d'investiture*, I: 816
 ret: *refus*, II: 659
 rızalarının değişimi: *échange des consentements*, II: 100
 risk sorumluluğu: *responsabilité pour risque*, II: 1016, 1164, 1169
 risk, rastlantı, talih, baht: *aléa*, II: 185
 Rolland kanunları: *lois de Rolland*, II: 297
 ruhsat (lisans, izin): *permis*, II: 394, 907
 rücu davası: *action récursoire*, II: 1128, 1213, 1351, 1360,
 rüçhan hakkı: *droit de préférence*, II: 440
 ---S---
 saf kişisel kusur: *faute purement personnelle*, II: 1114
 saf şekil bakımından hukuka aykırılıklar: *illégalités purement formelles*, II: 1062, 1064
 sağlık alanında acil yardım: *services d'aide médicale urgente*, II: 1090
 sağlık amacı: *but d'hygiène*, II: 959
 saha operasyonları: *opérations sur le terrain*, II: 1093
 sakatlığın ağırlık derecesi: *degré de gravité de l'irrégularité*, I: 1012
 sakatlıklar: *irrégularités*, I: 1001
 salt veya mutlak çoğunluk: *majorité absolue*, I: 796
 samimiyet ilkesi: *principe de sincérité*, I: 858
 samimiyet: *sincérité*, I: 858
 sarıh ilga: *abrogation explicite*, I: 1097
 sarıh kararlar: *décisions explicites, décisions expressees*, 697
 sarıh: *explicite*, I: 1097
 savunma hakkı: *droit de la défense*, I: 864; II: 776
 sayılmış yetkiler: *compétences énumérées*, I: 489

Sayıştay: *Cour des comptes*, I: 313
 sayman: *chef de comptabilité*, II: 75, 291, 294, 642, 662,
 sebebin mevcut olmaması: *inexistence des motifs*, I: 905
 sebep ikamesi: *substitution de motifs*, I: 927
 sebep: *motif*, I: 715, 840, 893, 977
 sebeplerin çokluğu: *pluralité des motifs*, I: 924
 serbest meslek: *profession libérale*, I: 600
 serbestlik ilkesi: *principe de liberté*, II: 900
 sermaye şeklinde tazminat: *indemnisation en capital*, II: 1399
 sermaye şeklinde: *en capital*, II: 1399
 sermaye: *capital*, II: 1315
 sert uyarı: *sévères observations*, II: 782
 sıkı bir işbirliği: *étroite collaboration*, II: 1358
 sınaî ve ticarî kamu hizmetleri: *service public industriel et commercial*, II: 271
 sınaî ve ticarî kamu hizmetleri: *services publics industriels et commerciaux*, I: 657
 sınaî ve ticarî kamu kurumları: *établissements publics industriels et commerciaux*, I: 177
 sınıf (memurluk): *corps*, II: 672
 sınıflandırma: *classification*, II: 843
 sınır tespiti davası: *action en bornage*, II: 859
 sınırlı denetim: *contrôle restreint*, I: 922, 967; II: 701
 sınırlı olarak sayılmış: *limitativement énuméré*, I: 559
 sirkülerler: *circulaires*, I: 717
 siyasî nitelik: *caractère politique*, I: 918
 siyasî saik: *mobile politique*, I: 646, 980
 siyasî sorumluluk: *responsabilité politique*, II: 1009
 somut olay işlemleri: *actes d'espèces*, I: 669
 somut olayın özellikleri: *circonstances de l'espèce*, II: 328
 somut olaylarda: *en l'espèce*, I: 890
 somut taşıyan: *support*, I: 1006
 son verilmiş faaliyetler: *exercices clos*, I: 1060
 sonraki tedbirler: *mesures postérieures*, I: 715
 sonsuza kadar: *ad aeternum*, I: 1090
 sorumlu tutulma şartları: *conditions d'engagement de la responsabilité*, II: 1275
 sorumluluğun işletilmesi şartları: *conditions de mise en oeuvre de la responsabilité*, II: 1275
 sorumluluğun ortaya konulmasının şartları: *conditions de mise en jeu de la responsabilité*, II: 1275

- sorumluluğun yükletilmesinin genel şartları: *conditions générales d'engagement de la responsabilité*, II: 1275
- sorumluluk: *responsabilité*, II: 1009
- sorumlulukların birleşmesi ilkesi: *principe du cumul des responsabilités*, II: 1127
- sorumlulukların birleşmesi: *cumul des responsabilités*, II: 1124, 1150
- sorumluluktan bağışık serbest bir hareket alanı: *marge d'action libre en franchise de responsabilité*, II: 1087
- sorumsuzluk adacıkları: *îlots d'irresponsabilité*, II: 1303
- soruşturma daireleri: *chambres d'instruction*, I: 640, 641
- soruşturma kurulu: *commission d'enquête*, II: 773
- soruşturma: *enquête*, I: 740
- soruşturmacı: *enquêteur*, II: 773
- soruşturmanın yerindeliği: *opportunité des poursuites*, II: 771
- sosyal devlet: *Etat-providence*, I: 118; II: 249
- Sosyal Güvenlik İlk Sandıkları: *Caisse primaires de sécurité sociale*, II: 21
- sosyal güvenlik tazminatlarının inhisarlığı doktrini: *forfait de la pension*, II: 1195
- Sosyal Güvenlik Ulusal Sandıkları (Fransa'da): *Caisse nationales de sécurité sociale*
- sosyal hayatın hassas alanları: *secteurs sensibles de la vie sociale*, I: 583
- sosyal kamu hizmetleri: *services publics sociaux*, II: 278
- sosyal risk: *risque social*, II: 1213
- sosyal yardım: *aide sociale*, II: 1381
- sözleşme dışı sorumluluk: *responsabilité extra-contractuelle*, I: 622; II: 1012
- sözleşme hükümlerinde değişiklik yapılması: *révision du contrat*, II: 189
- sözleşme: *contrat*, II: 2, 71, 907
- sözleşmeci: *cocontractant*, II: 103
- sözleşmecinin hakları: *droits du cocontractant*, II: 155
- sözleşmecinin kâr ve zararına: *à ses risques et frais du cocontractant*, II: 167
- sözleşmeciye seçme serbestisi: *liberté du choix du cocontractant*, II: 103
- sözleşmede kararlaştırılan ücretin geri alınmazlığı: *irrévocabilité du prix*, II: 156
- sözleşmeden ayrılabilir işlemler: *actes détachables du contrat*, II: 222
- sözleşme-dışı durum: *situation extra-contractuelle*, II: 186
- sözleşmelerin bağlayıcılığı: *force obligatoire des contrats*, II: 198
- sözleşmeli personel: *agent contractuel*, II: 233 (*agents non titulaires*, II: 234)
- sözleşmenin akdedilmesine ilişkin ayrılabilir işlemler: *actes détachables relatives à la conclusion du contrat*, II: 222
- sözleşmenin bağlayıcılığı: *caractère obligatoire des contrats*, II: 150
- sözleşmenin butlanı: *nullité du contrat*, II: 217
- sözleşmenin değışmezliği ilkesi: *principe d'immutabilité du contrat*, II: 168
- sözleşmenin devri: *cession du contrat*, II: 152
- sözleşmenin ekonomik dengesinin altüst olması: *bouleversement de l'économie du contrat*, II: 186, 191
- sözleşmenin feshi: *résiliation du contrat*, II: 167, 217
- sözleşmenin hakimi: *juge du contrat*, II: 214, 225
- sözleşmenin malî dengesi: *équilibre financier du contrat*, II: 157
- sözleşmenin özü: *substance du contrat*, II: 170
- sözleşmenin sarsılması, altüst olması: *bouleversement du contrat*, II: 187
- sözleşmenin uygulanması, icrası: *exécution du contrat*, II: 147
- sözleşmenin uygulanmasına ilişkin ayrılabilir işlemler: *actes détachables relatives à l'exécution du contrat*, II: 228
- sözleşmesel sorumluluk: *responsabilité contractuelle*, I: 622
- sözleşmesel: *contractuel*, II: 6, 145, 641, 655
- sözleşmeyle görevle alınanlar: *recrutement par contrat*, II: 645
- sözleşmeyle görevlendirme: *investiture par contrat*, II: 393, 398
- sözlü karar: *décision verbale*, I: 831
- sözlü sözleşmeler: *contrats verbaux*, II: 144
- spesyalite prensibi (uzmanlık ilkesi, ihtisas ilkesi): *principe de spécialité*, II: 392
- stajyerler: *stagiaires*, I: 1066; II: 646
- statüsel: *statutaire*, I: 65, 686
- statüter görevlendirme: *investiture statutaire*, II: 393
- statüter: *statutaire*, II: 641, 655

su kamu malı: *domaine public fluvial*, II: 832
 suç: *crime*, II: 298
 suç: *infraction pénale*, II: 748
 suçluların geri verilmesi talepleri: *demandes d'extradition*, I: 640
 suçluların geri verilmesine ilişkin kararlar: *décrets d'extradition*, I: 652
 sun'î kamu malları: *domaine public artificiel*, II: 833, 844, 848, 861
 sübjektif işlemler: *actes subjectifs*, I: 32, 618, 687
 sükküt ikardan gelir: *qui ne dit mot consent*, I: 697
 süre (mühlet): *délai*, I: 805
 süre: *durée*, II: 426
 sürenin dolması: *expiration du délai*, I: 1091

---Ş---

şahsa verilen zararlar: *dommages aux personnes*, II: 1391
 şahsen ifa borcu: *obligation d'exécution personnelle*, II: 152
 şahsî: *personnel*, II: 760
 şans kaybı: *perte d'une chance*, II: 1307
 şart işlem: *acte de condition*, II: 693
 şart işlemler: *actes-condition*, I: 686
 şart, hüküm, *clause*, 147
 şarta bağlı işlemler: *décisions conditionnelles*, I: 1103
 şart-işlem: *acte-condition*, II: 426
 şartlı kararlar: *décisions conditionnelles*, I: 1134
 şartlı salıverme: *libération conditionnelle*, II: 1191
 şartname: *cahier des charges*, II: 6, 71, 146, 401, 425, 427
 şartnameyle donatılmış tek taraflı idarî ruhsat: *autorisation administrative unilatérale assortie de conditions*, II: 6, 8, 99, 395
 şekil bozukluğu: *vice de forme*, I: 848
 şekil sakatlığı: *vice de forme*, I: 842
 şekil serbestisi: *libertés de forme*, I: 829
 şekil: *forme*, I: 828
 şekilde ve usûlde paralellik ilkesi: *règle du parallélisme des formes et procédures*, I: 1098
 şekli kriter: *criterium formel*, I: 35, 620
 şemalar: *schémas*, I: 740
 şeref: *honneur*, II: 1283
 şiddet eylemleri: *actes de violence*, II: 1214

---T---

tâbi: *assujetti*, II: 285
 tabii kamu malları: *domaine public naturel*, II: 832, 843, 848, 859
 tabii kamu mallarının sınırlarının çizilmesi: *délimitation du domaine public naturel*, I: 690
 tahdidî: *numerus clausus*, II: 757, 767
 tahkim: *arbitrage*, I: 90, 193; II: 240
 tahsis değişikliği: *changement d'affectation*, II: 850
 tahsis değişikliğiyle dönüşüm: *mutation par changement d'affectation*, II: 856
 tahsis kararı: *décision d'affectation, décision de classement*, II: 845
 tahsis: *affectation*, II: 842
 tahsisten çıkarma kararı: *décision de désaffectation, décision de déclassement*, II: 848
 tahvil kuramı: *théorie de conversion*, I: 1041, 1206, 1236
 tahvil: *conversion*, I: 1041
 takdir yetkisi: *compétence discrétionnaire*, II: 172, 358, 377, 382
 takdir yetkisi: *pouvoir d'appréciation*, I: 724, 903, 943, 1160
 takip yargısı: *contentieux des poursuites*, II: 209
 taksit: *acompte*, II: 156
 talep üzerine işbirliği: *collaboration sollicitée*, II: 1209
 tali usûl kuralları: *formalités non substantielles*, I: 889
 tali: *accessoire*, II: 489
 talih: *aléa*, II: 185
 talimatlar: *directives*, I: 724
 tam anlamıyla yok olan işlemler: *actes littéralement inexistant*, I: 1006
 tam bir yargılama yetkisi, yargılama yetkisinin tamlığı: *plénitude de juridiction*, I: 1285
 tam günlü: *à temps complet*, II: 75
 tam ilga: *abrogation totale*, I: 1097
 tam muafiyet, yükümlülüğün bütünüyle ortadan kaldırılması: *exonération totale*, II: 1339
 tam muafiyet: *exonération totale*, II: 1334
 tam tazmin ilkesi: *principe de la réparation intégrale*, II: 1379
 tam tazminat: *indemnisation totale*, II: 191
 tam yargı davası: *recours de plein contentieux*, II: 209, 210

- tam: *exécution intégrale*, II: 154
tamamıyla lütuf işlemleri: *actes de pure fa-
veur*, I: 1104
tamamıyla maddî hatalar: *erreurs purement
matérielles*, I: 850
tamamıyla maddi sebepler: *causes purement
matérielles*, I: 1094
tamamıyla yorumlayıcı sirkülerler: *circulaires
purement interprétatives*, I: 721
tamamlayıcı: *complémentaire, subsidiaire*, II:
1164, 1243
tamir edilme: *réparation*, II: 895
tanıyıcı: *recognitif*, II: 1390
tanzimî hükümler: *clauses réglementaires*, II:
170, 426
tanzimî: *réglementaire*, II: 425
tarafaların eşitliği: *égalité des parties*, II: 150
tarafaların hak ve borçları: *droits et obligations
des parties*, II: 150
tarafaların iradesinden bağımsız bir olay: *fait
indépendant de la volonté des parties*, II:
185
tarafaların kanunu: *loi des parties*, II: 148, 168,
198, 238
tarafaların karşılıklı hak ve borçları: *droits et
obligations des parties*, II: 151
tarafsızlık ilkesi: *principe de neutralité*, II: 319
tarafsızlık: *impartialité*, I: I: 858
tarih: *date*, I: 836
tasdik: *certification*, I: 249
tasfiye memurları: *mandataires-liquidateurs*,
II: 1196
taşeron: *sous-traitant*, II: 153
taşımaya sözleşmeleri: *marchés de transport*, II:
87, 184
taşınır kamu malları: *domaine public mobilier*,
II: 833
taşınır mallar: *biens mobiliers*, II: 925
taşınmaz kamu malları: *domaine public im-
mobilier*, II: 833
taşınmaz: *immobilier*, II: 924
taşıyıcı hâmil: *teneur, contenant, support*, I:
829
taşra idaresi: *administration territoriale*, I:
240
tavsif nitelendirme: *qualification*, I: 903
tavsif: *qualification*, II: 9
tavsiyeler: *recommandations*, I: 325, 735
tayin edici amaç: *but déterminant*, I: 987
tazmin edici: *réparatrice*, II: 1304
tazmin edilebilir zarar: *préjudice indemnisa-
ble*, II: 1062
tazmin hakkı şartları: *conditions du droit à
réparation*, II: 1275
tazminat davası: *action en indemnité*, I: 1076
tazminat hakkı: *droit à indemnité*, II: 157
tazminat ödenmesi: *octroi d'indemnités*, II: 217
tazminat, zarar-zıyan: *dommages-intérêts*, II:
164
tazminatın miktarını belirtme işi: *chiffrage*, II:
1366
tazminatların birleşmemesi ilkesi: *principe du
non-cumul des indemnisations*, II: 1127
tazmine elverişsiz mağduriyetler: *dommages
insusceptibles de réparation*, II: 1303
tebliğ: *avis*, I: 295, 735
tebliğ: *notification*, I: 830, 1049
tecride koyma: *mise à l'isolement*, I: 732
tedbirler: *mesures*, I: 1286
tedvin edilmiş: *codifié*, I: 63
tedvin: *codification*, I: 63
tehlike sorumluluğu: *responsabilité pour
danger*, II: 1169
tehlikeli araçlar: *engins dangereux*, II: 1181
tehlikeli şeyler: *choses dangereuses*, II: 1172
tehlikeli yöntemler: *méthodes dangereuses*, II:
1190
tek yanlı düzenleyici olmayan işlemleri: *acte
unilatéral non réglementaire*, I: 661
tek yanlı idarî işlem: *acte administratif unila-
téral*, II: 561
tek yanlı işlemler: *actes unilatéraux*, I: 554
teklif: *proposition*, I: 707, 855
teklifin reddi: *refus de proposition*, I: 711
tek-tarafli geri satın alma: *rachat unilatéral*, II:
440, 441, 442
tek-tarafli görevlendirme: *investiture unilaté-
rale*, II: 393
tek-tarafli: *unilatéral*, II: 490
tek-tarafli: *unilatérale*, I: 66
tek-yanlı değişiklik yapma yetkisi: *pouvoir de
modification unilatérale*, II: 179
tek-yanlı değişiklik yetkisi: *pouvoir de modi-
fication unilatérale*, II: 169, 180
tek-yanlı düzenleyici işlemler: *actes régle-
mentaires unilatéraux*, II: 232
tek-yanlı idarî işlemler: *actes administratifs
unilatéraux*, I: 665; II: 2
tek-yanlılık özelliği: *caractère unilatéral*, I:
673

telafi edici tazminatlar: *dommages-intérêts compensatoires*, II: 1419
 tellal: *crieur public*, I: 1047
 tembih: *consigne*, I: 731
 temel faaliyet alanlarıyla az çok ilgili ek faaliyet: *activité connexe de l'activité principale*, I: 560
 temenniler: *voeux*, I: 735
 temerrüde düşürme (ihtar, protesto): *mis en demeure*, II: 163
 temerrüde düşürme: *mises en demeure*, I: 735
 temerrüt (gecikme) faizleri: *intérêts moratoires*, II: 1418
 temlik kararı: *arrêté de cessibilité*, I: 1092
 temsilyet tasarrufu: *acte de gestion*, I: 80
 tenzil-i rütbe: *rétrogradation*, II: 751
 tersine işlem: *acte inverse*, I: 755
 tespit edici işlemler: *actes déclaratifs, décisions recognitives*, I: 689
 tespit edici işlemler: *décisions recognitives*, I: 1103, 1129
 teşkilatlanma yetkisi: *pouvoir d'auto-organisation*, I (3.B): 198
 teşriî yoldan devir: *transfert par voie législative*, II: 851
 teyit edici işlemler: *actes confirmatifs*, I: 715
 tıbbî faaliyet: *activité médicale*, II: 1087
 tıbbî işlemler: *actes médicaux*, II: 1087
 ticaret kanun ve teamüllerine göre işletilme: *gères conformément aux lois et usages du commerce*, II: 273
 tip işlemler: *actes types*, I: 740
 tip sözleşmeler: *contrats types*, II: 4
 toplanma: *rassemblement*, II: 1214
 toplantı dönemleri: *sessions*, I: 804
 toplantı ve gösteri: *atroupements et rassemblement*, II: 1213
 Toulouse okulu: *école de Toulouse*, I: 75
 tutanaklar: *constations de fait*, I: 705
 tutulmuş adalet sistemi: *système de la justice retenue*, I: 54
 tutulmuş adalet: *justice retenue*, I: 55
 türev düzenleme yetkisi: *pouvoir réglementaire dérivé*, I: 1289
 türev müştak: *dérivé*, I: 1166
 tüzel kişi: *personne morale*, II: 399
 ---U-Ü---

uluslararası anlaşmalardan dolayı idarenin sorumluluğu: *responsabilité du fait des conventions internationales*, II: 1270
 uluslararası tahkim: *arbitrage international*, II: 241
 umumî hıfzıssıhha: *salubrité publique*, II: 473
 usûl sakatlığı: *vice de procédure*, I: 856, 875, 889
 usûl sakatlıklarının daha sonradan düzeltilmesi veya örtülmesi: *couverture des vices de procédures*, I: 892
 usûl saptırması: *détournement de procédure idarî kolluk yerine adlî kolluk kullanılması*, II: 484
 usûl saptırması: *détournement de procédure*, I: 989
 usûl: *procédure*, I: 828, 851
 usûlde paralellik ilkesi: *régle du parallélisme des procédures*, I: 877
 usûlsüz elkoyma: *emprise irrégulière*, II: 1028
 uyarı, I: uyarma: *avertissement*, 731, 733, 735
 uyarma: *avertissement*, II: 751, 782
 uygulama tedbirleri: *mesures d'application*, I: 1066
 uygulama yönetmelikleri: *règlements d'exécution des lois*, I: 1289
 uygulama: *application*, I: 717
 uygun görüş danışması [uygun görüş üzerine karar verme zorunluluğu: *obligation de décider sur l'avis conforme*, I: 862
 uygun görüş danışması [uygun görüş zorunluluğuna bağlı danışma]: *consultation assortie de l'exigence de l'avis conforme*, I: 862
 uygun görüş muvafık mütalaa: *avis conforme*, I: 301, 862
 uygun illiyet teorisi: *théorie de la causalité adéquate*, II: 1320
 uygun: *adéquate*, II: 580
 uygunluk: *adéquation*, II: 580
 uyum ilkesi: *principe d'adaptation*, II: 304
 uyum: *adaptation*, II: 169, 580, 655
 uyuşmazlıksız yargı: *jurisdiction non contentieuse*, I: 636
 uzlaşma: *accord*, II: 5
 uzlaşma: *transaction*, I: 1085; II: 1371
 uzmanlık ilkesi ihtisas ilkesi, I: spesyalite prensibi: *principe de spécialité*, 156, 188, 559, 603
 uzmanlık ilkesi: *principe de spécialité*, II: 392, 941
 uzun süreli kira: *bail emphytéotique*, II: 885

ücret (ödenti) alma hakkı: *droit à la redevance*, II: 435
 ücret (ödenti): *redevance*, II: 435
 ücret alma hakkı: *droit à la rémunération*, II: 155
 ücret: *redevance*, II: 436
 ücret: *salaire*, II: 744
 ücretli işbirliği: *collaboration rémunérée*, II: 1208
 üçüncü kişiler için ağır ve özel bir risk: *un risque spécial et grave pour les tiers*, II: 1190
 üçüncü kişiler: *tiers*, II: 4
 üçüncü kişinin fiili: *fait du tiers*, II: 1166
 ün: *réputation*, II: 1283
 üst makamlara başvuru veya aynı makama başvuru: *recours gracieux* veya *hiérarchique*, I: 1125
 üst makamlara başvuru: *recours hiérarchique*, I: 1055
 üst: *supérieur hiérarchique*, I: 197
 üstün nitelikte bir kamu yararı: *intérêt général prééminent*, II: 1266
---V---
 vali kararı: *arrêté du préfet*, I: 696
 vali: *préfet*, I: 334
 Vali: *préfet*, II: 505
 valinin dava açması, I: valiliğin idarî yargıya başvurusu: *déféré préfectoral*, 398
 valinin idare mahkemesine başvurusu: *déféré préfectoral*, I: 227
 varlık: *existence*, I: 1053
 vasıta: *moyen*, I: 613
 vekâlet (kamu hizmeti işletilme usûlü): *gérance*, II: 407
 vekâlet sözleşmesi (kamu hizmeti işletilme usûlü): *contrat de gérance*, II: 407
 vekâlet verme, yerine vekil bırakma: *suppléance*, I: 785
 vekâlet verme: *suppléance*, I: 783
 vekalet yoluyla işleten (kamu hizmetini): *gérant*, II: 407
 vekâlet yoluyla işletme (kamu hizmetini): *gestion en gérance*, II: 407
 vekâlet: *intérim*, I: 784
 vekâlet: *mandat*, II: 21
 vekâleten atama: *intérim*, I: 784
 vekil (kamu hizmetini vekâlet yoluyla işleten): *gérant*, II: 407
 vekil: *intérimaire*, I: 784

vekil: *mandataire*, II: 21
 vergi hukuku: *droit fiscal*, II: 621
 vergi niteliğinde olmayan ödenti: *redevance non fiscale*, II: 902
 vergi: *taxe, impôt*, II: 275, 902
 vergi-benzeri nitelikte aidat: *redevance de nature parafiscale*, II: 276
 vergi-benzeri: *parafiscal*, II: 376, 436
 verilen bir hizmetin karşılığı: *contrepartie d'un service rendu*, II: 275, 902
 verme yetki, verilmiş yetki: *compétence d'attribution*, I: 489, 559, 608, 746, 944, 1158
 vesayet makamı: *autorité de tutelle*, I: 217
 vesayet varsayılmaz: *la tutelle ne se présume point*, I: 211, 467
 vesayet yetkisi: *pouvoir de tutelle*, I: 167
 vesayet: *tutelle*, II: 102
 vilayet: *département*, I: 334
 virtüel kamu hizmetleri teorisi: *théorie des services publics virtuelles*, II: 258, 372
 vize: *visa*, I: 53, 837

---Y---

yabancılar kolluğu: *police des étrangers*, II: 496
 yangınla mücadele: *services de lutte contre l'incendie*, II: 1090
 yansıyan zararlar: *préjudices 'par ricochet'*, II: 1292
 yansıyan zararlar: *préjudices réfléchis*, II: 1292
 yapay tütün: *tabac factice*, II: 1263
 yapıcı işlemler: *actes constitutifs*, I: 688
 yapıcı: *auteur*, I: 1113
 yapım işlemi: *acte de confection*, I: 249
 yapım sözleşmelerinde, bayındırlık sözleşmeleri: *marchés de travaux publics*, II: 158, 166, 190
 yapma borcu: *obligation de faire*, II: 1315, 1368
 yapma: *édiction*, I: 754
 yararlandırıcı işlemler: *acte conférant un avantage*, I: 691
 yararlanıcı, yararlanan (kamu hizmetlerinden): *usager*, II: 285
 yararlanıcı: *bénéficiaire*, II: 285
 yararsız usûller teorisi: *théorie des formalités inutiles*, I: 888
 yarar-zarar bilançosu denetimi: *contrôle du bilan coût-avantages*, I: 923, 971

- yarar-zarar bilançosu: *bilan coût-avantages*, I: 971
- yardımcılar: *auxiliaires*, II: 646
- yargı faaliyetleri: *activités judiciaires*, II: 1040
- yargı faaliyetlerinden dolayı devletin sorumluluğu ilkesi: *principe de l'irresponsabilité de l'Etat du fait du jus-tice*, II: 1040
- yargı fonksiyonu: *fonction juridictionnelle*, I: 32, 618
- yargı fonksiyonunun idare tarafından gaspı: *usurpation par l'administration de la fonction juridictionnelle*, I: 811
- yargı işlemi: *acte juridictionnel*, I: 32, 618
- yargıç yapısı hukuk: *droit prétorien*, I: 64
- yargılama yetkisi: *compétence de juger*, I: 54
- yargısal kuruluş benzeri: *organisme quasi-juridictionnel*, I: 585
- yargısal: *juridictionnel*, I: 585
- yargısallaşma: *juridictionnalisation*, II: 771, 777
- yarı özgürlük ortamına bırakılan mahkumlar: *détenus en semi-liberté*, II: 1191
- yarı-akdı, yarı-düzenleyici, karma bir işlem: *acte mixte*, II: *mi-réglementaire, mi-contractuel*, 425
- yarı-gizli hukuk: *droit demi-secret*, I: 64
- yarım günlük: *à temps partiel*, II: 75
- yarı-yargısal: *quasi-juridictionnel*, I: 585
- yasaklama, men etme: *interdiction*, II: 563
- yasaklar koymak: *édicter les prescriptions*, II: 249
- yasaklar: *interdiction*, I: 688
- yasal hükümet: *gouvernement légal*, I: 753
- yasallık karinesi: *présomption de légalité*, I: 678
- yasama faaliyetleri: *activités législatives*, II: 1038
- yasama fonksiyonu: *fonction législative*, I: 32, 36, 618
- yasama işlemi: *acte législatif*, I: 618
- yayın: *publication*, I: 1047, 1050
- yazılı bildirim: *notification*, I: 830
- yazılı şekil: *forme écrite*, I: 830; II: 144
- yedek: *suppléant*, I: 783
- yedeklik: *suppléance*, I: 783
- yer bakımından yetki: *compétence ratione loci*, I: 802
- yer harçları, işgaliye: *droits de place*, II: 405
- yer yönünden adem-i merkeziyet: *décentralisation territoriale*, I: 149
- yer yönünden yerinden yönetim: *décentralisation territoriale*, I: 149, 152
- yer: *territoire*, I: 152
- yerel kamu hizmetleri: *services publics locaux*, II: 355
- yerel koşulların: *circonstances locales*, II: 539
- yerel uzmanlık ilkesi: *principe de spécialité locale*, I: 560
- yerindelik denetimi: *contrôle d'opportunité*, I: 920, 969; II: 358, 378, 580
- yerindelik sorunu: *question d'opportunité*, II: 358, 383
- yerindelik: *opportunité*, I: 123, 204, 229, 951, 1117, 1121
- yerinden yönetim: *décentralisation*, I: 143
- yeterli sarahat: *précision suffisante*, I: 772
- yeterli süre: *délaı suffisant*, I: 874
- yetki aşımı davası (iptal davası): *recours pour excès de pouvoir*, I: 818
- yetki aşımı: *excès de pouvoir*, I: 818
- yetki birleşmesi: *cumul des compétences*, II: 1356
- yetki devri: *délégation de compétence*, I: 759
- yetki gaspı: *usurpation du pouvoir*, I: 815
- yetki genişliği: *déconcentration*, I: 147
- yetki kanunu: *loi d'habilitation* [Fransa'da], I: 1287
- yetki kuralları: *règles de compétence*, I: 746
- yetki saptırması: *détournement de pouvoir*, I: 978; II: 583
- yetki saptırmasının düşüşü (gerileyişi, geri-leme dönemi): *déclin du détournement de pouvoir*, 993
- yetki tecavüzü: *empiétement de pouvoir, in-compétence*, I: 802, 818
- yetki: *compétence*, I: 203, 745
- yetki: *pouvoir*, II: 161
- yetki yetkisi (kendi kendine yetki verme yetki-si): *compétence de la compétence*, 3. Baskı, I: 473
- yetkilendirme: *habilitation*, II: 101, 393
- yetkilerin paralelliği ilkesi: *règle du parallé-lisme des compétences*, I: 747, 754, 1113
- yetkilerini kullanma yükümlülüğü: *obligation d'exercer ses compétences*, I: 748
- yetkinin şahsen kullanılması ilkesi: *principe d'exercice personnel de la compétence*, I: 750
- yetkisizlik: *incompétence*, I: 809
- yetkiyi devralan makam: *délégataire*, I: 781
- yetkiyi devreden makam: *délégant*, I: 781

yetkiyi terk: *dessaisissement de compétence*, I: 780

yılan avcısı: *chasseur de vipères*, I: 79; II: 399
yok gibi olan işlemler: *actes quasi inexistantes*, I: 1013

yok hükmünde: *nulles et de nul effet*, I: 1018
yokluğun tespiti davası: *recours en déclaration de l'inexistence*, I: 816, 1010, 1019, 1020, 1027

yokluk benzeri: *quasi inexistence*, I: I: 1013
yokluk müeyyidesi: *sanction de l'inexistence*, I: 800

yokluk: *inexistence*, I: 1005, 1053
yol imtiyazı: *concession de voirie*, II: 907
yol izinleri: *permissions de voirie*, I: 1103, 1131

yolun hizaya getirilmesi: *alignement des voies*, I: 990

yorum davası, yargılaması: *contentieux de l'interprétation*, II: 218

yorum davası: *recours en interprétation*, II: 209

yorum: *interprétation*, I: 717, 1285
yorumlayıcı sirkülerler: *circulaires interprétatives*, I: 722

yönergeler: *directives*, I: 724
yönetim bilimi: *science administrative*, II: 626
yüksek görevler: *emplois supérieurs*, II: 697
yüksek kolluk: *haute police*, I: 921
yüksek memur: *hauts fonctionnaires*, II: 697
yüksek siyaset işlemi: *acte de haute politique*, I: 646

yükümlüler: *requis*, II: 645
yürürlük, yürürlüğe girme: *entrée en vigueur*, I: 1045; II: 102

yürürlükten kalkma: *sortie de vigueur*, I: 1096
yürütme fonksiyonu: *fonction exécutive*, I: 32
yürütme, ifa, yerine getirme: *exécution*, II: 25
yürütmeyi durdurma: *sursis à exécution*, I: 681

---Z---

zaman bakımından yetki: *compétence ratione temporis*, I: 803

zaman bakımından: *ratione temporis* yetkisizlik, I: 1202

zamanaşımına uğrama: *péremption*, I: 874
zamanında: *exécution ponctuelle*, II: 154
zamanından önce kullanılması: *exercice anticipé*, I: 805

zarar (ziyan, hasar, mağduriyet): *dommage*, II: 1302

zarar görenin halefi sıfatıyla acılan dava: *action subrogatoire*, II: 1213

zarar görenin kusuru: *faute de la victime*, II: 1339

zarar olarak nitelendirilebilme: *pouvoir être qualifiée de préjudice*, II: 1279, 1302

zarar veren olay: *fait dommageable*, II: 1319

zarar: *préjudice*, II: 1279, 1302, 1319

zararı bütünüyle tazmini: *indemnisation intégrale*, II: 181

zararın kesinliği şartı: *exigence de la certitude du préjudice*, II: 1305

zararın özelliği: *spécialité du préjudice*, II: 1316

zararın tamamı: *intégralité du préjudice*, II: 1378

zararına: *à perte*, II: 277

zaruret hâli: *état de nécessité*, II: 586

zaruret: *urgence*, I: 871

zımnen yenileme: *tacite reconduction*, II: 906

zımni kararlar: *décisions implicites, décisions tacites*, I: 698, 831, 1052

zımni onama: *approbation tacite*, I: 220

zımni ret kararı: *décision implicite de rejet*, I: 698

zımni tahsis: *affectation tacite*, II: 844

zımni: *implicite*, I: 772, 1097

zilyetlik davaları: *actions possessoires*, II: 837

zımni ilga: *abrogation implicite*, I: 1097

zımni kabûl kararı: *décision implicite d'acceptation*, I: 700

zımni yetkiler: *pouvoirs implicites*, I (3.B), 158

ziyan (zarar): *dommage*, II: 1302

zor anlaşılır: *hermétique*, I: 64

zorla çalıştırma: *travail forcé*, II: 709; *réquisition*, II: 1207:

zorunlu danışma: *consultation facultative*, I: 860

zorunlu işbirliği: *collaboration obligatoire*, II: 1207, 1209

zorunlu kesintiler: *prélèvement obligatoire*, I: 576

zorunlu usûller: *procédures obligatoires*, I: 880

zorunlu üyelik: *adhésion obligatoire*, I: 89, 174, 575, 602 ■

FRANSIZCA-TÜRKÇE İDARE HUKUKU TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

(DICTIONNAIRE FRANÇAIS-TURC
DES TERMES DE DROIT ADMINISTRATIF)

Açıklama.- Bilindiği gibi Türk idare hukuku terminolojisi esasen Fransız kökenlidir. Bu nedenle, biz bu kitapta kullandığımız Türkçe idare hukuku terimlerinin Fransızca asıllarını parantez içinde ve italik harflerle vermeyi gerekli gördük. Kitabımızda parantez içinde italik harflerle verilmiş Fransızca hukukî terimlerin Türkçe karşılıklarını vermek suretiyle de aşağıdaki “*Fransızca-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü*”nü oluşturduk. Bu sözlükte 1800 civarında Fransızca hukukî terim, kavram, kurum, ilke, kural ve özdeyişin Türkçe karşılığı vardır.

Sözlükte bu terimlerin yanına, bu terimlerin bu kitabın 2009’de yapılan *ikinci baskısında* geçtiği sayfa numaraları da belirtilmiştir. Terimlerin Türkçe karşılıklarını izleyen virgülden sonraki Roma rakamları bu kitabın cilt sayısına; Roma rakamlarını izleyen Arap rakamları ise o ciltteki sayfa numarasına işaret etmektedir. Örneğin “*abrogation explicite*: sarih ilga, I: 1097” şeklindeki sözlük girdisinden, “*abrogation explicite*” kavramının Türkçe karşılığının “sarih ilga” olduğu ve bu kavramın bu kitabın birinci cildinin 1097’nci sayfasında geçtiği anlaşılmalıdır. Böylece terimleri izleyen sayfa numaralarına bakılarak bu terimlerin anlamlarına ve hiç olmazsa kullanım örneklerine ulaşılabilir.

Ayrıca bu sözlük, Fransızca bir idare hukuku metnini Türkçeye çevirecek kişilere de yararlı olacaktır.

Nihayet şunu da belirtmek istiyoruz ki, Türkiye’de idare hukukçularının önemli bir kısmı (özellikle yeni kuşak idare hukukçuları) Fransızca bilmemektedir. Bununla birlikte okudukları metinlerde bu meslektaşlarımızın karşısına zaman zaman Fransızca terimlerin çıkması ihtimal dahilindedir. Dahası Fransızca bilmeyen Türk idare hukukçularının Türkçede kullandıkları kavramların asıllarını merak etmeleri de doğaldır. Yukarıdaki “Türkçe-Fransızca” ve buradaki “Fransızca-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü”nü ihtiyacı bir ölçüde de olsa giderecektir.

Uyarı.- Aşağıdaki sözlükte terimleri izleyen rakamlar, bu kitabın 2009’da yapılmış olan *ikinci baskısında* bu terimlerin geçtiği sayfa numaralarını göstermektedir. Maalesef terimlerin geçtiği sayfa numaralarını elinizde tuttuğunuz üçüncü baskıya uyarlayamadık. Zira bu iş için günlerce ve belki haftalarca uğraşmak gerekiyordu.

Not.- Aynı sözlüğe www.idare.gen.tr/ih3b-sozluk-fransizca-turkce.htm adresinden ulaşılabilir ve burada daha kolay bir şekilde adama yapılabilir.

--A--

à l'occasion de l'accomplissement du service: hizmetin yerine getirilmesi dolayısıyla, II: 1117

à l'occasion du service: hizmet dolayısıyla, II: 1124

à la discrétion du gouvernement: hükûmetin takdirine bağlı, I: 335

à perte: zararına, II: 277

à prix courant: maliyet fiyatına, II: 277

à ses frais et risques: kendi kâr ve zararına, II: 71, 403, 419

à ses risques et frais du cocontractant: sözleşmecinin kâr ve zararına, II: 167

à ses risques et profits: kendi kâr ve zararına, II: 404

à temps complet: tam günlük, II: 75

à temps partiel: yarım günlük, II: 75

à titre principal: birinci dereceden, II: 1360; esas itibarıyla, II: 489

à titre professionnel: meslekî sıfatla, II: 624

à titre purement gracieux: iyilik olsun diye karşılıksız olarak, II: 1303

abattement: kesinti, II: 1382

abrogation des actes administratifs: idarî işlemlerin ilga edilmesi, I: 1090

abrogation explicite: sarîh ilga, I: 1097

abrogation implicite: zîmnî ilga, I: 1097

abrogation partielle: kısmî ilga, I: 1097

abrogation totale: tam ilga, I: 1097

abrogation: ilga, kaldırma, I: 877, 1096

absence de fonctionnement du service: hizmetin hiç işlememesi, II: 1059

absence totale d'investiture: resmî sıfatın tamamıyla yokluğu, I: 816

abus de droit: hakkın kötüye kullanılması, I: 978

acceptation: kabul, II: 708

accessoire: tali, fer'î, II: 489

accident du travail: iş kazası, II: 1194

accord amiable: dostane uzlaşma, anlaşma, I: 888, II: 930

accord des volontés: iradelerin uyuşumu, II: 100, 658

accord: uzlaşma, II: 5

accorder les prestations: edimde bulunmak, hizmet sunmak, II: 250

achat par défaut: gıyabında satın alma, II: 166

acompte: taksit, II: 156

acquiescement des intéressés: ilgililerin rızasının alınması, I: 892

acquisition: edinme, iktisap, kazanma, II: 842, 921

acte administratif unilatéral: bireysel idarî işlem, II: 561

acte administratif: idarî işlem, I: 618

acte conférant un avantage: yararlandırıcı işlemler, I: 691

acte contraire de l'acte initial: ilk işlemin karşıt işleminin, I: 882

acte contraire: karşıt işlem, I: 755, 878

acte de authentication: mevsubiyet işlemi, I: 249

acte de concession: imtiyaz işlemi, II: 425

acte de condition: şart işlemi, II: 693

acte de confection: yapım işlemi, I: 249

acte de gestion: temsilî tasarrufu, I: 80

acte de haute politique: yüksek siyaset işlemi, I: 646

acte de nomination: atama işlemi, II: 693

acte de soins: bakım işlemleri, II: 1089

acte de structure complexe: karma yapılı işlem, I: 619

acte de volonté: irade işlemi, I: 249, 250

acte détachable: ayrılabilir işlem, I: 711; II: 101, 221, 917

acte initial: ilk işlem, I: 756, 878

acte inverse: tersine işlem, I: 755

acte juridictionnel: yargı işlemi, I: 32, 618

acte juridique: hukukî işlem, I: 614, 894

acte législatif: yasama işlemi, I: 618

acte mixte, mi-réglementaire, mi-contractuel: yarı-akdî, yarı-düzenleyici, karma bir işlem, II: 425

acte non réglementaire: düzenleyici olmayan işlem, II: 966

acte réglementaire: düzenleyici işlem, II: 149

acte unilatéral affecté d'une condition résolutoire: infisahî şarta bağlı tek taraflı işlem, II: 659, 693

acte unilatéral non réglementaire: tek yanlı düzenleyici olmayan işlemleri, I: 661

acte-condition: şart-işlem, II: 426

acte-règle: kural-işlem, I: 32, 618

actes administratifs bilatéraux: iki-yanlı idarî işlemler, I: 665

actes administratifs individuels: bireysel idarî işlemler, I: 666

actes administratifs informels: enformel idarî işlemler, I: 735

actes administratifs réglementaires: düzenleyici idarî işlemler, I: 666

- actes administratifs unilatéraux*: tek-yanlı idarî işlemler, I: 665; II: 2
- actes administratifs*: idarî işlemler, I: 656
- actes bilatéraux*: iki-yanlı işlemler, II: 2
- actes collectifs*: kolektif işlemler, I: 693
- actes complexes*: karma işlemler, I: 694
- actes confirmatifs*: teyit edici işlemler, I: 715
- actes constitutifs*: inşâî, yapıcı veya kurucu işlemler, I: 688
- actes créateurs de droits*: hak yaratıcı işlemler, I: 691, 1099, 1104, 1128, 1135
- actes d'autorité*: hakimiyet tasarrufları, otorite işlemleri, I: 7680
- actes de droit privé*: idarenin özel hukuk işlemleri, I: 656
- actes de gestion privée*: özel işletme işlemleri, I: 656
- actes de gestion*: işletme işlemleri, I: 76
- actes de gouvernement*: hükûmet tasarrufları, I: 646, II: 1050
- actes de l'administration*: idarenin işlemleri, I: 613, 656
- actes de puissance public*: kamu gücü işlemleri, I: 76
- actes de pure faveur*: saf lütuf işlemleri, I: 1104
- actes de violence*: şiddet eylemleri, II: 1214
- actes déclaratifs*: beyan edici belirleyici, tespit edici, izharî işlemler, I: 1067, 689
- actes d'espèces*: özel işlemler, somut olay işlemleri, I: 669
- actes détachables du contrat*: sözleşmeden ayrılabilir işlemler, II: 222
- actes détachables relatives à l'exécution du contrat*: sözleşmenin uygulanmasına ilişkin ayrılabilir işlemler, II: 228
- actes détachables relatives à la conclusion du contrat*: sözleşmenin akdedilmesine ilişkin ayrılabilir işlemler, II: 222
- actes illégaux*: hukuka aykırı işlemler, I: 1017
- actes impératifs*: emredici işlemler, I: 688
- actes individuels non créateurs de droits*: hak yaratıcı olmayan bireysel işlemler, I: 1149
- actes individuels*: bireysel işlemler, I: 1102, 1148
- actes intermédiaires*: ara işlemler, I: ortalama işlemler, 669
- actes littéralement inexistant*: tam anlamıyla yok olan işlemler, I: 1006
- actes matériels*: maddî işlemler, eylemler (kol-luk alanında), II: 566
- actes médicaux*: tıbbî işlemler, II: 1087
- actes mixtes*: karma işlemler, II: 6
- actes ne faisant pas grief*: menfaatleri etkilemeyen işlemler, I: 674
- actes négatifs*: negatif işlemler, I: 1103, 1132
- actes non créateurs de droits*: hak yaratıcı olmayan işlemler, I: 1102, 1129
- actes non exécutoires*: icraî olmayan işlemler, I: 674, 703
- actes non réglementaires*: düzenleyici olmayan işlemler, I: 669, 1102
- actes postérieurs à la décision exécutoire*: icraî karardan sonraki işlemler, I: 715
- actes précaires*: geçici işlemler, I: 1103, 1130
- actes quasi inexistant*: yok gibi olan işlemler, I: 1013
- actes qui font grief*: menfaatleri etkileyen işlemler, I: 673
- actes réglementaires unilatéraux*: tek-yanlı düzenleyici işlemler, II: 232
- actes réglementaires*: düzenleyici işlemler, I: 1099, 1153
- actes subjectifs*: subjektif işlemler, I: 32, 618
- actes types*: tip işlemler, I: 740
- actes unilatéraux négociés*: pazarlıklı tek-yanlı işlemler, II: 5
- actes unilatéraux non décisives*: icraî olmayan tek taraflı işlemler, I: 674
- actes unilatéraux*: tek yanlı işlemler, I: 554
- actes-condition*: şart işlemler, durum işlemler, I: 686
- action administrative*: idarenin faaliyetleri, II: 249
- action en bornage*: sınır tespiti davası, II: 859
- action en indemnité*: tazminat davası, I: 1076
- action en revendication*: istihkak davası, II: 836
- action juridique*: hukukî eylem, I: 613
- action récursoire*: rücu davası, II: 1128, 1213, 1351, 1360,
- action subrogatoire*: zarar görenin halefi sıfatıyla açılan dava, II: 1213
- actions possessoires*: zilyetlik davaları, II: 837
- activité connexe de l'activité principale*: temel faaliyet alanlarıyla az çok ilgili ek faaliyet, I: 560
- activité d'autorité*: otorite faaliyeti, I: 85
- activité de puissance publique*: kamu gücü faaliyeti, II: 1091
- activité médicale*: tıbbî faaliyet, II: 1087
- activités administratives*: idarenin faaliyetleri, II: 249
- activités de l'administration*: idarenin faaliyetleri, I: 613

- activités judiciaires*: yargı faaliyetleri, II: 1040
activités juridiques: hukukî faaliyetler, II: 1092
activités législatives: yasama faaliyetleri, II: 1038
activités matérielles de police: kolluğu maddî faaliyetleri, kolluk eylemleri, II: 607
activités matérielles: maddî faaliyetler, I: 613
adaptation: uyum, II: 169, 580, 655
adéquate: uygun, II: 580
adéquation: uygunluk, II: 580
adhésion obligatoire: zorunlu üyelik, I: 89, 174, 575, 602
administration active: aktif idare, I: 584
administration au sens organique: organik anlamda idare, I: 27
administration centrale de l'Etat: devletin merkez idaresi, I: 240
administration centrale: merkez idaresi, I: 240
administration d'Etat: devlet idaresi, I: 240
administration privée: özel idare, I: 26
administration publique: kamu idaresi, I: 26; kamu yönetimi, II: 626
administration territoriale d'Etat: devletin mülkî idaresi, I: 241, 332
administration territoriale: taşra idaresi, I: mülkî idare, 240
administration: idare, I: 25
administrations publiques: kamu idareleri, I: 161, 186, 552
administrer: idare etmek, I: 98
affaire courante: cari iş, I: 918
affaires courantes par nature: mahiyeti gereği cari işler, I: 791
affaires importantes: önemli işler, I: 791
affectation à l'utilité publique: kamu yararına tahsis, II: 822
affectation à un service public: kamu hizmetine tahsis, II: 823
affectation de fait: fiilî tahsis, II: 845
affectation formelle: formel tahsis, II: 845
affectation tacite: zımnî tahsis, II: 844
affectation: tahsis, II: 842
affermage: iltizam, II: 73, 403
affermage: kiralama, tutma, II: 73
affermant: iltizam veren, II: 73, 403
affichage: ilân, I: 668, 1050
agent contractuel: sözleşmeli personeli, II: 233
agent public au sens large: geniş anlamda kamu görevlisi, II: 624
agent public au sens le plus large: en geniş anlamda kamu görevlisi, II: 623
agent public au sens le plus stricte: en dar anlamda kamu görevlisi, II: 625
agent public au sens stricte: dar anlamda kamu görevlisi, II: 624
agent public: kamu görevlisi, II: 271, 623
agents à temps partiel: kısmî zamanlı kamu görevlileri, II: 646
agents de police municipale: belediye zabıta memuru, II: 505
agents non titulaires: memur statüsünde olmayan görevliler, II: 234
agents publics non fonctionnaires: memur olmayan kamu görevlileri, II: 644
agents publics: kamu görevlileri, II: 621
agents temporaires: geçici görevliler, II: 645
agissements: darenin eylemleri, II: 1062
aide sociale: sosyal yardım, II: 1381
aires permanentes d'accueil: daimî kabul sahaları, II: 901
aléa normalement assumé par la victime: mağdur tarafından normal olarak üstlenilen risk, II: 1304
aléa: risk, rastlantı, talih, baht, II: 185
aléas extraordinaires: olağandışı riskler, II: 185
aléas ordinaires: olağan riskler, II: 185
aliénations forcées: cebrî devir (kamu mallarının), II: 871
aliénations volontaires: iradî devir, II: 871
alignement des voies: yolun hizaya getirilmesi, I: istikamet, 990
alignement: istikamet, II: 862
allocation de chômage: işsizlik aylığı, II: 1381
aménagement spécial: özel düzenlenme, tertip, tanzim, II: 823, 839
amende: para cezası, II: 164, 895
Annuaire militaire: Askerî Yıllık, I: 646
annulation de la decision en tant qu'elle a effet rétroactif: işlemin geçmiş etkili olduğu ölçüde iptali", I: 1062
annulation partielle: kısmî iptal, I: 1062
annulation: iptal, I: 814, 848, 1002, 1003, 1091, II: 217; geçersizleştirme, I: 1003
annulé: iptal edilmiş, 1019
anormal: anormal, II: 184, 1165, 1244, 1247
anormalement grave: anormal olarak ağır, II: 1167, 1319
antérieurs: idarî işlem den önce gelir, I: 893
application immédiate: derhal uygulama, I: 1061

- application rétroactive*: geçmişe etkili uygulama, I: 1061
- application*: uygulama, I: 717
- appréciable en argent*: parayla ölçülebilir, II: 1315
- appréciation de la légalité*: hukuka uygunluğunun incelenmesi, I: 1285
- appréciations générales*: genel değerlendirmeler, II: 700
- approbation tacite*: zımnî onama, I: 220
- approbation*: onaylama (idarî sözleşmenin), II: 101
- arbitrage international*: uluslararası tahkim, II: 241
- arbitrage*: tahkim, I: 90, 193, II: 240
- arrangements particuliers*: özel düzenlemeler, II: 657
- arrêté d'alignement*: istikamet kararı, II: 862
- arrêté de cessibilité*: temlik kararı, I: 1092, 1132
- arrêté du maire*: belediye başkanı kararı, I: 696
- arrêté du préfet*: vali kararı, I: 696
- arrêté ministériel* [Fransa'da]: bakanlık kararı, I: 696, 1292
- arrêté*: karar, I: 695
- arrondissement*: ilçe, kaza, I: 344
- assistance en mer et de sauvetage des navires*: denizde yardım ve gemi kurtarma, II: 1090
- associations d'utilité publique*: kamuya yararlı dernekler, I: 178
- assouplissements du principe de légalité*: hukukluluk ilkesinin yumuşatılması, I: 952
- assujetti*: tâbi, II: 285
- astreint*: para cezası, I: 1172; II: 226
- attributions de police*: kolluk yetkileri, I: 340
- attributions naturelles de l'Etat*: devletin tabii görevleri, II: 257
- atroupement*: gösteri, II: 1214
- atroupements et rassemblement*: toplantı ve gösteri, II: 1213
- au lieu et place d'une personne publique*: bir kamu tüzel kişininin yerine, II: 22
- au nom de l'Etat*: devletin adına, I: 584
- auteur de l'acte*: işlemin yapıcısı, I: 743
- auteur réel*: gerçek sahibi, I: 781
- auteur*: yapıcı, I: 1113
- authenticité*: mevsukiyet, I: 249
- autonome*: bağımsız, I: özerk, 65
- autonomie administrative*: idarî özerklik, II: 391
- autonomie de la responsabilité administrative*: idarî sorumluluğun özerkliği, II: 1034
- autonomie financière*: malî özerklik, I: 554, 558; II: 391
- autorisation administrative unilatérale assortie de conditions*: şartnameyle donatılmış tek taraflı idarî ruhsat, II: 6, 8, 99, 395
- autorisation*: izin, ruhsat, II, 101, 394, 549, 565, 906, 965
- autorisations d'occupation du domaine public*: kamu malının işgal izinleri, I: 1103, 1131
- autorisations de police*: kolluk izinleri, I: 1103, 1130
- autorité administrative*: idarî makam, I: 745, 793
- autorité consultante*: danışan makam, I: 857
- autorité de chose décidée*: kesin karar gücü, I: 1085
- autorité de la chose jugée*: kesin hüküm gücü, I: 40, 637, 1085; II: 1041, 1102
- autorité de police*: kolluk makamu, II: 504
- autorité de tutelle*: vesayet makamu, I: 217
- autorités administratives indépendantes*: bağımsız idarî otoriteler, I: 582
- autorités collégiales*: kolejyal makamlar, I: 694
- autorités individuelles*: bireysel makamlar, I: 695
- autorités locales de l'administration de l'Etat*: devlet idaresinin yerel makamları, I: 241
- auxiliaires*: yardımcılar, II: 646
- avancement d'échelon*: kademe ilerlemesi, II: 703, 751
- avancement de grade*: derece ilerlemesi, II: 703
- avancement des fonctionnaires*: memurların ilerlemesi, II: 702
- avances*: avans, II: 156
- avantages consentis au concessionnaire*: imtiyazcı özel kişiye tanınan avantajlar, II: 435
- avantages de toute nature*: her nitelikteki avantajlar, II: 910
- avantages financiers*: malî avantajlar, II: 435
- avertissement*: uyarı, uyarma, I: 731, 733, 735
- avertissement*: uyarma, II: 751, 782
- aveu*: itiraf, I: 988
- avis aux importateurs et exportateurs*: ihracatçılara ve ithalatçılara tebliğ, I: 735
- avis conforme*: uygun görüş, muvafık mütalaa, I: 301, 862
- avis*: görüş, mütalaa, danışma kararları, I: 295, 324, 325, 860
- avis*: mütalaa, görüş, II: 72

- avis*: tebliğ, I: 295, 735
- bail emphytéotique*: uzun süreli kira, II: 885
- bases constitutionnelles du droit administratif*: idare hukukunun anayasal temelleri, I: 93
- bâtiments*: binalar, II: 859
- bénéficiaire direct et individuel du service public*: kamu hizmetinden doğrudan doğruya ve bireysel olarak yararlanan kişi, II: 285
- bénéficiaire*: yararlanıcı, II: 285
- besoins d'un service public*: kamu hizmeti ihtiyaçları, II: 823
- biens affectés à l'usage de tous*: orta malları, arazi-i metruke, II: 828
- biens affectés aux services publics*: hizmet malları, II: 829
- biens corporels*: maddî mallar, II: 816
- biens de reprise*: alınan mallar (imtiyazda), II: 442
- biens de retour*: dönen mallar (imtiyazda), II: 442
- biens incorporels*: gayrimaddî mallar, II: 817
- biens insusceptibles de propriété privée*: özel mülkiyete elverişsiz mallar, II: 828
- biens mobiliers*: taşınır mallar, II: 925
- biens publics*: kamu malları, II: 621, 815
- biens*: mal, eşya, II: 816, 828
- bilan coût-avantages*: yarar-zarar bilançosu, I: 971
- blâme*: kınama, I: 731, II: 751, 782
- bon fonctionnement du service*: hizmetin iyi bir şekilde işlenmesini, I: 1159
- bon ordre*: düzeni, I: 897
- bonne administration de la justice*: adaletin iyi idaresi, II: 489
- bonne administration*: iyi idare, I: 844
- bouleversement de l'économie du contrat*: sözleşmenin ekonomik dengesinin altüst olması, II: 186, 191
- bouleversement du contrat*: sözleşmenin sarsılması, altüst olması, II: 187
- but d'hygiène*: sağlık amacı, II: 959
- but d'intérêt général*: kamu yararı amacı, I: 979
- but déterminant*: tayin edici amaç, I: 987
- but étranger à l'intérêt général*: kamu yararına yabancı bir amaç, I: 979
- but général*: genel maksat, I: 982
- but lucratif*: gelir elde etme amacı, II: 277
- but particulier*: özel maksat, I: 982
- but*: amaç, maksat, gaye, I: 976, II: 580
- buts accessoires*: ilâve maksatlar, I: 986
- byzantisme*: Bizantizm, I: 64
- caducité*: hükümsüzlük, kadük olma, I: 1092, 1093
- cahier des charges*: şartname, II: 6, 71, 146, 401, 425, 427
- cahiers des charges de l'administration*: idarenin belirleyeceği şartname, II: 31
- cahiers des clauses administratives générales*: genel idarî şartnameler, II: 146
- cahiers des clauses administratives particulières*: özel idarî şartnameler, II: 146
- cahiers des clauses techniques générales*: genel teknik şartnameler, II: 146
- cahiers des clauses techniques particulières*: özel teknik şartnameler, II: 146
- Caisse nationale d'assurance maladie*: Hastalık Sigortası Millî Sandığı, II: 20
- Caisses nationales de sécurité sociale*: Sosyal Güvenlik Ulusal Sandıkları, II: 278
- Caisses primaires de sécurité sociale*: Sosyal Güvenlik İlk Sandıkları, II: 21
- candidats à l'usage du service public*: kamu hizmeti kullanmaya adaylar, II: 310
- candidats-usagers*: kullanıcı adayları, II: 310
- capital*: sermaye, II: 1315
- caractère exceptionnellement dangereux*: olağanüstü tehlikeli nitelikte, II: 1180
- caractère exécutoire*: icraîlik özelliği, I: 66, 673, 675
- caractère général*: genel nitelik, I: 1154
- caractère immoral*: ahlâk dışı niteliği, II: 473
- caractère impersonnel*: kişilik-dışı nitelikte, I: 1154
- caractère non suspensif du recours pour excès de pouvoir*: iptal davasının yürütmeyi durdurulmaması özelliği, I: 680
- caractère obligatoire des contrats*: sözleşmenin bağlayıcılığı, II: 150
- caractère politique*: siyasî nitelik, I: 918
- caractère sérieux*: ciddî nitelik, II: 1307
- caractère unilatéral*: tek-yanlılık özelliği, I: 673
- caractère licencieux*: müstehcen nitelik, I: 918
- carence de l'initiative privée*: özel teşebbüsün yetersizliği, II: 371
- carrière*: meslek, II: kariyer, 699
- cas d'insolvabilité*: aciz (ödeme güçsüzlüğü) hâli, II: 1360
- cas fortuit*: beklenmeyen hâl (umulmayan hâl, nağihanî hadise, kaza), II: 1166, 1194, 1336, 1337
- cas par cas*: ayrı ayrı, I: 875

- catégorie particulière d'intérêt public*: kamu yararının özel bir kategorisi, I: 982
- cause directe*: doğrudan neden, II: 1320
- causes purement matérielles*: tamamıyla maddi sebepler, I: 1094
- centre de transfusion*: kan aktarım merkezleri, II: 1181
- certain*: kesin, II: 1305
- certificat de capacité*: ehliyetname, I: 1160
- certification*: tasdik, I: 249
- certificats d'urbanisme*: imar durumunu belirten belgeler, I: 691
- cession du contrat*: sözleşmenin devri, II: 152
- cession forcée*: cebri devir, II: cebri temlik, mülkiyetin cebren geçirilmesi (kamu mallarında), 924
- chambres d'instruction*: soruşturma daireleri, I: 640, 641
- chambres*: meslek kuruluşları, I: odaları, 609
- changement d'affectation*: tahsis değişikliği, II: 850
- changement des circonstances*: koşulların değişmesi, I: 1147
- charge de la preuve*: ispat yükü, II: 1083
- chasseur de vipères*: yılan avcısı, I: 79, II: 399
- chef de comptabilité* sayman, II: muhasebe müdürü, 75, 291, 294, 642, 662,
- chef de comptabilité*: muhasebe müdürü, II: sayman, 286
- chef de service*: hizmet şefi, I: 1159, 1293
- chef du service de l'inspection générale de l'administration*: idarenin genel teftiş servisi şefi, II: 698
- chiffage*: tazminatın miktarını belirtme işi, II: 1366
- chiffre d'affaires du service*: hizmet karşılığında elde edilen hasılat, II: 406
- chose jugée*: kesin hüküm, I: 811; II: 1041
- choses dangereuses*: tehlikeli şeyler, II: 1172
- circonstances de l'espèce*: somut olayın özellikleri, II: 328
- circonstances exceptionnelles nées de la carence de l'initiative privée*: özel teşebbüsün yetersiz kalmasından doğan istisnaî durumlar, II: 370
- circonstances exceptionnelles*: olağanüstü hâller, I: 677, 871, 1076
- circonstances exceptionnelles*: olağanüstü hâller, II: 611
- circonstances locales*: yerel koşulların, II: 539
- circonstances particulières*: özel koşullar, II: 371
- circulaire réglementaire*: düzenleyici sirküler, I: 721
- circulaires à caractère réglementaire*: düzenleyici nitelikteki sirkülerler, I: 1293
- circulaires interprétatives*: yorumlayıcı sirkülerler, I: 722
- circulaires purement interprétatives*: tamamıyla yorumlayıcı sirkülerler, I: 721
- circulaires réglementaires*: düzenleyici sirkülerler, I: 721-723
- circulaires*: sirkülerler, I: 717
- classe préparatoire aux grandes écoles*: meslek yüksek okullarının hazırlık sınıfı (Fransa'da), II: 329
- classification*: sınıflandırma, II: 843
- clause*: hüküm (idarî sözleşmelerde, II: şartnamelerde), 32
- clause*: şart, II: hüküm, 147
- clauses contractuelles*: akdî hükümler, II: 149, 170, 426, 435
- clauses exorbitantes du droit commun*: özel hukuku aşan hükümler, II: 28, 29
- clauses exorbitantes*: aşan hükümler, II: aşırı şartlar, ifratkar kayıtlar, 28
- clauses financières*: malî hükümler, II: 170
- clauses réglementaires des contrats administratifs*: idarî sözleşmelerin düzenleyici hükümleri, II: 232
- clauses réglementaires*: düzenleyici, II: tanzimî hükümler, 170, 426
- cocontractant*: sözleşmeci, II: âkit, 103
- Code de la voirie routière*: Karayolları Kanunu (Fransa'da), II: 895
- Code procédure pénale*: Ceza Usûl Kanunu, II: 1042
- Code rural*: Kır Kanunu, II: 273, 546, 914
- codes de déontologie*: meslek kuralları, I: 605
- codification*: tedvin, I: 63
- codifié*: tedvin edilmiş, I: 63
- collaborateurs bénévoles de l'administration*: idarenin gönüllü işbirlikçileri, I: 753
- collaborateurs bénévoles*: gönüllü işbirliği yapanlar, II: 640, 645
- collaborateurs extérieurs à l'administration*: idareyle dıştan işbirliği yapan kişiler, II: 639, 645
- collaborateurs occasionnels de l'administration*: idarenin arızî işbirlikçileri, I: 753
- collaborateurs occasionnels*: arızî işbirlikçiler, II: 1202
- collaborateurs permanents*: daimî işbirlikçiler, II: 1202

- collaborateurs spontanés*: kendiliğinden işbirliği yapan kimseler, II: 1207
- collaboration bénévolable*: gönüllü işbirliği, I: 753
- collaboration bénévolable*: hayrî işbirliği, II: 1208
- collaboration directe*: doğrudan işbirliği, II: 1206
- collaboration obligatoire*: zorunlu işbirliği, II: 1207, 1209
- collaboration rémunérée*: ücretli işbirliği, II: 1208
- collaboration sollicitée*: talep üzerine işbirliği, II: 1209
- collaboration spontanée*: kendiliğinden işbirliği, II: 1209, 1361
- collaboration*: işbirliği, II: 639, 1203
- collectivités locales*: mahallî idareler, I: 363
- collectivité chef de file*: lider mahallî idare, I (3.b.): 316
- collégial*: kolejyal, kurulsal, I: 694, 745
- collèges*: ortaokullar (Fransa'da), I (3.b.): 547
- commencement de preuve*: delil başlangıcı, I: 989
- commissaires du gouvernement*: hükümet komiserleri, I: 55
- commission d'enquête*: soruşturma kurulu, II: 773
- commissions administratives paritaires*: eş idarî komisyonlar, II: 701
- communauté des personnels*: personel ortaklığı, II: 486
- commune*: beldeler, II: 505
- communication du dossier*: dosyanın iletilmesi, I: 871; II: 777
- compétence d'attribution*: verme yetki, verilmiş yetki, I: 489, 559, 608, 746, 944, 1158
- compétence d'exception*: istisnaî yetki, I: 489, 559, 747
- compétence de droit commun*: genel yetki, I: 489, 559, 747,
- compétence de juger*: yangılama yetkisi, I: 54
- compétence de principe*: prensip yetki, I: genel yetki, 747
- compétence de la compétence*: yetki yetkisi, kendi kendilerine yetki verme yetkisi, I (3.B.): 473
- compétence discrétionnaire*: takdir yetkisi, II: 172, 358, 377, 382
- compétence générale*: genel yetki, I: 747
- compétence liée*: bağlı yetki, I: 250, 891, 939; II: 492
- compétence ratione loci*: yer bakımından yetki, I: 802
- compétence ratione materiae*: konu bakımından yetki, I: 801
- compétence ratione personae*: kişi bakımından yetki, I: 794
- compétence ratione temporis*: zaman bakımından yetki, I: 803
- compétence*: yetki, I: 203, 745
- compétences énumérées*: sayılmış yetkiler, I: 489
- complémentaire*: tamamlayıcı, II: 1164, 1243
- concedant*: imtiyazı veren, II: 402, 416
- concession de service public*: kamu hizmeti imtiyazı, II: 416
- concession de voirie*: yol imtiyazı, II: 907
- concession*: imtiyaz, II: 402, 907
- cessionnaire*: imtiyaz sahibi veya imtiyazcı, II: 71, 305, 402, 416
- cessionnaires de service public*: kamu hizmeti imtiyazcıları, II: 639
- conclusion des contrats administratifs*: idarî sözleşmelerin akdedilmesi, II: 149
- conclusions*: netice-i talep, I: 1122
- concours des pouvoirs de police*: kolluk yetkilerinin yarışması, II: 538
- concubine*: birlikte yaşayan kadın (nikahsız eş), II: 1310
- concussion*: irtikap, II: 1099
- condition résolutoire*: infisahî şart, I: 1066, 113
- conditions d'engagement de la responsabilité*: sorumlu tutulma şartları, II: 1275
- conditions d'organisation ou de fonctionnement*: kuruluş veya işleyiş koşulları, II: 1089
- conditions de la responsabilité des personnes publiques*: kamu tüzel kişilerinin sorumluluğunun şartları, II: 1275
- conditions de mise en jeu de la responsabilité*: sorumluluğun ortaya konulmasının şartları, II: 1275
- conditions de mise en oeuvre de la responsabilité*: sorumluluğun işletilmesi şartları, II: 1275
- conditions du droit à réparation*: tazmin hakkı şartları, II: 1275
- conditions exorbitantes du droit commun*: genel hükümleri aşan şartlar, özel hukuku aşan şartlar I: 85

- conditions générales d'engagement de la responsabilité*: sorumluluğun yükletilmesinin genel şartları, II: 1275
- confier au cocontractant l'exécution du service public*: kamu hizmetinin yürütülmesi görevini kısmen veya tamamen bir özel kişiye vermesi, II: 26
- conjonction entre l'intérêt général et un intérêt privé*: kamu yararı ile özel yarar arasında birleşme, I: 981
- connaissance acquise*: öğrenme hâli, I: 1049
- connaissance*: bilgi, II: 259
- conseil de discipline*: disiplin kurulu, II: 769
- Conseil de la concurrence (Fransa'da)*: Rekabet Konseyi, I: 582
- Conseil de sécurité nationale (Fransa'da)*: Millî Güvenlik Kurulu, I: 322
- Conseil des marchés financiers (Fransa'da)*: Malî Piyasalar Kurulu, I: 587
- Conseil d'État*: Danıştay (Fransız), I: 53
- conseil général*: il genel meclisi, I: 694
- Conseil national des corporations (Fransa'da)*: Meslek Kuruluşları Ulusal Konseyi, I: 609
- Conseil supérieur de l'audiovisuel (Fransa'da)*: Görsel-işitsel Yüksek Konsey, I: 582, 1092
- Conseil supérieur de l'éducation nationale (Fransa'da)*: Millî Eğitim Yüksek Konseyi, I: 722
- Conseil supérieur de la fonction publique de l'Etat (Fransa'da)*: Devlet Kamu Görevi Yüksek Kurulu, I: 881
- conseils de préfecture*: il kurullarına [il idare kurulu], II: 13
- conséquence directe*: doğrudan sonuç, II: 1320, 1323
- consigne*: tembih, I: 731
- consistance*: maddî içerikleri, II: 830
- constations de fait*: tutanaklar, I: 705
- constitution du domaine public*: kamu malı oluşturmak, II: 958
- constitution en action*: çalışmakta olan anayasa, I: 93
- consultatif*: istişarî, I: 584
- consultation assortie de l'exigence de l'avis conforme*: uygun görüş danışması (uygun görüş zorunluluğuna bağlı danışma), I: 862
- consultation facultative*: isteğe bağlı, ihtiyarî danışma, ihtiyarî istişare, I: 295, 880, 859
- consultation obligatoire*: mecburî danışma, I: 295, 860
- consultation*: danışması, I: 705
- contenant*: taşıyıcı, hâmil, I: 829
- contentieux administratif*: idarî yargı, I: 109
- contentieux de l'interprétation*: yorum davası, yargılaması, II: 218
- contentieux de la répression*: idarî ceza davası, II: 209
- contenu de l'acte*: işlemin içeriği, I: 744, 931; II: 4
- contenu*: içerik, I: 688
- contetieux des poursuites*: takip yargısı, II: 209
- continuité de l'Etat*: devletin devamlılığı, II: 298
- continuité du droit administratif*: idare hukukunun devamsızlığı, I: 97
- continuité*: devamlılık, II: 297
- contractuel*: akdî, sözleşmesel, II: 6, 145, 641, 655
- contrainte*: cebir, I: 677, 1072
- contrainte*: cebir, II: 609
- contrat comportant du domaine public*: kamu mallarının işgaline ilişkin sözleşmeler, II: 88
- contrat d'affermage*: iltizam sözleşmeleri, II: 73, 403
- contrat d'habilitation*: görevlendirme sözleşmesi, II: 399, 415
- contrat de concession*: imtiyaz sözleşmesi, II: 70, 402
- contrat de droit public*: kamu hukuku sözleşmesi, II: 658
- contrat de fonction publique*: kamu görevi sözleşmesi, II: 658
- contrat de gérance*: vekâlet sözleşmesi, II: 407
- contrat de la délégation du service public*: kamu hizmetinin devri sözleşmesi, II: 415
- contrat de louage de service*: hizmet akdî, II: 75
- contrat*: sözleşme, II: akit, 2, 71, 907
- contrats administratifs innomés*: isimsiz idarî sözleşmeler, II: 86
- contrats administratifs par détermination de la loi*: kanunla belirlenen idarî sözleşmeler, II: 11
- contrats administratifs*: idarî sözleşmeler, I: 665; II: 8
- contrats comportant occupation du domaine public*: kamu mallarının özel kişiler tarafından işgaline ilişkin sözleşmeler, II: 13

- contrats d'adhésion*: iltihaki, katılmalısözleşme, II: 5, 71, 145
- contrats d'affermage des taxes communales*: belediye vergileri iltizam sözleşmeleri, II: 11
- contrats d'emprunt publique*: kamu istikraz sözleşmeleri, II: 74
- contrats de droit privé par détermination de la loi*: kanunla belirlenen özel hukuk sözleşmeleri, II: 11
- contrats de droit privé*: özel hukuk sözleşmesi, I: 81
- contrats de droit privée de l'administration*: idarenin özel hukuk sözleşmeleri, II: 8
- contrats de l'administration*: idarenin sözleşmeleri, II: 8
- contrats innomés*: isimsiz sözleşmeler, II: 414
- contrats non qualifiées*: nitelendirilmemiş sözleşmeler, II: 86, 414
- contrats simples*: basit sözleşmeler, II: 86, 414
- contrats types*: tip sözleşmeler, II: 4
- contrats verbaux*: sözlü sözleşmeler, II: 144
- contraventions de grande voirie*: deniz, nehir, demir, hava yolları suçları, II:895
- contraventions de voirie routière*: karayolları suçları, II: 895
- contrepartie d'un service rendu*: verilen bir hizmetin karşılığı, II: 275, 902
- contreséing*: karşı-imza, I: 251, 695, 795, 834
- contrôle d'opportunité*: yerindelik denetimi, I: 920, 969; II: 358, 378, 580
- contrôle de l'adéquation d'une décision aux faits*: kararın olaylara uygunluğunun denetimi, I: 923, 970
- contrôle de l'administration*: idarenin denetlenmesi, I: 109
- contrôle de l'erreur manifeste d'appréciation*: açık değerlendirme hatası denetimi, I: 562
- contrôle de l'exactitude matérielle des faits*: olayların maddî doğruluğunun denetimi, I: 905
- contrôle de la matérialité des faits*: olayların maddîliğinin denetimi, I: 905
- contrôle de la qualification juridique de faits*: olayların hukukî tavsifinin denetimi, I: 917
- contrôle de moralité*: ahlakîlik denetimi, I: 992
- contrôle de proportionnalité*: oranlılık denetimi, I: 923, 970
- contrôle du bilan coût-avantages*: yarar-zarar bilançosu denetimi, I: 923, 971
- contrôle minimum*: minimum denetim, I: 922, 967
- contrôle restreint*: sınırlı denetim, I: 922, 967; II: 701
- contrôle sur l'établissement*: kurumun üzerindeki denetim, I: 564
- contrôle*: denetleme, I: 584
- convention*: anlaşma, II: 145, 425
- convention*: dar anlamda sözleşme, II: 401
- conventions particulières*: özel anlaşmalar, II: 657
- conversion des actes administratifs*: idarî işlemlerin dönüştürülmesi, I: 1040
- conversion*: dönüştürme, tahvil, I: 1041, 1206
- corporation*: kişi topluluğu, I: 161, 186
- corporation*: meslek kuruluşu, I: 609
- corporations*: loncalara benzer meslek kuruluşları, I: 609
- corps de fonctionnaires*: memurluk sınıfları, II: 672
- corps*: sınıf (memurluk), II: 672
- cotisation sociale*: aidatlar, primler, ödentiler, I: 576
- Cour des comptes*: Sayıştay, I: 313
- cours normal des choses*: olayların normal seyri, II: 1321
- couverture des vices de procédures*: usûl sakatlıklarının daha sonradan düzeltilmesi veya örtülmesi, I: 892
- crainte de la sanction*: müeyyide korkusu, I: 1070
- créateur de droits*: hak yaratıcı, I: 689, 1127
- création du service public*: kamu hizmetinin kurulması, II: 353
- création*: kurma, II: 353
- crieur public*: tellal, I: 1047
- crime*: suç, II: 298
- crise de la théorie du service public*: kamu hizmeti teorisinin krizi, I: 85
- crise du critère du service public*: kamu hizmeti kriterinin krizi, I: 81
- critère d'impersonnalité*: kişisellik/kişilik-dışılık kriteri, I: 667
- critère de généralité*: genellik kriteri, I: 667
- critère de la clause exorbitante*: aşan hükümler kriteri, II: 28
- critère de la puissance publique*: kamu gücü kriteri veya ölçütü, I: 75
- critère du service public*: kamu hizmeti kriteri veya ölçütü, I: 75, 77, 80; II: 25
- critère jurisprudentiel*: içtihadî kriter, II: 274
- critère matériel*: maddî kriter, II: 24
- critère organique*: organik kriter, II: 19
- critère qualitatif*: niteliksel kriter, II: 4

- criterium formel*: şekli kriter, I: 35, 620
criterium matériel: maddi kriter, I: 32
criterium organique: organik kriter, I: 35, 620
cumul des compétences: yetki birleşmesi, II: 1356
cumul des fautes: kusurların birleşmesi, II: 1122
cumul des responsabilités: sorumlulukların birleşmesi, II: 1124, 1150
cumul: birleşme, II: 748
cumulative: birlikte, II: 47
d'office: re'sen, I: 748, 979
dans des conditions particulièrement difficiles: fevkalâde ağır koşullarda, II: 606
dans le service: görevi içinde, II: 761
dans le service: hizmetin içinde, II: 1124
date: tarih, I: 836
de bonne foi: iyi niyetli, II: 101
de plein droit: bihakkın, I: 204; II: 163, 184, 439
décentralisation par service: hizmet adem-i merkeziyeti, I: 154
décentralisation territoriale: yer yönünden yerinden yönetim, yer yönünden adem-i merkeziyet, I: 149, 152
décentralisation: adem-i merkeziyet, yerinden yönetim, I: 143, 149
déchéance du concession: imtiyazın düşmesi, II: 167, 439, 440
décision administrative: idarî karar, II: 561
décision d'affectation: tahsis kararı, II: 845
décision de classement: tahsis kararı, II: 845
décision de déclassement: tahsisten çıkarma, adem-i tahsis kararı, II: 848
décision de désaffectation: adem-i tahsis kararı, II: 849, 869
décision exécutoire: icraî karar, I: 66, 88, 673
décision implicite d'acceptation: zımnî kabûl kararı, I: 700
décision implicite de rejet: zımnî ret kararı, I: 698
décision non créatrice de droits: hak yaratıcı olmayan bir karar, II: 966
décision péalable: ön karar, II: 1365
décision verbale: sözlü karar, I: 831
décision: karar, I: 673; II: 101
décisions administratives individuelles défavorables: muhatabı açısından olumsuz nitelikte olan bireysel kararlar, I: 844
décisions administratives: idarî kararlar, I: 666
décisions conditionnelles: şarta bağlı kararlar, I: şartlı kararlar, 1103, 1134
décisions de régularisation: düzeltme kararları, I: 1067
décisions explicites: sarîh kararlar, I: 697
décisions expresses: sarîh kararlar, I: 697
décisions gestuelles: işaretlerle veya hareketlerle de irade açıklaması, I: 831
décisions implicites: zımnî kararlar, I: 831, 1052
décisions pécuniaires: parasal kararlar, I: parasal ödeme kararları, 1130, 1103
décisions recognitives: tespit edici belirleyici, beyan edici, izharî işlemler, 1067, 689, 1103, 1129
décisions tacites: zımnî kararlar, I: 698
declaratif: bildirici, II: 843
déclaration d'utilité publique: kamu yararı kararı, I: 670, 971, 1103, 1132, II: 965
déclaration préalable: bildirim, II: 551, 565
déclarations d'intention: niyet açıklamaları, I: 737
déclin du détournement de pouvoir: yetki saptırmasının gerileyişi (düşüşü, I: gerileme dönemi), 993
déconcentration: adem-i temerküz, yetki genişliği, I: 147
décret: kararname, I: 695, 1289
décrets d'extradition: suçluların geri verilmesine ilişkin kararlar, I: 652
décrets réglementaires: düzenleyici kararnameler, I: 1289
décrets: kararnameler, I: 695
dédoulement fonctionnel: görev ikileşmesi, II: 1356
déductions: indirimler, II: 1381
défaut d'entretien normal: normal bakım eksikliği, II: 1083, 1084, 1180
défaut dans l'organisation du service: hizmetin organizasyonunda eksiklik, II: 1084
défaut de surveillance: gözetim eksikliği, II: 1123
déféré préfectoral: valinin idarî yargıya başvurusu, valinin dava açması, I: 227, 398
définitif: kesin, I: 1123
degré de gravité de l'irrégularité: sakatlığın ağırlık derecesi, I: 1012
délai de droit commun: genel süre, I: 699
délai de recours: dava açma süresi, I: 1020
délai raisonnable: makul bir süre, I: 942, 1173
délai suffisant: yeterli süre, I: 874
délai: süre, I: 805
délais impératifs: emredici süreler, I: 805
délais indicatifs: gösterici süreler, I: 806

- délégant*: yetkiyi devreden makamın, I: 781
déléataire: yetkiyi devralan makam, I: 781
délégation de compétence: yetki devri, I: 759
délégation de pouvoir: iktidar devri, I: 759
délégation de signature: imza devri, I: 759, 775, 776
délégation temporaire de compétences: geçici yetki devri, I: 774
délibération inopérante: işlemez karar, I: 1011
délibération: müzakere, I: 695
délibérations: mukarrerat, I: 694
délimitation du domaine public fluvial: nehir kenar sınırlarının belirlenmesine, I: 1051
délimitation du domaine public naturel: tabii kamu mallarının sınırlarının çizilmesi, I: 690, 1129
délimitation du domaine public: kamu malları sınırlarının tespiti, II: 859
demandes d'extradition: suçluların geri verilmesi talepleri, I: 640
demandes de renseignements: bilgi talebi, I: 707
démission: çekilme, II: istifa, 708
démission: istifa, II: 659
démocratie directe: doğrudan demokrasi, I: 519
déni de justice: ihkak-ı haktan imtina, adalet dağıtmaktan imtina, II: 1099, 1101
département: il, il özel idaresi, I: 382
département: il, vilayet, il genel idaresi, I: 334
déplacement d'office: re'sen yer değiştirme, II: 751
dépourvu de tout effet juridique: hukukî etkiden bütünüyle mahrum, I: 690
dérivé: türev, I: müştak, 1166
dérogations en moins: daha az yetkiler, I: 87
dérogations en plus: daha fazla yetkiler, I: 87
dès la signature: imzalanmadan itibaren, I: 1049
désordre moral: ahlâkî düzensizlik, II: 472
dessaisissement de compétence: yetkiyi terk, I: 780
destinataires: muhataplar, I: 667, 1094
désuétude: metrukiyet, I: 1095
détachable: ayrılabilir, I: 711
détachement: geçici görevlendirme, I: 882
détenus en semi-liberté: yarı özgürlük ortamına bırakılan mahkûmlar, II: 1191
détournement de pouvoir dans l'intérêt financier: malî yarar düşüncesiyle yetki saptırması, I: 983
détournement de pouvoir: yetki saptırması, I: 978
détournement de procédure: usûl saptırması, I: 989; II: 484
détournement du pouvoir: yetki saptırması, II: 583
devenir définitifs: kesinleşme, I: 1117
devoir d'obéissance: itaat ödevi, I: 201, 202; II: 728
devoir de loyalisme à l'égard de la nation: millete bağlılık ödevi, II: 726
différence appréciable de situation: önemli bir durum farklılığı, II: 311
difficulté d'exercice de l'activité: faaliyetin yürütülmesindeki zorluk, II: 1086
difficultés exceptionnelles: istisnaî güçlükler, II: 191
difficultés imprévues: öngörülmemiş güçlükler, II: 191
dignité de la personne humaine: insan onuru, II: 475
directe: doğrudan doğruya, II: 1320
directeur général: genel müdür, II: 75, 286
directeurs d'administration centrale: merkezî idare yöneticileri, II: 698
directives: talimatlar, direktifler, yönergeler, I: 724
discipline interne: iç disiplin, I: 600
discontinuité du droit constitutionnel: anayasa hukukunun devamsızlığı, I: 97
discrimination licite: meşru ayrımcılık, II: 310
discrimination positive: pozitif ayrımcılık, II: 310, 679
disparition des actes administratifs: idarî işlemlerin sona ermesi, I: 1090
dispositions réglementaires: düzenleyici hükümler, II: 232
disproportion: oransızlık, I: 923, 970
documents généraux: genel belgeler, II: 146
documents particuliers: özel belgeler, II: 146
dol: dolandırıcılık, II: 1099
dol: hile, II: 102
domaine d'application du droit administratif: idare hukukunun uygulama alanı, I: 74
domaine privé: özel mallar, II: 819, 912
domaine public aérien: hava kamu malı, II: 832
domaine public affecté à l'usage direct public: kamunun doğrudan kullanımına tahsis edilmiş kamu malları, II: 899
domaine public affecté aux services publics: kamu hizmetlerine tahsis edilmiş kamu malları, II: 898

- domaine public artificiel*: sun'î kamu malları, II: 833, 844, 848, 861
- domaine public fluvial*: su kamu malı, II: 832
- domaine public immobilier*: taşınmaz, gayrimenkul kamu malları, II: 833
- domaine public maritime*: deniz kamu malları, II: 831
- domaine public mobilier*: taşınır, II: menkul kamu malları, 833
- domaine public naturel*: tabii kamu malları, II: 832, 843, 859
- domaine public terrestre*: kara kamu malları, II: 830
- domaine public*: kamu malı, II: 815, 818, 820
- domaine*: emlak, II: 815
- domanialité public*: kamu malı statüsü, I: 88; kamu mallarının hukukî rejimi, II: 865
- dommage permanent*: devamlı zararlar, II: 1362
- dommage*: zarar, ziyan, hasar, mağduriyet, II: 1302
- dommages aux biens*: mala verilen zararlar, II: 1390
- dommages aux personnes*: şahsa verilen zararlar, II: 1391
- dommages corporels*: bedensel, cismani zararlar, II: 1280, 1391
- dommages indirectes*: dolaylı zararlar, II: 1320
- dommages insusceptibles de réparation*: tazmine elverişsiz mağduriyetler, II: 1303
- dommages matériels*: maddî zararlar, II: 1390
- dommages permanents*: daimî zararlar, II: 1246
- dommages-intérêts compensatoires*: telafi edici tazminatlar, II: 1419
- dommages-intérêts*: tazminat, zarar-ziyan, II: 164
- double effet*: çifte etkili, I: 692
- douleur morale*: manevî acı, II: 1286
- douleur physique*: fiziksel acılar, II: 1285
- droit à consultation du dossier*: dosyayı inceleme hakkı, I: 873
- droit à indemnité*: tazminat hakkı, II: 157
- droit à l'autorisation*: izin alma hakları, II: 907
- droit à l'équilibre financier*: malî dengenin korunmasını isteme hakkı, II: 434
- droit à la création des services publics*: kamu hizmetinin kurulmasını isteme hakkı, II: 358
- droit à la redevance*: ücret alma hakkı, II: 435
- droit à la rémunération*: ücret alma hakkı, II: 155
- droit acquis*: kazanılmış hak, II: 378, 656, 966
- droit administratif au sens large*: geniş anlamda idare hukuku, I: 50
- droit administratif au sens strict*: dar anlamda idare hukuku, I: 50
- droit administratif des biens*: eşya idare hukuku, II: idarî eşya hukuku, 621, 816
- droit administratif est le droit des services publics*: idare hukuku, kamu hizmetlerinin hukukudur, I: 81
- droit administratif général*: genel idare hukuku, I: 107
- droit administratif spécial*: özel idare hukuku, I: 107
- droit administratif*: idare hukuku, I: 20, 25, 49
- droit au maintien des services publics*: kamu hizmetinin sürdürülmesini isteme hakkı, II: 378
- droit commun*: genel hükümler, genel hukuk, ortak hukuk, özel hukuk, I: 105, 85, II: 37
- droit d'accès au service public*: kamu hizmetine ulaşma hakkı, II: 310
- droit d'exception*: istisna hukuku, I: 105
- droit d'usufruit*: intifa hakkı, II: 884
- droit de garde et de surintendance*: koruma ve gözetim hakkı, II: 835
- droit de l'administration*: idarenin hukuku, I: 50
- droit de la défense*: savunma hakkı, I: 864; II: 776
- droit de la fonction publique*: kamu görevi hukuku, II: 625
- droit de préférence*: rüçhan hakkı, II: 440
- droit de propriété*: mülkiyet hakkı, II: 817, 835, 836, 984
- droit demi-secret*: yarı-gizli hukuk, I: 64
- droit des biens*: eşya hukuku, II: 816
- droit des services publics*: kamu hizmetleri hukuku, I: 81
- droit du travail*: iş hukuku, II: 627
- droit fiscal*: vergi hukuku, II: 621
- droit jurisprudentiel*: içtihadî hukuk, I: 63
- droit prétorien*: yargıç yapısı hukuk, I: 64
- droit*: hak, II: 161
- droits acquis*: kazanılmış haklar, müktesep haklar, I: 668, 1114, 1127
- droits de l'administration*: idarenin hakları, II: 161
- droits de place*: yer harçları, işgaliye, II: 405
- droits de servitude*: irtifak hakları, II: 884
- droits du cocontractant*: sözleşmecinin hakları, II: 155

- droits et obligations des parties*: tarafların hak ve borçları, II: 150
- droits réels*: aynı haklar, II: 884
- droits*: haklar, I: 1128
- durée des effets des actes administratifs*: idarî işlemlerin etki süresi, I: 1090
- durée*: süre, II: 426
- échange des consentements*: rızalarının değişimi, II: 100
- école de Bordeaux*: Bordeaux ekolü, I: 80
- école de la puissance publique*: kamu gücü okulu, I: 75
- école de Toulouse*: Toulouse okulu, I: 75
- école du service public*: kamu hizmeti ekolü, I: 80
- édicter les prescriptions*: yasaklar koymak, II: 249
- édiction*: yapma, I: 754
- effectivité*: etkinlik, I: 858
- effet rétroactif*: geçmişe etkili, I: 65, 804, 936
- effets de droit*: hukukî sonuç, I: 614
- effets directs*: doğrudan etkili, I: 726
- égalité absolue*: mutlak eşitlik, II: 310
- égalité des citoyens devant les charges publiques*: kamu külfetleri karşısında vatandaşların eşitliği ilkesi, II: 1016, 1164
- égalité des parties*: tarafların eşitliği, II: 150
- égalité proportionnelle*: nispi eşitlik, II: 310
- empiètement de pouvoir*: yetki tecavüzü, I: 802, 818
- emplois à la discrétion du gouvernement*: hükümetin takdirinde memuriyet, istisnaî memuriyet, II: 697
- emplois supérieurs*: yüksek görevler, II: 697
- emprise irrégulière*: usûlsüz elkoyma, II: 1028
- en capital*: sermaye şeklinde, II: 1399
- en dehors du service*: memurun görevinin dışında, II: 761
- en l'espèce*: somut olaylarda, I: 890
- en rente*: irat, gelir şeklinde, II: 1399
- encadrement*: çerçeveselendirme, II: 250
- engins dangereux*: tehlikeli araçlar, II: 1181
- enquête disciplinaire*: disiplin soruşturması, II: 771
- enquête*: soruşturma, I: 740
- enquêteur*: soruşturmacı, II: 773
- entrée dans la fonction publique*: memurluğa giriş, 677
- entrée en vigueur*: yürürlüğe girme, I: 1045
- entrée en vigueur*: yürürlük, yürürlüğe girme, 102
- entrepreneurs de travaux publics*: bayındırlık işi müteahhitleri, II: 639
- entreprise privée*: özel teşebbüs, II: 924
- équilibre financier du contrat*: sözleşmenin malî dengesi, II: 157
- équilibre financier*: malî denge, II: 160, 426
- équité*: hakkaniyet, II: 190
- équivalence*: eşdeğer, II: 1315, 1369
- équivalent d'un retrait*: geri almayla eşdeğer [bir işlem], I: 1093
- erreur de fait*: fiilî hata, II: 860
- erreur de qualification juridique de faits*: olayların hukukî tavsifinde hata, I: 917
- erreur involontaire*: istem dışı hata, I: 979
- erreur manifeste de l'appréciation*: açık takdir hatası, I: 921, 922, 966; II: 358
- erreur*: hata, II: 102
- erreurs purement matérielles*: tamamıyla maddî hatalar, I: 850
- ésotérisme*: ezoterizm, I: 64
- esthétique publique*: kamusal estetik, II: 474
- établissement d'utilité public*: kamuya yararlı kurumlar, I: 563
- établissements publics industriels et commerciaux*: sınaî ve ticarî kamu kurumları, I: 177
- établissements publics à caractère scientifiques*: bilimsel, I: teknik ve kültürel kamu kurumları, *technologiques et culturels*, 576
- établissements publics administratifs*: idarî kamu kurumları, I: 567
- établissements publics*: kamu kurumları, I: 161, 186, 552; II: 292, 390, 821
- état de nécessité*: zaruret hâli, II: 586
- Etat patrimonial*: mülk-devlet, I: 119
- Etat providence*: sosyal devlet, I: 118
- État*: devlet, I: 163
- Etat-gendarme*: jandarma devlet, II: 249
- Etat-providence*: sosyal devlet, II: 249
- étroite collaboration*: sıkı bir işbirliği, II: 1358
- exactitude*: maddî doğruluk, II: 860
- exception de recours parallèle*: paralel dava yasağı veya defî, II: 229
- exception*: defî, itiraz, I: 1150
- exception*: istisna, I: 1063
- excès de pouvoir*: yetki aşımı, I: 818
- exclusion temporaire*: geçici ihraç (memuriyetten), II: 751
- exclusivité des polices spéciales*: özel kollukların inhisarlığı, II: 544
- exécution d'office*: re'sen icra, I: 66, 174, 88, 675, 1071; II: 897

- exécution d'un service public*: bir kamu hizmetinin ifası, yürütülmesi, yerine getirilmesi, II: 25
- exécution des contrats administratifs*: idarî sözleşmelerin uygulanması, II: 149
- exécution du contrat*: sözleşmenin uygulanması, II: icrası, 147
- exécution forcée*: cebrî icra, I: 88, 601, 677, 1072
- exécution intégrale*: tam, II: 154
- exécution même d'un service public*: kamu hizmetinin bizzat yürütülmesi, II: 25
- exécution par défaut*: gıyabında ifa, II: 166
- exécution par la force*: kuvvet kullanarak icra, I: 677
- exécution ponctuelle*: zamanında, II: 154
- exécution volontaire*: kendiliğinden uyma veya gönüllü icra, I: 1070
- exécution*: icra, I: 1069
- exécution*: yürütme, II: ifa, yerine getirme, 25
- exercice anticipé*: zamanından önce kullanılması (bir yetkinin), I: 805
- exercice d'une prérogative de puissance publique*: kamu gücü ayrıcalığının kullanımı, I: 658
- exercice personnel*: görevi şahsen yerine getirme, II: 729
- exercices clos*: son verilmiş faaliyetler, I: 1060
- exigence de la certitude du préjudice*: zararın kesinliği şartı, II: 1305
- existence matérielle*: maddî varlık, I: 849, 1006
- existence ou l'inexistence matérielle des faits*: fiillerin maddî mevcudiyeti veya namevcudiyeti, II: 749
- existence*: varlık, I: 1053
- exonération totale*: tam muafiyet, yükümlülüğün bütünüyle ortadan kaldırılması, II: 1334, 1339
- expédition des affaires courantes*: cari işlerin yürütülmesi, I: 790, 804; II: 300
- expérience générale*: genel tecrübeler, II: 1321
- explicite*: sarıh, I: 1097
- expiration du délai*: sürenin dolması, I: 1091
- explosifs*: patlayıcı maddeler, II: 1172
- exposé des motifs*: gerekçe, I: 839, 840
- expression des motifs*: gerekçe, II: 754
- expropriation indirecte*: dolaylı kamulaştırma, II: 993
- expropriation pour cause d'utilité publique*: kamulaştırma, kamu yararı nedeniyle mülkiyetten çıkarma, II, 958
- expropriation*: kamulaştırma, istimlak, I: 91, II, 924, 934
- extension des pouvoirs de police*: kolluk yetkilerinin genişlemesi, II: 586
- extériorité*: dışlık, II: 1329
- extinction des actes administratifs*: idarî işlemlerin sona ermesi, I: 1090
- extinction des actes administratifs*: idarî işlemlerin sona ermesi, I: 1090
- facilitation*: kolaylık, I: 725
- faible importance*: az önemli (disiplin tedbir ve cezaları), I: 730
- faillite*: iflas, I: 555
- faisant grief*: ilgililerin haklarına ve menfaatlerine dokunan, I: 711, 1019
- faisant grief*: ilgisinin menfaatlerini etkilemesi, II: 783
- faisceau d'indices*: göstergeler demeti, I: 564
- faisceau de présomptions*: karineler demeti, I: 988
- fait dommageable*: zarar veren olay, II: 1319
- fait du prince au sens large*: geniş anlamda fedürens, II: 178
- fait du prince lata sensu*: geniş anlamda fedürens, II: 178
- fait du prince strictissimo sensu*: en dar anlamda fedürens, II: 180
- fait du prince stricto sensu*: dar anlamda fedürens, II: 179
- fait du prince*: fedürens, II: 177, 178, 180
- fait du tiers*: üçüncü kişinin fiili, II: 1166
- fait indépendant de la volonté des parties*: tarafların iradesinden bağımsız bir olay, II: 185
- fait matériel*: idarenin eylemleri, II: 1062
- fait matériel*: maddî fiil, I: 894
- fait*: fiil, II: 1275
- faits personnels*: kişisel fiiller, II: 761
- faute commise dans l'exécution du service public*: kamu hizmetinin ifasında işlenen kusur, II: 1059
- faute d'une exceptionnelle gravité*: istisnâ ağırlıkta bir kusur, II: 1085
- faute d'une particulière gravité*: özel ağırlıkta kusur, II: 167
- faute de la victime*: mağdurun (zarar görenin) kusuru, II: 1166, 1339
- faute de service*: hizmet kusuru, II: 809, 1058, 1112
- faute disciplinaire*: disiplin suçu, I: 918; II: 747, 748, 756, 757, 759
- faute grave*: ağır kusur, II: 166

- faute lourde dans l'exécution des mesures de police*: kolluk tedbirlerinin uygulanmasında ağır hata, II: 1093
- faute lourde professionnelle*: meslekî ağır kusurlar, II: 1099
- faute lourde*: ağır kusur, II: 492, 605, 606, 1085, 1221
- faute manifeste et d'une particulière gravité*: özel bir ağırlıkta ve apaçık kusur, II: 1085, 1098
- faute non dépourvue de tout lien avec le service*: hizmetten tamamıyla kopuk olmayan kusur, II: 1126
- faute personnelle*: kişisel kusur, II: 810, 1114
- faute professionnelle*: meslekî kusur, II: 748
- faute purement personnelle*: saf kişisel kusur, II: 1114
- faute simple dans l'édiction des mesures de police*: kolluk tedbirlerinin alınmasında basit hata, II: 1094
- faute simple dans l'édiction des mesures*: kolluk tedbirlerinin alınmasında basit hata, II: 1092
- faute simple*: basit kusur, II: 605, 606, 1085
- faute*: kusur, II: 1058, 1278
- fautes non détachables de l'exercice des fonctions*: görevlerinin ifasından ayrılmaz nitelikte olan kusurlar, II: 1112
- fautif*: kusurlu, II: 761, 1278
- favoritisme*: kayırmacılık, II: 103
- fermier*: mültezim, II: 73, 403
- fin de vigueur des actes administratifs*: idarî işlemlerin yürürlüğünün sonu, I: 1090
- fin des effets de la décision*: idarî işlemlerin etkilerinin sona ermesi, I: 1090
- flagrant*: apaçık, I: 814, 922, 967
- flagrante et grave*: apaçık ve ağır, I: 814
- fonction administrative*: idarî fonksiyon, I: 36, 618
- fonction consultative*: danışma görevi, I: 295
- fonction exécutive*: yürütme fonksiyonu, I: 32
- fonction gouvernementale*: hükümet fonksiyonu, I: 41
- fonction juridictionnelle*: yargı fonksiyonu, I: 32, 618
- fonction législative*: yasama fonksiyonu, I: 32, 36, 618
- fonction publique*: kamu görevi, II: 625
- fonctionnaire de fait*: fiilî memur, I: 817
- fonctionnaire de fait*: fiilî memur, II: 640
- fonctionnaire*: memur, II: 75, 641, 644
- fonctionnement normal du service*: hizmetin normal işleyişi, II: 307
- fonctionnement tardive du service*: hizmetin geç işlemesi, II: 1059
- fonctions juridiques de l'Etat*: devletin hukukî fonksiyonları, I: 32
- fondation*: mal topluluğu, I: 161, 187
- force majeure*: mücbir sebep, II: zorlayıcı neden, 174, 189, 1166, 1329
- force obligatoire des contrats*: sözleşmelerin bağlayıcılığı, II: 198
- force obligatoire*: bağlayıcı güç, I: 720
- force*: kuvvet, I: 1072; II: 609
- forfait de la pension*: sosyal güvenlik tazminatlarının inhisarlığı doktrini, II: 1195
- forfait*: götürü, II: 155
- formalité substantielle*: aslî formalite, I: 861
- formalités non substantielles*: tali usûl kuralları, I: 889
- formalités substantielles*: aslî usûl kuralları, I: 889
- formation professionnelle au cours de la carrière*: hizmet içi eğitim, II: 698
- forme écrite*: yazılı şekil, I: 830
- forme écrite*: yazılı şekil, II: 144
- forme*: şekil, I: 828
- foulard islamique*: İslami başörtüsü, I: 729
- fournisseurs*: mal veya hizmet sağlayan kişiler, II: 406, 639
- frais et risques*: kâr ve zararı, II: 166
- frais supplémentaires*: ek masraflar, II: 344
- gardes champêtres*: kır bekçisi, II: 505
- gendarmerie nationale*: ulusal jandarma, II: 505
- gérance*: vekâlet (kamu hizmeti işletme usûlü), II: 407
- gérant*: vekalet yoluyla işleten (kamu hizmetlerinde), II: 407
- gères conformément aux lois et usages du commerce*: ticaret kanun ve teamüllerine göre işletilme, II: 273
- gestion du domaine privé*: (kamu tüzel kişilerinin) özel mallarının işletilmesi, I, 407; II: 255
- gestion en gérance*: vekâlet yoluyla işletme, II: 407
- gouvernement de fait*: fiilî hükümet, I: 753
- gouvernement légal*: yasal hükümet, I: 753
- gouverner*: hükümet etmek, I: 98
- grades*: dereceler, II: 672
- grande voirie*: deniz, II: nehir, demir ve hava yolları, 895

- gratuit*: bedava, II: 277
gratuité: bedavalık, II: meccanilik (kamu hizmetlerinin), 341
grave: ağır, I: 814
gravité de la menace du trouble: kamu düzeninin bozan tehdidin ağırlığı, II: 583
gravité de la mesure de police: kolluk tedbirinin ağırlığı, II: 582
grenades lacrymogène: gözyaşartıcı bombalar, II: 1175
grossier et flagrant: çok ağır ve apaçık, I: 922, 967
habilitation: yetkilendirmesi, II: 101, 393
habitation bourgeoise: özel ikamete mahsus konut, I: 918
haute police: yüksek kolluk, I: 921
hauts fonctionnaires: yüksek memur, II: 697
hermétique: zor anlaşılır, I: 64
hiérarchie: hiyerarşi, I: 196
honneur: şeref, II: 1283
horaires de service: çalışma saatleri, II: 730
hypothèque: rehin, II: 884
idée de cause raisonnable: makul sebep düşüncesi, II: 1321
idée vague: belirsiz düşünce, fikr-i muğlak, I: 1014
identité: aynıyet, I: 715
illégal: hukuka aykırı, I: 816, 1001
illégalité à l'objet de l'acte: konu unsurunda sakatlık, işlemin konusuna ilişkin hukuka aykırılık, I: 932
illégalité: hukuka aykırılık, I: 992, 1001; II: 1061
illégalités graves: ağır hukuka aykırılıklar, I: 1022
illégalités grossières: kaba saba hukuka aykırılıklar, I: 1012
illégalités particulièrement graves et flagrantes: fevkalade ağır ve apaçık hukuka aykırılıklar, I: 828, 1012, 1023
illégalités purement formelles: saf şekil bakımından hukuka aykırılıklar, II: 1062, 1064
îlots d'irresponsabilité: sorumsuzluk adacıkları, II: 1303
immeubles non bâtis: binasız taşınmazlar, II: 931
immobilier: taşınmaz, gayrimenkul, II: 924
impartialité: tarafsızlık, I: 858
impératifs de bonne gestion: iyi işletme icapları, I: 560
impersonnel: kişilik-dışı, I: 667
implicite: zımnî, I: 772, 1097
impôt: vergi, II: 275, 902
imprescriptibilité du domain public: kamu mallarının zamanaşımıyla kazanılamaması, II: 882
imprévisibilité: öngörülemezlik, II: 1329
imprévisible: öngörülemez, II: 184, 1330, 1337
Imprimerie nationale: Millî Matbaa, II: 638
imputable: isnat edilebilir, II: 1277
inadéquation: ölçüsüzlük, I: 904
inaptitude physique: fizikî elverişsizlik, II: 762
incompétence négative: negatif yetkisizlik, I: 809
incompétence: yetkisizlik, I: 809
incompétence: yetkisizlik, yetki tecavüzü, I: 802, 818
inconvenients du voisinage: komşuluk zararları, II: 1246
indemnisation en capital: sermaye şeklinde tazminat, II: 1399
indemnisation en rente: irat şeklinde tazminat, II: 1399
indemnisation intégrale: zararı bütünüyle tazmini, II: 181
indemnisation totale: tam tazminat, II: 191
indemnité d'imprévision: öngörülemezlik tazminatı, II: 188
indemnité principal: esas tazminat, II: 1418
indemnités accessoires: fer'i tazminatlar, II: 1418
indemnités pour sujétions imprévues: öngörülmemiş güçlükler tazminatı, II: 191
indépendamment de toute faute: kusurdan bağımsız olarak, II: 1173
indépendante: bağımsız, I: 587
indexation: endekslere bağlama, II: 1400
indicative: belirtici, I: 1173
indice quasi certain: kesine yakın gösterge, II: 269
individualisation: bireyselleştirilebilme, II: 1317
individuel: bireysel, I: 669, 694
inégalité: eşitsizlik, I: 66
inexcusable: mazur görülemez, II: 1117
inexistence absolue: mutlak yokluk, I: 849, 1006
inexistence de l'acte administratif: idarî işlemin yokluğu, I: 1006
inexistence des motifs: sebebin mevcut olması, I: 905
inexistence matérielle: maddî yokluk, I: 849
inexistence: yokluk, I: 1005, 1053

- informations*: haber vermeler, I: 737
infraction effectivement commise: fiilen işlenmiş bir suç, II: 480
infraction pénale déterminée: belirli bir suç, II: 479
infraction pénale: ceza hukuku anlamında suç, II: 748, 756
infraction pénale: suç, II: 748
infra-minimum denetim: minimum-altı, I: 969
injonction: emir, I: yargısal emir, 1172
injonction: hakiminin idareye emir vermesi, yargısal emir, II: 1315, 1369
injonctions: emirler, II: 562, 216
inhérent: mündemiç, içkin, I (3.b.): 1288
inopposabilité: dermeyan edilmezlik, ileri sürülemezlik I: 720, 1052, 1053
inopposable: ileri sürülemez, dermeyan edilemez, I: 720, 1053
insaisissabilité des biens: malların haczedilemezliği, I: 555
insolvabilité: ödeme aczi, II: 1277
institutions d'éducation surveillée: gözetimli eğitim kurumları, II: 1190
instructions de service: hizmet emirleri, I: 716
insuffisance professionnelle: meslekî yetersizliği, II: 762
intangibilité des effets individuelles des actes administratifs: idarî işlemlerin bireysel etkilerinin dokunulmazlığı ilkesi, I: 1098
intangible: dokunulmaz, I: 1123
intégralité du préjudice: zararın tamamı, II: 1378
intégrité matérielle: maddî bütünlük, II: 894
intentions: niyetler, I: 739, 744, 977
interdiction de séjour: ikamet yasağı, I: 822
interdiction: yasaklama, men etme, II: 563
interdictions: yasaklar, I: 688
intérêt général prééminent: üstün nitelikte bir kamu yararı, II: 1266
intérêt général: genel çıkar, I: 87
intérêt général: genel yarar, II: 850, kamu yararı, I: 66, II: 249
intérêt juridiquement protégé: hukuken korunan menfaat, II: 1310
intérêt légitime: meşru menfaat, II: 1310
intérêt moral: manevî değer, II: 1283
intérêt non qualifié: niteliksiz menfaat, II: 1310
intérêt public dans sa totalité: kamu yararının bütünü (bütünü itibarıyla kamu yararı), I: 982
intérêt public: kamu yararı, âmme menfaati, II: 255, 257
intérêts moratoires: temerrüt, gecikme faizleri, II: 1418
intérim: vekâlet, vekâleten atama, I: 784, 785
intérimaire: vekil, I: 784
interprétation stricte: dar yorum, I: 747, 1064
interprétation: yorum, I: 717, 1285
invalidité: geçersizlik, I: 1053
investiture contractuelle: akdî görevlendirme, II: 393, 398
investiture par contrat: sözleşmeyle görevlendirme, II: 393, 398
investiture périmée: resmî sıfatın sona ermesi, I: 816
investiture statutaire: statüter görevlendirme, II: 393
investiture unilatérale: tek-tarafli görevlendirme, II: 393
investiture: görevlendirme-kamu hizmetlerinde), II: 393
invocables: başvurulabilir, ileri sürülebilir, I: 1045
irrégularité extrêmement grave et flagrante: fevkalade ağır ve bariz sakatlık, I: 828
irrégularités flagrantes: apaçık sakatlıklar, I: 828, 1012
irregularités: sakatlıklar, I: 1001
irrésistibilité: karşı konulamazlık, dayanılmazlık, 1331, 1329
irresponsabilité personnelle: kişisel sorumsuzluk, II: 1114
irrévocabilité du prix: sözleşmede kararlaştırılan ücretin geri alınamazlığı, II: 156
irrévocable: geri alınmaz, II: 709
juge administratif: idarî yargı anlamında idarî yargıç, idarî hâkim, I, 90, 109
juge de l'excès du pouvoir: iptal davası bakan hakim, II: 224, 225
juge de l'excès du pouvoir: iptal davasına bakan mahkeme, II: 214
juge du contrat: sözleşmenin hakimi, II: 214, 225
jugements de valeur: değer yargıları, II: 259
juridiction non contentieuse: nizasız kaza, çekişmesiz yargı, uyuşmazlıksız yargı, 636
juridictionnalisation: yargısallaşma, II: 771, 777
juridictionnel: yargısal, I: 585
jurisprudence: içtihat, I: 63, 65
jurisprudentielle: içtihadî, I: 63
justice déléguée: devredilmiş adalet, I: 55

justice retenue: tutulmuş adalet, I: 55
kamu malları, II: kamu emlakı, *domaine public*, 259

lancer de nain: cüce fırlatma, I: 898
lancer de nain: cüce fırlatma, II: 475

le principe qu'une personne ne doit jamais être condamnée à payer une somme qu'elle ne doit pas: bir kişi sorumlu olduğundan daha fazlasına mahkûm edilemez ilkesi, II: 1371

ledit arrêté doit être regardé comme un acte nul et non avenue: adı geçen karara geçersiz ve hiç doğmamış bir işlem olarak bakılması gerekir, I: 1015

légale et réglementaire: kanunî ve nizamî, II: 655, 659, 738

légalité: hukukîlik, I: 123, 204, 229, 951

légalité: kanuna tâbi olma, I: 91

lésion d'un droit: hak ihlâli, II: 1310

libération conditionnelle: şartlı salıverme, II: 1191

liberté du choix du cocontractant: sözleşme-ciyi seçme serbestisi, II: 103

libertés de forme: şekil serbestisi, I: 829

libertés innommées: isimsiz hürriyetler, II: 572

libre administration des collectivités locales: mahallî idarelerin serbest idaresi, I: 1293

licenciement pour insuffisance professionnelle: mesleki yetersizlik nedeniyle işten çıkarılma, II: 713

licenciement: memurluktan çıkarma, ihraç, işten çıkarma, II: 712

lien de causalité: illiyet rabtası, nedensellik bağı, II: 1319

lien de droit public: kamu hukuku bağı, II: 641

lien direct de causalité: doğrudan illiyet bağı, II: 1320, 1323

lien indirect: dolaylı bağlantı, II: 1321

lieux ouverts au public: kamuya açık yerler, II: 578

ligne de conduite: davranış çizgisi, I: 725
limitativement énumérées: sınırlı olarak sayılmış, I: 559

limites du principe de la légalité: hukukîlik ilkesinin sınırları, I: 952

loi d'habilitation [Fransa'da]: yetki kanunu, I: 1287

loi des parties: tarafların kanunu, II: 148, 168, 198, 238

lois de Rolland: Rolland kanunları, II: 297

lois du service public: kamu hizmeti kanunları, II: 297

loterie nationale: millî piyango, II: 256

maintien de l'ordre public: kamu düzeninin korunması, II: 249

maires: belediye başkanları, II: 505

maître de l'ouvrage public: bayındırlık eserinin sahibi, II: 1362

majorité absolue renforcée: güçleştirilmiş mutlak çoğunluk, I: 797

majorité absolue: salt veya mutlak çoğunluk, I: 796

majorité qualifiée: nitelikli çoğunluk, I: 798

majorité relative: nispi çoğunluk, I: 796

maladie professionnelle: meslek hastalığı, II: 1194

mandat: vekâlet, II: 21

mandataire: vekil, II: 21

mandataires-liquidateurs: tasfiye memurları, II: 1196

manifestation de volonté: irade açıklaması, I: 614, 615

manifeste: açık, I: 969

marchés d'études: araştırma, plan, proje, tasarı, vs. için yapılan kamu ihalesi, II: 89

marchés de fournitures: levazım sözleşmeleri, II: 87, 92, 166, 169

marchés de service: hizmetlerin özel kişilerden satın alınmasına dair sözleşmeler, II: 89, 93

marchés de transport: taşıma sözleşmeleri, II: 87, 184

marchés de travaux publics: bayındırlık ihaleleri, yapım ihaleleri, II: 13, 20, 52, 87, 91, 169, 158, 166, 190

marchés publics: kamu ihaleleri, I: 623; II: 103

marge d'action libre en franchise de responsabilité: sorumluluktan bağımsız serbest bir hareket alanı, II: 1087

marge d'appréciation: değerlendirme marjı, I: 899, 946

matérialité des faits: fiilin maddîliği, II: 760; olayların maddî doğruluğu, I: 905

mauvaise fonctionnement du service: hizmetin kötü işlemesi, II: 1058

Médiateur de la République: Cumhuriyet Arabulucusu [Fransa'da bir çeşit ombudsman], I: 582

mesure conservatoire: ihtiyati tedbir, II: 705, 773

mesure de police: kolluk tedbiri, II: 552, 615

- mesure faisant grief*: menfaatlere dokunan bir tedbir, I: 731
- mesure moins rigoureuse*: daha az sert bir tedbir, II: 582
- mesures antérieures*: ön işlemler, I: 704
- mesures d'application*: uygulama tedbirleri, I: 1066
- mesures d'ordres intérieur*: iç düzen işlemleri, I: 716, 727; II: 755
- mesures d'organisation du service*: hizmetin örgütlenmesine ilişkin tedbirler, I: 728
- mesures de police interne du service*: hizmet içi kolluk tedbirleri, I: 730
- mesures internes au services*: hizmet içi tedbirler, I: 727
- mesures juridiques*: hukukî tedbirler, II: 1092
- mesures mineures*: küçük tedbirler, II: 783
- mesures mineures*: küçük tedbirler, önemsiz işlemler, I: 730, 733; II: 783
- mesures plus rigoureuses*: daha sıkı tedbirler, II: 541
- mesures postérieures*: sonraki tedbirler, I: 715
- mesures préparatoires*: hazırlık işlemleri, I: 704
- mesures prises en considération de la personne*: kişiyi göz önünde bulunduran işlemler, I: 871
- mesures*: tedbirler, I: 1286
- méthodes dangereuses*: tehlikeli yöntemler, II: 1190
- metropolis*: metropol, büyükşehir, I (3.b.): 573
- mettre un élève au piquet*: ayakta durma cezası (öğrencilere), I: 730
- mis en demeure*: temerrüde düşürme, ihtar, protesto, II: 163, 562
- mise à l'isolement*: tecride koyma, I: 732
- mise à la retraite d'office*: re'sen emekliliğe sevk, II: 751
- mise au cellule disciplinaire*: disiplin hücreesine koyma, I: 732
- mise aux arrêts*: hapis, I: 731
- mise en régie*: emanet hâline getirme, II: 166
- mise sous séquestre*: geçici el koyma, II: 166, 439
- mises en demeure*: temerrüde düşürme, I: 735
- mitoyenneté*: komşuluk, II: 837
- mobile personnelle*: kişisel saik, I: 980
- mobile politique*: siyasî saik, I: 646, 980
- mobile principal de l'opération*: operasyonun temel saiki, II: 488
- modalité d'exécution du service public*: kamu hizmetinin yürütülme usûlünü, II: 27
- mode de conclusion*: akdedilme şekli, I: 649
- modes de gestion des services publics*: kamu hizmetlerinin işletilmesi usûlleri, II: 381
- modes de gestion*: işletme usûlleri, II: 380, 381
- modification*: değiştirme, I: 754, 877
- moralité publique*: genel ahlâk, II: 473
- motif*: sebep, I: 715, 840, 893, 977
- motifs de droit*: hukukî sebepler, I: 894
- motifs de fait*: fiilî sebepler, I: 894, 927
- motifs déterminants*: belirleyici sebepler, I: 925
- motifs surabandants*: ek sebepler, lüzumundan fazla sebepler, esbab-ı kasire, I: 925
- motivation*: gerekçe, I: 839, 840
- moyen d'ordre public*: kamu düzenine ilişkin bir def'i veya itiraz vasıtası, I: 978, 1022
- moyen*: araç, II: 581
- moyen*: vasıta, I: 613
- moyens d'action de l'administration*: idarenin hareket araçları, II: 621
- mutabilité*: değişebilirlik (kamu hizmetlerinde), II: 169, 655
- mutation par changement d'affectation*: tahsis değişikliğiyle dönüşüm, II: 856
- mutation par transfert de propriété*: mülkiyet devri yoluyla dönüşüm, II: 851
- mutations domaniales*: mal dönüşümleri, II: 850
- nationalisation*: devletleştirme, II: 924, 935
- nature contractuelle*: akdî nitelik, II: 148
- nature de la mission assignée au juge pénal*: ceza hakimine verilen görevin doğası, I: 1285
- nature des choses*: eşyanın tabiatı, I: 1158
- nature réglementaire*: düzenleyici nitelik (şart-nalamalar), II: 148
- ne faisant pas grief*: menfaatini etkilemeyen, I: 716
- nécessaire*: gerekli, II: 581
- nécessité d'intérêt général*: kamu yararı gereği, II: 312
- negatif*, II: olumsuz, ihmalî, menfî, 1276
- neutralité abstention*: kaçınma yoluyla tarafsızlık, II: 320
- neutralité objectivité*: objektiflik yoluyla tarafsızlık, II: 321
- neutralité pluralisme*: plüralizm yoluyla tarafsızlık, II: 320
- nomination comme stagiaire*: stajyer olarak atama, I: 1066
- nomination*: atama, II: 645
- nominations pour ordre*: düzmece atamalar, I: 1017

- nominativement*: ismen, I: 667
- non dépourvu de tout lien avec le service*: hizmetten tamamıyla kopuk, II: 1124
- non-cognitivism des valeurs*: değerlerin bilinemezliği, II: 259
- non-lieu à statuer*: karar vermeye gerek olmadığna, I: 1124, 1123
- non-rétroactivité*: geriye yürümezlik, I: 1116
- notations des fonctionnaires*: memurların değerlendirilmesi, II: 699
- note chiffrée*: rakamsal not, II: 700
- notification*: tebliğ, yazılı bildirim, I: 830, 1049
- notions juridiques indéterminées*: belirsiz hukukî kavramlar, I: 896, 903
- nul et de nul effet*: yok hükmünde, geçersiz ve etkisiz, I: 1018; geçersiz ve tamamıyla etkisiz, I: 1019, 1012, 1013
- nul et non avenue*: geçersiz ve hiç doğmamış (meydana gelmemiş), I: 1012, 1013, 1019
- nul*: batıl, geçersiz, I: 1003
- nullité du contrat*: sözleşmenin butlanı, II: 217
- nullité*: butlan, geçersizlik, I: 1002, 1003; II: 102, 870
- objet*: konu, I: 715, 930, 1094
- obligation d'agir*: harekete geçme yükümlülüğü, II: 491
- obligation d'assurer le service*: hizmeti görme ödevi, II: 729
- obligation d'exécution personnelle*: şahsen ifa borcu, II: 152
- obligation d'exercer ses compétences*: yetkilerini kullanma yükümlülüğü, I: 748
- obligation de décider sur l'avis conforme*: uygun görüş danışması [uygun görüş üzerine karar verme zorunluluğu, I: 862
- obligation de faire*: yapma borcu, II: 1315, 1368
- obligation de prendre les mesures de police*: kolluk tedbiri alma zorunluluğu, II: 553
- obligation de réserve*: ihtiyat yükümlülüğü, II: 727
- obligation de se consacrer à ses fonctions*: kendisini bütünüyle görevine adanması, II: 729
- observations*: düşünceler: itirazlar, gözlemler, I: 863, 871
- obstacle insurmontable*: aşılamaz engel, II: 189
- occasionnelle*: geçici, II: 75
- occupants sans titre*: kamu malını haksız işgal eden kişinin, II: 908
- occupation temporaire*: geçici işgal, II: 928
- occupation*: işgal, II: 904
- occupations privatives*: özel işgaller, II: 904
- octroi d'indemnités*: tazminat ödenmesi, II: 217
- Office national des forêts*: Ormanlar Millî Ofisi, II: 643
- offres et propositions*: icap ve teklifler, I: 708
- opération projetée présente un intérêt général*: genel yarar arz eden operasyon, II: 960
- opérations de police*: kolluk operasyonları, II: 566
- opérations matérielles d'exécution*: maddî uygulama operasyonları, II: 1093
- opérations matérielles*: eylemler (kolluk alanında), II: kolluk eylemleri, 606
- opérations sur le terrain*: saha operasyonları, II: 1093
- opérations*: operasyonlar, I: 613
- opinion*: kanaat, I: 739
- opportunité des poursuites*: soruşturmanın yerindeliği, II: 771
- opportunité*: yerindelik, I: 123, 204, 229, 951, 1117, 1121
- opposabilité des directives*: direktiflerin ileri sürülebilirliği (dermeyeran edilebilirliği), I: 726
- opposabilité*: dermeyeran edilebilme, I: ileri sürülebilme, kabil-i dermeyeran olma, 1052
- opposable*: dermeyeran edilebilir, ileri sürülebilir, kabil-i dermeyeran, I: 1045, 1052
- opposables à l'administration*: idareye karşı da ileri sürülebilir, I: 726
- opposables aux administrés*: idare edilenlere karşı ileri sürülebilir, dermeyeran edilebilir, I: 726
- ordonnances* (Fransa'da): ordonanslar, I: 1287
- ordre de service*: hizmet konusunda emir ve talimat, II: 161
- ordre illégal*: kanunsuz emir, II: 728
- ordre matériel et extérieur*: maddî ve dış düzen, II: 472
- ordre moral*: ahlâk düzeni, II: 472
- ordre public*: kamu düzeni, I: 748, 862, 983, 1159; II: 472, 1166
- ordres professionnels*: meslek kuruluşları, I: 180, 601
- ordres*: meslek kuruluşları, I: 609
- Organisation de Planification de l'Etat*: Devlet Planlama Teşkilâtı (Türkiye'de), I: 328
- organisation et le fonctionnement du service public*: kamu hizmetinin organizasyonuna ve çalışmasına, II: 149, 426

- organisation interne du service*: hizmetin iç düzenlemesini, I: 201
- organisme consultatif*: danışma (istişare) organı, I: 854, 857
- organisation quasi-juridictionnel*: yargısal kuruluş benzeri, I: 585
- organismes consultatifs*: danışma organları, I: 289
- originnaire*: aslı, ilkel, ilksel: 136, 1166, 1169
- origine de l'établissement*: kurumun kökeni, I: 564
- ouvrages publics exceptionnellement dangereux*: olağanüstü tehlikeli bayındırlık eserleri, II: 1180
- ouvrages publics*: bayındırlık eserleri, II: 992, 1178, 1210
- paiement après service fait*: iş yapıldıktan sonra ödeme, II: 156
- par voie d'action*: dava yoluyla, I: 1149
- par voie d'exception*: defî yoluyla, I: 1149
- parafiscal*: vergi-benzeri, II: 376, 436
- paralyse de l'administration*: idarenin felç olması, I: 889
- parlement*: Fransa'da 1789 öncesi bu isimli mahkemeler, I: 120
- participation directe*: doğrudan doğruya katılma, II: 27
- participation du cocontractant à l'exécution même du service public*: gerçek kişi akidinde bir kamu hizmetinin yürütülmesine katılması, II: 27
- patrimoine*: mal varlığı, I: 191, 554
- pénalité*: cezaî şart, II: 164
- pension de retraite*: emekli aylığı, II: 720
- péremption de l'avis*: görüşün zamanaşımına uğraması, I: 859
- péremption de la procédure contradictoire*: çalışma usulünün zamanaşımına uğraması, I: 874
- péremption*: zamanaşımına uğrama, I: 874
- permanence*: kesintisizlik, sürerlilik, damilik, II: 297
- permanent*: daimî, II: 75
- permis de chasse*: av tezkeresi, I: 985
- permis de stationnement*: işgal ruhsatı, II: 907
- permis*: lisans, ruhsat, II: 394, 907
- permissions de sortir*: çıkma izinleri, II: 1191
- permissions de voirie*: yol izinleri, I: 1103, 1131
- personel*: kişisel, I: 978
- personnalité des peines*: cezaların şahsîliği, I: 1085
- personnalité morale de l'Etat*: devlet tüzel kişiliği, I: 144
- personne morale*: tüzel kişi, II: 399
- personne physique*: gerçek kişi, II: 399
- personne sans titre*: herhangi bir resmî sıfatı olmayan bir kişi, I: ni qualité, 816
- personne*: kişi, I: 160
- personnel de police*: kolluk personeli, II: 504
- personnel*: şahsî, II: 760
- personnels titulaires*: memur, II: 284
- personnes en traitement dans les hôpitaux publics*: kamu hastanelerinde tedavi gören kişiler, II: 1084
- personnes morales de droit privé*: özel hukuk tüzel kişileri, I: 160
- personnes morales de droit public*: kamu hukuku tüzel kişileri, I: 161, 192, 554
- personnes morales mixtes*: karma tüzel kişiler, I: 190
- personnes physiques*: gerçek kişiler, I: hakikî şahıslar, 160
- personnes privées chargées d'un service public*: kamu hizmetiyle görevli özel kişiler, I: 178
- perte d'une chance*: şans kaybı, II: 1307
- perte de la valeur juridique des actes administratifs*: idarî işlemlerin hukukî değerinin kaybı, I: 1090
- phase administrative*: idarî aşama, II: 963
- phase judiciaire*: adlî aşama, II: 963
- pièces écrites du dossier*: dosyadaki yazılı belgeler, I: 987
- plan d'alignement*: istikamet planı, I: 1095 II: 862
- plans*: planlar, I: 740
- plénitude de juridiction*: tam yargılama yetkisi, yargılama yetkisinin tamlığı, I: 1285
- pluralité de buts*: amaçların çokluğu, I: 986
- pluralité des motifs*: sebeplerin çokluğu, I: 924
- plus ou moins durablement*: az çok uzunca bir süre, II: 639
- plus restrictives des libertés*: özgürlükleri daha sınırlandırıcı, II: 541, 539
- plus rigoureuse*: daha sıkı, II: 539, 540
- police administrative générale*: genel idarî kolluk, II: 493
- police administrative*: idarî kolluk, II: 477
- police de la conservation du domaine public*: kamu mallarını koruma kolluğu, II: 894
- police des étrangers*: yabancılar kolluğu, II: 496

- police des installations classées pour la protection de l'environnement*: çevrenin korunması için sınıflandırılmış tesisler kolluğu, II: 493
- police judiciaire*: adli kolluk, II: 477
- police nationale*: ulusal polis, II: 505
- police spéciale*: özel kolluk, II: 535
- police*: kolluk, II: 249, 471
- polices administratives spéciales*: özel idarî kolluklar, II: 493
- polyvalence des opérations de police*: kolluk operasyonlarının çok anlamlılığı, II: 487
- positif*: olumlu, icraî, müspet, II, 1276
- pour le compte de l'Etat*: devletin hesabına, II: 22
- pour le compte de*: hesabına, II: 22, 406, 407
- pouvoir d'annulation*: iptal (bozma, kaldırma) yetkisi, I: 219
- pouvoir d'appréciation*: takdir yetkisi, I: 724, 903, 943, 1160
- pouvoir d'approbation*: onama yetkisi, I: 220
- pouvoir d'instruction*: emir ve talimat verme, I: 228
- pouvoir de contrôle et de direction*: denetim ve yönlendirme yetkisi, II: 161
- pouvoir de modification unilatérale*: tek-yanlı değişiklik yetkisi, II: 169, 179, 180
- pouvoir de réformation*: düzeltme yetkisi, I: 203, 228
- pouvoir de résiliation dans l'intérêt du service*: hizmet yararına fesih yetkisi, II: 171
- pouvoir de sanction*: müeyyide uygulama yetkisi, II: 162
- pouvoir de substitution d'office*: resen ikame yetkisi, I: 228
- pouvoir de substitution*: ikame yetkisi, I: 203; II: 1360
- pouvoir de suspension*: askıya alma yetkisi, I: 222
- pouvoir de tutelle*: vesayet yetkisi, I: 167
- pouvoir disciplinaire*: disiplin yetkisi, II: 768
- pouvoir être qualifiée de préjudice*: zarar olarak nitelendirilebilme, II: 1279, 1302
- pouvoir exceptionnel*: istisnaî nitelikte bir yetki, I: 210
- pouvoir hiérarchique*: hiyerarşik güç, I: 201
- pouvoir réglementaire autonome*: özerk düzenleme yetkisi, I: 1288, 1289
- pouvoir réglementaire dérivé*: türev düzenleme yetkisi, I: 1289
- pouvoir réglementaire*: düzenleme yetkisi, I: 1154, 1155
- pouvoir*: yetki, II: 161
- pouvoir d'auto-organisation*: teşkilatlanma yetkisi, kendi kendini örgütleme yetkisi, I (3.b.): 198, 153, 156, 473
- pouvoirs implicites*: zımnî yetkiler, I (3.b.): 158
- pouvoirs de l'administration*: idarenin yetkileri, II: 161
- pouvoirs de police afférents à la gestion du domaine départemental*: il emlakine ilişkin kolluk yetkileri, II: 505
- pouvoirs généraux d'administration exercés sur le domaine*: idarenin kamu malları üzerinde sahip olduğu genel yetkiler, II: 847
- préalable*: ön, I: 678
- précarité*: geçicilik, II: 910
- précision suffisante*: yeterli sarahat, I: 772
- préfet*: vali, I: 334; II: 505
- préjudice d'affection*: duygusal zarar, II: 1286
- préjudice esthétique*: estetik zararlar, II: 1284
- préjudice exceptionnel*: olağanüstü zarar, II: 1170
- préjudice grave*: ağır zarar, II: 1167, 1318
- préjudice indemnisable*: tazmin edilebilir zarar, II: 1062
- préjudice spécial*: özel zarar, II: 1168, 1316
- préjudice*: zarar, II: 1279, 1302, 1319
- préjudices 'par ricochet'*: dolaylı zararlar, II: yansıyan zararlar, 1292
- préjudices actuels*: güncel zararlar, II: 1305
- préjudices éventuels*: muhtemel zararlar, II: 1306
- préjudices futures*: gelecekteki zararlar, II: 1305
- préjudices immédiates*: doğrudan zararlar, II: 1292
- préjudices matériels*: maddî zararlar, II: 1280
- préjudices moraux*: manevî zararlar, II: 1283
- préjudices réfléchis*: yansıyan zararlar, II: 1292
- préjudice anormal*: anormal bir zarar, II: 1167, 1176, 1318
- prélèvement obligatoire*: zorunlu kesintiler, I: 576
- premier ministre*: başbakan, II: 505
- préoccupations d'ordre privé*: kişisel saiklerle, II: 1115
- prérogative*: ayrıcalık, I: 87
- prérogatives de l'administration*: idarenin ayrıcalıkları, II: 161
- prérogatives de puissance publique*: kamu gücü ayrıcalıkları, I: 66, 87, 88; II: 268, 492

- prérogatives et privilèges*: ayrıcalıklar ve imtiyazlar, I: 85
- prérogatives et sujétions exorbitantes du droit commun*: genel hükümleri (özel hukuku) aşan ayrıcalıklar veya yükümlülükler, I: 86
- prérogatives exorbitantes du droit commun*: genel hükümleri aşan ayrıcalıklar, I: 86
- prescription*: emir, II: 562
- Présidence de la République*: Cumhurbaşkanlığı, I: 242
- Président de la République*: Cumhurbaşkanı, I: 242
- président du conseil général*: il genel meclisi başkanı, II: 505
- présomption de conformité au droit*: hukuka uygunluk karinesi, I: 88, 678
- présomption de légalité*: yasallık karinesi (=hukuka uygunluk karinesi), I: 678
- présomption*: karine, II: 23
- présomptions de fautes*: kusur karineleri, II: 1083
- présomptions sérieuses*: ciddî karineler, I: 988
- prestation*: hizmet, II: 285
- prestations de biens et de services*: mal ve hizmet sunumları, II: 250
- preuve*: ispat, I: 987
- préventif*: önleyici, II: 478, 492, 747
- principal*: esas, II: 489
- principe contradictoire*: çelişme ilkesi, I: 104
- principe d'adaptation*: uyum ilkesi, II: 304
- principe d'adéquation*: elverişlilik ilkesi, II: 577
- principe d'autonomie*: özerklik ilkesi, I: 556
- principe d'effectivité et sincérité*: etkililik ve samimiyet ilkesi, I: 858
- principe d'égalité devant les charges publiques*: kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi, II: 1242
- principe d'égalité*: eşitlik ilkesi (kamu hizmetlerinde), II: 309
- principe d'exercice personnel de la compétence*: yetkinin şahsen kullanılması ilkesi, I: 750
- principe d'immutabilité du contrat*: sözleşmenin değişmezliği ilkesi, II: 168
- principe d'incessibilité des biens au-dessous de leur valeur*: özel malların değerinin altında devredilemeyeceği ilkesi, II: 916
- principe d'intangibilité des ouvrages publics*: bayındırlık eserlerinin dokunulmazlığı ilkesi, II: 994
- principe d'interdiction des cumuls*: birden fazla görevde çalışma yasağı, II: 729
- principe de continuité*: devamlılık ilkesi, II: 297
- principe de gratuité*: bedavallık ilkesi, II: 902
- principe de l'égalé admissibilité aux emplois publics*: kamu görevlerine girişte eşitlik ilkesi, II: 678
- principe de l'inaliénabilité du domaine public*: kamu mallarının devredilmezliği ilkesi, II: 865
- principe de l'insaisissabilité du domaine privé*: özel malların haczedilemezliği ilkesi, II: 916
- principe de l'insaisissabilité des biens publics*: kamu mallarının haczedilemezliği ilkesi, II: 873
- principe de l'interdiction d'une tutelle entre les collectivités*: mahallî idareler arasında vesayet yasağı ilkesi, I (3.b.): 310
- principe de l'irrécevabilité du recours pour excès du pouvoir contre les contrats administratifs*: idarî sözleşmelere karşı iptal davası açılmayacağı kuralı, II: 219
- principe de l'irresponsabilité de l'Etat du fait du justice*: yargı faaliyetlerinden (adliye-den) dolayı devletin sorumsuzluğu ilkesi, II: 1040, 1100
- principe de l'irresponsabilité de l'Etat*: devletin sorumsuzluğu ilkesi, II: 1018, 1038
- principe de la continuité des service publics*: kamu hizmetlerinin devamlılığı ilkesi, II: 181
- principe de la libre détermination du mode de gestion*: işletme usüllerinin serbestçe belirlenmesi ilkesi, II: 382
- principe de la non-rétroactivité*: geriye yürümezlik ilkesi, I: 804, 936
- principe de la réparation en argent*: parayla tazmin ilkesi, II: 1368
- principe de la réparation intégrale*: tam tazmin ilkesi, II: 1379
- principe de la réparation par équivalent*: eşdeğeriyle tazmin ilkesi, II: 1315, 1369
- principe de la responsabilité de l'Etat*: devletin sorumluluğu ilkesi, II: 1020
- principe de la séparation des autorités administratives et judiciaires*: idarî ve adlî makamların ayrılığı ilkesi, I: 53
- principe de laïcité*: lâiklik ilkesi, II: 321
- principe de légalité*: hukuka uygunluk ilkesi, I: 1119

- principe de liberté*: serbestlik ilkesi, II: 900
- principe de mutabilité du contrat administratif*: idarî sözleşmenin değiştirilebilirliği ilkesi, II: 169
- principe de mutabilité*: değişebilirlik ilkesi, II: 304
- principe de nécessité*: gereklilik ilkesi, II: 577, 580
- principe de neutralité*: tarafsızlık ilkesi, II: 319
- principe de non-rétroactivité des actes administratifs*: idarî işlemlerin geriye yürüme-zlığı ilkesi, I: 1056, 1116
- principe de proportionnalité*: oranlılık ilkesi, II: ölçülülük ilkesi 578, 581
- principe de rattachement*: bağlılık ilkesi, I: 556; II: 392
- principe de sécurité juridique*: hukukî güvenlik ilkesi, I: 1060
- principe de sincérité*: samimiyet ilkesi, I: 858
- principe de spécialité locale*: yerel uzmanlık ilkesi, I: 560
- principe de spécialité*: uzmanlık ilkesi, ihtisas ilkesi, spesyalite prensibi, I: 156, 188, 559, 603, II: 392, 941
- principe de valeur constitutionnelle*: anayasal değerde ilke, II: 298
- principe du cumul des responsabilités*: sorumlulukların birleşmesi ilkesi, II: 1127
- principe du non-cumul des indemnisations*: tazminatların birleşmemesi ilkesi, II: 1127
- principe général du droit*: hukukun genel ilkesi, I: 1057, 864, 879; II: 1243
- principe interdisant aux personnes publiques de recourir à l'arbitrage*: kamu tüzel kişilerinin tahkime başvurma yasağı ilkesi, II: 240
- principes généraux du droit public*: kamu hukukunun genel ilkeleri, I: 204
- principes généraux du droit*: hukukun genel ilkeleri, II: 198
- privatisation*: özelleştirme (kamu hizmetlerinin), II: 249, 379
- privatives de liberté*: hürriyetten mahrum edici, I: 1079; II: 615
- privilège du préalable*: ön ayrıcalığı (=hukuka uygunluk karinesi), I: 678, II: 168
- prix*: fiyat, II: 345, 348, 436, 902
- procédé de l'établissement public*: kamu kurumu usûlü, II: 390
- procédés de police*: kolluk usûlleri, II: 548
- procédure consultative*: istişarî usûl, danışma usûlü, I: 857
- procédure contradictoire*: çelişme usûlü, I: 584, 863; II: 771, 777
- procédure disciplinaire*: disiplin usûlü, II: 771
- procédure*: usûl, I: 828, 851
- procédures obligatoires*: zorunlu usûller, I: 880
- produits sanguins*: kan ürünleri, II: 1181
- profession libérale*: serbest meslek, I: 600
- projets*: projeler, I: 740
- promulgation*: ısdar, I: 647
- proportionnalité*: oranlılık, II: 583
- proportionnée*: orantılı, II: 581
- proposition*: öneri, teklif, inha, 855, 707
- propriété administrative*: idarî mülkiyet, II: 837
- propriété privée*: özel mülkiyet, II: 837
- propriété publique*: kamu mülkiyeti, II: 838
- publication*: yayın, I: 1047, 1050
- publicité impersonnelle*: kişisel olmayan duyurma, idarî işlemin kişisel olmayan bir şekilde ilgililerine duyurulması, I: 1047
- publicité par voie d'affichage*: ilân yoluyla yayın, I: 1047
- publicité personnelle*: kişisel duyurma, idarî işlemin kişisel olan bir şekilde ilgililere duyurulması, I: 1050
- publicité*: aleniyet, aleni hale getirme, ilgililere duyurma, 1045
- puissance commandante*: emredici güç, I: 85
- puissance publique*: kamu gücü, âmme kudreti, I: 85, 87
- qualification juridique de faits*: olayların hukukî tavsifi, I: 917
- qualification juridique*: hukukî tavsif, I: 904
- qualification textuelle*: kanun metniyle yapılan nitelendirme, II: 274
- qualification*: nitelendirme, II: tavsif, 9
- qualification*: tavsif, nitelendirme, I: 564, 903
- quasi inexistance*: yokluk benzeri, I: 1013
- quasi*: keenne, sanki, güya, gibi, benzer, I: 1014
- quasi-juridictionnel*: yarı-yargısal, I: 585
- question d'opportunité*: yerindelik sorunu, II: 358, 383
- rachat amiable*: dostane geri satın alma, II: 441
- rachat contractuel*: akdî geri satın alma, II: 441
- rachat forcé*: cebri geri satın alma, II: 440

- rachat unilatéral*: tek-tarafılı geri satın alma, II: 440, 441, 442
- rachat*: geri satın alma, II: 441
- radiation du tableau d'avancement*: ilerleme tablosundan silinme, II: 751
- raison d'Etat*: hikmet-i hükümet, devlet sebebi, 653
- rapport de droit privé*: özel hukuk ilişkisi, II: 23
- rassemblement*: toplanma, II: 1214
- rationalisation*: rasyonelizasyon, I: 725
- ratione temporis* yetkisizlik: zaman bakımından, I: 1202
- réalisation de condition résolutoire*: infisahî şartın gerçekleşmesi, I: 1091
- réalité des faits*: olayların gerçekliği, I: 905
- récépissé*: alındı belgesi, II: 551, 565
- réception*: kabul etme (idari sözleşmelerde, II: 194
- recognitif*: tanıyıcı, II: 1390
- recommandations*: tavsiyeler, I: 325, 735
- recours à la contrainte*: cebir kullanma, I: 88
- recours de plein contentieux*: tam yargı davası, II: 209, 210
- recours en annulation*: iptal davası, I: 1002
- recours en constatation de nullité*: hükümsüzlüğün saptanması davası, I: 1027
- recours en déclaration de l'inexistence*: yokluğun tespiti davası, I: 816, 1010, 1019, 1020, 1027
- recours en interprétation*: yorum davası, II: 209
- recours gracieux*: aynı makama başvuru, istitaft başvurusu, 1125
- recours hiérarchique*: üst makamlara başvuru, I: 1055
- recours pour excès de pouvoir*: iptal davası (yetki aşımı davası), I: 818; II: 209
- recouvrement des créances publiques*: kamu alacakları tahsili, I: 89
- recrutement corporatif*: korporatif devşirme, I: 602
- recrutement externe*: dıştan doldurma, dışarıdan memur alımı, II: 689
- recrutement interne*: kadroların kurumun içinden doldurulması, II: 689
- recrutement par contrat*: sözleşmeyle göreve alınanlar, II: 645
- recrutement*: memurluğa giriş, II: 677
- redevance de nature parafiscale*: vergi-benzeri nitelikte aidat, II: 276
- redevance forfaitaire*: götürü usülle tespit edilmiş bir bedel, II: 404
- redevance non fiscale*: vergi niteliğinde olmayan ödenti, II: 902
- redevance*: ödenti, ücret, II: 73, 275, 342, 436, 435, 902,
- redevances*: aidat, bedel, iltizam bedeli, II: 403
- refus de proposition*: teklifin reddi, I: 711
- refus*: ret, II: 659
- regardé comme un acte nul et non venu*: geçersiz ve hiç doğmamış bir işlem sayılma, I: 1015
- régie directe*: emanet usulü, II: 277
- régie intéressée*: müşterek emanet, II: 385, 405
- régie simple*: basit emanet, II: 385
- régie*: emanet, II: 385
- régime administratif*: idarî rejim, I: 52
- régime de dérogation*: istisna rejimi, I: 105
- régime de protection du domaine public*: kamu mallarının korunması rejimi, II: 865
- régime de puissance publique*: kamu gücü rejimi, II: 161
- régime des prix*: fiyat rejimi, II: 902
- régime discipline*: disiplin rejimi, II: 747
- régime exorbitant du droit commun*: özel hukuku aşan rejim (idarî sözleşmelerde), II: 32
- régime juridique exorbitant du droit privé*: özel hukuku aşan hukukî rejim, II: 266
- régime particulier d'indemnisation*: özel tazmin rejimi, II: 1267
- régime préventif*: önleyici sistem, II: 549, 565
- régime répressif*: düzeltici sistem, bastırıcı rejim, II: 548
- régisseur intéressé*: müşterek emanetçi, II: 405
- règle de l'examen particulier des circonstances*: her bir durumun özel olarak incelenmesi ilkesi, I: 875
- règle de l'examen particulier du dossier*: dosyanın özel olarak incelenmesi kuralı, I: 875
- règle de la décision préalable*: ön karar kuralı, II: 1365
- règle du parallélisme des compétences*: yetkilerin paralellik ilkesi, I: 747, 754, 1113
- règle du parallélisme des formes et procédures*: şekilde ve usulde paralellik ilkesi, I: 1098

- règle du parallélisme des procédures*: usûlde paralellik ilkesi, I: 877
- règlement ministériel* [Fransa'da]: bakanlık yönetmeliği, I: 1292
- règlementaire*: düzenleyici, tanzimî, I: 669, 724; II: 392, 941, 2312, 425
- règlementation*: düzenleme, II: 250
- règlements autonomes*: özerk yönetmelikler, I: 1288, 1289
- règlements d'exécution des lois*: kanunları uygulama yönetmelikleri, I: 1289
- règlements de police* (Fransa'da): kolluk yönetmelikleri, I: 1291
- règles d'ordre public*: kamu düzeni kuralı, II: 101
- règles de compétence*: yetki kuralları, I: 746
- règles exorbitants du droit commun*: ortak hukuku aşan kurallar, I: 105
- régularité de la procédure contradictoire*: çelişme usûlünün düzgünlüğü, I: 872
- régularité*: düzgünlük, I: 858
- régulation*: düzenleme, I: 584
- régulière*: düzgün, I: 872
- rejet de l'excès de formalisme*: aşırı usûlcülüğün reddi, I: 889
- relation contractuelle de droit privé*: özel hukuk akdî ilişkisi, II: 287
- relation contractuelle*: akdî ilişki, II: 306
- relation de cause à effet*: neden-sonuç ilişkisi, II: 1320
- relativisme*: görecelilik, II: 259
- rémunération forfaitaire*: götürü ücretlendirme, II: 408
- rendre la justice*: adalet dağıtma, I: 54
- renouveau de la technique de la concession de service public*: kamu hizmeti imtiyazı usûlünün yeniden canlanması, II: 445
- renouveau du critère de la puissance publique*: kamu gücü ölçütünün yenilenmesi, I: yeniden doğuşu, 85
- renouvellement de la concession*: imtiyazın yenilenmesi, II: 440
- enseignements*: bilgilendirmeler, I: 737
- rente temporaire*: geçici irat, II: 1315, 1399
- rente viagère*: ömür boyu irat, II: 1315
- réparation en argent*: nakden tazmin, II: 1368
- réparation en nature*: aynen tazmin, II: 1315, 1368
- réparation*: tamir edilme, II: 895
- réparatrice*: tazmin edici, II: 1304
- représentant de l'Etat dans le département*: ilde devletin ve Hükûmetin temsilcisi, I: 337
- représentant du Gouvernement dans le département*: ilde hükûmetin temsilcisi, I: 338
- répressive*: cezalandırıcı, II: bastırıcı, 478, 747
- réputation*: ün, II: 1283
- requis occasionnels*: arazi yükümlüler, olağanüstü hâllerde çalışma yükümlülüğü getirilen kişiler, II: 640, 645
- requis*: yükümlü, II: müsadereye tâbi tutulmuş kişi, 640, 645
- réquisition*: istimval, II: 925, 935
- réquisition*: zorla çalıştırma, II: 1207
- résiliation à l'amiable*: dostane fesih, II: 195, 442
- résiliation aux torts et griefs du concessionnaire*: imtiyazcının kusurundan dolayı fesih, II: 440
- résiliation dans l'intérêt du service*: hizmet yararına feshetmesi, II: 440
- résiliation dans l'intérêt général*: kamu yararına fesih, II: 167, 196
- résiliation dans l'intérêt public*: kamu yararına fesih, II: 196
- résiliation du contrat*: sözleşmenin feshi, II: 167, 217
- résiliation*: fesih, II: 195, 438
- résiliation-sanction*: müeyyide-fesih, müeyyide niteliğinde fesih, II: 167
- respect de la dignité de la personne humaine*: insan onuruna saygı, I: 898
- respect des droits acquis*: kazanılmış haklara saygı, I: 1098, 1127
- responsabilité administrative*: idarî sorumluluk, II: 1011, 1015, 1016, 1022
- responsabilité civile de l'administration*: idarenin medenî sorumluluğu, II: 1022
- responsabilité civile*: hukukî sorumluluk, . medeni sorumluluk, II: 1009
- responsabilité collective*: kolektif sorumluluk, II: 1010
- responsabilité contractuelle*: akdî (sözleşmesel) sorumluluk, I: 622; II: 1012, 1015, 1019
- responsabilité de droit commun*: özel hukuk sorumluluğu, I: 90
- responsabilité de l'administration*: idarenin sorumluluğu, II: 1022
- responsabilité de plein droit*: bihakkin sorumluluk, II: 1166
- responsabilité disciplinaire*: disiplin sorumluluğu, II: 1113

- responsabilité du fait des conventions internationales*: uluslararası anlaşmalardan dolayı idarenin sorumluluğu, II: 1270
- responsabilité du fait des lois*: kanunlardan dolayı idarenin sorumluluğu, II: 1038, 1261, 1263
- responsabilité extra-contractuelle*: sözleşme dışı sorumluluk, I: 622; II: 1012
- responsabilité in solidum*: müteselsil sorumluluk, II: 1349
- responsabilité individuelle*: bireysel sorumluluk, II: 1010
- responsabilité non contractuelle*: akdî olmayan sorumluluk, II: 1015
- responsabilité patrimoniale*: malvarlığı sorumluluğu, II: 1011
- responsabilité pécuniaire*: malî sorumluluk, II: 1113
- responsabilité pénale*: cezaî sorumluluk, II: 1009, 1010, 1113
- responsabilité politique*: siyasî sorumluluk, II: 1009
- responsabilité pour danger*: tehlike sorumluluğu, II: 1169
- responsabilité pour dommages permanents de travaux publics*: bayındırlık işlerinin daimî zararlarından dolayı sorumluluk, II: 1245
- responsabilité pour faute*: kusurlu sorumluluk, II: 605, 1016, 1057
- responsabilité pour risque*: risk sorumluluğu, II: 1016, 1164, 1169
- responsabilité sans faute*: kusursuz sorumluluk, II: 1016, 1164
- responsabilité*: sorumluluk, mesuliyet, II: 1009
- résultat du travail de l'homme*: insan emeği sonucu, II: 992
- retrait des actes administratifs*: idarî işlemlerin geri alınması, I: 1090
- retrait*: geri alma, I: 754, 1106
- retraite*: emeklilik, II: 715
- rétrocession*: geri alma, II: 981
- rétrogradation*: derece indirmesi, tenzil-i rütbe, II: 751
- revirements de jurisprudence*: içtihat değişiklikleri, I: 65
- révision du contrat*: sözleşme hükümlerinde değişiklik yapılması, II: 189
- révocation*: azil, II: 713, 751
- risque accepté*: kabul edilmiş risk, II: 1304
- risque exceptionnelle*: istisnaî risk, II: 1170
- risque social*: sosyal risk, II: 1213
- risque spécial et anormal*: anormal ve özel risk, II: 1170
- risque spécial et grave pour les tiers*: üçüncü kişiler için ağır ve özel risk, II: 1190
- rivage de la mer*: deniz kıyıları, II: 831
- rupture de l'égalité devant les charges publiques*: kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulması, II: 608
- salaires*: ücret, II: 744
- salariés protégés*: korunmuş işçiler, I: 972; II: 1096
- salubrité publique*: genel sağlık, I: 897, 983; kamu sağlığı, umumî hıfzassıhha, II: 473
- sanction administrative*: idarî müeyyide, I: 589
- sanction de l'inexistence*: yokluk müeyyidesi, I: 800
- sanction*: müeyyide, I: 869, 1001; II: 552
- sanctionnatrice*: müeyyidelendirici, II: 1304
- sanctions administratives*: idarî müeyyideler, I: 1079; II: 615
- sanctions coercitives*: cebrî müeyyideler, II: 166
- sanctions déguisés*: kılık değiştirmiş disiplin müeyyideleri, II: 754
- sanctions pécuniaires*: parasal müeyyideler, II: 164, 439
- sanctions pénales*: cezaî müeyyideler, I: 1077
- sans cause déterminée*: belirli bir sebep olmaksızın, I: 205
- schémas*: şemalar, I: 740
- science administrative*: yönetim bilimi, II: 626
- secteurs sensibles de la vie sociale*: sosyal hayatın hassas alanları, I: 583
- sécurité juridique*: hukuk güvenliği, I: 1098, 1114, 1127, 1060
- sécurité publique*: kamu güvenliği, genel asayiş, âmme emniyeti, âmme asayışı, II: 473
- sécurité*: güvenlik, I: 983
- selon les règles et conditions des contrats intervenues entre les particuliers*: özel kişiler arasında yapılan sözleşmelerin kurallarına ve koşullarına göre, II: 29
- service public administratif*: idarî kamu hizmetleri, II: 271
- service public au sens fonctionnel*: fonksiyonel anlamda kamu hizmeti, II: 251
- service public au sens matériel*: maddî anlamda kamu hizmeti, II: 251
- service public au sens organique*: organik anlamda kamu hizmeti, II: 251

- service public industriel et commercial*: sınaî ve ticarî kamu hizmetleri, II: 271
- service public*: kamu hizmeti, II: 251
- service*: hizmet, I: 152
- services d'aide médicale urgente*: sağlık alanında acil yardım, II: 1090
- services de lutte contre l'incendie*: yangınla mücadele, II: 1090
- services publics constitutionnels*: anayasal kamu hizmetleri, II: 360
- services publics gérés par des organismes privés*: özel kişiler tarafından yürütülen kamu hizmetleri, I: 84
- services publics locaux*: mahallî kamu hizmetleri, II: 355, 363
- services publics nationaux*: millî kamu hizmetleri, II: 355
- services publics sociaux*: sosyal kamu hizmetleri, II: 278
- services publics industriels et commerciaux*: sınaî ve ticarî kamu hizmetleri, I: 82, 657
- servitude*: irtifak, II: 884
- servitudes d'urbanisme*: imar irtifakları, II: 1303
- sessions*: toplantı dönemleri, I: 804
- sévères observations*: kınama, I: 733
- sévères observations*: sert uyarı, II: 782
- signature manuscrite*: el yazısı imza, I: 833
- signature surabondante*: fazladan imza, I: 1290
- signature*: imza, I: 794, 833
- simple erreur d'appréciation*: basit değerlendirme hatası, II: 1066, 1073
- simples autorités administratives*: basit idarî makamlar, I: 98
- sincérité*: samimiyet, I: 858
- site pittoresque*: pitoresk sit, I: 917
- situation contractuelle de droit privé*: özel hukuk akdî durumu, II: 307
- situation contractuelle*: akdî bir durum, II: 287, 659
- situation de droit public*: kamu hukuku durumu, II: 655
- situation définitivement constituée*: kesin olarak oluşmuş bir durum, I: 1061
- situation extra-contractuelle*: sözleşme-dışı durum, II: 186
- situation juridiquement protégée*: hukuken korunan durum, II: 1310
- situation légale et réglementaire*: kanunî ve nizamî bir durum, II: 285, 287, 306, 308, 658, 659
- situations contractuelles*: akdî durumlar, I: 1062
- situations en cours*: devam eden durumlar, I: 1061
- sixième arrondissement*: altıncı daire (Paris'te belediye dairesi), I (3.b.): 534
- sortie de vigueur des actes administratifs*: idarî işlemlerin yürürlükten kalkması, I: 1090
- sortie de vigueur*: yürürlükten kalkma, I: 1096
- sortie du domaine public*: kamu malı olmaktan çıkma veya çıkarılma, II: 847
- souhait*: dilek, I: 739
- sous astreinte*: para cezası tehdidi altında, II: 226
- sous réserve*: kaydı altında, I: 871
- sous-préfet*: kaymakam, I: 345
- sous-traitant*: alt-yüklenici, taşeron, II: 153
- spécial*: özel, II: 1166, 1244, 1247
- spécialité du préjudice*: zararın özelliği, II: 1316
- spontanément*: kendiliğinden, I: 204
- stagiaires*: stajyerler, II: 646
- stationnements réservés*: mahsus park yerleri, II: 902
- statut général*: genel statü, II: 669
- statut réglementaire*: düzenlenmiş statü, II: 284
- statutaire*: statüter, statüsel, I: 65, 686; II: 641, 655
- stricte neutralité*: kesin tarafsızlık, II: 325, 327
- subdélégation*: alt-devir, I: 782
- subordonné hiérarchique*: hiyerarşik ast, memur, maddün, I: 197
- subsidaire*: tamamlayıcı, II: 1164, 1243
- substance du contrat*: sözleşmenin özü, II: 170
- substitution de motifs*: sebep ikamesi, I: 927
- subventions*: devlet yardımları, II: 276
- succédané*: eş etkili, I: 1123
- sujétions de puissance publique*: kamu gücü yükümlülükleri, II: 267
- supérieur hiérarchique*: hiyerarşik üst, amir, mafevk, 197
- suppléance*: vekâlet verme, yerine vekil bırakma, yedeklik, mülazemet, I: 783, 785
- suppléant*: vekil, yedek, mülazım, I: 783
- support*: taşıyıcı, hamil, I: 829, 1006
- suppression du service public*: kamu hizmetinin kaldırılması, II: 373
- suppression*: kaldırılması (kamu hizmetlerinin), II: 379
- suppression*: kaldırma (kamu hizmeti), II: 373
- surêté et sécurité*: güvenlik, I: 897

- sûreté publique* kamu güvenliği, genel asayiş, âmme emniyeti, âmme asayışı, II: 476
- sursis à exécution*: yürütmeyi durdurma, I: 681
- surveillance*: gözetim ve denetim, II: 490
- suspension*: askıya alma, II: 705
- suspension*: görevden uzaklaştırma, II: 773
- Syndicat des médecins*: Hekimler Sendikası, II: 20
- systeme de l'administrateur-juge*: idareci-hâkim sistemi, I: 53
- systeme de l'emploi*: görev sistemi, II: 671
- systeme de la carrière*: kariyer sistemi, II: 671
- systeme de la justice déléguée*: devredilmiş adalet sistemi, I: 54
- systeme de la justice retenue*: tutulmuş adalet sistemi, I: 54
- tabac factice*: yapay tütün, II: 1263
- tacite reconduction*: zımnen yenileme, II: 906
- taux d'escompte de la Banque de France*: Fransız Merkez Bankasının iskonto faiz oranı, II: 1418
- taxe*: vergi, II: 275, 902
- teneur de l'acte*: işlemin taşıyıcısı, I: 743
- teneur*: taşıyıcı hâmil, I: 839
- territoire*: yer, mülk, toprak, ülke, I: 152
- territoire des collectivités territoriales*: mahallî idarelerin ülkesi, I (3.b.): 467
- texte*: metin, I: 830
- théorie d'apparence*: görünüş teorisi, I: 751
- théorie de l'équivalence des conditions*: koşulların eşitliği teorisi, II: 1320
- théorie de l'expropriation indirecte*: dolaylı kamulaştırma teorisi, II: 861
- théorie de l'imprévision*: öngörülemezlik teorisi, II: 158, 181, 300
- théorie de la causalité adéquate*: uygun illiyet teorisi, II: 1320
- théorie de neutralisation*: etkisizleştirme teorisi, I: 926
- théorie des fonctionnaires de fait*: fiilî memur teorisi, I: 747, 751
- théorie des formalités impossibles*: imkânsız usûller teorisi, I: 887
- théorie des formalités inutiles*: yararsız usûller teorisi, I: 888
- théorie des services publics virtuelles*: virtüel kamu hizmetleri teorisi, II: 258, 372
- théorie du bilan*: bilanço teorisi, I: 923
- théorie sujétions imprévues*: öngörülmemiş güçlükler teorisi, II: 158, 190
- tiers*: üçüncü kişiler, II: 4
- titre de circulation*: dolaşım belgesi, II: 901
- titulaire*: asıl görevli, I: 783
- titularisation*: asalet, asli memuriyet, II: 646, 698
- titularisation*: asalete alınma, I: 1066
- tous les litiges d'ordre individuel*: bireysel nitelikteki bütün uyuşmazlıklar, I: 623
- traitement*: maaş, II: aylık, 744
- tranquillité publique*: kamu huzuru, âmme selameti, âmme sükûnu, II: 473
- transaction*: uzlaşma, I: 1085; II: 1371
- transfert de propriété*: mülkiyet devri, II: 850
- transfert forcé*: cebri devir (kamu mallarının), II: 924
- transfert par voie législative*: teşriî yoldan devir, II: 851
- transfusion sanguine*: kan aktarımı, II: 1097
- transmissions administratifs*: belgeyi iletmesi, I: 707
- travail forcé*: zorla çalıştırma, II: 709
- travaux préparatoires*: Hazırlık çalışmaları, I: 1242
- travaux publics*: bayındırlık (nafia) işleri, I: 91, II: 87, 91, 289, 959, 1210
- triologie traditionnelle*: geleneksel üçlü, II: 472
- troubles sérieux*: ciddi karışıklıklar, II: 545
- tutelle administrative*: idarî vesayet, I: 208
- tutelle civile*: medenî vesayet, I: 217
- tutelle*: vesayet, II: 102
- unilatéral*: tek-taraflı, I: 66; II: 490
- unité de mesure*: birim fiyat, II: 155
- urgence*: acil, II: 611
- urgence*: aciliyet, acil durum, I: 677, 791, 1076
- urgente nécessité*: acil ihtiyaç, II: 1208
- usage contraire à l'acte administratif*: idarî işleme aykırı uygulama, I: 1095
- usage direct public*: doğrudan doğruya kullanıma, II: 899
- usage directe du public*: kamunun doğrudan kullanımı, II: 823
- usage directe*: doğrudan kullanım, II: 823
- usage privatif et anormal*: aşırı ve özel bir yararlanma, II: 344
- usager*: kullanıcı, yararlanıcı (kamu hizmetleri), II: 71, 271, 285, 306, 310, 327
- usagers des ouvrages publics*: bayındırlık eserlerinin kullanıcıları, II: 1084
- usurpation des fonctions*: fonksiyon gaspı, I: 810, 1014
- usurpation du pouvoir*: yetki gaspı, I: 801, 815

- usurpation par l'administration de la fonction juridictionnelle*: yargı fonksiyonunun idare tarafından gaspı, I: 811
- utilisation collective*: kolektif kullanım, II: 900
- utilisation du domaine public*: kamu mallarının kullanılması, II: 898
- utilisation privative*: özel kullanım, II: 904
- utilité publique*: kamu yararı, I: 87, II: 946, 958
- utilisateur du domaine public*: kamu malları kullanan kişiler, II: 285
- valeur vénale du bien*: malın satış değeri, II: 1379
- validité*: geçerlilik, II: 102
- ventes d'immeubles du domaine privé de l'Etat*: devletin özel mal statüsünde bulunan taşınmazlarının satımı, II: 13
- verbaux*: sözlü, II: 144
- vérité légale*: kanunî hakikat, I: 1086
- vice de forme*: şekil bozukluğu, şekil sakatlığı, I: 842, 848
- vice de procédure substantielle*: aslı usûl sakatlığı, I: 861
- vice de procédure*: usûl sakatlığı, I: 856, 875, 889
- vices de consentement*: irade sakatlığı hâlleri, II: 102
- vices très graves et inexcusables*: çok ağır ve mazur görülemez sakatlıklar, I: 1012
- vide juridique*: hukuk boşluğu, I: 1065
- vie intérieure*: idarenin iç yaşamı, I: 716
- village*: köy, I: 509
- violation de la chose jugée*: kesin hükmün ihlâli, I: 935
- violation de la loi*: kanunun ihlâli, I: 932, 933
- violation directe de la loi*: kanunun doğrudan ihlâli, I: 932
- violation par l'administration de la chose jugée*: kesin hükmün idare tarafından ihlâli, I: 811
- violence et intensité exceptionnelles*: olağanüstü şiddet ve yoğunluk, II: 1332
- violence*: ikrah, II: 102
- visa*: vize, I: 53, 837
- voeux*: temenniler, I: 735
- voie d'exception*: defî yolu, I: 1149
- voie de fait*: fiilî yol, I: 1017, 1077; II: 612, 932, 991, 1028
- voies d'exécution forcée du droit privé*: özel hukuk cibrî icra yolları, I: 89, 155
- voirie départementale*: il yolu, II: 852
- voirie nationale*: devlet yolu, II: 852
- volonté de commandement*: emretme iradesi, I: 76
- volonté du législateur*: kanun koyucunun iradesi, I: 564
- zone de montagne*: dağ bölgesi, I: 671

ÖZDEYİŞLER SÖZLÜĞÜ

A. FRANSIZCA - TÜRKÇE

- L'administration agit à ses risques et périls*: İdare her riski ve tehlikeyi alarak davranır, I: 1077
- L'administration exécute ses décisions à ses risques et périls*: İdare kararlarını her riski ve tehlikeyi kendi üstüne alarak icra eder, I: 1077
- Le droit administratif est le droit des services publics*: İdare hukuku, kamu hizmetlerinin huku-kudur, I: 81
- L'État, c'est moi!*: ben devletim, I: 163
- L'existence d'un acte administratif n'est pas subordonné à sa publication ou à sa notification*: Bir idarî işlemin varlığı, onun yayımına veya tebliğine bağlı değildir, I: 1053
- La faute se détache peut-être du service; mais le service ne se détache pas de la faute*: Kusur belki hizmetten ayrılır, ama hizmet kusurdan ayrılmaz, II: 1125
- Juger l'administration, c'est aussi et encore administrer*: İdareyi yargılamak, aynı zamanda idare etmek demektir, I: 54
- Les larmes ne se monnayent pas*: Gözyaşları para etmez, II: 1286, 1295
- Nul ne peut se faire justice soi-même*: Kimse kendi hakkını bizzat alamaz (ihkak-ı hak yasaktır), I: 676
- Ouvrage public mal planté ne se détruit pas*: Yanlış yere yapılmış bayındırlık eseri yıkılamaz, II: 994
- Pas de pouvoir réglementaire sans texte*: Kanunsuz düzenleme yetkisi olmaz, I: 1158

- Pas de service public, sans prérogatives de puissance publique:* Kamu gücü ayrıcalıkları yoksa, kamu hizmeti de yoktur, II: 267
- Pas de tutelle sans texte, ni au-delà des textes:* Kanunsuz vesayet olmayacağı gibi, kanunun ötesinde de vesayet olmaz, II: 213
- Pas de tutelle sans texte:* Metinsiz vesayet olmaz, I: 211, 467
- Qui ne dit mot consent:* Sükût ikrardan gelir, I: 697
- Qui ne dit mot refuse:* Sükût inkârdan gelir, I: 697
- La responsabilité pour faute passe avant la responsabilité sans faute:* kusurlu sorumluluk, kusursuz sorumluluktan önce gelir, II: 1165, 1243
- Le Roi ne peut mal faire:* Kral kötülük yapmaz, II: 1019
- Seuls les gouvernants sont chargés de définir ce qui est d'intérêt général:* Kamu yararı tanımlama görevi sadece hükûmet edenlere aittir, II: 260
- La tutelle ne se présume point:* Vesayet varsayılmaz, I: 211, 467
- Une fois le contrat conclu, elles ont valeur contractuelle:* Sözleşme bir defa akdedilince, bunlar (şartnamedeki şartlar) akdî değere sahip olurlar, II: 148
- Une personne ne doit jamais être condamnée à payer une somme qu'elle ne doit pas:* Bir kişi sorumlu olduğundan daha fazlasına mahkûm edilemez, II: 1371

B. TÜRKÇE - FRANSIZCA

- Ben devletim: *L'État, c'est moi!*, I: 163
- Bir kişi sorumlu olduğundan daha fazlasına mahkûm edilemez: *Une personne ne doit jamais être condamnée à payer une somme qu'elle ne doit pas*, II: 1371
- Gözyaşları para etmez: *Les larmes ne se monnaient pas*, II: 1286, 1295
- İdare her riski ve tehlikeyi alarak davranır: *L'administration agit à ses risques et périls*, I: 1077
- İdare hukuku, kamu hizmetlerinin hukukudur: *Le droit administratif est le droit des services publics*, I: 81
- İdareyi yargılamak, aynı zamanda idare etmek demektir: *Juger l'administration, c'est aussi et encore administrer*, I: 54
- İdarî işlemin varlığı, onun yayınına veya tebliğine bağlı değildir: *L'existence d'un acte administratif n'est pas subordonné à sa publication ou à sa notification*, I: 1053
- Kamu gücü ayrıcalıkları yoksa, kamu hizmeti de yoktur: *Pas de service public, sans prérogatives de puissance publique*, II: 267
- Kamu yararı tanımlama görevi sadece hükûmet edenlere aittir: *Seuls les gouvernants sont chargés de définir ce qui est d'intérêt général*, II: 260
- Kanunsuz düzenleme yetkisi olmaz: *Pas de pouvoir réglementaire sans texte*, I: 1158
- Kanunsuz vesayet olmayacağı gibi, kanunun ötesinde de vesayet olmaz: *Pas de tutelle sans texte, ni au-delà des textes*, II: 213
- Kimse kendi hakkını kendi alamaz (ihkak-ı hak yasaktır): *Nul ne peut se faire justice soi-même*, I: 676
- Kral kötülük yapmaz: *Le Roi ne peut mal faire*, II: 1019
- Kusur belki hizmetten ayrılır, ama hizmet kusurdan ayrılmaz: *La faute se détache peut-être du service; mais le service ne se détache pas de la faute*, 1125
- Kusurlu sorumluluk, kusursuz sorumluluktan önce gelir: *La responsabilité pour faute passe avant la responsabilité sans faute*, 1165, 1243
- Metinsiz vesayet olmaz: *Pas de tutelle sans texte*, I: 211, 467
- Sözleşme bir defa akdedilince, bunlar akdî değere sahip olurlar: *Une fois le contrat conclu, elles ont valeur contractuelle*, II: 148
- Sükût ikrardan gelir: *Qui ne dit mot consent*, I: 697
- Sükût inkârdan gelir: *Qui ne dit mot refuse*, I: 697
- Vesayet varsayılmaz: *La tutelle ne se présume point*: I: 211, 467
- Yanlış yere yapılmış bayındırlık eseri yıkılamaz: *Ouvrage public mal planté ne se détruit pas*, II:

LATİNCE-TÜRKÇE İDARE HUKUKU TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ (Kitapta Geçen Latince Terimlerin Türkçe Karşılıkları)

Uyarı.- Aşağıdaki sözlükte terimleri izleyen rakamlar, bu kitabın 2009'da yapılmış olan *ikinci bas-kısında* bu terimlerin geçtiği sayfa numaralarını göstermektedir. Maalesef terimlerin geçtiği sayfa numaralarını elinizde tuttuğunuz üçüncü baskıya uyarlayamadık.

- a fortiori*: evleviyetle, I: 1224
ab initio: baştan itibaren, I: 1066
abrogata lege abrogante non revivescit lex abrogata (ilga eden kanunu ilga etmek, ilga edilmiş kanuna tekrar hayat vermez, I: 1189, 1194
abusus: tasarrufta bulunma, II: 817, 835
actus contrarius: karşıt işlem, I: 755, 878
ad aeternum: sonsuza kadar, I: 1090
audi alteram partem: diğer tarafı da dinle, I: 864
casum sentit dominus: beklenmedik hal maliki etkiler (ateş düştüğü yeri yakar) 1216, 1222
contra legem: kanuna aykırı, I: 1164
damnum emergens: uğranılan zararlar, gerçekleşmiş zararlar, II: 173, 196, 441, 1282,
de minimis non curat praetor: küçük şeyler hakime götürülemez, I: 733, II: 784
delegatus non potest delegare: yetki devralmış kişi yetkisini devredemez, I: 782
ex nunc: geleceğe yönelik olarak, I: 1113
ex officio: re'sen, I: 748
ex tunc: geçmişe etkili, I: 1113
exceptio est strictissima interpretationis: istisnalar dar yoruma tâbi tutulur, I: 1064
exceptio non adimpleti contractus: ödemezlik def'i, adem-i ifa def'i, II: 152, 159, 162
fraus omnia corrumpit: hile her şeyi çürütür, I: 1133
fructus: faydalanma, yararlanma, II: 817, 835, 984
in solidum: müteselsil, II: 1349
instrumentum: taşıyan, hamil (idarî işlemin), I: 743, 839, 849, 1006
intra legem: kanun içi, kanuna uygun, kanunla sınırlı, I: 138, 747, 1164
intra: iç, içinde, I: 138
intuitu personae: kişiye bağlı, II: 427, 433
iustitia commutativa: denkleştirici adalet, tâvizî adalet, I: 131; II: 313
iustitia distributiva: dağıtıcı adalet, tevziî adalet, I: 132; II: 314
jura quaesita: kazanılmış haklar, I: 119
jus eminens: kazanılmış haklara dokunabil-mesine imkân veren üstün hak, I: 120
latissimo sensu: geniş anlam, II: 623
lato sensu: geniş anlam, II: 624
lex Addikes: Addikes kanunu, II: 1001
lex Barbarius Philippus: Barbar Filip Kanunları, I: 817
lex posterior derogat legi priori: sonraki kanun önceki kanunları ilga eder, I: 1269, 1272
lex specialis derogat legi generali: özel kanun genel kanunları ilga eder, I: 1269; II: 763
lex superior derogat legi inferiori: üst kanun alt kanunları ilga eder, I: 1269
lucrum cessans: mahrum kalınan kar, kazanç, II: 173, 196, 441, 1282
manu militari: zorla (kelime anlamıyla "askeri eliyle" anlamına gelir), I: 1072

- negotium*: içerik (idari işlemin), I: I: 829
- nemo auditur propriam suam turpitudinem allegans*: kimse kendisi için ayıp teşkil eden bir fiile istinat edemez, 1311, 1313, 1315
- nemo debet esse iudex in propria causa*: kimse kendi davasında hâkim olamaz, I: 53
- non bis in idem*: aynı suçtan dolayı birden fazla ceza verilemez, II: 752
- non delegate potestas delegari*, I: 782
- nulla poena sine lege*: kanunsuz ceza olmaz, II: 751
- nullum crimen sine lege*: kanunsuz suç olmaz, II: 756
- numerus clausus*: sınırlandırılarak (tahdidî olarak) sayma, I: 432
- numerus clausus*: tahdidî, sınırlı salğda, II: 757, 767
- obligatio ex contractu*: sözleşmeden doğan borçlar, II: 1012
- obligatio ex delicto*: haksız fiilden doğan borçlar, II: 1012
- pacta sunt servanda*: ahde vefa, II: 198, 238
- partem*: taraf, I: 864
- patere legem quam ipse fecisti*: kendi koyduğun kurala göre davran, I: 668, 1278
- patiens quia aeterna*: sonsuza kadar sabredilir (idare sabreder ve bir gün o araziye sahip olur), II: 862
- persona non grata*: istenmeyen şahıs (*persona non grata* ilan edilen diplomatın kendi devleti tarafından geri çağırılması gerekir; geri çağırılmazsa bulunduğu ülke o kişiyi diplomatik misyondan saymayabilir), I: 655
- plenissumen flumen*: akarsuyun sel gibi istisnaî durumlarda taşmasından önce ulaştığı en yüksek çizgi, II: 859
- pretium affectionis*: maneî acı, II: 1286
- pretium doloris*: fiziksel acılar, II: 1285
- pro futuro*: geleceğe yönelik olarak, I: 1113
- pro praeterito*: geçmişe etkili, I: 1113
- qui potest plus, qui potest minus*: çoğa yapabilen, azı da yapabilir (çoğu yapamaya yetkisi olan, azı da yapmaya yetkilidir), I: 562
- ratione loci*: yer bakımından, I: 802
- ratione materiae*: konu bakımından, I: 801, 818
- ratione personae*: kişi bakımından, I: 794
- ratione temporis*: zaman bakımından, I: 803, 1204
- reformatio in pejus*: daha ağıra dönüştürme yasağı, II: 781
- res communes*: orta malları, arazi-i metruke, II: 828
- res inter alios acta* ilkesi: taraflara rasındaki şeyin başkalarını ilgilendirmemesi ilkesi, II: 225, 235
- res inter alios acta nec nocet, nec prodes*: işlemin tarafları arasındaki şeyin, başkalarına ne yararı, ne de zararı vardır, II: 214, 238
- res iudicata*: kesin hüküm, I: 811
- res nullius*: sahihsiz mallar, arazi-i mevat, II: 826
- secundo*: ikinci, I: 137
- secundum legem*: kanuna dayanan, kanunu izleyen, I: kanundan kaynaklanan, 127, 137, 747, 1164, 1166, 1167, 1170
- ultra petita*: isteği dışında (karar verme yasağı), I: 748
- universitates bonorum*: mal topluluğu, I: 161, 187
- universitates personarum*: kişi topluluğu, I: 161, 186
- usus*: kullanma, II: 817, 835, 984
- v., “*versus*”un kısaltması, I: 7
- versus*: karşı (dava isimlendirilmesinde davacı ile davalının adı arasına konulur), I: 7 ■

TÜRKÇE-LATİNCE İDARE HUKUKU TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

Uyarı.- Aşağıdaki sözlükte terimleri izleyen rakamlar, bu kitabın 2009'da yapılmış olan *ikinci bas-kısında* bu terimlerin geçtiği sayfa numaralarını göstermektedir. Maaalesef terimlerin geçtiği sayfa numaralarını elinizde tuttuğunuz üçüncü baskıya uyarlayamadık.

Addikes kanunu: *lex Addikes*, II: 1001

adem-i ifa def'i: *exceptio non adempti contractus*, II: 152, 159

ahde vefa: *pacta sunt servanda*, II: 198, 238

akarsuyun sel gibi istisnaî durumlarda taşmasından önce ulaştığı en yüksek çizgi: *plenissumen flumen*, II: 859

aynı suçtan dolayı birden fazla ceza verilemez: *non bis in idem*, II: II: 752

Barbar Filip Kanunları: *lex Barbarius Philippus*, I: 817

baştan itibaren: *ab initio*, I: 1066

beklenmedik hal, maliki etkiler (ateş düştüğü yeri yakar): *Casum sentit dominus*, II: 1216, 1222

çoğa yapabilen: *qui potest plus, qui potest minus*, azı da yapabilir (çoğu yapamaya yetkisi olan, azı da yapmaya yetkilidir), I: 562

dağıtıcı adalet, tevziî adalet: *iustitia distributiva*, I: 132; II: 314

daha ağıra dönüştürme yasağı: *refarmatio in pejus*, II: 781

denkleştirici adalet, tâviziî adalet: *iustitia commutativa*, II: 313

denkleştirici adalet: *iustitia commutativa*, tâviziî adalet, I: 131

diğer tarafı da dinle: *audi alteram partem*, I: 864

engeniş anlam: *latissimo sensu*, II: 623

evleviyetle: *a fortiori*, I: 1224

faydalanma: *fructus*, II: 817, 984

fiziksel acılar: *pretium doloris*, II: 1285

geçmişe etkili: *ex tunc*, I: 1113

geçmişe etkili: *pro praeterito*, I: 1113

geleceğe yönelik olarak: *ex nunc*, I: 1113

geniş anlam: *lato sensu*, II: 624

gerçekleşmiş zararlar: *damnum emergens*, II: 1282

haksız fiilden doğan borçlar: *obligatio ex delicto*, II: 1012

hile her şeyi çürütür: *fraus omnia corrumpit*, I: 1133

iç, içinde: *intra*, I: 138

içerik (idarî işlemin): *negotium*, I: I: 829

idare sabreder ve bir gün o araziye sahip olur: *patiens quia aeterna*, II: 862

ikinci: *secundo*, I: 137

ilga eden kanunu ilga etmek, ilga edilmiş kanuna tekrar hayat vermez: *abrogata lege abrogante non revivescit lex abrogata*, I: 1189, 1194

isteği dışında (karar verme yasağı): *ultra petita*, I: 748

istisnalar dar yoruma tâbi tutulur: *exceptio est strictissima interpretationis*, I: 1064

işlemin tarafları arasındaki şeyin, başkalarına ne yararı, ne de zararı vardır: *res inter alios acta nec nocet, nec prodes*, II: 214

kanun içi (kanuna uygun, kanunla sınırlı): *intra legem*, I: 138, 747, 1164

kanuna aykırı: *contra legem*, I: 1164

- kanuna dayanan (kanundan kaynaklanan) *secundum legem*, I: 127, 137, 747, 1164, 1166, 1167, 1170
- kanunsuz ceza olmaz: *nulla poena sine lege*, II: 751
- kanunsuz suç olmaz: *nullum crimen sine lege*, II: 756
- karşıt işlem: *actus contrarius*, I: 755, 878
- kazanılmış haklar: *jura quaesita*, I: 119
- kazanılmış haklara dokunabilmesine imkân veren üstün hak: *jus eminens*, I: 120
- kendi koyduğu kurala göre davran: *patere legem quam ipse fecisti*, I: 668, 1278
- kesin hüküm: *res iudicata*, I: 811
- kimse kendi davasında hâkim olamaz: *nemo debet esse iudex in propria causa*, I: 53
- kişi bakımından: *ratione personae*, I: 794
- kişi topluluğu: *universitates personarum*, I: 161, 186
- kişiye bağlı: *intuitu personae*, II: 427, II: 433
- konu bakımından: *ratione materiae*, I: 801, 818
- kullanma: *usus*, II: 817, 835, 984
- küçük şeyler hakime götürülemez: *de minimis non curat praetor*, I: 733; II: 784
- mahrum kalınan kar: *lucrum cessans*, II: 441
- mahrum kalınan kazanç: *lucrum cessans*, II: 173, 196
- mal topluluğu: *universitates bonorum*, I: 161, 187
- manevî acı: *pretium affectionis*, II: 1286
- müteselsil: *in solidum*, II: 1349
- sınırlandırılarak (tahdidi olarak) sayma: *numerus clausus*: I: 432
- orta malları, arazi-i metruke: *res communes*, II: 828
- ödemezlik def'i, adem-i ifa def'i: *exceptio non adimpleti contractus*, II: 162
- özel kanun genel kanunları ilga eder: *lex specialis derogat legi generali*, I: 1269; II: 763
- re'sen: *ex officio*, I: 748
- sahipsiz mallar, arazi-i mevat: *res nullius*, II: 826
- sonraki kanun önceki kanunları ilga eder: *lex posterior derogat legi priori*, I: 1269, 1272
- sonsuz kadar: *ad aeternum*, I: 1090
- sözleşmeden doğan borçlar: *obligatio ex contractu*, II: 1012
- tahdidî, sınırlı sayıda: *numerus clausus*: tahdidî, II: 757, 767
- taraf: *partem*, I: 864
- tarafra rasındaki şeyin başkalarını ilgilendirmemesi ilkesi: *res inter alios acta* ilkesi, II: 225, 235
- tarafaların arasındaki bu durum, üçüncü kişileri alakadar etmez: *Res inter alios acta nec nocet, nec prodes*, II: 238
- tasarrufta bulunma: *abusus*, II: 817, 835
- taşyan hamil (idarî işlemin): *instrumentum*, I: 743, 839, 849, 1006
- uğranılan zararlar: *damnum emergens*, II: 173, 196, 441
- üst kanun alt kanunları ilga eder: *lex superior derogat legi inferiori*, I: 1269
- yanlış yere yapılmış bayındırlık eseri yıkılmaz: *ouvrage public mal planté ne se détruit pas*, II: 994
- yararlanma: *fructus*, II: 835
- yer bakımından: *ratione loci*, I: 802
- yetki devralmış kişi yetkisini devredemez: *delegatus non potest delegare*, I: 782
- yoksun kalınan kâr: *lucrum cessans*, II: 1282
- zaman bakımından: *ratione temporis*, I: 803, 1204 ■

ALMANCA-TÜRKÇE İDARE HUKUKU TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ (Kitapta Geçen Almanca Terimlerin Türkçe Karşılıkları)

Uyarı.- Aşağıdaki sözlükte terimleri izleyen rakamlar, bu kitabın 2009'da yapılmış olan *ikinci baskısında* bu terimlerin geçtiği sayfa numaralarını göstermektedir. Maalesef terimlerin geçtiği sayfa numaralarını elinizde tuttuğunuz üçüncü baskıya uyarlayamadık.

akteneinsicht: dosyayı inceleme, I: 873
allgemeines Verwaltungsrecht: genel idare hukuku, I: 107
Anfechtungsklage: iptal davası, I: 1040
auf unmittelbare Rechtswirkung nach außen gerichtet: idarenin dışına taşan doğrudan hukukî etki, I: 663, 727
befehlende Verwaltungsakte: emredici işlemler, I: 688
begründungspflicht: gerekçe zorunluluğu, I: 844
begünstigender Verwaltungsakt: yararlandırıcı işlemler, I: 691
besonderes Gewaltverhältnis: kamu gücü özel ilişkisi, I: 727
besonderes Verwaltungsrecht: özel idare hukuku, I: 107
Bestandskrafts: kesin karar gücü, I: 1085
Beurteilungsspielraum: değerlendirme marjı, I: 899, 946
Doppelwirkung: çifte etkili, I: 692
Dulde: katlan, ama tazminat iste, I: *aber liquidiere*, 122
Einzelfall: somut bir olay veya durum, I: 661, 663
Erkenntnisakt: tespit edici bir işlem, I: 1043
feststellende Verwaltungsakte: tespit edici (belirleyici, beyan edici, izharî) işlemler, I: 689
Feststellungsklage: tespit davası, I: 1040
Fiskustheorie: hazine teorisi, I: 121
Gebote: emir, I: 688
hoheitliche Maßnahme: kamu gücü tedbiri, I: 662
hoheitliche: Kamu gücü, I: 661
innerdienstliche Weisung: hizmet içi emirler, I: 664

Maßnahme: tedbir, I: 662
Patrimonialstaat: mülk-devlet, I: 119
Polizeigewalt: polis kudreti, I: 121
Polizeistaat: polis devleti, I: 120
realakte: maddî işlemler, I: 663
Recht auf Anhörung: dinlenilme hakkı, I: 872
rechtsgestaltende Verwaltungsakte: inşaf yapıcı veya kurucu işlemler, I: 688
Rechtskraft: kesin hüküm gücü, I: 1085
Rechtsstaat: hukuk devleti, I: 122
Regelung: düzenleme, I: 661, 662
sozialstaat: sosyal devlet, I: 118
staatsnotarielle Funktionen: devlet noteri fonksiyonu, I: 249
Umdeutung von Verwaltungsakten: idarî işlemlerin dönüştürülmesi, I: 1040
unbestimmter Rechtsbegriff: belirsiz hukukî kavramlar, I: 896, 903
unmittelbarer Aussenwirkung: doğrudan dışsal hukukî etki, I: 661
verbindlich: bağlayıcı güç, I: 690
Verbote: yasaklar, I: 688
Verfassungsrecht vergeht, Verwaltungsrecht besteht: anayasa hukuku geçer; idare hukuku baki kalır, I: 97
Verwaltungsprivatrecht: özel idare hukuku, I: 105
Verwaltungsakt: idarî işlem, I: 661, 663
Verwaltungsbehörde: idarî makam, I: 661
Verwaltungsgerichtsordnung: İdarî Yargı Kanunu, I: 1040
verwaltungs-privatrechtliche: idarenin özel hukuk işlemleri, I: 662
Verwaltungsverfahrensgesetz: İdarî Usûl Kanunu, I: 1039 ■

TÜRKÇE-ALMANCA İDARE HUKUKU TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

Uyarı.- Aşağıdaki sözlükte terimleri izleyen rakamlar, bu kitabın 2009'da yapılmış olan *ikinci baskısında* bu terimlerin geçtiği sayfa numaralarını göstermektedir. Maalesef terimlerin geçtiği sayfa numaralarını elinizde tuttuğunuz üçüncü baskıya uyarlayamadık.

anayasa hukuku geçer idare hukuku baki

kalır: *Verfassungsrecht vergeht,*

Verwaltungsrecht besteht, I: 97

bağlayıcı güç: *verbindlich,* I: 690

belirsiz hukukî kavramlar: *unbestimmter*

Rechtsbegriff, I: 896, 903

çifte etkili: *Doppelwirkung,* I: 692

değerlendirme marjı: *Beurteilungsspielraum),*

I: 899, 946

devlet noteri fonksiyonu: *staatsnotarielle*

Funktionen, I: 249

dinlenilme hakkı: *Recht auf Anhörung,* I: 872

doğrudan dışsal hukukî etki: *unmittelbarer*

Aussenwirkung, I: 661

dosyayı inceleme: *akteneinsicht,* I: 873

düzenleme: *Regelung,* I: 661, 662

emir: *Gebote,* I: 688

emredici işlemler: *befehlende*

Verwaltungsakte, I: 688

genel idare hukuku: *allgemeines*

Verwaltungsrecht, I: 107

gerekçe zorunluluğu: *begründungspflicht,* I:

844

hazine teorisi: *Fiskustheorie,* I: 121

hizmet içi emirler: *innerdienstliche*

Weisungen, I: 664

hukuk devleti: *Rechtsstaat,* I: 122

idarenin dışına taşan doğrudan hukukî etki:

auf unmittelbare Rechtswirkung nach

außen gerichtet, I: 663, 727

idarenin özel hukuk işlemleri: *verwaltungs-*

privatrechtliche, I: 662

idarî işlem: *Verwaltungsakt,* I: 661, 663

idarî işlemlerin dönüştürülmesi: *Umdeutung*

von Verwaltungsakten, I: 1040

idarî makam: *Verwaltungsbehörde,* I: 661

İdarî Usûl Kanunu:

Verwaltungsverfahrensgesetz, I: 1039

İdarî Yargı Kanunu:

Verwaltungsgerichtsordnung, I: 1040

inşâî, yapıcı veya kurucu işlemler:

rechtsgestaltende Verwaltungsakte, I: 688

iptal davası: *Anfechtungsklage,* I: 1040

kamu gücü özel ilişkisi: *besonderes*

Gewaltverhältnis, I: 727

kamu gücü tedbiri: *hoheitliche Maßnahme,* I:

662

Kamu gücü: *hoheitliche,* I: 661

Katlan, ama tazminat iste: *Dulde, aber*

liquidieren, I: 122

kesin hüküm gücü: *Rechtskraft,* I: 1085

kesin karar gücü: *Bestandskrafts,* I: 1085

maddî işlemler: *realakte,* I: 663

mülk-devlet: *Patrimonialstaat,* I: 119

özel idare hukuku: *besonderes*

Verwaltungsrecht, I: 107

özel idare hukuku: *Verwaltungsprivatrecht,* I:

105

polis devleti: *Polizeistaat,* I: 120

polis kudreti: *Polizeigewalt,* I: 121

somut bir olay veya durum: *Einzelfall,* I: 661,

663

sosyal devlet: *sozialstaat,* I: 118

tedbir: *Maßnahme,* I: 662

tespit davası: *Feststellungsklage),* I: 1040

tespit edici bir işlem: *Erkenntnisakt,* I: 1043

tespit edici, belirleyici, beyan edici, izharî

işlemler: *feststellende Verwaltungsakte,* I:

689

yararlandırıcı işlemler: *begünstigender*

Verwaltungsakt, I: 691

yasaklar: *Verbote,* I: 688 ■

İNGİLİZCE-TÜRKÇE İDARE HUKUKU TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ (Kitapta Geçen İngilizce Terimlerin Türkçe Karşılıkları)

Uyarı.- Aşağıdaki sözlükte terimleri izleyen rakamlar, bu kitabın 2009' da yapılmış olan *ikinci baskısında* bu terimlerin geçtiği sayfa numaralarını göstermektedir. Maalesef terimlerin geçtiği sayfa numaralarını elinizde tuttuğunuz üçüncü baskıya uyarlayamadık.

administrative law: idare hukuku, I: 51
administrative tribunals: idare mahkemeleri, I: 51
common law: ortak hukuk, I: 51
Court of Accounts: Sayıştay, I: 313
Crown servants: kamu görevlileri (İngiltere'de), I: 163
Crown: Taç, I: 163
fountain of justice: adalet çeşmesi, I: 54
governor: vali, I: 334
independent regulatory agencies: bağımsız düzenleyici ajanslar (kurullar), I: 582
King can do no wrong: Kral kötülük yapmaz, II: 1038
legal personality: hukukî kişilik, I: 163
merit system: liyakat sistemi: II: 671
National Security Council: Millî Güvenlik Kurulu, I: 322

positive discrimination: pozitif ayrımcılık, I: ABD'de *affirmative action*, 134
province: il, I: 334
public property: kamu emlakı, II: 550
regulatory bodies: düzenleyici kurumlar, I: 582
rule of law: hukukun hükümranlığı (hukuk devleti), I: 122
spoil system: kayırma veya ganimet sistemi, II: 671
sub-governor: kaymakam, I: 345
the devil himself knoweth not the mind of man: şeytan bile insanın kafasından geçeni bilemez, I: 994
the King can do no wrong: kral haksızlık yapmaz, I: 163
welfare state: sosyal devlet (refah devleti), I: 118

TÜRKÇE-İNGİLİZCE İDARE HUKUKU TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

adalet çeşmesi: *fountain of justice*, I: 54
bağımsız düzenleyici ajanslar (kurullar): *independent regulatory agencies*, I: 582
düzenleyici kurumlar: *regulatory bodies*, I: 582
hukukî kişilik: *legal personality*, I: 163
hukukun hükümranlığı (hukuk devleti): *rule of law*, I: 122
idare hukuku: *administrative law*, I: 51
idare mahkemeleri: *administrative tribunals*, I: 51
il: *province*, I: 334
kamu emlakı: *public property*, II: 550
kamu görevlileri (İngiltere'de): *Crown servants*, I: 163
kayırma veya ganimet sistemi: *spoil system*, II: 671

kaymakam: *sub-governor*, I: 345
kral haksızlık yapmaz: *the King can do no wrong*, I: 163
liyakat sistemi: *merit system* II: 671
Millî Güvenlik Kurulu: *National Security Council*, I: 322
ortak hukuk: *common law*, I: 51
pozitif ayrımcılık: *positive discrimination*, ABD'de *affirmative action*, I: 134
Sayıştay: *Court of Accounts*, I: 313
sosyal devlet (refah devleti): *welfare state*, I: 118
şeytan bile insanın kafasından geçeni bilemez: *the devil himself knoweth not the mind of man*, I: 994
Taç: *Crown*, I: 163
vali: *governor*, I: 334

KEMAL GÖZLER'İN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYIN LİSTESİ

I. ÖZGEÇMİŞ

Öğrenim:

- 1983-1987 *Lisans*: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
1988-1990 *Yüksek Lisans* (Kamu Hukuku): Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
1990-1992 *DEA* (Kamu Hukuku): Bordeaux Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Fransa)
1992-1995 *Doktora* (Kamu Hukuku): Bordeaux Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Fransa)

Meslekî Çalışma:

- 1988-1997 *Araştırma Görevlisi*: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Genel Kamu Hukuku Anabilimdalı, Ankara.
1997-2000 *Yardımcı Doçent*: Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Hukuk Bilimleri Anabilimdalı, Bursa.
2000-2004 *Doçent*: Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Hukuk Bilimleri Anabilimdalı, Bursa.
2004-2007 *Doçent*: Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul.
2007-2016 Profesör: Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Bursa.
2016- Emekli

Askerlik (1996-1997): *Yedek Subay*, Balıkesir, Ankara.

Yabancı Dil: *Fransızca*: Doçentlik Dil Sınavı-1996: 100; KPDS-1998: 97; KPDS-2008: 96.
İngilizce: KPDS-1997: 83; KPDS-2008: 86; TOEFL-CBT-2005: 243

- Ödüller**: 1. Türk Sosyal Bilimler Derneği 1999 Yılı Genç Sosyal Bilimciler Birincilik Ödülü (*Hukukun Genel Teorisi*)
2. ODTÜ Prof.Dr. Mustafa N. Parlar Vakfı 2001 Yılı Araştırma ve Teşvik Ödülü
3. TÜBA 2009 Yılı Üniversite Ders Kitapları Telif Eser Ödülü (*İdare Hukuku Dersleri*).
3. TÜBA 2011 Yılı Üniversite Ders Kitapları Telif Eser Ödülü (*Anayasa Hukukunun Genel Esasları*).

II. ATIF İNDEKSİ

Web of Science.- Citing Articles: 124; Sum of the Times Cited: 138; h-index: 7 (31.12.2018 İtibarıyla)

Google Scholar.- Citations: 2028; h-index: 18; i10-index: 33 (31.12.2018 İtibarıyla)

SOBİAD Atıf Dizini.- Toplam Atıf: 2890 (Kemal Gözler: 149; Gözler K: 576; Gözler Kemal: 2152; K Gözler: 13) (31.12.2018 İtibarıyla)

(*Daha fazla bilgi için bkz.: www.anayasa.gen.tr/atiflar.htm*)

III. TEZLER

A. YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

1. *Kurucu İktidar*, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Yahya K. Zabunoğlu, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilimdalı, 1990, VIII+219 s.
2. *Le pouvoir constituant originaire*, Mémoire du D.E.A. de Droit public, Directeur de recherches: Prof. Dmitri Georges Lavroff, Université de Bordeaux I, Faculté de droit, des sciences sociales et politiques, 1992, 93 s.

B. DOKTORA TEZİ: *Le pouvoir de révision constitutionnelle*, Thèse pour le doctorat en droit, Directeur de recherches: Prof. Dmitri Georges Lavroff, Université Montesquieu - Bordeaux IV, Faculté de droit, des sciences sociales et politiques, 1995, 774 s. ("Très honorable avec félicitations du jury" derecesi ile kabul edilmiştir). (*Atelier national de reproduction des thèses*, ISSN 0294-1767, Numéro de code: 3840.20688/96, 95/BOR4/0027, © A.N.R.T. Université de Lille, 1996.).

IV. YAYINLAR

A. KİTAPLAR

(Bazılarının tam metinlerine, bazılarının da tanıtımına www.anayasa.gen.tr/gozler.htm'den ulaşılabilir).

1. *Le pouvoir de révision constitutionnelle*, Villeneuve d'Ascq, Presses universitaires du Septentrion, 1997, 2 cilt, 774 s.
2. *Hukukun Genel Teorisine Giriş: Hukuk Normlarının Geçerliliği ve Yorumu Sorunu*, Ankara, US-A Yayıncılık, 1988, IV+245 s. (1999 yılı Türk Sosyal Bilimler Derneği Genç Sosyal Bilimciler Birincilik Ödülü)
3. *Hukuka Giriş*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 1998, 15. Baskı, 2018, XVI+528 s.
4. *Kurucu İktidar*, Bursa, Ekin, 1998; 2. Baskı, 2016, XVI+191 s.
5. *Anayasa Hukukunun Metodolojisi*, Bursa, Ekin, 1999, XVI+320 s.
6. *Anayasa Normlarının Geçerliliği Sorunu*, Bursa, Ekin, 1999; 2. Baskı, 2016, VIII+320 s.
7. *Hukuk Eğitiminde Sınavlar*, Bursa, Ekin, 1999, VIII+426 s.
8. *Kanun Hükümünde Kararnemelerin Hukukî Rejimi*, Bursa, Ekin, 2000, XVI+300 s.
9. *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2000, XXXII+656 s.; 23. Baskı, 2019, XVI+512 s.
10. *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, 3. Baskı, 2000, XLVIII+1360 s.
11. *Cumhurbaşkanı-Hükümet Çatışması*, Bursa, Ekin, 2000, VII+80 s.
12. *Devlet Başkanları*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2001; 2. Baskı, 2016, XVI+320 s.
13. *Anayasa Değişikliği Gerekli mi: 1982 Anayasası İçin Bir Savunma*, Bursa, Ekin, 2001, VIII+120 s.
14. *Anayasa Hukukuna Giriş: Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2001; 27. Baskı, 2018, XVI+408.
15. *İdare Hukuku Dersleri*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2002; 20. Baskı, 2018, XXXII+800 s. (2009 Yılı TÜBA Üniversite Ders Kitapları Telif Eser Ödülü).
16. *İdare Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2002; 24. Baskı, 2018, XVI+444 s.
17. *İdare Hukuku*, Bursa, Ekin, 2009, 2 Cilt (Cilt 1: 48+1424; Cilt 2: 48+1632 s.).
18. *Genel Hukuk Bilgisi*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2002; 18. Baskı, 2018, XVI+288 s.
19. *Hukukun Temel Kavramları*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2002; 16. Baskı, 2018, XXIV+352 s.
20. *Devletin Genel Teorisi*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2007, 9. Baskı, 2018, XVI+384 s.
21. *Anayasa Hukukunun Genel Esaslarına Giriş*, Bursa, Ekin, Öğrenci Dostu Serisi, 1. Baskı, 2008, 256 s.; 11. Baskı, 2018, 368 s.
22. *Türk Anayasa Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin, Öğrenci Dostu Serisi, 1. Baskı, 2008; 13. Baskı, 384 s.
23. Serap Yazıcı, Kemal Gözler ve Fuat Keyman (Ed.), *Ergun Özbudun'a Armağan*, Ankara, Yetkin, 2008, (İkinci Cildin editörleri Serap Yazıcı, Kemal Gözler ve Ece Göztepe'dir).
24. *Judicial Review of Constitutional Amendments: A Comparative Study*, Bursa, Ekin Press, 2008, XII+126 s.
25. *Kısa Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, Öğrenci Dostu Serisi, 1. Baskı, 2009; 16. Baskı, 2018, 272 s.
26. *Türk Anayasa Hukuku Pratik Çalışmaları*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2010; 8. Baskı, 2018, 408 s.
27. *Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2010; 10. Baskı, 2018, XVI+512 s. (2011 Yılı TÜBA Üniversite Ders Kitapları Telif Eser Ödülü).
28. *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi*, Bursa, Ekin, 2011, 2 Cilt (32+973; 32+1040 s.)
29. *Kısa İdare Hukuku*, Bursa, Ekin, Öğrenci Dostu Serisi, 1. Baskı, 2011; 12. Baskı, 2018, 288 s.

30. *Ramazan Çağlayan'ın İdare Hukuku ve İdarî Yargılama Hukuku İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2013 (XVI+184 s.)
 31. *Ramazan Çağlayan'ın İdarî Yargılama Hukuku İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2013 (XVI+712 s.)
 32. *Örnekleriyle Usûlsüz Alıntı Sorunu: Adnan Küçük, Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan, Nevzat Sönmez, Ali Rıza Çoban, Serdar Özgüldür, Fatih Dikici ve Diğerlerinin Kitapları Hakkında Eleştiriler*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, Kasım 2013 (XVI+680 s.)
 33. *Elveda Anayasa*, Bursa, Ekin, 2017, 200 s.
 34. *Referandumdan Önce, Referandumdan Sonra*, Bursa, Ekin, 2017, VIII+144 s.
 35. *İnsan Hakları Hukuku*, Bursa, Ekin, 2. Baskı, 2018, XXIV+568 s.
 36. *İnsan Hakları Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2017, XVI+368 s.
 37. *Mahallî İdareler Hukuku*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2018, XVI+520 s.
 38. *Mahallî İdareler Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2018, XVI+252 s.
 39. *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2018, XVI+288 s.
 40. *Fıkıh-Hukuk İlişkisi Üzerine*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2019, VIII+152 s.
- + Tarihle ilgili iki kitap (Aşağıda “D. Tarihle İlgili Yayınlar” kısmına bakınız).

B. AKADEMİK DERGİLERDE YAYINLANMIŞ MAKALELER

(Bütün makalelerin tam metinlerine www.anayasa.gen.tr/gozler.htm den ulaşılabilir).

1. “Halkoylamasının Değeri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 40, 1988, Sayı 1-4, s.97-113.
2. “Sigara İçme Özgürlüğü ve Sınırları: Özgürlüklerin Sınırlandırılması Problemi Açısından Sigara Yasağı”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 47, Sayı 1, Ocak 1990, s.31-67.
3. “Olağanüstü Hal Rejimlerinde Özgürlüklerin Sınırlandırılması Sistemi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 47, Sayı 4, Ağustos 1990, s.561-590.
4. “Bireysel Başvuru ve Kıbrıs Sorunu”, *İnsan Hakları Yıllığı*, Cilt 15, 1993, s.165-174.
5. “Fransız Anayasa Konseyi Kararları Kroniği: 1994”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 44, 1995, Sayı 1-4, s.809-819.
6. “La question de la supériorité des normes de droit international sur la constitution”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 45, 1996, Sayı 1-4, s.195-211.
7. “Sur la validité des limites de la révision constitutionnelle déduites de l'esprit de la constitution”, *Annales de la Faculté de droit d'Istanbul*, Vol. XXXI, mai 1997, s.109-121.
8. “Realist Yorum Teorisi ve Mekanist Anayasa Anlayışı”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1998, Cilt 15, s.205-249.
9. “Düzenleyici İşlemlerde Dava Açma Süresinin Başlangıcı Konusunda Üçüncü Bir İhtimal”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1998, Sayı 3, s.27-32.
10. “Cumhuriyet ve Monarşi”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 53, Kasım-Aralık 1998, s.27-34.
11. “Hukuk Açısından Monarşi ve Cumhuriyet Kavramlarının Tanımı Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 54, 1999, Sayı 1, s.51-62.
12. “Türk Anayasa Hukukunda Teamül Olabilir mi?”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 56, Yaz 1999, s.36-44.
13. “Vatandaşlık ve Milletvekilliği”, *Liberal Düşünce*, Cilt 4, Güz 1999, Sayı 16, s.90-91.
14. “İnsan Hakları Normlarının Anayasaüstülüğü Sorunu”, *Türkiye'de İnsan Hakları*, Ankara, TODAİE Yayını, 2000, s.25-46.
15. “La question de la hiérarchie entre les normes constitutionnelles”, *Annales de la Faculté de droit d'Istanbul*, Vol. XXXII, No 48, 1998, s.65-92.

16. “Fransız Anayasa Konseyi Kararları Kroniği: 1995”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 46, 1997, Sayı 1-4, s.159-167.
17. “La théorie d'Olivier Beaud”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 46,1997, Sayı 1-4, s.129-157.
18. “Cumhurbaşkanı Kanun Hükmünde Kararnameleri İmzalamayı Reddedebilir mi?”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 58, Sayı 2000/3, s.31-42.
19. “Askerî Yargı Organlarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu Sorunu”, *İnsan Hakları Yıllığı*, Cilt 21-22, 1999-2000, s.77-93.
20. “Türkiye’de Hükümetlere Nasıl İstikrar ve Etkinlik Kazandırılabilir? (Başkanlık Sistemi ve Rasyonelleştirilmiş Parlâmentarizm Üzerine)”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 62, Eylül-Ekim 2000, s.25-47.
21. “Hukuk Fakültelerinin Giriş Puanları Üzerine Bir Deneme”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 58, Sayı 2000/4, s.39-61.
22. “Türk Anayasa Yargısında Anayasallık Bloğu Kavramına İhtiyaç Var mıdır?”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 55, Sayı 3, Temmuz-Eylül, 2000, s.81-103.
23. “Devletin Bir Unsuru Olarak 'Millet' Kavramı”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 64, Kış 2001, s.108-123.
24. “Cumhurbaşkanı-YÖK Çatışması”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 59, Sayı 2001/1, s.37-59.
25. “Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda Af Yetkisi”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2001, Cilt 18, s.298-330.
26. “Uluslararası Andlaşmaları Akdetme ve Onaylama Yetkisi: Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi” *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 56, Nisan-Haziran 2001, Sayı 2, s.71-101.
27. “Yasama Dokunulmazlığı: Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 56, Temmuz-Eylül 2001, Sayı 3, s.71-101.
28. “Anayasa Değişikliği Gerekli mi?” *Türkiye Günlüğü*, Sayı 65, Bahar 2001, s.108-123.
29. “Anayasa Değişikliği Kanunları Hakkında Cumhurbaşkanının Yetkileri”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 59, Sayı 2001/4, s.35-53.
30. “Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 59, Sayı 2001/4, s.53-69.
31. “3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliği: Bir Abesle İştigal Örneği”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 2002, Cilt 19, s.326-356.
32. “Anayasa Yargısının Meşruluğu Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 61, Sayı 3, Temmuz-Eylül 2006, s.131-166.
33. “Cumhurbaşkanının Seçimi: Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi”, *Terazi: Aylık Hukuk Dergisi*, Yıl 2, sayı 9, Mayıs 2007, s.119-29.
34. “Hukukun Siyasetle İmtihani: Kim Sınıfta Kaldı?”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 89, Yaz 2007, s.5-16
35. “Cumhurbaşkanının Seçimi Konusunda Bir Açıklama”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 89, Yaz 2007, s.17-23.
36. “Res Iudicata’nın Türkçesi Üzerine”, *Ankara Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 56, Sayı 2, 2007, s.45-61.
37. “Hukuk Eğitiminde Ders Kitapları Nasıl Olmalıdır? Institutiones’in Yaklaşımı”, *Terazi: Aylık Hukuk Dergisi*, Yıl 2, Sayı 15, Kasım 2007, s.99-103.
38. “Halkoylamasıyla Kabul Edilen Anayasa Değişikliği Kanunlarının Resmî Gazetede Yayımlanması Sorunu”, *Yasama Dergisi*, Sayı 7, Ekim-Kasım-Aralık 2007, s.5-17.
39. “Tabiî Hukuk ve Hukukî Pozitivizme Göre Adalet kavramı”, *Muhafazakar Düşünce*, Yıl 4, Sayı 15, Kış 2008, s.76-90.

40. "Parti Kapatmanın Kriteri Ne? Parti Kapatmaya Karşı Anayasa Değişikliği Çözüm mü?", *Türkiye Günlüğü*, Yıl Sayı 93, Bahar 2008, s.24-31.
41. "Ergun Özbudun'un Türk Anayasa Hukuku Doktrinine Katkısı", *in Serap Yazıcı, Kemal Gözler ve Ece Göztepe (Ed.), Ergun Özbudun'a Armağan*, Ankara, Yetkin, 2008, c.II, s.1-19.
42. "Hukuk Eğitiminde Arz ve Talep", *Terazi: Aylık Hukuk Dergisi*, Yıl 3, Sayı 24, Ağustos 2008, s.175-194.
43. "Küreselleşme Sürecinde Hukuk Eğitimi", *Legal Hukuk Dergisi*, Yıl 6, Sayı 69, Eylül 2008, s.3021-3030.
44. "Halkoymasına Sunulan Anayasa Değişikliği Kanunlarında Halkoymasından Önce Değişiklik Yapılabilir mi?", *Prof. Dr. Yılmaz Aliefendioğlu'na Armağan*, Ankara, Yetkin, 2009, s.557-572.
45. "İngiltere'de Parlamento Neden ve Nasıl Ortaya Çıktı: Malî Hukukun Anayasa Hukukundan Eskiliği Üzerine Bir Deneme", *Prof. Dr. Mualla Öncel'e Armağan*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2009, c.I, s.365-374.
46. "Üniter Devlet ve Demokratik Açılım", *Türkiye Günlüğü*, Sayı 99, Güz 2009, s. 81-89.
47. "1982 Anayasasına Göre Din Eğitim ve Öğretimi", *Prof. Dr. Tunçer Karamustafaoğlu'na Armağan*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s.317-334.
48. "5018 ve 6085 Sayılı Kanunlarda Bazı İdare Hukuku Terimlerinin Yanlış Kullanımı Üzerine: 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 6085 Sayılı Yeni Sayıştay Kanununda Kullanılan 'Genel Yönetim', 'Merkezî Yönetim', 'Kamu İdareleri' Terimleri Hakkında Bir Eleştiri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl 2011, Cilt 60, Sayı 4, s.837-917.
49. "Sokak Düğünleri ve Hukuk", *Zabunoğlu Armağanı*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2011, s.352-371.
50. (Gürsel Kaplan ile birlikte), "İdarî Eylemlerden Kaynaklanan Zararlara İlişkin Davalar Adlı Yargının Görev Alanına Sokulabilir mi?", *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Yıl 6, Kasım 2011, Sayı 63, s.36-41.
51. "Asli Kurucu İktidar - Tali Kurucu İktidar Ayrımı: TBMM Yeni Bir Anayasa Yapabilir mi?", *in Ece Göztepe ve Aykut Çelebi (Ed.), Demokratik Anayasa: Görüşler ve Öneriler*, İstanbul, Metis, 2012, s.45-61.
52. (Gürsel Kaplan ile birlikte), "Bakan Yardımcıları Bakanlık Hiyerarşisine Dâhil midir?", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ocak-Şubat 2012, Yıl 24, Sayı 98, s.11-24.
53. "Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Görev Süresi Ne Kadardır ve Bu Görev Süresi Kanunla Belirlenebilir mi?", *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Yıl 7, Şubat 2012, Sayı 66, s.36-50.
54. "Yorum İlkeleri", *Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması*, Ankara, KHP ve TBB Ortak Yayını, 2013, s.15-119.
55. "6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler", *Legal Hukuk Dergisi*, Cilt 11, Sayı 122, Şubat 2013, s.37-82.
56. "Türkiye'de Bir Bilinmeyen: Isdar", *Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2013, c.II, s.897-950.
57. "Uludağ Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kamil Dilek'e Açık Mektup", *Güncel Hukuk*, Ağustos 2013, Cilt 8, Sayı 116, s.61-63 (Önce <http://www.anayasa.gen.tr/rektore-acik-mektup.htm>'de yayınlanmıştır).
58. "Yalova Üniversitesi SBE Kamu Hukuku Yüksek Lisans Programı Hakkında Eleştiriler", www.anayasa.gen.tr/yalova-yl.pdf (Konuluş Tarihi: 9 Ocak 2014). Makalenin bir özeti daha sonra şurada yayınlanmıştır: *Güncel Hukuk*, Şubat 2014, Sayı 122, s.38-40.
59. "Hükümet Sistemimiz Değişecek mi?", *Türkiye Günlüğü*, Bahar 2104, Sayı 118, s.62-69.

60. “Sulh Ceza Hâkimlikleri ve Tabii Hâkim İlkesi: ‘Sahur Operasyonu’ Hakkında Bir Açıklama”, *Güncel Hukuk*, Ekim 2014, s.46-49.
61. “Kişilik Haklarını İhlal Eden İnternet Yayınlarının Kaldırılması Usûlü ve İfade Hürriyeti: 5651 Sayılı Kanunun 9’uncu Maddesinin İfade Hürriyeti Açısından Değerlendirilmesi”, *Rona Aybay’a Armağan (=Legal Hukuk Dergisi, Özel Sayı, Aralık 2014)*, İstanbul, Legal, 2014, Cilt I, s.1059-1120.
62. “The Question of the Rank of International Treaties in National Hierarchy of Norms: A Theoretical and Comparative Study”, *Prof. Dr. Mehmet Genç’e Armağan*, (Ed. Kamuran Reçber, Barış Özdal ve Zeynep Özgeç), Bursa, Dora, 2016, s.21-46.
63. “Türkiye’de Hükûmet Sistemi Tartışmaları Üzerine Bir Deneme”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 125, Kış 2016, s.17-21.
64. “Elveda Kuvvetler Ayrılığı, Elveda Anayasa: 10 Aralık 2016 Tarihli Anayasa Değişikliği Teklifi Hakkında Bir Eleştiri”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2016/4, s.25-36.
65. “15 Temmuz Kararnameleri: Olağanüstü Hâl Kanun Hükümünde Kararnamelerinin Hukukî Rejiminin İfsadı Hakkında Bir İnceleme”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 75, 2017 Ocak, Sayı 1, s.39-68.
66. “‘Devlet’ Kelimesi Üzerine Bir Deneme”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 129, Kış 2017, s.5-9.
67. “‘Devlet’ Kelimesi Üzerine İkinci Deneme: ‘Mülk’, ‘Dırjava’ ve ‘Gosudarstvo’ Kelimeleri Hakkında Bazı Düşünceler”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 130, Bahar 2017, s.41-45.
68. “Sigara Haram mı?”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 137, Kış 2019, s.128-134 (İlk Yayın: www.anayasa.gen.tr/sigara-haram-mi.htm, 20 Şubat 2019).
69. “Türk Belediye Sistemi Üzerinde Fransız Etkisi: 3 Nisan 1930 Tarihli Belediye Kanunu Fransa’dan mı İktibas Edilmiştir?”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 28, Sayı 1-2, Ocak-Nisan 2019, s.1-23.
70. Kemal Gözler, “Osmanlı Mülkî İdare Sistemi Üzerinde Fransız Etkisi: 1864 ve 1871 Vilayet Nizamnameleri Fransa’dan mı İktibas Edilmiştir?”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 52, Sayı 1, Mart 2019, s.1-32.

B. İNTERNETTE YAYINLANMIŞ MAKALELER (Kağıt Üzerinde Yayınlanmamışlardır)

1. “Milletlerarası Andlaşmalara Kanun Üstü Bir Değer Tanınabilir mi? (Anayasa Değişikliği Teklifi Hakkında Bir Eleştiri)”, www.anayasa.gen.tr/madde90.htm, 22 Mayıs 2004.
2. “Halkoymasına Sunulmak Üzere Resmî Gazetede Yayınlanan Bir Anayasa Değişikliği Kanununa Karşı Anayasa Mahkemesinde İptal Davası Açılabilir mi?”, www.anayasa.gen.tr/anayasa-degisikligi-iptal-davasi.htm (Yayın Tarihi: 15 Haziran 2007).
3. “Hukuk Okumak İsteyen Üniversite Adaylarına Fakülte Tercih Konusunda Uyarılar”, www.anayasa.gen.tr/tercih-rehberi.htm (Yayın Tarihi: 1 Temmuz 2008).
4. “Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Görev Süresi Hakkında Bir Açıklama”, www.anayasa.gen.tr/gorev-suresi-dolma.htm, 29 Ağustos 2012.
5. “Uludağ Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kamil Dilek’in Akademik Kurulda Seçim Anketi Yapması Hakkında Eleştiriler”, www.anayasa.gen.tr/ankete-elistiriler.pdf (Yayın Tarihi: 12 Ocak 2014). (Makalenin bir özeti burada yayınlanmıştır: *Radikal*, 16 Ocak 2014).
6. “Uludağ Üniversitesi Rektörlüğünün Öğretim Üyelerine Gönderdiği ‘Teşekkür Mesajı’ Baslıklı E-Posta ve Anket Sonuçları Hakkında Gözlemler”, www.anayasa.gen.tr/anket-gozlemler.pdf (Yayın Tarihi: 17 Ocak 2014).
7. “1982 Anayasası Hâlâ Yürürlükte mi? Anayasasızlaştırma Üzerine Bir Deneme”, <http://www.anayasa.gen.tr/anayasasizlastirma.htm> (Yayın Tarihleri: 17.5.2016, 25.4.2016, 5.5.2016)

8. “Prof. Dr. İbrahim Kaboğlu ve Doç. Dr. Murat Sevinç’in Kamu Görevinden Çıkarılması Hakkında Bir Açıklama”, <http://www.anayasa.gen.tr/kaboglu-sevinc.htm> (9 Şubat 2017)
9. “On the Silence of Turkish Constitutionalists in the Face of the Amendment”, *International Journal of Constitutional Law Blog*, Mar. 16, 2017, at: <http://www.iconnectblog.com/2017/03/on-the-silence-of-turkish-constitutionalists-in-the-face-of-the-amendment/>
10. “Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı Neye Yarar? K. Begüm İsbir’in Kamu Tüzel Kişiliği İsimli Doktora Tezinin Düşündürdükleri”, www.idare.gen.tr/kamu-tuzelkisiligi.pdf (Yayın Tarihi: 4 Haziran 2018).
11. “Yargıtayın Enis Berberoğlu Kararı Hakkında Bir Açıklama”, www.anayasa.gen.tr/berberoglu.html (Yayın Tarihi: 24 Temmuz 2018).
12. “Hukuk Nereye Gidiyor? Gözlemler ve Sorular”, www.anayasa.gen.tr/hukuk-nereye-gidiyor.htm (Yayın Tarihi: 6 Aralık 2018).
13. “Demokrasi Nereye Gidiyor? Nerede Hata Yaptık?”, www.anayasa.gen.tr/demokrasi-nereye-gidiyor.htm (Yayın Tarihi: 12 Aralık 2018).

C. GAZETE YAZILARI

1. "TUS Örneği Tüm Alanlara Yaygınlaştırılmalı", *Cumhuriyet Bilim-Teknik*, 10 Eylül 1988, s.1-2.
2. "Üniversitelerde Öğrenci Fazlalığı", *Cumhuriyet*, 10 Ekim 1989.
3. "1999 ÖSS-Y Sonuçları Üzerine İlk Gözlemler", *Cumhuriyet Bilim-Teknik*, 18 Eylül 1999, s.16, 21.
4. "ÖSS-Y Üzerine-2", *Cumhuriyet Bilim-Teknik*, 13 Kasım 1999, s.16-17.

D. TARİHLE İLGİLİ YAYINLAR

Kitaplar

1. *Les villages pomaks de Lofça aux XVe et XVIe siècles d'après le tahrir defters ottomans*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2001, VIII+120 s.
2. (Necdet Zeki Gezer ile birlikte), *Yeniçiftlik Beldesi: Tarihi, Ekonomisi, Sosyal ve Kültürel Yapısı*, Bursa, Ekin, 1. Baskı, 2003, VIII+288 s.; *Yeniçiftlik Köyü: Tarihi, Ekonomisi, Sosyal ve Kültürel Yapısı*, Bursa, Ekin, 2. Baskı, 2014, XVI+848 s.

Makaleler

1. “Η Ομοσπονδιοποίηση της Ελληνοτουρκικής Πολιτείας του Αιγαίου”, *Εναύωμα*, Τεύχος 2 – Μάρτιος 1993, s.11-13.
2. “Les origines des Pomaks de Lofça d’après les tahrirs defters ottomans: 1479-1579”, *Turcica: Revue d’études turques*, 1999, Tome 31, s.35-66.
3. “XV ve XVIncı Asırlarda Lofça Pomak Köylerinin İlk Müslüman Sakinleri”, *XIII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2002, Cilt III, Kısım III, s.1397-1437.
4. “Biga’da Doksanüç Muhaciri Köylerinin Kurulması: Yeniçiftlik Örneği”, *Çanakkale* (İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., Yayınları, 2007, (Cilt I. Savaşı ve Tarihi), s.571-595.
5. (Necdet Zeki Gezer ile birlikte), “Ece Gölü Tarihi”, *Biga’nın Değerleri Sempozyumu (Biga, 28 Ağustos 2008)*, Çanakkale, Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi Yayınları, 2008, s.93-125.

BİRİNCİ CİLT	BİRİNCİ KISIM: İDARE VE İDARE HUKUKU
	Bölüm 1: İdare Kavramı
	Bölüm 2: İdare Hukuku
	İKİNCİ KISIM: İDARİ TEŞKİLAT
	Bölüm 3: İdarî Teşkilâtın Temel İlkeleri
	Bölüm 4: Merkezi İdare (Devlet İdaresi)
	Bölüm 5: Mahallî İdareler
	Bölüm 6: Kamu Kurumları
	ÜÇÜNCÜ KISIM: İDARİ İŞLEMLER
	Bölüm 7: İdarî İşlem Kavramı
	Bölüm 8: Bireysel İdarî İşlemlerin Türleri
	Bölüm 9: İdarî İşlemlerin Unsurları
	Bölüm 10: Müeyyideleri İptal ve Yokluk
	Bölüm 11: İdarî İşlemlerin Yürürlüğe Girmesi
Bölüm 12: İdarî İşlemlerin İcrası	
Bölüm 13: İdarî İşlemlerin Sona Ermesi	
Bölüm 14: Düzenleyici İşlemler	
İKİNCİ CİLT	Bölüm 15: İdarî Sözleşmeler
	DÖRDÜNCÜ KISIM: İDARENİN FAALİYETLERİ
	Bölüm 16: Kamu Hizmeti
	Bölüm 17: Kolluk
	BEŞİNCİ KISIM: İDARENİN ARAÇLARI
	Bölüm 18: Kamu Görevlileri
	Bölüm 19: Kamu Malları
	ALTINCI KISIM: İDARENİN SORUMLULUĞU
	Bölüm 20: İdarenin Sorumluluğu

ÜÇÜNCÜ BASKI HAKKINDA: 21 Ocak 2017 tarih ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunuyla, 2 Temmuz 2018 tarih ve 698, 699, 700 ve 703 sayılı uyum Kanun Hükmünde Kararnameleriyle ve 9 Temmuz 2018 tarihinden sonra çıkarılan, başta 1, 3 ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri olmak üzere, çeşitli Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle, T.C. İdarî teşkilatında çok önemli değişiklikler yapılmıştır. Keza 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunuyla kanun hükmünde kararnamelere ve tüzüklere son verilmiş, yeni bir düzenleyici işlem türü olarak da Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri getirilmiştir.

Kitabımızın elinizde tuttuğunuz üçüncü baskısı, bütün bu değişikliklere göre güncellenmiştir. Özellikle kitabımızın "İdarî teşkilât" ve "İdarenin düzenleyici işlemleri" bölümleri baştan sona tekrar yazılmıştır. Diğer bölümlerde ise gerek 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanununa, gerekse diğer kanun ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine göre yapılması gereken değişiklik ve güncellemeler yapılmıştır.

Neticede kitabın üçüncü baskısında, birinci ciltte 154 sayfa, ikinci ciltte 32 sayfa olmak üzere, toplamda 186 sayfa artış olmuştur.

KİTAP HAKKINDA: Elinizde tuttuğunuz iki ciltlik ve -çindekiler ve dizinler dahil- 3280 sayfalık bu kitap, Türk İdare Hukuku doktrininde şimdiye kadar yazılmış en kapsamlı eserdir. Bu kitap lisans öğrencilerine yönelik bir "ders kitabı" değildir. Bu kitap, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine, araştırma görevilerine, öğretim üyelerine, uygulayıcılara, hâkim ve savcılara, avukatlara, kamu yönetici ve denetçilerine yönelik, Fransızların "traité" dedikleri türden bir "İnceleme Kitabı"dır.

Kitapta İdare Hukukunun bütün konuları iki cilt ve 20 bölüm halinde 3000 kûsur sayfa boyunca ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir. Her konuda doktrinde ileri sürülmüş görüşlerin ve yargı içtihatlarının detaylı açıklaması ve eleştireli yapılmıştır.

Bu kitapta, 80 civarında Anayasa Mahkemesi kararı, 800 kûsur Danıştay kararı, 100'den fazla Askerî Yüksek İdare Mahkemesi kararı, 40 civarında Yargıtay kararı ve 100'den fazla Uyuşmazlık Mahkemesi kararı zikredilmiştir. Keza bu kitapta, 1200'den fazla Fransız Danıştayı (*Conseil d'Etat*) kararı ve 70 civarında Fransız Uyuşmazlık Mahkemesi (*Tribunal des conflits*) kararına atıfta bulunulmuştur.

Kitap, Türk İdare Hukuku doktrininde birçok yerleşik kanıyı yıkmakta, doktrinindeki genel kabul görmüş görüşlerin ve Türk Danıştayının birçok kararının nasıl yanlış olduğunu göstermektedir.

Kitapta her bölümün başına bir "bibliyografya", bölümün sonuna da bir "ek bibliyografya" konulmuş; burada o bölümle ilgili yerli ve yabancı kaynaklar sıralanmıştır. Ayrıca kitabın sonuna 1200 kûsur kaynağın bulunduğu bir "genel bibliyografya" yer almaktadır. Kitapta her alıntının dipnotuyla kaynağı gösterilmiştir. Kitapta 9200'den fazla dipnot vardır. Birinci cilt, 53 sayfalık; ikinci cilt, 93 sayfalık geniş ve kullanışlı dizinlerle tamamlanmıştır. Kavram ve isim dizinlerinde 6000 civarında girdi vardır. Ayrıca mahkeme kararları dizinlerinde 2500 civarında mahkeme kararı vardır. Bu dizinler sayesinde aranılan kavram, isim, kanun, madde veya mahkeme kararı kolayca bulunabilecektir.

Nihayet kitabın sonuna bu kitapta geçen Türkçe İdare Hukuku terimlerinin Fransızca asıllarını gösteren bir "Türkçe-Fransızca İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü" ve kitapta kullanılan Fransızca terimlerin Türkçe karşılıklarını gösteren "Fransızca-Türkçe İdare Hukuku Terimleri Sözlüğü" eklenmiştir. Bu sözlüklerin her birinde 1800 civarında sözlük maddesi vardır.

Ön kapak Resmî: U.S. Supreme Court Building (www.supremecourt.gov).

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No 2 Osmangazi / Bursa
Tel :0 224 220 16 72 - 223 04 37
Fax :0 224 223 41 12
e-mail:info@ekinyayinevi.com

ONLINE SATIŞ
www.ekinyayinevi.com

İSBN TAKİM
İSBN: 978 605 327 647 0

İSBN İKİNCİ CİLT
İSBN: 978 605 327 649 4

